Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Getty Research Institute

https://archive.org/details/vlyssisaldrouand00aldr_0

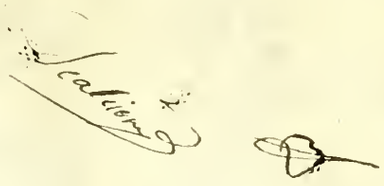

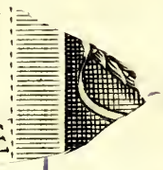

VANDI
BIBLIO IENSIS
ACONV HISTORIÆ
N. LI

BIBLIOTECA PRIVATA
CITO
N. SCAFFALE
N. LIBRO

CITO GIORGIO FELICE
ALBEROBELLO

VLYSSIS ALDROVANDI

PATRICII BONONIENSIS &

SERPENTVM, ET DRACONVM HISTORIÆ

LIBRI DVO

BARTHOLOMÆVS AMBROSINVS

In Patrio Bonon Gymnasio ſimplicium med.

Profeſſor ordinarius,

Horti publici, nec non Muſei Illᵐⁱ Senatus Bonon.

Prefectus

Summo labore opus

concinnauit

AD ILLVSTRISSIMVM REVERENDISSIMVM,

ET EXCELLENTISSIMVM VIRVM

D. FRANCISCVM PERETTVM

ABBATEM

VENAFRI PRINCIPEM NOMENTI MARCHIONEM,

ET CELANI COMITEM MERITISSIMVM

Cum Indice memorabilium, nec non uariarũ linguarũ locupletiſſimo.

DOMINIVM

VIGILANTIA

Sumptibus M. Antonij Bernię Bibliopolę Bononienſis

SALVS

IMMORTALITAS

BONONIÆ, *apud Clementem Ferronium* MDCXXXX *Superiorũ permiſſu.*

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO D. D. FRANCISCO PERETTO

ABBATI PRINCIPI EXCELLENTISSIMO.

HIERONYMVS BERNIA F.

PRODVCIT suas hìc tibi Serpentes VLYSSES ALDROVANDVS, hoc æuo Physiologorum omnium longè optimus vnus. Sunt quidem Serpentes, non tamen ictu veneficæ, non morsu lethales, non sputo, vel halitu tabificæ, non aspectu exitiales, quales Afris arenosa gignit Libya; sed innocuæ, cicures, fructuosæ: quia illas Sapientia in Musarum viridario, Apollineo gramine enutriuit. Et licet omnes, vt Scytale multiformibus circumuestitæ coloribus, singulari rerum, & eruditionum varietate ad miraculum præfulgeant; nihilominus in obscuro humi reperent, liuoris infectæ cœno; ni te (Præsul Amplissime) Musageten respicerent, qui circum mulcentium anguium familiam suo fouere patrocinio non aspernetur. Eruditissimus auctor iampridem magnanimum PERETTÆ gentis Leonem suis litterarijs obsequijs ad officia non vulgaris erga se amoris, & beneficentiæ demulserat, Cardinali ALEXANDRO Patruo tuo Purpuratorum Phœnici dicatis, & ab eo liberalissima manu exceptis Ornithologiæ libris. Mox ab Aldrouandi fatis, Marcus Antonius parens meus, per illustrem I.C. Franciscum Angelellum inclyti tui nominis religiosissimum cultorem obtinuit; vt alterum de Quadrupedibus digitatis eiusdem Auctoris opus, sub auspicatissimo nomine tuo euulgaret. à prolixiore tui in patrem amoris argumento, animasti filium (humanissimè patrone) ad renouandas hoc pignore vtriusque seruitutis vindicias, quibus agnoscent exteri, posteriq; te nobis esse optimum Mecœnatem, qui sæculi ingenijs, vt salutare sidus affulgeas. Fatemur equidem (Princeps benefi-

centiſſime) palamq; profitemur, è profluentibus liberalitatis tuæ nimbis, quos in egenorum, merentiumq; ſinus effundis; nos illud in te verum comprobaſſe, quod fictum veteres de Lucrio Celtarum duce prædicarunt, tui ſcilicet currus veſtigia aurum, & beneficia mortalibus procreare. Hęc dum attentiore meditaremur animo, neminem cogitauimus inter præſtantiſſimos huius æui Heroas, cui deberemus æquiùs, quàm tibi iſtos Aldrouandi ſingularis doctrinæ viri de Serpentibus commentarios, quos tibi iam dudum ſuos fecerat veteris clientelæ ratio, publicis auctoris noſtri monumentis atteſtata. equidem arctiſſimo tibi ſeruitutis nexu obſtricti haud valemus verbis; nedum reapsè explicare quo cultu, & ardore veneremur diuinæ tuæ virtutis genium; in honoris ſacrario iam tibi infulas, tibi faſces, & purpuras pleno ſinu deferentem. Sunt (fateor) in tua familia proceres, qui Cæleſti tiara in Terris induti ſceptra in gentes, in animos imperia tenuere; quorum vt nomina celebramus, ſic numina veneramur. Sed eorum vetus gloria, quam Orbis Chriſtianus grata recolit memoria, ab hodierno heroicarum tuarum virtutum iubare ſplendorem recipit, nulla fortunæ nouercantis caligine obtenebrandum. glorioſum Nepotibus à maiorum ſanguine ampliſſimis honorum titulis cunas illuſtrari; at longè glorioſius proprios alienis inſerere, ſuiſq; meritis ad exempla poſterorum in æui luce reſplendere. Fortuna tua (ſapientiſsime Princeps) in eminenti eſt; quia in conſpicuo virtus, quia vtraq; ſine ambitione micat, magnique animi ſemina ſpargit, in æternitatis ſolo ſolidæ gloriæ trunco inhæſura. Dum verò hoc typorum volumen; quod nobis Aldrouandi exoticarum rerum diues Muſæum ſuggeſſit, dignitatis tuæ aris appendere decreuimus; quid aliud agere tecum viſi ſumus, quàm æs diſſoluere, ex obligatione præcedenti contractum? fallor (humaniſsime Patrone) nominis nouationem fecimus à nomine tuo famam operi nundinati. Excipe igitur illud ſolito ſerenitatis vultu; protege ſolido auctoritatis ſcuto; foue aperto humanitatis ſinu. Sic tuæ ſuccreſcenti ad maximos gloriæ apices virtuti propenſiùs applaudemus. Vale. Bononiæ iij. Non. IXBR. M. DC. XXXIX.

BARTHOLOMÆVS AMBROSINVS

Beneuolo Lectori Salutem.

HOMINEM alienum natum esse commodis, in confesso omnibus esse arbitror: ideò facere non possum, quin grauiter peccare asseuerem eos, qui scientiam summo conquisitam studio, seduloque labore partam condere nituntur; cum hoc præclaro animi munere, manifestò abutantur. Quemadmodum vicissim innumeros laudum buccinatores merentur, qui admirabili rationis vi, & intelligentia referti, hoc prædiuinum naturæ munus agnoscentes, nihil intactum relinquunt, vt iuri litterarum in dies faueant. Inter hos autem præclarissimus, & immortalis famæ Vlysses Aldrouandus iure meritò recensendus esse videtur; qui tanto, & prapotenti Dei dono insignitus, docendo, atq; scribendo (ita enim ciuilis vitæ societas inter homines conciliatur) non mediocri ætatis suæ studiosis, posterisq. adiumento fuit; cum non solum opera ab ipso viuente conscripta vitalibus auris commiserit, verum quoque icones conscribendorum incisas Illustrissimo Bononiæ Senatui legauerit; vt tantorum virorum tutela, atq; nutu, omnes tandem rerum naturalium icones suis adornatæ historijs in manus hominum venirent. Itaq; librorum numerum ab ipso promulgatorum, titulis breuiter explicatis, Lector curiosus intelliget. Docuit primò Insectorum, Crustaceorum, & mollium animantium naturam; deinde Ornithologiam tribus distinctam tomis publicauit (cum libri Piscium, necnon Quadrupedũ solipedum, & Bisulcorum posthumi fuerint.) At deinceps cura reliquorum componendorum operum ab Illustrissimis, & Prudentissimis Bononiæ Senatoribus mihi demandata, duobus ab hinc annis, historiam Quadrupedum digitatorum peruigili concinnatam labore, ope tamen Hyacinthi fratris mei, iconibus in Musæo inuentis addidi. Pariterque in præsentia icones Serpentum, & Draconum descriptionibus graphicè exornatas promo in publicum, vt, Deo dante, ad alia opera non pauca euulganda accedere valeam. Vale candide Lector, erratisq; facile condona, cum non ex mente, sed ex properante calamo, vel ex incuria Typographi dimanasse deprehendas.

Summa Priuilegij Sacræ Cæsareæ Maiestatis.

PRiuilegio Sacræ Cæsareæ Maiestatis cautũ est, ne quis aliquam Historiarum Vlysis Aldrouandi Bonon. quæ agunt de Animalibus, & per consequens etiam de Serpentibus, & Draconibus, vel in parte absque voluntate, & proprio Authoris, aut eius Hæredum consensu, intra decennium, à die, quo absolutum fuerit volumen inchoandum, recudat, aut alibi recusam vendat, sub pœna, quotiescunque deprehensus fuerit, priuationis omnium librorum, & decem marcharum auri puri, prout latius patet in diplomate Cæsareo dato in Arce Regia Pragæ, die prima Aprilis, Anno millesimo quingentesimo nonagesimo nono.

Rodulphus Imperator.

Rodulphus Coradutius.

Ad mandatum Sacræ Cæsareæ Maiestatis proprium
Io. Barnitius.

AB informi Chao Vlyssis Aldrouandi ingenium, studiumuè Excellentiss. D. Bartholomæi Ambrosini in hanc formam, speciemuè tractatum de Serpentibus, & Draconibus eduxit, opus sanè incredibili eruditione refertum, & improbo labore probè elaboratum mihi visum est, numerisque absolutissimum. In quo nihil mutandum, nihil delendum, corrigendum, aut expoliendum nihil, & non censura, sed laude dignum omni dubio, omni assentatione procul iudicatur. Celsa illius, & plausibilis doctrina non modo ad vsum cum magno Studiosorum fructu, & emolumento sufficiet, sed in stuporem, in miraculum vsq; procedet. Hoc tanti Doctoris iudicium feci, cuius (faxit optimus Deus) vlterius in dies progrediatur calamus; verum interim præsens opus mandandum prælo iure optimo fore censeo, & subscribo.

Ego D. Octauianus Finatius Cler. Reg. S. Pauli, & Sacræ Bonon. Pœnitent. Rector pro Eminentiss. ac Reuerendiss. D. D. Card. Archiepisc. Bonon.

OPus hoc de Serpentibus, & Draconibus Illustriss. D. Vlyssis Aldrouandi omni eruditione refertum, ac singulari labore Excellentiss. Bartholomæi Ambrosini elaboratum, atq; omnibus vtilissimum vidi ego Infrascriptus, vel libentissimè, & quia in ipso nihil reperi, quod fidei, ac bonis moribus repugnet, ideo typis dari posse in commune bonum censeo.

Ergo Imprimatur

Fr. Hieronymus Onuphrius Sac. Theol. Doct. Colleg. ac Sanctiss. Inquisitionis Consultor pro Reuerendiss. P. Mag. Paulo de Garrexio Inquisitore Bonon.

A

VLYSSIS ALDROVANDI PATRITII BONON.

B

SERPENTVM, ET DRACONVM HISTORIAE.

Liber Primus.

C

ORDINIS RATIO.

PHILOSOPHORVM princeps,& communis præceptor Aristoteles, cum in historia Animalium non immeritò scriptum reliquerit Serpentes ad animantia sanguine prædita referendos esse: non à ratione alienum esse arbitrati sumus, post exaratam cunctorũ quadrupedum historiam, Serpentium, & Draconum naturam, & mores, omni solertia, monimentis mandare: non solùm vt huius immodici laboris coronide, animalium irrationaliũ opus adornemus, sed etiam quia, si quadrupedum nonnullorum natura homini adeò improba, & exitiosa est, vt armati homines ad eorum venationem accedere cogantur (quemadmodum nuper in postremo digitatorum quadrupedum tomo euulgatum fuit) Serpentium etiam mores ità sunt noxij, & humanæ naturæ adeò refragantur (dentibus enim, & veneno obsunt) vt ad eos superandos, & interimendos non venatio, sed interdum pugna formidabilis sit ineunda. Legimus enim in historijs Indorum, quòd Venatores, ad expugnandos colubros immensæ magnitudinis, exeuntes, prima facie Ducem constituunt, cuius nutibus cæteri obtemperare possint, exploratores in speculis disponunt, hostem prouocant, insidias abdunt, per saltus pedites præmittunt, campos apertos, & loca plana equitum alis muniunt, signa tandem prædæ,& victoriæ, tùm clangore tubarum, tùm strepitu cornuum manifestant. Hanc itaq; Draconum, & Serpentum Historiam in duas distribuere classes decreuimus, in quarum altera de Serpentibus vulgò dictis pedibus carentibus tanquam notioribus primò disseremus,in altera verò de Serpentibus magnis,& interdum etiam pedatis, Draconibus nuncupatis verba fient. Quamuis Authores non proletarij hæc nomina Draconum, & Serpentum sæpè sæpiùs confundere videantur; veluti in progressu huius operis manifestarium euadet.

DE SERPENTE IN GENERE.

Cap. Primum.

ÆQVIVOCA.

CVM hoc nomen (Serpens) apud Latinos non ſitum ſit extra omnem ambiguitatis notam; prima fronte noſtra intererit id ab omni æquiuocatione eruere. Nam aliquando Serpens eſt participium deductum à verbo Serpo, indicatque illud omne, quod longiùs, & latiùs ſerpit, atq; diuagatur. Alioquin eſt nomen ſubſtantiuum promiſcui generis, comprehenditque omnia animantia terreſtria, quæ gradiendo ſe non attollunt, ſed humi repunt; etiamſi quatuor ſint inſignita pedibus, vt Seps, & Salamandra, atq; etiam multis pedibus prædita, vt Scorpio, & Scolopendra. Quare perperàm reprehenditur à nonnullis Cornelius Celſus, qui ſemel inter Serpentes, Scorpios, & Araneos connumerauit. Plinius etiam Salamandras Serpentes nuncupauit. Immò apud aliquos Pediculi cognominati fuerunt Serpentes; cum ſcripſerint nonnulli Pherecydem Syrum Pythagoræ præceptorem Serpentibus perijſſe, & tamen morbo pediculari confectum fuiſſe liquidò conſtat. Græci quoque ἑρπιστίκα, καὶ ἑρπετα non ſolum appellarunt ea animalcula, quæ Serpentium more, repunt, vt vermes, ſed etiam paruas quadrupedes, quæ breuioribus innixæ pedibus ſerpere quodammodo videntur. Etenim ἕρπειν in Græcorum ſcholis, quamuis propriè greſſui Serpentum, & vermium competat; attamen Pedeſtribus etiam lentè incedentibus conuenire videtur. Hinc ἑρπετὸς reptilis dimanat: quod vocabulum propriè Serpentes, ſed impropriè Lacertos, Scorpiones, & cætera huius generis parua animalia comprehendit. Aliter nomine Serpentis intelligendum eſt animal ſanguineum, & ouiparum, quod citra vſum pedum, & tantùm vi coſtarum repit; in quo ſenſu acceptum fuit ab Ariſtotele in libris de Generatione animalium, & à Galeno in libro de Theriaca ad Piſonem. Hic autem intellectus noſtræ hiſtorię magis eſt conſonus. Niſi teſtante Plinio Serpens pro vna tãtum ſpecie, vt ὄφις apud Græcos, nempè pro vipera ſumitur, quod præſtitit Oppianus, quando de cõgreſſu murenæ, & Serpentis verba fecit. Cęterùm eſt aduertendum, quod Serpens in hoc ſignificatu ſydus etiam cæleſte denotat, quod ab Auſonio inter ſeptentrionalia ſydera collocatur, dum canit.

Seps, & Salamandra Serpẽtes dicuntur.

Quibus nominibus Græci angues vocẽt.

Lib. 29.

Idyll. 13.

Ad Boreæ partes arcti iunguntur, & anguis.

Inrerdum Serpens à Poetis pro quocumq; animali venenato vſurpari ſolet, quod præſtitit Virgilius, quando ſcripſit.

Ecloga 4.

Occidet, & Serpens, & fallax herba veneni
Occidet, Aſſyrium vulgò naſcetur Amomum.

Per metaphoram poſtea Serpens nuncupatur homo malignus, & qui inſidioſis illecebris, vaniſſimiſque commentis cæterorum mentes decipere conatur: propterea Chriſtus apud Mattheum, Phariſæos Serpentes appellauit his verbis. *Veh vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ*, & paulò inferius. *Serpentes genimina viperarum*. Pariter hoc vocabulum ὄφι, quod apud Gręcos Serpentem indicat, ambiguitate non caret. Primitùs viri cuiuſdam proprium nomen eſt, cuius meminit Euſtathius; deinde nomen fluminis in Ponto regionem Colchorum alluentis, vt Arrianus in Periplo Ponti Euximi atteſtatur. Amplius

Cap. 23.

Serpens nomẽ Viri, & fluminis.

A plius ab Hesychio pro pisce sumitur, & apud Aratum pro sydere ophis legitur, apud quem griphus est huius generis: Quænam eadem sint in Cælo, in terra, & in mari, ibiq; respondetur, Serpens, Vrsus, Aquila, Canis, & Lepus, ad id autem alludens Reusnerus in Paradiso poetico loquitur hunc in modum. *Serpens est pisces, & sydus.*

Serpentes, Lepores, Vrsos, ⌣Aquilas q̄, Canes q̄,
Terræ simul, simul, & Pontus, & ⌣Aether habet.

Insuper ὄφις quandam capitis affectionem significat, quæ aliter ὀφίασις in Medicorum scholis exponitur: fitq; quando capilli primùm extenuantur, postmodum certis spatijs ad similitudinem Serpentis decidunt, qui affectus ad alopeciam est referendus. Apud Cælium Rhodiginum ὄφις legitur Pericarpium, Armilla, seu brachiale ornamentum, nec præter rationem, quoniam in modum circuli, vel Serpentis brachium stringit. Demùm ὄφις muliebre capitis ornamentum designat, quoniam crines lubrico implexu in modum serpentum fastigientur, quod ornamentum Statius Papinius suggestum comæ indigitauit.

B

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

HOC animal Serpentis nomen mutuauit ab occultis accessibus, quibus serpit, cũ nõ apertis passibus progrediatur. Festus tamen deriuat hoc vocabulũ à verbo græco ἕρπειν, ita vt in latina versione littera S. pro aspiratione addatur, quẽadmodum ἕξ quod verbum latinè sex exponitur. Nomen hoc (Serpens) tam masculini, quàm fœminini generis animantia omnia, quæ repunt citra vsum pedum complectitur, vel quæ tam exiguos habent, vt repere potius quam pedibus incedere videantur: quamuis lacertæ, & cæteræ huius generis bestiæ ventre, & pectore reptantes non Serpentes, sed potius repentes dicendæ sint. Olim Serpens à Priscis vocabatur Serpula, si Festus veritatem assecutus est: Alioquin vocatur etiam Coluber, quia in lubricos tractus flexibus sinuosis labatur: nam lubricum nuncupatur, quicquid dum tenetur, facilè labitur. Alij deducunt etymum à verbo græco κολόβουρος. Verùm hoc nomen apud Authores classicos non legitur: significat enim id, quod cauda est mutilum, & si aliquid de huius vocabuli origine dicendum est: aliquem à chelydro, vel chersydro Serpente, non magna litterarũ mutatione, Colubrum deducere potuisse pronunciandum est. Alij à colendis vmbris Colubrum cognominarunt, quod etymum respiciens Virgilius sic canit. *Serpens nomen promiscui generis.* *Colubri etymum.*

Aut tecto assuetus Coluber succedere, & vmbræ. *L. 3. Georg.*

Idem Baptista Mantuanus repetit hoc carmine.

Sæpè latet molli Coluber sub graminis vmbra. *In Bucol.*

Quamuis Priscorum multi Colubrum pro Serpente, & vicissim Serpentem pro Colubro acceperint: Alij tamen pro specie peculiari, nempè pro Serpente domestico; Alij pro Serpente potissimum aquæ Colubrum intellexerunt. Ideoq; Theophrastus scripsit hydrum stagnis exiccatis marcescere, & Theodorus Gaza pro hydro colubrum transtulit. Ponzettus quoque de hoc verba faciens, tradidit Colubrum esse callidiorem multis alijs, nam accedit ad aquas, vt se refrigeret, & venenum deponat. Præter hoc nomen (Coluber) apud probatos authores legitur, & Colubra, quæ pro Serpente fœmina vsurpatur. Victorius tamen per cacas ventris Colubras non Serpentes, sed alui lumbricos intellexit. Prædictis synonimis additur anguis, quoniam Serpens ita cognominatur, cum sit quasi angulosus, ferè semper plicatus, & nunquàm rectus conspiciatur. Estque promiscui generis veluti Serpens, verùm sæpiùs in masculino genere interdum in fœminino à Varrone vsurpatur. Immò in casu auferendi, angue, vel angui inflectitur. Est quoque nomen generale non minus quàm Serpens; & licet Seruius hoc vocabulum ad Serpentes in aquis tantummodo degentes traxerit: tamen de terrestribus etiam dicitur. Præterea Celsus Serpentem, & anguem idem esse animal attestatur his verbis. *Serpentium quoq; morsus non nimium distantem curationem desiderant, quamuis* *Lib. 5.* *Colubri etymum.* *Lib. 2. hist. plant. ca. 6.* *Anguis etymum.*

uis in illa multum Antiqui variarunt, vt in ſingula genera anguium, ſingula medendi ge- E
nera præciperent. His addamus Vuottoni viri doctiſſimi ſententiam, qui Serpentem, anguem, & ὄφιν pro ſynonimis accepit, nec præter rationem, nam alij multi anguem Serpentem, & Colubrum ſynonima eſſe conſtituerunt nixi clariſſimorum virorum authoritatibus. Etenim Virgilius libro ſecundo Aeneidos, cum ibi angues nominaſſet, paulò poſt Serpentes appellauit. Idem libro ſeptimo Aeneidos memorans Alecto furiam, quæ Serpentem in ſinum Amatæ iniecerat, primò anguem, deinde Colubrum vocitauit. Ariſtoteles quoq; in libris de hiſtoria Animalium, vbi nominat ὄφεις, Theodorus Gaza vertit angues, & vetus quidam interpres Serpentes exponit.

Thyrus quid denotet. Amplius Serpens vocatur etiã Thyrus, & quamuis Thyrus præcipuè ſignificet viperam, vt multi autumant, nihilominus Thyrus pro Serpente ſimpliciter apud Albertum paſſim legitur, & ratio eſt (vt opinamur) quoniam θηρία, ex Dioſcoride, dicuntur beſtiæ venenatæ, quæ morſu, vel ictu venenum relinquunt: hinc θηριακὰ φάρμακα medicamenta, quæ venenatorum animalium morſibus, virus profligando, medentur; vnde θηριακή; nempè ἀντίδοτος antidotus aduerſus omnia venena efficax, quæ ex multis ſimplicibus, & viperarum carnibus concinnatur. Appellatur etiam echydna, quod vocabulum viperam fœminam propriè indicat. Verùm Ouidius id pro hydra ab Hercule occiſa vſurpauit his verſibus. F

Lib. 3. faſt.

Sanguine Centauri Lernææ ſanguis Echydnæ
Mixtus ad auxilium tempora nulla dabat.

Idem Ouidius pro quocunque Serpente hoc vocabulum poſuit, quando ſcripſit.

Li. 9. metamor.

Pars quoq; Lernææ Serpens eris vnus Echydnæ.

Tandem Draco pro quouis etiam Serpente apud Authores non ſpernendos legitur. Græcè ὄφις, & hodie apud græcum vulgus, vero nomine corrupto, φίδι pronuntiatur. Hoc nomen depromitur παρὰ τὸ ὄπτω, vel ὄπτομαι, nempè video, vel quia Serpens inter cæteras animantes acutiſſimè cernat, vel quia oculis apertis ſomnum capiat. Cretenſes (referente Heſychio) ὄφιν δίφαιον nuncuparunt. Aliter Heſychio ἀργὰς, vel ἀργᾶς dicitur, nec præter rationem, nam Dores, maximè verò Argiui ἀργᾶν τὸν ὄφιν indigitarunt. Nonnulli voluerunt hoc eſſe Serpentis epitheton: cum ἀργὸς albus, interdum piger, & otioſus, & quandoq; celer per antiphraſim exponatur. Timarchus autem Rhodius non κατὰ γλῶσσαν, ita Serpentem vocari, ſed quoddam Serpentis genus eſſe autumat. Verùm quidem eſt, quòd aliquibus authoribus ἄργαὶ, vel ἄργεις ſerpentis quædam ſpecies eſſe fertur, ſed poſtea quænam ſit, & quibus cõditionibus gaudeat, non exponitur. Hippocrates etiam meminit Serpentis, qui Arges dicitur his verbis. *Adoleſcens quidam multo meraco poto, ſupinus in habitaculo quodam dormiebat. Huic Serpens Arges apellatus in os ingreſſus eſt, & cum ſenſiſſet, & loqui non poſſet, dentibus ſtridit, & Serpentem deuorauit, & dolore magno tenebatur, & manus prætenſas adhibebat, veluti qui ſtrangularetur, & conuulſus mortuus eſt.* Verumtamen ex hoc ſermone Hippocratis non poteſt elici, quęnam Serpentis ſpecies per Argen intelligenda ſit. Satius igitur erit, ex Pauſania, atteſtari nomen hoc eſſe generale, & quemcunque Serpentem comprehendere: etenim ipſe Mercurium argiphontem appellauit, quia ὀφιοκτόνος, nempè Serpenticida fuerit. Prædictis addamus, quòd Demoſthenes ἀργὰς fuit cognominatus, quoniam longè omnium mores Serpentinos habuerit. Præterquamquòd multi Authores Græci ἄργεις pro ὄφιν ſcribunt; Serpentes tandem apud Nicandrum κνώδαλα vocitantur: Scholiaſtes tamen ibi abuſiuè dici tradit, ſiquidem κνώδαλα in proprio intellectu nuncupantur τὰ θαλάσσια, nempè maritima animantia, παρὰ τὸ κνᾶσθαι ἐν τῇ ἁλὶ; ideſt quoniam in mari moueantur. Cæteri autem poetæ græci hoc vocabulum etiam pro beſtia terreſtri vſurparunt.

Arges quid ſit. G

Lib. 5. de morb. popul.

Mercurius cur Argiphontes dictus. H

In Theriacis.

Nomina hebraica.

Hebraicæ voces Nachaſch, & Schephiphon Serpentem deſignant: quãuis nonnulli ſcribant ſchephiphon eſſe ſpeciem Serpentis à ſibilando ita nuncupati. Leuiathan verò ab aliquibus Serpens aquatilis exponitur. Alioquin Thaninim Hebraicè, & Thaninaiah Chaldaicè Dracones, & Serpentes indicat, quam vocem Moſes adhibuiſſe dicitur, quando coram Pharaone virgam in Serpentem tranſmutauit. Arabicè, & potiſſimum apud Auicennam Haie pro Serpente legitur. Id confirmat Andreas Bellunenſis; quando Haie, ſeu Hadare nomina Serpentibus communia conſtituit. Hiſpanicè Sierpe. Gallicè vn Serpent. Germanicè Ein Schlang, nomine forſan ab angue detor-

C. 7. Exod.

to.

A to. Italicè Serpe, & Serpente: licet aliqui scribant *Scorzone* esse nomen genericum, omnesque comprehendere Serpentes. Bononiensibus Biscia. At Testuli, Tenstu, Agestim, Apartias, Atussi nomina sunt barbara, quibus Syluaticus ad Serpentes significandos vtitur.

DIFFERENTIÆ.

SI discrimina Serpentum prosequamur, aduertendum est, hæc animantia inter se paruitate, & magnitudine, colore, loco, odore, noxa, & tandem aspectu, alijsq; accidentibus dissidere. Ratione primi (postposita magnitudine, & paruitate, sexum respiciente; siquidem Serpens mas fœmina semper minor esse dicitur, vt etiam in cęteris ouiparis contingit) pronunciamus primò Serpentes admodum paruos inueniri. Scribit enim Gaudentius Merula, quòd in plaga septentrionali, ineunte æstate, multi
B Serpentes parui secus radices quercum, & aliarum arborum inueniuntur, qui suum regem crista insignitum, more apum, cognoscunt, & venerantur: quo occiso, totus grex Serpentum fugit. Paruum etiam Serpentem stabulari circa Thessaliam notat Vincentius in Speculo naturali, qui sola voce animalia interimere dicitur; immò ipso conspecto, viperæ, & cęteri Serpentes illicò fugę se committunt: ibiq; versari etiam paruum, & hirsutũ Serpentem, quem Incolę sacrum vocãt. Vicissim in regionibus calidioribus, angues admirãdę magnitudinis visuntur: huius autem mirę auctionis causa est humiditas calida, si verum scriptis mandauit Aristoteles. Propterea alibi idem Philosophus se intellexisse narrat in Africa vastos versari angues, qui ad homines deuorandos triremem aggredi non reformidant: immò ibi visa a nauigantibus ossa boum, quos à prædictis Serpentibus absumptos fuisse multi opinantur. Quamobrem Sueffanus in Commentarijs ad Aristotelem, inter prædictos Serpentes connumerandum esse illum existimat, qui occisus fuit ab Attilio Regulo Romanorum Consule in primo bello punico, quod bellum non multò post Aristotelis ætatem confectum fuit. Ille autem Ser-
C pens apud Bragadam fluuium propè Africanum littus cum magna totius exercitus conflictatione fuit interemptus; cuius postea corium longum pedes viginti supra centum Romam aduectum fuisse recitat Gellius. Neq; id magnopere demirari debemus, cum scribat Possidonius (referente Aeliano) in loco *Maira* nuncupato Serpentem mortuum iugeri longitudine spectatum fuisse, & tanta crassitudine, vt equites ex vtraque parte animali adstantes se inuicem intueri non possent. Immò, teste eodem Aeliano, Alexander in nauigatione maris rubri Serpentem longitudine quadraginta cubitorum conspicatus est. Item Serpentum triginta cubitorum meminit Pausanias. In sylua etiam proxima *Sabo* permagnos Serpentes, nempè sexdecim, octodecim, & viginti pedum longitudinem superantes versari asseuerat Clusius, quos Incolę coercere non reformidant. Nonne Porus Indorum Rex (authore Strabone) vt Augustum, & honoribus, & muneribus prosequeretur, Serpentem decem cubitorum, testudinem trium,
D & perdicem Vulture maiorem ad eum deferri curauit? In Malabar Serpentes aspectu horribiles octonum pedum esse multi historiographi referunt, qui diuturno puerorum aspectu, sine maleficio, delectari, eorum tandem amore capiuntur, quocirca Scaliger huiusmodi angues pæderotas nuncupauit. Hi iacentes anguillina esse facie dicuntur, surgentes verò illam adeò dilatant, vt ad humanam effigiem propius accedere videatur. Insuper Carolus Clusius in Exoticis, pellem Serpentis peregrini longam nouem pedem (pedes romanos delineat) & capite subsequenti Serpentem octo pedes romanos longum describit; quos cuiusnam sint generis pronunciare difficile esse arbitratur; quandoquidem, ex Aeliano, multa, & varia sunt Serpentum genera, quorum species omnes persequi infinitum foret. Nihilominus hunc postremum in illorum genere esse collocandum Clusius putat, quos idem Aelianus pigmentis distinctos, & versicolores indigitauit, magnitudine tamen inferiores ijs, qui in India sexdecim cubitorum esse feruntur. Vidimus & nos corium Serpentis Indici, apud magnum Hetruriæ Ducem, duodecim dodrantum, nempè pedum nouem, latitudine præsertim in medio vnius dodrantis. Vnde nulla admiratione teneri debemus, si Gillius scripserit in Caleutho Serpentes magnitudinẽ suum adæquare: quamuis hanc immodicam auctionem

Lib. 20. *c.* 11.

In lib. de long. & breu. vitæ.

Lib. 8. *de hist. An. c.* 28.

Corium Serpentis longum pedes 120.

Lib. 9. *cap.* 9.

In Curis post.

Lib. 15. *cap.* 19.

Lib. 17. *c* 11.

aſſequi dicantur, quia nemo illis inſidias tendere audeat: cum edicto regio cautum E
ſit, ne quis has beſtias offendat. Etenim qui Serpentem confecerit, non minus acerba
morte punitur, quam ſi hominem necaſſet. Nemo igitur impoſterum deridebit Aelianũ
Lib. 9. cap. 10. ſcribentem in nouo orbe Senegæ Serpentes tã vaſtos pandere hiatus, vt capras integras
deglutire poſſint, immò tauros, vt retulit Textor. De magnis Serpẽtibus, qui plura intel-
ligere cupit, petat Diodorũ, Lucanũ, & Strabonẽ, qui incredibilia ferè de his referunt.
Huius generis fortè illi erant Serpentes, qui Laocoonta vnà cum Antiphante, & Tym-
L. 2. Aenei. bræo filijs interemerũt: ideoq; Virgilius non iniuria hos immenſis orbibus angues nun-
cupabat. In tertia parte hiſtoriæ Indiæ Luſitanicæ legitur, quòd ibi nõ longè à mari, va-
ſti reperiuntur Serpentes, ferè ſemper in fluminibus degentes, quorum magnitudo à
cibo arguenda eſt; quandoquidem ceruos integros deuorare dicuntur.

Ratione coloris, quem in Serpentina cute licet obſeruare: primitus notandum eſt co-
rium anguium aliud eſſe lene, aliud aſperum. Siquidem iuxta caput S. Auguſtini, Ser-
pens obſeruatur, quem Hiſpani à ſono Caſcauellam, quaſi tintinnabulum vocitant;
Lib. 7. de rer. var. c. 29. huncq; ſonum inde oriri opinatur Cardanus, quia corium ſquamis duris, & mobilibus F
ſit armatum: cum veriſimile ſit permagnos Serpentes duris ſquamuis tamquam tot cly-
peis munitas in motu corium concutiendo non leuem ſtrepitum edere. Præterquam-
quod intuentibus ob colorum diuerſitatem, magnam admirationem incutiunt, cum
nigro, candido, cinereo, rubro, & guttis diſtincto colore pellem refertam habeant.
In regione aquilonari nõnulli huius generis Serpentes varijs coloribus inſigniti vagan-
tur; Sed horum maior copia, ex Aeliano, in India generatur. Vittis enim à capite ad
Lib. 17. c. 2 caudam pertingentibus alijs æreis, alijs aureis, alijs argenteis conſpicui peſtifero mor-
Lib. 2. hiſt. Amer. ſu celerrimè interimunt. Item Andreas Teuethus in Inſula murium nuncupata, an-
gues pulcherrimè coloratos recenſet: alios enim rubeſcentes, cum ſquamis verſicolo-
ribus; alios tantùm virides ad inſtar foliorum lauri enumerat. Virides Serpentes apud
Heſychium Sauritæ nominantur, fortè quia viridi lacerto aſſimilentur, qui Græcis
σαυρὸς appellatur. Huius etiam generis angues apud Valleſianos verſantur, quos à
colore *Grunling* cognominant, ſed Geſnerus illos perquam venenatos eſſe intellexit.
Tandem ſcribit Nicander colores Serpentum pro diuerſitate locorum variare: Pro- G
pterea ex Plinio vulgatum eſt pleroſque Serpentes illius Soli colore eſſe decoratos; ſub
quo ſingulis annis occultantur.

De differentijs à loco petitis, conſulendus eſt Ariſtoteles, qui in hiſtoria Anima-
Lib. 2. cap. 14. lium, poſt examinatam piſcium naturam, Serpentes ad animantia ſanguinea reducit,
illoſq; in terreſtres, & aquaticos diſtribuit, deinde horũ maximam partem terreſtrem,
Differentiæ Serpentũ ratione oci. exiguam verò aquatilem, nimirum amnis incolam eſſe docet. Item maris etiam indi-
genas Serpentes eſſe ſtatuit, qui non in altiſſimis gurgitibus, ſed in locis parum pro-
fundis verſantur: quorum de natura, & ſpeciebus in hiſtoria piſcium vbertim actum
fuit. Demum terreſtrium varię aſſignantur ſpecies: ſiquidem alij locis planis, alij mon-
Lib. 3. cap. 24. toſis delectantur, alij in latibulis, & ſecus radices fagorum, & quercuum libenter de-
gunt, vt Dryinus. Alij ſolũ falſuginoſum amant, vt Dipſas. Alij tandem ancipitis ſunt
naturæ, vt Cherſydrus, qui partim loca aquoſa, partim loca arida colit: ideoq; huius
Lib. 2. obſer. cap. 4. generis Serpentes amphibij ſunt appellandi. Ad rem narrat Bellonius ſe in Abydeno H
portu obſeruaſſe quoddam Serpentis genus interdiù in mari viuens, noctuque ad Con-
tinentẽ, quietis cauſa, progrediens; cuius pellis ruber color in leucophæo refulgebat.

Odor inter hæc Serpentum diſcrimina non eſt ſpernendus; cum ſint inter Serpen-
Differentiæ ratione odoris. tes, qui moſcati ab odore cognominentur, quemadmodum Serpens Aeſculapij, qui
Bononienſibus *Biſſa angela* dicitur, eſtque duorum generum, vt ſuo loco exponetur.
Verſatur etiam in Cypro Serpens, quem incolæ *Cuffo* ſuo idiomate indigitant (ſunt qui
aſpidem ſurdum dicunt, quia vno menſe ſurdus, & altero cæcus obſeruetur) hoc ani-
mal eſt venenoſum, capite magno, & corpore ex oſſe, & vbi agnum cœpit, integrum
vorat, deinde arborem petit, cui tandiù corpus affricat, donec oſſa deuorata detrudat;
hoc igitur quando moritur gratum moſci odorem ſpirat.

Si contemplemur nocumentum, quod ab huiuſmodi beſtijs dimanare ſolet, Serpen-
Lib. 9. cap. 10. tes, in noxios, & innoxios diſtribuemus. De innoxijs legimus apud Aelianum in In-
ſula Hiſpaniola magnos verſari Serpentes, ſed tam mites, vt nullam hominibus noxam
afferant. Alij generantur in India, quibus natura nullam mordendi poteſtatem cõceſ-

ſit,

A sit, dentibus enim carent. Item habetur in prima parte Chronicorum Peru, quod in montibus vrbis *Cuzco* Serpentes immanes, & innocui diuagantur; cuius rei hanc Indi rationem reddunt; nimirum cum olim iussu Yngæ Regis multi Duces cum exercitu ad montes exierint, vt illos subiugarent, Serpentes montium incolæ maiorem exercitus partem interfecerunt. Vnde quædam anus Regi pollicita est se velle cantionibus huiusmodi Serpentes soporare, itaut Duces vnà cum militibus illàc innocuè transire valerent: quo peracto, illi Serpentes imposterum innocui redditi sunt. Quod figmentum, vel fabulam esse opinamur. Nicander quoque in Theriacis inter Serpentes innoxios moluros reponit his versibus.

Serpentes aliqui innocui. cap. 96.

Plures reptilium, quæ non ita noxia formæ
Per densas habitant syluas, per opacaque lustra,
Quos Elopes, Libyasque coronatosq; Myagros
Dicunt, sunt iaculis insignes, suntq; moluri.
Sunt cæcique alij sed nescia lædere turba.

B Lonicerus hos Serpentes quasi cauda gradientes interpretatur, & plura de his apud Authores nõ leguntur. Μολουρίς enim vox est æquiuoca: nam Scholiastes Nicandri moluridas locustis similes esse scribit; idem notat Hermolaus in Corollario de locustis. Aristophanes tamen hoc vocabulo bestiolam inter molas nascentem appellat. Alioquin apud Heschium μολουρις est μόλις ουρῶν, scilicet ægrè vrinam reddens. Reliqui verò Serpentes ob venenum pestiferi esse creduntur, in sexu masculi plus veneni habent, licet quidam viri docti fæminas maribus deteriores esse censeant. Senes iunioribus maiori veneni copia redundant. Deinde magni paruis (dummodo sermo fiat de eadem specie) venenosiores dicuntur. Amplius famelici saturis. Item irati, & audaciores, & venenosiores euadunt. Sunt & qui solo halitu inficiant: tradit enim Pomponius Mela, circa Rhymdacum amnem Bithyniæ conterminum, angues generari immanes, qui sępius apricantes hiant, & superuolantes aues halitu inficiunt, quas postea cadentes absorbent.

Moluri qui Serpentes.

Ad finem si meditemur aspectum, & reliqua ipsum concomitantia. Primò maxi-
C mam in oculis anguium differentiam inueniemus: quoniam alij habent oculos pręgrãdes, vt Serpentes Libyę, alij paruos, locustisq; similes, alij referti sunt oculis sanguineo, vel luteo colore suffusis, alij tandem acutissimè cernunt, alij obtusę sunt visionis: os etiam angues inter se discriminat: quandoquidem seps, & marinus Serpens acuto ore donati sunt, lato ore est Parus, vastum verò Serpens libycus ostentat. quidam cono in vertice tanquam cristula decorantur: vnde scribebat Aelianus, sicuti Ceruus cornibus fæminę pręstat, & Leo iuba Leęnæ antecellit, & mas cicadarum voce, ita Serpens masculus crista exornatus à fæminis distinguitur: quamuis postea id in omnibus speciebus veritatem non attingere constet. Hoc quidem verum est aliquos Serpentes à natura cornibus fuisse donatos: quoniam in aspide duo supra oculos callosa tubercula visuntur, quę maiorem in oculis cauitatem efficiunt. Alij vnum tantùm cornu habent, vt vipera monoceros, quę in Histria generatur, Cerastes bina cornua, alij
D quadrigemina gerunt: hac de causa non est doctrina Alberti explodenda, vbi Serpentes vnicornes, bicornes, tricones, & multicornes, enumerat. Cęterum aduertendum est, quòd Serpentum cornua non dura, & cornea, sed potius carnea, vel callosę quędam eminentię apparent. Propterea Vitriacus, in historia Orientis, Serpentum cornibus instar arietis munitorum meminit, quibus instar flabelli motis, homines verberant. Neq; prętermittendi sunt angues alati, qui aluntur in monte Regnũ Senege à Malabaris diuidente. Hi solo afflatu, vel etiã intuitu homines proprius accedentes interimunt. Postremò si species vltimas inuestigemus. Nicander, referente Lonicero, duas anguiũ species supra viginti enumerat. Hę autem sunt Vipera, Aspis, Cerastes, Hęmorrhous, Sepedon, Dipsas, Chusydrus, Amphisbena, Scytale, Basiliscus, Drymus, seu Chelydrus, vel Hydrus, Draco, Cenchrynes, Ascalabus, Elopes, Libyes, Myagri coronati, Acontiæ Typhlopes, & Moluri.

Halitus anguium necans aues.

Lib. 16. c. 62.

Serpentum aliqui cornua habẽt.

FOR-

E

FORMA, ET DESCRIPTIO.

OMNIA ferè corporis membra lacertis valdè ſimilia Serpentes habent: etenim lacerta demptis pedibus perbellè Serpentem æmulatur. Verùm ſi prima facie cõtẽplemur caput; illud non eiuſdem figurę, & qualitatis omnibus ineſt: nam quibuſdam caput eſt leue, alijs graue, alijs latum, alijs anguſtum, alijs album, alijs flauum, alijs coloribus varijs inſignitum. Tandem alij illud adeò velociter in vtramq; partem vertunt, vt intuenti bicipites, vel anphicephali videantur. Præterea Serpentes habent omnia ſenſoria cęteris animalibus ſimilia, nimirum nares ad olfaciendum, oculos ad videndum, aures ad audiendum, ſed hę non eminent, quemadmodum neque in auibus, ſed foramina tantùm apparent: vnde ſcribebat Plinius pennatorum animalium Buboni ſolum, & Otoplumę veluti aures ſunt, cęteris ſunt cauernę ad audiendum, quas intuemur in Serpentibus. Meatus etiam narium ante os habent, ſed non ita explanatos, vt nares appellari poſſint; ſufficit enim vt ſpirandi munere tantummodo fungantur. Palpebram ſuperiorem non mouent ſicut neque aues, ſed inferiore tantùm conniuent; & oculis ſunt durioribus quàm aues. Cæterùm quamuis inter Serpentes cæcula Serpens luminibus priuus recenſeatur: hoc inter tot anguium ſpecies admirationem afferre non debet, quandoquidem inter tot animalia quadrupeda talpa etiam oculis caret, licet in illa, ad mentem Philoſophi, ablata pelle, locus oculorum appareat. Amplius ſerrati dentes his animalibus aſſignantur: ſiquidem Plinius tradit illos dentes vocari ſerratos, qui pectinatim coeunt, ne contrario occurſu atterantur, veluti in Serpentibus, piſcibus, & canibus obſeruatur. Item collo carent. Hinc Porta non immeritò eliciebat angues aduerſus colli ęgritudines, & ſignaturam, & prerogatiuam habere. Quamuis poſtea ceruicem non eãdem in omnibus, ſed latam in Cherſydro, & anguſtam in Sepe intueamur. Deinde cortice tanquam pelle Serpentes teguntur, quoniam Ariſtotelis ſententia fuit animalia nõ pennata ouipara cortice muniti; cum viuipara pilis exornentur. Itaque animalia ouum enitentia etiam ad mentem Plinij, aut pennas, aut ſquamas, aut teſtam, aut corticem, aut puram cutem induunt. Meatus excrementorum, ſeu podex propè extremitatem caudę in quibuſdam Serpentibus, velut in Vipera, & hęmorrhoo fęminis, conſpicitur: in maribus verò in loco altiori, & ventri proximiori obſeruatur. Tandem cauda omnium Serpentum eandem non ſortitur formam; quandoquidem vipera fęmina caudam ex carnem, & ſquamis duriuſculis aſperam gerit. Dipſas gracilem, & nigram habet, reliquo corpore albicante. Immò in alijs Serpentibus breuior, in alijs longior, in alijs hirta ſquamis eſt, quemadmodum in deſcriptione peculiari cuiuſcumque Serpentis docebimus.

Senſoria Serpentum qualia.

F

Ouipara animalia quo tegantur.

G

ANATOMICA.

H

AB extimarum partium deſcriptione, pedetentim ad penitiores partes anguium explorandas accedemus. Primitus caput Serpentis oſſe vnico tegitur coniretuſi figura, ſicuti aſſeruit Cardanus. Immò in hoc eſſe oculorum foramina natura non inſculpſit, quod ideo factum eſt, ne facilè læderentur, dum humi ſerpunt. Dentes habent ſerratos, & acutos; quemadmodum paulò ante in deſcriptione huius animalis fuit exaratum: ſed, vt notat Edoardus Vuot, duo ſunt in ſuprema parte dextra, leuaque longiſſimi, tenui fiſtula, inſtar aculei Scorpionum perforati, per quam poſtea venenum, data occaſione, eiaculantur. Lingua Serpentũ tenuis longa, atroq; colore referta eſt; ideoq; longius protrahitur: in ſummitate verò eſt bifida, & ſecundùm nonnullos piloſa, ſeu potiùs exilis inſtar pili, vt in capite de lacertis fuit explicatum. Plinius linguam Serpentum triſulcam vocauit, quia tanta celeritate illam vibrant, vt triplicem linguam exerere videantur. Sub lingua in quibuſdam cuticula inuenitur, quæ tanquam veſicula dentes operit, in qua venenum occultatur, quod poſtmodum

Lib. 2. de rerũ var. c. 29.

Lib. 6. de differ. Anim.

Lingua ſerpentũ qualis.

A modum mordendo per cauitatem dentis communicant. Cor exiguum longum, & figuram renum repræsentans postremæ adhæret arteriæ, & natura valdè calidum est: ob hanc causam tradebat Galenus Serpentes inter cæteros animantes maxima audacia esse refertos. Arteria est admodum longa, & iuxta os, suam trahit originẽ, itaut sub lingua esse videatur: immò linguæ quodammodo videtur præminere, quia ipsa contrahitur, neq; eodem loco, vt in cæteris animalibus, permanet: Hæc postea defertur in pulmonem, quo angues, ad differentiam piscium, vtuntur: quocirca notabat Plinius Serpentum, & piscium omnia esse similia, præter pulmonem, quem natura Serpentibus, & non piscibus largita est: cum pisces loco pulmonis, branchias adhibeant. Hic pulmo simplex est fibrosus fistulis diuisus, prælongus, fungosus, & cordi non multùm proximus. Lingulam verò, quam Græci ἐπιγλωττίδα vocant, arteriæ superpositam angues non habent, sed ipsum meatum ad libitum, modò contrahunt, modò laxant, idq; præstant, ne aliquid in pulmonem dilabatur. Ventriculum habent Serpentes veluti amplum intestino canino similem, nempè angustum, & figuræ longæ. Inieſtinum verò spiris B carens tenue, & longum ad meatum vsque excrementorum protrahitur. Nam interanea Serpentum partibus internis lacertorum similia sunt, sed viscera propter longitudinem, & angustiam corporis ita longa, & arcta sunt, vt vix à se inuicem dignosci possint. Iecur igitur longum est, & simplex, lien exiguus, & rotundus, qualia viscera etiam in lacertis obseruauimus. Fel, præter natricem, in omnibus Serpentibus, intestinis adhæret, & nigro quodam, liquidoq; excremento refertum est, sicuti in vipera fœmina nuper conspicati sumus. Hoc excrementum, in comparatione ad corporatura animalis, est valdè copiosum: quare meritò tradebat Plinius Serpentes, nec non pisces copioso fellis excremento redundare. Vesica, & renibus Serpentes carere notat Aristoteles, veluti, & alia, quæ pennis, squamis, & cortice integuntur, præter testudinem. Hoc autem inde nascitur, authore Vincentio in speculo naturali, quia humiditas anguium, sicut & auium pauca est; ideoq; in squamas, quoad Serpentes, & in pennas, quoad aues degenerat. Amplius vim fœtificam natura his animalibus velut, & piscibus impertita est, cum pene, & testibus careant. Scripsit enim Aristoteles eos penè C carere, cum non habeant crura, nam hic à cruribus originem habere dicitur. Testes verò propter corporis longitudinem non sunt sortiti, sed meatum, more piscium, obtinuerunt: quandoquidem propter longum iter genitura facilè refrigeraretur, & infæcunda euaderet. Hoc sæpè ijs contingere solet, qui longo pene à natura sunt donati, quamobrem infæcundi redduntur; cum semen ob mentulæ longitudinem refrigeratum infæcunditatem pariat. Verùm loco prædictarum partium genitalium, natura his animantibus binos cõmunicauit meatus, qui à septo orientes latus spinæ ab vtraq; parte perreptant, & vtrumque supernè iuxta spinam iunguntur, atque ita ad os excrementi finiunt. Hi meatus, tempore congressus, humoris fœtifici pleni conspiciuntur, attrituq; mutuo candidum semen effluit, quemadmodum in historijs Piscium fuit memoratum. Mammæ in anguibus non obseruantur, quia lac non habent, cum in ouo lacteus ille cibus ingenitus contineatur. Vulua, seu vterus, ex sententia Aristotelis, D in omnibus Serpentibus bifidus videtur prolixior ab vno inferiori meatu ad vtrumque spinæ latus deductus, in quo oua generantur; indeque continua quadam serie exire solent. Circa ossa anguium docet Aristoteles hæc esse naturæ spinarum: quare spina dorsi illis, ritu piscium, inest. Vertebræ cartilaginosæ, & flexiles sunt, sicuti natura horum animalium expostulabat; nimirum vt quoscumq; motus, & corporis flexiones faciliùs exercere possent. Tot costæ insunt anguibus, quot dies mẽsem complere solent: vnde Plinius in singulis anguibus costas tricenas enumerabat.

In Lib. de Anat. vtuo rum.

Pulmo Serpentũ qualis.

Ventricu lus qualis.

Hepar.

Lien.

Fellis situs

Li. 20. c. 3.

Lib. 1. de gen. Anim. cap. 5.

Partes genitales.

Semen Serpentũ quale.

Lib. 2. de par. Anim. c. 9.

Cæterum in confirmationem eorum, quæ hactenus de anatome Serpentum explicata sunt, addemus illa, quæ de inspectione anatomica huius animalis obseruauit Io. Gregorius Macer, qui scribens ad Gesnerum retulit se in Serpente interfecto primò inter cutem, & carnem, subtilem quamdam, & pinguiusculam membranam inuenisse, quæ tamen cum ipsa cute descendebat. Secundò, dum scindens animal, ad meatum excrementorum peruenisset, fæces grauissimo odore excrementa humana superantes inuitus olfecit. Detecta cute, membra interna partim auibus, partim piscibus communia esse vidit. Nam trachea arteria longitudine quatuor digitorum paruis, & gracilibus circulis insignita ad pulmonem vsque descendebat, cui cor, & cystis fellis adhærebat.

Inspectio anatomica Serpentis.

Postea

Poſtea iecur ad inſtar hepatis lucij piſcis, in longitudinem extendebatur. Deinde pinguedine candida inteſtina erant referta, quæ à faucibus vſque ad podicem more inteſtinorum piſcium progrediebantur. infra hepar vtrinq; iuxta inteſtina vena neruoſa longo ductu deſcendebat, cui oua pelliculis albis tecta inhærebant, vt in gallinis videre licet, ſed ſitu diſtincta, quia longo ordine ducuntur. Numerus in quolibet latere erat triginta, & duorum ouorum, quamobrem ratione cordis, pulmonis, & aſperæ arterię Serpens auibus valdè aſſimilatur. Ratione hepatis, inteſtinorum, & abdominis Serpens cum piſcibus conuenit. Verùm poſtea ratione cyſtis, fellis, & diſpoſitionis ouorum, Serpens ab vtriſq; nempè tam ab auibus, quàm à piſcibus diſſidet. E

NATVRA, ET MORES.

ID natura Serpentibus congenuit, vt inter cæteras animantes alacritatē quandam ſenſuum præ ſe ferant, propterea legitur in Geneſi. *Serpens autem Sapientior omnibus pecoribus terræ.* Hinc fortè implacabilis eorum furor dimanat; nam ſtatim atq; aliquam etiam leuem læſionem ſentiunt, minimè quieſcunt, donec vel venenū in lędentem proiecerint, aut præ rabie exanimati fuerint, quamobrem diuinæ litteræ implacabilem furorem, per Serpentem multis implicatum ſpiris, & linguis triſulcis micantem oſtendūt. Legitur in Pſalmo octauo ſupra quinquageſimum. *Furor eorum Serpentini furoris inſtar.* quoniā venenum ſemper in promptu habent; cum ſecus dentes deliteſcat. Quamuis nonnulli ſcribant venenum in cauda Serpentis latere, idq; poſtea in quādam veſicam ori adhærentem deduci, qui diſrupta angues veneno carere dicuntur, ſed breui diei naturalis ſpatio, venenum denuò ad replendam veſicam progreditur; vt cætera animalia, & præcipuè hominem inficiant, quo percuſſo, ad mentem Plinij, Serpens impoſterum proprias odit cauernas, ſicque errabundus pœnas luit. Ad rem Indi, referente Aeliano, aſſerunt Serpentem latebras non poſſe ingredi, quia terra illum à proprio ſinu, quaſi in exilium reijcit: vnde æſtiuo, & hyberno tempore ſub dio ætatem ærumnoſam degit. Cum tamen in principio orbis conditi nihil nocui in Serpente reperiretur, ſed mitis, manſuetus, & altus gradiebatur homini obtemperaturus, antequam in crimen laberetur, vt animaduertit Baſilius: nec præter rationem, cum omnia, quæ creauerat Deus eſſent valdè bona, vt ſacra docet Pagina. F G

Venenum vbi deliteſcat.

In ſerm. de Parad.

Præterea angues hoc inſitum habent à natura, vt appropinquante hyeme, ſicuti & cætera animalia frigidæ temperaturæ, ad cauernas ſe conferant: donec Sol aerem rurſus calefaciens nouam quaſi vitam illis reſtituat. Ariſtoteles igitur non iniuria ſcribebat quatuor menſibus frigidiſſimis Serpentes latere nihilq; comedere, quo tempore ob aeris algorem minus veneni participant, atque impunè tractantur, non quia veneno prorſus careant, ſed torpent; cum immanitas frigoris eorum vires, & ſpiritus hebetet. Quòd autem frigoris ſint impatientes, probatur pulcherrima hiſtoria Lucij Mainei Siculi, vbi hæc verba leguntur. *Hyems enim horrida ſæuiebat magnis, & aſſiduis imbribus; tanta enim illius hyemis magnitudo fuit, vt ingens Serpentum numerus frigoribus actus, è proximis ſyluis, & montibus egreſſus, ad ſtationes, & caſtra repſerit.* Viciſſim eſtate, & maximè vrgente canicula Serpentes vehementer æſtuant, & quodam furore adeo agitari videntur, vt, teſte Galeno, exiguo quidem à temporis momento quieſcere poſſint. H

Libr. 1. Geneſ.

Li. 16. rer. Hiſt.

At, ineunte Vere, anguis prodiens à latebris veteres deponit exuuias, quas nonnulli ſyphar, alij ſenium, vel ſenectutem, alij ad mentem Plinij vernationem appellant. Id totum docuit Ariſtoteles in hiſtoria Animalium, nimirum Serpentes, quando exuunt ſenectutem, primò inchoare à capite, itaut cadentes exuuię eos quodammodo obcæcare videantur, ſed tandem ſpatio diei naturalis à capite ad caudam, totum aufertur ſpolium, eo modo, quo fœtus membranarum inuolucris liberatur. Deinde deguſtato, vt voluit Nicander, fœniculo, Serpens iuuenis in humanum conſpectum apparet. Hoc innuit Reuſnerus in Paradiſo poet. eo, quando canit.

L. 2. de loc. affect.

Li. 8. c. 17.

Fœniculum Serpenti gratum.

Ipſe vetuſtatem cum pellitus exuit anguis,
Inſicit, & vultus flore vigente ſuos.

Denuò idem decantat his verſibus.

Ex

A *En nouus exuuijs Serpens reuiresçit ademptis*
Atq; graui reficit sênia membra situ.

Titulus verò hanc Serpentum proprietatem contemplans humanam deplorabat conditionem hunc in modum.

Crudetes Diui Serpens nouus exuit annos,
Formæ non vllam fata dedere moram.
Anguibus exuitur tenui cum pelle vetustas,
Cur nos angusta conditione sumus?

Huius Serpentum proprietatis argumento Ioannes Spondanus in Commentarijs ad Odyssęam Homeri, conatur Paracelsicam lapidis philosophici doctrinam confirmare. Hæc autem ratio nunquam nobis potuit arridere. Galenus quoque hac anguina proprietate ductus, Serpentes pilos non posse indui demonstrabat: quoniam hæc animalia in subterraneo specu hyeme dilitescentia cutem siccam, ritu animalium testaceorum nanciscuntur: propterea pili ab ea prodire non possunt: ideoque illam verno tempore B exuunt. Quamquam multi fuerint huius opinionis angues candidos in exortu Canis senectutem deponere; quod à veritate alienum esse arbitramur: hoc enim in Italia non obseruatur, neq; adduci possumus, vt credamus in calidiori etiam Orbis plaga ab anguibus tam serò spolium relinqui. De causa autem, propter quam Serpentes quot annis exuuias veteres amittant, Authores inter se sententijs variant. Poetæ, qui perpetuas fabellas agitant, huius rei causam summo assignant Ioui, qui olim hominibus de se ob sacrificia optimè meritis iuuentutem per dossuarium asellum misit, sed bestia tãtum thesaurum, ob simplicem aquam, anguibus vendidit. Hanc autem fabulam Georgius Sabinus elegantissimis versibus explicat hunc in modum.

Lib. 16.
Lib. 1. de temp. c. 5.
Cur Serpẽtes spolium deponant.
Li. 4 Eleg. Eleg. 3.

Iupiter imperium quo tempore cepit Olympi,
Et Superis pulso iura parente dedit.
Sanguine taurorum faciebat sacra Tonanti
Vulgus, agebatur festus in orbe dies.
Iupiter his motus sacris, quodcumq; rogarent,
Id fore iurabat per sua sceptra, ratum.
C *Conueniunt hominum cœtus, omneſq; iuuentam*
Lædere quam posset nulla senecta petunt.
Annuit Omnipotens, tardumq; vocabat asellum,
Quo senior Bacchi vectus alumnus erat.
Hæc age, dona pÿs, dixit, mortalibus affer:
A Ioue mandatum munus asellus obit.
Quid tib: cum tali pecudum turpissima dono?
Te graue lignorum dignius esset onus.
Ecce sitim fessus dum colligit inter eundum
Flectit ad irrigui flumina fontis iter.
Quadrupedem vidit, qui talia dona ferentem
Seruator liquidi gurgitis hydrus ait.
Fluminis huius erit tibi copia nulla bibendi,
D *Ni mihi, quæ portas tergore, dona dabis.*
Heu pecus ignauum, cœlesti nectare munus
Nobilius vili vendit asellus aqua.
Anguibus exuitur mutata pelle vetustas,
Tristia nos senio fata premente manent.
At rudibus caucat ne quid committat asellis,
Qui benè curatas res volet esse suas.

Verùm omissis Poetarum nugamentis, & ad seria accedentes de hoc legendum esse virum doctissimum Quercertanum asseueramus, qui id attribuit cuidam balsamo, quod in terræ sinu tanquam in proprio loco, matrice, & seminario continetur: ideoq; Serpentes vt pelle veteri deposita nouam induant, hoc balsamum à visceribus terræ exugunt, & potissimùm dum mensibus frigidissimis sine cibo latibulantur: necessariò enim tunc hoc pretioso naturæ balsamo aluntur, quo omnia animantur, & vegetant; cuius postmodum ope, verno tempore, omnia reuiuiscunt, & florulenta euadunt. Et vicissim

Li. 1. Phar. cap. 23.
Opin. Quercertani.

viciſſim appropinquante Autumno, omnes huius balſami vegetales ſpiritus in ſubterraneos meatus, tanquam ad ſuam matricem reuertuntur: quo rurſum Serpentes iter ſuum dirigentes, ſuas cryptas repetunt, vt hoc ſpirituali alimento denuò fruantur. Fateturque Quercetanus hoc non à Serpentibus, ſed ab effectibus didiciſſe: ſiquidem angues ſub terra brumali tempore degentes, prædicto radicali balſamo imbuti non ſolum, vere accedente, vetus ſpolium exuentes, tanquam iuuenes, diuagantur, ſed etiam facultatem auferendæ lepræ adipiſcuntur, quam virtutem natura alijs medicamentis non eſt impertita. Et quoniam ambigere poſſet aliquis multa alia animalia, præter Serpentes, hyeme in terræ cauernis habitantia hoc radicale balſamum poſſe participare; Reſpondet Quercetanus hanc proprietatem ſolis Serpentibus à natura fuiſſe aſſignatam; quemadmodum antithoræ facultatem extinguendi venenum thoræ, natura largita eſt. Denuò quia aliquis ingenio acri præditus dubitare poterat, cur huius balſami efficacia venenum à Serpentibus non auferat, atq; expugnet; iterum reſpondet in apibus etiam mellificis aculeum obſeruari. E

Cardanus in hiſtoria ſubtilitatis, à Serpentibus Vere ſpolium deponi aſſerit ob ſiccitatem, quam hyberna fame contrahunt, illiſq; contingere, quod hominibus accidit elephantiaſi laborantibus fatetur; quorũ cutis ex vapore humoris corrupti ſicc ata eluatur. Scaliger verò in exercitationibus contra Cardanum, id à ſiccitate animalis minimè prodire poſſe ſcribit: ſiquidem ſtellio exuit ſenectutem, cum nullam ſiccitatem participet. Præterea arbores longè ſunt ſiccio res, & tamen nullum corticem mutant. Item Cantharides inter animalia inſecta ſiccißimæ iudicantur, neque tamen, vertente anno, primas exuuias relinquunt. In hac diſſoluenda difficultate, nobis magis arridet Greuini ſententia, qui vernationem anguium genuinam pellem eſſe minimè putat, ſed potius ſpolium ex muco, & ſorde, inſtar muſci, in latebris circa corpus animalis collecta, & ſiccata genitum, quod poſtea Vere è cauernis exeuntes, & circa loca anguſta ſe affricantes deponunt. F

Exercit. 189.

Lib. 1. de Venen.

Præter hæc, Serpentes à natura longam ſibi vitam comparaſſe dicuntur; idque ab exuuijs depoſitis dimanare multi exiſtimant. Attamen hoc optimæ iocinoris conſtitutioni attribuendum eſt, quoniam ab excremento felleo diligenter expurgatur: cum in cyſti fellis magna huius excrementi copia contineatur. Verùm hæſitabit aliquis, ſi cauſa longeuæ vitæ priuationi fellis attribuitur, vt Ceruis, atteſtante Mercuriali, contingit, Serpentes igitur ob fellis redundantiam diuturnioris eſse vitæ non erit aſserendum. Hanc dubitationem vnà cum Philoſopho diſcutimus, dum huius animalis viuacitatem probæ, & opportunæ hepatis conſtitutioni aſſignamus; quoniam etiam à minima humoris fellei portione hepar diligenter expurgatur: dum fel Serpentum per venas non effluens, eorum viſcera, & corpus non vexat. Tale enim virus ad membranam illam dentes operientem continuò dilabitur, vt ad quemcunque ictum illis in promptu, & præſto ſit. Immò cum id per venas non permeet, non ſolum hæ animantes ſunt diuturnioris æui, ſed etiam à multis affectionibus ſunt immunes, quibus cæteræ animantes, ob nimiam huius excreti venas intrantis abundantiam, ſunt obnoxiæ. Præterea, iuxta nonnullorum ſententiam, Serpentes diuturnioris vitæ eſſe feruntur, quoniam in victu admodum parci ſunt: nam ſi more aliorum animalium comederent, eorum imbecillus calor extingueretur, & illicò perirent. Cæterum adhuc hiſtoria hæc alia premitur difficultate: quandoquidem ſi angues tam debili calore referti ſunt, non poterunt annos ducere diuturnos. Notandum eſt Serpentes, in comparatione ad alias beſtias, hunc calorem innatum ſuæ naturæ habere proportionatum, atq; humido radicali viſcoſo tenaciter copulatum, in quo adeò probè cõſeruatur, vt ob viſciditatem non ità celeriter euaneſcere valeat. Idcircò hæc animalia diuturna lucis vſura fruuntur. Id etiam in plantis perpetua coma virentibus meridiano iubare lucidius eſſe videtur: etenim hæ tempore brumali folia non deponunt ob viſcoſam humiditatem, in qua earum reſidet calor, qui ad radices tunc temporis recurrere nequit, quemadmodum alijs plantarum generibus accidere ſolet. G H

Vera opinio de ſpolio anguium.

Lib. 1. var. lect. ca. 23.

Serpentes ſũt æui diuturnioris.

Cur aliquæ plantæ hyeme folia non deponant.

Accedit vigilantia, quam multi Serpentum propriam eſſe autumant, quã de cauſa Poetæ hortum Heſperidum à Serpentibus cuſtodiri fabulati ſunt. Ad id alludens Martialis de quodam pomorum munuſculo ſermonem habens ſic canebat.

Non

A *Non mea Massylus seruat pomaria Serpens,* *Lib. 20.*
Regius Alcinoi nec mihi seruit ager. *Epigr. 94.*

Alij tradunt, quòd Serpentes diei noctem coniungunt peruigilem, dum oculis apertis somnum capiunt. Id Phyles versibus iambicis sic eleganter expressit.

Ὡ πῶς καθεύδει, καὶ δοκεῖ πάλιν βλέπειν,
Ὄφις τε καὶ πτώξ, καὶ θυμοῦ πλήρης λέων.

Idest.

Quomodo dormit, & simul cernere videtur
Serpens, & Lepus, & animosus Leo.

Aut quia, vt adnotauit Aristoteles, iuxta nonnullorum opinionem, & Serpentibus, & pullis hirundinum idem contingat: propterea quod horum animalium oculi lacerati paulò post pristinam videndi facultatem acquirunt; quemadmodum etiam caudæ tum lacertorum, tum Serpentum amputatæ renascuntur. Quamuis scripserit Isidorus oculos anguium esse paruos, & hebetes, raroq; in aduersum intueri, cum oculi non
B frontem, sed tempora occupent; itaut citiùs audire, quam videre credantur.

Superest prudentia, quam multi in Serpentibus refulgere referunt: cum sacræ litteræ, & potissimum in Genesi, prudentiæ Serpentinæ meminerint. Multi authores hoc animal ob prudentiam præstantissimum prædicant; quia totum corpus periculis exponere soleat, dummodò caput illæsum seruet: cum aliæ partes vulneratæ facilè pristinam sanitatem adipiscantur. Quocirca quidam hebræorum iustis de causis asserebant, Serpentem astu cuncta alia animãtia superasse. Augustinus Stheucus Serpentes in sacris Biblijs prudentes nuncupari voluit, quia longissimè cernant. At Clemens Alexandrinus aliam assignat rationem, scilicet quia in maleficijs, quorum Serpens est artifex, aliqua discretio, & futurorum coniectura inueniri possit. Nisi velimus illos prudentes vocare, ex Aeliano, quia impendentem pestem, terrę motum, cœli salubritatem, & frugum fertilitatem præsagiant: nam quinq; diebus, antequam Helice funditus euerteretur, Serpentes omnes, & aliæ bestiæ huius generis ab eo loco exierunt. Basilius verò duplicem prudentiam constituit, vnam proprij commodi custodem, & alieni doli
C obseruatricem, quam Serpens sibi vendicasse videtur, alteram statuit esse virtutem agenda, & non agenda definientem. Primam igitur non propriè prudentiam, sed potius calliditatem, & astutiam nuncupare poterimus. Ideò nonnulli Serpentem pro astu depingunt, & hanc etiam ob causam in caduceo Mercurij cõplicari putant; quia Antiquitas calliditatem, & prudentiam eloquentiæ per virgam designatæ esse necessariam ostendere nitebatur. Alij demum Serpentes cognominarunt prudentes, quoniam absq; pedum, manuum, alteriusuè exterioris organi adminiculo celeres sint, figurasq; varias assequantur, nec non inuoluto, & reuoluto motu in quamlibet partem progrediantur.

Opin. Stheuci circa prudentiam anguium.

Homil. 12.

Prudentia duplex.

Reliquum est, vt de Serpentum læsione aliquid in medium afferamus. Nam hoc animal naturali instinctu, si semel tantùm arundine percutiatur, tanquam iners, & mortuum iacere solet; Verùm si frequenti petatur ictu, tunc ingentes colligens iras totis viribus percutientem mordere conatur. De hac proprietate Phyles sic cecinit.

Τῷ δόνακι τυφτεὶς ὁ θρασὺς ἅπαξ ὄφις,
Κεῖθ' οἷα θανατῶν αὐδὲ τὺ ψῆς πολλάκις,
D Ὀργᾷ τε κατὰ σοῦ, καὶ προβάλλει τὸ στόμα.

Idest. *Serpens arundinis iacet percussu iners,*
Ceù mortuus, quod si frequens plagam inferas
Attollit iras, ore cæruleo emicans.

Accedit deniq; proprietas, quam recitauit Aristoteles in historia de partibus Animalium. Videlicet caput à Serpentibus, reliquo quiescente corpore in oppositam partem verti. Huius rei causam in Anatomicis assignauimus, dum Serpentem volubili structura constare, & eorum spinam vertebris cartilaginosis, & flexilibus integrari pronuntiauimus. Id totũ natura necessariò illis impertita est, vt partem oppositam lædentia vitare possent. Aliter pedibus carentes semetipsos conseruare, & tueri nequirent. Ad finem aliqui proprium esse stercoris Serpentini benè olere, idq; ob siccitatem illis competere asseuerantius dicunt. Legimus quidem apud Cardanum in plaga Indica orientali sita inter Calecuthum, & Cananor, Serpentes multos diuagari, qui ab ore suauissimum, &, mosci instar, iucundissimum odorem spirant.

Lib. 4. cap. 10.

In lib. de subtil.

E

TEMPERAMENTVM.

CIRCA Serpentum temperaturam in ſcholis Philoſophorum, & Medicorum non leuis agitatur controuerſia, num angues in calida, vel frigida temperie ſint cõſtituti, quoniã de hoc, authores grauiſſimi ſibi inuicem ſententijs aduerſantur. Nos in præſentia, vt noſtra fert opinio, ſtatuimus adhærendum eſſe eorum authoritatibus, qui anguinam naturam ad frigidum temperamentum referunt. In primis Galenus noſtræ fauet ſententiæ multis in locis; dum alicubi omnes Serpentes eſſe naturæ frigidæ credidit: idemq; Rhaſis ſentire videtur. Alibi etiam agens de locis affectis promulgabat cuncta animantia frigidæ temperiei, bruma vrgente, tanquam mortua ob violentiam frigoris in latebris quieſcere, deinde inter hæc Serpentes recenſebat. Quæ opinio non recedit ab Ariſtotelis doctrina, qui in hiſtorijs animalium pronuntiauit Serpentes ideò eſſe frigoris impatientes; quoniam frigidi ſunt: qua de re hyeme ad cryptas, in quibus eſt calor, libentiſſimè ſemet recipere aſtruit. Præterquamquod idem Ariſtoteles hos animantes voraces, & minimè bibaces eſſe conſtituit: ſed appetentia frigiditate ſtimulatur, ſunt ergo Serpentes ad frigidum reducendi temperamentum. Plinius quoq; noſtræ accedit ſententiæ, dum modicum ſanguinem, conſequenterq; exiguum, & imbecillum calorem, & nullum ſudorem anguibus ineſſe ſcribebat. Item Greuinus inter nuperos authores non ſpernendus, dum ſermonem habet de venenis, multis, & validis rationibus frigidam Serpentum naturam ſtabilire conatur aduerſus illos, qui oppoſitam opinionem tutari nituntur. Vt omittamus authoritatem clariſsimi Mercurialis dicentis Serpentes eſſe frigidos, propterea quod à Serpentibus venenati mirifico quodam frigore ſtatim tentantur. Nam hoc à frigiditate Serpentis, aut veneni prodire non poteſt; imò quia calor natiuus ab extimis partibus ad penitiores, & præcipuè ad cor ſe conferat, præterquamquod calor innatus patientis à veneno ſuperatur, & extinguitur. Non deſunt inſuper innumeræ ferè rationes, quibus eamdem poſſumus ſtabilire ſententiam. Primùm Serpentes ſi manibus, ſolſtitio etiam æſtiuo pertractentur, inſignem manibus frigiditatem communicant: itaut nonnulli hac cauſa moti febrientibus Serpentes tractandos præbuerint, vt æſtuans febris calor retunderetur: quo peracto poſtmodum ijdem Serpentes, inſtar glaciei, frigidi in lecto remanſerunt. Deinde habemus hanc vniuerſalem propoſitionem à Philoſopho aſſignatã, ſcilicet proprium eſſe caloris dilatare, & aperire, & viciſſim propriũ eſſe frigoris conſtringere, & indurare: ideò iuxta hanc doctrinam animal habens laxiorem pellem, conſequenterq; poros apertos in temperamento calido, habens verò poros clauſos in temperamento frigido erit collocandum. Pellis igitur Serpentum meatus adeò clauſos habet, & caro eorum adeò dura, & denſa eſt, vt hæc perpetuam frigiditatem adiunctam habere demonſtrent. Amplius ſciendum eſt, teſtificante Galeno, aliquid frigidum, calidum, ſiccum, & humidum in relatione ad id, quod temperatum eſt nuncupari; ſed inter animalia homo toto genere temperatum eſt animal hinc aduertendum eſt, num Serpentes homine, vel calidiores, vel frigidiores eſſe dicantur. Itaq; in cognitione temperamentorum, vniuerſalis propoſitio legitur apud Galenum, nempè quo animal maiori, vel minori copia ſanguinis redundabit eo maiorem, vel minorem caloris abundantiam habebit: propterea anguibus, cum in ſua ſpecie minus quàm homini inſit ſanguis; proculdubio concludendum eſt ipſos eſſe frigidiores. In dictorum confirmationem alias duas non ſpernendas rationes addere poſſumus. Prima eſt, quòd Serpentes quacumq; tranſeunt, ſemper quamdam viam humidõ, & viſcoſo humore deſignant; cum autem excellens humiditas comitem ſemper habeat frigiditatem; hinc colligendum eſt angues in frigida temperatura eſſe reponendos. Secunda ratio eſt, quia Serpentes oua admodum tenui cortice munita emituntur: quare ſi calore inſigni eſſent referti, proculdubio putamen ouorum durum eſſet, quale in ouis gallinarum conſpicimus; cum in gallinis egregius, & validus calor obſeruetur. Ex altera parte Petrus Andreas Matthiolus, in commentarijs ad Dioſcoridem, prædictæ ſententiæ videtur refragari, dum Serpentes temperamento calidos eſſe arbitratur; fortaſſis nixus Auicennæ verbis, qui mirabatur inuentos eſſe homi-

In Lib. de Ther. ad Piſ. cap. 8.

Lt. 2. c. vlt.

Lib. 10. c. 72.

L. de Venẽ. cap. 1.

Sãguis auget calorem.

L. 24. c. 20.

A homines, qui Serpentes frigidæ temperiei esse crediderint. Quamobrem Matthiolus argumentatur hunc in modum. Serpentes, bruma premente, ad latibula confugiunt, quia frigidiorem aerem suæ temperaturę calidæ aduersum vitãt; quemadmodum pisces natura frigidi, cum primum aeris caliditatem sentiunt, illicò moriuntur. Prædictam Matthioli rationem dissoluere debemus dicendo, Serpentes ob frigidam temperaturam hyeme latibulari, & pisces extra aquam interire, non ob aeris calorem, sed quia amplius in proprio elemẽto non versantur: sicuti vice versa multa alia animalia in aquis vitam traducere nequeunt, pariter veluti homines temperaturæ bilioſæ hyeme optimam transigunt vitam, æstate verò ob calidum temperamentum ægerrimè se se habent. Serpentes ergo natura frigidi hyeme latitant, ne ingens anni temporis frigus eorum calorem natiuum veluti sopitum prorsus extinguat. Idq; tali tempore liquidò constat, si quis è cauernis Serpentes eruerit, illi enim ob magnam caloris imbecillitatem vix semetipsos mouere, & proficisci possunt. Demum si Serpentes essent natura calidiores, diuturnam vitam sine alimentis, ob maximam natiui caloris actio-
B nem, degere nõ possent: At eorum calor cum sit valdè languidus, per diuturnum temporis brumalis spatium in loco subterraneo sine cibis morantur: hac de causa natura illis carnem, & pellem solidiorem, & crassiorem communicauit, ne infirmus eorum calor citò euanescere posset. *Fer. 6 Lib. 4. Tract. 3. cap. 21.*

COITVS, PARTVS.

ANTEQVAM verum congressum, & partum Serpentinum ponderemus: necessarium esse arbitramur Serpentum generationem ad mẽtem Antiquorum examinare. Poetæ in primis commenti sunt cuncta animantia venata ex sanguine Titanum concepta fuisse, qui cum aduersus Saturnum, & Opim belligerare ausi essent, tandem à Ioue superati interfecti fuerunt, quorum de cruore Nican-
C der in Theriacis ortos esse Serpentes decantat.

Fama est multiplici variata phalangia forma,
Omneq; serpentum genus, & quæ cætera turba est,
Lethale omne foueni, fundunt, spirantq; venenum
Anguipedum fuso prodisse cruore gigantum.

Alij Serpentum originem ex guttis sanguineis amputati capitis Meduſæ dimanasse promulgarunt. Id celebrat Ouidius hunc in modum. *Lib. 4. Metam.*

Cumq; super libycas victor penetraret arenas
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ,
Quas humus excipiens varios animauit in angues.

Alij ex terra, seu potius ex putredine terræ Serpentes prodijsse, hacque ratione Pythonem magnum illum Serpentem olim progenitum fuisse litteris demandarunt; quem postea Apollo interficiens Pythius fuit cognominatus, indeq; ludi pythij ad perpetuum huius facti monumentum instituti fuerunt, in quibus victor esculeis fron-
D dibus coronabatur. Ouidius hunc Serpentis ortum eleganter diuulgat his versibus. *Lib. 1. Metam.*

Ergo vbi diluuio tellus, lutulenta recenti
Solibus æthereis, altoq; recanduit æstu;
Edidit innumeras species, partimq; figuras
Reddidit antiquas: partim noua monstra creauit.
Illa quidem nollet, sed te quoq; maxime Python
Tum genuit, populisq; nouis incognite Serpens
Terror eras.

Quamquàm alij scripserint non ex terra, sed ex sanguine Pythonis omnia animalia venenata in cunctas regiones propagata fuisse. Verũ postquam verba fiunt de ortu Serpentum ex putridis prodeunte, non erit ab re prædictis addere eorũ opinionem, qui ex putrescentibus humanis carnibus, vel potius ex corrupta spinæ medulla Serpentes generari asseuerant. Id Pythagoreorum secta, nec non Plinius litterarum monimentis consecrarunt: quod postea Ouidius confirmat his carminibus.

Sunt qui cum clauſo putrefacta eſt ſpina ſepulcro E
Mutari credant humanas angue medullas.

Propterea Virgilius huic adhęrens opinioni de ſepulcro Anchiſe Serpentem prodijſſe finxit, dum inquit.

Lib. 5. Æneid.

——— *cum lubricus anguis ab imis*
Septem ingens gyros, ſeptena volumina traxit,
Amplexus placidè tumulum, lapſuſq; per aras.

Pariter Silius Italicus verba faciens de tumulo Zazynthi ad imitationem Virgilij ſic canit.

——— *& grato cineres decorarat honore,*
Et viſus ſedè (horrendum) prorupit ab ima
Cæruleus maculis auro ſqualentibus anguis.

Itaq; Priſci hac fortaſſis ratione ducti, vt narrat Plutarchus in Cleone, Serpentes Heroibus conſecrarunt. Aelianus igitur contemplans hanc Serpentis generationem, tandem in hæc prorupit verba; nempè, vel id eſſe fabuloſum, vel ad myſterium tra- F
hendum eſſe: nam ſi aliquis homo irrationalem ducit vitam, is in terra tantummodo Serpẽs venenatis afflatibus humanam ſocietatem corrumpens, tortuoſis cogitationibus quotidie dolos machinans, in latebris turpia exercens: æquum erat, vt huius defuncta caro tale animal generaret, ſicq; prẽmium Serpentinis moribus dignum referret improbus, dum mortuus pater Serpentis efficitur. His igitur, moralibus omiſſis, nõnulli manifeſtant naturaliter ex eorum cadaueribus Serpentem oriri, qui ante obitum, cadauer Serpentinum olfecerint: quamobrem circumfertur Archelai epigramma (referente Antigono) quod ſic ſe habet.

In Narrat. mirab.

Cuncta in ſe alternis ævi vis longa revoluit,
Et vicibus certis omnia mundus alit.
E curuæ ſpinæ Serpens (res mira) medulla
Naſcitur, hoc monſtrum putre cadauer habet.
Traxerat exanimi viuus Serpentis odorem,
Poſt ſua, quem rurſus funera gignit homo. G
Credamus naſci Cecropem potuiſſe bimembrem.
Exemplis res eſt nunc ea mira minus.

Non eſſe igitur prodigioſum ex humano cadauere Serpentis ortum credendum eſt; & eò magis, cum Ambroſius Pareus vir proculdubiò fide dignus ſcribat Auenionenſem quandam opificem, quo tempore ipſe in ea vrbe verſabatur, feretrum plumbeum, in quo cadauer erat, fidelitur vndiq; ferruminatum, ne tantillum aeris ingredi poſſet, referaſſe: etenim à Serpente incluſo adeò lethali ictu percuſſum fuiſſe, vt parum abfuerit, quin periret. Itaq; multò magis ex terra, & imbre putreſcentibus Serpentes progigni poterunt. Id Macrobius innuit dicens. In Aegypto ex terra, & imbre mures naſci, alijs verò in locis ranas, & Serpentes produci. Hanc ob cauſam Nerui Scythiæ populi, teſte Herodoto, quadam æſtate, ante Darij expeditionem, ſolum mutare coacti fuerunt: nam tanta Serpentum multitudo ex illo ſolo procreata eſt, vt tali relicta regione, cum Budinis impoſterum habitauerint. Item Amyclarum ciuitatem Italiæ, inter Caietam, & Terracinam ſitam, à Serpentibus dilectam tradunt, quia in- H
numerabilis increuit Serpentum copia, qui ex vicinis paludibus naſcebantur. Quamuis alij referant prædictam vrbem à Serpentibus fuiſſe deſtructam, quia nulli angues ibi occidebantur: ſiquidem ea vrbs Colonia laconica fuiſſe dicitur, & Seruius Laconem pythagoricæ ſectæ conſtituit aſſeclas, qui σαρκοφαγίαν interdicebant, ea potiſſimum ducti ratione, humanas animas in brutorum animalium corpora, magno probro, tranſmigrare credebant. Quid plura? in corporibus humanis etiam viuentibus Serpentes genitos legimus. Nam olim in Hungaria iuxta flumen Theiſan accidit, vt iumultorum hominum aluo Serpentes naturalibus ſimiles gignerentur, & ob id circiter tria hominum millia perijſſe feruntur. Plinius etiam retulit inter initia belli Marſici ab ancilla Serpentem editum fuiſſe. Nos hoc in loco figuras nonnullorum animalium Serpentibus ſimilium exhibemus, quæ ſimiliter ex putredine in corporibus humanis genita ſunt Immò ex capillis mulierẽ productioribus, & humidioribus Serpentes producí narrat Rhodiginus. Sed Porta capillos mulieris menſibus laborantis fimo obru-

L. 24. cap. 20.

Lib. 4.

tos,

A

1 Effigies monſtri Serpentini ab humano vtero excluſi.
2 Vermis Serpentiformis vomitu excluſus.
3 Monſtrum anguineum ab aluo virginali excluſum.
4 Illuuies per vrinam excreta.
5 Rudimentum millepedis per lotium excretum.

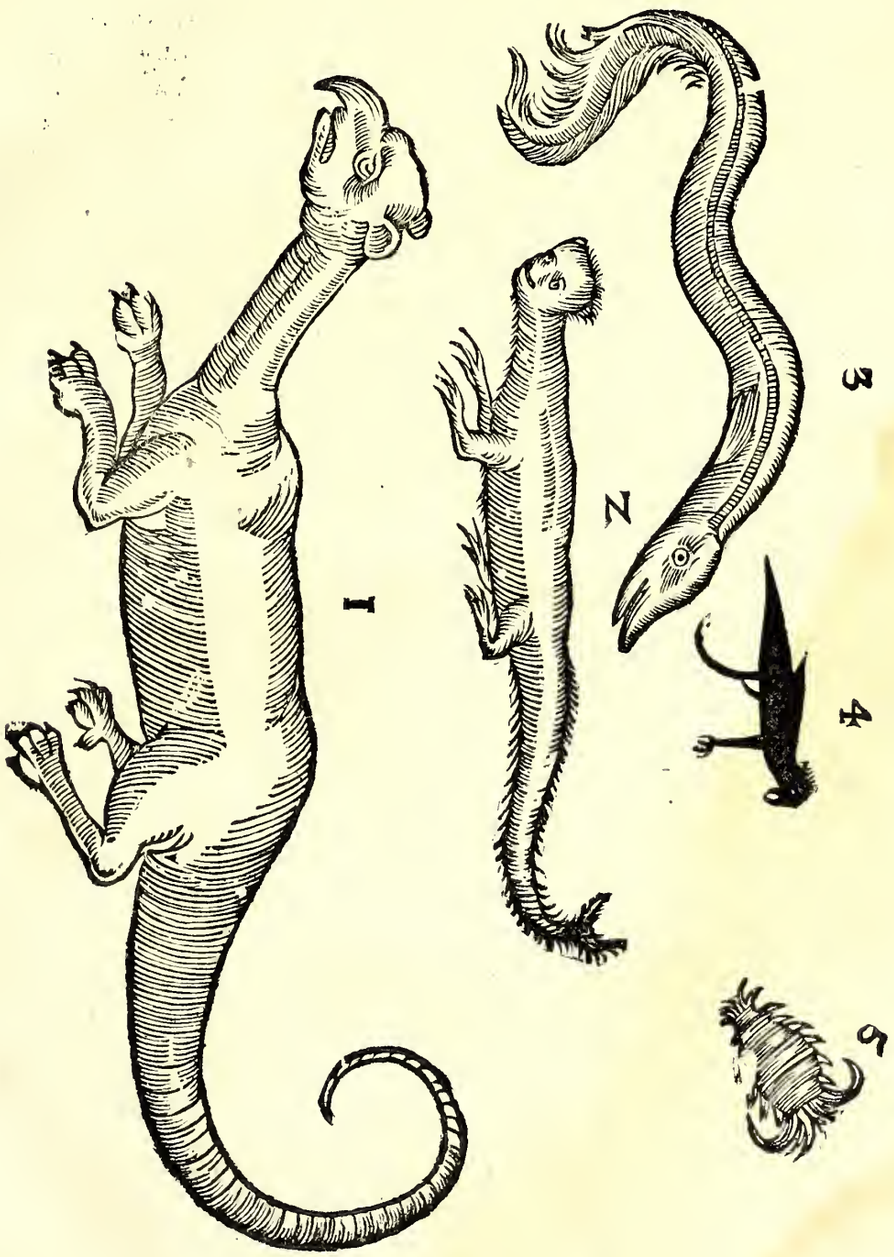

tos, modico temporis ſpatio, in Serpentes degenerare affirmat id accidere ſctis iubarum equi multi autumant; quæ fluentibus aquis expoſitæ, paucos poſt dies, Serpentes procreant: læteminibus quoq; idem accidere ſcribunt, quando hæc ſub dio in loco concauo humorem colligente ſita ſunt, & ſtramento intecta, ne ſole areſcant. Verùm aliqui, ex Plinio, palum è robore in illo defigunt, ne ibi Serpentes innaſcantur. E

Vt prohibeatur qn in ſimo Serpens generetur.

Amplius non poſſumus non mirari, quòd ab auibus etiam Serpentes prodeant: quandoquidem Democritus (referente Plinio) nonnullas nominat aues, quarum de ſanguine confuſo Serpens generatur. Immò maior noſtro animo inceſſit admiratio, dum è ſingulis ferè plantarum ſpeciebus ſub fimo equino locatis, vermium, & Serpentum proprias gigni ſpecies, ex Cardano, intelleximus. Alij potiſſimum ex Saluia in ſterquilinio putrefacta Serpentes oriri aſſerunt: quamuis Magi Perſarum, authore Langio, ex folijs ſaluiæ in fimeto corruptis, Sole & Luna ſecundam faciem Leonis occupantibus, auem merulæ ſimilem procreant, cuius concrematæ cinere lampadibus inſperſo, domum totam Serpentipus plenam repræſentant. Tandem ex lapidibus etiam generari Serpentes apud multos Authores legimus. Cardanus prodit non eſſe mirum ex ſubſtantia humidiori ſaxorum putreſcente vermes, & Serpentes gigni: nam contactu ſuo lapidem atterunt, atq; ex illo attrito, & corrupto aluntur, & augentur. Totum id roborat authoritas Baptiſtæ Leonis, qui (referente Pareo) publicauit temporibus Martini V. Summi Pontificis, in vaſto, & ſolido marmore inuentum fuiſſe viuum Serpentem incluſum, nulla in tam denſa ſoliditate apparente rimula, per quam aer ad illud animal ſubire poſſet. Hactenus de generatione Serpentum citra congreſſum ſatis, ſuperq; dictum ſit.

Lib. 7. de rer. var. cap. 29.

F

Lib. 20. ca. 24.

Ideò tamen non fit, quin angues (more aliorum animantium, vt explicatum etiam fuit de muribus) ſimul, venere ſtimulante, coniungantur. Siquidem Ariſtoteles, cum modum congreſſus ouiparorum expoſuiſſet, de coitu etiam animalium longorum, & expedum verba fecit, aſſeruitq; ijs coitum exerceri complexu mutuo partium ſupinarum; & per partes ſupinas, anteriores, nempè partes ventris à collo vſq; ad caudã intellexit. Voluit igitur Ariſtoteles docere Serpentes, cum exigua quadam ſui parte copulentur, non poſſe præ nimia corporis prolixitate, facilè adaptari. Ideoq; cum careant membris, quibus amplexus fieri ſolet, flexili corporis agilitate vtuntur, & complexu mutuo ſe ſe obuoluentes venerem abſoluunt. Immò in huiuſmodi actione adeò ſunt inter ſe conuoluti, vt intuentibus vnus Serpens biceps eſſe videatur, & quamuis dixerit aliquis Serpentes, teſtibus carere, & propterea congreſſum ritu aliorum animantium non poſſe exercere: attamen ſciendum eſt ex ſuperius narratis de natura, & moribus eorundem ad aures Ariſtotelis, loco teſtium duos habere meatus, qui venereo tempore, ſemine fatifico implentur: quo tempore poſtmodum, ex Æliano, grauiſſimum odorem ſpirare ſolent. Cæterùm Serpentes non ſolũ cũ animantibus proprię ſpeciei, ſed cũ alijs etiã ſpecie diuerſis congrediuntur. Quandoquidem multi promulgarunt muræ-nas ad ſiccũ litus elapſas congreſsu Serpentum impleri, cui ſententiæ Oppianus adſtipulatus eſt: quamobrẽ Plinius ſcriptum reliquit, iuxta aliquorũ mentem, murẽnas eſse tãtum fæminini ſexus, & ex Serpentibus concipere: ideoq; Piſcatores huius non ignari ſibilum Serpentũ ore æmulantur, quo murẽnæ euocatæ facilius ab ipſis capiuntur. Verùm huic opinioni Atheneus, & multi alij reluctantur. Circa partum, eſse in Aſia Serpentum genera narrat Alciatus, quos ore eniti hominum opinione compertum eſt; qui auhthor de Amphisbena fortaſſis verba facit. Alioquin, inxta Ariſtotelis ſententiam, animalium expedum, alia pariunt animal, vt vipera, alia ouum, vt genus piſcium, & cæteri Serpentes. Oua autem continuata quadam ſerie contexta ſunt ad inſtar monilis, quod gutturis muliebris ornamentum eſse ſolet. Hæc oua ex Plinio, in terra conduntur, & ſequenti anno angues excluduntur. Occaſione quantitatis ouorum Serpentini generis, quæri ſolet, an Serpentes vltra quemdam numerum determinatum multiplicentur. Cardanus vltra metam quamdam Serpentes non multiplicari arbitratur, hac potiſſimum ductus ratione, quia humano generi admodum infeſti, & peſtiferi ſint. Ex altera parte Scaliger in exercitationibus aduerſus Cardanum, prædictam explodit ſententiam: quoniam ſi illa vera eſset, nulla planta venenata v. g. aconitum, & napellus pluſquam vnicum ſemel proferret, quod veritati repugnat; cum prædictæ plantæ, vt experientia docet, copioſiſſimą producant ſemina. Non poſsumus igitur præſcriptum venenorum numerum aſſignare. Præterea addit Scaliger non impen-

Li. 1. de Piſc.

Exercit. 83.

dere

A dere periculum, vt vniuersum humanum genus à Serpentibus deleatur, cum maxima pars terrarum orbis huiusmodi animalibus careat.

VOX.

QVALIS sit vox huius animalis, ex doctrina Aristotelica percipiendum est. nam in historijs animalium, inter animantes lingua, & pulmonibus præditos nonnulla collocabat animalia, vt Serpentes, qui longum sibilum edere solent. At quia hæc vox anguibus, & testudinibus quodammodo videbatur communis, propterea Plinius animaduertebat ab anguibus lõgum sibilum, & à testudinibus obtusum reddi. Aliter cæteri authores vno ore Aristotelis, & Plinij sententiam confirmant. author Philomelæ sic canit.

Ecce venenosus serpendo sibilat anguis.

B Lucanus pariter huic asserto subscribit, dum ait. *L. 6. Pharſ.*

Quod stridet, vlulantq; fera, quod sibilat anguis.

Baptista etiam Mantuanus idem sentit, quod cæteri, dum inquit.

——— *coluber quando ore trilingui*
Sibilat, & caput attollens in prælia surgit.

Ab assertis colligendum est sibilare nil aliud esse quam sibilum edere, quod de Serpentibus dicitur. Imò quandoque competit etiam hominibus, quando, ad aliquem deludendum, sibilum emittunt. Sibilus enim est sonus, qui compressis dentibus, & parùm diductis labijs ab hominibus formari solet. Verùm quia huiusmodi sonũ Serpentes sæpius emittunt; ideò sibilus tanquam vox Serpentis propria celebratur. Hæc autem vox (sibilus) in singulari numero masculini generis, in numero autem multitudinis, masculini, & neutri apud authores legitur. Deinde est vox æquiuoca cum sibilus apud Poetas flatum venti designet. Scripsit enim Virgilius hunc in modum.

——— *venientis sibilus austri.* *Eclog. 5.*

C Insuper pro nomine etiam adiectiuo vsurpatur: etenim Virgilius interdum ora sibila, nempè sibilantia nominauit. Item apud Græcos συριγμὸς, vel συρισμὸς sibilus exponitur: deinde hunc sonum propriè homini, & postea Serpenti attribuunt. Verùm Apollonius sermonem habens de Serpente custode velleris aurei, sic scribebat ῥοίζει παλώριος, ideſt immensum sibilabat: quamuis ῥοιζέω in Græcorum scholis propriè stridorem edere significet: attamen ab Homero interdum pro sibilare vsurpatur. *Lib. 1. Æneid.* *L. 10. Iliad.*

GRESSVS.

SERPENTES conuoluendo semetipsos, & flexuosis impulsibus incedere publicauit Galenus: cum nunquam, nisi morientes extendantur, iuxta illud Virgilij.

D ——— *Serpens conuoluit lubrica terga.* *L. 6. Anat. admin.*

Immò ex Aristotile, eodem modo, quo in terra reptant, in aquis etiam natare dicuntur. Non defuerunt, qui in hanc venerunt sententiam, Serpentem antequam decepisset Euam, pedibus vsum fuisse: ideò in sacris litteris legitur: quòd Deus post hominis lapsum, dixit Serpenti, maledictus eris præ omni animali, & super ventrem, seu pectus tuum gradieris quasi prius vsum pedum habuisset. Chrysostomus tamen animaduertit Serpentem etiam ante crimen Euæ pedibus caruisse, Deumq; post primorum parentum peccatum, iussisse Serpenti, vt imposterum super humum reperet; quia prius erecto corpore facultatem conueniendi Euam habuisset; quare meritò damnatus fuit, vt super solum serperet. Hoc autem est conforme doctrinæ Aristotelis, qui scriptis mãdauit naturam noluisse temerè Serpẽtem pedibus carere, quoniam id quod optimũ est, semper respicit, & pro subiecta sibi materia operatur, saluti semper consulens, & speciebus conseruãdis prospiciens. Præterea alia assignatur causa, propter quam anguibus pedes desint nimirum, quia nullum est sanguineum animal,

Lib. 1. Æneid. *Lib. 3. Genes.* *In Lib. de inceſſu Anim.*

animal, quod pluribus quàm quatuor modis ſe moueat: vnde manifeſtum eſt ob longitudinem Serpentes eſſe enormes, atq; aſymetros: hac de re pedibus carere neceſſe fuit. Pluribus enim, quam quatuor pedibus incedere non potuiſſent; quoniam inter animalia exanguia recenſenda fuiſſent. Deinde ſi duos, aut quatuor habuiſſent pedes, quibus animalia ſanguinea gradiuntur, ob incommodam corporis longitudinem, aut omninò ſe mouere non potuiſſent, aut tardò admodum motu inceſſiſſent: quare ſatiùs fuit ad eorum conſeruationem, vt quibuſdam corporis flexibus, veluti ſuperius fuit declaratum, mouerentur. Hinc clarum eſt angues per gyros, & flexiones melius gradi. Siquidem dum ſe volutant, vnam partem corporis flexionibus à terra eleuant, & aliam ſuper terram ponunt. Amplius contra naturam aliorum animalium, caput reliquo corpore quieſcente ad partem poſteriorem, ob vertebras cartilaginoſas, vertere poſſunt. Neq; hoc temerè fabricatum eſt à natura: ſic enim ſuum corpus longum, & anguſtum in partem aduerſam reſpicientes melius tueri poſſunt. Itaq; angues coſtis, & ſquamarum nixibus reptant, quas à ſummo gutture ad imam aluum æquali ratione diſpoſitas habent. Squamis enim quaſi vnguibus, & coſtis quaſi cruribus innituntur. Hæ autem ſunt aſperæ, vt in vipera, cæcula, & Serpente Æſculapij ſæpè obſeruauimus. Quocirca ſi accidat, vt in aliqua corporis parte coſta collidatur, illicò Serpens admodum languidus, & debilis in motu redditur; cum ictus ille ſpinam ſoluat, per quam corporis motus agebatur. Tandem D. Auguſtinus in Geneſim ſcribebat, Serpentes idcò carere pedibus, quia, cum ſint animalia maximo aſtu ad nocendum prædita, neceſſe fuit ipſos repere, ne eorum veſtigia audirentur. Apud Græcos etiam εἱλυσπᾶσθαι verbum eſt, quod de motu Serpentum, & vermium circumfertur, qui ſe ſe in arctum colligentes, & poſteriora attollentes progrediuntur. iuxta illud.

Quare Serpentes aſymetri dicãtur.

Quibus adminiculis gradiantur.

Cap. 3.

tractu ſe colligit anguis.

Nam in Græcorum ſcholis εἱλυσπάομαι exponitur voluendo trahor; qualis motus Serpentibus competere videtur. Veluti etiam ἕρπειν ſerpere, & κυλίειν volutare ad Serpentes attinere aſſerunt. Item σιγήτης tacitus repens vertitur, & ad Serpentum genus ſpectare fatetur Hæſychius. Alioquin περισπειράω, quod verbum ſignificat in orbem circumdo, Serpentibus tantummodo competit, quando ſuis ſpiris aliquid circumdant.

LOCVS.

CIRCA loca à Serpentibus frequentata, primò illa enumerabimus, in quibus minimè viuunt, deinde cuncta alia, tum calidiora, tum frigidiora ab illis habitata recenſebimus. Plinius in primis animaduertit Ebuſum omnium animalium nocentium eſſe expertem, neque aliundè inuecta ſuſtinere. Angli etiam referũt in Hybernia nullum venenoſum animal inueniri, & Serpentes nauibus illuc allatos ſtatim interire. Imò terra ex Hybernia allata conſperſos continuò exanimari. Fluuius quoq; non longè a Lituania eſt, qui nocuos animantes non nutrit; immò ſi nauibus *Bugo* delatis angues adhæſerint, cum primum huius fluminis aquam attigerint, edito ſibilo aliò confugiunt, vt habetur in hiſtoria rerum Polonicarum. Idem Sardiniæ accidere Solinus prodidit: Idem Gauleoni Lybiæ regioni Textor attribuit. Legimus etiam in hiſtoria Laponiæ, Serpentes ibi non gigni, neq; aliunde inuectos ibi viuere poſſe. In Creta nullos eſſe Serpentes, neq; alios nocuos animantes Ariſtoteles, Plinius, & Solinus atteſtati ſunt. Bellonius tamen nonnullas Serpentum ſpecies ſolum cretenſe colẽtes obſeruauit; neq; veneno turgẽtes eſſe arbitratus eſt, ſicuti poſtmodum experientia docuit: nam ab vno, quem perſequebatur demorſus in manu, nullum aliud incommodum niſi ſolam cicatricem ſenſit: hac de re Antiquorum opinionem poſſumus tutari, qui nullũ noxium animal in prædicta inſula morari aſſeuerarunt. Britanniam quoq; anguibus carere tribus de cauſis aſtruit Cardanus. Primò, quia ob immenſum frigus ibi pauci generari poſsũt; ſecundò, quia illa regio optimè colitur; tertiò tandem, quoniam, qui geniti ſunt, exterminantur. Scaliger verò non iniuria prædictas rationes refutat; cum multa loca prædictis frigidiora, & cultiora Serpentum magnam copiam producant: id igitur naturæ

Tom. 1.

In Cornucop.

In lib. de ſubtil.

A turæ loci potius tribuendũ esse existimauit. Sicui de multis alijs locis superius est exaratum. Quid dicendum est de Paradiso terrestri, in quo Serpentem non versari multi autumant? Abdias agens de topographia Paradisi delitiarũ, scripsit Serpentẽ huiusmodi sedem non colere, quoniam per ipsum Angelus inuidiam suãm exercuit: propterea à Deo diris affectus pœnis in loco benedicto habitare non potest. Angelum enim liuor occupauit, cum Dei imaginem in homine perpendisset: quamobrem inuidiam concipiens vi angelica Serpentem ingressus sua sit vxori Adæ, vt vetitũ à Deo pomum tutò comederet. Hactenus de locis à Serpentibus non frequentatis. *Lib. 7. hist. Apost.*

Modò ad enumerandas regionis à Serpentibus quotidie vexatas accedendum est. Primùm loca meridici obuersa recensebimus cum multi authores in locis calidioribus pestiferos produci Serpentes asseuerent. Omissa igitur insula Colubraria, seu ophiusa, quam, ob Serpentum copiam Plinius inhabitabilem redditam fuisse astruit: nec nou Melitæa Italiæ insula Serpentum feraciſſima, vbi lapis, vel terra Gratia S: Pauli nuncupata, aduersus venenum probatissima nascitur; immò & Pharo olim Ægy- *Colubraria & ophiusa.*

B pti insula, quæ ex Aeliano, multis, & varijs Serpentum speciebus scatebat. Reducere oportet ad mentem Thessaliam tanto anquium numero redundantem, vt, nisi à Ciconijs vorarentur, proculdubio incolas à suis sedibus expellerent: quemadmodum accidit incolis oppidi S. Viti in Gargano Apuliç monte, quos, vt notat Leander in historijs, anguium multitudo adegit aliò migrare. Addamus Arabiam, in qua Herodotus scribit innumeros ferè Serpentes circa thuriferas arbores tanquam illarum custodes versari, qui postmodum in Aepyptum volare dicuntur, vbi, nisi ab auibus Ibidibus extinguerentur, totam Aepyptum dissiparent: qua de causa à gente Aegyptia prædictis auibus summus habetur honos. Neq; prætermittenda est Numidia ob Serpentum copiam memoranda, quorum morsibus venenosis. attestante Ioanne Leone, multi quot annis mortui inueniuntur. In Æthiopia postea Serpentes numerari non possunt, nam ibi, vt narrat Pierius, inulcem in gyrum voluuntur, vt montis speciem intuentibus repręsentent. Insuper totam Africam Serpentum adeò feracem Strabo, & Solinus prædicant, vt agricolæ araturi necessariò prælatas induant ocreas, alio- *Lib. 3.* *Li. 1. de Africa.*

C quin lethales Serpentum ictus effugere non possent ideòq; ibi nascitur planta Scorzonera vocata, authore Porta, cuius vsus aduersus Serpentes tantopere commendatur. Deniq; Petrus Martir; & Paulus Venetus tot, & tã grandes in Indijs versari Serpentes scribunt, vt aduenis maximum timore afferant. Cæterum aliqui arbitrantur in solis regionibus calidis Serpentes diuagari ob connatam ijsdem animalibus frigiditatem, tum etiam, quia calore magis multiplicari, & citius augeri credant. Verùm illa pars Europę iuxta Septentrionem sita, vt memorat Olaus magnus, pessimos nutrit Serpentes; licet quoad naturam veneni languidioris, quàm Africani esse ferantur. Propterea in huiusmodi regione aquilonari, ex ex eodem Olao magno, pastores ab anguibus per campos, & syluas vagantibus maximam noxã quotidie reciperent, nisi opportunis remedijs muniti semper incederent. Immò in parte etiam Septentrionali regni Indiæ vastum esse desertum dicitur, in quo infiniti ferè Serpentes stabulantur. Bohemia sita cis mare Liuonicum, multitudinem, & magnitudinem anguium producit, vt pastores, ex Scaligero, cum illis perpetua bella gerant. Gesnerus etiam *Li. 6. Phyt. cap. 23.*

D recitat in montibus Heluetiæ maximos Serpentes à viatoribus quotidie conspici. In Italia, & alijs etiam frigidioribus regionibus multos Serpentes, sed minus venenatos esse Cornelius Cælsus tradit: idcircò addit Scaliger in Lõbardia, & agro Ferrarienſi varias Serpentum species inueniri.

Hunc loca peculiaria, quibus vt plurimùm Serpentes delectatus, resensere debemus, Greuinus anguiũ habitationes statuit esse caulas, casas rusticas, cauernas, montes, & prata secus syluas cæduas collocata. Cælius Rhodiginus syluas odoriferas ab anquibus frequentari diuulgat. Quamuis plerumq; in montibus, & locis aridis libentissimè versentur. Vnde Nicander in Theriacis pronunciat in mõte Othry varia Serpentum genera vagari: Sed aduertendum est, quòd author per hunc Græciæ mõtem, reliquos omnes Serpentibus redundantes intelligere voluit; dum cecinit. *In L. de Venen.* *Loca peculiaris anguium.*

Prætereà candens uiue, & asper vepribus Othrys
Rusis reptilibus scatet, & cauа vallis, & altæ,
Ac rigidæ salebris rupes, nemorosaq; saxa,

Qua

Qua ſitibundus, & haud vno apparere colore E
Viſus ſeps habitat.

Cauernæ quoq; ſunt plerumq; particulares anguium ſedes: quamobrẽ Ælianus circa paludem ſitam iuxta Epheſiam metropolim cauernam Serpentibus plenam inueniri narrat. Hic aliqui clementiam naturæ contemplantur, quæ loca deſerta Serpentibus habitãda aſſignauit, vt huiuſmodi beſtias venenatas ab humano genere, cuius eſt valdè ſtudioſa, ſegregaret. At Scaliger hoc non argumentum, ſed nugamentum eſſe exiſtimat: quandoquidem natura illas terrarum partes conſultò animalibus aſſignauit, quæ ad eorum conſeruationem conferre poſſent. Hac de cauſa terram tophaceam à Serpentibus maximè appeti multi aſſeuerant, quia & illam exedere, & in illa facilius latibula parare poſsunt, quare ad rem Virgilius ſic canebat.

Terra Serpẽtibus grata.

L. 3. Georg.

Et tophus ſcaber, & nigris exeſa chelydris
Creta, negant alios æquè Serpentibus agros
Dulcem ferre cibum, & curua præbere latebras.

L. 21. c. 29.

Quamuis non ſemper in ſubterraneis locis ſuam conſtruant habitationem, ſed interdum in cauatis arboribus ſtabulantur. Vnde Olaus Magnus mirum recitat ſpectaculum, quod (licèt rarò) in aquilone videtur: nam Serpentes in cauatis betulinæ arboris radicibus, hyeme commemorantes ſuo afflatu talem ſecus radices excitant calorem, vt huius arboris folia aliàs decidua, durante bruma, proprio referta virore arborem exornent. Quapropter incolæ regionis arcanorum naturæ ignari, hanc arborem folia non deponentem ſacram putãt. Huic non multum diſſimile videtur ſcribere Solinus, quando narrauit in quadam Africæ gleba non ſine miraculo campis vndiq; aridis lucum quemdam virere. Inter ſedes Serpentum peculiares recenſenda eſt aqua: nam Cadamuſtus pronunciauit multos Serpentes regni Senegę vnà cum piſcibus in aquis natare: Et Plinius retulit ora Elymiadis Serpentibus infeſtari, quos flumina illuc deportant. Immò, Solino teſte, ad Caſpias portas, equinoctio verno accedente, Serpẽtes vndique per aquas confluunt.

Betula vbi folia non deponat.

In Polyhiſt. cap. 40.

Angues vbi aquis delectentur.

F

VICTVS. G

DE cibis Serpentum authores longè diuerſa ſentire videntur. Primũ nonnulli verbis ſacræ Paginę nixi, terrã, & puluerem cibaria Serpentum eſſe ſtatuunt. Siquidem in Geneſi, cum Serpens ad ſeducendos primos noſtros parentes, Diabolo organum ſe præbuiſſet; tunc Deus illi dixit: ſuper ventrem tuum gradieris, & puluerem comedes cunctis diebus vitæ tuæ. Præterquamquod apud Eſaiam habemus hęc verba. *Serpenti panis erit puluis.* Amplius apud Micheã hęc ſcripta leguntur. *Lingent puluerem, ſicut Serpens.* Propterea Serpentes terra, & præcipuè dulci gleba veſci non eſt negandum: dulcibus enim ſummoperè delectantur. Ideo Plinius Boam Serpentem lactis auidiſſimam eſſe prædicat. Nihilominus noſtri etiã agricolæ lactis amantiſſimos omnes Serpentes eſſe fatentur. Bellonius omni inſectorum genere Serpentes ali teſtificatur. Vnde Theophraſtus ſcripſit angues partem Africæ incolentes, in qua rariſſimè pluit, Onum in illis regionibus copiosè naſcẽtem comedere; Eſt. n. ὄνος, ſiue ὀνίσκος beſtiola quædam multipes coloris fuſci, & ſubcineritij, quę contacta illicò in orbem ſe conuoluit, latinis multipeda, & porcellio nominatur. Vitriacus in hiſtoria Orientis à Serpẽtibus illarum regionum piper album vorari tradit: ideoq; ſingulis annis inter ſe præliantes ſe ſe mutuo perimunt. Aliquando Serpentes exiguo contenti cibo vitã degunt, quod optimè norunt circulatores, qui angues in capſulis ligneis modico furfure appoſito circumferunt. Etenim tempore hyemali penes ignem, vel ſub ceruicali, vel in æſtuario poſiti in pyxide perforata, vt facilè reſpirare poſſint, abq; eſca ad tempus vſq; vernum vitam protrahũt. Nos in vaſculis Serpentes incluſos, ſpatio ſemeſtri, ſine cibo conſeruauimus. Immò Tarãtulam viuam Roma in internodio arundinis ad nos miſſam in ampulla vitrea, dies quinquaginta, ſine alimento retinuimus. Nec mirandum eſt hęc animalia tamdiù ſine cibarijs viuere: quandoquidem Serpentes, & lacerti ſunt animantes multo phlegmate ſcatentes; & phlegma facilè in nutrimentum vertitur: eſt. n. alimentum ſemicoctum, quod paulatim, iuxtà tempus opportunum, in ſanguinem trãſmutatur. Monſtrat id in anguibus quotidiana experientia, etenim dum

cap. 3.

cap. 65.

cap. 8.

Angues lactis amantes.

Oniſci ſunt Serpentum cibus.

Inedia anguibus conuenit.

Tarantula viua Roma Bononiam delata.

horum

A horum pituita in alimentum vertitur, animal fit rugosum, & extenuatur: sicuti in scilla herba licet conspicari, quæ extra terram in aliquo suspensa cubiculo germinat, veluti reliqua cæparum genera, aduentante Vere, in hortis germinascunt. Id autem accidit, quoniam plurimum humoris viscosi possident, quo & radicem nutrire, nec non folia, & flores emittere possunt. Præsertim hoc præstat pancratium, quod tribus annis continuis suspensum in Musæo floruit: cum calor innatus in lentore suo facilè conseruetur: quod nisi conspicati fuissemus proculdubiò nemini id narranti fidem adhibuissemus. Bellonius quoq; decem menses absq; cibis Serpentes viuere posse affirmat, dummodo paulum aquæ illis identidem præbeatur. Ideò Plinius non sine ratione referebat nullum Serpentem fame, aut siti interire. Nam Greuinus illis contingere asseuerat, quod in aliquibus mulieribus vsu venit, quæ, vt paulò ante dictũ fuit, cũ humore pituitoso, & crasso refertæ sint, calorem naturalem imbecillum, proportione tamen prædicto humori lento respondentem habent; hac de re sine nutrimento diuturniam vitam ducunt.

Scilla, cur extra terrã folia, & flores edat.

Lib. 1. de Venen.

B Alioquin Aristoteles docuit Serpentes esse animalia, quæ, data occasione, voracitati suæ libenter indulgent: carnes enim, & herbas edunt, & deuorato aliquo animalculo, ab illoq; tota nutriente substantia extracta, reliquum per secessum detrudunt. Sed totum oppositum præstant aranei, qui capti alicuius animalis succum totum foris hauriunt. Idem Aristoteles Serpentinum deuorandi modum assignat, dum inquit Serpentem ex longo breuissimum, & ex tereti latissimum fieri, vt quod deglutitum est, extento corpore melius in ventrem dilabatur: nam gulam habent tenuem, & longam, ideoq; in deglutiendo valdè laborarent, nisi semetipsos multifariam contorquerent. Ephesius opinatus est philosophum, per hæc verba, modum, quo oua deglutiuntur à Serpentibus declarasse; quam sententiam explodit Suessanus; cum oua à Serpentibus, fractis corticibus, sorberi compertum sit. Attamen alij certo certius esse tradunt oua cum putamine à Serpentibus deglutiri, si tamen fauces sint capaces; deinde ab ipsis in semet conuolutis intra corpus frangi, & cortices per partes infernas expelli; quando verò Serpentis ætas est tenella, & fauces adhuc sunt angustæ, tunc oua apprehensa orbæ spiræ ita vehementer illa perstringunt, vt fracto putamine, liquorem oui hauire possint. Non igitur à veritate recedit Olaus Magnus, qui Serpentes omniuoros esse

Lib. 10. de hist. Anim. cap. 4.

Opinio Aristotelis circa cibum Serpentũ.

Oua quomodo ab anguibus vorentur.

C constituebat: cum æstate herbas, carnes, animalia, aliaq; huius generis edant, nec non lac, vinum, & aquam bibant; deinde hyeme pro cibis somno vtantur. Immò ex Plinio, auibus deuoratis plumas, & ossa euomunt. Etenim aues, & potissimum auium pullos in nidis adhuc degentes libenter furantur. Ad rem Aloysius Cadamustus verba faciens de quantitate Psitacorum regni Senegæ, narrabat illas aues tali solertia, & ingenio in nidificando esse refertas, vt excelsissimam quærant arborem surculos tenues habentem, quorum extremitati nidum instar pilæ rotundum, relicto tamen angusto foramine, mira industria fabricatum suspendunt; idq; præstant, vt Serpentum fallant dolos, qui nidum pensilem tenuissimo ramusculo adhærentem mole corporea grauati petere non audeat.

Lib. 21. cap. 29.

Serpentes omniuori ad mentem Olai Magni.

Quoad potum horum animalium, notandum est ipsa exiguo bibendi desiderio teneri, quemadmodum, & reliqua animantia, quibus natura fungosum pulmonem largita

D est. Serpentes tamen, ex Aristotele, vini sunt incontinentes: quare multi vino in fictilibus circa sepes appositio, viperas venati sunt, nam ebriæ nullo negocio capiuntur, vt inferius suo loco exponetur. Mercurialis addit non solum viperas, sed etiam omnes Serpentes vino delectari: quamobrem monet cauendum esse, ne huiusmodi animantes ingrediantur vasa, in quibus vinum seruatur, quia & illud bibunt, & reliquum venenãt.

In lib. Varig. ca. 30.

PHYSIOGNOMONICA.

Potus Serpentum.

ANIMANTIVM alias esse perfidas, & insidiosas, vt Serpẽtes vehementer verũ, & indubitatũ esse existimamus. Quare Adamãtius ad aures Aristotelis scribebat, quòd homines paruis genis à natura donati, vti sunt angues, semper fucũ faciunt, alioq; à veritate depellere conantur. His addebat Gulielmus Gratarola naturam oris, & menti animalium contemplans, homines paruum mentum habentes vi-

Lib. 8. de hist. Anim. cap. 4.

In opusc. Physic. 14.

tan-

tandos eſſe; quoniam hi præter cætera immites ſunt, & apud amicos ſemper aliquid fingentes, hypocriſin libenter amplectuntur: propterea ad Serpentes mento prorſus carentes referendi ſunt. Amplius idem author de oculorum indicijs verba faciēs ſcriptum reliquit, quòd oculi referti guttulis rubicundis, non tamen rotundis, ſed quadratis, & inſtar ignis micantibus intrinſecus, nec non inferiùs; deinde ſi aliæ poſt ipſas ſint pallidæ, & aliæ glauceſcentes, cum circulis forinſecus pupillas claudentibus ſanguinolentis, & palpebrę, & pupillę moueantur, denotant animum atrocem vltra mentis cogitationē, nec non ſanguinem domeſticorum libenter effundētem, omnia nefanda perpetrantem, & dolis, vaniſſi niſq; commentis omnia peruertentem. Tales autem fuiſſe oculos Ezelini tyranni authores pronuntiant. Sed aduertendum eſt, quòd huiuſmodi guttulæ, in oculis obſeruatæ, & obſeruandæ, quantò fuerint rubicundiores, eò maiorem iram, & magis facinoroſum ſcelus atteſtantur: nam minores, & obſcuriores, prædicta nefanda minuunt quidem, ſed non tollunt. Id totum in oculis Serpentum manifeſtum eſſe arbitramur.

Animi atrocis ſigna.

E

F

ANTIPATHIA.

CVM hominibus, multis brutis, varijs plantis, & etiam cum rebus inanimatis Serpentes inimicitias gerere non eſt dubitādum. In primis homini pertinacem Serpens ſe ſe exhibet inimicum, & viciſſim homo tali conſpecto animali ſtatim perhorreſcit, & mulier vtero gerens facilè abortit. Hoc inde natum eſſe multi authores exiſtimant, quoniam, in mundi primordio, Deus alloquens Serpentem dixit. *Ponam inimicitiam inter te, & mulierem, & inter ſemen tuum, & ſemen eius, ipſa conteret caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo eius.* Hinc colligendum eſt inter homines, & Serpentes hoſtile ſemper odium eſſe futurū. Et quamuis aliqui ſcripſerint Serpentem interdum in hominum delicijs fuiſſe; hoc inter prodigia alij recenſendum eſſe autumant. Plinius narrat Serpentes non ab homine, ſed ab hominis, & præcipuè ieiuni ſaliua, tanquam ab aqua feruenti, abhorrere; quoniam hæc ſi fauces anguium intrauerit, illicò perire dicuntur. Vnde Lucretius ad rem canebat.

Lib. Geneſ. c. 3.

G

Saliua hominis anguibus inimica.

Eſt vtiq; vt Serpens hominis contacta ſaliuis
Diſperit, ac ſeſe mandendo conficit ipſa.

Philoſophi perſcrutantur, cur Serpens ieiuni hominis ſputo necari poſſit; & tandem in hanc veniunt ſententiam id fieri, ob ſingularem inter vtrumq; antipathiam, ſiquidem Serpens frigidæ, & ſiccæ eſt temperaturæ, homo autem calido, & humido temperamēto eſt prædituſ. Iſidorus promulgat hominem tantūmodo nudum à Serpente timeri (quod Olaus magnus in pueritia ſibi accidiſſe ſcribit) idque inde oriri refert, quia Serpens hominis imperium ſupra cuncta animantia teſtatur, dum eum veluti Dominum venerantur; quoniam in Paradiſo terreſtri, ante lapſum primorum parentum illum nudum nouit. Hactenus de homine in genere. Modò ad particulares homines, & populos deſcendere oportet, qui à Serpentibus priuatis odijs diſſident. Ælianus narrat angues à Troglodytis abhorrere, quoniam horum natio eos comedat, & conſumat. In Syria, ex Plinio, circa Euphratis ripas, Syri dormientes à Serpentibus non vexantur: qua de re à Syris non enecantur: cæteris verò cuiuſcumque generis infeſtiſſimi ſunt. Pariter in Tirynthio angues parui ex humo naſcuntur, qui indigenis innoxij, aduenas autem interimere dicuntur. Item Crates Pergamenus in Helleſponto circa Parium, genus hominum fuiſſe ſcribit, quos ophiogenes nempè anguigenas vocat: hi ob cognationem quamdam cum Serpentibus, vel potius ob peculiarem antipathiam, Serpentum ictus ſolo tactu ſanare, & manu ſuper patientem impoſita, venena à corporibus extrahere dicebantur. Varro aliquos etiam ibi verſari ſcribit, quorum ſaliua ictibus Serpentum medetur. Huius gentis authorem, vt notat Æneas Syluius, heroem quemdam fuiſſe ex Serpente immutatum fabuloſa tradidit Antiquitas, addiditq; hanc vim apud illam nationem aliquandiu manſiſſe: quemadmodum in Calabria, fama eſt, de illis, qui ex progenie D. Pauli cognominantur: nam & hos Serpentum morſibus mederi affirmant. Similis gens in Africa Pſyllorum fuit, à Pſyllo Rege nuncupata, cui teter quidam odor ingeni-

Li. 12. Orig. cap. 4.

Homo nudus Serpenti inuiſus.

H

Syri populi à Serpentibus non lædantur.

Saliua humana ictibus Serpentum medetur.

A ingenitus est, teste Plinio, quo quasi pestifero nidore Serpentes obstupefacti fugantur: hac de causa illis gentibus nocere non possunt. Propterea apud ipsos peruulgati moris est infantes nuperrimè natos sæuissimis obijcere Serpentibus, sicque coniugum pudicitiam experiri: nam anguibus non refugientibus vxores tanquam adulteras damnabant. Item simile genus hominum, nempè Marsorum hodie viuit in Italia, vt refert Plinius, quos à filio Circes ortos esse; ideoq; ijs ob singularem antipathiã vim naturalem aduersus Serpentes inesse tradunt. Strabo id confirmare videtur, dum inquit. Quemadmodũ Tinthiritę contra Crocodilos naturalem quãdam facultatem possident, ita populi Psylli, & Marsi innatam quandam virtutem aduersus Serpentes participant.

Angues cur Psillis populis non noceant.

Li.8. c.25.

Marsi, & Psilli populi, cur à Serpẽtibus nõ attingãtur.

Præterea Serpentes multis auibus se exhibent inimicos: Primitusq; cum Aquila grauem offensionum acerbitatem habent. Quamobrem Aquilæ œtitem lapidem in nidum deferre solent, ne illis Serpentes appropinquare possit. Præterquamquod ex Paulo Veneto, quoddam Aquilarum genus in montibus regni Morfili versantium anguibus vescitur. Sed quandoq; Serpentes ab Aquilis apprehensi in aere multiplici cau-

B dæ nexu alas auis ligant, & adeò eas implicant, vt testibus Plinio, & Alberto, ambo in terram necessariò cadant. De hoc locutus est Virgilius cum cecinit.

Atq; volans alte raptum cum fulua Draconem
Fert Aquila, implicuitq; pedes, atq; unguibus haesit.
Saucius at Serpens sinuosa uolumina uersat,
Arrectisq; horret squamis, & sibilat ore.

Li.11. Aeneid.

Cæterùm animaduertendum est, quod non omnis aquila id præstat, sed tantum genus quoddam paruum, quòd venatur quemdam Serpentem, qui draco generali vocabulo nominatur. Aelianus de horum animalium pugna curiosam recitat historiam. Inquit enim, quod rustici quidam frumentum in aera perticis excutientes, & ardenti oppressi siti, vnum ex suis, vt de proximo fonte hauriret aquam, miserunt. Is altera manu falcem messoriam, altera situlam gestans, & ad fontem perueniens, Aquilam à Serpentis spiris arctissimè complicatam offendit, obseruansq; periculum impendes strangulationis Aquilæ, Serpentem falce dissecuit, & Aquilam à vinculis anguineis, à quibus se ex-

Lib.7. cap. 37.

Aquila Serpenti inimica.

C tricare non poterat, liberauit. Quomodo autem Aquila liberatori suo gratiam retulerit in primo Ornithologiæ libro explicatum fuisse opinamur. Deinde angues odio Pauonis exardescunt, cum, ex Authore de natura rerum, pauo clamore suo Serpentes perterrefaciat, & cuncta animalia venenata depellat: non enim facilè propè habitare audent, vbi vox pauonis frequentissimè auditur. Immò à Cycnis etiam dissentire multi volunt; cum hæc verba proferat Auicennas: Qui noctu præsertim dormiens à venenatis animalibus sibi metuit, domi cycnos, pauones, & grues nutriat. Bellunensis tame pro cycnis ciconias reponit. Vtcumq; sit, hoc omnibus est manifestum, vtriq; aui Serpentem esse inimicum: propterea Solinus Ciconias in Thessalia maximè immunes prędicat, quia Serpentes interimant. De his Iuuenalis cecinit hunc in modum.

Pauo, Cycnus, & Ciconia aues anguibus inuisæ.

——— Serpente Ciconia pullos
Nutrit, & inuenta per deuia rura lacerta.

Viciſſim Serpentes ciconiarum collum sæpè implicant, atque illas suffocant. Idcircò narrat Oppianus Serpentes pullis ciconiarum sæpius insidiari, & olim in Italia accidis-

D se, vt fætura ciconiæ tribus annis continuis à Serpentibus deuorata fuerit. Prędictis addamus accipitres; qui venenatis bestijs summoperè aduersantur. Vultures etiam contra Serpentes acerrimè preliantur, sed vultures nigri minus roboris habere dicuntur. Serpentes quoq; Ibidem auem oderunt, quoniam ab ipsa deuorentur: Hinc Ægyptij auem hanc sacram esse statuerunt. Ad rem Iuuenalis sic canit.

Accipitres & vultures anguium hostes.

——— qualia demens
Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat
Pars hæc, illa pauet saturam Serpentibus Ibin.

Satyr.15.

Gallus, & gallinæ à Serpentibus odio habentur, quia gallus cum illis dimicat, & gallinæ eos vorant. Quare non est mirum si Rondeletius vir fide dignus tradiderit se aliquando edisse gallinas, in quarum ingluuie Serpentes reperti fuerunt. Tandem hirundines, & angues priuatis dissident odijs, quoniam, ex Oppiano, Serpens hirundinum nidis insidias tendit, & earum pullos sæpè deglutit.

Lib.5. de Pisc.

Si descendamus ad quadrupedes animantes se se offerunt Elephanti, quorum spi-

Elephanti cum anguibus bellum

ritus, Ceruorum ritu, Serpentes à cauernis euocat. Vnde ſuffitus ex aliqua parte elephanti paratus Serpentes fugare perhibetur. Quamuis Diodorus Siculus ſcribat, quòd Serpentes, viſo Elephanto, oculis inſtar fulgoris micantibus, viſionem eius adeò obumbrant, vt ad terram neceſſariò cadat. Sed hæc ad hiſtoriam Draconum ſpectare videntur, de quibus ſuo loco verba fient. Referunt etiam Serpentes odorem leopardi vitare, quare ſi hoc à veritate non eſt alienum, pellis leopardi aduerſus Serpentes deferri poſſet. Quid plura? Cerui Dorcades, & Serpentes odio graui ſe inuicem proſequuntur; quoniam, teſte Nicandro, tam Cerui, quam Dorcades anguibus veſcantur: ideoq; Serpentes, conſpectis Ceruis, ſtatim ad cauernas ſe conferunt. At Cerui narium halitu, quaſi ſympathica quadã virtute illos foras extrahunt. Licèt alij ſcribãt ob antipathiam id accidere; nam angues, Ceruorum flatu percepto, foras exeuntes alio iter vertere conantur; qui interim à Ceruis intercepti non in gratiam alimenti, ſed potius medicamenti comeduntur. Quandoquidem Etymologus, & Varinus tradunt Ceruos ſæpè numero verminatione laborare; ideòq; ſæpè ſæpius torminibus ventris vexati Serpentes quærunt, cornu ad lapides affricato, & nidore excitato, vt à latibulis exeant; quibus voratis à vermibus liberentur. Plinius prodit, quod Ceruus ſenectute grauatus, proprio ſpiritu angues è latibulis euocatos comedit, & hac ratione ſenectutem leuare conatur. Id autem veritati non eſſe conſonum arbitratur Albertus; quamuis nullibi (quod ſciamus) hoc apud Plinium legatur. Ideò Simeon Sethi admonet intereſſe eorum, qui ceruos venantur, vt tempore æſtiuo ab eorum eſu caueant, quia tunc temporis anguibus veſcuntur. Tradit quidem Iſidorus, quod Cerui ſtatim atq; ægritudine aliqua premuntur, latebras anguium inquirunt, illiſq; ſpiritu narium attractis, & ſuperata vi eorum venenata, pro pabulo vtuntur, vt priſtinæ ſanitati quamprimum reſtituantur. In gloſsa ad pſalmum quadrageſimum primum, qui incipit. *Quemadmodum deſiderat Ceruus fontes aquarum*. Legitur, quòd Ceruus ſenio grauatus, Serpentes naribus haurit: vnde veneno æſtuans fontem ad bibendum ardentiſſimè deſiderat, & poſt potionem pilos, & cornua deponit. Vincentius Belluacenſis Serpentes tantum pro pabulo Ceruis concedit, vt caligini oculorum medeantur. Alij Ceruorum duplex aſſignant genus, alterum, quod euocatos à cryptis Serpentes vorat, deinde veneno turgidum pilos mutat, & cornua abijcit, & poſtmodum aquam hauriens, & euomens liberatur: alterum inuentos Serpentes enecat, poſtea ad montes, pabuli gratia, ſe recipit. Gillius ex Oppiano in Libycis finibus magnam Serpentum quantitatem verſari promulgat, qui Ceruum humi iacentem inuadere non pertimeſcunt, & interdum alij caput, alij collum, alij ventrem, & deinceps reliquas corporis partes mordicus apprehendunt: tunc Ceruus à terra ſurgens alios dentibus diſſecat, alios pedibus conterit, tandem fluuium inquirit, vt reliqui Serpentes ab eius pelle dependentes excidant, & cicatrices quamprimum obducantur. An verò narium ſpiritu Ceruus Serpentes à cauernis attrahat, quemadmodum magnes ferrum, & ſuccinum paleas, hoc non eſſe credendum multi autumant. Immò potius debemus adſtipulari ſententiæ Oribaſij, qui ſcriptum reliquit Serpentes à Ceruo attrahi non flatu latibulum implente, ſed potius aerem cauernæ, quoad fieri poteſt exhauriente, itaut Serpens egredientem ſequatur aerem, non ſecus ac vinum, vel aqua, attracto aere, per fiſtulam aſcendit. Sed de hoc plura in hiſtoria Cerui videnda ſunt. Præter hæc, ex verbis Ariſtotelis, ſues Serpentibus maximè inuiſi eſſe traduntur, dum angues inuentos edunt: quadere Blondus hiſtoricus narrat in ſyluis Plumbinenſibus anguem immenſæ magnitudinis olim apparuiſſe, qui non modò homines, ſed cæteras quoq; beſtias interimens abſumebat: quapropter incolæ non mediocri formidine capti, tandem mille ſcrofas congregarunt, quas Serpens conſpicatus inuadens, ab illis deniq; extinctus eſt cum aliter ſuperari non potuerit, ſicque ſuum ope, ager Plumbinenſis à periculo formidoloſi Serpentis euaſit. Inſuper echinus terreſtris Serpenti admodum eſt inuiſus, vt meminit Oppianus, quoniam illum latibulantem, & in orbem conuolutum fruſtra mordet, & quò magis eum ſpiris circundando premit, eò magis vulneratur. Ichneumon etiam & Serpens inter ſe præliantur; idcircò, ex Oro Apolline, Aegyptij hominem debilem ſignificaturi Ichneumonẽ pingebant; quandoquidem hoc animal non prius Serpentum pugnam aggreditur, quàm cæteros ſuæ ſpeciei ad certamen conuocauerit. Brumali etiam tempore, authore Cælio Rhodigino, Serpens languidior redditus à foricibus in latebra

Cerui, & Serpentis odium.

Quomodo Serpentes à Ceruo de cauerna extrahatur.

Ceruorum duplex genus.

Serpentes audent Ceruũ aggredi

Quomodo Serpentes flatu Cerui de cauerna educantur.

Suũ, & Serpẽtis pugna

In lib. de Piſc.

Echini terreſtris, & anguis bellum.

In lib. Hierogl.

A latebra infestatur, cum alio tempore sorices à Serpentibus maxima afficiantur noxa. Testudo etiam cum Serpente depugnat: ideò, iuxta Plinij sententiam, nunquam Serpentem inuadit, priusquam herbam cunilam degustauerit: quemadmodum mustela rutam comedit, antequam pugnam Serpentum adoriatur: inuicem enim hæ duæ bestię sibimet aduersantur, vt voluit Aristoteles, quoniam ijsdem cibis vescantur: ambæ enim in latebris, & circa habitationes mures venantur, hac de causa mustelarum cinere aduersus venenum Serpentis multi adhibent. Idem odium contra Serpentes exercet cattus, qui, ex Alberto eos, & bufones interficit, sed eos non comedit; immo ab illorum veneno læderetur, nisi felis statim aquam superbiberet. Lacerta quoq; naturali instinctu, maximo amore hominem, & viciſſim odio plusquam Vatiniano Serpentem insectatur: ideò Erasmus pulcherrimam historiam de pugna lacertæ, & Serpentis recitat. Item Chamæleonti inimicum se præstat Serpens: etenim, ad mentem Æliani, Chamæleon viso angue latam arripit festucam, qua tanquam clypeo ab hoste Serpentino se tuetur. Tandem cæteri Serpentes à basilisco summopere abhorrent: cum eius tantùm

B sibilo audito exanimentur.

Si conuertamus sermonem ad animalia exanguia; in horũ multis hostilem animum contra Serpentes inueniemus. Aristoteles docet locustam cum Serpente præliari; quę-dam enim locustæ species ab impugnandis Serpentibus ophiomachus nuncupatur. Vnde quidam agricolæ memorandam locustæ de Serpente victoriam obseruarũt: illa enim Serpentis guttur apprehendens, absque vllo certamine bestiam venenatam extinxit. Hoc admiratione dignum est, quòd bestia fortissima, & astuta ab imbecilla, & fatua superari potuerit. Ex his fortè intelligendus est Albertus, qui scripsit inueniri vermem *Opimatum* dictum cum Serpente non viribus, sed audacia dimicantem, illius enim adhæret gutturi, itaut inde minimè auelli possit, donec Serpens prorsus extinctus fuerit. Ibidem etiam memorat alium vermem, quem spoliatorem colubri appellauit. Aelianus idem accidere cancris Serpentum inimicis tradit: nam Serpentes à vasta cauerna iuxta Ephesiam metropolim egredientes ad proximam vsq; paludem serpunt, deinde tranando ad oppositam ripam peruenire conantur: interim in aqua à cancrorum for-

C cipibus comprehensi interimuntur. Tandem, ex Plinio, aranei acerbissimum in se Serpentum odium concitant, dum librantes se filo in caput eorum ad opacam arboris vmbram iacentium, eos tali noxa afficiunt, vt vertiginoso affectu correpti diù rotentur, & tandem pereant. Ad finem Vespæ Serpentum inimicæ pronunciandæ sunt: nam authore Vincentio, in speculo naturali, Serpentibus sæpè vescuntur, quo alimento imbutæ mortiferos ictus imprimere solent.

His adnotatis de animalibus, ad arbores, & plantas Serpentibus inuisas sermo est conuertendus. Albertus memorat arborem quamdam in partibus Asiæ crescentem Hyperdoxin vocatam, cuius suaui fructu columbæ regionis delectantur: versantur autem ibi Serpentes columbis valdè molesti, sed prædictæ arboris odorem, & vmbram non sustinent: quamobrem columbæ in hac arbore, & refugium, & pabulum tutum inueniunt. Eadem antipathia inter Serpentes, & fraxinum celebratur: itaut

D ne matutinas quidem, vespertinasue vmbras etiam longissimas huius arboris Serpens attingat. Ideò ob naturæ benignitatem fraxinus, priusquam angues à latebris prodeant, florere incipit, & folia non deponit, nisi postquam Serpentes ad hybernas habitationes reuersi fuerint. Callimachus etiam, referente Æliano, arborem in solo Trachinio nascentem Similum nominat, cui appropinquantes angues pereunt, quę arbor nisi sit fraxinus, ab ea saltem valdè non discrepare videtur. Eamdem antipathiam inter anguem, & quercum collocant: nam Constantinus in Greoponicis, quernis iniectis folijs Serpentem interire autumat. Scribit etiam Aristoteles odorem floreſcentis vuæ Serpentes auersari, propterea eo tempore nullus Serpens in vitibus inuenitur. Amplius herbæ innumeræ recenseri possunt, quas Serpentes, ob antipatiam, detestantur. Cardanus meminit trifolij, sub quo Serpentem, vel aliud venenatum animal latere, vel habitare non est compertum, quia hæc herba illis exitio sit. Draconteam, & Anchusam, assentientibus Dioscoride, & Arnoldo, angues abominantur, quia huiusmodi herbis necantur. A betonica faciem auertunt, quoniam in huius herbæ circulo inclusi exire non audent, sed potius, ad mentem Plinij, semetipsos flagellando perimunt. Capparim inuisam anguibus prædicat Auicennas, cũ Serpentes, & vermes in intestinis

Testudinũ muriũ, & Serpentum inimicitia.

Remedium contra Serpentes.

Felis & anguis odium

In Dialog. de amicit.

Chamæleõtis, & Serpentis inimicitia.

Locusta species cũ Serpẽte pugnat

Lib. 26. de Anim.

Vbi Serpentes à cãcris interimantur.

Aranei & anguis antipathia.

Li. 20. cap. 14.

Fraxini, & Serpentis antipathia.

Arbor fraxino congener.

Quercus, & vitis.

Aliæ plantæ Serpẽtibus inimicæ.

Betonica.

Capparis.

Allium. ſtabulantes interficiat. Odor allij Serpentes deterret: ideò ruſtici vaſa lactis, ſucco al- E
liorum circumlinunt, ne Serpentes lactis auidiſſimi irrepant. Ruta, & præſertim li-
Ruta libyca. byca, quoniam ſicciſſima eſt, Serpentibus aduerſatur: nam eius odor efficit, vt ſtatim
animo deficiant. Omittimus conſultò abſynthium, artemiſiam, abrotonum, libano-
Plantæ ſerendæ circa domum ad arcēdos angues. tidem, & herbas huius generis, quas ob antipathiam Florentinus circa habitationes
plantandas eſſe iubet, ne ad eas Serpentes accedere audeant. His addamus nepetam, &
viticem, quarum folijs, ex Aeliano, mulieres Atticæ in Athenienſium Theſmophorijs
cubilia ſubſternebant, ne Serpentes illuc intrare poſſent. Addit etiam Aelianus Enu-
In Geoponicis. lam, helenium nuncupatam: ſiquidem tradūt Ægyptij Polydamnam vxorem Thoridis
Ægypti Regis miſericordia motam, in Pharum Helenam expoſuiſſe, eiq; donauiſſe her-
Lib. 9. c. 7. bam, cuius odorem tantùm, dum Serpentes paſſim vagantes percipiunt, illicò ad cauer-
Enula cur Helenium dicta. nas ſe ſe conferunt. Helena igitur herbam terræ commiſſam Serpentibus contrariam
celebrauit: vnde poſtea rerū naturalium periti enulam helenium nuncuparunt. Plutar-
chus ſelenen herbam in monte Apræſaneo naſcentem diuulgat, cuius ſpuma paſtores
liniuntur, vt nullam Serpentum illic errantium iniuriam patiantur. Deniq; Plinius the- F
rionarcam aliam, quàm magicam in noſtro orbe naſcentem, fruticoſam, folijs ſubuiri-
dibus, & flore roſeo extollit; quoniam ob antipathiam anguibus inuiſa celebretur. In-
ter res inanimatas Serpentes oderunt ignem, non ſolum quia eorum viſionem hebetet,
vt voluit Cardanus, ſed etiam quia veneno aduerſatur, illud enim abſumit: cum omnia
Lib. 7. de varie. rer. cap. 29. elementa, præter ignem, veneno infici poſſe compertum ſit.

SYMPATHIA.

QVEMADMODVM paulò ante antipathia Serpentum cum animalibus, & plantis expoſita fuit: ſimiliter hoc in loco ſympathia eſt explicanda: quandoquidem multi authores tantam ſympathiam, & ſimilitudinem inter an-
Sympathia Marſorum, & Serpentum. gues, & Marſos populos collocarunt, vt eis Serpentes nocere non poſſe aſſeuerauerint. G
Ideò Baptiſta Mantuanus ſic canebat.

——maior tua gloria Marſis,
Quos impunè ferunt nigros tractare Colubros.

Id autem falſum eſſe proculdubiò credendum eſt, ſiquidem Marſi cæteris hominibus nocerent. Hodie etiam multi impoſtores, & circumforanei in varijs Vrbium plateis plebeculam decipiunt dicentes, Marſorum ritu, vim contra Serpentes poſſidere, & vinum, in quod ipſi inſpuerint, plebi propinant, atque hoc potu virtutem aduerſus Serpentes illis communicari prædicant, quę nullo adueniente tempore deleatur. Plinius maiorem
Sympathia Serpentum inter ſe. concordiam, & amicitiam inter Serpentes, quam inter homines reponit, quia Serpentes à Serpentibus non mordeantur, & innumeri in latibulis ſimul conglobati, & amicè viuentes aliquando à ruſticis inueniantur. Amplius illis ineſt perpetua cū anguillis neceſſitudo: propterea quod ad rem, Geſnerus conſideratione dignam narrat hiſtoriam. Quidam enim cum eſſet puer anguillam magnam fiſcella incluſam in quemdam locum deferens per ſyluam tranſire cogebatur, in qua anguillam ſibilaſſe retulit, & illicò ali- H
quot Serpentes ſibilo excitatos accurriſſe: quare puer, horrido perterrefactus ſpectaculo, ciſtula depoſita, aufugit: Cum verò paulò poſt reuerteretur, vt fiſcellam recuperaret, anguillam non inuenit. An verò ſibilent anguillę dubitandum eſt; quoniam piſces
Anguillæ, & Serpentum hiſtoria. muti ſunt. Fortaſſis qui deferebat anguillā ſibilantes Serpentes audiuit, ideòq; fiſcellam deponens terga dedit. Inſuper Ariſtoteles vulpes, & Serpentes amicos minimè fucatos eſſe decreuit: cum ambo in cryptis communem vitam degant. Ponzettus etiam mures, & Serpentes magna neceſſitudine coniunctos facit, dum ſimul interdùm colludere ſtatuit, ſed proculdubiò hic author de Serpentibus mures non venantibus verba facit.
Felis, & Serpentis amicitia. Aliquando etiam Serpentibus fuit cum cattis amicitia non vulgaris, vt relatum fuit in hiſtoria felis, de monachis quibuſdam ægrotantibus, nec infirmæ valetudinis cauſa intelligi poterat; cum tandem ruſticus operarius felem monaſterij in dies cum Serpente colludentem obſeruauit. Non erat autem læthale huiuſmodi venenum, quoniam lætitia Serpentis cum catto, ludi gratia dimicantis, venenatam vim reprimebat.

Si de

A Si de sympathia anguium, & herbarum sermo habeatur. Plinius in primis miratur honorem, qui hederæ ab Antiquis haberi solebat; cum Serpentes illa tantoperè delectentur. Amplius cum fæniculo Serpentes maximum habent consensum: nam ipso degustato, ad mentem Plinij, senectutem facilius exuunt. Immò eius succo oculorum aciem, ex Textore, pristinam acquirunt visionem, quam in latibulis tota hyeme degentes ferè amiserant. Ideòq; Porta astruit homines didicisse à Serpentibus, succo fæniculi oculorum caliginem depellere. Vtrum modo hoc fęniculum sit illud quod ab hominibus editur, Authores sibi inuicem repugnant: etenim Mercurialis fuit huius opinionis illud fænicullum, cui Serpentes oculos affricant, esse illud genus, quod Florentini baccatum cognominant, idque pro veneno reputant. Hinc tamen non fit, vt hoc fęniculum vermiculans sit ab alio diuersa species, nam, ablato verme venenoso, est edule: ideòque Florentini baccatum vocant ob vermem in illo genitum, quem ipsi lingua vernacula baccum dicunt, & ablato verme, nempè bacco, omni carere veneno existimant. Tandem scribunt nonnulli tantam sympathiam inter Serpentes, & sabi-
B nam esse, vt ferè semper circa hanc plantam obuersantes inueniantur.

Li. 1. Mag. nat.

Herbæ anguibus amicæ.

Lib. 1. de morb. Venen.

CAPIENDI, FVGANDI, ET NECANDI RATIO.

TECHNÆ variæ in præsentia examinandæ sunt, quas pro captura, & destructione Serpentum homines excogitarunt. Plinius anguem subintrantem cauernam sinistra manu apprehendẽdum esse docet, quia facillimè per caudam extrahetur: alioquin dextra non poterit auferri, non enim cedit trahenti, sed fugiens elabitur, aut abrumpitur. Hodie Agyrtæ innumeros angues quodam baculo fisso, vel pyragra apprehendunt, & in vas aliquod deferunt, deinde vesiculas circa dentes veneno
C refertas forcipibus disrumpunt, sicq; illos impunè tractant: vel statim captos saliua perfundunt, cuius contactu non parum vilescunt, & veneni feritatem deponunt. Aut ad illos impunè tractandos quodam vnguento manus perlinunt, quod constat ex oleo expresso à semine syluestris raphani, succo radicis dracunculi, & asphodelli cerebro leporis, saluiæfolijs, & lauri baccis Florentinus in Geoponicis alio vtitur artificio. Vasa fictilia sallugino sa circa habitationes intra terram cõdit, & in ea omnes bestias reptiles insilire fatetur, deinde vasis diligenter obstructis, eas concremat.

Quomodo Circulatores facilè pertractent angues.

Vnguentũ contra vermes.

Alioquin Serpentes immensæ magnitudinis in regione calidiori stabulantes, retibus, & alijs artibus dolosis capiuntur. Diodorus Siculus, & Gillius narrant artem, qua captus fuit immanis Serpens olim ad Ptolemeum Ægypti Regem delatus. Venatores enim illarum regionum, regia munerum magnificentia incitati magnum Serpentem viuum Alexandriam ducere decreuerunt. Serpentem igitur longitudinis triginta cubitorum secus aquas in orbem complicatũ, & humi stratum conspicati, laqueis, & catenis coerceri posse arbitrabantur; sed appropinquantes igneo oculorũ fulgore, squamarum
D asperitate, & dentium eminentia perterrefacti fuga salutem sibimetipsis consuluerunt. Postmodum, excogitata alia capiendi animalis arte, robustis funibus rete belluæ capax fabricarunt, deinde, obstructo cauernæ aditu, belluam faciendis rapinis reuertentem magno clamore, & strepitu ad cryptam confugere coegerunt, qua lapidibus clausa inuenta, in rete tandem incidit. Item Paulus Venetus in regione, quam *Caraiam* vocant, immensos Serpentes diuagari scribit; qui infrascripto artificio coercentur. Interdiù huiusmodi angues in subterraneis quiescunt locis, noctu verò vagantes, & cibum inquirẽtes nulli animalium parcunt; postea alimentis repleti ad domesticã latebram redeunt, & gradientes mole corporea in terra illa fabulosa foueam faciunt. Vnde venatores bestijs insidias tendentes multos, & robustos palos in suprema parte ferro acuto munitos in pabulo habitationi animalis proximo defigunt, puluereq; obruunt, ne quidquam conscipi possit. Cum autẽ noctu, vt fieri solet, Serpẽtes ad cibi inquisitionem prodeunt, corporis pondere latenti ferro transfiguntur; tuncque venatores in insidijs morantes, magno facto impetu, Serpentem perimunt.

Retibus angues coercẽtur.

Palis acutis angues capiuntur.

Alij abſq; technis,& inſidijs,ſolis cantionibus Serpentes cõprehendi, & necari poſſe affirmant, nixi potiſſimùm varijs poetarum authoritatibus, qui id aſſeuerantius dicere videntur. Primùm Virgilius ſic canit. E

Eclog.8. *Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.*

Manilius idem confirmat dicens.

Conſultare fibras, & rumpere vocibus angues.

Prædictæ ſententiæ Ouidius non refragatur dum canit.

Vipereas rumpo, & verbis, & carmine fauces.

Idem Poeta alibi canit hunc in modum.

L.2.Amor. *Carmine diſiliunt abruptis faucibus angues.*

Prudentius Poeta idem ſtabilire videtur, dum in libris contra Symachum ſic inquit.

——— Baccho caper omnibus aris
Cæditur, & virides diſcindunt ore Chelydros,
Qui Bromium placare volunt.

Lib.1. Silius etiam Italicus meminit cuiuſdam, nomine Atyr, qui excantando Serpentes, eos coercebat, dum ſic ſcribit. F

Nec non Serpentes diro exarmare veneno
Doctus Atyr, tactuq; graues ſopire Chelydros.

Nonnulli volunt hunc virum ex familijs Pſyllorum,vel Merſorum dimanaſſe, qui proprio corpore, vt recitat Plinius, Serpentibus aduerſabantur: propterea olim Romani Conſules, vt periculum facerent, num legatus nomine Hexagon, à prædictis nationibus miſſus fuiſſet, eum in dolium anguibus plenum coniecerunt: vbi à Serpentibus minimè vexatus omnibus miraculo fuiſſe dicitur. Marmaridæ quoq; populi Africæ Pſyllis finitimi angues ſolebant excantare:horũ autem meminit Silius Italicus his verſibus.

Lib.3. *Marmaride medicum vulgus ſtupuere caternis,*
Ad quorum cantus Serpens oblita veneni,
Ad quorum cantus mites iacuere Ceraſtæ.

In Philopſ. Lucianus etiam memorat cantiones, quibus Serpentes coerceri feruntur. Introducit enim Babylonium quemdam virum ex Chaldæis, qui profectus in agrum omnes expulit Serpentes. Verba autem Luciani ſunt hæc. *Babylonius in agrum profectus manè, cum pronunciaſſet ſacra quædam ex vetuſto codice ſeptem nomina, ſulphure, & face luſtrato loco, in orbem ter obambulans Serpentes omnes inuitos excuit; quicumque intra illam regionem erant. Veniebant ergo tanquam ad incantationem tracti Serpentes multi.* Si autem verum eſſet, quod narrat author, id non cantionibus, & verbis Babyloni viri, ſed potius grauiſſimo ſulphuris odori attribueremus, quo ille accenſa face regionem luſtrauerat: his enim tetris, & exiccantibus odoribus Serpentes excitantur, & fugantur. Aloyſius etiam Cadamuſtus ſimilis excantationis meminit apud Nigritas. Siquidem illarum regionum Princeps, quando præſentaneum deſiderat venenum, deſignato in terra circulo, & nonnullis prolatis verbis, Serpentes eò accedere cogit: tunc inter illos magis venenatum eligens interficiendum, alios miſſos faeit. Itaque occiſo Serpente, eius ſanguinem cum ſucco cuiuſdam arboris miſcet, qua compoſitione poſtmodum arma linit, vt leuiter etiam fauciando hoſtes, neceſſariam necis cauſam illis afferre poſſint. Immò Nigritæ, quando noctu frequentia Serpentum ſibila audiunt, timenteſque ne aliquem animalium gregem adoriantur, ſtatim accurrentes carminibus illos diſſipant, atq; fugant. Quo autem modo carmina veneficorum fugent, atq; diſſipent Serpentes, non credit Turnebus quærendum eſſe; immò potius anilem quamdam, & puerilem Priſcorum opinionem in memoriam reuocandam eſſe arbitratur. Antiquitas enim opinata eſt cantionibus, & verbis excantatricum angues ita inflari, vt tandem diſrumperentur, & diſſilirent. Verùm hæc Turnebi ſententia difficultatem prorſus ſoluere non videtur: quandoquidem multi ſacræ Scripturæ verbis freti carmina ad coercendos Serpentes adhibenda eſſe autumant. Leguntur enim in ſacris Biblijs hæc verba. *Furor illis ſecundum ſimilitudinem Serpentis ſicut aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocem incantantium, & veneſici incantantis ſapienter.* At animaduertendum eſt non omnia, quæ in ſacris litteris ad aliquam ſimilitudinem commemorata ſunt, ſemper probari, ſed ita accipienda eſſe, vt ab earum ſimilitudinibus erudiamur, propterea Diuus Auguſtinus in

In lib. Nauig.c.28. *Cantionibus angues coercentur.* G H

In Pſal.57

præ-

A prædicti psalmi expositione pronunciabat hunc locum ita esse intelligendum, vt excantationes damnentur, & similitudines nos erudiant. Idem author in Genesim de populis Marsis angues impunè contrectantibus verba faciens, scribebat ab illis populis cantionibus, & vi diabolica Serpentes reddi tractabiles: cum hæ bestiæ magisquàm aliud animal carminibus moueantur: gaudent enim Dæmones hanc sibi dari facultatem, vt ad hominem excantantem angues accedant, ad memoriam primi facti commendandam, vt Dæmonum cum humano genere familiaritas omnibus manifestetur. Constantinus quoque in Geoponicis Serpentum columbario non accedere notat, si in quatuor illius angulis hæc vox ἀδαμ inscribatur. Magi etiam vtuntur fistulis ex felium cruribus fabrefactis ad conuocandos Serpentes, quod si sit verum nec ne, nobis non constat; scimus quidem nos legisse sono fistulæ ex vertebris murium præparatæ, mures congregari. Verumtamen huiusmodi cantionibus verbis, & sonis nulla fides est adhibenda: cum verba nihil aliud sint, quàm voces lingua, palato, dentibus, labijs ad proportionem reuerberatæ: quò fit, vt nullam in corporibus impressionem facere possint.

Fistulis cõuocantur Serpẽtes, & mures.

B Quamobrem huiusmodi cantiones superstitione non carere existimamus. Etenim si essent actiones naturæ manifestè vel à primis, vel à secundis qualitatibus depẽderent. His enim Philosophi, vt plurimum vtuntur, & in ijsdem omnis magia naturalis consistere videtur. Altera verò supernaturalis magiæ species Dæmonum fallacijs subiecta est, qui sæpè sæpius talia operantur, vt suam tyrannidem in dies magis, atque magis stabiliant: hac de causa hæc magia iure meritò damnata esse perhibetur.

Magia quot sint species.

His animaduersis vera remedia ab animalibus plantis, & rebus inanimatis decerpta recitanda sunt, vt Serpentes prorsus fugentur, & dissipentur. Inter animalia primò se se offert Elephas, cuius pellis suffitus Serpentes fugat, vel eius adipe, ex Porta, perunctus ab eis timetur. Albertus pinguedine leonina perlinitum non solum à cæteris animalibus, sed etiam à Serpentibus defendit. Ceruus multas habet partes, quæ prærogatiuam fugandi Serpentis possident: nam Plinius à deferentibus dentem Cerui, angues fugari tradit. Alij os cordis cerui commendant, alij coagulum probant, & Dioscorides medulla vtitur. Demum Sextius pelle ceruina hominem induit, ne ad eum Serpentes ac-

Li. 7. Phyt. cap. 14.

Animalia anguib. cõtraria.

C cedere possint. Taurus ab his præsidijs nõ est excludendus; quoniam Sextius illius cornu in locis ab anguibus frequentatis comburit, & Crescentiensis illud ob eamdem causam, circa caueas gallinarum cremat. Iterum Plinius suffitu ex pulmone asini parato, omnia animalia venenata fugat; hominesque coagulo leporis ad eumdem effectum perungit. Alij vtuntur pinguedine catti, quæ, si experientia commendetur nec ne, non liquidò constat. Scimus quidem nostra ætate Presbyteros in villarum Templis morantes ob sepulcra, & cæmeteria anguibus redundantibus, multos feles domi nutrire, qui quotidie Serpentes fugant, atq; dissipant. Aetius Crocodili terrestris stercus adurit, fumumq; per infundibulum ad Serpentum latebras impellit. Fel Chamæleontis ignibus instillatum idem præstare, ex Plinio, dicitur. Tandem Dioscorides erucas in oleribus genitas cum oleo miscet, & hanc compositionem ad arcendos Serpentes commendat. Inter aues Ibis potissimùm probatur: siquidem illius tantùm pennas Ser-

Feles aluntur ad angues fugandos.

Serpentes auibus quibusdam fugantur.

D pens formidat. Oua etiam ex Kiranide Serpentes depellunt. Vultur quoq; inter hæc remedia locum habet: nam eius cor, vt voluit Plinius delatum, & iram Regum, & Serpentum impetum compescere potest. Quintus Serenus in fugandis huiusmodi bestijs non cor, sed iecur Vulturis commendabat sic canens.

Si iecur exectum tardo de vulture portes.

Aelianus suffumigio pennarum vulturis è cauernis suis has bestias elicere audet, vt illas tanquam stupidas facilè comprehendat. Id innuit etiã Quintus Serenus his versibus.

Vis & mirtheos cautus peraïscere odores,
Accensis quibus arcetur teterrima Serpens,
Aut styracis vras, aut atri vulturis alam.

Deniq; maxima admiratione dignum esse existimamus, quòd Serpentes Serpentibus destruantur. Etenim qui vnum tantùm Serpentem habuerit, illum in fouea penès syluam parata superiniectis prunis collocet, nam vehementia ignis cruciatus, exitumq; non inueniens adeò vehementem emittet sibilum, vt cæteri syluæ Serpentes ad vocem accurrentes in eumdem illapsi locum peribunt. Immò etiam oua Serpentum in ignem proiecta, matres ad se etiam eminùs reuocare audiuimus: quamobrem Gesnerus scribit

Serpentes Serpẽtibus, & ouis Serpẽtinis capiuntur.

bit ſe à viro à fide digno id intellexiſſe, qui ouum Serpentinum in fornacem proiecit,& E
mox matrem feſtinanter accedentem, ſibilantem, & in fornacem ingreſſuram vidit,niſi
ab aſſiſtentibus partim baculis, partim lapidibus interfecta fuiſſet. Dubitandum eſt
an hoc per στοργὴν, nempè ob parentum erga filios amorem, an verò propter odorem
acciderit.

Præter animalia, plantæ etiam innumeræ ad arcendos Serpentes validiſſimæ ab au-
thoribus celebrantur. Dioſcorides grauem abrotoni odorem Serpentes fugaturũ pro-
mittit. Galenus ſuffimentum ex radice peucedani, vel lilij, nec non ex folijs origani pa-
In lib. de ſimpl. med. fac. rat, & Serpentes abigit. Interdum vſus eſt tetro dictamni odore, acrimonia foliorum
conizæ, & amaritudine radicis gentianæ. Auicennas infinita etiam præſcribit ſimpli-
cia eumdem effectum præſtantia,quæ apud ipſum legi poſſunt.Plinius arum crematum
adhibet,balſamum ſincerum vrit,nepetam,iuniperum, radicem ebuli,& cedrum accen-
Lib. 4. fen. 6. tract. 3. cap. 6. dit. Vnde Virgilius ad rem canebat hunc in modum.

Diſce, & odoratam ſtabulis accendere cedrum.

Immò Plinius tradit,quòd Sabei ad Serpentes diſſipandos in ſyluis odoriferis frequen- F
tiſſimos, ſtyracem ſæpiſſimè comburunt. Inſuper probat folia ibiſci, radicem paſti-
Li. 3 Geor. nacæ ſylueſtris, baccas lauri, vitem nigram, & folia cunilaginis, ex quibus omnibus
ſuccus eſt exprimendus, quo homines aduerſus Serpentes liniendi ſunt. Cardanus, ex
Lib. 7. de rer. var. ca. 30. aliorum relatione, ſcribit, roboream materiam in ſimetis collocatam, Serpentum ge-
neration em impedire, & ſuccum raphani, in quo manus madefiunt, Serpentum mor-
ſus prohibere,vel quia ab odore acri plantæ abhorreant, vel quia eodem exanimentur.
Conſtantinus Cæſar tribulum herbam ſummoperè commendat, quam cum aqua tri-
Lib. 13. Agric. cap. 8. tam in latibula anguium infundens, eos in fugam vertit. Mizaldus in ſimili caſu odo-
rem filicis combuſtæ non eſſe contemnendum aſſeuerat: immò filicem in locis à Ser-
pente frequentatis plantãdam eſſe probat. Amplius addit ariſtolochiam rotundam non
Centur. 9. eſſe ab his remedijs arcendam, quia nonnulli eam cum rana campeſtri,& modico atra-
menti diligenter triturant, ſicque Serpentes tanquam mortuos ſubſiſtere confirmant.
Textor odorem liſymachiæ à Serpentibus vitari fatetur. Demum labulam, ſeu ana-
bulam genus quoddam tithimali maioris Barbari vocant, cuius lac Serpentes expelle- G
re dicitur. Prædicta ſimplicia videtur commendaſſe Lucanus verba faciens de militi-
Li. 9. de bello ciuili. bus Catonis in Africa à Serpentibus admodum vexatis; prædictis enim plantis,& alijs
etiam aduſtis illos abegerunt. Sic igitur inquit.

Hic ebulum ſtridet, peregrinaq; galbana ſudant,
Et tamarix non læta comis eoaq; coſtus
Et panacea potens, & theſſala centaurea,
Peucedanumq; ſonat flammis, erycinaq; tapſos,
Et larices, fumoque grauem Serpentibus vrunt
Abrotonum.

Deniq; Porta omnes illas laudat plantas, quæ ob antipathiam Serpentibus aduerſari
dicuntur.

Li. 6. Phyt. cap. 24. Si noſmet conuertamus res inanimatas, Ariſtoteles primum docet amnem eſſe no-
mine Pontum per mediam regionem fluentem, in quo lapis inuenitur cuius ſuffitu Ser-
pentes pelluntur. Huius fortè remedij meminit Nicander, quando dixit. H

Vel iu Threycium flamma ſuccende lapillum.

Gagates, ſi credimus Oribaſio,præter alias manifeſtas qualitates,hanc peculiarem poſ-
ſidet,vt deferens à Serpentibus non mordeatur. Galbanum etiam multi commendant.
Quare Virgilius non immeritò ſic ait.

Galbaneoq; agitare graues nidore chelydros:

Li. 3. Geor. Calphurnio quoq; ſuffimen ex galbano, & pelle ceruina paratum non diſplicet, dum
canit hunc in modum.

——ſuccendere Galbana ſæpè,
Et tua ceruino luſtrare mapalia fumo.
Obſtut iſti melis odor anguibus ipſe videbis.
Serpentum cecidiſſe minus; non ſtringere dentes
Vlla poteſt vncos, ſed inani debilis ore
Marcet, & obtuſo iacet exarmata veneno.

Alij

A Alij venerunt in hanc sententiam, ex Aeliano, quòd terra illarum regionum, in quibus Serpentes non generantur super illos proiecta in fugam vertat: ideoque circumforanei venantes in Africa angues, ad mouendam hominum admirationem, talia machinantur: siquidem Serpentes mansuefactos per Vrbes circumferunt, & terram Africæ monstrant, quam aduersus Serpentum impetum valere prædicant, sicq; plebem imperitam decipiunt. Actius vtitur aqua feruenti, vel muria acida, quam per siphonem in latebras Serpentum infundit. Hodie aliqui calce viua in aqua dissoluta cauernas anguium irrigant. Quidam in prato foueam parant, in qua argento viuo repositio Serpentes congregare profitentur. Rhasis sal ammoniacum in ore prius humefactum in fauces anguium expuit. At Auicennas aqua, in qua sal ammoniacum prius fuerit solutum, loca inspergit, vt illa à Serpentibus secura reddat. Tandem experimento certissimo comprobatum est, combustis veteramentorum corijs, Serpentes illicò fugari; quod Gatinara medicus celeberrimus, sua ætate, accidisse narrat: nam, cum innumera præsidia, & frustra adhibita fuissent ad abigendum Serpentem, qui in ventrem

Veteramentorũ fumus valet cõtra angues.

B cuiusdam hominis per os intrauerat, tandem ad fumum veteramentorum tanquàm ad præsidium singulare confugerunt; qui ore patientis per infundibulum exceptus fuit; statimq; bestia huius nidoris impatientissima per anum, magna omnium spectantium admiratione, egressa est. Ad finem multi, ex Ptolemeo, duorum Serpentum imaginem in lamina ærea, ascendente secunda facie arietis, sculpunt, promittuntq; huiusmodi imagine ligari Serpentes, vt nemini noceant, vbi sepulta fuerit, nos autem hæc tanquam nugamenta explodimus.

Nicander inter cæteros authores in fugandis Serpentibus diligentissimus, tria remediorum genera proponit; primùm est suffitus ex varijs rebus, secundum est substratus variorum simplicium, tertium est linimentum ex varijs succis paratum. Primitùs commendantur suffimenta Serpentibus contraria, quoniam natura frigidi esse perhibentur: ideòq; ab odoribus grauibus facilè feriuntur, vt Aristoteles docuit. Nam sicuti homini odores suaues ob frigiditatem cerebri delectabiles sunt: idem in Serpen-

In li. de sẽsu, & sensili.

C tibus in natura frigidis euenire solet. At homo si in prunas ardentes incumbat, illicò capitis grauitatem percipit, & si diutiùs perseueret, suffocationis periculum incurrit: eadem de causa Serpentes ab odoribus valdè acribus pungentibus, & igneis abhorrent, quoniam illis suffocationis periculum immineat. Quamobrem Nicander simplicia valdè acria superiùs proposita, & ab ipso etiam confirmata pro arcendis Serpentibus ad suffitiones eligit, dum his versibus in latinum translatis sic canit.

In Theriac.

Noxia Serpentum redolenti spicula tymbræ,
Ceruiniq; graui cornu nidore fugabis.
Et siccum accendens gagatc quandoq; lapillum,
Quem consumentis non exedit impetus ignis.
Multifidam filicem crepitantibus inÿce flammis,
Aut imas viridis libanotidos accipe fibras;
Tantumdemq; acris nasturtÿ his iunge duobus
Aequali capreæ iam iactum pondere cornu,
Aut exiccantem nares, cerebrumq; nigellam;
D *Interdum sulphur, fœdum quandoq; bitumen,*
Vt sumpta æquali pendantur singula parte.
Vel tu Threïcium flammæ succendæ lapillum,
Qui licet irriguis mersus tamen ardet in vndis,
Expressaq; statim restinguitur vnctus oliua,
Hunc quem fluctisoni mittunt de littore Ponti
Qui, rude vulgus, ibi vescentes carne magistri
Pascendi pecoris sua post armenta sequuntur.
Prætercagraue olens candentibus indita prunis
Galbana, & ignitum faciens vrtica dolorem,
Dentatisq; cedrum maxillis sectile lignum,
Omnibus inuisum Serpentibus afflat odorem.
Istis auxilÿs caua lustra nigrosq; recessus,
Ac omnes tali purgabis peste latebras,

Et

Et placido proſtratus humi ſatiauere ſomno. E

Tymbra igitur, & cornu ceruinum ſi vrantur vaporem quemdam acrem edunt. Lapis gagates ex quodam oppido Liciæ, Gagate dicto, cognominatus bitumen redolet, & cum ſit ſuccus concretus facilè accenditur, & peſſimum, more ſulphuris, reddit odorem ad pellendos Serpentes valdè idoneum. A filice quoq; aduſta odor grauis, veluti, & ex radice roſmarini emittitur. Naſturtium eadem vi pollet, quia temperamento calidum, & acre eſt: propterea Latini illud à torquendo naſo cognominarunt; nam authore Plinio, tanto calore refertum eſt, vt in nares inditum ſternutamentum excitare valeat: pariter dum accenditur, vaporem admodum acrem effundit. Cornu capreæ, vel Damæ eumdem præſtare effectum dicitur, quoniam cum viribus cornu ceruini communicat. Similiter eadem ratio de ſulphure nigella, & bitumine afferri poteſt, quam paulò ante de lapide gagate aſſignauimus. Bitumen ergo corpus eſt limoſũ, atq; terreſtre, idq; pro loci natura, ex quo deſumitur: nã quod è mare mortuo colligitur limoſius eſt, in Syria autem magis terreſtre eſſe perhibetur. In prædicto mari ex limo pingui, & viſcido generatur, & aquæ innatans à ventis ad litus truditur, vbi indureſcit: hoc genere bituminis Babylonij ad conſtruenda ædificia vti ſolebat; quemadmodum nos gypſum, & calcem ad lapides in parietibus ligandos adhibemus; hac igitur materia Semiramis Aſſyriorum Regina Babylonis muros erigi curauit: ideoq; non eſt admiratione dignum, ſi coniecta face conflagrauerit. Thracius lapis naturę eſt bituminoſæ, & nil aliud eſt quàm ſpecies gagatis, de quo Georgius Agricola conſulendus eſt. Vrtica etiam combuſta acrem reddit odorem ad angues fugandos perutilem; idem præſtare galbanum dicitur. Cedrus arbor eadem vi potitur; vſta enim grauiter olet. Et hæc de ſuffimentis Serpentes fugantibus dicta ſufficiant. F

Suffimenta ad arcẽdos Serpentes idonea.

In Theriacis.

Nicander poſtea memorat ſubſtratus nonnullarum plantarum, in quibus noctu iacentes à Serpentibus tuti eſſe feruntur his verſibus.

Sin hæc difficili conſtent non prompta labore,
Atraq; nox ſubitis tellurem contegat alis,
Finitiſq; operis dulcem tibi fortè quietem.
Vt ſua deſeſsis redeat vis artubus, optes, G
Tunc iuxta virides ſinuoſi vorticis alueos,
Amni colam nepetam per obeſas colligere ripas,
His ea quando locis naſcatur plurima, namq;
Vdis læta labris, & amœno flumine gaudet,
Aut tibi caſta ſalix pulchroq; flore renidet,
Præbeat inſtrata ſecurum fronde grabatum.
Sic quoq; montanium polium, cuius graue ſpirans
Horret odor; nomenq; ſuum quæ debet echidnæ
Herba, & ab Euxina quæ fertur origanus vrbe,
Quæcumque illarum decerpitur obuia, prodeſt.
Quin etiam multò per aprica cacumina flore
Ridens abrotonus, pecoriq; ingrata petitum
Pabula ſerpillum, molli quod naſcitur horto,
Atq; ſuas circum radices figit, & hirtis H
Expaſſum foliis pendentia brachia fulcit.
Præſtat item exiguam circumluſtrare conizam,
Viticeaſq; comas, & ſpinoſas anagyros:
Sic & punicea ſectis ex arbore ramis,
Regaliſq; implis licet haſtæ frondibus vti.
Accipe item innocuo medicantem frigore ſtrumum
Atq; inuiſa pigris ſcyra prima æſtate bubulcis;
Hac ratione etiam denſi coma pinaſtelli,
Cuius amarus odor longas effertur in auras,
Quæq; venenato fugat occurrentia morſu:
Atq; hæc ſola ſibi ſunt ſubſternenda decenti,
Quod ſtruis in vacuo pernoctans rure cubili.

Sed

A Sed aduertendum est, quæ substernuntur, talem debeant participare virtutem, vt Serpentibus aduersentur. Primò igitur Nicander probat calamentham, quam humidam appellat, non quia tali tẽperie referta sit: etenim, teste Galeno, calida, & sicca est. Talis autem ab ipso vocatur, quoniam secus aquarum decursus libenter crescat Dioscorides huius plantæ tria genera proponit, vnum simile ocymo ratione foliorum, surculos, & caules angulosos proferens, secundum pulegio simile, sed maius, ideòq; pulegium syluestre nuncupatum, hoc nepetam Botanici appellare solent; tertium mentastro non absimile, foliis tamen oblongioribus præditum. Nicander tamen primas duas species potissimum intelligit. Per castam salicem, author viticem, nempè agnum castum insinuat. Frutex est in arborem assurgens, & folia ad similitudinem salicis proferrens: huius Dioscorides duo genera tantùm constituit, vnum, quod tempore æstiuo floribus in albo purpurascentibus, alterum floribus cæruleis comatur: Quamuis hodie hæc planta floribus etiam candidis alatur in hortis. Hæ autem variæ species viticis cum calamentho, in abigendis Serpentibus, vires communes habere traduntur. Po-
B lium montanum eamdem habere prærogatiuam dicitur, est planta incano colore referta, & grauiter oleus. Herba verò, quæ ab echidna nomen sortitur, echium ab Herbarijs, & aliter buglossum syluestre vocitatur: magna enim virtute contra Serpentes potitur: Propterea à Græcis duplici de causa ita appellatur, vel quia semen capitibus viperinis simile proferat, vel quia morsibus viperarum medeatur. Sequitur Origanum, quod aliqui maioranam syluestrem indigitant, & apud Dioscoridem trium generum esse perhibetur, nempè heracleoticum, onitide, & syluestre. Abrotonum ijsdem pollet viribus, dupliciſq; speciei, nimirum mas, & fœmina assignatur: mas ramis gracilibus vt absynthium crescit; fœmina quodammodo fruticat, ideòq; Botanici hanc speciem chamæ cyparissum, nempè humilem cupressum cognominant. Serpillum aduersus anguinos ictus valet: calidũ enim, ex Galeno, & acre est, herba nota, quia per loca inculta, & etiã hortos latè serpat, atq; se se extendat. Coniza triplicis est generis, maior, minor, & media folia hirsuta, & parùm pinguia profert, floribus luteis in papos abeuntibus, vireſq; aduersus angues, ob grauitatem odoris, sibi vindicat. Anagyrus postea
C Nicandri, hodie sub hoc nomine planta est ignota. Meminit quidẽ Hesychius plantæ non dissimilis sub prædicto nomine, sed aliam non assignauit descriptionẽ. Nostræ ætatis Botanici hanc plantam anagyrim Dioscoridis esse opinantur; quia Nicander scribat grauiter olere: sed adduci non possumus, vt id credamus, quoniam anagyris Dioscoridis non est planta spinosa, neque dentata, quas conditiones Nicander suæ plantę attribuebat. Rami mali punici potius ob vim quamdam abditam, quam manifestam Serpentibus reluctari apud Nicandrum feruntur. Per regalem hastam intelligit author asphodellum foliis porri maioribus, & caule leui in nostris viridarijs florentem. Per strumum, vel potius strycnum, solanum apprehendere debemus, quod nulla ratione naturali Serpentibus resistere potest: est enim omnis solani species ad mentem Dioscoridis frigida. Dicendum igitur est, pro tutela Nicandri, solani genera ob quamdam abditam contra Serpentes antipathiam, id operari. Per subsequentem plantam author fortè erythrodanum, vel rubiam tinctorum sumit, quæ manifestis qualitatibus contra Serpentes pugnat: nam, ex Galeno, radicem gustu habet acrem: ideòq; Dioscorides
D illam aduersus Serpentes in vino fœliciter præscribit. Tandem ponit pinastellum, peucedanum Herbarij dicunt, planta est fœniculo similis, flore luteo, radice nigra, & odore graui: propterea non est mirum, si Nicander eam contra angues substernat.

Lib. 7. de simp. med. fac.

Lib. 3. de mat. med.

Substratus herbarum pro fugandis anguibus.

Echij etymum.

Maiorana syluestris qua.

Anagyris Nicandri non conuenit cum Anagyri Dioscoridis.

Lib. 4. de mat. med.

Lib. 6. de simp. med. fac.

Postremò Nicander ad linimenta ex varijs simplicibus composita confugit, dum canit hunc in modum.

Porrò suspectas potes obturare cauernas,
Vt prodire foras timeant, nec sibila tollant
Colla tibi, si cedrinas in fictile baccas
Trueris, huicq; tuos tibi cautus inunxeris artus,
Vel graue spirantis si germina pinastelli,
Siccaq; qua incultis campestribus intyba surgunt,
Palladio intuderis, facturus vt ante, liquore.
Hoc quoq; cana modo tibi saluia proderit, & quæ
Multa ferè solas radix pretiosa Cyrenas
Incolit.

Prima

Prima fronte fructum cedri introducit, ex qua effluit reſina, ſed medicamen efficacius E
redditur cerui medulla addita, quod etiam à Dioſcoride fuit commendatum. Deinde
Linimenta aduerſus Serpentes. author meritò addit herbas multas ſuperius etiam deſcriptas cum oleo, & cum portione pulueris laſaris: hanc radicem cyrenaicam nuncupat. Laſer autem eſt herba, teſtibus Dioſcoride, & Theophraſto, caule ferulaceo, foliis apio ſimilibus, qua Europei carent: in Syria autem, Armenia, Libya, & Media naſcitur. Græci ſilphion, Latini laſerpitium cognominãt. Præterea Nicander pro hominum cautella componit paſtillos, dum recipit duos abrotoni ramulos, naſturtium ad pondus vnius obuli, ſeminis naſturtij quantitatem, quæ manu comprehendi poſſit, & ex omnibus in mortario con-
Paſtilli Nicandri contra Serpentes. tuſis, & cum oleo, & Cerui medulla confuſis prædictos fingit paſtillos, quos, vrgente neceſſitate, rurſus terit cum oleo, & hominem inungit. Ad eundem effectum præſtantiſſimum parat vnguentum, quod recipit duos Serpentes libidini indulgentes, nimirum in fine Veris captos (aliqui viperas intelligunt) medullæ Cerui drachmas triginta, vnguenti roſacei vncias ſex ſupra triginta, & olei oliuarum crudi tantumdem, omnia cum vncijs nouem ceræ permiſcet, Serpentibus prius in olla diligenter coctis, do- F
Vnguẽtum Nicandri contra angues. nec caro ab oſſibus ſeparata fuit. Audiamus igitur Nicandrum verſibus in latinum tranſlatis loquentem hunc in modum.

Nullius ſq; fera metues lacrymabile vulnus.
Iniectoſq; in parua duos mortaria ramos
Nobilis abrotoni non feſſa contere dextra;
Aequaliq; oboli naſturtia pondere miſce:
Sic quoq; ducentis lapidem noua ſemina dauci.
Hincque, breues faciens rotulas pallente ſub vmbra,
Quæ tamen admiſſo ſit libera flamine ſicca.
Quas, poſtquam aruerint rurſum tere, deinde perunge.
Quandoq; in triuijs generanda dedita proli
Reptilia aſpicere eſt, ſecum coeuntia: quæ ſi
Figlinæ cautè tollens immiſeris ollæ,
Egregium antidotum contra illa venena repones. G
Sed ſuper adde bonæ ceruino ex oſſe medullæ,
Vel pinguis, caleat quod adhuc à cæde, cerebri
Triginta quantum poſſunt ſuſtollere drachmæ,
Quattuor heminas præſtantis odore roſacei;
Cuius facta ſemel, bis, terue expreſsio præſtat.
Splendentiſq; olei, crudis quod fluxit oliuis,
Tantumdem, & puræ dodrantem his adyce ceræ.
Hæc benè feruenti coler omni concoque vaſe,
Squamea dum liquidi molleſcant membra draconis.
Dehinc fabrefacta fiet mola, qua tibi cuncta terantur;
Turbenturq; ſimul, ſed acutas eximе ſpinas,
Quandoquidem his atrum ſoleat pendere venenum:
Hoc ex vnguento tua colline membra, deinde
In quodcunq; voles iter, & quodcunq; grabatum H
Te poteris tuta ſemper conferre ſalute.

A SERPENTIBVS OCCISI, ET SAVCII.

Lib. 2. Aeneid. LAOCOON ille Troianus, percuſsa equi fatali machina, pœnas luiſſe perhibetur; dum eius duo filij à Serpentibus necati fuerunt, quibus ipſe mox auxiliaturus venenatis vulneribus obrutus interijt, de hoc Virgilius legendus eſt. Item Opheltes, qui alio nomine Achemorus vocabatur filius Lycurgi Memeæ Regis, dũ negligẽter ab Hypſiphile nutrice cuſtodiretur, in cunabulis dormiens Serpentis ictu faucius

A cius animam effudit. Ambrorum nempè tam huius pueri, quàm Laocoontis meminit Ouidius in Ibin, dum cecinit.

Quàm puer Hypsiphiles, quàm qui caua primus acuta
Cuspide suspecti robora fixit equi.

Orpheus Apollinis, & Calliopes musę filius, seu iuxta aliorum mentem, Oeagri, musicus celeberrimus vxorem nomine Euridicem duxit: hanc ad ripas Hebri fluminis in Thracia cum Dryadibus spatiantem Arysteus pastor violare voluit, quæ libidinosum iuuenis impetum festinanter vitans, Serpentem incautè calcauit, qui in pedem reuolutus venenato morsu illam interemit. Vnde Orpheus ad Inferos pergens vxorem recuperaturus apud Ouidium introducitur loquens hunc in modum.

Causa viæ est coniux, in quam calcata venenum *Lib.* 10.
Serpes diffudit, crescentesq; abstulit annos. *Metam.*

Hanc etiam mortem memorat idem Ouidius in Ibin, quando sic canit.

Neue venenato leuius feriaris ab angue,
B *Quàm seuis Oeagri Calliopesq; nurus.*

Casum non dissimilem narrant accidisse Hesperiæ puellæ, quã Aesachus Priami filius deperibat: hãc igitur ab insequente fugientem anguis in herba latens momordit: vnde veneno toti corpori communicato obijt. Mox Æsachus vulnus ab angue inflictum sui ipsius causa perpendens, dolore afflictatus, è scopulo in mare se precipitauit. Ouidius hunc casum eleganter decantat his versibus.

Ecce latens herba coluber fugientis adunco *Lib.* 11.
Dente pedem strinxit, vulnusq; in corpore liquit. *Metam.*
Perdidimus miseram nos te duo, vulnus ab angue,
A me causa data est, ego sum sceleratior illo,
Qui tibi morte mea mortis solatia mittam;
Dixit, & è scopulo, quem rauca subsederat vnda
Decidit in Pontum.

Orestes furore liberatus, cum Tisamonem filium in Mycenarum imperium suffecisset,
C Serpentis ictu perijsse fertur. Propterea Ouidius in Ibin hæc habet.

Vtq; Agamemnonio vulnus dedit anguis Oresti,
Tu quoq; demorsu virus habente cadas.

Orion quoq;, qui iactans se profitebatur nullum à terra monstrum produci posse, quod ipse non conficeret, tandem Scorpionis ictu, vel vt alij scribũt, Serpentis morsu interfectus est. Demetrius Phaleræus auditor Theophrasti, & præfectus bibliothecę Ptolemæi Soteris, lęthali Serpentis, seu aspidis vulnere affectus est. Hunc etiam interitum Ouidius in Ibin memorat. Politianus etiam scribit. Ampycidem in Libya versantem à Serpente saucium interijsse, dum inquit.

Ampycidemq; pium Libycis quem strauit arenis *In Nutric.*
Serpens fœtifero fauces accensa veneno.

Immò Mopsus Ampyci filius, ex Lycophrone, eadem nece extinctus est. Seneca, & ipse eiusdem meminit in Libya à Serpente cæsi, ibiq; sepulti, his carminibus. *In Medea.*

Idmonem quamuis bene fata nosset,
D *Condidit Serpens Libycis arenis.*
Omnibus verax, sibi falsus vni
Concidit Mopsus &c

Apesantus Acrisij filius, ex Plutarcho, iuxta Inachum amnem ad latus Peloponesi fluentem, lethali Serpentis morsu interiens nomen monti dedit. *De fluu.* Sulpitius in commentarijs ad Lucanum scipsit Canopum gubernatorem nauis Menelai, apud Canopum vrbem Ægypti, à Serpente occisum fuisse. *In Arcad.* Pausanias etiam narrat non longè à Trifontio montem fuisse, cui aliàs Sepia nomen fuit, & ibi Ægyptum Elati filium læthaliter ab angue percussum interijsse, ibidemq, humatum fuisse tradunt, quoniam cadauer, ob odoris grauitatem, longius efferri non potuit. Habemus à Parthenio, Benantem Laodices, & Acamontis filium, iuxta Olynthum Thraciæ vrbem, vulnere Serpentis occidisse. Quid plura? Cleopatra Aegypti Regina ab Augusto Cæsare superata brachium Serpenti mordendum porrexit, ne ab Imperatore duceretur in triumphum. Propertius eleganter id innuit hunc in modum.

Lib. 3. *Brachia spectaui sacris admorsa colubris,* E
Et trahere occultum membra soporis iter.

Lib. 25. Xanthus historiarum author scriptum reliquit apud Plinium, Tillonem ab angue quidem interfectum, sed herba, quam vocant ballin, denuò vitæ restitutum fuisse. Legendus est etiam Cynthius poeta, qui elegans conscribit epigramma de Dedalo penes lacum morsu anguis extincto. Demum innumeros Serpentum morsibus obijsse credendum est, quorum nomina nobis sunt ignota: quandoquidem Heliogabalus, ex Lampridio, infinitos Serpentes, per sacerdotes nationis Marsicæ collegisse fertur, illosq; antequam dilucularet, in populum ad ludos celebres conuenientem effudisse: ideòq; multos horum ictibus in arena concidisse coniectandum est. De saucijs à Serpentibus multæ essent recitandę historiæ, sed vnam, aut alteram, breuitati indulgentes afferremus. Alcon sagittarius Cretensis, vt animaduertit Textor, Serpentem confecit, filio suo leuiter læso, quem anguis iam iam in faucibus habebat. Georgius Cappadox, sub Diocletiano, tribunus militum maximum Serpentem in Africa trucidauit, liberata puella, quam sauciam erat deuoraturus. F

Lib. 2. epigr.

Tom. 2. Offic.

VENENI ANGVIVM DIFFERENTIÆ, ET SIGNA.

ANTEQVAM ad explicandas veneni differentias accedamus: nostra prius interest veneni æquiuocationem meditari. Siquidem venenum aliquando pro cantione, & veneficio vsurpatur. Id præstitit Cicero in suo Oratore, quando scripsit memoriam sibi veneno (nimirum cantionibus, & veneficijs) ereptam fuisse. Interdum venenum pro tinctura, seu imbutione coloris sumitur, in quo sensu hoc vocabulum fuit vsurpatum à Virgilio sic canente.

L. 2. Geor. *Alba nec Assyrio fucatur lana veneno.* G

Infectionem, seu tincturam à Priscis venenum appellatam fuisse arbitramur; quoniam herbas venenatas ad inficiendum, seu colorem inducendum valdè idoneas esse crediderunt. In præsenti autem historia, venenum pro eo, quod inficit animalia, intelligendum est. Prisci autem ad distinguendum à veneno medicamentum, has particulas (bonum, vel malum) addebant: ideòq; per bonum Pharmacum, medicamentum, per malum verò, venenum intelligebant. In hoc intellectu canit Homerus hunc in modum.

Lib. 4. Odyss. Αἰγυπτίη τε πολὺς φέρει ζείδωρος ἄρουρα
Φάρμακα πολλὰ μενεσθλα μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.

Spondanus ad verbum hæc carmina ita vertit.

Aegyptia, quæ plurima producit fertilis terra
Pharmaca plurima salubria mixta, multa lethalia.

Sed erit satius latinis versibus ita canere.

Fertilis Aegyptus rerum medicamina mixta
Optima multa simul, deterrima plurima profert. H

Latini quandoq; venenum, vocabulo à Græcis mutuato, deleterium appellant. Hoc igitur in genere, quatenus per se consideratur, est res non naturalis, quæ corpus humanum penetrans maximi nocumenti, vel etiam perfectæ corruptionis causa esse perhibetur. Hoc deinde in duas partes præcipuas distribuitur: nam venenum est corpus, & omne corpus, vel est simplex, & naturale, vel compositum, & artificiale. Ideò venena simplicia, & naturalia primum membrum huius diuisionis occupant: composita verò, & Artificio aliquo parata secundam partem diuisionis constituũt. Venenum igitur natur. le vocatur illud, quod est pars quatuor elementorum, aut ex illis absque vlla arte integratum. Alterum verò est, quod ad arbitrium hominis venefici, componitur. At in præsẽtia de naturalibus sermo habetur, inter quę venenata animalia, & potissimum Serpentes connumerantur, quorum historia in his libris exaratur.

Venenũ duplex.

Venenũ naturale quale.

Venenũ artificiale.

Venenum anguium vbi lateat.

Venenũ ergo, quoad Serpentes, in cysti fellis residere Plinius astruit. Greuinus autem, & alij statuunt virus Serpentum in vesica quadam sub lingua, inueniri: qua disrupta,

A rupta, liquor quidam bilioſus emanans inficit corpus, cui communicatur: etenim Reuſnerus in Paradiſo poetico ſic canebat.

Sæpè latet viridi ſub gramine concolor anguis,
Et collecta graui fauce venena iacit.

Omnes enim Serpentes non ſine aliquo veneno eſſe perhibentur: quandoquidem natura ſingulis, & quibuſcumq; proprium virus impertita eſt. Quidquid de Serpentibus innoxijs dictum ſit: innocui enim in comparatione ad valdè nocuos vocati fuerunt. Quare non ſine ratione Virgilius olim introducebat Iouem cunctis anguibus virus cõmunicantem, dum inquit. *Li. 1. Geor.*

Ille malum virus Serpentibus addidit acris.

Propterea iuſta de cauſa poſſumus cum Iſidoro atteſtari Serpentum eſſe tot venena, quot genera, tot pernicies, quot ſpecies, & denique tot dolores, quot colores in ipſis obſeruantur. Quoniam hæ beſtiæ non modò homines, ſed etiam cæteras animantes mordendo venenare ſolent. Iuxta illud Baptiſtæ Mantuani.

B *More Colubrorum quibus eſt innata libido*
Dente venenato, pecudeſq; homineſq; necandi.

Verùm à Serpentibus percuſſi non omnes eodem tempore, vel pereunt, vel liberantur; hocq; non ſemper à veneni qualitate, ſed à diuerſa patientis temperatura dimanare ſolet: Siquidem iuxta calorem naturalem debilem, vel validum maior, vel minor reſiſtentia naſcitur: quemadmodum etiam in medicamentis catharticis obſeruare licet: nam drachma rhabarbari in altero patiente celeriorem, in altero verò tardiorem molietur operationem. Quod non ab alia cauſa, quàm à diuerſo temperamento prouenit. Quemadmodum etiam venenum ſumptum citiùs, & ſeriùs operari ſolet, iuxta varietatem quatuor primarum qualitatum frigidi, calidi, humidi, & ſicci, nec non aliarum, quas Philoſophi ſecundas qualitates appellant; nimirum iuxta mollitiem, duritiem, grauitatem, lenitatem, & viſciditatem. Obſeruamus enim res calidas leues, & tenues celeriorem, quàm frigidas, duras, graues, & viſcidas exercere operationem. Hoc docuit Galenus, quãdo ſcripſit eſſe quædam venena multò poſt aſſumptionem interi- *Lib. 3. d. ſimp. med. fac.*
C mentia, & potiſſimum, quæ viſcidam, & terreſtrem naturam participãt: ideòq; ſtatuendum eſt, venena ſtatim necantia eſſe calida tenuia, & leuia: propterea facilius per venas, & arterias ad cor penetrant. Huius conditionis fortaſſe fuerunt venena in ſcrinio Caligulæ Imperatoris reperta, quæ in mare proiecta, ſtatim illud adeò infecerunt, vt piſces paulò poſt perierint. Id totum Suetonius in vita Caligulæ tradidit. *Operatio veneni diuerſa quæ.* *Venena Caligulæ qualitas.*

Modò ad differentias veneni anguium properandum eſt, quæ à multis accipienda ſunt. Primitus, iuxta ſexum, mares fœminis ſunt nocentiores. Iuxta ætatem, ſenes iunioribus deteriores; licet aliqui totum oppoſitum ſentiant. Iuxta molem corpoream, magni (loquendo tamen de eadem ſpecie) paruis vi venenata antecellunt. Iuxta inanitionem, & repletionem, ictus Serpentis ieiuni magis quàm ſaturi eſt pernitioſus. Iuxta anni tempus, æſtate magis, quam hyeme angues ſunt timendi, quam ſententiam ſecutus eſt Matthiolus, ad quem lectores poſſumus relegare. Cæterum verno tempore, *Lib. 6. in Comm. ad Dioſc.*
quando ſenium exuunt magis formidoloſi eſſe feruntur. Id docuit Virgilius, quando ſcripſit infraſcriptos verſus. *Differẽtiæ veneni anguium.*

D *Non mihi tum molles ſub dio carpere ſomnos,*
Nec dorſo nemoris libeat iacuiſſe per herbam,
Cum poſi is nouus exuuijs, nitiduſq; per herbam
Volvitur hic Serpens. *L. 3. Geor.*

Hic inquiri ſolet, an aliquod aſſignetur tempus, quo Serpentes veneno prorſus careant: propterea quod Vincentius, in ſpeculo naturali, pronunciat Serpentes in *Li. 20. c. 8.*
aqua verſantes virus deponere, & exeuntes illud reſumere, & ſi fortè accidat, vt anguis ab aqua egrediens depoſitum non reperiat venenum, caput ad ſaxum allidere, & præ dolore interire. Ad diſſoluendam hanc difficultatem, ſciendum eſt ad mentem Plinij, nil aliud eſſe venenum Serpentis, quàm fel, quod pedetentim per venas ad veſicas oris peruenit, vbi ſecus dentes continetur: natura enim in huiuſmodi animalibus, nonnullas partes deſtinauit, ad quas excrementa demandarentur; quia ſi hæc per totum corpus diffunderentur, proculdubiò totum animal eſſet venenatum. Id autem non eſt aſſerendum cum Serpentes, abſciſſis capite, & cauda, & *Cur totum corpus Serpentis non ſit venenatum.*

cauda, & ablatis felle, & interaneis, in quibus venenata, & excrementitia materia conſeruatur, ab hominibus etiam edantur. Ideò non videtur veritati conſonum, quod à Serpentibus denuò venenum reſumatur: quoniam venenum in illis collectum veſiculis non poteſt, niſi per ictum, illis diſruptis, exire: niſi quis velit aſſerere venenum iterum in ventriculum animalis detrudi, indeq; ad cyſtim fellis, & deinceps ad deſtinata loca deferri. Hinc ratio Vincentij nullius valoris eſt reputanda. Præterea cum nil aliud ſit venenum, quàm fel Serpentinum, id poteſt deperditum denuò generari; cum aſſiduè bilioſus liquor in huiuſmodi beſtijs procreetur: quemadmodum in fele zibethi illud odoratum excrementum in dies producitur, & veluti in mulieribus quotidie menſtrua excrementa reſultant. Quare non erit neceſſarium, ad mentem Vincentij, fateri Serpentes, ob amiſſum venenum præ dolore diſrumpi: propterea quod vidimus à Circulatoribus Serpentes iratos ad pānum rubrum mordēdum impelli, vt diſruptis veſiculis venenum perdant, conſequenterque melius pertractari poſſint; quod venenum tamen, temporis tractu, in ijſdem locis denuò congregatur. Inſuper ſi vera eſſet opinio Vincentij, nimirum à Serpentibus aliquando venenum in aqua deponi, petendum eſſet ab ipſo, an illa aqua ſit fluens, vel ſtagnans: nam ſi fluit, proculdubiò in illa venenum diſſipabitur, ſicq; ab angue reſumi non poterit. Sin fuerit ſtagnans, nulli dubium eſt, quòd venenum illud in aqua putrida alterabitur, & cum venenum ſit excrementum bilioſum, & tenue in huiuſmodi aqua facillimè euaneſcet. E F

Venenum ab angue depoſitum reſumi non poſſe.

Iuxta potentiam veneni, alij Serpentes vulnerando breui temporis ſpatio, alij diuturniori perimunt. Ideò legitur in hiſtoria Indiæ Luſitanicæ, quòd in campis, & nemoribus illarum regionum diuagantur Serpentes, à quibus canes, & ſues demorſi, ſex tantùm horas viuunt: homines verò icti diem ſolum naturalem ſuperuiuunt: & ſi accidat, vt remedijs opportunè adhibitis liberentur, & denuò mordeantur, vitę diſcrimen amplius non incurrunt. In confirmationem potentiæ veneficæ Mapheus narrat in nonnullis Indiarum locis, Serpentes inueniri, quorum halitus adeò peſtilens eſt, vt prætereuntes interimat. Ad rem Ponzetus prodit ob potentiam veneni, quemdam interijſſe, cum ſe lauaſſet in aqua calefacta lignis ſecus Serpentum cauernas exciſis. Immò Scaliger Parauicinum quemdam non procul Dertona, in venatione, Serpente lancea occiſo, vnà cum equo mortuum eſſe atteſtatur: nec ſine ratione, quandoquidem Auicennas publicauit quemdam militem, angue haſta cæſo, perijſſe, quia venenum per haſtam manui vulnerantis communicatum deinceps totum corpus occupauit. In huius aſſerti confirmationem Matthiolus tradit in agro Tridentino iuxta quemdam collem à cuſtode vaccarum longa haſta, magni, & horrendi Serpentis caput transfixum fuiſſe, dumq; pro viribus fixa teneretur haſta, ne Serpens elaberetur, magno ſtatim tremore correptus eſt. Vnde magno edito clamore tranſeuntes ad ſe conuocauit, qui accedentes Agricolam ferè exanimem inuenerunt. Quare cognita infortunij cauſa, ob Serpentem, qui ſine dubio per haſtam virus percutienti communicauerat, ad theriacam, & ad alia præſidia confugientes, ruſticum tandem ad vitam reuocarunt. G

Vis veneni Serpentini qualis. Parte 3.

L. 4. ſen. 6.

Lib. 5. in comm. ad Dioſc.

Præterea, ratione loci, & alimenti vis venefica in anguibus conſideranda eſt. Siquidem montani cæteris magis mordaces, & venenati eſſe feruntur. Immò iuxta pabulum magis, & minus venenoſos eſſe Edoardus Vuot arbitratur, exemplo viperarum Arabicarum inter frutices balſami viuentium: nam incolæ balſamum colligentes earum morſum minimè formidant. Hinc colligendum eſt quædam animalia in vna regione eſſe venenoſa, in alia verò omni veneno carere. Id exemplo plantarum comprobari poteſt: ſiquidem napellus in iugis alpium nutritus vires admodum deleterias exercet, delatus autem in hortos, in venenando parùm operatur. H

Lib. 6. de Diff. Anim.

Vis veneni ratione loci.

Quoad ſigna Olaus Magnus ſcripſit percuſſum à Serpente primùm obſtupeſcere, deinde poſtquam calefactum fuerit virus patientem interire, niſi remedijs efficacibus occurratur. Tagautius ſtuporem quemdam induci in patientem aſſeuerat, vt ferè non ſentiat: Præterquamquòd vulnus dolore non vulgari affligitur, color mutatur; fit enim ruber, & inflammatur, aut liuet, aut nigricat, & deniq; patiens magis angitur moleſtijs, & totus ardet.

Signa veneni anguum. L. 2 Luſit. Chyrurg.

A

VENENI SERPENTVM MEDELA.

ANTIQVI Ethnici suos habebãt sacerdotes,& alios, quos diuinitus missos putabant,ad quos vulnerati à Serpentibus tanquam ad sacram anchoram confugiebant.Quare Vulcani antistes in Lemno Insula (vt voluerunt Græcorum nonnulli)hac prerogatiua sanandi demorsos ab anguibus potiebatur:propterea Celius Rhodiginus Philoctetem penès aram Apollinis Smynthei à Serpente pũctum,illuc medicinæ gratia missum fuisse attestatur.Item Vmbro sacerdos de gente Marubiorũ apud Virgilium, & Atyr apud Silium Italicum, virtutem sanandi Serpentũ morsus possidere dicebantur. Alij medicam opem à Psyllis populis petebant. Hoc præstitit Cato ,quando cum exercitu Iulij Cæsaris per Deserta Libyæ iter faciens à Serpentibus adeò vexa-
B batur, vt,singulis ferè horis, milites à Serpentibus percussi caderent. Ideò Psylli accedentes vulnera ab anguibus inflicta sugebant,& cantionibus Serpentes fascinabant, ne imposterum prætereuntes milites ictibus agitarent. Huius meminit Lucanus , quando cecinit. *Li.9.Pharsal.*

——————— gens vnica terras
Incolit à sæuo Serpentum innoxia morsu,
Marmaridæ Psylli, par lingua potentibus herbis,
Ipse cruor tutus, nullumq; admittere cuius
Vel cantu cessante potest; natura locorum
Iussit, vt immunes mixti Serpentibus essent.

Psylli, & Marsi populi medebantur ictibus anguiũ

Idem referri à Nicandro in libris de natura animalium testificatur Aelianus , nonnulloſq; Nicandri recitat versus desumptos fortè ex libro, quo hodie nos caremus. Existimabat enim Antiquitas Psyllorum , & Marsorum corporibus innatam esse virtutem quodcumq; venenum profligandi. Tradit autem Callias in historia , quam de Siracu-
C sano Agathocle conscripsit ; demorsum à Serpente , si vir Libycus natione Psyllus fortuitò inuenerit , vel aduocatus accesserit , dolore non valdè oppressum , sola saliua dolorem sedabat , & plagam curabat : sin magno dolore afflictum viderit , tunc Psyllus hauriens aquam, os suum diligenter colluebat , deinde illam in poculum proiectam vulnerato bibendam tradebat;& si prædictis remedijs venenum non cedebat, tunc cum ægrotante nudo nudus accumbebat,& proprio corpore veneficam vim frangebat,hacq; ratione ab impendente necis periculo patientem prorsus liberabat. Idcircò hi versus ad rem leguntur apud Aelianum.

Audiui Lybicos Psyllos , quos aspera syrtis,
Serpentumq; ferax patria alit populos.
Non ictu implicitum diro, morsuue venenum
Ladere , quin læsis ferre & opem reliquis:
Non vi radicum , proprio sed corpore iuncto.

Quibus Præsidijs nullam fidem adhibendam esse pronuntiamus: propterea quòd Gale-
D nus , & ipse attestatur Marsos populos , qui sua ætate adhuc extabant , contra Serpentum virus nullam propriam facultatem possedisse, sed quibusdam dolis, & vanis commentis vniuersam plebeculam decepisse : quemadmodum hodierni Circulatores , qui Serpentes , & viperas non debito tempore venantur , captisq; carnes mordendas obijciunt, vt, omni veneno ab illius ore euacuato , fælicius coram populo contrectari possint: Immò de D.Pauli stirpe (quod certè mentiuntur) se propagatos esse promulgant. *In lib. de Ther. ad Pis.*

Omissis Priscorum nugamentis,ad seria,& rationalia remedia properandum est,quæ venenum digerant , & veneni transitum ad partes principales impediant ; illis enim occupatis , præsidia licèt oprima incassum adhibentur. Itaq; duo scopi præcipui in hoc casu ab authoribus medicis proponuntur ; nempè virulenti humoris euacuatio, & affecti corporis immutatio , seu alteratio. Cum igitur apud Medicos duplex euacuatio recenseatur; nimirum vniuersalis, quæ medicamentis potissimum catharticis procuratur, & particularis, quam Medici per partem affectam moliuntur , illi applicando pharmaca ad virus eliciendum idonea. Est igitur aduertendum, quòd in punctionibus Serpen-

Remedia veneni rationalia.

tum non ſemper (vt aliqui arbitrantur) ab vniuerſali euacuatione inchoandum eſt, nam E
ſolum ad eam medicus confugere debet, quãdo virus penetraſſe genus venoſum ſuſpicatur. Præſidia igitur à tribus medicinæ fontibus, nempè à chirurgia, pharmacia, & diæta haurienda ſunt.

Remedia chirurgica.

Ratione chirurgiæ, prima fronte ſe ſe offert, venæ ſectio, quam admittit Paulus Aegineta, quotieſcumque venenum per totum corpus fuerit diſſeminatum, & præſertim ſi patiens plethora laboret. Galenus docet punctos à Serpentibus eodem modo eſſe curandos, quo demorſi à cane rabido ſanantur. Venenum enim ad partes extimas extrahendum eſt, ideòq; cucurbitulæ ſcarificatæ commendantur, & potiſſimum illæ paruæ, quæ in æſtuarijs *cornetti* vocitantur: hæ loco vulnerato applicandæ ſunt; dummodo partes circumiacentes vinculis prius conſtringantur, ne mala veneni qualitas illis communicari poſſit. Alij abſq; cucurbitulis, locum affectum ſpongia prius fouent, deinde ſcarificant, altius ſcalpello vlcuſcula imprimendo, vt viroſa materia è profundis partibus euocetur. Alij vulneratam partem accenſis ouorum gallinæ teſtis prius in aceto infuſis addito cornu Cerui, & galbano ſuffumigant, poſtmodum illam diligenter ſcari- F
ficant. Alij probant hirudines, quæ ſanguinem virulentum ſorbeant. Quamuis, ex Auicenna, ſint qui, lucri gratia, ore proprio huiuſmodi vulnera fugant: ſed nunquam ieiuni ad hoc miniſterium accedunt: immò ſepè os vino odorifero colluunt, & in ore oleum roſaceum, aut violaceum continent, deinde quod fugunt ſæpè expuunt. Verùm ex chirurgico fonte nullum elicitur præſtantius remedium, quàm partis affectæ inciſio, ne venenum vlterius progredi poſſit. Hoc remedium, ex Dioſcoride in Aegypto, tempore ſpicilegij erat in vſu: tunc enim ruſtici formidantes copiam anguium in campis verſantium, ollam pice plenam in agros deportabant. vbi ergo pars aliqua à Serpente puncta fuerit, illicò faſciam in ollam conijciebant, qua locum ſtringentes ſecabant, deinde picem inſtillabant, & liberabantur. Clariſſimus Mercurialis, & alij authores, poſt inflictum vulnus, continuò partem inurunt: hoc enim præſentaneum auxilium reputant; cum ignea vis omne veneni genus caſtigare, & domare poſſit. Sed animaduertendum eſt, ne, ablata eſchara, cicatrix citò inducatur, quoniam vlcus tandiù ſeruandum eſt apertum, donec omnis venefica materia euacuata fuerit. Cęterũ modus vtendi igne G
in hoc caſu, multiplex eſſe ſolet. Alij cauſtica adhibent medicamenta, alij funem accenſo, & alij oleo feruenti vtuntur. Nos autem ſatiùs eſſe opinamur ad ferrum candens tãquam ad remedium expeditiſſimum recurrere.

In lib. d. ſect. ad Tyron. c. 7.

L. 4. fen. 6. trac. 3. c. 1.

Partis læſæ inuſtio.

Remedia pharmaceutica.

Pharmacia reliqua nobis ſuppeditat medicamenta cùm aluum, tùm vomitum ſtimulantia: propterea legitur in epiſtola ad Geſnerum, quòd quidam agricola à Serpente in pede demorſus, conſilio cuiuſdam anus, pedem terra obruit, & gallina diſſecta vſus eſt, quibus nihil conferentibus, tandem conſilio cuiuſdam matronæ, theriacam ex cereuiſia ſumpſit, indeq; aliquot horis euomẽs liberatus eſt. Modò à ſimplicibus inchoando medicamentis per elementa, animalia, & plantas ad compoſitas medicinas paulatim accedendum eſt. Inter elementa Io. Tzetzes commendat aquam his verſibus politicis in latinum ſermonem à Paulo Iaciſio translatis.

In lib. var. hiſt.

Aliquis à Serpente morſus, aquam tacens ſi biberit,
Capulum enſis nigrum aqua intingens,
Antequam Serpens aquam guſtet, qui momordit, H
Seruatur maximè illæſus à veneni nocumento,
Et ſi alius nunciauerit alicui, dicens hæc,
Ille à Serpente ictus longe iacet,
Atq; illuc non valeat ille venire,
Bibat nuncius dictam aquam,
Et qui ægrotat, ſanitatem accipit etiam à longè.

Remedium cuiuſdam Eremitæ.

Non diſſimile remedium à terra ſumptum memorat Matthiolus adhibitum ab Eremita olim circa Romam morante, ad quem multi nomine vulneratorum ab anguibus confugiebant. Hic ſolitus erat interrogare nuncium, num vellet pro patiente remediũ ſumere, & annuenti iubebat, vt pedem denudatum in ſolo collocaret, quem gladij acie circumſcribebat, indeq; amoto pede, hæc verba in veſtigio inſcribebat. CARO CARVZE SANVM REDVCE, REPVTA SANVM EMANVEL PARACLETVS. Deinde eodem gladio characteres delens, terramq; colligens in cyathum

A cyathum aqua plenum infundebat, donec subsideret, quam postmodum indusio nundo colatam ei propinabat, & confestim ægrotus absens sanabatur. Verũ hoc præsidium, cuius ratio reddi non potest, omittendum esse existimamus.

Ad animalia autem transeuntibus prima fronte sese offert columba, quę viua incisa, & morsui Serpentum impositа, iuxta mentem Sextij, venena omnia ad se trahere creditur. Item gallus, & gallina, ex Actio, dissecta loco affecto apponitur, vel ad aliorum mentem, sedes horum animalium deplumata ictibus anguium alligatur, donec vis vniuersa veneni extracta fuerit; cuius rei indiciũ est, quando pullus postremo appositus non moritur. Huius autem rationem esse credimus, quia gallinę calido temperamento prędite totam virulentam materiam imbibunt: Siquidem proprium esse caloris attrahere docuit Aristoteles, idq, mulorum experientia comprobatur, in quorum aluo venenati conduntur, sicq; liberantur, dum illud virus totum à calore muli attrahitur. Eodem exemplo docemur in ijs, qui puncti sunt à phalangio, tarantola vulgò dicto, à Taranto Apuliæ oppido: quandoquidem incolæ sępè numero horum ictibus afficiuntur, nullumq; præstantius remedium inueniunt, quàm choreas ducere, tamdiùq; saltant, donec tota vis veneni per sudorem educta sit. Capra ab his præsidijs non est arcenda: nam Aetius, & Actuarius hædum dissectum loco gallinæ probant, Dioscorides iecur caprillum commendat, Plinius ventriculum capræ recenter necatæ apertum parti affectæ alligat, Auicennas harum belluarum carnem combustam puncturis Serpentum inspergit. Alij denique lacte, caprillo partem vulneratam fælici cum successu fouent. Quapropter in epistola ad Gesnerum legitur, quòd rusticus à Serpente ictus pedem læsum in quantitate sufficienti lactis capræ nigræ imposuit, & statim dolore, & tumore solutus est. Ideò non præter rationem quædam puella à Serpente demorsa, caseo recenti capræ vlceri impositо, sanitati restituta est. Ceruus ab his præsidijs non est excludendus: nam Dioscorides medulla cerui perlinitum à Serpentibus optimè defendit. Item Galenus cornu ceruinum comburit, & trituratum cum aceto subigit. Vegetius in iumentis à Serpentibus vulneratis vtitur stercore suillo recenti; illo enim, & melle Attico cum vino, & vrina humana plagam inungit. At Dioscorides fimum bubulum summoperè commendat. Deniq; Serpens, & ipse suosmet ictus sanare perhibetur. Vnde de hoc animali poterimus pronunciare, quod Antiquitas de hasta Achillis prædicabat. Sic enim canebat Ouidius.

Remedia ex animalibus pro morsu anguiũ.

Indiciũ veneni superati.

Capræ, & partes earũ remedio sũt venenatis.

Lib. 2. de mat. med.

Lib. 3. de med. facil. par.

Lib. 3. Med.

Vulnus Achilleo, quæ quondam fecerat hosti,
Vulneris auxilium Pelias hasta tulit.

Audiamus igitur Quintum Serenum de Serpente canentem hunc in modum.

Fimus suillus, & bubulus venenis resistit.

Quæ nocuit Serpens fertur caput illius aptè
Vulneribus iungi, sanat quæ sauciat ipsa.

Hinc nonnulli fuerunt huius opinionis venenum pro antidoto, ad castigandum aliud venenum fæliciter adhibendum esse, exemplo theriacæ, quæ ex viperis integratur, & tamen cætera venena corrigit, atq; profligat. Præterea in regionibus Allobrogum, multæ aconitorum species spontè crescunt, circa quas muscæ quædam paruę semper volitant, & hę illius venenatæ plantę vera theriaca esse perhibentur. Item Nerium, seu Rhododendrum virulenta qualitate non caret, & tamen contra Serpentum ictus commendatur. Habemus in hoc genere apud Ausonium lepidum epigramma de quadam muliere toxicum marito propinante, cui, vt citiùs operaretur, portionem argenti viui addidit: sed tantum abfuit vt obesset, vt potiùs hydrargyrum illi opem tulerit. carmina igitur epigrammatis sic se habent.

Lib. 1. de Rem. Am.

Num venenum veneni sit remedium.

Toxica zelotypo dedit vxor mecha marito,
Nec satis ad mortem credidit esse datum:
Miscuit argenti lethalia pondera viui,
Cogeret vt celerem vis geminata necem.
Diuidat hæc si quis, faciunt discreta venenum,
Antidotum sumet, qui sociata bibet.
Ergo inter se sè dum pocula noxia certant,
Cessit lethalis noxa salutiferæ;
Protinus, & vacuos alui petiere recessus
Lubricà detectis, qua via nota cibis.

Quàm

Quàm pia iura Deum? prodeſt crudelior vxor: E
Et cum fata volunt, bina venena iuuant.

Cur autem id ſine patientis noxa peractum fuerit Authores ſententijs inter ſe variant. Alij ſcribunt id accidiſse, quoniam toxica ſibi inuicem aduerſabantur. Alij, quia vnum alterius fuerit antidotum. Alij alias aſſignant cauſas Verũ nos à graui pondere hydrargiri id dimanaſse arbitramur, quod in ventriculo nullam contrahens moram, aliud venenum confeſtim ſecum ducens imos petijt receſsus, itaut venenum noxiam operationem exercere non potuerit. Id ſtabilire poſsumus exemplo caſus, qui Bononię contigit; dum quidam ingrediens officinam, pharmacopæo abſente, pro acetoſo ſimplici, argentum viuum hauſit, quod paulò poſt abſq; vlla læſione euacuauit. Auicennas etiam in ſimili caſu, lapidem in Serpentibus repertum de collo patientis ſuſpenſum multùm conducere affirmat. Aliqui murenam non vulgariter prodeſſe atteſtantur, exemplo cuiuſdam viri nomine Ciſſi, qui, referente Aeliano, cultui Serapidis deditus, deuoratis incautè Serpentum ouis, valdè augebatur: rogatus itaq; ab eo Deus murænam viuam præcepit emendam, & manum in vas, in quo ſeruabatur, immittendam: paruit illè, cui F murena mordicus inhęſit, quæ poſtea dum auellebatur, ſimul etiam morbus ablatus eſt. Hactenus de animalibus.

Lapis Serpentis ad quid.

Muræna veneno medetur.

Plantæ ſuccedunt conſiderandæ, quæ pro Serpentum morſibus adhibendæ eſſent. Aelianus ſcriptum reliquit in regionibus Indicis plurimos Serpentes generari cæteris animantibus nocuos; ibiq; etiam multas herbas ſalutiferas oriri aduerſus ictus Serpentum perutiles, quarum herbarum virtutem, & vſum Indigenæ optimè norunt. Item Maphæus narrat in oris Indiæ quaſdam procreari plantas, quas *Copaibas* vocant; ex quibus tanquam è ſcatebris, per æſtatem, cæſo cortice, liquor, balſami inſtar, dimanat, ad quem læſi à Serpentibus confugientes ſanantur. Propterea Euonimus, & ipſe quoddam balſamum artificiale præſcribit, cuius duæ, vel tres guttæ in morſus Serpentum inſtillatæ totum virus delent. Plinius etiam tradidit peculiares arbores ex nucum genere in Syria naſci, quæ aduerſus anguium punctiones mira operantur. In Græcia quoque frutex creſcit folijs paruis, Epipactis nominatus; alij Embolinen vocitant. Hanc plantam quidam lunariam minorem Nuperorum eſſe exiſtimant, quæ iugis altiſſimorum montium delectatur. Supereſt vt herbas omnes noſtrarum regionum enumeremus, quæ medicamenta intrinſeca, pro expugnando Serpentum veneno, ingrediuntur. In primis Abrotonum, Acorum, Adiantum, Agnum caſtum, Altheam, Anethum, Aparinem, Ampelopraſſum, Arum, Artemiſiam, Aſparagum, Aſphodellum, & Aſterem Atticum, probant Authores, quæ omnia in aqua fontis decocta, vel in puluerem redacta, non modicam poſſunt læſis ab anguibus afferre vtilitatem. At potiſſimum Anagallis ex vino contra Serpentes iuuat, vt voluit Dioſcorides. Agaricum non minùs commendant Authores: ideò Rex Ponti Mithridates gentes Agariæ, in propria aula omni tempore alebat, quoniam modum vtendi agarico contra Serpentes optimè callebant. Item Ariſtolochia longa ex Dioſcoride Serpentum venenis reſiſtit, ſi drachma illius in potione vini exhibeatur. Allium in hoc caſu non infrugiferum eſſe affirmat Auicennas, cuius periculum ſe feciſſe teſtificatur. Quare Volaterranus author eſt (referente Mizaldo) ſua ætate vixiſſe ruſticum, per cuius fauces in campo dormientis Serpens ingreſſus eſt, expergefactus vſu Alliorum tanquam præſentanea anti- H doto ſe curauit; At mirandum eſt, quòd is vxori, in congreſſu, & mortem communicauerit. Præterea Baccharis, Beta, Blattaria, Braſſica, & Bryonia ſunt ſimplicia ad prædictum effectum colligenda. Item Calamenthum, Carduus, Centaurea, Cæpa, Chamedrys, Chamæpitis, Chelidonium, Clinopodium, Coniza, Corruda, Cupreſſus, Cyclaminus, Cynogloſſa, Cyperus herbæ ſunt non contemnendę, quia ex earum vſu medicos non modicam frugem pro læſione à Serpentibus facta demetere poterit, & præcipuè ex cumino ſylueſtri, cuius puluis in vino datus morſus Serpentum mirificè ſanat. Verùm quid dicemus de Dauco, Dracunculo, & Dictamno, quorum ſuccum in vino exhibitum Dioſcorides ad ſydera vſq; extollit. Sequitur Echium, Elefaboſcum, Enula, Endiuia, Erica, Eryngium, Ferula, Fæniculum, Fraxinus, Gentiana maior, Gladiolus, & Glans, ex quibus per os datis ampliſſimum fructum ſumus conſecuturi. Prædictis addamus Heliotropium, Iridem, Liquiritiam, Lilium, Liguſticum, Laurum, Limonium, & Leontopetali radicem, quam Dioſcorides libentiſſimè contra angues in vino

L. 9. cap. 4.

Plantæ venenum caſtigantes.

Lib. 2. hiſt. Ind.

In theſau. remed.

Li. 13. hiſt. nat.

Herba vulgares veneno reſiſtentes.

Lib. 3. de mat. med.

Loco cit.

Centur. 8.

Lib. 3. de mat. med.

A in vinò propinat. Neq; omittere oportet, folia maluæ, & mali aurantij, nec Marubium nigrum, quod Galenus in puncturis ab anguibus tantoperè commendauit. Accedunt Origanum, Pæonia, Panaces omnes, Paliurus, Perfoliata, Peucedanum, Phalangites, Polemonium, Pulegium, sed inter has Dioscorides Pistacia edenda, & pilulas Platani in vino fæliciter exhibuisse profitetur. Deinde Authores probant rapum, Rhododendrum, Rosmarinum, Rubiam, Rutam, & Rhabarbarum: quoniam Auicennas de hac postrema planta sermonem habens præter facultatem cathartica, ei vim profligandi virus anguium assignabat, & Dioscorides succum raphani bibendum præscribebat. Succedunt saluia, sambucus, scordium, serpentina, serpillum, seseli, sonchus, & staphisagria. At Marcus Cato smyrnium conterit, & vino veteri iumentis ab angue demorsis præbet, & idem in hominibus præstari posse asseuerat. Deniq; Trifolium, Thlaspi, Tormentillam, Verbenam, Vitem satiuam, & Vrticam possumus colligere, quarum omnium caulis, radix, & semina in puluerem redacta non parum commoditatis læsis ab anguibus sunt allatura.

In lib. de simpl. med.

Lib. 1. de mat. med.

Lib. 2. de mat. med.

B Insuper præter nominata simplicia, natura alia producit, quæ in medicamentis topicis locũ habent, vt bitumen, bdelium, Castoreum, Cedrus, Chamæleon, Cicer, Carthamus, Ceruicornu, Helleborus, fel Elephanti, Eruca, Euphorbium, Galbanum, Halicacabum, Hemerocallis, Hordei farina, Iberis, Milium, Mycira, Nasturtium, Nitrum, Ocymum, Phu, Pityusa, Plantago, Rosa, sal, saphirus, scilla, sinapi, sulphur, sparganiũ, fel taurinum, & Vrina; quæ omnia, ex sententia clarissimorum virorum, aut contusa, aut in pollinem redacta venenatis morsibus vtiliter applicantur. Inter hæc ficus, vel Caprificus primas tenet nã Mizaldus tres, vel quatuor guttas lactis ficulnei in vulnera huius generis instillat, & mirum inuenit præsidium. Alij cinerem ex lignis ficulneis laurinis, & vitis cum aceto subigunt, & instar cataplasmatis ictibus anguium superponunt. Timotheus sumit apes, & ex illis contusis emplastrum fingit, quo puncturis Serpentum se fælici cum successu mederi fatetur.

Simplicia medicamẽta topica.

Centur. 2.

Par. 2. Arcan.

Cæterùm medici nostræ ætatis non solum in Serpentum ictibus, sed etiam in alij affectionibus rarò simplicibus, sed plerumq; compositis medicamentis tum internis, tum C externis vtuntur. Quare si libeat horum virtutem in nostro casu experiri, Galenus passim in libris de Antidotis illa describit. Et antidotum Heraclitis, antidotum ex terra lemnia, illud Eupatoris ex scinco cognominatum, antidotum Aelij Galli, Ambrosiam, nempè antidotum Philippi Macedonis, illud Democratis, aliud Diæmaton, nimirum ex sanguinibus nuncupatum, & mithridaticam confectionem summoperè probat. His ab eodem additur Zopyria, de qua antidoto zopyrum monuisse. Mithridatem Regem ferunt, vt capitali supplicio damnatis, quibus dedisset prius venenum, exhiberet, & eodem modo ictos à Serpentibus, & à sagitta toxico infecta vulnera os sanaret. Amplius theriaca Zenonis Laodicei tanquam celebratissima proponitur à Galeno. At idem Author, in libro de theriaca ad Pisonem, theriacam magnam Andromachi cæteris antidotis tam simplicibus, quam compositis contra venenatos morsus semper prætulit; nec præter rationem, cum vniuersæ gentes eam magnificis afficiant laudibus, tum propter eius efficaciam actionis, tum etiam, quia neminem vnquam percussum à feris, quæ hominem solent interimere, hac statim pota, perijsse memoriæ est proditum.

Medicamẽta composita aduersus venena.

Theriaca Andromachi vires.

D Ideò in poemate de Theriaca sic canitur.

At qui calcati morsu Serpentis anhelat,
Ignaruſue doli toxica nigra bibit;
Et cum manè nouum, & cum se sol abdidit vndis,
Sumat, ab æquali pondere tutus erit.

Quamobrem Olaus Magnus tradit, quòd gentes etiam Aquilonares pro remedio veneni in hominibus, & brutis, theriaca veneta à mercatoribus in illas regiones, quæstus gratia, delata vtuntur. Qui plura de hac celeberrima antidoto scire cupit, legat Galenum in libro de vsu theriacæ ad Pamphilianum, vbi laudibus innumeris hoc medicamentum super astra ferebat. Apud nuperos authores, & præcipuè penès Nicolaum Myrepsum, describitur antidotus Adriani contra desperatos venenatorum animalium morsus valdè efficax, & apud Matthiolum fit mentio antidoti sibi familiaris. Est autem aqua quintæ essentiæ ex multis simplicibus parata, quæ pondere quatuor drachmarum præscribitur, & cum pari portione vini odoriferi, vel tantumdem aquæ cordialis

L. 21. cap. 30.

In Præfat. ad lib. 6. Dioſc.

dialis chimicis organis ſublimatæ propinatur: cuius deſcriptionem lector apud ipſum E
Authorem videre poterit.

Medicamēta compoſita extrinſeca.

Modò compoſita medicamenta, quæ extrinſecus apponuntur recitanda ſunt. Hæc emplaſtra eſſe debent vehementiſſima, quæ venenum ab intimis partibus elicere, & expugnare poſſint: qualia ſunt, quæ ex ſale, ſinapi, nitro, & cachry Dioſcoridis componuntur. Immò theriaca etiam Andromachi inſtar emplaſtri loco læſo appoſita inter hæc externa medicamenta infimum locum non occupat. Auicennas laudat confectionem Hermetis, quæ ſupra partem demorſam extendenda eſt. Multa alia emplaſtra huius generis ad morſus venenatos perutilia deſcribuntur ab Ætio, quæ vnuſquiſq; legere poterit. Nicolaus Myrepſus emplaſtrum cognominatum Epigoni gloriam apud poſteros ſibi comparaſſe fatetur: nam quidam in carcere ad vltimum damnatus ſupplicium ope huius medicamenti dimiſſus fuit: ſiquidem filia Martij Imperatoris à Serpente demorſa in mamma, & omnibus medicis de illius ſalute deſperantibus, hoc emplaſtro ſanata eſt. Recipit autē ſquamæ aeris, ammoniaci, aloes hepaticæ, æruginis, raſilis, aeris vſti, thuris maris, ſalis ammoniaci, ariſtolochiæ rotundæ ſingulorum vnciam ſemiſſem, ſeminis rapi ſcrupulos tres, radicis dracunculi vnciam dimidiam, ſeminis artemiſiæ drachmas tres, colophoniæ libram vnam, ſinapi ſcrupulos tres, ſpodij drachmas tres, aluminis ſciſſilis, & opopanacis ſingulorum vnciam dimidiam, deinde cum cera, & oleo veteri, ſecundum artem, emplaſtrum paratur. Fumanellus ſumit calcem viuam recentem cum molli ſapone, & aqua capiteli commixtam, & hoc medicamento vtitur. Idem author oleum parat, quod vocat diuinum, extrinſecus enim linitur, atque etiam potari poteſt, & conficitur hunc in modum. Sumuntur flores, & folia hypericonis coquuntur in libra olei oliuorum, trium horarum ſpatio, percolatur, & denuò flores, & folia eiuſdem plantæ in eo efferueſcunt, & tertio idem reperitur, addendo gentianæ, tormentillæ, vtriuſq; vnciam vnam: poſt perfectam coctionem colatur, & ad vſum ſeruatur. Tandem Matthiolus, inter medicamenta extrinſeca, laudes olei de Scorpionibus dignas encomijs celebrat; quod venenatis tum ob ictus Serpentum, tum ob ſumptum venenum ſingulari auxilio eſſe ſolet. Huius olei deſcriptio legenda eſt apud eundem authorem in præfatione ad librum ſextum Dioſcoridis. G

Confectio Hermetis.

Emplaſtri Epigoni virtus.

F

Olei diuini compoſitio.

Oleum de Scorpionibus.

Remedia diuina.

Cap. 4.

Cap. 10.

De Glor. Martyr. ca. 99.

Hæc de naturalibus præſidijs dicta ſint, quibus nō conferentibus, ad diuinam opem proculdubiò confugiendum eſt. Nam interdum verbis, & orationibus piorum virorum, noxa omnium venenatorum animalium ſuperantur. Chriſtus enim apud Marcum, ſignum credentium omnium eſſe dixit, quòd Serpentes tollant, & ſi quid mortiferum biberint, eis non eſſe nociturum. Immò apud Lucam idem Chriſtus alloquens diſcipulos inquit. *Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper Serpentes, & Scorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.* Hoc autem eſſe exploratiſſimum intuemur in miraculis, quæ Sancti patrarunt, & adhuc patrant: etenim habetur ex Sancto Gregorio Turonenſi, quòd Sanctus Phocas martyr apud Syriam requieſcit, ad cuius tumulum demorſi à Serpentibus aſſiduè confugiunt, & quando ianuam atrij, in quo martyris cadauer eſt collocatum, attingunt, illicò pars læſa detumeſcit, & euacuata veneni virtute, patiens ſanatur.

Prouidētia ad venenū cauendum. Li. 4. tract. 1 fen. 6.

Vtrum modò aliquis prouidentia, ad euitandos Serpentum morſus, & cætera venena, vti poſſit, perpendendum eſt. nam multi in hanc venerunt ſententiam, quòd homo edere venena aſſueſcere poſſit, ne poſterum, illis aſſumptis, vel etiam demorſus à Serpentibus lædatur. Id innuit Auicennas, & multi alij authores pro comperto habent. Hæc propoſitio de venenis in genere nullo modo intelligenda eſt. Vita enim humana in caliditate conſiſtit; ideoq; venena extremè calida, & ſicca in alimentum humanum tranſmutari nequeunt: neq; opus eſt in medium afferre vulgatam illam hiſtoriam puellæ napello nutritæ; quoniam hæc à veritate longè recedit: cum napellus herba ſit calida, & ſicca, & tota ſubſtantia humanæ naturæ reluctetur. Qua propter ſi homo nutriretur veneno tota ſubſtantia ſibimet oppoſito, eſſet neceſſarium, vt humana in aliam naturam degeneraret: ſiquidem omne animal ſuo ſimili ſemper alitur, vt optimè docuit Ariſtoteles. Homo igitur ſi venenis nutriretur, ſimilis eſſet veneno; hoc autem eſſe abſurdum omnes atteſtantur. Quoad venena frigida, & humida veluti eſt cicuta, poſſumus cum Galeno aſſeuerare aliquam horum portionem in nutrimentum verti poſſe. Quando verò dicebant nunnullos homines eſui venenorum aſ- H

ſueſcere;

A suescere, id intelligendum est non de nutritione, sed de venenorum expulsione, quam valida hominis natura statim moliri solet: siquidem post veneni assumptionem, se se paulatim ad illud pellendum assuefacit: cum longa experientia vsu venerit, vt natura modicam portionem veneni trudens, tandem maiorem etiam quantitatem oblatam confestim propellat. Huius rei manifestum habemus exemplum in Mithridate Rege Ponti, qui semetipsum veneno assumpto, perimere volens, non potuit: quandoquidem eius natura quodcumq; oblatum venenum extra corpus illicò detrudere assueuit, quare de illo canebat Martialis hunc in modum.

Profecit poto Mithridates sæpè veneno,
Toxica ne possent sæua nocere sibi.

Reliquum est igitur, vt dicamus veram prouidentiam esse, vt homo antidotis, & medicaminibus suprascriptis munitus semper incedat.

B

EPITHETA.

SERPENS ob corporis prolixitatem à Latinis longus, & à Græcis δολιχὸς nuncupatur; ideoq; ὁλκηρὸς à Nicandro dicitur, quoniam longo volumine caudam trahat: nam ἕλκω traho exponitur. Alioquin latini, quia non recto tramite serpat, flexilem, reflexum, tortum, intortũ, retortum, tortilem, sinuosum, sinuatum, implicitum, & voluminosum Serpentem indigitarunt. Hac de re Græcis λέχριος σκολιὸς, καὶ λοξὸς in Epigrammatibus græcis, nempè non rectus cognominatur, & alibi τετραέλικτος ὄφις, nimirum quater circumuolutus vocatur. colorem anguium Latini perpendentes, atrum, nigrum, cæruleum, viridem, maculosum, & textilem nominarunt. quare Græcis ob eamdem causam ποικίλος, nempè varius, & versicolor dicitur. Hoc nomen quandoq; ad animum transfertur, diciturq; de vafro, & astuto: quapropter duplici de causa hoc epitheton Serpentibus conuenire poterit. In hoc sensu ὤφις vocatus fuit C ab Homero αἴολος, quia callidus, & vafer sit. Aliter, γλακὼψ, vel γλαυκωπὴ, item γλαυκοπὴ, glaucos, seu cæsios habens oculos exponitur: ideò Pindarus hoc epitheto Serpentem donauit. Ratione æstus, Latini Serpentem callidum, & tristem nuncuparunt; quoniam olim in Paradiso terrestri hominem rationis participem deceperit. Quamobrem Nazianzenus ὄφιν ἀρχέκακον, scilicet malorum authorem nominauit. Ita etiam Homero ἀρχεκακοὶ νῆες dicebantur, quæ malorum causæ fuerunt. Item Apollonio χθόνιος ὄφις nuncupatur; quoniam Prisci omnia infesta, & infausta (teste Scholiaste Aristophanis) χθονία vocabant. Immò apud Eustathium κθόνιος ἄνθρωπος dicebatur homo subdolus, & fraudulentus; quia κθόνιος simpliciter terrestris, & subterraneus vertitur. Ob Serpentis aspectum, qui intuentibus metum incutere videtur, Latini eum squallidum, atrocem, minacem, minantem, martium, terrificum, horrendum, horridum, horrificum, horribilem, formidabilem, dirum, & sęuum cognominarunt Item Græcis αἰνὸς, nempè grauis, & horrendus, γοργωπὸς aspectum horridum habens vt Gorgo, δεινὸς tertibilis, ὠμηστὴς sæuus, πελωρὸς immanis, & πικρὸς amarus dicitur, quia in- D tuentibus, & percussis insignem amarorem afferat. Deinde Latini comtemplantes grauem noxam, quam Serpentes hominibus, & brutis in dies afferunt, anguem noxium, nocuum, mordentem, impium, exitiosum, ferum, trucem, venenatum, virulentum, venenosum, venenigerum, pestiferum, lethalem, lethiferum, & veneno plenum indigitarunt. Pariter Græcis δηδήμων nociuus, & pernitiosus à verbo δηλέω lædo, κακοῦργος contractè pro κακοεργὸς maleficus: cum κακοεργία maleficium significet, οὐλόμενος, vel οὐλοὸς, & ὀλοὸς exitialis, κηροτρόφος mortem in sinu fouens, & læthifer. At ἰοβόλος, quamuis dicatur de ijs, qui sagittas conijciunt, tamen exponitur etiam de eo, qui venenum eiaculatur: propterea ἰοβόλα θηρία leguntur apud Herodianum. ψυχρὸς exponitur frigidus, immo lethale frigus inducens: quare in hoc postremo intellectu Theocritus ὄφιν ψυχρὸν appellauit. Demum Latini Serpentem, à voce, sibilantem ab origine terrigenam, à fluxibilitate lubricum, à loco Maurum, Afrum, Niliacum, Areniuagum, Libycum, & Cinyphium à Cinyphio Libycæ regionis fluuio vocitarunt. Cæcus à Columella dictus fuit. At nonnulli non perperam opinati sunt, per cæcum colubrum

Lib. 4.

Epitheta colorem respicientia.

Epitheta astutiam respiciẽtia.

Lib. 5. Illiad.

Epitheta attinentia ad aspectum.

Epitheta ad noxam spectantia.

Lib. 3.

Idyll. 15.

lubrum Columellæ, vermem inteſtinorum intelligendum eſſe. Alij etiam fuerunt, qui Serpentes nominarunt elephantias, ex Solino, quoniam demorſus ab angue affectu ſimili elephantiaſi corripiatur, ęgrotus enim intumeſcit, & cutis rigiditatem quamdam adipiſcitur. Demùm ſi apud Latinos Serpens aliquando criſtatus nominatus eſt, ille, quem cęteri fugiunt, intelligebatur quemadmodum etiam Serpens ſacer; nam veluti auis ſacra in genere falconum nuncupatur, quam reliquæ aues formidant, idem de Serpente dicendum eſſe putabant. Apud Græcos, ratione vigilantiæ dictus fuit φρεγὰς, nimirum cuſtos, nam φρεγὰ cuſtodiam denotat. Ideò Apollonius agens de cuſtodia velleris aurei φᾶρος ὄφιν vocitauit Ἐρπηστὴρ etiam dicitur, quia repta. Itaq; non fine ratione, Oppianus ὄφεις ἑρπηστῆρας appellabat. Quoniam autem angues inter animantes ouiparas collocantur, à Nicandro ᾠοτόκοι ἔχεις dicuntur. At ὄφις μυοθὴρ exponitur Serpens, qui venatur mures; veluti πυρρίας Serpens quidam rufus, & πύθων Serpens, quem Apollo confecit, natus ex putredine terræ; cum πύθω putrefactio vertatur. Ad finem πολυκάρηνος ὄφις Serpens multa habens capita exponitur.

Epitheta ratione loci

Lib. 3. Cyneget.

DENOMINATA.

CVM à Serpentibus non ſolum homines, & bruta, ſed etiam herbæ, & multa inanimata denominentur; in præſentia ab hominibus inchoando, omnia ſigillatim demonſtrabimus. Prima fronte ſe ſe offert ὀφιοβόλος Serpentis percuſſor, fuitq; epitheton Apollinis in Ouo Simmiæ Rhodij. Pauſanias Mercurium appellauit Argiphontem, cum fuerit ὀφιοκθόνος, nempè quoniam ſuſtulerit Serpentem, quem nonnulli ἄργον vocabant. Alioquin ὀφιόδηκτος demorſus à Serpentibus exponitur. At ὄφιον, ſcilicet ophion fuit nomen filij Oceani, qui cum Eurynome vxore, ante Saturnum, rerum omnium potitus eſt: huius meminit Claudianus. Item ophion ſocius fuit Cadmi, & in Thebis ædificandis adiutor, ita cognominatus, quoniam ex Serpentum dentibus prognatus eſſe diceretur. Multi volunt hunc eſſe eumdẽ cum illo, qui ab Ouidio Echion nominatur. Ophion etiam fuit Gigantis nomen apud Homerum. At Ophioneum Meſeniorum fuiſſe vatem ſcribit Pauſanias (referente Rhodigino) qui proprio natali die luminibus captus, & priuata, & publica vaticinia peragebat. Sed ophioneus, nempè Serpentinus princeps Dæmonum fuiſſe perhibetur: ſiquidem tradunt Pherecidem Syrum olim ſcripſiſſe Dæmones è Cælo deturbatos à Ioue, & principem ophioneum nuncupatum habuiſſe. Hoc eodem nomine tres furiæ infernales, nimirum Alecto, Tyſiphone, & Megera Acherontis, & Noctis filiæ ab Antiquis fuerunt inſignitę; cùm loco capillorum angues geſtarent. Harum meminit Ouidius in Ibin.

Nominati morũ à Serpente denominata.

Lib. 3. de rapt. Proſerp.

Lib. 3. Metam.

Quaſq; ferunt torto vittatis angue capillis
Carceris obſcurat ante ſedile fores.

Et alibi de iſdem verba faciens ſic cecinit.

Verbera ſæua dabant ſonitum, nexaq; colubris
Conſita fumabant ſemper adora faces.

Immò eaſdem furias in noſtri aſſerti confirmationem, paulò inferius colubras appellauit, quando dixit.

Pectora vinxerunt Erebeæ felle colubræ,
Terq; cruentatas increpuere manus.

Præterea Serpentiger nomen eſt adiectiuum, quod de illis dicitur, qui aliqua corporis parte Serpentibus ſimili integrantur: propterea ab Antiquis, & potiſſimum à Poetis Gigantes Serpentigeri, anguipedes, Serpentipedes, & loripedes denominati fuerunt: cum pedes intortos, more Serpentum habuiſſe dicerentur. De his ſermonem habens Ouidius ſic canebat.

L. 4. Triſt.

Sphyngaq; & Harpyias, Serpentigeroſq; Gigantes.

Lib. 7. cap. 10.

Serpentigena autem, ſiue ὀφιογενὴς, apud Strabonem, genitus à Serpentibus exponitur: vnde ὀφιογενεῖς quidam populi apud Plinium fuerunt nuncupati, qui ob quamdam cum Serpentibus familiaritatem eorum ictibus ſolo tactu medebantur. Ophicos etiam vocarunt nonnulli populos Oſcos, nimirum Capuenſes, vt Seruius in commen-

A commentarijs ad Virgilium interpretatur; quoniam apud illos multi Serpentes olim ſtabularentur. Ophiophagos etiam populos memorat Plinius, qui Serpentibus olim veſcebantur. Ideò Plutarchus Spartanos ὀφιοβόρας cognominatos fuiſſe teſtatur: propterea quod in quadam annonæ caritate, Serpentes in humanam eſcam vertere coacti fuerint. D. Auguſtinus ophitas, opheos, & ophiomorphos hæreticos quoſdam interpretatur, qui Serpentem primos parentes decipientem Chriſtum reputantes, ipſum virtutis cognitionem in Paradiſum induxiſſe arbitrati ſunt: immò Serpentem nutriunt, & venerantur, qui, excantante Sacerdote de ſpecu egrediens, & ſuper aram aſcendens eorum oblationes lambit, & circa illas ſe ſe inuoluens ad ſpeluncam reuertitur. Deniq; à Serpentibus hodie multæ familiæ cognominatæ ſunt. Nuper hic Bononiæ quædam familia nobilis *della Serpe* cognominabatur.

Lib. 3. Aeneid.

Lib. 6. cap. 29.

In Lib. de Hæreſ.

His notatis, bruta animalia à Serpente denominata ponderabimus. Primò anguiculus nomen eſt diminutiuum ab angue à Cicerone vſurpatum, Græcis ὀφείδιον, vel ὀφίδιον, nempè paruus Serpens dicitur: quo nomine Rondeletius piſciculum inſtar Ser-

Lib. 5. de fin.

B pentis longum indigitat, quem Bellonius non rectè inter aſellos connumerauit. Alioquin Serpentini catuli, fœtus anguium nominantur: iuxta illud Virgilij de Serpente loquentis.

—— aut catulos tectis, aut oua relinquit.

Nam fœtus anguium adhuc in vtero viuentes ἔμβρυα dicuntur, cum hæc verba legantur apud Aelianum. ἔμβρυα καλοῦσι δὲ τὰ τῶν ὀρνίθων, καὶ τὰ τῶν ὄφεων, καὶ τῶν προσοδελλων. Præterea hæc nomina ὀφιογενὴς, ideſt anguineus, ſecundùm Oppianum; & ὀφιώδης Serpentem referens, varijs animalibus aſſignari poſſunt, & præcipuè teſtudini, cum anguinea ceruice prædita ſit. Immò conueniunt, & Cerbero Inferorum canicolubrifero monſtro nuncupato. Virgilius enim, & Ouidius cerberi colla anguibus horrentia repreſentarunt. Item Elephanti anguimani dicti fuiſſe feruntur, quia proboſcidem tanquam anguem ad varia munia intorqueant. Anguilla etiam quaſi anguis illa, ab angue denominata eſt: Quamobrem non iniuria Iuuenalis ſic canebat.

Satyr. 5.

Vos anguilla manet longa cognata colubra.

C Immò hæc Serpentis ritu incedens ὀφιόπους vocari poſſet: cum hoc nomen apud Suidam, Serpentis modo incedens vertatur: Serpentes enim ἄποδες ſunt. Plinius memorat animal ceruo minus, & pilis ſimile, Sardiniæ peculiare, Græcis ophion vocatum, ſed interijſſe arbitratur. Item Græci ἔλαφον, nempè ceruum à Serpentibus denominatum fuiſſe autumant, nimirum ἀπὸ τοῦ ἐλαύνειν τοὺς ὄφεις, nempè à Serpentibus abigendis: cum Etymologus, & Varinus ſcribant (vt ſuperius notatum fuit) ceruum, cornu ad ſaxa affricato, & odore excitato, Serpentes à cauernis fugare.

Li. 28. cap. 9.

Sequitur ophiomachus duorum animalium nomen: Primò denotat lacertum viridem cum Serpente acriter dimicantem; ſecundò ſignificat illud locuſtę genus, quod apprehenſo Serpentis collo, beſtiam ſuffocat. Textor ophiomachum auem cum anguibus pręliantem conſtituit: quamuis apud probatos authores, huiuſmodi nomen pro aue non reperiatur. Legitur quidem apud Heſychium ὀφίερος auis quædam, cauda Serpentis prædita, quæ per regiones Aethiopicas diuagatur. Item ὀφιοφάγος Ibis, quia Serpentes comedat. Alioquin in ſcriptis Heſychij leguntur ſolum hæc verba

D ὀφιομάχος ἰχνευμών, καὶ ακριδων γένος μὴ ἔχον πτερά. Vbi manifeſtè videmus authorem, per ophiomachum intellexiſſe Ichneumonem, & genus locuſtę alas non habens: quamuis ὀφιομάχης genus cicadæ alis carens apud Suidam legatur. Demùm Marcellus Virgilius ophioctenem ſcolopendræ genus ab anguibus enecandis nuncupatum eſſe ſtatuit.

Planta à Serpẽtibus denominatæ.

Poſt animalia, ſuccedũt plantæ ab anguibus denominatæ, veluti Serpentaria, Luph Serpentis ab Arabibus vocata, quæ extima corticis ſuperficie varijs diſtincta maculis, Serpentum exuuias æmulatur: hac de cauſa Porta aduerſus Serpentes valere ſcripſit. Arum quoque, Serpentaria minor Herbariorum dicitur, quia folia aliquando maculoſa proferat. Biſtorta à Lonicero colubrina, & ab alijs Serpentaria vocatur, vel quia ad inſtar Serpentis, retortã radicem generet, vel quia eius facultas colubri vires extinguat. Lonchitis aſpera, in antiquis Dioſcoridis nomenclaturis, colubrina cognominatur, & meritò: nam interdum folia inſtar Serpentis retorquet. Plinius ophiuſæ herbæ meminit, quæ in Elephantine Aethiopiæ naſcitur, hęc pota terrorem Serpen-

Li. 1. Mag. nat. Arum. Biſtorta. Lonchitis aſpera. L. 24. c. 17 Ophiuſa herba.

tum obuerſari facit', itaut patientes neceſſariò mortem ſibi conſciſcant: hac de cauſa E
Lib. 3. c. 5. ſacrilegi eam bibere cogebantur. Alioquin, ad mentem eiuſdem Plinij, Ophiuſa eſt
Coronopus repens. Inſula, cuius terra Serpentes fugare tradebatur. Præterea Coronopus ſpontè naſcens, à Matthiolo Serpentina appellatur, quia radix in vino data venenatorum morſibus occurrat. Item Serpentina eſt quædam ſpecies Anchuſæ, & τὸ ἔχιον, nec non ἀλκιβιάδιος ab Alcibiade quodam (vt notat Scholiaſtes Nicandri) qui ob Serpentis morſum
Cantabrica. ægrotans, hac planta deuorata conualuit. Pariter Enula, ſiue Helenium, à quibuſdam
Nummularia. Serpentina vocata eſt, quia Helena eius valoris contra angues periculum fecerit. Item Cantabrica in Gallijs Serpentina appellatur, vt Author eſt Ruellius. Nummularia
L. 2. de nat. ſtirp. etiam, ſeu centimorbia à Brunfelſio, nomine Serpentariæ tertiæ deſcripta, alijs colubrina, & herba Natricum dicitur, nec immeritò, propterea quòd Ruellius tradit ſe de
Elephaboſcum. hoc nomine ruſticos interrogaſſe, qui referebant ita cognominari, quia Serpentes in partes diſſecti huius herbæ contactu ſanitati reſtituantur. In antiquis Dioſcoridis nomenclaturis, Elephaboſcum paſtinacæ ſpecies ophiogenium, & ophioctonon nominatur, cum Serpentes necare crederetur. Bryonia, ſeu viris alba, & apud Gallos colubri- F
Ophioſtaphilon. na dicta, ſecundum Ruellium, in antiquis nominibus Dioſcoridis, ophioſtaphylon,
Li. 13. cap. 23. quaſi vua Serpẽtum vocitatus: quamuis nonnulli φιλοσάτυλον legant. Alioquin ὀφιοσταφυλὴ capparis dicitur, vt animaduertit Plinius: quamuis etiam ſcribat cynosbaton
Lac colubri quid ſit. opheoſtaphylen ab aliquibus appellari: Gallis quædam Tithimali ſpecies mirtifolia ſecus vias, & ſepes naſcens lac colubri nuncupatur. Sequitur ophiogloſſum, quod Latini linguam Serpentinam vertunt, cum floris argutula cuſpis linguam ab ore Serpentis exertam æmuletur. Illa autem planta, ex cuius fructu pharmacopæi elaterium exu-
Cucumis anguinus plures denotat plantaſ. gunt, cucumis anguinus à Cordo nominatur; fortè quia libenter creſcat in ruderibus, in quibus Serpentes vt plurimum diuagantur. Nam cucumis ille flexuoſus, & longus
Cucurbita anguina. à Matthiolo nuncupatus, apud Tabernemontanum anguinus, & apud Lobellium cucumis flexuoſus anguinus vocitatur. Item quamdam cucurbitæ ſpeciem oblongo, &
Lib. 2. de plant. rar. cap. 39. curuo fructu Dodoneus, & Lobellius cucurbitam anguinam indigitant; quoniam interdum ſuo concuruatu Serpentum gyros æmuletur. Similiter, ex Cluſio, Aſphodellum cæpam colubrinam Granatenſes appellitant. Quidam alij, ex eodemmet Clu- G
Cæpa colubrina. ſio chryſanthemum Valentinum herbam Serpentis nominant. Immò inter allioru m
Lib. 3. de plant. rar. ſpecies vna eſt, ophioſcorodon nempè allium Serpentinum dicta, cum exteriorem bulbi membranam inſtar corij Serpentini maculoſam habeat. Chriſtophorus etia m
In Lib. de plant. Ind. Acoſta duas plantas ſub nomine herbarum Serpentum depingit, quoniam ad profligandum virus anguium ſummoperè commendentur. Tandem ſunt quamplurimi herbarum flores, quorum ſtamina in ſummitate adeò diuiſa ſunt, vt bifidas Serpentum
Li. 4. Phyt. cap. 16. linguas præſeferant; ideòq; Serpentini flores eſſent appellandi: quandoquidem Porta ab hac ſignatura contra Serpentum ictus mirabilia operari arbitratur.

Li. 27. cap. 21. Ab his ad gemmas, & lapides faciendus eſt tranſitus. A Plinio pro ſpecie ophitis gemma illa memoratur, quæ aliter Echites dicitur: cum maculis viperinis ſit inſignita. Alibi ab eodem authore gemma nigri coloris binis lineis albis colorem nigrum in-
Li. 37. cap. 10. cludentibus deſcribitur, quam Barbari ophiocardelum vocant. Item ophites, ſeu, vt
Ophites gẽma. alij volunt, Draconites appellatur gemma illa coloris cærulei, & formæ pyramidalis, quam in hydris, vel chelydris inueniũt. Apud Plinium in cerebro magni Draconis re- H
Draconites gemma. periri traditur. Albertus fatetur ſe vidiſſe hanc gemmam nigram non pellucidam in circuitu coloris pallidi erutam à capite magni Serpentis in Sueuia: in cuius ſuperficie imago Serpentis conſpiciebatur. Ceſalpinus hunc vidit lapidem figuram corniculi, abſciſſa cuſpide, colore partim nigro, partim flaueſcente, ſplendido non pellucido, cuius baſim linea nigra, ſpecie Serpentis circumdabat; additq; à donante intellexiſſe eſſe linguam cuiuſdam magni Serpentis in Germania verſantis. Rurſus ophites alia eſt gemma lineis cinereis, & nigricantibus repræſentans colorem Serpentis, & inuenitur ad oſtium Tangræ. Alium lapidem pellucidum figura verticilli, nempè ſpumam Serpentis, inſtar chryſtalli, congelatam vidimus apud Dominum Ladislaum Hungarum.
Ophites marmor. Amplius quoddam marmor ex albo, & nigro maculis frequentibus cõſtans, ritu maculoſi Serpentis, ophites dicitur, cuius multa eſſe genera refert Dioſcorides, quæ tamen ad tres tantum differentias reducit, vnum ponderoſum, & nigrum, alterum cinereo colore punctis diſtinctum, tertium lineis quibuſdam candidis refertum. Plinius

duas

A duas tantùm ſpecies deſcribit, candidum, quod molle eſt, & nigricans durum. Meminit poſtea etiam cinerei marmoris, quod à colore cineris tephriam vocat. Dioſcorides aũt omnes huius marmoris ſpecies alligatas, aduerſus Serpentes valere teſtificatur. Ophitem nigrũ conſtantem punctis nigris in liuido corpore, lapicidæ Viperam Aegypti vocant; ophitem verò cinerei coloris Granitũ Syrię nominant; inſunt enim puncta nigra in corpore candicante. Inſuper marmor viride Lacedęmonium pretioſi generis Lithotomi Serpentinũ cognominant, ex Alberto, qui ſecundã ſpeciem ophitis viridis maculis candidis eſſe tradit: inſunt enim in viriditate marmoris maculæ quædam frequentiores, & clariores. Aliud eſt vnica maculatum compoſitione, & huius generis eſt Thyites, cuius mentionem fecit Dioſcorides; ſed non ſpirat illũ odorem, quem in ſuo ophite Dioſcorides commendabat. Amatus Luſitanus fatetur ſe vidiſſe vaſculũ quoddã ex huiuſmodi marmore fabrefactum non inſuauem, dum fricabatur, emittens odorem; ideòq; nonnulli arbitrati ſunt huiuſmodi vas eſſe ex illis, in quibus Romani Imperatores theriacam ſeruabant: cum etiam huiuſmodi lapis contra venenatorum morſus à Dioſcoride

B ſummoperè probetur. Galenus autem vitrum cum ophite coniungere videtur, dum inquit ophitem poſſidere vim abſtergendi, confringendique vt vitrum, quoniam illi in vino dato facultatem comminuendi lapidis in veſica aſſignat. Quocirca non eſt dicendum, per ophitem, intellixiſſe genus marmoris, quod habetur apud Dioſcoridem (non enim facultates vtriuſq; conueniunt) ſed fortè denotaſſe murrhinum à Plinio vocatum: coloris enim varietate maculas Serpentum æmulatur. Neq; obſtat murrhinum effodi, & vitrum arte parari: quandoquidem incendijs ſubterraneis eadem fieri poſſunt, quæ in fornacibus fabricantur: nam murrhinũ eſſe humorem ſub terra denſatum Plinius affirmat. Præterea lapis quidam eſt ophites, vel Serpentinus dictus, quia ſquamis, more Serpentum tegatur, vt lapis Islebanus eroſus, fiſſilis, niger, durus, ex quo æs conflatur. Aliqui ſpinam Theophraſti eſſe putant. In hoc quandoq; imago piſcis conſpicua cernitur, & piſciformis nuncupari poteſt nigri coloris, in quo ſquamæ aureæ, vel argenteæ piſcium licet conſpicari. Quandoq; in hoc animalia alterius generis à natura inſculpta obſeruantur. Tres huius generis lapides in publico Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis

C Muſæo ſeruantur, quorum vnus geminis piſcibus eſt inſignitus. Alij duo ſingulos habent piſces referentes imaginem Percæ auratæ, & Alburni. Huiuſmodi lapides fiſſiles ſunt, bituminiſq; materiam in ſe continere, odor indicat. Hi autem lapides non procul à monte Mælıboco reperti fuerunt.

Tephri marmor.

Viperæ Aegypti quid ſit.

Serpentinũ marmor.

Cuius materiæ eſſent vaſa, in quib. olim Theriac ſeruabatur.

Lapis Islebanus.

Lapides piſciformes.

Præter enumeratos lapides alium inueniri multi autumant, quem Plinius pro Serpentum ouo deſcripſit, non intelligendo tamen ouum, ex quo catuli Serpentini excluduntur: cum de hoc in præſentia non fiat ſermo. Plinius igitur hæc habet. *Præterea eſt ouorum genus in magna Galliarum fama omiſſum Græcis. Angues innumeri æſtate conuoluti ſaliuis faucium, corporumq; ſpumis artificioſo complexu glomerantur ouum anguinum appellatur. Druidæ ſibilis id dicunt in ſublime iactari, ſagoq; oportere intercipi, ne tellurem attingat. Profugere raptorem equo, Serpentes enim inſequi, donec arceantur alicuius amnis interuentu, experimentum eius eſſe, ſi contra aquas fluitet, vel auro vinctum. Atque vt eſt Magorum ſolertia occultandis fraudibus ſagax, certa luna capiendum cenſent, tanquam congruere operationem eam Serpentium, humani ſit arbitrij. Vidi equidem id ouum*

D *magnitudine modici mali orbiculati, cruſta cartilaginis, veluti acetabulis brachiorum polypi crebris inſigne Druidis. Ad victorias Litium, ac Regum aditus mirè laudatur, tantæ vanitatis, vt habentem id in lite in ſinu equitem Romanum è Vocontijs à D. Claudio Principe interremptum non ob aliud ſciam. Hic tamen complexus anguium, & efferatorum concordia cauſa videtur, quare exteræ gentes caduceum in pacis argumentum, circumdata effigie anguium fecerint.* Noſtra ætate huius oui tantopere in Gallijs commendati, & obſeruati, nullum extat monimentum. Immò tradit Geſnerus neque vllam huius oui ſupereſſe famam apud Heluetios quondam Gallis adnumeratos, & Druidarum ſuperſtitionum participes. Præterquamquod non eſt veritati conſonum, quòd huiuſmodi ouium, aut quoduis aliud inanimatum, accedente etiam auri pondere, aduerſo flumine feratur, vt recitat Plinius. Fatetur quidem Geſnerus in ſuo lapidum theſauro habere duos globos duros, ſolidos, graues, cruſta albiore, & duriore, quam ſit interior ſubſtantia, intectos. Alter eſt magnitudinis pugni humani, forma denticulari; alter longè minor globoſæ pariter figuræ. In eo per interualla æquidiſtantia conſpi-

Li. 29. c. 3.

Ouum anguinum quid.

ciuntur caudæ quædam tanquam Serpentum, orbem complectentes quinæ maiores, & totidem minores, & breuiores inſunt. Immò acetabula, ceù puſtulæ quædam, vel papillæ rotundæ ita digeſtæ, vt ſingulis verſibus, qui in toto circuitu deni ſunt puſtulæ ſenæ habeantur. Geſnerus ab huiuſmodi globis ouum anguinum à Plinio deſcriptum repræſentari opinatur. At Bellonius huiuſmodi lapides globoſos echinis marinis (dempta cruſta aculeata) aſſimilat. Lapis ouo anguino Plinij valdè ſimilis fuit inuentus in monte Coruariæ propè Bononiam. Seruatur etiam in publico Muſæo lapis figuram Serpentis prorſus æmulans: eſt enim in ſpiram reuolutus, cuius caput in periferia prominet, & cauda extrema centrum indicat: in alia parte lapidis, eſt figura parui Serpentis; pars inferior planè informis eſt. Hic lapis meritò vocari poteſt ὀφιώδη, ſeu ὀφιοειδης nempè ſpecies Serpentina. Naſcitur in monte Plumbici propè Vrbinum. Quapropter iure optimo poſſumus probare eorum opinionem, qui in Islandia Serpentes eſſe ſaxeos atteſtantur; quorum vnum ſpiris in ſe conuolutum Ioannes Goropius in Anglia conſpicatus eſt. Hos autem hominum cantionibus in lapides verſos fuiſſe multi perſuadere nituntur: cum tamen hęc ſint opera naturæ, quę à ſuis cauſis pendent. Nec mirandum eſt, ſiquidem in agro Senenſi locis ſterilibus, & cretoſis terrei Serpentes conuoluti, in tenuem caudam ſenſim deſinentes reperiuntur colore candido, ſubſtantia gypſea, qui ſi frangantur, globuli inanes intus veluti ampullæ ſpectantur, aſſiduè propè caudam tenuiores. Feruente enim materia, vt ſæpè obſeruamus in balneis ſulphureis, bullæ attolluntur; dum verò ſpiritus vario modo conuoluitur, materiam viſcidam, & ſequacem eodem modo ducit, quæ poſtea concreſcens eamdem retinet figuram, vt in combuſtione aluminis manifeſtatur. Denuò inuenitur alia ſpecies lapidis, quæ non Serpentem integrum, ſed linguam, & præcipuè Natricis repræſentare perhibetur. Propterea lingua, glottis, & gloſſopetra, à quibuſdam ſaxũ ophiogloſsum, ad differentiam ophiogloſſi herbæ, nuncupatur; & potiſſimum, quia aduerſus Serpentes valere dicatur. Aliqui hunc lapidem ceraunium, nempè fulmineum, alij, ob figuram, dentem canis carchariæ eſse exiſtimant. Tales lapides in Melite inſula inter ſaxa, & rupes reperiuntur, ambitu denticulato, ſuperficie adeò terſa, & polita, vt ingenioſus etiam artifex vix illam poſset imitari. Itaq; non eſt cenſendum eſse dentem canis carchariæ, vt in hiſtoria illius animalis fuit declaratum, neq; fulmen è cælo delapſum: cum à terra effodiatur, non autem in aere generatur; Præterquamquòd in Melitem inſulam tantummodo caderent, in qua innumeri ferè lapides huius generis ſpectantur. Immò, ex Ariſtotelis doctrina, fulmen nil aliud eſt, quàm ſpiritus, & materia tenuiſſima, ſeu flatus accenſus, & à nubibus pulſus: propterea quod cum ex materia ſubtili conſtet, corpora mollia non corrumpit. Verùm notandum eſt ob diuerſam materiam, diuerſa etiam generari fulmina; & nos non debet latere reperiri aliud genus fulminis lapideum, quod in nubibus ex materia valdè viſcoſa procreatur. Hoc autem Ariſtoteli ignotum fuiſſe opinamur, de quo commodiori loco diſputabimus. Inſuper apud aliquos, ſed perperàm, ophites vocatur ſenecta anguium: cum rectiùs γήρας ὄφεος δέρμα, καὶ οὐφαρ, καὶ λεβηρὶς, & aliquibus etiam γραπὶς dicatur. Latini anguinum ſpolium, anguinam pellem, ſeniũ Serpentis, membranam Serpentinam, & vernationem appellant, quoniam aduentante Vere hanc pellem exuant, quę poſtmodum inter ſaxa, & ſtirpes inuenitur, vt docuit Ariſtoteles. Hiſpanicè Pelle de la Culebre, Germanicè Ein ſchlangen haut. Arabicè Geluc, vel Genlut. Italicè ſpoglia della Serpe nominatur. Syluaticus, vt ſolet, multa nomina barbara proponit, quibus exuuias Serpentis indicare conatur. Tandem hoc nomen adiectiuum (anguineus, vel anguinus) omnia ad angues ſpectantia ſignificare videtur: vnde anguinea pellis paulò ante nominata, & coma anguinea Meduſæ, & capilli anguinei Eumenidum à Catullo indigitantur. Angueus poſtea idem ſignificat; nam lapſus angueos legit Solinus. At in ſoluta oratione (anguinus) vt plurimum vſurpatur.

Lapis ouo anguino ſimilis, vbi fuerit inuentus.

Gloſſopetra quid ſit.

Lapis ceraunias.

In Meteor.

Ophites ſenecta anguium.

Lib. 8. de hiſt. An. ca. 17.

Cap. 37.

Præter hæc, loca, & regiones multas à Serpentibus denominatas apud Authores legimus. Euſtathius ophitem locum eſſe ſcripſit. Item ophiadem regionem olim deſertam ob Serpentum copiam fuiſſe Diodorus Siculus autumat, quæ poſtmodum opera Regum Aegypti purgata eſt. Rhodus quoq; à Serpentum multitudine, nomine ophiuſæ apud Strabonem donatur. Immò ob eamdem cauſam, nonnulli Cyprum ὀφιώδια vocarunt. Tenon Inſula ob aquarum abundantiam Hydruſa, aliquibus ad mentem

Regiones, & loca à Serpẽtibus denominata.

Hydruſa.

A mentem Aristotelis, propter Serpentes ophiusa dicitur. At secundùm Pomponium Melam Colubraria est insula Maris Mediterranei Iberici malefico Serpentum genere scatens: quamobrem (vt notat Oliuarius) hodie dicitur *la Dragonera*. Rursus apud Pausaniam οφεος κεφαλαι nomen est loci: nam qua Thebis rectà Glisantum itur, regiuncula selectis lapidibus circumsepta spectatur, Serpentis caput Thebanis nuncupata; quoniam Serpentem ab ostio cauernæ caput exerentem à Tarsia illàc prætereunte percussum, & nomen loco datum fuisse tradunt. Christophorus Columbus narrat, quòd circa Pariam, magnum scopulum inuenit, à quo tanquam ab orificio magni fluminis, tanta tantoq; impetu Aquilonem versus aqua scaturiebat, vt magnum terrorem transeuntibus, non secus ac esset immanis Serpens, incuteret: propterea illum locum os Serpentis nominare decreuit. Balbus quoq; in itinere de ciuitate Martabar in Cocchi, meminit cuiusdam maris, quod, lingua Persica mare Serpentum cognominatur. Pariter in descriptione suburbanorum antiquorum Hierosolymæ, quæ habetur in theatro Terræ Sanctæ, memoratur stagnum Serpentum, quod olim Bethara vocabatur. Demùm fluuius est ophites dictus, qui aliter orontes apud Suetonium legitur.

In Bæot.

In hist. Ind. occid. c. 70.

In Itiner. Ind. or. c. 4.

B

Quid plura? cælestia quoq; à Serpentibus non abhorrent. Luna enim Proserpina dicta est, quoniam ritu Serpentis ab ecliptica modò ad meridiem, modò ad aquilonem deflectens, nodum australem, & borealem designet, quem Astrologi caput, & caudam Draconis appellant. Huic accedit Ophiuchus vigesima constillatio inter Septentrionales; de cuius ortu chronico Ouidius in fastis locutus est. οφιοῦχος Latinis dicitur Serpentarius, Anguitenens, seu Anguifer (Seneca etiam Cerberi caudam anguiferam appellauit) quia manibus teneat anguem eius corpus implicantem. De hoc Cicero in Phænomenis hæc habet.

Ophites fluuius.

Lib. 6. In Herc. furent.

——— *propter caput Anguitenentis,*
Quem claro perhibent ὀφιοῦχον nomine Graij
Hic pressu duplici palmarum continet anguem,
Eius, & ipse manet religatus corpore toto,
Namq; virum medium Serpens sub pectore cingit.

C Hunc nonnulli voluerunt fuisse Herculem, qui adhuc in cunabulis vagiens Serpentes à Iunone immissos, manibus præfocauit. Alij dixerunt esse Canobanta Regem Getharum. Alij Phorbantem filium Triopę Regis Thessalorum, de quibus Hyginus legendus est. Alij tandem tradiderunt hunc fuisse Æsculapium medicum celeberrimum tenentem anguem, à quo edoctus fuit herbam, qua Glaucum mortuum ad vitam denuò reuocauit. Idcò sic canit Ouidius in Fastis.

Surgit humo iuuenis stellis afflatus auitis,
Et gemino nexas porrigit angue manus.

Et paulò inferius.

Gramina continuò loculis depromit eburnis,
Profuerant Glauci manibus illa prius.
Tunc cum obseruatas augur descendit in herbas,
Vsus & auxilio est anguis ab angue dato.
Pectora ter tetigit, ter verba salubria dixit
D *Depositum terra sustulit ille caput.*

Ad cætera inanimata ab anguibus denominata properantes incidemus in machinas bellicas, inter quas quædã bõbardę maioris species est, Serpentina, & colubrina nominata: nam ità oblonga cõflatur, vt effigiem Colubri, ideſt Serpentis æmuletur. Item Serpentina vocatur illud instrumentũ ferreum tormenti manualis retortũ instar Serpentis, quod funẽ accensum ad explosionem sclopi, stringit. Immò quædam alembici species dicitur Serpentina à Chymistis, quia rostrum flexuosum, ritu Serpentis, habeat. Rursus apud eosdem Chymistas argentum viuum Serpentinum, & Serpens luxurians cognominatur. Item humiditas radicalis metallorum, ante decoctionem, admodum venenata, nomine Serpentis, Draconis, & Basilisci ab ijsdem Chymistis donatur: nam huiusmodi vapor per sublimationem in vas ascendens, vt animaduertit Braceschus, inuenienſq; duo sulphura cum argento viuo, tanquã Serpens illa dissoluendo, vorare perhibetur. Aliter Serperastra apud Varronem sunt instrumenta, seu potius vincula, quæ geniculis infantium ambulare discentium alligantur, ne prostrati, more anguium

Machinæ bellicæ à Serpẽtibus denominatæ.

Argentum viuum cur Serpens luxuriẽs dicatur.

In lib. de ligno vitæ.

Serpentes quæ inſtrumenta.

ſerpant, vel ne vaccij fiant. Amplius volumina illa, in quibus Nicander de Serpentibus verba fecit, ὀφιακὰ inſcribuntur: cum hæc vox ὀφιακὸς omne ad angues ſpectans indicet. Nam ophiaſis apud Medicos affectus eſt capitis, quando capilli certis ſpatijs in anguis ſimilitudinem decidunt. His addantur ſpectacula pythia nempè anguina denominata à Pythone Serpente manu Apollinis interfecto: horum meminit Ouidius hunc in modum. E

Ophiaſis.

Lib. 1. Metamor.

Hunc Deus arcitenens, & nunquam talibus armis
Antè, niſi in damis, capreiſq; fugacibus vſus,
Mille grauem telis, exhauſta penè pharetra
Perdidit, effuſo per vulnera nigra veneno.
Neuè operis famam poſſet delere vetuſtas,
Inſtituit ſacros celebri certamine ludos,
Pythia, perdomitæ Serpentis nomine dictos.

Ad finem, nodus ille Herculeus, ſiue Gordianus Serpentinus etiam vocatus fuit: cum duos Serpentes in congreſſu arctè implicatos æmuletur. De cuius nodi explicatione, Eraſmus ad nodum Gordium confugit. Plinius docuit hunc nodum ſacrum habitum fuiſſe, & creditum ad ſanitatem conducere. Plutarchus tradit cingulum ſponſæ hoc nodo necti ſolere, quem poſtea ſponſus in thalamo diſſoluebat. Athenæus huiuſmodi nodum Heracleotarum Inſigne fuiſſe ſtatuit. Goropius poſtpoſitis cæteris expoſitionibus, hunc nodum nominatum fuiſſe herculeum ſcribit, quia Hercules fuit Mundi vis maſcula, & Verbi incarnati figura. Vnde hic diuinus Hercules ſtatim ab incunabulis duos Serpentes acerrimos humani generis hoſtes ſtrangulauit, nimirum Diabolum, & carnem aduerſus ſpiritum aſſiduè concupiſcentem. Immò nullus vnquam Serpens maſculus fæmellam, aut fæmella maſculum (vt idem notat author) tam arctè complectitur, quam Diabolus carnem, & caro Diabolum: ideòq; nodus Serpentinus, & herculeus fuit nũcupatus, qui à nemine, niſi à diuino Hercule diſſolui potuit. Quamobrem huc fortè alluſit Horatius, quando dixit. F

Nodus Serpentinus qualis.

L. 14. Hierogl.

Nec Deus interſit, niſi dignus vindice nodus
Inciderit.

In Arte poet.

Ideò Goropius, præter alias explicationes, tradit, quòd Horatius in hoc verſu præcipit, ne Deus in partes vocetur, niſi difficultas ſe ſe offerat, quam nemo niſi ſolus Deus expedire poſſit. Etenim, vocabulo vindicis, Hercules hic denotatur, qui, cum ſit alexicacos, iure merito latina voce vindex appellabitur: cum ab omnibus malis totum terrarum orbem vindicauerit, occiſis tyrannis, & cæteris monſtris, remotiſque omnibus difficultatibus, quibus commoditas humanæ vitæ impediebatur. Denominatis tanquam coronidem libuit addere radicem Serpentiformem, quæ adhuc integra in publico ſeruatur Muſæo. Hæc enim Serpentem perbellè æmulatur; quemadmodum in præſenti icone licet conſpicari. G

Radix Serpentiformis ῥίζα ὀφιώδης, vel ὀφιοειδης.

E

PRODIGIA, ET PRÆSAGIA.

CVM Serpens nullo alio membro, niſi ore polleat; Antiquitas ab angue occurrente inimicum denotari augurata eſt. Propterea Plutarchus in Amphitrione dicebat. Angues duos iubatos in impluuium deuolaſſe, & Cicero anguem ab infima ara emanaſſe. Immò magnum prodigium eſſe exiſtimauit, vt retulit Cicero, ſi circa cardinem ianuæ Serpentem circumplicatum obſeruauerit. Quamuis aliqui dixerint maiori admiratione dignum fore, ſi cardines circa Serpentem inuoluerentur. Alij ex antiquis, Serpentes in ſinu geſtantes hominem benigno, vel maligno ſydere natum, nec non futuras fælicitates, & infælicitates prædicere profitebantur. Sed mirũ eſt, quod Indi populi huiuſmodi etiam præſagijs vtantur: quandoquidem legimus in Hiſtoria Indiæ Luſitanię, iuuenem Indum ad templum Idolorum, cũ dilucularet, proficiſcentem in criſtatum anguem venenoq; turgentem incidiſſe: ideoq; hoc peſſimi augurij indicium reputans, reuerſus, ad ſacrum Baptiſmatis fontem confugit, quem antea odio ſemper habuerat. Romani quoq; pro augurio peſſimo, viſionem Serpentis exiſtimarunt, quamobrem, ex Valerio Maximo, anguis inuſitatæ magnitudinis infælicem pugnam aduerſus Numantinos C. Hoſtilio Mancino Conſuli Romanorum præſignificauit. Ex Iulio Obſequente habemus duos Serpentes, Sempronio Conſule ſacrificante, ter victimas depaſtos eſſe: indeq; nonnulli internecionem Sempronijà Flauio Lucano hoſpite paratam præſagierunt. Amplius, ſacri cantibus Græcis apud Homerum, ex ara in proximam planitiem, in qua decem paſſeris pulli vagabantur, anguis prorepſit: hinc Calchas bellum contra Troianos totidem annos duraturum pronunciauit. In Punico bello, ex Petrarcha, Caio Gracchorum omnium nobiliſſimo in Laconia exercitum habenti, inter ſacrificandum, accidit, vt ex proximo ſpecu gemini Serpentes elapſi exta corrumperent, quo oſtẽto moti Haruſpices, vitæ diſcrimen Duci impendere monuerunt. Tiberius etiam Gracchorum pater (referente Egnatio) duobus, anguibus intra cubiculum captis, prodigiorum Interpretes conſuluit, qui reſponderunt, fore vt ipſe ſuperſtes eſſet Corneliæ vxori, ſi Serpens alterius ſexus interficeretur: ipſe autem meum interficite, dixit. Cornelia iuuenis eſt, poteſtq; per ætatem adhuc parere, nec defuit rei euentus. At coniux, quæ ſuperuixit, mutua caritate cum eo certauit, nam tantũ abfuit, vt poſt Gracchi obitum, connubium deſideraret, vt Regias etiam nuptias aſpernata fuerit. Quod tempore tãta Serpentũ multitudo apud Lacones excreuit, vt inde Arioli futuram annonæ penuriam prædicerent, quę poſtmodũ talis ſubſecuta eſt, authore Textore, vt Populi carnibus anguiũ veſci coacti fuerint. Apud Pauſaniam legimus Legatos ab Epidaurijs in Coon Inſulã ad Æſculapiũ miſſos, præter ſomnia, quibus erant moniti, cum ad agri Laconici oram appuliſſent, vt ibi ſedem collocarent, vidiſſe etiam Serpentem, quem ſecum Epidauro adduxerant, non procul è mari in quamdam cauernam ingreſſum. Hoc igitur moti prodigio, oppidum illo in loco ſibi fabricarunt. Item Tarquinius Superbus, domitis hoſtibus, ad vrbana negocia animum appellens, portentum ingens conſpicatus eſt: Serpens enim ex columna lignea elapſus fugam in Regiam arripuit. Vnde Rex perterritus Titum, & Aruntem filios, Bruto comite, qui ſtultitiam ſimulabat, ad Apollinem Delphicum miſit. Iuuenibus oraculum de regno conſulentibus, reſponſum fuit eum regnaturum, qui primus reuerſus matrem oſculaturetur. Brutus igitur de naui egreſſus terram oſculatus eſt. Quare ſic loquitur Ouidius.

Ecce (niſi viſæ) medijs altaribus anguis
Exit, & extinctis ignibus exta rapit:
Conſulitur Phœbus, ſors eſt ita reddita, matri
Qui dederit primus oſcula victor erit.
Oſcula quiſq; ſuæ matri properata tulerunt,
Non intellecto, credula turba, Deo.
Brutus erat ſtulti ſapiens imitator, vt eſſet.
Tutus ab inſidijs dixe ſuperbe tuis;

Lib. 1. de Diuin.

Loco cit.

Part. 3.

F

Lib. 1. ca. 6.

Lib. 4. de Vir. Illuſt.

G

In Laconicis.

H

Lib. 2. f. ſt.

Ille

A *Ille iacens pronus matri dedit oscula terræ.*

Ex Riccardo Dinotho habemus, quòd imperante Constantino, tantus fuit defectus Solis, vt etiam meridie Cæli stellæ conspicerentur, & in Melitea Serpentes omnis generis visi sunt, qui pugna commissa, se se inuicem peremerunt, & paulò post ortus est Iudæorum tumultus, & trexdecim Vrbes in Campania, terræmoti corruerunt; deinde post Constantini obitum, filij inter se belligerarunt, & Persæ graui bello Romanos oppressерunt. Cum bellum Macedonicum in expectatione esset, C. Petilio, & C. Valerio Consulibus, bouem in Campania locutum fuisse, & tres Soles super ædem Saturni effulsisse narrat Liuius, eodemque tempore Cerites Serpentum in Oppido suo iubatum, aureisq; maculis distinctum conspicatos fuisse. Ex libro etiam de Prodigijs, & Ostentis, colligere licet, quòd munitis Alexandri Magni castris, & militibus quieti nocturnæ deditis, cum primum Luna ab Orizonte emersit, Scorpiones, arectis caudarum aculeis, innumeri ferè ad castra fluxerunt, quæ prodigia vis immensa Serpentum vario colore refulgentium insecuta est. *In lib. de Prodig.* *Decad. 5. lib. 2.*

B L. Silla Consul cùm in campo Nolano Samnitum exercitum haberet, & Dijs immolaret, repente ab infimo aræ loco, Serpens exilijt, quo viso, Posthumius haruspex iussit Romano Duci, vt in hostem legiones duceret, cui cum paruisset (teste Suetsano) castra hostium opulentissima expugnans occupauit. Serpentes quoq;, vt scribit Herodotus, Crœso Lydorum Regi excidium Imperij portenderunt: nam quando Crœsus, & Cyrus ad Pteram, æquo marte depugnarunt, illicò in suburbanis Sardium locis ingens Serpentum copia orta est, quos equi ad pabulum dimissi passim deuorabant: quare Vates, re intellecta, responderunt, per Serpentem, terræ filium, indigenam, & per equum aduenam, & bellicosum hostem denotari, hocq; portento Sardenses breui subactos iri prædixerunt. Idque verum fuisse euentus patefacit: nam paulò post, Crœso Rege deuicto, omnes in Persarum potestatem venerunt. Tiberius Cæsar cum intellexisset Serpentem, quem in delicijs habebat (illi enim propria manu cibum ministrabat) à formicis fuisse corrosum, sibi à multitudine cauendũ esse percepit, quoniam formicę, monentibus Vatibus, populum significare solent. Annibal cum suis copijs itineraus, C à tergo immanem bestiam Serpentibus circumplicatam insequentem respexisse fertur, quæ omnia arbusta, & virgulta frangebat, & tecta peruertebat. Hinc vastationem Italiæ multi portenderunt. Ex altera parte Iouius in vita Actij narrat, Serpentem in eius galeam irrepsisse, & Actio vicecomiti, victoriam aduersus Bononienses præmonstrasse. At T. Gracchus, antequam multitudine Quiritum oppressus interficeretur, in spacioſa galea, qua in bello vti consueuerat, anguem oua peperisse, fætusq; iam formatos inuenit. Auis etiam placida in gremium Philippi Regis Macedonum aduolans ouum peperit, de quo confracto exijsse Serpens dicitur, qui, cum ouum circumdedisset, vt denuò in foramen illud ingrederetur illicò perijt: hinc Vates filium nempè Alexandrum ex Philippo dimanaturum esse hariolati sunt, qui, toto terrarum orbe subacto, paulò post erat periturus. *Lib. 1. de augur.* *Lib. 3.* *Annibalis aduẽtus in Italiam.*

Ope etiam Serpentis ferunt Neronem à percussoribus fuisse liberatum, quos Messalina in eum immiserat: nam Serpens è puluino, vbi quiescebat, prodiens sicarios perterrefecit. Quamuis aliqui scripserint non fuisse Serpentem, sed eius exuuias, quas, ex D volũtate matris, dextro brachio alligatas aliquando gestabat, & tædio abiectas denuò requisiuit: quoniam sperabat huiusmodi Serpentis spolium aduersus infortunia, quæ pertimescebat, sibi profuturum. Quare nõ est mirandum, si apud Cælium Rhodiginum legatur, quòd vates circa brachium, vel collum Neronis adhuc pueri alligatam liberidem conspicati, dixerint, ὅτι ἰσχὺν παιδὸς γέροντος λήψεται. Nimirum, quia ex sene potentiam foret assecuturus: cum anguis, depositа senectute, talis obseruetur. *Nero quomodo liberatus fuerit à percussoribus Messalinæ.* *Lib. 10. c. 3*

Serpens quoq; gloriam Roscij histrionis præmonstrauit, vt docet Cicero, nam pusionem adhuc in Selenio campo Lanuini agri educatum, & in cunabilis dormientem nutrix lumine appositо, Serpente circumdatum conspicata est. Patri autem ad haruspices confugienti responsum fuit nihil illo puero clarius, nihil nobilius fore. Simili præsagio imperium Seuero prænonstratũ est: siquidem in stabulo Serpens dormientis caput cinxit, & absq; noxa, vociferantibus ob terrorem familiaribus, abijt. Maximino iuniori idem accidisse tradunt. Aureliano quoq; ex Fulgosio, humilibus parentibus nato anguis summum imperium portendisse fertur: etenim peluim, in quo sæpius puer lauaba- *Libr. 1. Diuin.* *Lib. 1. c. 4.*

tur

tur Serpens eſt circumplexus, neq; occidi potuit. Ideò mater, quæ templi Solis ſacerdos erat, re intellecta, Serpentem quaſi familiarem ſeruari iuſſit. Item Caſſandram ſcientiæ vaticinandi peritam in templo Apollinis Tymbrei cum Heleno fratre relictam, cum Serpentibus cubantem repererunt, qui, infantibus nihil læſis, eorum ſenſoria circumlambebant, quamobrem tàm Caſſandram, quàm Helenum vates futuros à vatibus reſponſum habuerunt. Magnum etiam fuit illud prodigium, dum immanis Serpens circa aram viſus eſt, vbi Aeneas anniuerſarium ſacrum manibus Anchiſæ patris faciebat, vt recitat Virgilius his verſibus. E

Lib. 5. Aeneid.

Dixerat hæc adytis cum lubricus anguis ab imis
Septem ingens gyros, ſeptena volumina traxit,
Amplexus placidè tumulam lapſuſq; per aras
Cæruleæ cui terga notæ, maculoſus & auro
Squamam incendebat fulgor, ceu nubibus arcus,
Mille trahit varios aduerſo Sole colores.
Obſtupuit viſu Aeneas: ille agmine longo
Tandem inter patera, & læuia pocula Serpens
Libauitq; dapes, rurſuſq; innoxius imo
Succeſsit tumulo, & depaſta altaria liquit. F

In lib. de Mirab.

Cæterùm animum graui afficiunt admiratione prodigia mulierum, quæ Serpentes enixa ſunt: nam Tralianus refert mulierem Tridentinam Serpentes inſtar globi conuolutos perperiſſe Romæ, Domitiano Cæſare IX. & Perilio Rufo II. Coſſ. Item L. Scipione, & C. Norbano Conſulibus, ex Iulio Obſequente, mulier in Hetruria viuum Serpentem partu edidit, qui iuſſu Haruſpicum in profluentem deiectus aduerſa aqua natauit. At Serpens à muliere editus temporibus L. Sillæ, bellum ciuile, ex Alexandro, denotauit. Verùm Appianus Alexandrinus tradit, quòd mula peperit, & mulier Serpẽtem enixa eſt, quę prodigia ſtragem, & expugnationem Italiæ, nec non Romanæ Reipublicæ mutationem ſignificarunt. Amplius inter initia belli Marſici, vt ſcripſit Plinius, mulier peperit elephantum, & quædam ancilla Serpentem.

Mulieres pariũt Serpentes.

Lib. 2. cap. 31.

Li. de Bell. ciuil.

Deniq; ſi per quamdam annuorum ſeriem percurramus, prodigia ſemper maiora inueniemus. Legimus enim apud Iulium Obſequentem, duos Serpentes nigros, anno vigeſimo octauo ſupra centeſimum, ante Chriſtum natum, in ſacrarium Mineruæ ingreſſos fuiſſe eo tẽpore, quo M. Fuluius Flaccus quaſdam leges promulgare tentabat: vnde nonnulli ciuilem Romanorum occiſionem coniectarunt In volumine ſtemmatũ Lotharingiæ legitur, quòd anno vigeſimo ſeptimo ante Chriſtum natum, Regulus in Africa Serpentem immenſæ magnitudinis milites vexantem expugnauit. Item anno ante Dominicam Incarnationem ſeptuageſimo quinto, duo Serpentes in lecto coniugis Didij Lelij legati Pompeij fuerunt inuenti: hinc, vt ſcribit Iulius Obſequens, Didij interitum augurati ſunt. Anno verò tertio ſupra centeſimum, ex eodemmet Obſequente, Serpentes nigri altare circuminerunt, deinde fugerunt, & poſtero die redierunt, qui tandem à populo Mutuſæ lapidibus fuerunt obruti, & oſtio templi Martis reſerato, caput ſtatuæ ad pedes compertum eſt: hinc Romanorum exercitum à Luſitanis conficiendum fore præſagierunt. Anno trigeſimo primo ſupra centeſimum ante Chriſtum, Romæ bos hæc verba protulit, *caue tibi Roma*, & Sagunti Serpentes volarunt, vt in Volumine ſtemmatum Lotharingiæ habetur. Cæterùm anno Chriſti octuageſimo nono ſupra quingenteſimum, cum Diaconus Turronenſis Eccleſiæ ab eius Epiſcopo in Vrbem eſſet miſſus, vt à Romano Pontifice nonnullas Sanctorum reliquias acciperet; tanta inundatione Tiberis fluuius Vrbem obruit, vt omnes antiquæ ædes collapſæ ſint, & multitudo Serpentum cum magno Dracone ad ſalſos maris fluctus deſcenderit, quibus mortuis, & ad littus eiectis (teſte Baronio) tetro excitato odore, ingens peſtilentia, & clades ſubſecuta eſt. Anno poſt Chriſtum natum quinquageſimo ſexto ſupra ſeptingenteſimum, vt animaduertit Martinus Polonus, Carolus Martellus vir ſemper victor poſt obitum in templo S. Dionyſij ſepelitur, & paulò poſt in eius tumulo nihil niſi maximus Serpens inuentus eſt. Anno vigeſimo ſecundo ſupra milleſimum à partu Virginis, in Inſula Moos dicta Diœceſis Hamerenſis, Serpens admirandæ magnitudinis conſpectus eſt, qui veluti cometa toti Orbi aliquam interdum cladem promittit; ita is ſubuerſionem regni Noruegiæ portendit: nam ſuper aquas altè, & ſæpius ſe extollebat: ſicq; expulſio

Prodig. 85.

Tom. 1.

Prodig. 109.

Tom 1.

Tom. 7. Annal. Eccleſ.

In ſupput.

G

H

A pulsio Christiani Regis, & totius patriæ excidium subsecutum est. Ad rem Olaus Magnus tradit eos, qui mercaturę, & piscationi in littoribus Noruegiæ operam nauant, vnanimes attestari Serpentem vastę molis penès oras Maris Bergensium versari, qui æstiuo tempore, nocturno, & lucido cœlo ab antro vitulos sues, & homines voraturus egreditur, neq; hoc animal sine portentoso spectaculo nauigia infestat, & homines rapit: nam non multò post & bellici tumultus, & mutationes regni subsequi solent. Anno quinquagesimo nono supra millesimum, Segeberto teste, in Pago Vraccarensi apud Tornacum, duo veluti exercitus Serpentum, instructa acie, præliari visi sunt. Christianus Vrstius in Chronicis Germaniæ refert, quod anno tertio supra millesimum, & trecentesimum, accidit, vt nocte Ascensionis Domini in Columbaria, & multis alijs locis Serpentes pluerent. Anno millesimo quingentesimo quinquagesimo primo, vt constat per historiam Viennæ impressam circa diem D. Margaritæ, in Hungaria contigit, vt in multorum hominum aluo Serpentes naturalibus similes generarentur; quemadmodum etiam paulò ante enucleatum fuit, quando de Serpentum generatione verba fecimus. B Demum anno millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio, mense quinctili, gemini in aere Serpentes, caudis implicatis, se se mutuò rodentes conspecti sunt, in quorum medio crux ignea refulsit: vt in libro de Prodigijs, & Ostentis legere licet.

Lib. 21. cap. 27.

Par. 2.

Serpentes geniti in humano ventre.

MONSTRA.

DION in historia Libyca narrat, ibi ex promiscuo bestiarum plurium diuersi generis congressu, olim progenitum fuisse monstrum, cuius facies erat muliebris, color cutis nitidissimus, quædam ab oculis dimanabat hilaritas intuentes in sui amorem rapiens: partes autem inferiores in longum anguem desinebant, circa Syrtes versabatur, feras Libyæ venans: neq; animans tã alacer inueniebatur, qui monstri insultum effugere posset. Homines lenocinijs alliciens, & blanditijs adoriens deuo- C rabat. Quare Hercules per Libyam itinerans in hoc monstrum incidisse traditur, quod eminus conspicatus cursum arripuit pernicissimum: ideò cum bestia monstrifera prædam aslequi minimè potuisset, indignatione succensa omnem in se conuertens crudelitatem, propriũ discindens pectus interijt. Cercops, & ipse secundùm aliquorum mentem partes inferiores Serpẽtinas habuisse dicitur. Item Boreas rapiens Orithyam cauda anguina præditus fuit, si veritatem fatetur Pausanias. Typhoeus ex Tartaro, & terra genitus planè monstrosus fuit: nam, ad mentem Hesiodi, centum Serpentis capita habuisse perhibetur. Intelleximus etiam apud Heluetios populos anno millesimo quadringentesimo nonagesimo nono, iuxta quoddam flumen conspectum fuisse Serpentem auribus latis, & longitudine sex pedum, corpore vitulo æquali; quem proculdubiò monstrum fuisse arbitramur. Heniochus Erichthonius primus omnium equos quadrigis iunxit: etenim cum anguinea crura haberet (Higinio teste) nunquam pedester; sed quadrigis semper vehi curauit. Scripsit Licosthenes, referente Pareo, mulierem Cracouię, anno Domini nonagesimo quarto supra millesimum, & quadringentesimum in D platea, cui à Sancto Spiritu nomen est, enixam esse mortuum fætum, qui dorso affixum Serpentem cadauer arrodentem gestabat. Apollonius in historijs Mirabilium recitat Serpentem duobus pedibus præditum conspectum fuisse, qui non secus ac terrestris Crocodilus gradiebatur. Item Plinius scriptum reliquit Serpentes pedibus anserinis visos fuisse. Galenus addit, ab Ephebo, Athenis, pusilum Serpentem pilosum, & pluribus pedibus statim proficiscentem, cum semine copioso fuisse eiectum.

In Eliacis.

Lib. 19.

Fætus serpentinus.

Lib. 1. de loc. affect.

Quamuis Aristoteles in generatione Serpentum taros contingere errores, consequentesq; in hoc animalium genere rara monstra procreari tradiderit: quoniam angues matricem, seu vteri formam valdè longam habent, & oua subinde, nempè vnum post alterum descendunt, & non aceruatim, sicuti in gallinis euenit. Quamobrem geminum fætum in ouis anguium rarum, at in ouis gallinarum frequentem licet intueri. Hinc tamen non fit, quin etiam in genere Serpentũ id accidat quandoquidem Aristoteles Serpentis bicipitis meminit. Immò Cresias promulgat (referente Aeliano) iuxta fluuium nomine Arcadem, Serpentes bicipites aliquando diuagari longitudine qua-

Lib. 4. de Gen. Anim.

Lib. 9. c. 8.

tuor

E

Serpens biceps ab Illuſtriſs. Co. Philippo Aldrouando Bononiæ Senatore donatus.

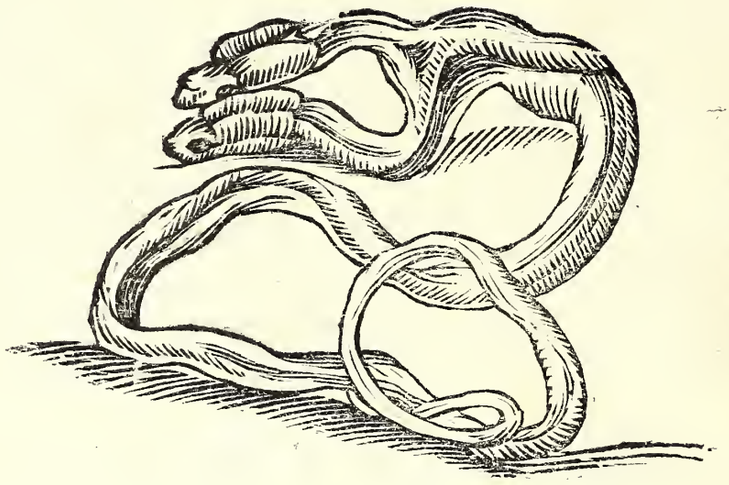

F

Serpẽs triceps.

tuor cubitorum, capitibus albis, reliquo corpore nigro, læthali turgentes veneno, & accedentibus ad amnem perniciem afferentes. In montibus etiam Pyreneis Serpentem quondam tricipitem interfectum fuiſſe Arnoldus autumat. Hinc nonnulli colligunt monſtrum illud hydræ Lerneæ ſepticipitis in rerum natuta aliquando extitiſſe, id tamen fabuloſum eſſe ſuo loco demonſtrabimus. Vidit quidem Ioannes Baptiſta Porta Neapoli viperam bicipitem, quæ vtrunq; caput mouebat, & triſulcas exerebat linguas. Neq; vlla debemus teneri admiratione, ſiquidem hodiè Serpens etiam biceps diligentiſſimè exiccatus ad Illuſtriſſimum Com. Ppilippum Aldrouandum Bononiæ G Senatorem, tanquam manus ſingulare delatus fuit. Hic autem vir nobiliſſimus hunc monſtriferum Serpentem in publico ſeruandum Muſæo nobis tradidit. Propterea hoc in loco illius iconem in tanti viri monumentum dare non piguit. Immò exhibemus etiam iconem Serpentis latiſſimi corporis in Muſæo inuentam, qui non ſequitur naturam aliorum Serpentum, quoniam habet poſt collum corpus valdè latum, figura ferè ouali, præterea caudam cæteris Serpentum caudis conſimilem, ſed compreſſam; demum caput, & collum ſquamuis refertum eſſe non videtur.

Li. 2. Magnat.

Serpens biceps ab Illuſtriſs. Co. Philippo Aldrouando donatus.

Cæterùm in omni animalium genere, vt noſtra fert opinio, aliqua monſtra obſeruantur. Etenim anno trigeſimo ſexto ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum, octauo Idus Iulij Excellentiſſimus Ouidius Montalbanus Mathematicarum in Patrio Bononienſi Gymnaſio ordinarius Profeſſor, & diligentiſſimus rerum naturalium inueſtigator, dum ruri verſaretur, admirabilem, & monſtrificum vermem, Lepidij caulem perreptantem obſeruauit, cuius iconem, quam hic damus, perhumaniter nobis communicauit. Meritò igitur dubitabat an ſpeciei lumbricorum, an verò Erucarum eſſet adH ſcribendus: Siquidem mollities, & teres figura ad lumbricos eſſe reducendum demonſtrabat; at viciſſim quædam quatuordecim pedum rudimenta, nec non capitis figura, beſtiolam inter erucas collocãdam eſſe cogebat. Verùm cauda anguina huius animalculi acuminata, & murinæ ſimillima mentem doctiſſimi viri vexabat: ideòq; eligantiſſimam de hoc animali epiſtolam ad nos mittens rogabat, vt de hoc noſtrum iudicium promulgaremus. Propterea in genere Erucarum monſtroſum fuiſſe animalculum teſtificati ſumus: quandoquidem clariſſimo etiam viro Vlyſſi Aldrouando adhuc viuenti Erucam bicaudam Thadeus Mamolinus eius amiciſſimus attulit; cuius delineationem in medium afferre non piget. Eruca hæc capite ferrugineo, & ore nigricante poſt caput lineam rubicundi coloris reliqua circumdantem habebat, in alia parte poſt caput ad tertium vſq; pedem duæ lineæ albæ conſpiciebantur, quæ vna cum baſi triangulum effigiabant: duæ aliæ lineæ albæ ad caudam vſq; ſequebantur figura ouali totum dorſum exornantes. Tandem in corporis extremitate caudam inſtar duorũ cornicu-

Eruca anguina caudata ab Excellentiſs. Ouidio Mõtalbano donata.

A

Eruca cauda anguina pronè, & ſupinè picta ab Excellentiſs. D. Ouidio Montalbano inuenta, & nobis dono data.

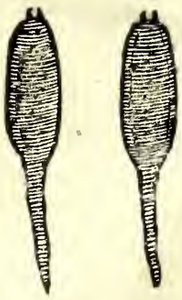

Serpens latiſſimi corporis cauda compreſſa.

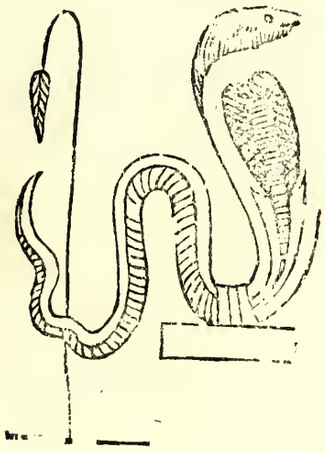

niculorum bifurcam geſtabat. Cæterùm ſi aliquod animal aliqua parte anguina integratum ad monſtra referendum eſt; proculdubiò inter hæc connumerandus eſt Gallus ille barbatus, cornutus, ocreatus, cauda Serpentina, in cuius extremitate floccus conſpicitur, & propè vropigiũ, vbi cauda corpori adhæret, quoddam tuberoſum totũdum

Bufo monſtrificus cauda anguina.

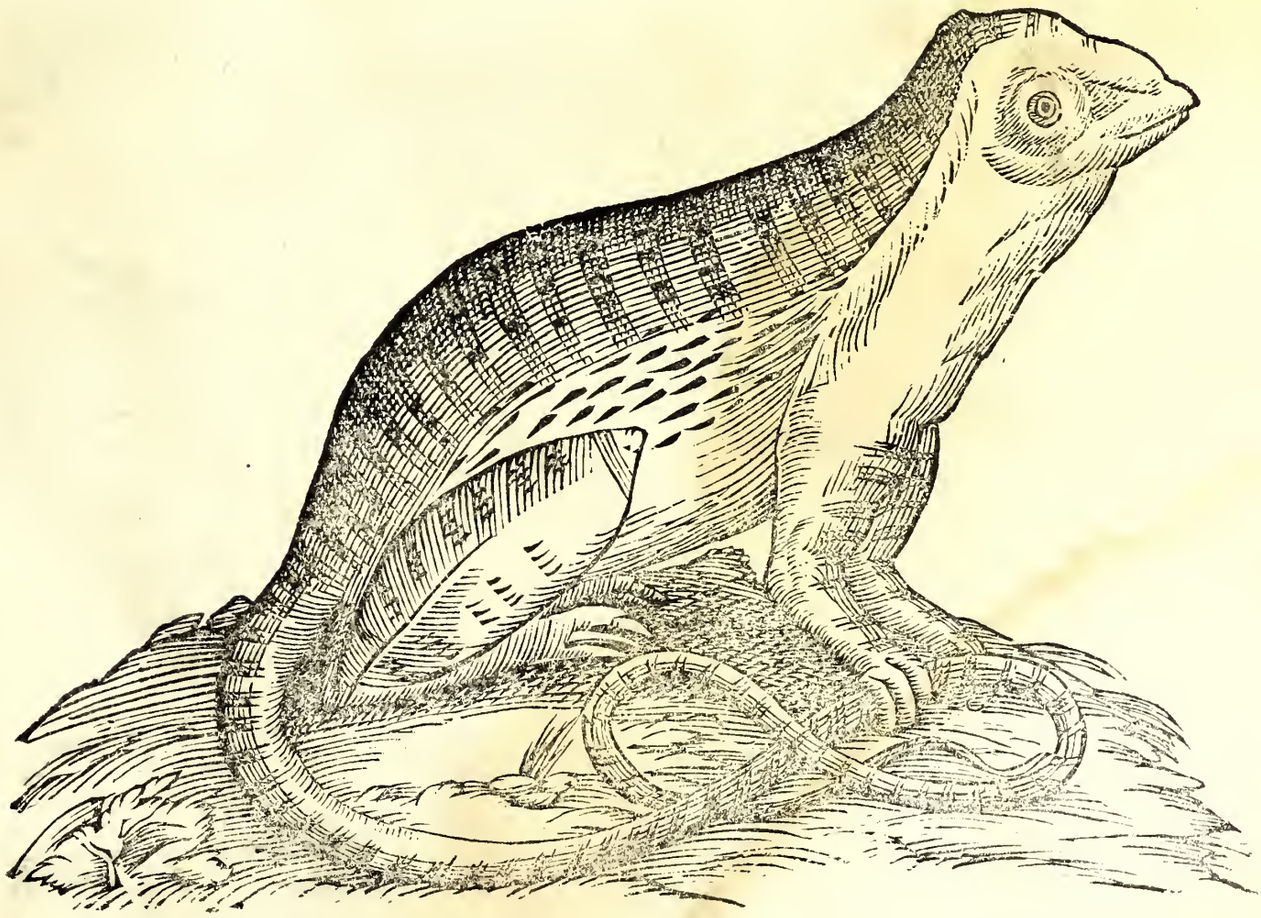

Gallus monſtruoſus cauda anguina.

A obseruatur colore albido, crista, palearibusq; plumosis. Quamobrem si Seneca in Hercule furente caudam Canis Cerberi anguiferam appellauit, remota omni dubitatione, si gallum hunc monstrificum conspicatus esset, eius caudā anguiferam seriò nuncupasset. Quare, ne Lectorem ad alios libros relegemus, placuit hoc in loco prædictam galli iconem apponere. Cæterùm posteaquam monstra cauda anguina prædita, monstrandi se se obtulit occasio, noluimus silentio inuoluere bufonem monstruosum simili cauda insignitum, qui in Villa quadam Thyringica ad Vnstrum, anno Domini quinquagesimo tertio supra millesimum, & quingentesimum, è muliere natus, est ea forma veluti in præsenti pictura exhibetur.

MYTHOLOGICA.

B MISSAS facimus fabulas tanquam cunctis notissimas, primùm Pithonis Serpētis post diluuium Deucalionis ex putredine terræ nati, quem Apollo interemisse fertur; deinde furiarum, quas tumidis cristatas Colubris Poetæ fingebant, iuxta illud.

—— rubent oculi, spirant incendia nares,
Et caput intorti lambunt pro crinibus angues.

Huic nō dissimilis fabula recitatur de Medusa, cuius capilli representabāt angues. Nam Forcū Corsicę, & Sardinię Regem in nauali certamine ab Atlante Rege Mauritanię superatū, in mari submersum à Neptuno in Deum marinū transmutatū fuisse fabulantur. Itaq; inter tres Forci filias Medusā ob pulchros, aureosq; capillos spectabilē Neptunus in templo Minerue cōpressit: quare Dea indignata elegantissimos Medusę crines in Serpentes transfiguauit. De hac metamorphosi Ouidius eleganter fabulatur hunc in modū. *Capilli Medusæ cur anguinei.* *Lib. 4. Metamor.*

Ex numero Procerum quærens cur vna sororum
Gesserit alternis innixos crinibus angues
C *Hospes ait, quoniam scitaris digna relatu:*
Accipe qualiti causam, clarissima forma,
Multorumq; fuit spes inuidiosa Procorum.
Illa, nec in tota conspectior vlla capillis
Pars fuit, inueni, qui se vidisse referrent.
Hanc pelagi Rector templo vitiasse Mineruæ
Dicitur. Auersa est, & castos agide vultus
Natæ Iouis texit, neuè hoc impunè fuisset,
Gorgoneum crinem turpes mutauit in angues.

Huic affinis est Canis Cerberi fabula, qui in spelūca quadam ante fores Plutonis stabulari fingebatur. Hic omnibus ingressuris humanissimè blandiebatur, sed neminem patiebatur egredi. Ab huius autem canis capite, & collo angues densissimi pro villis pendere dicebantur, ideò Virgilius sic canebat. *Pili Cerberi angues esse fingebantur.* *Lib. 6. Aeneid.*

Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci
D *Personat, aduerso recubans immanis in antro:*
Cui vates horrere videns iam colla colubris,
Melle soporatam &c.

Quamuis alij Poetæ canem tartareum anguinea catena fuisse vinctum finxerint. Hoc videtur significare Tibullus, dum ait.

Nec canis anguinea redimitus terga catena,
Cui tres sunt linguæ, tergiminumq; caput.

Amplius Mythologi commenti sunt Aesculapium aluisse Serpentem, cuius spuma patientes à quocumque morbo oppressos liberabat: immò, & angues circa cunabula Herculis adhuc infantis vagantes ab eodemmet pusione necatos fuisse. Quare ad rem canebat Baptista Mantuanus.

Tum pubescit adhuc, sic & cunabula circum
Repentes puer elisit Tyrinthius angues.

Nugati sunt etiam poetæ Hecatem, quam alij Semelem nominant, tandiù Fauni patris

Faunus in Serpentem cur trãſmutatus.

nequitiæ, etiam bacillo myrteo verberatam, & vino oppreſsam repugnaſse, donec ille E
in Serpentem transfiguratus filiam ſpiris vndiq; colligatam improbitati ſuæ obtempe-
rare compulerit. Huius fabulæ, apud Priſcos, indicia fuerunt Myrtus à templo Heca-
tes ſemota, vinum, quod tantùm lactis vocabulo nominabatur, & Serpentes, qui ibi
paſſim innoxij diuagabantur. Inter prodigia recenſuimus Serpentem, qui, Græcis ſpe-
ctantibus mox Ioui ſacrificaturis, aſcendit platanum aræ imminentem, & primùm

Serpens in ſaxum mutatus.

pullos, qui in nido erant, deinde matrem circumuolitantem deuorauit: vnde Theſto-
rides nempè Calchas filius Theſtoris bellum Troianum decimo terminaturum anno
hariolatus eſt. Modò prædictum Serpentem, ad perpetuum rei monumentum, à Dijs
in ſaxum fuiſse transformatum narrat Ouidius his verſibus.

Hic patrio de more Ioui cum ſacra paraſſent:
Vt vetus accenſis incanduit ignibus ara,
Serpere cæruleum Danai videre colubrum
In platanum, captis, quæ ſtabat proxima caſtris.
Nidus erat volucrum bis quatuor arbore ſumma, F
Quas ſimul, & matrem circum ſua damna volantem
Corripuit Serpens, auidaq; recondidit aluo.
Obſtupuere omnes: at veri prouidus augur
Theſtorides, vincemus, ait, gaudete Pelaſgi.
Troia cadet, ſed erit noſtri mera longa laboris;
Atq; nouem volucres in belli digerit annos.
Ille vt erat virides amplexus in arbore ramos
Fit lapis, & ſeruat Serpentis imagine ſaxum.

Li. 12. metam.

Pariter Serpens Orphei caput dilaniaturus in lapidem tranſmutatus fuiſse perhibetur.
Etenim Orpheus mulieres Thracias aſpernatus, acerbiſſimum earum odium in ſe con-
citauit: Quamobrem illæ dum Bacchi ſacra celebrarent, Orpheum in medio ferarum
cætu canentem conſpicatæ, magno facto impetu, eum dilacerarunt, eiuſq; caput, & ly-
ram in flumen Hebrum proiecerunt. Verùm Orphei caput in Lesbon inſulam delatum

Serpens dilaniaturus caput Orphei in lapidem tranſfiguratus.

anguis accedens dilaniaturus ab Apolline in lapidem fuit transfiguratus. Hanc meta- G
morphoſim eleganter decantat Ouidius hunc in modum.

Membra iacent diuerſa locis, caput Hebre, lyramq;
Excipis (& mirum) medio dum labitur amne,
Flebile neſcio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmurat exanimis, reſpondent flebile ſyluæ,
Iamq; mare inuectæ flumen popularе relinquunt;
Et Methymneæ potiuntur litore Lesbi,
Hic ferus expoſito peregrinis anguis arenis
Obſtitit, & ſparſos ſtillanti rore capillos,
Lambit; & hymniferos inhiat diuellere vultus
Tandem Phœbus adeſt, morſuſq; inferre paranti
Arcet, & in lapidem rictus Serpentis apertos
Congelat, & patulos (vt erant) indurat hiatus.

Li. 11. met.

Cum Achelous, pro Deianira filia, cum Hercule certaret, tradunt ipſum, vt Herculem H
eluderet, modò in liquorem, modò in Serpentem, & poſtremò in figuram tauri ſe trans-
formaſse. Huius meminit Ouidius dum cecinit.

Congrediturq; ferox, puduit modò magna locutum
Cedere, reiecit viridem de corpore veſtem,
Brachiaq; apposuit, tenuiq; à pectore varas
Inſtatione manus, & pugnæ membra paraui.

Lib. 9. met.

Et paulò inferius.

Elaborq; viro longum formatus in anguem;
Qui poſtquam flexos ſinuauit corpus in orbes,
Cumq; feros mouit linguam ſtridore biſulcam,
Riſit, & illudens noſtras Tirynthius artes.

Arachne puella, quæ de lanificio cum Minerua certamen ſuſcepiſse dicebatur, inter
alias fabulas, quas, inter texendum, telæ inſeruit, Iouem effigiauit tranſmutatum in

Ser-

A Serpentem, vt Deolida frueretur. Propterea Ouidius hoc intactum non reliquit, dum ait.

Meonis cluſam deſignat imagine tauri
Europam &c.

Deinde pergens author in deſcribendis alijs Iouis adulterijs ſic decantat.

Mnemoſynem paſtor, variuſq; Deoliaa Serpens.

Cadmus Agenoris filius à patre miſſus ad inquirendam ſororem Europam à Ioue raptam, cum illã non inueniret, & ſpem reuiſendi patris amiſiſſet (prohibuerat enim pater, ne ad ipſum, niſi illa reperta, reuerteretur) in Bæotiam oraculo monitus profectus eſt. Hic miſſos ad fontem ſocios paulò poſt à Serpente peremptos inuenit; quare, monente Minerua, Serpentem confecit, & eius dentes ſeminauit, ex quibus poſtea homines armati nati ſunt; quibuſcum, teſte Apollonio, Iaſoni pugnandum fuit, vt vellere aureo potiretur. Audiamus igitur Ouidium ſic loquentem.

Socij Cadmi à Serpẽte necati.
In Argonaut.
Lib. 3. Metam.

Sacra Ioui facturus erat, iubet ire miniſtros,
Et petere è viuis libandas fontibus vndas.
B *Sylua vetus ſtabat, nulla violata ſecuri,*
Et ſpecus in medio, virgis ac vimine denſus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum
Vberibus fœcundus aquis, vbi conditus antro
Martius anguis erat, criſtis inſignis, & auro
Igne micant oculi, corpus tumet omne veneno,
Treſq; micant linguæ, triplici ſtant ordine dentes.
Quem poſtquam Tyria lacum de gente profecti
Infauſto tetigere gradu, demiſſaq; in vndas
Vrna dedit ſonitum, longo caput extulit antro
Cæruleus Serpens, horrendaq; ſibila miſit.
Effluxere vndæ manibus, ſanguiſq; reliquit
Corpus, & attonitos ſubitus tremor occupat artus.
C *Ille volubilibus ſquamoſos nexibus orbes*
Torquet, & immenſo ſaltu ſinuatur in arcus,
Ac media plus parte leues erectus in auras
Deſpicit omne nemus, tantoq; eſt corpore, quanto,
Si totum ſpectes geminas qui ſeparat arctos.
Nec mora Phenicas, ſiue illi tela parabant,
Siue fugam, ſiue ipſe timor prohibebat vtrumq;
Occupat hos morſu, longis amplexibus illos,
Hos necat afflatu, funeſta hos tabe venęni.
Fecerat exiguas iam ſol altiſſimus vmbras;
Quæ mora ſit ſocijs miratur Agenore natus,
Veſtigatq; viros.
Vt nemus intrauit lethataq; corpora vidit,
Victoremq; ſupra ſpatioſi corporis hoſtem,
D *Triſtia ſanguinea lambentem vulnera lingua;*
Aut vltor veſtræ fidiſſima corpora mortis,
Aut comes, inquit, eris: dixit, dextraq; molarem
Suſtulit, & magnum magno conamine miſit.

Et paulò inferius.

Cedit Agenorides paulùm, ſpolioq; Leonis
Suſtinet iucurſus, inſtantiaq; ora retardat
Cuſpide prætenta, furit ille, & inania duro
Vulnera dat ferro, figitq; in acumine dentes.
Iamq; venenifero ſanguis manare palato
Cæperat, & virides aſpergine tinxerat herbas.

Et paulò inferius.

Vox ſubitò audita eſt neq; erat cognoſcere promptum
Vnde, ſed audita eſt: quid Agenore nate peremptum

Serpentem ſpectas, & tu ſpectabere Serpens. E
Ille diu pauidus pariter cum voce colorem
Perdiderat, gelidoq; comæ terrore rigebant.
Ecce viri fautrix ſuperas delapſa per auras
Pallas adeſt, motæq; iubet ſupponere terræ
Anguincos dentes populi incrementa futuri.

Cadmus cũ Hermione in Serpẽtes mutati.

Idem Cadmus permultas calamitates paſſus, tandem cum Hermione coniuge in Illyriam profugit. Vbi Deos precibus diligentiſſimis obſecrauit, vt ambo in ſpeciem Serpentis verterentur, qui Serpens olim ſui infortunij cauſa fuit. Vota tandem fuiſſe expleta perhibẽtur: etenim ambo in Serpentes fuerunt transformati, vt recitat Ouidius his carminibus.

Lib. 4. metam.

Neſcit Agenorides natam, paruumq; nepotem
Æquoris eſſe Deos luctu, ſericq; malorum
Victus, & oſtentis, quæ plurima viderat, exit
Conditor vrbe ſua, tanquam fortuna locorum F
Non ſua ſe premeret, longiſq; erroribus actus
Cortigit Illyricos profuga cum coniuge fines.

Et paulò inferius.

Ipſe precor Serpens in longam porrigar aluum.
Dixit, & vt Serpens in longam tenditur aluum,
Duratæq; cuti ſquamas increſcere ſentit,
Nigraq; cæruleis variari corpora guttis.

Deinde.

Et lacrymis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede ò coniux, accede miſerrima dixit.
Dumq; aliquid ſupereſt de me, me tange, manumq;
Accipe, dum manus eſt, dum non totum occupat anguis.
Ille quidem vult plura loqui, ſed lingua repentè
In partes eſt fiſſa duas, nec verba loquenti G
Sufficiunt, quotieſq; aliquot parat edere queſtus,
Sibilat: hanc illi vocem natura reliquit.
Nuda manu feriens exclamat pectora coniux,
Cadme mane, teq; infælix his exue monſtris.
Cadmæ quid hoc? vbi pes? vbi ſunt, humeriq; manuſq;
Et color, & facies? & dum loquor omnia, cur non
Me quoq; Cælestes in eumdem vertitis anguem?
Dixerat, ille ſuæ lambebat coniugis ora,
Inq; ſinus caros, veluti cognoſceret, ibat,
Et dabat amplexus, aßuetaq; colla petebat;
Quiſquis adeſt (aderant comites) terretur, at illa
Lubrica permulcet criſtati colla Draconis.
Et ſubitò duo ſunt, iunctoq; volumine ſerpunt,
Donec in oppoſiti nemoris ſubiere latebras. H

In Hymn. in Apoll.

Inſuper Typhonem alij fuiſſe Serpentem, alij gigantem anguineis pedibus retulerunt. Nam Homerus ſcriptis mandauit, quòd Iuno, quia ægrè tulerat Iouem abſq; eius congreſſu, ex capite Mineruæ peperiſſe, Deos omnes tam ſuperos, quam tartareos obſecrauit, vt & ipſa ſine mariis permixtione parere poſſet. Hæc igitur voti compos facta, cum manu humum percuſſiſſet, ortus eſt Typhon, qui poſtmodum educandus Draconæ traditus eſt, vt patet his verſibus Homeri, qui ſic latinè exponuntur.

Illimis propè fons, illic maculoſa dracena
Interijt iaculo Regis magno è Ioue nati,
Peſtis, & atra lues mortalibus illa virorum,
Illa fuit pecudum exitium, grauis illa ruina.
Illa aluit captum pulchra à Iunone Typhona
Difficilemq;, grauemq; luem mortalibus ægris.
Hunc irata Ioui patri Iuno edidit olim,

Quod

A *Quod fuit illius de vertice nata Minerua.*

Hesiodus autem in Theogonia promulgauit Typhonem, siue Typhoeum Terræ, & Erebi fuisse filium, ne igitur hoc in loco omnia Hesiodi carmina recitemus; illius tantùm breuem sententiam ex Natali Comite exarabimus hunc in modum.

Verùm vbi Titanas Cælo turbasset ab alto
Iupiter, hinc genuit mox alma Typhœa tellus
Postremum ex Erebo Veneris dulcedine capta.
Huic palmæ ad quæuis miranda negocia duro
Robore erant, promptiq; pedes, centum capita altis
Ex humeris sæui surgebant torua Draconis.
Ora sub hinc linguis lambentia cæca trisulcis.
Igne coruscabant cilys sub lumina tetris.
Deniq; quodq; caput flammam spirabat & ignem.
Omnibus his inerant voces, variumq; sonabant,
B *Horrendumq; dabant gemitum, sepè ore tonabant,*
Numinibus magnis vt sint concurrere visa.
Interdum ingenti tauri mugire boatu,
Interdum gemitum sæui dare visa leonis,
Interdumq; canum latrantum emittere voces.
Rursus & horrendum sonitum ab radicibus imis
Mittebant montes vmbrosi luce sub illa,
Deniq; visa potens nimium foret ista propago:
Atq; viros, Superosq; Deos vicisset, ab alto
Ni pater omnipotens hominum sator, atq; Deorum
Æthere det tonitrus, & fulmina crebra repentè.

Quamobrem ex dictis descriptionem Typhonis licet contemplari. Hic immensæ magnitudinis gigas omnium montium vertici imminebat, capite astra tangebat, altera manus ad orientem, altera ad occidentem extendebatur; ex humeris centum capita
C anguium pendebant; in cruribus maximas Serpentum spiras habebat. Corpus totum plumis tectum erat. Ab oculis fulgor igneus, & ab ore scintillæ dimanabant. Hunc Iupiter, cæteris fugientibus Dijs, apud Hæmum montem fulmine percussit: ideoque mons ille à copia sanguinis vulnerati monstri effluentis Hæmus denominatus est: nam τὸ αἷμα Græcis sanguis dicitur. Huius autem monstri clariorem descriptionem Natalis Comitum his versibus assignauit. *Lib. 6. myth. cap. 22.*

Anguincis pedibus sublimi vertice Cælum
Tangebat: corpus plumisu; angueſq; tegebant
Innumeri, plagas Orientis dextera Solis
Cum staret, plagas tangebat læua cadentis.
Huic centum capita expirantia naribus ignem
Ausa Iouem contra, Cælumq; insurgere contra.
Sed pater omnipotens tonitrus, & fulmina dextra
Deijcit in terras.

D Inter poeticos authores de loco natali Typhonis, & de Percussore, agitari solet controuersia. Etenim circa locum, alij in Libya, alij in Phrygia monstrum educatum fuisse tradunt. Alij tandem in Cilicia, in celeberrima illa spelunca Typhonis nuncupata, vt recitat Homerus.

Εἰν Ἀρίμοις, ὅθι φασὶ τυφωέος ἔμμεναι εὐνάς.

Idest.

Hic vbi sunt Arimi, & cunabula dicta Typhonis.

Circa Percussorem Typhonis, multi non à Ioue, sed ab Apolline Sagittis confossum fuisse arbitrantur: nam scriptum reliquit Strabo Typhonem Serpentem; & non homi- *Lib. 16.*
nem fuisse, qui, dum ad fugam latebras quæritabat, iuxta Orontem fluuium in Antiochia iaculis ictus fuit: licèt Homerus aliter senserit.

E

QVIBVS DIIS SACRI.

Caduceus Mercurij cur duobus Serpẽtibus inſignitus.

MYTHOGRAPHI ſcriptis mandarunt Mercurium in Arcadiam itinerantem duos Serpentes acriter inter ſe prælíantes offendiſſe,& illicò, interpoſita virga, illos conciliaſſe, quamobrem, ne poſteri tanti miraculi monumentum obliuiſcerentur, Antiquitas virgam duobus Serpentibus coronatam pinxit,& Mercurio conſecrauit. Herodotus tamen in Euterpe recitat, quòd circa Thebas, Serpentes quidam puſillo corpore, cornibus è ſummo vertice natis coronati,& hominibus prorſus innoxij naſcuntur, quos defunctos in Iouis ædibus ſepelire ſolent, quoniam huic Numini ſacratos eſſe arbitrantur. Alij non leuibus ducti rationibus Serpentes Æſculapio dicatos eſſe exiſtimarunt: quandoquidem, ob arctam Serpentum cum Æſculapio familiaritatem, non ſolum gentes Epidauri ſedis principalis Æſculapij, angues ei ſacratos eſſe voluerunt; ſed etiam multis alijs in locis, & potiſſimùm Corinthi, angues in templo Æſculapij nutriebantur, ad quos nemo audebat accedere, ſed cibaria illis deſtinata quotidie in oſtio templi locabantur. Immò in templo Æſculapij ſumptuosè a dificato in ciuitate non procul à Corintho, inter alias ſtatuas, quædam ſupra Serpentem ſedens obſeruabatur, quæ apud Pauſaniam mater Arati filij Æſculapij eſſe ferebatur. Alij Priſcorum, Serpentes Trophonio ſacratos eſſe ſtatuerunt, quoniam, in antro Trophonij tantoperè celebrato, Serpentes Oraculi relatores eſſe crediderunt. Trophonius enim olim inſignis Architectus fuit, qui ſubterraneum Fanum in Lebaida Bæotiæ regione fabrefecit, quod poſtmodum ab opifice, Trophonij antrum cognominatum eſt; vbi cum aliquandiù oracula reddidiſſet, atq; tandem fame interijſſet ferunt genium quemdam antrum hoc ſubijſſe, atq; ex eo futura prædixiſſe. Qui verò hinc oracula ſciſcitabantur, nudi in aditu ſpecus ſedere ſoliti erant, atq; inde flatu quodam ſub terram abripiebantur: geſtabant autem ſecum placentas, quas Serpentibus occurrentibus objicerent: deinde, accepto oraculo, per alium hiatum in terram reſtituebantur.

Serpentes Æſculapio dicati.

Trophonij antrũ vbi olim fuerit

F

G

APOLOGI.

APVD græcos Authores, veluti apud Nicandrum, & Sophoclem legimus hanc fabulam variè tamen recitatam Ferunt enim, cum Prometheus cæleſtem ignem furatus eſſet, illumq; mortalibus communicaſſet, nullam accepti muneris gratiam ei relatam fuiſſe: propterea Iuppiter id libenter approbans, medicamen ad arcendam ſenectutem hominibus elargiens, aſino vectandum commendauit. Hic in itinere ſiti oppreſſus ad quemdam fontem ab angue cuſtoditum peruenit: neq; alia cõditione, ei bibendi facultas ab angue facta fuit, quam quod vehebat onus Serpenti, mercedis nomine, concederet. Hac de cauſa ſingulis annis angues exuuias deponunt: quemadmodum etiam prolixiori ſermone ſuperius fuit expoſitum. Rurſus Serpens à cunctis hominibus peſſumdatus Iouem adijſſe traditur, qui reſpondit, ſi primum te cõculcantẽ pupugiſſes, procul dubiò hoc incommodum euitaſſes. Apologus indicat eos, qui primis adorientibus reluctantur, alijs formidoloſos fieri. Huic documento non valdè diſſimilis eſt ſenſus alterius apologi, in quo introducitur anguilla Serpentem interrogans, cur homines potius anguillam, quam anguem (cum tamen ambo ſint ſimiles) perſequantur. Reſpondiſſe fertur Serpens, quoniam mihi inſidiantes lethali noxa afficere conor. Quare docet Apologus vltores iniuriarum à cæteris minus lædi. Faernus igitur canit hunc in modum.

Serpẽs cur aduenientẽ Vere iuuenẽſcat.

Anguillæ, & Serpẽtis apologus.

H

Vnanimem quondam Serpentem anguilla rogauit,
Cur anguillarum generi omnia plena periclis,
Plena dolis hominum, atq; inimicis fraudibus eſſent.
At tu, inquit, mihi conſimilis, cum penè gemellus

Cætera

A *Cætera sis, nullis obnoxius insidijs es,*
Securosq; dies pacati transigis ævi.
Cui Serpens nimirum, inquit, quia qui mea turbat
Otia, & infestam mihi vim temerarius affert,
Non impunè refert, nos inulta iniuria restat.

Huius veritatis periculum olim feciſſe Coruus dicitur, qui fame ſtimulatus, Serpentem in aprico dormientem loco rapuit; à quo ſtatim lethali percuſſus ictu interiturus hęc poſtrema verba protulit. Vtinam ſimile lucrum non inueniſſem. Hic apologus proferri ſolet de illis, qui, ob theſauri inuentionem, ſalute periclitantur. Amplius Serpens in veſtibulo cuiuſdam agricolæ, tanquam in loco dudum ſibi familiari deliteſcens, incautè filium agricolæ ictu peremit. Quamobrem ruſticus ira incenſus, accepta ſecuri, animo anguis interficiendi, illius fugientis caudam truncauit. At multos poſt menſes, agricola ratus Serpentem illatæ iniuriæ non amplius meminiſſe, vt antiqua erat conſuetudo, cibum denuò in latibuli orificio angui appoſuit. Tunc Serpens hæc verba protuliſſe fertur. nunquam poſthàc tecum mihi noua intercedet neceſſitudo: ſiquidem meus B conſpectus mortem filij in memoriam reuocabit tuam; & ego caudam mutilatam intuẽs nonniſi fucatam tecum inire potero amicitiam. Apologus monet graui laceſſitum iniuria, extante contumeliarum monumento, obliuionis locum non inuenire. Vel denotare poteſt vehementes inimicitias nonniſi ſumma cum difficultate conciliari poſſe. Iuxta illud.

Corui, & Serpẽtis apologus.

Qui primò nocuit, vult posse nocere secundò;
Quæ dedit insidus mella, venena puto.

Inſuper quidam anguis ſecùs angulum ruſticanæ domus ſtabulans, ſęuiente bruma, lethali oppreſsus frigore ruſticum caſæ dominum deprecatus eſt, vt ſibi, in impendente mortis periculo præſto eſſet. Ruſticus Serpentinis motus precibus, illum ad ignem introduxit. Anguis igneo refocillatus calore, viribuſque recuperatis, totam perluſtrans domum, omnes habitantes venenauit. Hoc apologo docemur homines barbaros, & inhumanos beneficia in ſe collata non remetiri. id autem explicatur his ver- C ſibus.

Serpentis, & agricolæ apologus.

Anguis, & ruſtici apologus.

Dum niue canet humus, glacies dum sopit aquarum
Cursus, in colubrum turbida sæuit hyems.
Hunc videt, hunc hominis refouet clementia ventum
Temperat huic tecto, temperat igne gelu.
Ore ferit virus coluber, sic toxicat ædem;
Hospes ait Colubro, non rediturus abi.
Non exit coluber, nec vult exire, sed hæret,
Amplectensq; virum sibila dira mouet.
Reddere gaudet homo nequam pro melle venenum,
Pro fructu pœnam, pro pietate dolum.

Apologus autem de cancro, & Serpente, in quo homines, dolis, amicos adeuntes lædi traduntur, in hiſtoria Cruſtaceorum recitatus fuit.

Lib. 2 cap de Cancris

D

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

AENEVS Serpens à Moyſe in Deſerto exaltatus, vt habetur in ſacris litteris, qui non erat verus Serpens, ſed ad ſimilitudinem Serpentis fabrefactus, quem intuentes ab ictibus Serpentum ſanabantur, myſticè ſignificauit Chriſtũ verum animarum noſtrarum Aeſculapium, & humanæ ſalutis vindicem. Hic ſub figura Serpentis cunctas hominum affectiones, & vulnera ſanauit, & tandem in cruce pendens, omnes noxas, & crimina expiauit. Etenim ænea illius Serpentis materia propter duritiem (vt contemplatur D. Hieronymus) crucis Chriſti monumentum nunquam antiquandum eſse indicabat: deinde ob æris ſonũ, doctrinam Chriſti non ſolum in Iudæos, ſed etiam in Ethnicos fore propagandam. Præterea in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ legitur, quod Virgo myſticè deſignabatur per arcam, in qua virga, manna, & tabulę legis fer-

In Num. c. 20.

In Exechiel.

Li. 1. c. 52.

ſeruabantur: nam virga primò mutata eſt in Serpentem, ſecundò per eam diuiſum eſt E
mare, tertiò ex lapide educta eſt aqua. Chriſtus myſtica fuit virga iacens in vtero Virginis, & ex illa humanitatem accipiens: deinde tanquam Serpens Moyſi, Chriſtus inimicis ſuis horribilis eſt, cum ab eius aſpectu, tanquam à facie Serpentis abhorreant: cum tamen Chriſtus omni malitiæ veneno careat, & omnibus criminoſis eius miſericordiam implorantibus, diuinam præſtet opem. Myſticus etiam Serpens Chriſtus in ſe-
Li.5.c.13. pulcro fuiſſe perhibetur: quandoquidem Deus pater, in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ, proponit quinq; loca, ad quæ accedentes, ſemota omni ſuperbia, & caritate feruentes, quintuplicem fructum adipiſci poſſunt; quinto loco collocabatur Serpens, qui iacuit, & non iacuit; Hic autem locus, Chriſti ſepulcrum exponitur, in quo quaſi Serpens abiectus, nimirum eius humanitatis iacuit: quamuis ſecundùm diuinitatem vbiq; fuerit. Item Serpens admirandum Chriſti reſurrectionem myſticè demonſtrat, vt
In ſyl. Allegor. innuit Lauretus, ſiquidem illã Serpentis in virgam tranſmutationem, rurſuſq; virgę in Serpentem, Remigius myſticam, poſt obitũ Chriſti, reſurrectionem, & aſcenſionem in-
In pſal.73. terpretatur. Immò ille Serpẽs, qui in ſacris paginis, calcaneo mulieris inſidiaturus, & à F
ſemine eiuſdem mulieris conculcandus tradebatur, Diaboli imperium à Chriſto Serpente myſtico ſuperandum fore ſignificabat. Tandem Coluber in via, qui legitur in
Cap.29. Geneſi, Chriſtus in die nouiſſimo exponitur, qui improbos in nequitia ſua comprehendet. Quid plura? Chriſtus ipſe apud Ioannem ſe myſticum eſſe Serpentem fatetur
Cap.3. his verbis. *Sicut Moyſes exaltauit Serpentem in Deſerto, ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis, qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.* Hoc in loco multi ambigunt, an virtus ſanandi, quę ab æneo Serpente in Deſerto erecto à Moyſe dimanabat, procederet à fortitudine æris an à ſpecie Serpentis, an à probitate Moyſis. Hanc
Li.4.c.61. difficultatem diſſoluit Dæmon, iubente Chriſto, vt legitur in Reuelationibus Sanctę Brigidæ. Hæc autem ſunt verba. *Hæc virtus ſanatiua à nullo erat, niſi à propria, & ſola virtute Dei, & fide populi credentis, & obedientis, qui ſic firmiter credidit Deo, quòd Deus, qui de nihilo fecit omnia, poſſet facere, quæ non erant prius. Iterùm dixit Deus. Dicito Dæmon, quando virga facta eſt Serpens, vtrum id factum ſit præcipiente Moyſe, an iubente Deo? an quia Moyſes Sanctus fuerit, an quia verbum Dei ſic dixit. Cui Dæmon, quid, G
inquit, erat Moyſes, niſi homo infirmus, ſed iuſtus, & Deo obediens, ad cuius verbum, quod protulit Deus, virga facta eſt Serpens, Deo iubente, & Moyſe tanquam miniſtro obſequente: nam ante præceptum, & verbum Dei, virga erat virga; præcipiente autem Deo, virga facta eſt Serpens; itaut Moyſes formidaret.*

Cuius vi Serpẽs Aeneus ſanaret ſaucios à Serpentibus.

Præter hæc, caput Serpentis myſticè fidem noſtram ſignificare ſolet. Nam quando
Cap.10. legitur apud Mattheum. *Eſtote prudentes ſicuti Serpentes.* D. Io. Chryſoſtomus mo-
Homil.34. in Matth. net, quòd hoc in loco Chriſtus, ad imitationem prudentię Serpentinæ, nos cohortatur: namq; Serpens, qui in manus venatorum inciderit, ad cruorem ſaucius, capite tamen ſeruato, vulnera nihili pendet: ita etiam Chriſticolæ, omnibus pereuntibus, præter caput, nempè fidem, lætari debent. Hoc tot Sancti Martyres præſtiterunt, dum varijs conſauciati modis caput, nempè Chriſtum Dominum, & fidem ad interitum vſq; con-
Cap.20. & 21. feſſi ſunt. Idq; meritò; nam hæc leguntur in Actis Apoſtolorum. *Mori paratus ſum pro Chriſto, nec facio animam pretioſorem, quàm me.* Quamobrem à capite nimirum à fide, impendentibus etiam mille periculis, plagis tyrannorum, & cruciatibus impio- H
rum, non eſt recedendum. Quamuis hoc aſſertum alio etiam modo eſset illuſtrandum, ſi dixerimus ſeruanda eſse capita, nimirùm authores: non enim Dominos, & Principes, illecebris, & vanis commentis fallere debemus. At de coniungenda pru-
Serpentis prudentia, & ſimplicitas Columbina. dentia Serpentis cum ſimplicitate columbina, videndus eſt Nazianzenus in Oratione, quam in funere patris ſui præſente Baſilio, habuit, Vbi leguntur hæc verba. *Nam cum Serpentis ad malum prudentiam cum ſimplicitate Columbæ ad bonum coniunxiſſet ita ſe comparauit, vt nec prudentiam in verſutam improbitatem, nec ſimplicitatem in ſtoliditatem degenerare ſineret, verùm ex ambabus, quoad fieri poterat, vnam virtutis ſpeciem effecit.*

Diabolus dicitur Serpens. Ex altera parte Diabolus Serpens myſticus fuiſse demonſtratur, quippequi genus humanum veneno idolatriæ labefactauerit, dum primis parentibus perſuaſit, vt vetitum comederent pomum his verbis. *Eritis ſicut Dij ſcientes bonum, & malum.* D. Am-
In li. de Parad. ca.13. broſius hæc verba meditans, Serpentem idolatriæ fuiſse authorem protulit, dum is audaci

A audaci illecebra plures Deos introducere conatus est. Serpentes etiam, quos deuorauit Serpens Moysis mysticè exponuntur Dæmones, qui à Christo fuerunt superati. Præterquam quòd habemus in Apocalypsi hæc verba. *Vehemens,& mari, quia descendit Diabolus ad vos, & sciens, quòd modicum tempus habet, & postquam vidit Serpens, vel Draco, quòd proiectus esset in terram, persecutus est mulierem.* Quamuis autem in sacris Biblijs Diabolus Serpens dicatur, tamen hac figura insignitum esse non est credendum, sed tali decoratur nomine, ob verborum impostu ram, qua humanum genus decipere nititur. Propterea inimicitia inter semen mulieris, & semen Serpentis mysticè significat Dæmones hominum castitati semper insidiantes. In maiorem huius asserti confirmationem: quando legitur in Deuteronomio. *Et ductor tuus fuit in solitudine magna, atq; terribili, in qua erat Serpens.* Lauretus hunc Serpentem, in sylua allegoriarum, Diabolum interpretatur. Immò in Reuelationibus S. Brigidæ, Diabolus per Serpentem, & Leonem designatur: nam Christus sponsam formidantem alloquens dicebat. *Sed quis est Leo, vel Serpens, nisi Diabolus; Leo propter malitiam, Serpens propter astutiam.* Tandem

B omnes Dæmones Serpentes tortuosi meritò appellantur, cum semper à recto veritatis tramite deflectant.

Cap. 12.

Cap. 8.

Li. 4. c. 14.

Amplius hominum crimina mystici Serpentes nuncupantur, tum quia humanum genus assiduè depascuntur, tum quia mortales multifariam venenant. Quapropter in Reuelationibus S. Brigidæ ad rem, visio quædam horrifica hominis, & mulieris narratur: mulier enim non solum vepribus pro crinibus exornata erat, auribus mutilatis, & naribus saniem stillantibus, sed etiam labia tanquam dentes Serpentis, & lingua tanquam venenatus aculeus illi inerant. Hæc fuit Sanctæ visio, quæ ab Angelo explicata fuit hunc in modum. *Labia verò illius sicut dentes Serpentis videbantur, & in lingua venenosus aculeus; nam dum Serpens dentes magna vi stringit, ne ab aliquo aculeus frangatur; tunc squallor de ore eius effluit in dentes. Similiter, & mulier claudit labia in confessione, ne frangatur delectatio peccati, quæ est animæ aculeus venenatus; squallor tamen peccati euidens est coram Deo, & Sanctis eius.* Pariter paulò inferius, homo criminosus per allegoriam vocatur vas fictile, quod, fracta testa, nihil nisi lutum, in cuius medio iaceat Serpens, effundit: cum tamen melle suauissimo refertum esse deberet. Hæc igitur testa assimilanda est cordi peccantis, quod in obitu disruptum plenum mundanis delicijs lutum repræsentantibus inuenitur. Serpens autem est anima criminosa, quæ meridiano iubare lucidior esse deberet, & tamen atro. suffusa criminum veneno horrificus Serpens euasit, qui postmodum nemini, nisi sibimetipsi ad perditionem nocet. Quamobrem non debemus admirari doctrinã Philonis, si dixerit in libro de Opificio Mundi, Serpentem primos parentes decipientem per allegoriam, voluptatem à multis dilectam exponi posse, ad quam homines tanquam sibimet ipsis familiarem properare solènt. Idem Philo, in hoc intellectu, alibi scriptum reliquit Serpentem super ventrem gradientem denotare voluptatem ventri dominari: etenim à ventre voluptates omnes sensibiles, & affectiones libidinosæ dimanant. Nostram stabilire videtur sententiam Gregorius Nissenus scribens, Serpentes mordentes populum in Deserto, quorum morsibus Iudæi interibant, corporeas cupiditates indicare: ideòq; si pro eorum salute Serpens æneus in ligno erectus inspiciendus erat, simili ratione homines terrenis inuoluti cupiditatibus, ad euitan-

Peccata Serpentes vocantur.

Li. 4. c. 52.

C

Lib. cit. cap. 107.

Li. 2. Allegor.

In vita Moysis.

D dam animæ perditionem, passionem Domini nostri comtemplari debent. Tandem hanc voluptatis, & Serpentis allegoriam Lauretus magis illustrat, dum inquit. Si Serpens pedibus carens pronus ventri nititur, terra vescitur, & venenum circa dentes gestat: homo quoq; omne voluptatum genus amplectens, criminibus grauatus ægrè caput detollit, terrenis, & non cælestibus vescitur cibis, nec non circa dentes virus gestare dicitur, quoniam horum alimentorum congestio læthifera est.

In syl. Allegor.

Insuper hypocritæ, & homines fallaces Serpentum quoq; allegoria demonstrantur: nam, quando Psalmographus inquit. *Furor illis secundum similitudinem Serpentis: sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas.* Multi expositores per Serpentes hypocritas, & fraudolentos homines intelligunt, qui cæteros à fide, & à via veritatis deflectere cogunt. Quamuis alij, per Serpentes, hoc in loco intellexerint Iudæos Christum interimentes, qui reuera tot angues venenum malitiæ effundentes visi sunt. Hoc autem à veritate alienum non esse statuimus: cum legantur in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ hæc verba Christi ad Sponsam Dei: nimirum hypocritam, & hominem fallacem bra-

Psal. 57.

Li. 1. c. 23.

chia

chia in modum Serpentis habere: ideòq; tanquam Serpens ea retorquet in circulum, E
vt malitiam, iniquitatem, & aſtutiam occultet, ne quis huiuſmodi vitia deprehendere poſſit. Præterea Lauretus Serpentem, typum etiam mortis eſſe conſtituit: propterea quòd per Serpentem mors hominibus illata ſit. Vnde D. Auguſtinus verba faciens de plagis Aegypti, à Serpente tempus huius mortalitatis denotari docuit: cum mors olim à Serpente originem duxerit. Alioquin Serpentes dicuntur deſignare res imperſcrutabiles: cum in ſacris litteris hæc legantur. *Tria hæc excellentia ſunt, & ſupra captum meum, & quarum penitus ignoro. Via aquilæ in aere, via Serpentis ſupra petram iter nauis in pelago, & via viri cum adoleſcentula.* Denique, vt annotauit Paulus Scaliger, Serpentes ſcientiarum authores per allegoriam, genium hominis indicant: nam ſcientiæ non affatim, ſed potiùs ſerpendo, nimirum tractu temporis hauriuntur, & perficiuntur.

In ſyl. Allegor. Serm. 2.

Prouerb. 30.

L. 2. de rer. cauſ. cap. 7.

MORALIA. F

CVNCTIS rerum naturalium inueſtigatoribus exploratum eſt pinguedinem Serpentis aquatici aduerſus morſum crocodilorum valere. Quare debemus contemplari aquaticum Serpentem Chriſtum, qui in vnda pietatis, & calamitatum nutritus fuit; propterea eius pinguedo, nempè eius paſſionis meditatio morſu crocodili, nimirum tentamenta Diaboli profligat, atq; expugnat. Id autem à viris iuſtis præſtari manifeſtum eſt, qui Herculem adhuc infantem, Serpenteſq; ſtrangulantem imitati, à teneris vnguiculis, omne voluptatum genus aſpernari aſſueſcunt. Item cum cauda Serpentis perſeuerantiam ſignificans abſciſſa denuò creſcat: ſimiliter perſeuerantia, ſi ob commiſſum crimen ſcindatur, per virtutem rurſus creſcere dicitur, dum homo pœnitentia ductus ad Deum reuertitur.

Voluptatũ cõtemptus.

Iterum viri iuſti Serpentes appellandi ſunt, quoniam, more Serpentum, antiquas, & pernitioſas omittendo conſuetudines, veterem pellem deponunt. Vel etiam, ritu G
anguium, renouari dicuntur, dum mortalitatis ſpolium exuentes, ad vitam fine carentem perueniunt. Amplius Serpentes antiqua grauati cute, & frigore oppreſſi ad cauernam ſe conferunt, vbi diù ieiunare dicuntur, & tandem per anguſtum petræ foramen tranſeuntes vetuſtam exuunt tunicam, & priſtinæ iuuentuti reſtituuntur. Pari ratione viri iuſti, & prudentes frigore diuini timoris algentes, ad cauernam diuinarum meditationum confugiunt, vbi abſtinentia affliguntur; quos tamen extrema inopia nunquam interimit. Iuxta illud Prouerbiorum. *Non affliget Dominus fame animam iuſti.* Vnde tandem diuturno macerati ieiunio, per anguſtam viam ad regnum cæleſte tranſeunt. Idcircò ad rem, Sanctus Petrus Damianus nos ad ieiunium quadragenarium hortans, argumento a Serpentibus deducto nos iuueneſcere poſſe atteſtatur his verbis. *Vis ad Serpentis exemplum nouus fieri, & languentis animæ ſenectutem in pubeſcentis adoleſcentiæ reflorere decorem? ieiuna cum Serpente per circulum quadragenarij temporis; ideſt à carnalibus deſideriis tempera per omnem huius vitæ decurſum, etenim ipſe Serpens, quanta ſit ieiunij virtus, oſtendit, qui mox vt ſputum ieiuni hominis guſtat, protinus interemptus expirat.* H
Non ergo ſerue Dei, te pigeat ieiunare, vt moriatur ille, qui te cibo turgidum nititur deglutire, & abſorbere.

Viri iuſti vt Serpentes renouantur.

Gap. 10.

Opuſc. 52. cap. 22.

Si Serpentem hactenus ad viros iuſtos comparauimus: liceat viciſſim, per Serpentem, Diabolum intelligere, quod præſtat Sanazarius, dum infantem Ieſum, ſub perſona paſtorum, veneratus. Etenim quæ de Serpente recitauit Virgilius in Eclogis, detulit ad antiquum Serpentem, nempè Diabolum, qui nos in hoc ærumnarum pelagus, primis parentibus in Paradiſo deluſis, præcipitauit. Canit igitur hunc in modum.

Ecloga 4.

Occidet, & Serpens miſeros quæ prima parentes
Eluſit, portentificis imbuta venenis.

Deinde ſi omnes Serpentum proprietates ponderemus, has in Diabolo omnes elucescere comperiemus. Primitùs ſi loca deſerta anguis colit, Diabolus Deſertum criminum frequentat, ſi percuſſus ab angue, ob qualitatem veneni fit penè inſenſibili, ita diabolicis tentamentis oppreſſus, & veneno cupidit. tum afflictatus adeò ſenſibus priuatur,

A uatur, vt quanta sit peccati ægritudo, minimè noscat. Si anguis inuenitur adeò ve-
ne ro us, vt mordens equi vngulam, & equum, & equitantem interimat: Diabolus mor-
su peccati quandoque solum pedem, nempè solam affectionem comprehendit, & pau-
lò post equum, & equitantem, scilicet corpus, & animam interficit. Si tempore hye-
mali anguis ob sopitam virtutem minus nocet: Diabolus etiam hyeme calamitatum
minus homines affligit; cum frigus timoris Dei diabolicas vires eneruet. Si os Serpen-
tis acutissimis dentibus est armatum, Diabolus quoq;, pro dentibus, tot peccantibus
vtitur, quibus interdum innocentes lędit, atq; lacerat. Item Diabolus gressum Ser-
pentis imitatur: nam Serpens absq; vllo strepitu incedit: idem præstare Diabolus dici-
tur apud D. Ambrosium; dum occulta Dæmonum infestatio veluti latronum multi-
tudo nos identidem opprimat. Deinde occultis accessibus; sub specie pacis nos fallit;
etenim transfigurans se in Angelum lucis, noctem pro die, venenum pro antidoto, &
antichristum sub vocabulo Christi ostentat. Immò quemadmodum sunt nonnulli Ser-
pentes in motu segnes, similis conditionis sunt Dęmones, qui ad negligentiam, & pigri-
B tiam homines hortantur: & si alij Serpentes tanta velocitate mouentur, vt volare vi-
deantur; tales dicuntur esse Dęmones, qui ad iracundiam, & rixas homines stimulant.
Tandem si dantur angues armentorum gregem persequentes, quoniam lacte delecten-
tur: tales sunt Dæmones, qui clanculum ad crapulam mortales ducunt. Rursus Ser-
pens odit rutam, & à mustela pabulo rutæ munita abhorret: Diabolus rutam amaræ pę-
nitentiæ, nec non viros iustos in vnda huius amaroris versantes abominatur. Iuxta
illud Iob. *Resistite Diabolo, & fugiet à vobis.* Aut iuxta illud Lucæ. *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis.* Iterum Serpens Ceruum fugit, & Leonem interimit: Diabolus Cer-
uos, idest homines simplices, & perfectos odio habet, Leones verò, nempè superbia
tumidos interficit. Amplius Serpens hominem nudum non adoriri traditur: Diabolus
vestibus affectuum denudatum, & diuitijs priuatū non aggreditur. Tandem si in India,
ex Plinio, tam grandes Serpentes diuagantur, vt Ceruos, & tauros degulutire possint:
tales dicuntur esse maximi Dæmones, & pręcipuè Lucifer (cum non sit potestas supra
terram, quæ comparetur ei) qui ceruos, nempè veloces ad Dei obsequium, & tauros,
C nimirum fortes, & persecuerantes in pœnitentia, tentamentis inuadunt, delectationi-
bus lædunt, consensu, & operationibus occidunt, & deuorant, quos postmodum in
cloacam inferiorem egerunt. Demùm Serpens si necetur, non continuò reliquæ partes
vnà cum capite mori videntur; sed truncato capite, aliæ partes per aliquot temporis
spatium motu vitali fruuntur. Idem accidisse Diabolo considerandum est: etenim, qui
illius multiplex caput sustulit, cæteras partes neglexit, vt interfecti Serpentis motum
posteris, ad occasionem exercitationis, relinqueret. Nam memoria Serpentis semper
debet in mentem reuocare, in quam foueam vetus Serpens humanum genus duxerit:
quamquam non ipse Serpens animal irrationale homines læserit, sed in illo locutus
est Diabolus, veluti in asino Balaam Angelus; vt D. Augustinus in Genesi ad litteram
exposuit. Diabolus enim fuit, qui suasione sua, hominem ad casum incitauit: vnde illi
Serpentis, & Draconis nomen inditum est; vt in Psalmo nonagesimo legitur. *Conculcabis Leonem, & Draconem.* Hic autem perpendendum est, æquè graue esse quempiam ad
crimina impellere, non secus ac si ipse deliquisset: propterea grauior fuit pœna Ser-
D pentis, quàm Euæ. Rursusq; grauior pœna Euę, quàm Adami: quoniam Eua Adamum,
& Euam Serpens deceperit. Hinc Manichæi hac ratione moti bruta quoq; ratione, &
intellectum prædita esse existimarunt, cum Deus Serpentem etiam supplicio affecerit.
Hoc autem ex sacris litteris alienum esse à veritate colligimus: siquidem Psalmogra-
phus inquit. *Nolite fieri sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus.* Et quamuis Serpens
supplicio affectus fuerit, nihil est, quod impediat, quin eadem ratio in plantis etiam
valeat: quandoquidem dixit Dominus in Euangelio. Arbor fructus nou producens ex-
cidatur, & in ignem proijciatur. Cæterùm Serpentem pœnis affecit Deus, quemadmo-
dum pater vnicum diligens filium, qui non solum homicidæ supplicium iniungi curat,
sed etiam cædis instrumentum confringit.

Diabolus ad Serpentem comparatur.

Cap. 4.

Cap. 13.

Maximi dæmones.

Lib. 11. cap. 19.

Manichæorum error.

Psalm. 31.

Si animum ad peccatum, & peccantes conuertamus; proculdubiò anguis, & pec-
cato, & peccanti assimilatur: nam primò, ex doctrina Ecclesiastici habemus peccatum
tanquam colubrum fugiendum esse; quoniam semper ad læsionem paratum est. Præte-
rea proprietates huius animalis, peccantium, & Serpentium similitudinem docent:

Serpentum & peccãtiũ ſimilitudo.

etenim ſi angues, ratione habitationis, inter ſe diſcrepant, dum alij in cauernis, alij in aquis, & alij in ſyluis verſantur: pariter peccantium alij loca ſubterranea colunt, vt Auari, alij in aquis deliciarum natant, vt libidinoſi, alij tandem per ſyluas honorum, & dignitatum diuagantur, vt ſuperbi: nam omne quod eſt in Mundo, aut eſt concupiſcentia carnis, aut concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitæ. Deinde Serpens naturaliter eſt frigidus; item criminoſus ob impietatem alget: Tempore congreſſus, ex Plinio, angues ita copulantur, vt vnum corpus duo capita repræſentare videatur: ita viri improbi tunc arctè iunguntur, quando aliquem lędere cupiunt. Serpentes gradiendo veſtigium viſcido humore in via imprimunt: criminoſi quoq; quacumq; proficiſcuntur, veſtigium mali exempli ſemper relinquunt. Iuxta illud Iob. *Poſt eum lucebit ſemita.* Item Serpens percuſſus, & potiſſimum circa caput adeò debilitatur, vt vix aliquem motum peragere queat: pari ratione homo lethali crimine affectus, in peragendo motu bonorum operum admodum infirmus redditur, & potiſſimum ſi circa caput, nimirum ſi circa iuuentutem læſus fuerit. Iuxta illud Prouerbiorum. *Adoleſcens iuxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea:* Serpens etiam hominis ventrem ingrediens, inde non niſi oblato lacte egreditur: homo quoq; criminibus obrutus, corpuſq; Diaboli ingreſſus, inde non niſi lacte diuinæ miſericordiæ extrahi poteſt. Tandem ſi angues vocantur, quia anguloſi, Serpentes, quia ſerpant, colubri, quia colant vmbras; criminoſi homines anguloſi nuncupari poſſunt propter fallacias, quibus in peragendis negocijs vtuntur: nam in angulis minus eſt lucis, & maior copia ſordium; ſic prædicti homines luce veritatis carent, quia veritas angulos non colit. Serpunt quoque, quoniam terrenas voluptates diligunt. Iuxta illud Geneſis. Terram comedes, nempè mundanis, & terrenis rebus tantùm delectaberis. Colubri quoq; à colendis vmbris, & locis tenebroſis cognominantur: quandoquidē illicita negocia in locis abditis peragunt. Iuxta illud. *Qui malè operatur, odit lucem.* Ad finem peccantes debent etiam aliquas Serpentũ proprietates imitari, & præcipuè quando, aduentante Vere, vſu fæniculi priſtinam videndi facultatem in cauernis ferè amiſſam adipiſcuntur: peccantes capitali crimine grauati, cauernam mundanæ proſperitatis incolentes viſionem Dei amittunt: ideòq; tempore Veris, nimirum tempore gratiæ, inde egredi debent, & ad illuſtrandam viſus obſcuritatem, nempè ignorantiam intellectus, fęniculo, ſcilicet lectione ſacrarum litterarum, & pœnitentia vti debent. Rurſus intereſt criminoſi hominis imitari naturam illius Serpentis, qui accedens ad fontem, antequam deguſtet aquam, venenum euomit: homo quoq; amarum iracundiæ virus euomere debet, & remittere conſeruo ſuo centum denarios, vt ſibi decem millia remittantur. Quamobrem D. Auguſtinus ad Iulianum Comitem de perfecta iuſtitia ſcribens, pronunciabat hæc verba: quemadmodum quoddam Serpentis genus, priuſquam ad fontem accedat, virus deponit: ita chriſticola, quando ad fundendas Deo preces accedit, omnem iracundiam, & odium deponere debet: nam prauæ cogitationes tot Serpentes eſſe feruntur. Siquidem veluti exiguus Serpentis ictus non eſt contemnendus, ne occultum virus per totum corpus diſſeminetur: aſſimiliter peccantes prauis cogitationibus diù hærere non debent, ne earum venenum clanculum cordibus noſtris communicetur.

Cap. 41.

Prouerb. 22.

Cap. 3.

Hucuſq; de criminoſis in genere. Modò ad particulares peccantes properandum eſt, inter quos primum locum ſibi vendicare videntur, qui fulgore ſuæ fortunæ inſolenter gloriantur. Vnde ſi in rerum natura talis reperitur Serpens, cuius venenum per ictum pedi communicatum, ſemper ſurſum tendit, donec totum occupauerit corpus; huiuſq; proprium eſſe remedium perhibetur, patientem per pedem ſuſpendere, ne virus aſcendere poſſit. Hic Serpens dicitur eſſe homo laudato pauone ſuperbior, cuius venenum aſcendit, dum ita ſuperbit, vt neglecto hominum fætu, Deorum partum ſibi arroget. Id autem ſtultitiæ genus eſſe perhibetur; iuxta illud.

Superbi anguibus ſimilis.

Efficit & fatuos pompoſa ſuperbia plures.

Huius autem ægritudinis nullum aliud præſidium inuenitur, niſi pes, nempè finis humanæ vitæ in mente ſuſpendatur, itaut mortis contemplatio prædictum virus opprimat. Nec immeritò, quoniam in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ, Chriſtus homines faſtuoſos, & arrogantes ad angues filios ſuos nutrientes comparat. Siquidem Serpentini parentes filios nonniſi venenatos procreare poſſunt; mater autem, quia caret vberibus, filium fouet, adeout terram fugere cogatur, eum ad motum ictibus ſtimulat,

Lib. 6. cap. 32.

A mulat, ad rapios solares ducit, & mollia mordere docet, vt dura tandem mordicus apprehendere assuescat his verbis. *Est enim sicut natus Serpentinus, quia de patre Serpentino, & fœmella Serpentina ortus est. Nam isti ambo conuenerunt cum pessimo veneno, idest superbia, quæ magis nocet animæ, quàm corpori venenum materiale. Ideò cum omni superbia, contempto timore meo, conuenerunt isti parentes, & de venenato genere venenatum generarunt Serpentem, in quorum semen, quia misericors sum, & iustitia sic exigit, dedi animã de diuinitate mea creatam. Verùm quia mater nõ habet vbera diuinæ dilectionis, quibus natum suum alat: ideò calefacit eum sub se, idest nutrit eum ad amorem mundi, & cum excellentioribus educat eum, desiderans toto affectu, quomodo reptare possit cum Magnatibus, & incitans eum sic loquitur. Si haberes illud dominium, & principatum, posses esse consimilis parenti, & talis honor decet te, & pro tali honore laborare teneris. Talibus igitur verbis natus Serpentinus instructus à matre incipit terrena desiderando comedere, & comedendo magis æstuare.* Deinde se se offerunt illi peccantes Serpentibus etiam similes, quos dira diuitiarum fames occupauit: nam Clemens Alexandrinus Auarum cognomina- *Lib. 4. Strom.*
B uit asinum insolentem, lupum efferatum, & Serpentem, qui verborum impostura omnes venenare conatur. Immò si caro Serpentis, ob frigiditatem, leprosis exhibita, morbum statim occultat: Auari pietate carentes frigidi sunt, & lepram, nempè propria crimina, & vitia abscondunt, dum in locis abditis nefarios celebrant contractus: rectiùs *Vuari Serpẽtibus assimilantur.*
imitantur naturam illius Serpentis, qui primò animalia spiris complectitur, antequam ictibus illa sauciet, atq; enecet: quandoquidẽ fœneratores primùm spiris obligationum ligant homines, deinde eos mordendo interimunt, dum totam eorum substantiam absorbent: iuxta vulgata carmina.

Hi sunt, qui spoliant inopes: hi fœnora iactant.
Vendunt, rursus emunt, rapiunt sed merce dolosa.

Præterquamquòd ipsum fœnus, ritu Serpentis mordet, atq; inficit. Id totum præclarè describit D. Ioannes Chrysostomus exemplo Serpentis, qui ictu patientem soporat: *Homil. 12. in Matth.*
nam idem vsuram præstare asseuerat. At Rabi Salomon ex Hæbreis ita vertit. *Vsura*
C *se habet instar morsus Serpentis, qui mordet, & vulnus paruum facit in pede alicuius, itaut non sentiat, mox autem serpit, & diffundit se venenum, donec perueniat ad verticem eius. Sic quoq; incrementum vsuræ se habet, non enim sentitur, neq; cognoscitur, donec ita augeatur, vt totam substantiam alicuius exhauriat.* Amplius Serpentis quædam natura est, cuius venenum homines sitibundos efficit, & ad extinguendum hoc virus nullum præsidium præstantius; quàm fimum bubulum inueniri potest: huiusmodi Serpens est auaritia, quę inexplebilem auri auiditatem, & sitim inducit. Iuxta illud.

Feruet auaritia miseraq; cupidine pectus,
Et cum possideant plurima, plura petunt.

Quoniam aliquando ita excreuit auri habendi cupiditas, vt suis non contenta finibus, aliena moliatur inuadere. Fimus autem bouis nimirum meditatio conditionis humanæ, & frequens mortis contemplatio, huius veneni remedium singulare esse traditur. Scribebat enim D. Hieronymus. Facilè contemnit omnia, qui semper cogitat se moriturum; cum tamen diuitijs irriti se victuros semper esse putent, iuxta illud vulgatum distichon.

D *Victuros semper, dum viuimus, esse putamus.*
Victurum stadio semper athleta putat.

Quare Clemens Alexandrinus non iniuria scriptum reliquit diuitias illi Serpenti esse *Li. 3. Pedagog.*
similes, qui manu perita apprehensus illam sine noxa circumplicat: sic diuitię ab imperito pertractatæ adhærent manibus, atque mordent, sin cautè pertractentur, manus illæsæ remanebunt.

Prædictis proximi sunt luxurioſi, quos horaria, breuisq; voluptas æternis damnat *Libidinosi sunt similes Serpẽtibus.*
cruciatibus: hi nãq; Serpentibus in aqua natantibus assimilantur: etenim, sicut illi aquas in..cere solent; ita feruientes libidini in aquis societatis hominũ versantes (nam aquæ multæ, populi multi, vt legitur in sacris Biblijs) omnes inquinant, atq; corrumpunt. Quocirca, per Serpentes, Ambrosius, Athanasius, & alij mundanas delectationes intel- *In Apoc. c. 17.*
lexerunt. Ideò Prisci, qui Herculem virtutum omnium tam animi, quàm corporis coryphęum constituerunt, illũ angues in cunabulis elisisse scripserunt, vt homines ad præclara negocia natos monerent, ab ineunte etiam ætate voluptatem extinguendam fore.

Sed vtinam hæc homines etiam ſeneſcentes in exitium non traheret: nam quamuis ob frigidam, & imbecillam ætatem, illis inſtrumenta explicandæ nequitiæ deſint; animus tamen turpiter, & infæliciter voluptatem conſectatur: ideòq; hos Serpentibus, vrgente bruma, torpidis apprimè poterimus aſſimilare; vt doctiſſimus animaduertit Seneca: tunc enim Serpentes etiam peſtiferi tutò contrectantur, non quia deſint illis venena, ſed quia torpeant. E

Li. 5. Epiſt.

Item ſunt Serpentes, ob varietatem colorum, pulchritudine ita conſpicui, vt in ſui admirationem prætereuntes alliciant, allectoſq; intuitu venenent. tales ſunt meretrices, quæ in proparulo, decora, & ſpectabili facie, homines libidini deditos prauis deſiderijs coercent, & tandem conſenſu, & operationibus perimunt. Hinc quidam Poeta de fœmina corpori nimis ſtudenti ſic canebat.

Meretriciũ & Serpentũ comparatio.

Dum nimis indulges formæ, qui te videt, audi
Quid dicat, ſcortum hoc vendere membra cupit.

Legitur enim in ſacris litteris. *Inſidiatur in vijs quaſi latro, & quos incautos viderit interficiet.* Immo publicum ſcortum faciem virgineam, more Serpentis Euam decipientis, habere dicitur: cum reliquum corpus in lubricum Serpentem degeneret. Sed hoc mirum non videatur, iuxta illud Prouerbiorum. *Ingreditur blandè, nouiſsimè autem mordebit vt Coluber.* Praua enim mulier, benigna facie, ab initio hominibus blanditur. Iuxta illud. *Fauus deſtillat labia meretricis.* Tractu verò temporis, homines, eorumq; ſubſtantiam deuorat. Iuxta vulgatum carmen. F

Prouer. 23.

Loco cit.

Prouerb. 5.

Et meretrix fallax, inglauioſa, procax.

Neq; de hoc grauis admiratio animum noſtrum inuadere debet: cum Ouidius in libris Amorum ſic canat.

Diuitijs alitur luxurioſus amor.

Subſequuntur homicidæ, Serpẽtes meritò appellandi, quia loco veneni gladio vtantur. Verùm hi à Serpentibus documentum haurire debent: quandoquidem talis in India ſtabulatur Serpens, ex Aeliano, qui ſi hominem pupugerit, ſubterraneum ſpecum amplius ingredi minimè poteſt, quaſi terra eum hoſpitari nolit, ſed à ſuis ſedibus in perpetuum mittat exilium. Quamobrem talis Serpens brumali, & æſtiuo tempore errabundus reliquum ætatis tempus tranſigere cogitur: quocirca ſi animalia rationis expertia, ob cædes hominum, diuina prouidentia pœnas luunt; hinc viri prudentes ex Serpentis ſupplicio percipere debent, ab humana occiſione abſtinendum eſſe. G

Homicidæ dicuntur Serpentes.

Lib. 9. c. 4.

Succedunt inuidi, quorum multitudo eſt innumerabilis; cum decantet Poeta.

Inuidiæ telum lato torquetur in orbe.

Hi nonnullorum Serpentum naturam imitantur. In India enim quidam Serpentes diuagantur, qui, arboribus aromaticis florentibus, inde diſcedunt; cum ſuauiſſimum odorem ſuſtinere nequeant: mordaces inuidi huius naturæ eſſe perhibentur, quoniam iucundum odorem infortunij amicorum perferre non poſſunt; cum alieno infortunio ſemper lætentur. Cum tamen, velint nolint, proximus fęlicem ducat vitam. Vnde meritò quidam Poeta in Inuidum ſic canebat.

Inuidi ad Serpentes comparantur.

Noſtra probant docti, quid carmina liuidè temnis?
Viuent, ſeu nolit, ſeu velit inuidia.

De his ſcribitur in ſacris litteris. *Peribunt laqueo, qui delectantur in caſu iuſtorum.* H

Non inferioris cõditionis ſunt illi, qui improbos linguæ ſauciantis ſuſurros quotidie edunt. Ideò Pſalmographus de his loquitur, quando inquit. *Exacuerunt linguas ſuas vt magis ſint nocuæ, quàm Serpentum.* Itaque non iniuria Serpentes appellandi erunt: etenim hi non ſolùm linguam longam, ſed illam quoq; motu ità veloci vibrant, vt triplicem habere videantur: pariter maleuoli triplici lingua inſigniti videntur: dum modò cauillantur, modò adulantur, modò gloriantur. Iuxta illud ſacræ paginæ. *Multiplicant linguam ſuam, quia in ore fatui verba inenarrabilia.* Id autem ſine Dei læſione præſtare non poſſunt: cum in ſacris Biblijs legatur. *In multiloquio non deerit peccatum.* Immò ſunt tanquam illi Serpentes, qui circa orificium latebræ occultati auiculas præteruolitantes coercent, & deuorant: hi quoque clanculum auiculas, nimirùm homines in contemplationem cæleſtium incumbentes obtrectationibus inuadunt. Verùm ijs interdum accidit, quod euenire ſolet homini Serpentem præmanibus habenti, vt in alium eiaculetur, nam ſæpè ſæpius ipſe primus mordetur. Hoc Diuus Athanaſius confirma-

Ecclesiaſt. cap. 27. Pſal. 40.

Eccleſiaſt. cap. 21. Prou. 10.

Detractores ſunt inſtar anguiũ

A firmabat his verbis. *Malitia militat aduersus eos, qui ipsa vtuntur: sicuti si quis habeat Serpentem in manu, vt in alterum proijciat, & ipse mordeatur.*

Prædictis associandi sunt hypocritæ, qui multiplici de causa Serpentes cognominādi sunt: primùm, quia si Serpentes dolosè aliquem intuentur, vt illum mordeant, deinde quærant locum, in quo occultentur: simulatores idem præstant: nam mordaciores rictibus caninis, alicui læsionem semper machinantur; postmodum abditos inquirūt recessus, ne alicui nocuisse videantur. Imò sunt veluti parui illi Serpentes, qui, ob exilem corporis molem, visionem effugiunt: at si calcantur, lęsionem lethiferam afferunt. Sic hypocritæ parui, nempè humiles, & pietate pleni apparent: at si calcantur, nimirum si aliqui cum illis versentur, & commorentur, aliquo lethali vitio inficiuntur: nam dum credunt optimum esse documentum, quod suggeritur, non percipitur nocumentum, quod ingeritur. Legitur enim in sacris Biblijs. *Vulnerauerunt me, & non dolui, verberauerunt me, & non sensi.* Cætetùm satius erit hypocritas assimilare Serpentibus duo capita habentibus, qui vtroq; modo incedere videntur: nam, & ipsi in suis B actionibus duplicem intentionem semper habent. Hoc vitium sacra pagina detestatur, dum inquit. *Veh ingredienti terram duabus vijs.* Alioquin magni Serpentes nuncupatur tyranni, qui tauros, idest agricolas, & ceruos, nempè mercatores quotidiè occidunt.

Hypocritæ varijs rationibus vocantur angues.

Prouerb. 24.

Ecclesiast. cap. 2.

Item Hæretici Serpentes appellantur: nam scribebat D. Ioannes Chrysostomus. Sicut Serpenres in colore varij conspiciuntur, ita hæretici in erroribus varij apparent. immò veluti angues humi reptant, sic hæretici proni gradientes, nihil quod excelsum, & sublime est, pernoscere possunt. Tandem mors, & ipsa Serpens nominanda est: nam veluti hæc bestia occisa, nihil mali, nisi horribilem speciem præsefert: ita mors Christi fidelibus mortua esse dicitur; nihil enim terribile, præter speciem, representat.

Homil. 49 in Matth.

HIEROGLYPHICA.

C

AEGYPTII varias Serpentum proprietates, & conditiones contemplati, diuersa etiam Hieroglyphica imaginati sunt. Primitùs, ex Oro Apolline, perpendentes anguem, non alio membro, quàm ore pollere, os significaturi, anguem aperto ore pingebant. Diodorus, per Serpentem voluminibus implicatum, malum interpretabatur, & præsertim gigantum genus, qui olim terrarum orbem oppresserunt: propterea omnes gigantum statuæ, obtortis cruribus in modum Serpentis, sculpebātur: vnde Poetæ meritò hos anguipedes nominabant, vt superius enucleauimus. Valentiniani quoq; occultam rerum originem demonstraturi, Serpentem spiris implicatum effigiabant; quoniam intestina in aluo abdita varijs spiris inuoluta obseruarunt Immò Prisci, figura Serpentis, calliditatem indicabant: propterea quod Serpens hostem vlcisci probè norit, atq; possit. Hinc Moses inter bruta, prudentissimum animal anguem nuncupauit Poterit etiam quis ad fauorem implacabilem demonstrandum, Serpentem volu- D minibus implicatum, & linguis micantem trisulcis pingere: hoc enim animal statim atq; læsionem sentit, ita vesanè furit, vt nunquam quiescat, donec virus alicui infuderit, aut prę rabie exanimatus fuerit.

Oris Hieroglyphicum.

Cur gigantes obtortis crurib. pingerentur.

Serpēs cur prudens dicatur.

Pręcipuum autem, & ingeniosum hieroglyphicum illud esse opinamur, quando Aegyptij, ad designandum tempus, vel annuum circuitum, vel ætatem figuram Serpentis caudam sub guttur ocultantis ostendebant. Ideò Virgilius de anno sic canebant.

Atq; in se sua per vestigia voluitur annus.

Lucretius etiam ad construendum annum, Solem serpere pronunciauit sic.

Annua Sol, in quo contundit tempora Serpens.

Præterea Serpens in longitudinem porrigitur, & multis spiris complicatur, quæ multas dierum series indicare solent: immò hoc animal sine strepitu mouetur, atq; serpit; quod de ætate decantabat Poeta hunc in modum.

Labitur occultè, fallitq; volubilis ætas.

Cauda verò Serpentis sub gutture abdita, Ægyptij fortè innuere voluerunt tempus, ratione præteriti, futuri, & præsentis, nobis prorsus ignotum esse: quandoquidem præte-

Anni, Tēporis, & Aetatis hieroglyphicū.

ritum minimè poſſumus intueri, futurum nondum venit, præſens autem conſiſtit in E
inſtanti, vt docebat Philoſophus, quod velociſſimè fugit: iuxta illud.

——— citò pede labitur ætas,
Et eurrunt freno non remorante dies.

Li. 14. hierogl. Immò ſcribit Valerianus, quemadmodum Serpens apud Ægyptios hieroglyphicè tempus demonſtrabat, conſequenter etiam ab eodem calamitatem indicari poſſe: cum hoc vocabulum (tempus) Syri, & Hæbrei pro calamitoſo rerum ſtatu ponere conſueuerint. *Pſal. 80.* Habemus enim apud Pſalmographum. *Et erit tempus eorum in ſæculum.* Interpretes id pronuntiatum eſſe volunt de calamitatibus, quibus, poſt neglectum Chriſtum, Iudæi perpetuò erant affligendi. Pariter Ægyptij Sacerdotes mundum vniuerſum deſignaturi, figura Serpentis vtebantur, dum anguem varijs inſignitum maculis pingebant, qui propriam caudam depaſci videbatur. Hoc autem hieroglyphicum à Phænicijs fuiſſe

Mũdi hieroglyphicũ quomodo pingeretur. deſumptum multi autumant. Serpens igitur caudam ſuam depaſcens generum immortalitatem oſtendere traditur, qua Deus rerum naturam ditauit, vt principium ad finem dirigetur, finiſq; ad principium reflecteretur: iuxta illud. F

——— finiſq; ab origine pendet.

Hoc explorata fatetur veritas in plantis, ex quibus tanquam ex principio finis nempè fructus dimanat, ſemen producens, in quo poſtmodum noua plãta deliteſcit. Alioquin circulum effigiabant, pro cuius diametro anguem reponebant: Circulus enim formam terrarum orbis deſignabat, Serpens verò bonum Dæmonem, cuius beneficio omnia vigere, ali, & perennare credebant: ſicque anguis fuit hieroglyphicum illius ſpiritus, qui per vniuerſam mundi molem diffunditur: vnde M. T. Cicero ſecutus ſententiam Platonis in libro de anima ſcribebat, terram eſſe ſitam in media mundi parte, & circumfuſam animabili, & ſpirabili materia, cui nomen eſt aer. Namq; Ægyptij, & Phænices

Priſcorum opinio de Serpẽtibus. arbitrabantur Serpentes natura diuina potiri, dum illos, ſine vllo artuum adminiculo, more aliorum animalium, huc, atq; illuc proficiſcentes perpendebant. Immò apud eaſdem gentes, colorati angues, pro vario picturæ genere, non ſolum terrarum orbem, ſed etiam Prouincias, & Regiones hieroglyphicè ſignificabant. Tandem eadem Serpentum figura quatuor etiam elementa indicabat; nam Serpentes ex humo nati, Terram, G
quia lubrici, & ſinuoſi ſunt, motum vndarum fluminis imitantes, Aquam, quia ſibila ad horrorem audientium excitant, Aerem; & demùm ratione ſplendoris ſquamarum, Ignem repræſentant.

Figura Serpentis dominium oſtendebatur. Deniq; ab angue poteſtatem, & dominium oſtendi poſſe Priſci opinabantur: propterea in dextra Iunonis caput Serpentis, & in læua ſceptrum pingebant: cum Iuno Præſes Dominij apud Ethnicos haberetur Item, duobus Serpentibus ad ſemicirculi curuaturam delineatis, ſe inuicem ſpectantibus, caudiſq; introrſum reflexit, imperium duorum ſimul regnantium denotabant. Sacerdotes etiam Aegyptij, ex Pierio, oblongum

Li. 14. hierogl. pileum Serpente obuolutum geſtabant, in Dominij monumentum: cum olim apud Sacerdotes Ægyptios imperium eſſet. Amplius quando volebant Imperatorem, aut potentiſſimum quempiam Regem demonſtrare, Serpentem in ſpiram collectum delineabant, figura palatij in medio voluminum expreſſa: quandoquidem domus regia in centro totius Imperij ſita eſſe deberet, vt omnium commodis æquè proſpici poſſet. Nam

Lib. 5. de leg. Plato, & ipſe Vrbem ſuæ Reipublicæ in medio regionis, quoad fieri poteſt, iubet eſſe H
collocandam. Inſuper vt ab aliquo Rege honoratam ſui populi curam geſtam fuiſſe atteſtarentur, in monumentis, Serpentem vigilem, nimirum ſurrecto capite, & elato pectore, ſculpebant, cum hac inſcriptione. CVSTOS. Nam vigilantia aſſidua decet Regem, cui Dominij tutela commiſſa eſt. Rurſus, ex Oro Apolline, Regem parti tantùm

Serpens dimidiatus quid ſignificaret. orbis dominanti ſignificare ſi voluiſſent, dimidiatum Serpentem figurabant: etenim per Serpentem, Regem, & per ſegmentum, partem Orbis intelligebant. At optimum Regem deſignaturi, anguem in orbem collectum, cauda mordicus apprehenſa, pingebant, Regiſque nomen in medio ſpiræ deſcribebant: Serpens enim caudam mordens, teſte Pierio Valeriano, oſtendebat cuncta tam maxima, quam minima cuiæ eſſe

Hieroglyphicum hominis iuueneſcẽtis. Regi, qui bonitatis famam ſibi vindicauit: cum, apud Priſcos, infamiæ notam illi Reges ſibi comparauerint, qui poſtpoſita rerum publicarum cura, in res priuatas tantummodo incumbebant. Inſuper, ex Pierio, ſunt, qui per anguem, & eius ſpolium hieroglyphicè monſtrent hominem iuueneſcentem, vel ex aliqua ægritudine priſtinæ ſanitati

A nitati restitutum. Ad finem, Serpens effigiatus in parte posteriori chimeræ, authore eodem Valeriano, lasciuum amorem exprimere traditur.

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

QVIDAM vir summa eruditione prestans, in æternum Deiparæ semper Virginis præconium, concinnauit emblema sumptò à sacris paginis argumento, vbi legitur. *Dixitq; Dominus ad Moysem, extende manum tuam, & apprehende caudam eius, extendit, & tenuit, versaq; est in virgam.* Cum igitur hic de Serpente in virgam transfigurato sermo habeatur. Delineauit Moysem tenentem caudam Serpentis, qui paulatim in virgam vertebatur. Cum titulo. AVE. deinde subscripsit tetrastichon huius generis. 4. *Exod.*

B *Serpens EVA fuit culpæ suffecta veneno*
Si verso capias ordine dicit. AVE.
Et cum dicit AVE, virga est, nam dicitur illi,
Quæ virga innato flore MARIA fuit.

Verùm Claudius Paradinus contemplans Serpentem æneum in solitudine erectum, qui suspensionem Christi in ligno significabat, pinxit lignum in modum crucis à Serpente circũdatum, & huic symbolo hunc addidit titulum. SECVM FERT OMNIA MORTIS. Nam veluti Iudæi in Serpentem supra lignum collocatum aspicientes à morsibus anguium sanabantur: ita Christicolæ Christum intuentem crucifixum, non solum à criminibus, & tentamentis Diaboli liberantur, sed etiam in dies magis, atq; magis ad patientiam, & ad cęteras virtutes excitantur. Ethnici quoq;, & præcipuè Romani valetudinem quondam Serpenti acceptam retulerunt, dum, Serpente Epidauro Peloponesi ciuitate aduecto, à peste grassante liberati fuerunt. Vnde Alciatus ad hoc alludens, magnum Serpentem iuxta aram depinxit, cum inscriptione. SALVS PVBLICA. Deinde subscripsit hæc carmina. *In symb. Heroic.*

C *Embl.* 149

Phœbigena erectis Epidaurius insidet aris
Mitis, & immani conditur angue Deus.
Accurrunt ægri, veniatq; salutifer, orant.
Annuit, atq; ratas efficit ille preces.

Iterum Alciatus delineauit Mercurij caduceum duobus Serpentibus coronatum, & cornu Amaltheę coniunctum, cum tali inscriptione. VIRTVTI FORTVNA COMES. *Embl.* 118
Et subscripsit hoc tetrastichon.

Anguibus implicitis geminis caduceus alis
Inter Amalthea cornua rectus adest.
Pollentes sic mente viros, fandiq; peritos
Indicat, vt rerum copia multa beet.

Paulus Iouius refert hoc fuisse clarissimi viri Alciati symbolum. Verumtamen satius esset hoc ad quoscumq; viros Musarum, Charitumq; munificentia ornatissimos transferre. Nam virga Mercurij cùm Serpentibus, & cornucopiæ annexa denotat viros omni doctrinæ genere cumulatos, rerum omnium copiam facilè consequi posse: cum caduceus disciplinæ, eloquentiæ, sapientiæ, & fælicitatis notam præ se ferat, & cornu Amaltheæ rerum omnium abundantiam designet. Cæterùm, in hoc genere, placuit Claudio Paradino figurare Serpentem, cauda in os porrecta, circulum formantem, & omni fructuum genere exornatum, cum titulo. IN SE CONTEXTA RECVRRIT. Volebat enim nobis significare immensam diuinæ gratiæ, pietatis, clementiæ, & prouidentiæ beneficentiam: sicuti legitur apud Psalmographum. *Benedices coronæ anni benignitatis tuæ.* Pariter hoc symbolo author innuit Deum optimum maximum, in suppeditanda cunctarum rerum annua renouatione, largo suæ munificentię imbre omnes aspergere. At Reusnerus effigiauit templum Aesculapij cum icone Serpentis, addita hac inscriptione. VIGILANDVM MEDICO. Postea octastichon huius generis promulgauit. *Symbolũ Alciati quale fuerit.* D *Psal.* 64. *L.* 3. *Embl.*

Cur

Cur tibi trux anguis ſacer eſt, Aſclepie magne? E
An quod fert medicam ſæpius anguis opem?
An quoa & inſomnis velut eſt, & peruigil anguis,
Peruigiles medicos ſic decet eſſe honos?
Sic puto: ſic te Roma colit ſub imagine tali:
A ſæua per te libera facta lue.
Inſula templa videt circumflua lybridis alti;
Iupiter hic magnus proxima fama tenet.

Cur anguis virgam. Æſculapij circumdaret.

Neq; hoc à veritate alienum eſſe videtur: quandoquidem multi non mediocris eruditionis viri, anguem virgam Æſculapij amplexantem figurarunt, vt diligentiam à Medicis, in ſanandis ægrotantibus, adhibendam patefacerent: vel vt ſignificarent infirmos valetudini reſtitutos morbum deponere, veluti angues, ineunte Vere, ſpolium vetus exuunt: vel vt inſinuarent, ritu Serpentum, Medicos debere eſſe oculatos in morborum cauſis inueſtigandis, antequam remedia præſcribantur: cum veritatem fateatur hic verſus. F

Non intellecti nulla eſt curatio morbi.

Embl. 132

Quamquam alij, per hanc Æſculapij virgam angue vinctam, Imperatorem, orbis Seruatorem manifeſtent. Verùm Alciatus Serpentem mordicus caudam tenentem pinxit, in cuius circuli Serpentini medio Tritonis marini Dei Neptuni filij, & tubicinis imaginem collocauit: cũ titulo. EX LITTERARVM STVDIIS IMMORTALITATEM ACQVIRI. Alludit author ad perpetuam virorum ſapientum memoriam: tuba enim nota eſt famæ, & commendationis: cum à cunctis exaudiatur. Serpens autem in ſe reuolutus æternitatem oſtendit, vt in hieroglyphicis aſſignauimus. Itaq; hoc emblemate nobis inſinuare videtur hiſtoriam rerum geſtarum ab ætate Saturni ad noſtra vſq; tempora, ope doctorum virorum, manifeſtam eſſe, quæ alioquin obliterata eſſet. Verſus autem Alciati ſunt tales.

Neptuni tubicen (cuius pars vltima cetum
Aequorem facies indicat eſſe Deum)
Serpentis medio Triton comprehenditur orbe, G
Qui caudam inſerto modicus ore tenet.
Fama viros animo inſignes, præclaraq; geſta
Proſequitur, toto mandat & orbe legi.

Embl. 5.

Pariter Alciatus aliam hominis imaginem figurat, cuius pars inferior deſinit in anguem, hoc titulo coronatã SAPIENTIA HVMANA STVLTITIA APVD DEVM. Multi iuſtis de cauſis opinantur Alciatum hoc in loco Cecropem primum Athenienſium Regem effigiaſſe: cum ille totam Græciam Idolorum cultu imbuerit, primus Iouem inuocauerit, aras erexerit, & ſacra Dijs fecerit, vt Euſebius, Herodotus, & alij authores teſtificantur, quæ omnia, ante illam ætatem, prorſus fuerunt incognita. Immò inter marem, & faminam quadam conubia inſtituiſſe dicitur, quæ antea erant incerta, & propterea δίφυης ſcilicet biformis fuit cognominatus. Hinc colligendum eſt Sapientiam, quam primi illi Principes præſtigijs, & dolis diabolicis intro duxerunt, ſtultitiam fuiſſe: cum liquidò conſtet eam valdè recedere ab inſtitutis Antiquorum Patrum, qui leges diuinas a Noe acceperunt, carmina ſunt hæc. H

Cecrops primus rex Athenienſium quid egerit.

Quid dicam? quonam hoc compellem nomine monſtrum
Biforme, quod eſt homo, necne eſt Draco?
Sed ſine vir pedibus; ſu mmis ſine partibus anguis:
Vir anguipes dici, & homireeps anguis poteſt;
Anguem produ homo, eſt hominem eructauit & anguis;
Nec finis hominis eſt; initium nec eſt fera.
Sic olim Cecrops doctis regnauit Athenis:
Sic & gigantes terra mater protulit.
Hæc vefrum ſpecies ſed religione carentem,
Terrena tantùm quiq; curet, indicat.

Embl. 38.

Camerarius quoq; picturam pinus inſertæ in oleam exhibet, circa quam duo angues circumuoluuntur, non aliter, atque in caducæo Mercurij pingi ſolent. Etenim oleaſtro Mineruæ Iouis filiæ eſt conſecrata (quemadmodum Poetæ fabulati ſunt) tanquam ſa-

pientiæ

A pientiæ præsidi: Mercurius verò, & ipse Iouis filius ingeniosis, & prestantibus operationibus præesse perhibetur. Quapropter Author symboli, per Iouem, voluit Deum Optimum Maximum intelligere, à cuius diuina ope cuncta dependent: quoniam autem author *Pigna* cognominabatur, vt se pertinaci diligentia scientias prosequi demonstraret, insertam pinum in oleam figurauit, cum titulo. MODO IVPPITER ADSIT. Camerarius autem subscripsit hoc distichon.

Et sapias rectè, & facias, Deus efficit: eius
Auxilio, plena lance, beatus eris.

Meminit etiam huius symboli Russellius scriptor Italicus, ad quem, Lectorem relegamus. At Claudius Paradinus duos Serpentes circa oliuæ ramum inuolutos effigiauit cum inscriptione. RERVM SAPIENTIÆ CVSTOS. Quo significare conatur, cunctorum gubernationem, sapientiæ, & prudentiæ clauo firmari. Ex altera parte ponderantes læthalem noxam Serpentum, alia emblematum, & symbolorum genera inueniemus. Quandoquidem Florentius in lib. Emblematum effigiat hominem, qui brumali
B tempore anguem calcat, cum inscriptione. IMPOTENS MALITIA. Et subscribit tetrastichon huius generis.

In symb. Heroic.

Tempore brumali si calcibus vrseris anguem,
Non nocet, at mens est prona nocere tamen:
Sic multos videas homines tali indole, qui non
Sunt animo, sed vi deficiente boni.

Neq; hoc videtur præter rationem, siquidem hyeme Serpentes veluti mortui in latibulis stabulantur, non tamen desunt illis venena, sed torpent: narrant etiam Porphyrium anguem venenum quidem habere, sed quia edentulus est, alijs animantibus minimè nocere. Pari ratione sunt quidam homines mala meditantes, sed quia viribus carent, ideò innocui esse videntur: at vires adepti, omne virus suum euomunt. Itaq; sapienter vnusquisq; ab ijs sibi cauere debet, vt eorum insidias vitans, gaudij materiam eis eripiat. Nicolaus Reusnerus exhibet picturam agricolę baculo Serpentem mactantis, quem, ob frigus, ferè exanimem sinu fouit, sed ille refocillatus calore, benefactorem
C lethaliter sauciauit. Inscriptio autem figuræ est hæc. MERCES ANGVINA. cum infrascriptis carminibus.

L. 2. Embl.

Frigore confectum, quem rustieus inuenit anguem,
Imprudens fotum recreat ecce sinu.
Immemor hic miserum læthali sauciat ictu.
Reddidit hic vitam, reddidit ille necem.
Si benè facta locas malè, simplex mente, bonusq;
Non benè facta quidem, sed malè facta puta.
Ingratis seruire nefas, gratisq; nocere:
Quod benè fit gratis, hoc solet esse lucro.

Item Paulus Maccius immodico studio maceratus figurauit duos Laocoontis filios anguibus circumdatos, & implicatos, cum titulo. ALIVS PECCAT, ALIVS PLECTITVR. Huius emblematis argumentum desumpsit ex Virgilio tradente prædictos
D insontes filios à Serpentibus fuisse laceratos; cum solus pater peccasset, dum hasta Equum Troianum à Græcis fabrefactum violauit sic.

In l. Embl. 64.

Lib. 2. Aeneid.

——— illi agmine certo
Laocoonta petunt, & primùm parua duorum
Corpora natorum Serpens amplexus vtrumq;
Implicat, & miseros morsu depascitur artus.

Neq; hoc videtur præter rationem: quandoquidem habemus in sacris litteris. *In diebus illis non dicent vltra; patres comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt.* Huc fortè respexit Poeta, quando cecinit.

Ieremiæ c. 31.

Quicquid delirant Reges, plectuntur Achiui.

Quamobrem subscripsit Maccius hexastichon huius tenoris.

Vltores sceleris gemini tranquilla per alta
En angues miserum Laocoonta petunt;
Paruaq; natorum complexus vterq; duorum
Corpora, mox artus pascitur innocuos;

Et patris in pœnas vos natos crimina poſcunt? E
Impia vos luitis ſanguine facta pio?

L. Embl. 78 Iterum Maccius effigiat piſcatorem cancros inquirentem, qui à Serpente in latibulis cancrorum ſtabulante demorſus fuit, cum titulo. SPES PRETIO NON EMENDA. Hoc proculdubiò conſonum videtur eſſe veritati, quæ in hoc diſtico eleganter decantatur.

Spes alit agricolas, ſpes ſulcis credit aratis
Semina, quæ magno fœnore reddat ager.

Verumtamen magno interdum agricolarũ damno ſpe fraudamur: cũ alibi canat Poeta.

Expectata ſeges vanis eluſit auenis.

Itaq; Maccius ſubſcripſit diſtichon huius generis.

Cancrum piſcator quæris, deprehendis, & anguem?
Sic ſpes incautos fallere vana ſolet.

Idcircò non iniuria vocantur incautæ illæ animantes, quæ decipulis, retibus, & alijs artificijs coercentur. Iuxta vulgatum carmen. F

Spes laqueo volucres, ſpes captat arundine piſces.

In lib. de ſymb. hæroic. Cæterùm Paradinus delineauit Serpentem ab humo ſe ſe attollentem, vt fraga comederet, cum inſcriptione. LATET ANGVIS IN HERBA. Quo ſymbolo admonetur Lector, vt in libris legendis ſit cautus, ne in abſurdas, & impias ſententias incidat. Iterum Paradinus figurauit Serpentem à veſpis depaſtum, & hoc titulo decoratum. TRANSFVNDIT PASTA VENENVM. Vt innueret, eos, qui calumnijs alienis delectantur, alijs ſæpè ſæpius eſſe ludibrio. Rurſus idem author anguem circa clauem reuolutum pinxit his litteris circumſcriptum. IS SVPERIS LABOR EST. Hoc ſymbolum deductũ eſſe volunt ab hiſtoria Leontychidis Senatoris, qui prudenter eluſit portentum, quod vulgò timebatur: etenim ſic docemur, quę naturalia ſunt, vel caſu fiunt, à multitudine in ſuperſtitionem ducta, eludenda eſse. Tandem ſymbolum animi diuinis intenti, erat pictura ciconiæ Serpentem dilaniantis hac inſcriptione exornata. VOLVPTATVM, ET MAIORVM AFFECTVVM DISSIPATIO. Siquidem hoc notius eſt, quam vt debeat exponi, ciconias aſſiduè cum Serpentibus dimicare, & Ser- G
pentes, inter alios ſignificatus, voluptatum, & mollium illecebrarum ſymbolum eſse ex ſuperiùs enarratis manifeſtarium euaſit. Eiuſdem cõditionis videtur eſse illud ſymbolum pictæ ciconiæ roſtro Serpentem ſtringentis, quod quidam authores in prima fronte librorum, quos euulgant, imprimere ſolent, cum his litteris circumſcriptis. DISCITE IVSTITIAM MONITI. Fortè alludendo ad Zoilos, qui inſtar Serpentum, alios ſauciare nituntur, & interdum ab alijs ſauciantur. Hoc etiam argumento vſus eſt Florentius in libro Emblematum, dum pinxit Serpentem cum ciconia belligerantem hoc titulo coronatum. RATIONIS CVM AFFECTIBVS BELLVM: deinde ſub-

Embl. 25. ſcripſit hæc carmina.

Vt dira Serpens ſemper in ſolo repens
Ciconiæ perenne concitat bellum;
Sic villis illa turba mentis Affectus,
Rationis altæ regium impetunt callem.

Quæ ſententia ſummoperè commendanda eſt; quoniam viciſse voluptatem, maxima H
voluptas eſſe dicitur; neq; vlla maior creditur victoria, quàm ea, quæ de cupiditatibus noſtris refertur. Etenim cunctis exploratum eſſe putamus, hominem eſſe quoddam animal prodigioſum duabus conſtans partibus, nempè anima, & corpore, illa veluti quodam numine, hoc tanquam vili pecude: quoniam reliquo corpore, brutorum generi vſq; adeò præſtamus, vt omnibus dotibus inueniamur inferiores; Verùm anima, ita diuinitatis ſumus capaces, vt ipſas etiam angelicas mentes liceat præteruolare. Hę partes inter ſe iunctę ſunt, ſed quadam concordia diſcordi, quia dum agitur de imperio, aut ſeruitute, vtraq; vult regere, & magis illa, quæ non debet. Hoc autem, pugna Serpentis, & ciconiæ, in hoc emblemate demonſtratur. Deniq; Serpens pro ſymbolo litteræ

Li. 14. hierogl. hæbraicæ Samech depingitur, vt animaduertit Goropius, non ſolum quia hæc littera, & Serpens, ratione tortuoſæ figuræ, quamdam inter ſe conuenientiam habeant; ſed etiam quia huius litteræ effigies, nil aliud, quàm anguem repræſentat. Præterea ſonus huius litteræ rationem Serpentis videtur præ ſe ferre: quandoquidem littera S. Latinorum,

A rum, & sibilum vocem Serpentis denotat, nec non duorum Serpentum caudis iunctorum figuram exprimit. Item sigma maiusculum Græcorum, imaginem Serpentis refert: immò cæteræ eiusdem litteræ figuræ, tametsi variæ sint, omnes tortuosi Serpentis iconem exhibent. Id totum stabiliunt authores memoriæ artificiosæ, qui non solum Serpentem sibilantem pro littera S. intelligunt, sed etiam pro numero quinario, qui eodem charactere exprimitur. Ad finem Ricciardus in commentarijs symbolicis tradit Serpentes tres aduersus totidem præliantes, indicare vigesimum tertium gradum Arietis, & hominem, qui plures habebit inimicos; denuò tres Serpentes in terra prostratos denotare vigesimum gradum Geminorum, & hominem, qui erit Sapiens, rursus Serpentem tortuosè humi iacẽtem designare quintum gradum Leonis, & hominem inuidum, iterum Serpentem magno capite præditum significare trigesimum gradum Scorpij, & hominem prudentem; Amplius Serpentem magnum à muscis vndiq; punctum referre duodecimum gradum Scorpij: demùm per Serpentem magnum, monstrari tertium gradum Capricorni, & hominem sapientem. Quæ omnia Ricciardus ex Astrolabio plano Ioannis Angeli desumpsit.

Serpens est symbolum littera S.

B

ADAGIA.

SI prouerbia examinemus, quæ malam Serpentum qualitatem respiciunt: prima fronte accurret illud. *Quilibet Serpens suo non caret veneno.* Quod alio adagio exprimi solet. *Etiam formicæ sua inest bilis.* Aliud profertur. *Cane peius, & angue.* de illis, qui odio capitali aliquem prosequuntur. Plutarchus in symbolis Pythagoricis meminit huius adagij. *Colubrum intra ades collapsum non esse perimendum.* Quo nititur signi care hospitem etiam nocuum perhumaniter tractandum esse. Succedit aliud. ὄφιν θάλπεις. nimirum. *Serpentem foues.* Pronunciatur, hoc, quotiescumq; quis negocium amplectitur, quòd euidens exitium illi est allaturum, vel quotiescumq; aliquis homini ingrato famulatur. Multi arbitrantur prouerbium hoc originem duxisse ab historia Menippi Lycij, qui peregrinæ mulieris amore flagrabat: ea autem erat ex genere Lamiarum, quæ non modò in amorem valdè procliues sunt, sed etiam carnes humanas vehementer expetunt: propterea quidam Philosophus hoc animaduertens in hæc verba prorupit. ὄφιν θάλπεις, καὶ σὲ ὄφις. Alij promulgant hoc adagium dimanasse ab Apologo superius recitato, in quo introducebatur rusticus Serpentem frigore penè extinctum in sinu fouisse, à quo postmodum lethalem ictum accepit. Alij deriuant hoc prouerbium ab apologo gallinæ ouis anguium incubantis, quæ ab hirundine monita fuit, ne in sui perniciem huiusmodi oua foueret. Huic non dissimile est aliud κόραξ τὸν ὄφιν. s. *Coruus Serpentem.* Erasmus effert hoc adagium in illos, qui sua ipsorum intentione pereunt. Prouerbium est deductum ab apologo superius recitato, in quo coruus esuriens Serpentem dormientem rapuit, à quo deinde lethali ictu affectus fuit. Estq; conforme illi κορώνη τὸν σκόρπιον, nimirum *cornix Scorpium.* Hoc iactari solet in hominem, qui ob edacitatem periclitatur. Sequitur aliud. *Latet anguis in herba.* Solet hoc de periculo graui, & inopinato proferri; estq; simile alteri. *Vipera est in veprecula.* Idcircò huc respexisse videtur Virgilius, quando meminit fragorum, quæ interdum in vepretis leguntur. Sic enim canit.

Prouerbia à mala Serpentũ quælitate desũpta.

C

D

Qui legitis flores, & humi nascentia froga.
Frigidus, ò pueri, fugite hinc latet anguis in herba.

Eclog. 3.

Vulgare quoq; est aliud adagium. *Serpentis oculus.* Prolatum in eos, qui suo aspectu venenant, & obtrectationis virus in quoscumq; infundunt. Vel enunciatur in illos, qui acutissimè vident: nam Serpentes sunt animantes huius naturæ, vt oculos duriores, sed perspicaciores habeant. Vnde Flaccus canebat.

Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum,
Quam aut aquila, aut Serpens Epidaurius?

Prædictis additur. ὄφις εἰμὶ φάγη ὄφιν, δρακων οὐ γενήσεται. Idest. *nisi Serpens Serpentem comederit non fiet Draco.* Siquidem inter Ssrpentum genera, qui maiori corporis mole sunt insigniti, Dracones appellantur. Erasmus opinatur id à vulgo dimanasse,

qui

qui credit quempiam non posse constitui Imperatorem, nisi prius multos Principes superauerit, & deglutiuerit, vt Rex Regum, & Dominus Dominantium euadat. Præterea omissa Serpentum mala qualitate, ab eorum natura, alia etiam desumuntur adagia, potissimum ratione spolij, quod Vere exuunt. Itaq; solet dici. *Magis hilaris, quàm qui exuit leberidem.* De illo, qui præ gaudio desipere videtur. Deinde dicitur etiam κειρότερος λεβηρίδος. ideſt. *Inanior leberide.* Vel secundũ alios. γυμνότερος λεβηρίδος. nimirum. *Nudior leberide.* Hoc potissimum promulgatur de sciolo indocto, qui cum parum, aut nihil sapiat, Græciæ sapientes æmulari arbitratur. Leberide enim, seu spolio anguis nihil potest inueniri inanius. Dicitur etiam in eodem sensu. τυλότερος λεβηρίδος. *Cæcior leberide.* De homine in negocijs cæcuciente. Prouerbium hoc citatur ex Aristophane: cum Leberis, nimirum pellis illa sicca Serpentis, nihil in se nisi effigiem oculorum habeat. Quamuis Suidas scripserit Leberidem fuisse hominem extremæ inopiæ, itaut vulgari adagio locum fecerit: huius meminit Athenæus in Dipnosophistis. Nihilominus prædictum Serpentis corium Lycophron in carmine Iambicò syphran appellauit. Immò Syphar aliquãdo senex ab Aristophane cognominatur; vel quia senilis ætas cæcutiat, vel quia sicca, aridula, viribusq; destituta sit. Hinc nascitur aliud prouerbium κεντρότερος λεβηρίδος. nimirũ. *Asperior laberide.* hoc recitatur à Suida de vehementer asperis: nam spolium illud Serpentis, ob nimiam siccitatem, asperimum euadit. Rursus licet legere apud Græcos aliud adagium, quod præcipuè de piscantibus pronunciari solet. ἔχεις τι; ἢ τὸν ὄφιν, ἢ ἰχθύν. scilicet. *Habes ne aliquid? aut Serpentem, aut piscem?* His addamus illud adagium vetus. *Serpentes in vrbe captos non esse occidendos.* Memorat hoc Georgius Codinus in Origine Constantinopolis; dum scripsit Cryseu Scytharum Imperatorem, traiecto Danubio, ciuitatis muros obsidione cinxisse: tunc autem Bizantis vxor numerum hostium nihili pendens, cum mulierum multitudine decertabat: nam Serpentes in ciuitate captos, quos certo in loco custodiebat, illicò aduersarijs ostendens, sagittarum, vel spiculorum instar, in eos proiecit, plurimisq; perniciem attulit; eoq; stratagemate Vrbem ab hostium impetu defendit. Hinc ortum est antiquum assertum, scilicet Serpentes in Vrbe captos non esse necandos, quippequi olim vrbi periclitanti opem tulerint. Demum tanquam coronidem hoc addemus. *Anguium plexu Andromachen exornare.* Hoc solet proferri de illis, qui ad suam stabiliendam sententiam, & ad suas fulciendas rationes, vndequaq; multa congerunt. Ideò Nicephorus Calistus solebat dicere. Id consilij nobis esse, vt ex omnibus, quæ ad rem faciunt, aliquid colligamus, & interdum etiam spiris anguium implexis Andromachen adornemus. Andromaches autem fuit virago quædam, & vxor Hectoris, quæ muliebre quoddam ornamentum in modum Serpentis plicatum gestabat.

Alio adagia à cõditionibus anguium assumpto.

NVMISMATA.

IN quibusdam monetis iconem Serpentis in spiram collecti conspicamur, cuius inscriptio est. SALVS ANTONINI AVG. In alio eiusdem nummo licet intueri Serpentem tractu sinuoso virgæ obrepentem; atq; in alio, Dea virgam gerit, dextra poculum angui porrigit, cum inscriptione. SALVS AVG. COS. III. In alijs ipse sedens in sella paterã Serpenti caput admouenti porrigit. Inscriptio est. SALVS AVG. In moneta Mar. Antonij, figura Orphei habitu philosophico, & lyra ornati conspicitur coram Serpentibus, & alijs feris canens: nam Orpheus eloquẽtię symbolum esse perhibebatur. In numismate Aurelij Cæsaris Augusti Pij filij, icon Serpentis caput admouentis dextræ cibum exhibenti obseruatur: etenim Prisci hoc symbolo hominem regno potitũ hieroglyphicè describebant. In moneta verò M. Aurelij Seueri Alex. visitur anguis assurgens porrigenti pateram, cũ inscriptione. SALVS PVBLICA. Siquidem numisma æneum græcum Seueri cũ litteris CEYH. POC. habet in parte opposita Serpentem, cuius corpus varijs gyris est complicatum: litteræ autem ob antiquitatem sunt corrosæ. hoc numisma cusum fuit in aliqua Græciæ prouincia, cuius signũ est figura Serpẽtis: propterea quòd hoc animal, vt anima duersũ fuit in hieroglyphicis, mũdum Regiones, & Prouincias denotare solebat. Hinc colligit Erizus, per iconem

A nem Serpentis in numismate sculpti, intelligendam esse Prouinciam, in qua moneta in gloriam, & monumentum prædicti Principis fabrefacta fuit. Item numisma magnum aneum græcum Adriani cum litteris corrosis. AYT. KAI. ideſt Imperator Cæsar: habet in altera parte imaginem Deæ faces accensas gestantis,& in curru vectę à duobus Serpentibus, cum his litteris. LI. Hæc moneta procul dubiò cusa fuit in monumentum tanti Principis, in aliqua Græciæ vrbe, cuius nomen expressum in moneta non cernitur. Dea illa fuit Ceres, quam Erizus illi citati præfuisse opinatur. Hanc eamdem Deæ iconem in curru ab anguibus tracto, Erizus in magno numismate ænco Antonij Pij obseruauit. Et quoniam Ceres Dea segetum ab antiquitate celebrabatur, & prima arandi modum homines docuisse ferebatur: ideò à Serpentibus trahi fingebatur, quoniam obliquitatem sulcorum ab aratro terræ impressorum, effigie Serpentum designabant. Numisma argenteum paruum Octauij cum litteris circumscriptis. CÆSAR IMP. VII. habet in latere opposito imaginem Victoriæ alatæ, cuius latera duo Serpentes stipant, in parte inferiori alius iacens obseruatur, qui circa alios laterales

Qui primus arandi artem docuerit.

B se inuoluit. Inscriptio est ASIA RECEPTA. hæc moneta, remota omni dubitatione, fuit cusa tempore victoriæ Asiaticæ, aut Ægyptiæ: nimirū quando Octauius debellato Antonio, & superata Cleopatra triumphauit; quandoquidem ab illis Serpētibus Asiam designari multi perhibent. Erizus tamen ex triplici Serpentum imagine, tunc Imperium Romanorum tres orbis partes occupasse coniectat: Europam enim diù possederant, Africam paulò ante subiugarant, nunc Asia recepta. Aut in numero Antiochi. SALVS Deo Romanis habita credebatur formæ mulieribus, habitu regio sedens, & pateram iuxta aram tenens, circa quam Serpens voluebatur. Nonnulli referunt in nummo æreo Neronis conspici Serpentem pluribus spinis plicatum attollentem caput ad ignem supra aram accensum, & denotare Æsculapium affirmant. In C. Cæsaris nummo intueri licet Elephantum surrecta promuscide, aduersus quam Serpens quasi dimicaturus insurgit: in altera parte Serpens pedibus Elephanti veluti obtritus conspicitur; & legitur inscriptio. CÆSAR. Ex prima icone (teste Pierio) lacessitum bello, ex secunda bello confectum intelligere possumus. Tarentini, quòd à Tarante Neptu-

C ni filio originem vrbis suæ habuisse crederent, eius iconem in omnibus suis numismatibus impressserunt, deinde equitem currentem, qui Phalantus esse creditur, nec non delphinum, cum fama esset eum naufragium in litus à delphino euectum fuisse. In altera igitur nummi parte Serpens conspicitur cum titulo. ΤΑΡΑΣ. cum pars opposita iconem Phalanti equitis cum scuto procurrentis, nec non delphini exhibeat. Pierius etiã refert se cõtrectasse nummũ, cuius altera faciens inscriptionẽ habebat. ΚΡΟΘΟΝΙ. cum reliquæ litteræ temporis vetustate essent detritæ. Huius autem altera facies iconem Herculis in cunabulis Serpētes strangulantis repręsentabat: fortasse vt hoc insigne facinus cunctis vtilitatis exemplo futurum esset, vel potius ad fortitudinem, & incolumitatem ostendendã, qua Crotoniatæ vulgò prædiri esse ferebantur. In quibusdam Græcorũ monetis duo Serpentes ad semicirculi curuaturam se inuicem spectantes obseruantur, cum inscriptione. ΔΥΝΑΡΧΘΕ ΤΠΑΤ. Β. hæc autem inscriptio dominum penès duos indicabat. In alijs etiam antiquis numismatibus licet intueri effigiem pusionis cincinnati, platanoque coronati, & Serpentem manu tenentis, quæ fi-

D gura apud Ethnicos bonum genium denotabat. Monetæ autem referentes imaginem virgæ Serpentibus exornatæ, quam caduceum appellant, sunt innumeræ. Quandoquidem numisma æneum græcum mediocris magnitudinis Adriani cum his litteris. ΑΥΤ. ΚΑΙ ΤΙ ΑΙ. ΑΔΡΙΑ. CEB. ideſt Imperator Cæsar Titus Ælius Adrianus Augustus, habet in parte opposita magnum Serpentem gyris multis plicatum, in quorum medio caduceus, & secus caudam Animalis spica triticea conspicitur. Hoc in monumentum Adriani cusum fuit in aliqua vrbe Græciæ, cuius nomen non legitur. Nam, per Serpentem, iuxta sententiam Ægyptiorum, dominium, & imperium intelligendum est: quapropter caput Serpentis in dextra Iunonis figurabant, sicuti aliàs à nobis expositum fuit, & Serpentes Leonibus in templo Deæ Opis copulabant, vt dominium totius terrarum orbis designarent. Pariter in nummo Iuliæ Mameæ conspicitur imago Deæ dextra caduceum tenentis, cum titulo. FÆLICITAS PVBLICA S.C. Alij referunt, quòd in prædicto nummo videtur simulacrum læua hastæ nixum, sinistra tortuosum Serpentem porrigens, cum inscriptione. IVNO CONSERVATRIX: cum Ser-

Numismata habentia caduceum Mercurij.

pens imperium,& haſta tutellâ indicet. In nummis etiam Veſpaſiani,& aliorum,caduceũ cornucopiæ iunctũ tãquam fælicitatis inditiũ licet intueri; adiecta tali inſcriptione. PAX AVGVSTI: ob eamdem rationem in moneta Adriani legitur. FÆLICITAS AVGVSTI. licet quoq; conſpicari caduceum in numiſmate Antonini Pij,nec non ramum oliuæ foliis, & fructibus onuſtum, cum eadem inſcriptione. FÆLICITAS AVGVSTI. Valerianus narrat ſe vidiſſe Bononiæ, apud Achillinos viros multiuigæ eruditionis cognitione ſpectatiſſimos (à quibus hodiernus Claudius Achillinus minimè degenerans non ſolum humani, diuiniq, iuris ſciens, ſed in nullo doctrinæ genere non perfectus comendatur, qui in patrio Gymnaſio Iuris nodos, & Legum ænigmata tam eleganter ſoluit, vt inter viros eruditos noſtræ ætatis locum obtineat eminentiſſimum) nummum aureum, in quo ſimulacrum alatum cum caduceo,& Serpente à pedibus proficiſcente conſpiciebatur, cum titulo. PACI AVGVSTÆ. Alius huius generis nummus interdum oſtenditur cum litteris. TI. CLAVD. CÆS. AVG. P. M. TR. P. Siquidem in alio nummo æneo eiuſdem T. Claudij Victoria eſt alata, dextra veſtimentum à pectore ad faciem tollit, læua caduceum porrigit, & pedibus calcat anguem: quare profligato bello, pacem inſinuare videtur. Hæc moneta, Erizo teſte, cuſa fuit Romę, vt honoris immodici titulo tantum Principem proſequerentur, qui ex Britania ſine ſanguinis effuſione victoriam reportauit: de quo Suetonis hæc habet. *Quare à Maſſilia Geſſoriacum uſq; pedeſtri itinere confecto, inde tranſmiſit, ac ſine vllo prælio, aut ſanguine, intra pauciſſimos dies, parte inſulæ in deditionem recepta, ſexto quo profectus erat, menſe, Romam rediit, triumphauitq; maximo apparatu.* Deniq; numiſma argenteum Auguſti in iuuenili ætate conſtituti; cum his litteris. IMP. CÆS. DIVI F. COS. VI. LIBERTATIS P. R. VINDEX. habet in parte oppoſita figuram humanam ſtantem, & caduceum manibus tenentem, cum litteris ſubſcriptis. PAX. Poſt figuram, ara cum Serpente conſpicitur. Hoc numiſma proculdubiò, eo tempore cuſum fuit, quo Octauianus, Bruto,& Caſſio ſuperatis, omnibuſq; bellis ciuilibus fine impoſito, populo Romano vniuerſalem pacem, & libertatem reſtituit: quandoquidem caduceus in manu ſimulacri pacem,& ara cum Serpente libertatem, ſalutemq; demonſtrant; quas ab Octauiano fuiſſe Populo Romano redditas oſtendunt litteræ circumſcriptæ. LIBERTATIS P.R. VINDEX.

L. 15. Hic. rogl.

Achillinorum honorata mẽtio.

In lib. Numiſ.

MIRACVLA.

IN inquirendis rebus admirabilibus patratis, non recedemus à ſacris Biblijs, in quibus Deum Opt. Max. verum miraculorum parratorem multa ſupra vim naturæ operatum fuiſſe legimus. Primitus in populum Iſraeliticum ad profligandam eius temeritatem, & audaciam, ignitos Serpentes immiſit. Verba autem ſunt hæc. *Profecti ſunt autem, & de monte Hor per viam, quæ ducit ad mare rubrum, vt circumirent terram Edom, & tædere cœpit populum itineris, ac laboris: locutuſq; contra Deum, & Moiſen ait. Cur eduxiſti nos de Ægypto, vt moreremur in ſolitudine? Deeſt panis, non ſunt aquæ; anima noſtra iam nauſeat ſuper cibo iſto leuiſſimo. Quamobrem miſit Dominus in populum ignitos Serpentes, ad quorum plagas, & mortes plurimorum, venerunt ad Moyſen, atque dixerunt. Peccauimus, quia locuti ſumus contra Dominum, & te, ora vt tollat à nobis Serpentes.* Hoc in loco inueſtigant nonnulli, quinam, & cuius conditionis fuerint huiuſmodi Serpentes ignitì quamobrem multi cum Caetano, referunt angues ignitos fuiſſe nuncupatos ratione rubicundi coloris, qui ad inſtar ignis rutilabat, vel ob exquiſitum doloris ſenſum: nam corpora ad eorum ictus, contracta ardenti febre, maxima inflammatione corripiebantur. Lyranus, & alij adducunt nonnullorum opinionem, qui ſcripſerunt hos Serpentes igneos fuiſſe dictos, quia minimi eſſent, & veloces in motu, inſtar ſcintillarum ignis, vel quia volantes per aerem ſcintillas igneas ſpirarent. Deinde habemus in ſacris paginis illuſtriſs. miraculum tranſmutationis virgæ Moyſis in Serpentem, vbi leguntur hæc verba. *Reſpondens Moyſes ait. Non credent mihi, neq; audient vocem meam; ſed dicent, non apparuit tibi Dominus. Dixit ergo ad eum; quid eſt, quod tenes in manu tua? Reſpondit; virga. Dixitq; Dominus; proĳce eam in terram. Proiecit, & verſa eſt in colubrum; itaut fugeret Moyſes. Dixitq; Dominus; extende manum tuam, & apprehende caudam eius. Extendit, & ten-*

Numer. c. 21.

Cur Serpentes ignei nuncupati.

Exod. cap. 4.

A *& tenuit, versaque est in virgam. Vt credant, inquit, quod apparuerit tibi Dominus Deus patrum suorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob.* Rursus paulò inferius eadem leguntur. *Dixitq; Dominus ad Moysen, & Aaron cum dixerit vobis Pharao ostendite signa; dices ad Aaron; tolle virgam tuam, & proijce eam coram Pharaone, ac vertetur in colubrum.* Hoc in loco maxima agitatur quæstio, an Serpentes illi, in quos virgæ Magorum cancionibus Aegyptiorum fuerunt transmutatæ, veri, & naturales Serpentes fuerint, non minus quàm ille, in quem virga Aaron fuit trãsfigurata; an potius fuerint quædam Serpentum phantasmata, quæ à Dæmonibus, more anguium, mouerentur. Multi authores tam nuperi, quàm veteres insigni doctrina præstantes, illos magorum effectus non veros, & naturales, sed tantùm simulatos, & apparentes fuisse existimarunt. In hanc venerunt sententiam Philo, Iustinus Martyr, Tertullianus, Catena in Exodum, Hugo de Sancto Victore, & plures alij viri clarissimi, qui scripserunt miracula Moysis, virtute diuina patrata fuisse, mutatione rei propositæ in naturã eius, quod efficiebatur: quæ verò à Magis Dæmonis ope, & præstigijs ita fuisse edita, vt qui Ser-

B pens non esset, spectantes eum, quasi Serpentem intuerentur. Ex altera parte Authores non contemnendi, Magorum angues veros, & naturales fuisse arbitrati sunt: cui sententiæ Theodoretus, Augustinus, D. Thomas, Abulensis, & omnes ferè Theologi scholastici adstipulantur: his potissimum ducti rationibus: primò, quia sacra pagina narrat ijsdem verbis, eodemq; modo virgam Aaron, & virgas Magorum in Serpentes transmutatas fuisse: quapropter si ille Aaron fuit verus Serpens: assimiliter illi Magorum veri Serpentes fuisse videntur. Deinde virga Aaron virgas Magorum deuorasse, nimirum Serpens eductus ex virga Aaron, Serpentes productos è virgis Magorũ vorasse dicitur: quare non diceret Scriptura illos deuorasse, nisi veri, & genuini Serpentes fuissent. Tertiò in capite subsequenti, nempè capite octauo Exodi habemus, quòd Magi in tertio

C signo defecerunt; neq; ciniphes producere potuerunt: hinc prima duo signa vera, & non simulata fuisse coniectant. Præterquamquod possumus addere, quòd Moyses fallaciam patefecisset, nisi veri, & naturales fuissent Serpentes. Itaq; nonnulli doctissimi viri excogitarunt quinq; modos, quibus Magi virgas in Serpentes transfigurare potuerint. Primò Dæmones commouendo, & turbando spiritus, in quibus erant species, & phantasmata virgarum, & Serpentum potuerunt operari, vt reflecterent ad sensum communem, vel etiam ad sensum visus; nempè primò species virgæ, mox Serpentis, itaut virga in Serpentem, & vicissim Serpens in virgam mutatus videretur, hæc à Diuo Thoma tractantur. Secundò potuit fieri, vt Dæmon, virtute aliqua naturali occulta, spectantium visum ita turbaret, vel ludificaret, vt esse viderentur quæ non erant, & non esse quæ aderant. Tertiò potuerunt Dæmones virgas illas Magorum illicò conuertere in Serpentes, applicando illis inuisibiliter aliqua agentia naturalia nobis ignota, & ad producendos Serpentes valdè idonea, & efficacia. Quartò fieri potuit, vt Dæmones, non aduertentibus spectantibus, virgas à Magis proiectas statim à conspectu eorum clanculum auferrent, & pro illis angues antea præparatos, vel aliunde delatos ante oculos circumstantium repræsentarent, itaut virgæ in Serpentes transmutatæ viderentur. Quintò potuit fieri, vt Dæmones virgas illas in modum, & formam angulum

D concinnarent, illisq; Serpentinum motum communicarent. Quapropter, qui negant illos magorum Serpentes fuisse veros, & naturales, necesse est, vt duos primos modos, vel quintum sequantur. Supereſt igitur quartus modus, qui Lyrano, Abulensi, & pluribus etiam viris doctis verisimilior videtur: nam iuxta illum modum, veros fuisse Serpentes tueri possumus. Sed ambiget aliquis, si hoc assertum veritati consonum est, quomodo possumus attestari virgas in Serpentes fuisse conuersas? Respondendum est in scripturis ita legi, quoniam id spectantium oculis ita apparebat.

Postmodum si examinemus miracula Serpentum, quæ Apostoli Dei patrarunt, innumerabilia ferè se offerent. In primis Apostoli Simon, & Iuda coram Persarum Rege Magos confuderunt: propterea Magi iracundia accensi multitudinem Serpentum in exitium Apostolorum conuocarunt. At Apostoli virtute Dei muniti, his Serpentibus pallia sua implentes, Christi nomine inuocato, eos in Magos incitarunt. Ideò Serpentes assiduis ictibus Magos vexare cæperunt, qui præ dolore, ritu luporum vlulabant. Vnde Rex, & reliqui spectatores dixerunt Apostolis: permittite, vt Magi his morsibus pereant; qui responderunt: nos missi sumus à Domino, vt cunctos ad vitam

Cap. 7.

An Serpentes Magorũ fuerint veri.

Iu lib. de vita Moys.

Quæst. 18. Lib. 3. de Trinit. cap. 6. & 8.

In com. ad 24. caput Euang. sec. Matth.

Par. 1. qu. 114. Art. 3.

SS. Simonis & Iudæ miracula de Serpẽtibus.

reuocemus, non autem, vt quempiam à vita in necem præcipitemus. Fuſis igitur ad E
Deum precibus, iuſſerunt Apoſtoli Serpentibus, vt in nomine Omnipotentis Dei, re-
ſumpto, quod in Magos infuderant veneno, illicò ad ſuas latebras reuerterentur. Hoc
Abdias in hiſtoria Apoſtolorum recitauit: quod poſtmodum Baptiſta Mantuanus his
Lib.6. verſibus confirmauit.

Impia ſucceſſu hoc mens indignata Magorum
Sic ſe poſſe putans Sanctis imponere, coram
Rege ipſo, tulit in medium genus omne veneni
Dipſadas, & Iaculos celeres, hydroſq; nepaſq;
Natricos, Colubros, & cætera, quæ per Ercmum
Solibus arentem viroſa animalia ſerpunt.
At gemini fratres pecus hoc in membra Magorum
Conuertere.

Pariter Andreas Apoſtolus, ex eodem Abdia, ductus ad agrum, in quo Serpens admi-
Lib.3.hiſt. Apoſt. randæ magnitudinis (erat enim eius longitudo quinquaginta cubitorum) ſtabulaba- F
tur, & totam illam regionem, magno habitantium damno, deuaſtabat, belluam
erecto capite ſibilantem intuens, hæc verba protulit: abdas caput, quod ab initio in
S.Andreæ Apoſt.miraculum. perniciem humani generis erexiſti, & famulis Dei obtempera, vt pereas. Tunc Serpens
magnum edens rugitum, euomenſq; veneni copiam extinctus eſt. Poſtmodum San-
ctus perueniens ad prædium, in quo puſio à Serpente punctus, iacebat mortuus, paren-
teſq; obſeruans plorantes, puerum illis viuum reſtituit, qui coram Apoſtolo genufle-
Lib.7.hiſt. Apoſt. xi gratias omnipotenti Deo egerunt immortales. Ex eodem authore, Mattheus Apo-
ſtolus, & Euangeliſta per Aethiopiam trãſiens, peruenit ad ciuitatem nomine Nadda-
uer, vbi duo Magi Zaraes, & Arphaxat Aeglippum Regem tunc ſedentem ludificabant:
Matthæi Apoſt.miraculum. ipſe verò eorum verba tanquam diuina magni faciebat; inſuper cuncti non ſolum ci-
ues, ſed etiam gentes finitimæ ad hanc vrbem confluentes, prædictos Magos venerabã-
tur: ſiquidem quamdiu voluiſſent, omnes ſenſitiuarum virtutum actiones coercebant,
& Serpentes hincinde ad homines pungendos congregabant; & poſtmodum cancio-
nibus vulneratos ſanabant. Vnde Sanctus his omnibus animaduerſis, eorum præſtigia G
manifeſtans, quos immobiles reddebant, ipſe ſoluebat, quos excæcabant, ipſe viden-
di facultatem illis reſtituebat, & tandem Serpentum punctiones, ſolo Chriſti nomi-
Lib.5.hiſt. Apoſt. ne inuocato, curabat. Similiter, ex prædicto authore, temporibus Ioannis Apoſtoli, &
Euangeliſtæ, in Epheſo euangelicam doctrinam prædicantis, accidit, vt iuuenis nomi-
ne Callimachus, quotidianis Sancti ſermonibus intereſſet, & mulierem nomine Dru-
Ioan. Apoſt. & Euang. in Epheſo cõcionantis miraculũ. ſianam deperiret: neque ex verbis euangelici præconis præſidium hauriebat; quoniam
immane ſcelus in dies augere machinabatur. Itaq; mortua Druſiana, & pretio, quo-
dam procuratore corrupto, libidinoſa furens inſania, tumulum defunctæ ingreſſus,
pannis inuolutum cadauer exuere cæpit; & cum, iam ſublatis penè omnibus exuuijs,
ſolum genitalis partis ſuperaſſet velamen, quod nefariam permixtionem impediebat:
illicò immanis Serpens apparuit, cuius morſu iuuenis faucius corruit exanimis: qua-
re ſequenti die, cum D. Ioannes, & alij ad tumulum veniſſent vt ſacra celebrarent, ca-
dauer Callimachi ſubſtratum Serpenti, maximo omnium ſpectantium terrore, inue-
nerunt. Diuum Marcum, vt recitat Gregorius, penès montem Marſicum in conſueto H
Lib.3.Dialog c.16. orantẽ ſpecu immenſæ magnitudinis anguis adortus eſt, quem, oratione non intermiſ-
ſa, adeò cicurauit, vt cum Sancto etiam cubaret: immò cum hoſpite triennium con-
uixit, donec Serpens ſponte abierit. Tandem Paulus Apoſtolus, & ipſe chriſtiana muni-
Serpens citur ſupra vim naturæ. tus fiducia, cum apud Melitem inſulam à Serpente ictu lethali percuſsus fuiſſet, ita vt
omnes eum paulò poſt periturum crederent, Serpentem excutiens nihil prorſus mali
paſsus eſt.

Cæterùm non ſolum Apoſtoli, ſed etiam alij Sancti, cunctiq; recta in Deum fide mu-
niti expugnabunt Serpentes, & quodcumque veneni genus extinguent: cum id Chri-
Cap.16. ſtus in Euangelio apud Marcum atteſtetur his verbis. *Qui crediderit, & baptizatus fue-*
rit, ſaluus erit: qui verò non crediderit condemnabitur. Signa autem eos, qui crediderint,
hæc ſequentur. In nomine meo Dæmonia eĩcient, linguis loquentur nouis, Serpentes tollent,
& ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Quocirca Sanctus Pachomius, cui multa
erga Deum inerat fiducia, ſæpè, ex Metaphraſto, Serpentes, & ſcorpiones illæſus cal-

cauit.

A cauit. Item, ex Textore, Didomus Abbas, & Anachoreta innoxius pedibus nudis angues compressit. Iulianus Saba, vt refert Theodoretus, per solitudinem iter faciens, maximum Serpentem offendit, & instans mortis periculum animaduertens, Deiope implor ta, & signo crucis munitus, bestiam interfecit. Idem præstitit Martianus Cyrrus: immò, & Donatus Eureæ in Cypro Episcopus (teste Nicephoro) anguem non minorem illis, quos India gignit, solo crucis signo peremit. Amantias etiam vir iustus, ex Gregorio, obuios quosdam angues, sanctissimo crucis signo, necauit: immò latebrarum orificia crucis imagine obsignauit, indeq; angues nonnisi mortui egrediebantur. Diuus Hilarius, vt habetur apud Surium, in Insula Gallinaria multitudine Serpentum redundante, defixa in solo cruce, metam anguibus constituit, quam excedere non debebant: paruerunt Serpentes, neq; deinceps assignatos limites præterire ausi sunt. Pariter Sanctus Ioannicius Abbas, referente Surio, reuertens à veneratione tabernaculi Sancti Theophanis, quod erat in Sigriana, præter nauiganſq; lacum, qui est ad partem borealem Apolloniadis, appulit Taso; vbi Monastæ, & reliqui Accolæ à copia Serpentum graniter vexabantur. Quare Diuum illic versantem omnes habitantes maiorem in modum rogarunt, vt tantæ calamitati finem imponeret: is ad pietatem procliuis, precibus tanquam sagittis vsus est, quibus Serpentes perculsi, Insula relicta, in profundum pelagus se præcipites dederunt. Ex eodem Surio, Volusianus quidam, rebus intellectis admirabilibus, quas Sanctus Vigo Episcopus Baiocensis patrabat, cum summis precibus adiuit, vt ad syluam suo prædio adhærentem accederet, in qua immanis Serpens diuagans solo halitu homines, pecoraque interimebat. Tunc Sanctus bidui spatio in preces incumbens; inediaq; se macerans, implorata Dei misericordia, compertaque Serpentis trita semita, per quam à specu ad fontem, & viciſſim à fonte ad latibulum reuertebatur, intrepidus orificio cauernæ appropinquans hæc verba protulit. Præcipio tibi in nomine Iesu Christi filij Dei viui, qui famulis suis virtutem ambulandi super Aspidem, & Basiliscum, & conculcandi Leonem, & Draconem communicauit, vt ab hoc antro exeas: his prolatis verbis, Serpens, erecto capite, & exertis dentibus, quasi hominem voraturus prosilijt: at seruum Dei conspicatus statim contracto ore, & demisso capite, ad eum accessit: ideò Sanctus, elata manu, signum crucis exprimens, loro bestiam vinciuit, ligatamq; tanquam mansuetam ouem, ad litus maris ducendam discipulo tradidit; ne imposterũ ei liceret in illa regione diuagari: sicq; locus à pestifero veneno liberatus est. Prædicto simile miraculum patrauit Sanctus Victo Episcopus Virdonensis, vt recitat Surius, tempore Clodouei Francorum Regis: etenim in vasto specu (vbi magna crux lapidea in tanti miraculi monumentum conspicitur) iuxta monasterium Sancti, immensus Serpens latitabat, cuius halitu tam homines, quàm bruta prętereuntia interibant: vnde Regionis Incolæ ad opem Sancti Vitonis cõfugerunt, vt illos hac ærumna liberaret. Sanctus igitur ieiunio tridui munitus, & vniuerso associatus populo, ad spelunce ostium peruenit, & stola, horrificam ligans bestiã, omnibus spectantibus, extinxit. Non dissimilẽ casum Diuo Marcello Episcopo Parisiensi accidisse narrat Surius. Nam sua ætate, mulier, coniugij integritatem viuens non seruauit; ideoque integra post obitum in sepulchro iacere non meruit; quoni m Serpens, qui eam viuentem in crimen traxerat; adhuc in eius cadauer desæuiebat. Quare consanguinei ingentem anguem conspicati, & strepitu vexati; de proprijs sedibus migrare coacti fuerant. Quocirca Beatus Marcellus, hoc intellecto, Christo Duce, & multitudine hominum associatus, ad locum cum bellua pugnaturus accessit. At Serpens de sylua ad tumulum reuertens Sanctum conspicatus, demisso capite, & cauda blandiente, quasi veniam precabatur: tunc Sanctus Marcellus baculo caput anguis ter percutiens, loro ceruicem ligauit: deinde coram populo, ei iussit ne imposterũ huiusmodi calles repeteret; quamobrem bestia in huiusmodi locis nusquã amplius diuagari visa est. Similiter angui imperauit Magnus Daniel Scylita, & sanctissimus anachoreta, vt refert Baronius, qui pedes Sancti spiris arctè inuoluit: at ipse, formidãtibus spectatoribus, audacter increpauit Serpentem, qui illinc statim discedens, & ad parietem repens in omnium conspectu disruptus est. Ex Gregorio habemus, quòd fur hortulum quemdam conculcauerat, vt inde prædam auferret: ideò monachus olitor Serpentem duxit ad locum, per quem fur ingredi solebat, eique nomine Christi iussit, ne quempiam posthac ingredientem admitteret. Itaque sequenti nocte, fur ingressurus, & bestia

Miracula aliorũ Sanctorum.

Li. 12. cap. 45.

Lia. 3. Dialog. c. 35.

Tom. 1.

In vita eiusdẽ Sancti.

In vita S. Vigonis.

Serpens deuastans syluam à S. Eigone expellitur.

Tom. 7.

In vita S. Marcelli.

Serpẽs a S. Marcel. pulsus.

Tom 6. Annal. Eccles. Lib. 1. Dialog.

Serpēs hortāli custos.

stia totum aditum occupante perterrefactus, resilijt in vepres, à quibus nonnisi illucescente die, & accedente monacho olitore, se extricare nequaquam potuit. Item Sanctus Ammon Abbas vir iustus suę cellę custodes duos Serpentes constituit aduersus latrones, qui deinceps accedentes, & bestias conspicati, pœnitentia ducti sanctissimi euaserunt: sicuti in Vitis Sanctorum Patrum legitur. Sancta etiam Verdiana virgo, vt retulit Baronius, ordinem vallis Ombrosianę professa, cum ad imitationem S. Antonij vexari cuperet, duos habuit Serpentes, qui maximum horrorem illi incutiebant, caudisq; illam flagellabant, maximè quando eis cibum non porrigebat, aut quando eos in eodem vase comedere nō permittebat. Vnde Ardingus Episcopus Florentinus ad Sāctam Virginem inuisendam accedens bestias expellere voluit: at virgo orans renuit, ne tali patiētiæ exercitio priuaretur, immò eis absciſſas caudas precibus, & signo crucis restituit. Mannus meminit viri cuiusdam, qui in regione quadam Poloniæ, postposita recta in Deum fide, ad Hæreticos trāsiuit. Hic vineam possidebat, in qua nescio quid coli volebat, sed cum appropinquaret celebritas, in qua sanctissimi Corporis Christi memoria recolitur, in contemptum solemnium feriarum, operarios ad fodiendam vineam conducere decreuit. At vxor, in qua nondum Christi fides extincta erat, virum obsecrauit, ne diem maximè festum aliquo exercitio labefactaret: ille autem verba vxoris nihili pendens, statim atq; diluculauit, operarios in vineam ducens hortabatur, vt alacri animo terram ligonibus proscinderent. Vix ipsi opus aggressi fuerant, cum repentè immanis Serpens sublato pectore sibilans vineæ Dominum in gramine sedentem adortus, spirisq; collum complexus, operarijs fugientibus, strangulauit. Quare si prædictus peccans, solemnibus ferijs contemptis, à Serpente necatus fuit, audiamus alium casum iuuenis, qui comtempta matre, ab angue pariter punitus fuit. Legitur hoc miraculum apud Cæsarium Hersterbacensem. Iuuenis vocabatur Henricus, qui propriam matrem festiuis verbis, sed venenato animo decepit; nam illam rogauerat, vt omnia sua bona sibimet concederet, vt vxorem honestiorem, & ditiorem in sui thori sociam recipere posset. Mater annuit, vt filiū omni beneficij genere prosequeretur. Hic, hamo coniugali vorato, matrem domo expulit, quæ ob mendicitatem cibum ostiatim petere coacta fuit. Itaq; filius cum vxore in mensa sedens, pulsata ianua, iussit aperiri: sed interim audita matris voce, statim pullum cum patina iam in mensa collocatum à famulis abscondi imperauit, ne à matre videretur: interea post longum colloquium, matre exulsa, denuò pullum in mensam deferri iubet: sed famulus in patina Serpentem implicatum inuenit, quo perterritus reuertens, Domino spectaculum nunciauit, at ille subridens ancillam, ad deferendam cum pullo patinam misit, quæ mox idem se vidisse retulit. Verùm Dominus indignatus se à famulis illudi putans, & de mensa surgens, veniam, inquit, & etiamsi Diabolus ibi fuerit, in mensam deferam. Tunc in herum ad patinam accedentem insilijt Serpens, & collum eius adeò arctè complicauit, vt oculi, & facies intumescerent. Iam intelleximus pullum coctum, supra ordinem naturæ, in anguem conuersum, nunc, narrante Surio, aliam materiam in Serpentem transmutatam admirabimur. Olim quidam agricola, vrgente penuria annonæ, ab hero diuite, & auaro nihil frumenti pro satione, & pro victu extrahere potuit: vnde mendicitate oppressus, ad Sanctum Spiridonem Archiepiscopum Trimmythuntem confugit. Sanctus materiam quandam auream inopi agricolæ dedit, quam pro tritico ad herum, loco pignoris, deferri iussit. Itaque hac ratione pauper rusticus copiam frumenti accipiens terræ commisit, quæ copiosissimum fructum opportuno tempore reddidit, quo auream redemptam materiam Sancto Spiridoni, grato animo, retulit. Itaque Sanctus aurea recepta materia, vna cum agricola ad quamdam horti sepem se conferens, oculis in cælum eleuatis, hæc verba protulit: Domine mi Iesu Christe, qui sola voluntate omnia creas, & transmutas, qui aliquando Virgam Moysis coram Ægypti Rege in Serpentem conuertisti, hoc quoq; aurum, quod ex animante in hanc formā transfiguraſti, in pristinam quoq; formam redige, vt hic pauper discat, quòd quæcumq; voluit Deus, operatur. Tunc illud aurum euasit Serpens, qui circa sepem, vt prius, voluebatur. Quid plura? Diabolus etiam sæpè figuram Serpentis induit. Ideò Cæsarius Hersterbacensis verba faciens de monachis in Odeo dormidantibus, scripsit illum soporem à Diabolo dimanare: quādoquidem monachus quidam vir iustus supra dorsum Fratris Vuielhelmi somniculosi anguem sæpè repere obseruauit, statimq; intellexit Diabolum esse, qui homi-

To. 13. Annal. Eccles.

Caudæ abscissæ Serpētibus restituatur in integrum.

In Hist. sect. cap. 40.

Serpens viruni quemdam Dies festos contemnentem strangulat.

Li. 6. illust. mir. c. 22.

Iuuenis parumpendēs matrē Serpēte punitur.

Tom. 6.

Materia aurea in Serpentem mutata.

Lib. 4. Illustr. mir. ca. 32.

A hominibus somnolentis summopere delectatur. Demùm per historiam Viennę impressam anno Domini quinquagesimo primo supra millesimum, & quingentesimum intelleximus, quòd in quibusdam locis Hungariæ innumeri Serpentes in strue manipulorũ frumenti inuenti fuerunt, quos cum rustici comburere vellent, manipuli ignem respuisse dicuntur: nam Serpens cæterorum maximus, erecto capite, humana voce monuit exuri non posse: quandoquidem non sponte, sed supra vim naturæ nati, & propter hominum crimina immissi fuerant.

PROBLEMATA.

CIRCA structuram, & naturam Serpentum, ab Authoribus problemata proponi solent, quæ hoc in loco recensere non infrugiferum esse opinamur. Primò circa structuram animalis doctissimus Zimara quærit, cur Serpentes, reliquo
B quiescente corpore, caput in partem posteriorẽ vertere possint. Scribit igitur respondendum esse (veluti etiam superius de natura huius animalis verba fecimus) quoniam Insectorum modo, structura volubili constant, & vertebris cartilaginosis, & flexilibus integrantur, quas natura his animalibus impartita est, vt noxia melius vitare possent; nam aliter propter oblongum corpus, & defectum pedum angues ad conuertionem inepti erant: quandoquidem nihil vtilitati illis esset erectio capitis, nisi illud etiam conuertere possent.

Secundò inuestigant aliqui, cur linguæ Serpentum venenosæ sint, & respondent illas esse poris refertas, per quos malitia humoris in animali prædominantis inde facilè egredi, & etiam communicari possit.

Tertiò Clarissimus Zimara quærit cur Serpentes pene, & testibus careant. Responsum autem huius problematis superius assignauimus, quando naturam, & mores horum animalium ponderamus: nam ob corporis prolixitatem testibus carent, & quo- *Problem.* 47.
niam cruribus non vtuntur, penẽ etiam non habent. Quamuis inferius ostensuri simus
C penem, & testes viperis in esse, vt Lector in capite subsequenti legere poterit.

Circa naturam, & qualitatem Serpentis, Primitus quæri solet, cur morsus maximè anguium sit venenosus. Respondent aliqui animal mordens ingentes irarum motus in se concepi isse, & propterea mordendo venenare: nam in illa actione, bilis subtilissima per totum corpus disseminatur, consequenterq; portio bilioſa circa dentes in morsu relinquitur; hæc autem quo potentior est, eò velocius partem demorsam corrumpit, illamq; in sui naturam vertit; atq; ita venenum augetur; quemadmodum ignis materiam comburendo crescit. Serpentum autem bilis in comparatione ad cætera animalia, acutissima est: quapropter eorum morsus maximè venenosus esse perhibetur; & præcipuè cum fel horum animalium maximè lethale ab authoribus celebretur.

Deinde indagari solet cur partes ab anguibus demorsę intumescãt: hãc esse causam multi confirmant, quia bilis anguium calidissima, consequenterq; subtilissima est; ideoque celeriter corporis meatus penetrat, & quascunq; inuenit humiditates, omnes in crassos, & venenatos vapores conuertit: hinc membrum ictu Serpentis percussum fa-
D cilè redditur tumidum. Hac igitur ratione ducti Authores Medici partem supra Serpentis morsum vinculis constringunt, ne virus vlterius penetrare possit. Vel etiam dicere possumus partem læsam reddi tumidam, quoniam sanguis, & spiritus, ad ferendas parti sauciæ suppetias, confluentes, illam iustò crassiorem reddunt.

Præterea peti solet causa, propter quam frigida aqua super Serpentes aspersa, eos illicò in fugam vertat Responsio est, hæc animalia frigida temperie esse prædita, vt superius, in examinanda eorum temperatura, enucleauimus. Quapropter frigidã vitant, hyeme latibulantur oriente Sole à cauis exeunt, & eodem occidente occultantur.

Demùm quærunt Theologi, cur Diabolus Euam ad peccandum incitans, potius Serpentis, quàm Columbæ formã induerit. Respondent, quia Spiritus Sanctus specie columbæ appariturus erat: propterea Deus hanc formam homini suspectam, & odiosam reddere noluit. Id optimè manifestat Magister Sententiarum, dum ait. *Venit ad hominem in Serpentis specie, qui fortè si permitteretur, in colũbæ specie venire maluisset, sed non erat dignum, vt spiritus malignus illam formã homini odiosam faceret, in qua Spiritus Sanctus appariturus erat.* *Lib. 2. Distinct. 21.*

E

ÆNIGMATA.

NON deſunt etiam huic hiſtoriæ obſcuræ quæſtiones, difficileſq; intellectu, niſi aperiantur, quas Græci ænigmata nuncupant. Primum griphum de Serpente, Italici Scriptores concinnant, dum aliquem interrogant; quodnam ſit illud animal, quod ſine pedibus gradiatur. Hoc autē ænigma ſaphico carmine ſic redditur.

Belluam vidi pedibus carentem,
Quæ ſuos greſſu celeri ad receſſus
Paſta ſe confert, medò qualis hæc ſit
Dic mihi quæſo?

Hanc poſtea belluam Serpentem eſſe exponunt, qui citra vllum pedum vſum, velociter quocumq; mouetur. Iterū interrogare ſolent, quodnam ſit illud animal, quod deglubitum non pereat, ſed potius diuturniorem vitam agat. Griphus autem verſibus F ſaphicis ſic exponitur.

Dic quibus terris animans alatur,
Cui aura vitalis faucat per annos,
Et nihil paſſus, iuueneſcat immò
Pelle leuata.

Hunc animantem anguem eſſe interpretantur, qui ſingulis annis, nimirum verno appropinquante tempore, pellem veterem deponens iuueneſcere videtur. Ideò ne longa verborum ambage lectores moremur, eos ad ſcriptores Italicos relegabimus, qui infinita huius generis ænigmata narrare ſolent.

PHRENOSCHEMATA.

G

ASSIDVI litterarum cultores, ex nocumento, alijſq; anguium proprietatibus argumenta phrenoſchematum deſumpſerunt. Quidam igitur iuuenis acri ingenio prædituſ, cognomēto Lancea, figurauit Serpētem lancea transfixum, ſeq; circa eamdem voluentem, & illam mordentem cum hoc titulo. FRVSTRA. Forſitan vt omnibus manifeſtaret incaſsùm operari, qui aliquid aduerſus eius familiam machinabantur. Meminimus vidiſſe in prima facie nonnullorum librorum Serpentē pictum in medio flammarum, digito manus mordicus apprehenſo, cum inſcriptione italica. COSI A CIASCVN NOCENTE, SI COME QVI AL SERPENTE. Authores fortè alludebant ad Zoilos, qui aſsiduis calumnijs quemcumq; authorem mordere ſolent.

Panormitanorū Inſigne quale.

Panormitani, pro Inſigni gentilitio ciuitatis, aquilam expanſis alis effigiant; ſed ad denotandam Vrbem, vel potius ad deſcribendam Vrbis proprietatem, tale concinnant prhenoſchema. Pingunt hominem amplexantem anguem, qui tandem dentibus eius pectus fauciat, cū inſcriptione. SE IPSVM DEVORAT, ET ALIENOS NVTRIT. H Sic enim exprimunt naturam populi Panormitani, qui indigenas odio habet, aduenas verò amore proſequitur.

In 2. par. Inſign.

Camillus de Camillis ſcriptor Italicus exhibet phrenoſchema cuiuſdam nobiliſſimi iuuenis, qui figurabat Serpentem inter herbas hoc titulo coronatum. LATET. quaſi vellet innuere inter herbas virides iuuentutis, proſperitatum, & diuitiarum, venenum latere; niſi quis cautus prædicta optimè regere norit. Alius ad imitationem prædicti authoris exhibuit iconem anguis in prato florulento iacentis cum hac italica inſcriptione. IL SERPENTE TRA FIORI, E L'HEBBA IACE. Quod Inſigne re vera caret illis conditionibus, quibus vera phrenoſchemata gaudere debent.

In lib. Inſign.

Ex altera parte ab exuuijs anguium alia dimanarunt phrenoſchemata: nam Bargalius delineat Serpentem inter ſaxorum anguſtias, vetus ſpolium exuentem, cum titulo italico. CANGIO LA VECCHIA, E NOVA SPOGLIA PRENDO. Hocq; phrenoſchema attribuit cuidam mulieri, quæ cognomento Cangenoua vocabatur. Alioquin,

A quin hoc posset assignari mulieri annosæ, quæ mangonijs simulatam iuuentutem ante oculos intuentium repræsentare nititur.

Rusellius eamdem picturam exhibet cum tali inscriptione. ALTERA MELIOR. Hoc phrenoschema assignat cuidam viro nobili, qui iustis de causis, à seruitute veteri cuiusdam Principis recedens ad aulicam vitam alterius se contulit. Baptista Pittonus idem phrenoschema cum prædicta inscriptione in suo Insignium volumine collocat, quo conatur significare nouam virtutum tunicam vitiorum senecta meliorem esse.

Tandem quidam eruditus, vt ostenderet se alacri animo infortunia passum, & demum huiusmodi animi curis liberatum esse. Delineauit Serpentem, qui iam iam senectam exuerat, cum inscriptione. NITIDVS. Hoc phrenoschema videtur à Virgilio desumptum, qui de Pirrho verba faciens hanc promit comparationem.

Qualis vbi in lucem Coluber mala gramina pastus,
Frigida sub terra tumidum quem bruma tegebat,
Nunc positis nouus exuuijs, nitidusq; iuuenta
B *Lubrica connolit.*

A reliquis anguium proprietatibus decerpta phrenoschemata non desunt. Etenim angues, sole supra orizontem emergente, à cauis exeuntes ad radios solares se conferunt: propterea in volumine Insignium nobiliũ pingitur Serpens radios solares intuens cum inscriptione. HIS DELECTOR. Hoc phrenoschema Comiti Odorico Bissiano attributum fuit, qui alludens ad familiæ cognomentum, & fortè ad rem amatam, prædictum Insigne concinnauit. Pariter Bargalius scriptor Italicus tres Serpentes eleuatis capitibus in radios solares figurauit, cum titulo. QVOS BRVMA TEGEBAT. Author refert hoc fuisse phrenoschema nonnullorum Academicorum, qui Romæ RENOVATI nuncupabantur: quare phrenoschema eleganter respicit Academicorum cognomen: cum Serpentes, ineunte Vere, à latibulis ad radios solis egredientes, & vetus spolium deponentes se renouent. *In lib. Insign.*

Item vir quidam latinis litteris apprimè excultus calliditatem Serpentis meditãs pro phrenoschemate, duas columbas à duobus anguibus circumdatas, absque inscriptione,
C depinxit: quoniam demonstrare conabatur scitiam, & prudentiam nullo modo à fraudulenta astutia seduci posse.

Alibi delineatur Serpens circa Marathrũ versans, cum titulo. SOLO MARATHRO VTOR. Volebat fortè author insinuare, quòd sicuti Serpens non rectè cernit, nisi oculis ad fæniculum affricatis, ita homo quidquam, absq; diuina ope, moliri non potest. *In lib. Insign. nobil.*

Baptista Pittonus, vt omnibus patefaceret, non cuicunq; sermoni, & præcipuè scelestorum hominum verbis aures semper non esse præbendas; depinxit Serpentem cauda alteram aurium obturantem, alteram verò humi apponentem, cum inscriptione. VT PRVDENTER AGAM. Siquidem anguis, ad cantiones venantium euitandas, id præstare perhibetur.

Si contemplemur figuram Serpentis tempus denotantis, in alia incidemus Insignia. Nam Iouius delineauit Sphingem cum Serpente, cauda mordicus apprehensa, circulum formante, cum titulo. INCERTA ANIMI DECRETA REVOLVET. Hoc phre-
D noschema cuidam Iuris consulto assignauit, qui, in ferenda quadam sententia, valdè anceps fuit: etenim sphinx apud Ægyptios pro expositione ænigmatum pingebatur, & Serpens in modum circuli reuolutus tempus designabat. Similiter Bargalius proponit iconem Serpentis in modum circuli, cum inscriptione. AD ME REDEO. Hoc attribuit viro, qui iniuriarum citò non obliuiscitur. Alius eamdem Serpentis circularem figuram exhibuit, cum inscriptione. PRÆTERQVAM MEOS IGNES. Serpens enim hoc modo pictus tempus indicat: quapropter hoc phrenoschemate significabat æternitatem illius incendij, quò assiduè afflictabatur. *In lib. Insign. milit.* *Loco cit.*

Quidam contemplans Herculem in cunabulis cum anguibus, pinxit hunc infantem duos angues prementem, cum inscriptione. FORTES CREANTVR FORTIBVS. Denique Lucas Contilis effigiauit caduceum Mercurij hoc titulo inscriptum. CVPIDITATVM QVIES. Hoc autem phrenoschema Academico TRANQVILLO nuncupato assignauit: quandoquidem sicuti caduceus Mercurij nil aliud est nisi virga Lauri duobus circumdata Serpentibus, ob virtutem virgę, amicè se intuentibus: ita hic academicus animi sui tranquillitatem monstrat, dum prædictum cognomen sibi comparauit. *In lib. Insign.*

INSI-

E

INSIGNIA GENTILITIA, ET MILITARIA.

Inſigne gẽtilitiũ Græciæ.

PRISCORVM Græcorum olim Inſigne fuiſse Serpentis effigiem, quæ proprium dominium demonſtraret: quemadmodum apud Romanos aquila denotabat, multi authores confirmant. Quapropter aliqui figurantes Serpentem à duobus Coruis vexatum indicabant Græciam, quã exteræ nationes poſt Leonem Philoſophum Imperatorem Conſtantinopolitanum, exercuerunt. Angues quoq; Inſigne Triptolemi exornaſſe multi atteſtantur: Quandoquidem Hiſtoriographi memorant picturam angulum in longa naui fuiſſe, qua Triptolemus Orbem luſtrauit. Vnde Claudianus huius nauis mentionem faciens dixit. *Angueſq; Triptolemi ſtridentes.*

Lib. 1. de Rapt. Proſerp.

F

Mantheon Aegyptius author tradit (referente Pierio) Oſcum, qui Tyrrhenis imperauit, Inſigne Serpentis habuiſſe: nam vocabulum (Oſcus) Etruſca lingua Serpentem denotaſſe perhibetur Alioquin Seruius ſcribit Oſcos nuncupari populos copia Serpentum redundantes. Spinula in ſuo opere poetico meminit Inſignis Caroli Vicecomitis, in quo Serpẽs pingebatur: ideòq; poeta alludens ad hoc Inſigne gentilitium, & ad proprium cognomen, ſic cecinit.

Li. 1. Epig.

Quod tibi nonnulli de me dixere, caueto
Anguiger imprudens, Spinula te ferit.

Inſigne gẽtilitiũ Mediolani.

Cæterùm inter alia emicat Inſigne gentilitium Mediolani, nimirum Serpens cæruleus in campo aureo infantem rubore tinctum euomens; in quod Alciatus ad Ducem Mediolani ſcribens hæc carmina concinnauit.

Exiliens infans ſinuoſi è faucibus anguis,
Eſt gentilitijs nobile ſtemma tuis.
Talia Pellæum geſsiſſe numiſmata Regem
Vidimus, hiſq; ſuum concelebraſſe genus:
Dum ſe Ammone ſatum, matrem anguis imagine luſam,
Diuini & ſobolem ſeminis eſſe docet:
Ore exit: tradunt hic quoſdam enitier angues;
An quia ſic Pallas de capite orta Iouis?

G

Cur autem Serpens prædicto figuratus modo Inſigne hoc gentilitium exornet; Authores inter ſe ſententijs variant. Franciſcus Petrarcha prodit, quòd Azo Vicecomes, qui deinde Mediolani Principatũ obtinuit, Patris iuſſu, cum copijs venit Apenninum, & in ea expeditione, cum fortè equo deſcendens requieſceret, Serpens, vel (vt alij volunt) vipera, nemine comitum aduertente, in galeam Principis irrepſit, quam cum capiti reponeret beſtia decidens per iuuenis faciem, nihil læſit. Ille animoſus hoc ad omen victoriæ traxit. Ideòq; hinc factum eſt, vt pro militari ſymbolo deinceps Serpente vteretur. Alterius opinionis fuit Paulus Iouius hiſtoriarum ſcriptor, qui retulit Othonem in ſacro, & ab omnibus commendato bello contra Turcas, & Sarracenos, Buliono Godofredo duce, inſigni pietate, & animi magnitudine virum nihil territum Volucis Sarraceni ferocitate, qui ad ſingulare certamen fortiſſimum quemq; ex acie chriſtiana prouocabat, cum eo fuiſſe congreſsum, & tandem non minori fortitudine, quàm fælicitate ſuperaſſe, & de galea interrempti hoſtis opimum ſpolium retuliſſe, nempè Serpentem, vel viperam inexplicatis ſpiris à cono caſſidis erectam, & puerum paſſis manibus deuorantem. Hoc poſtmodum ad Inſigne gentilitium Mediolani tractum fuit. Etenim priſca conſuetudine receptum fuit, in galea, vel in parma Inſigne gentilitium, vel militare geſtare.

Lib. 4.

Cur Serpẽs in Inſigni gentilitio Mediolani figuretur.

H

Hinc Sagunenſes, qui erant ſub magiſtro peditum, pro inſigni duos angues in modum decuſſis pictos gerebant. Militum Brannenſium Inſigne, Serpentis icon humano capite exornabat. Curatij ſeniores ſub magiſtro equitum militantes in parma nigra luteos angues ferebant. Menapij ſeniores nuncupati geſtabant parmam, in qua Serpens flauus in campo viridi refulgebat, cuius marginem limbus ruber coronabat.

Inter

A Inter gestamina Præfectorum fabricæ, quæ sex erant, horum vnum erat dimidiatus Serpens in parma coloris cærulei, quam aureus vmbilicus, & margo rubicundus exornabat. At Honoriani iuniores sub illustri viro magistro equitum militantes, in parma duorum Serpẽtum mutilatorum effigiẽ habebant, cum vmbilico argenteo in area rubra. Maurialites duorum Serpentum mutilatorum figuram albi coloris gerebant in parma viridi. Marcomani iuniores caducei formam nimirum albos angues in clypeo rubro præferebant. Marcomani verò seniores eumdem præfectum sectantes, prassinos habebant caducei Serpentes, in alba parma, quam luteus circulus ambibat.

Horum comilitones erant Batani, qui angues in morem caducei flexos in campo parmæ rubro gestabant. Vindices nuncupati ferebant angues in modum caducei flexos cærulei coloris in parma tota lutea. Atecotti iuniores habebãt angues ex caduceo rubros in cærulea parma dilutiore, quam margo ruber ambibat, & intra Serpentum ambitum figura cordis conspiciebatur. Illa legio, quæ sexta Parthica vocabatur integrum caduceum, nempè totos angues expressos vnà cum baculo luteos ferebat in par-
B ma cærulea, cuius marginem circulus purpureus decorabat. Angleuarij erant, quorum Insigne fuit ruber caduceus, in cuius virgæ summitate erat pila, ex qua Serpentes ad osculum erumpentes, iuxta medium parmæ, flectebantur. Cornuti sub magistro militum solebant in parma tota lutea sub nigro circulo exornata duos Serpentes rubros non è virga, sed veluti è cippo quodam emissos ad osculum incuruatos deferre. Falconarij milites, in parma tota purpurea, gestabãt duos cæruleos angues, qui à quadam veluti columella sustentabantur, & mox in superiorem caducei partem curuabantur. Tandem Brachiani sub magistro equitum caducei gestamen vsurpabant: albos enim præferebant Serpentes cum pedamento identidem albo in parma prassina. Reliqua Insigna, quæ ferè sunt innumera, per historias aliorum animalium legere licet, vt suo loco fuit expositum, & deinceps exponetur.

C

HISTORICA.

QVAMVIS ex superius enarratis, angues humano generi se pertinaces exhibeãt inimicos: attamen ex nonnullis historijs collegimus repertos esse quandoq; Serpentes, qui singulari fauore homines complexi sunt. Primũ legimus apud Plutarchum, quòd Serpẽtes puellas immoderatis affectibus interdum prosecuti sunt. Nam Ætoliæ, anguis cuiusdam puellæ amore captus, noctu eã adire suetus, corporiq; puellæ circumfusus, hac atq; illac illabens, eam nunquam lædebat, & opportunè sub diluculum recedebat. Custodes mulieris id animaduertentes, vt puella aliò migraret, iusserunt. At Serpens eam sedulò quæritans, tandem fortuito illam inuenit, sed non vt solitus erat gratus, & benignus, immò asper, & horridus in eã insiliens, spira tanquam manibus ad corpus constrictis, caudæ residuo fæmora flagellabat.

Pariter Egemon (referente Æliano) versibus dardanicis, magnum expressit Ser- *Lib. 9. c. 5.*
D pentis amorem erga Aleuam pastorem Thessalum, qui iuxta fontem Thessalicum nomine Hamonium, boues pascebat, quò anguis accedens, repensque, comam pastoris auream, & faciem grato affectu lingebat. Hoc autem nobis mirum non debet videri: quandoquidem, ex Plotarcho habemus, Serpentem fæminã ab Ægyptiaco quodã viro tam familiariter altam fuisse, vt ad mensam quotidie veniret; quæ, cum catulos enixa esset, quorum vnus hospitis filium ictu peremit, hoc facinore cognito, egressa & ipsa filium suum morte puniuit, deinde voluntarium exilium sibi imposterum delegit.

Ad rem narrat Cæsarius Heisterbacensis, quòd quidam homo, accepto in latere *L. 10. hist. memor. ca. 70.*
sinistro vulnere, quòd iam in vlcus putridum, & insanabile degenerauerat, quadam die, nudato latere, super truncũ succisæ arboris se inclinauit, vt irrumpẽti saniei commodiorem locum præstaret: ibi interim soporatus est; sed ab angue adueniente, & vlcus sugente expergefactus, veneni metu, eum excussit: interea tantum leuamen per- *Serpens vlcori medetur.*
cepit, vt sequenti die, in prædicto loco, sugendi vlceris facultatẽ Serpenti dederit, indeq; perfectam valetudinem recuperauit. Exin à Serpente adeo cæpit diligi, vt aliquo in loco cubare non posset, quin ad eum Serpens accederet: vnde homo ab huiusmodi

con-

conſortio abhorrens regionem mutauit. Itaq; per anni dimidij ſpatium anguem non E
vidit. Denuò reuerſum in patriam Serpens ita ſectabatur, vt, cũ non poſſet ad viri cubile ingredi, iuxta ianuam moraretur: multi ei perſuaſerunt, vt Serpentem occideret. Homo autem ſolebat dicere, nunquam medicum meum interficere auderem.

L. cit. c. 71. Serpens à muliere deglutitus.

Ex eodem authore habemus, quòd in villa *Dulre* nuncupata Diœceſis Traiacenſis, os apertum mulieris prægnantis iuxta alueola apum, ſomno correptæ, Serpens intrauit: at perueniens maritus ad excitandam dormientem, caudam ſolùm Serpentis iuxta palatum vxoris vidit. Nihilominus expergefactæ, & partui proximæ quidquàm indicare noluit, ne timore ducta vna cum fœtu periret. Adueniente autem hora partus, mulier ſimul cum infante anguem abſq; nocumento enixa eſt, quorum in vtero aliquandiù amicè vixit.

Lib. 21. c. 30.

Recitat etiam Olaus Magnus, quòd in extrema Aquilonis plaga Serpentes verſantur, qui ſub tectis non ſolùm colludunt, ſed etiam plerumq; in cunabulis infantium tanquam fidi cuſtodes dormiunt, quos offendere, magnum eſſe crimen incolæ arbitrãtur. Verùm ſi, vel fortuito incendio, vel peſtilentia graſſante, habitatores domus de- F
leantur, in antris prædictæ habitationis remanent, & tanto agmine creſcunt, vt nouis habitantibus difficultatem pariant: quò minus tutò cum ipſis cohabitare poſſint.

Magnus etiam Serpens ſecus Olympiadem matrem Alexandri Magni dormientem viſus eſt, vt promulgauit Plutarchus. Ideò Alexander à Ioue in Serpentem conuerſo genitus fuiſſe dicebatur. Quod de Olympiade Philippi Regis vxore, & Matre Alexandri Magni Hiſtoriographi retulerunt; de Matre etiam Pub. Scipionis, qui prior Africanus nuncupatus eſt monimentis mandarunt. Nam Higinus, & alij de vita, & moribus Africani, verba facientes, ſcriptum reliquerunt in lecto eius matris ſterilis vulgò creditæ anguem ingentem viſum fuiſſe cubantem: vnde vociferantibus, qui viderunt, inde elapſum coerceri non potuiſſe. Itaq; hoc ab Arolis intellecto, ipſi, celebratis de more ſacrificijs, reſponderunt fore, vt Liberi ex ipſa prodirent.

In Eliacis.

Aliud admirandum de Serpente pronunciat Pauſanias. Etenim, cum inter Arcadas, & Eleos magnum exerceretur bellum, & Eleos Arcades valdè vrgerent; accidit fortè, vt ingruentibus Arcadibus, mulier infantem ſinu geſtans Elei ſe ſe obtulerit, à G
qua, graui impendentem periculo, ope implorarũt: interim illa infantem in prima agri parte collocauit. Irruentibus autem Arcadibus infans ille, Serpens immanis viſus eſt, quo perterrefacti regreſſi ſunt. Elei verò, hoc omine hilares, hoſtes inſecuti Arcadas fuderunt, & victoriam reportarunt. Poſtmodum ab Eleis templum erectum fuit, vbi Serpens inimicos in fugam vertit, in quo Genius, ſeu Dæmon nomine, σωσίπολις, ab euentu liberatæ vrbis nuncupatus eſt.

Soſipolis Genius qualis.

Demùm Hiſtoriographi publicant, quòd Protho Danicus pugil, & Rex Herculẽ puſionem imitatus, vix ſex pubertatis annos menſus, Serpentem miræ magnitudinis, & ferocitate inſignem aggreſſus eſt, ſed ſpiculis, ob pellis aſperitatem, nihil ferientibus, immiſſo in ventrem ferro, extinxit. Non minoris fortitudinis iudicandum eſſe Fridleuum multi exiſtimant, qui non ſolum fortitudinis probandæ gratia, ſed voluntate quoq; acquirendi theſauri ductus, Serpentem corporis robore, & venenatis morſibus admodum formidabilem adortus eſt, & telis non conferentibus ob cutis duritiem, tandem per foſſa alui molliori parte, eum exanimauit: cum tamen prædictus Serpens ſpi- H
ris caudæ arbores complectens euelleret.

In hiſt. Peru cap. 10.

Prædictis tanquam coronidem ademus aſſertum Auguſtini Zaratæ, qui agens de varijs Indorum opinionibus, tradebat ipſos fateri diluuium vniuerſale, ex quo ob immodicam humiditatem innumeri Serpentes procreati fuerunt, qui grauibus moleſtijs humanum genus vexantes, tandem ab hominibus omnes interfecti fuerunt. Ad finem legitur in hiſtoria Indiæ Luſitanicæ, quòd, quando Sol, ob interpoſitionem terræ, ita opponitur Lunæ, vt illam illuminare non poſſit, Incolæ deficientem Lunam à Serpente deuorari arbitrantur: quocirca multas bombardas aduerſus Cælum diſplodunt, magniſq; clamoribus totum aerem replent, vt Serpens Lunam demittat. Tranſacta autem eclipſi, ipſi Lunam priſtinum acquirentem lumen à Serpente euomi fatentur.

SOM-

A

SOMNIA, EORVMQVE PRÆSAGIA.

QVAMVIS superius relatum fuerit secus Olympiadem Alexandri Magni Matrem in lecto iacentem ab ancillis Serpentem immensum cubantem conspectum fuisse: attamen Iustinus tradit, qua nocte Olympias Magnum Alexandrum concepit, sibi per quietem visam fuisse cũ ingẽti Serpente volutari. Nec somnio decepta est, namq; maius opus humana mortalitate vtero gessit; dum Alexandrum virum supra humanam potentiam, magnitudine animi insignitum peperit. *Lib.* 12.

Pariter Faustina sibi visa est in somnis duos Serpentes, sed ex his vnum ferociorem eniti: dum Antonium, & Commodum vtero ferret: id autem vita Commodi voluptuosa, & pernicioſa comprobauit: non enim homo fuit, sed immanis Serpens, ad humani generis internecionem immissus. *Faustinæ somnium.*

Item in historia Indica legitur, quòd in quadam Regione supra Cinam, Occidentem versus *Cegnico* nuncupata Rex olim sedebat, qui per quietem ter vidit infantem ipsum monentem, se velle in vterum eius vxori ingredi: Rex, somnio vxori narrato, deinceps cum ea cubare noluit. Ideòq; Regina, præter omnium opinionem, grauida; transacto nouem mensium spatio, filium peperit. At mater in lucem effundens hunc filium ab Indis XAQVA appellatum interijt. Referuntq; Indi in ipso Infantis ortu, duos Serpentes alatos supra vim naturæ in aere stantes, aquam supra infantem proiecisse. *Par.* 3.

De vano autem somniorũ præsagio, Onerocriti scribunt, ab anguibus per quietem ab aliquo interemptis, victoriã significari: quapropter legitur apud Suidam ὄφεις πατεῖν, τὰ κέντρα τῶν ἐχθρῶν λύει. Nimirũ, Serpentes calcare, stimulos hostium soluit. Verùm Artemidorus scriptum reliquit aliud nugamentũ, nempè, per Serpentem erectum, quoddam bonum præsagium denotari, qui, si moueatur, & accedat, morbũ, & pestem portendit, ægrotantibus verò salutem prænunciat. Cardanus autem, qui in huiusmodi materia assiduum congerronem agit, visum in somnis Serpentem malum esse prædicat: quandoquidem à Serpentibus occulti, & insidiosi inimici denotantur. Alibi quoq; promulgauit, quòd Serpens in quiete conspectus, propter linguæ volubilitatem, Rhetorem designat; deinde Sacerdotem, quia sacer Æsculapio perhibeatur, immò vatem, quia sacer sit Apollini. Amplius ex eodem authore, anguis in somnio visus capite punendũ significat: cum Serpens ad internicionem in capite cædi soleat, item fugitiuum, quoniam latebras semper quæritet, & denique hominem resolutum: cum pedibus ingressu non vtatur; & qui resoluti sunt, proficisci non possunt. Hæc, & alias huius generis fabulas exarat Cardanus de anguibus in somnio visis, quas nec non alias similes vnusquisq; pertractans anguium proprietates, imaginari, & componere potest. *Li.* 1. *de Insom. c.* 35.

D

SIMVLACRA, ET STATVÆ.

OMISSO Serpentis æneiſimulacro, quod iussu Moysis olim in Deserto erectum fuit indicans Constantiam, & Continentiam, quod aspicientes Hæbrei à morsibus anguium sanabantur: cum tamen in eo nulla vis sanandi esset, sed solus Deus sub conditione inspecti Serpentis ægros curaret. Attamen Populus hæbraicus existimans se à Serpente sanatum, ratusq; aliquid in eo latere diuinitatis, illud simulacrum venerabatur: quapropter sacra pagina in historia Regum hæc habet. *Ipse dissipauit excelsa, contriuit statuas, confregitq; Serpentem æneum, quem fecerat Moyses: siquidem vsque ad illud tempus filij Israel adolebant ei incensum.* Hic sacra pagina meminit Ezechiæ Regis: nâ huiusmodi tempus ab anno quadragesimo exitus de Ægypto fuit annorũ septingentorum viginti septem: neq; tamen existimandum est eo tempore simulacrũ Serpentis æneipro Idolo semper fuisse cultum, sed ætate tantũmodo impiorum Regum, nam *Lib.* 4. *Reg. cap.* 48.

pij Reges,illud,Moyſis reuerentia,tanquam nobile antiqnitatis,& munificentiæ diuinæ monumentum, iuſſuq; Dei conflatum, prodigioq; nobilitatum intactum reliquerunt: donec Ezechias Rex Sanctiſſimus, & æquiſſimus in Hieruſalem regnans hunc ſcandali lapidem ſuſtulit. Nam poſtmodum Ethnici non ſolùm ob rationes allatas, ſed quia hoc animal longæuæ ſit vitę, ſine pedibus gradiatur, & deponens ſenectam iuueneſcat, eum fælicem Dæmonem appellarunt, eiq; Ophioni cognominato, veluti cæteris Dijs immolarunt. Vnde Doctor Eccleſiæ Ambroſius (atteſtante Blondo Flauio) vt rectam in Deum fidem chriſticolis redderet gratiorem,huius Ophionis ſimulacrum ab Ethnicis cultum, in Mediolanenſi Eccleſia conſeruari voluit. Quamobrem non iniuria ſcribebat Bugatus, quod in templo D. Ambroſij ſupra columnam marmoream iuxta aram Chriſti crucifixi locatum fuit ſimulacrum illius Serpentis ænei à filijs Iſrael olim in Deſerto cultum; additq; meritò iuxta prædictum altare fuiſſe poſitum; cum Altiſſimi crucis myſterij ſymbolum fuerit.

L. 1. Romæ triumph.

Lib. 3. hiſt. Mediol.

Nonnulli volunt, Alciatum ad hoc ſimulacrum alluſiſſe emblemate quadrageſimo nono ſupra centeſimum, vbi magnum anguem iuxta aram depingit, cum inſcriptione. SALVS PVBLICA. Hinc cultus Serpentum in omnes ferè Ethnicos diſſeminatus eſt. Clearchus quidem, referente Æliano,ſcripſit ſolos Argiuos Serpentem non perimere, quoniam eum venerarentur. Nihilominus, ex Herodoto, Athenienſes aiebant ingentem anguem arcis cuſtodem in templo fuiſſe obſeruatum. Amplius Iuppiter in multis Græciæ locis ſub anguis ſimulacro colebatur. Olim quoq; Lituani Serpentes, & eorum ſimulacra venerabantur: propterea Æneas Syluius agens de Europa hæc habet: *Primi quos adij ex Lituanis, Serpentes colebant. Pater familias ſuum quiſq; in angulo domus Serpentem habuit, cui cibum dedit, ac ſacrificium fecit. Hos Hieronymus iuſsit omnes interfici, & in foro adductos publicè concremari.*

Serpentes vbi culti.

Alij demùm ex Antiquis humana cum brutis copulantes, quaſdam icones figurabant, & pro Dijs colebant: vnde D. Athanaſius rectè pronunciabat ſimulacra pro Dijs cõſtituta fuiſſe, quæ in natura diſſimilia erãt: nimirùm ophiocephalos, cynopephalos, & onocephalos, ſcilicet picturas habentes caput Serpentis, canis, & aſini exhibebant adorãdas. Quid plura? non ſolum Serpentes paſſim ab Ethnicis erant culti, ſed etiam pro Genijs locorum habiti, quia omnibus myſterijs ipſos intereſſe opinabantur. Immò ad conciliandam alicui loco reuerentiam, ſimulacra anguium pingebant: quemadmodum hodie crucis ſimulacro Chriſticolæ vtuntur. Itaq; huc proculdubio reſpexit Poeta ſatyricus, quando ſic cecinit.

Angues picti ad conciliandam loco reuerentiam.

——— *hic veto quiſquam faxit oletum,*
Pinge duos angues, pueri, ſacer eſt locus, extra
Meite.

Præterea iconibus etiam aliorum Deorum, ſimulacra anguiũ addere ſolebant: quapropter Rauiſius Textor Saturni currum ab anguibus tractum pingebat: Deæ Opis imagini non modo Leonum,ſed Serpentum quoq; ſimulacra adiungebant. In Iunonis dextra caput Serpentis pingebant, vt ſuperius etiam innuimus. Pauſanias in Regione Attica deſcribebat Mineruam in curru à noctuis tracto armatam, cum icone capitis Meduſæ in pectore, galea cum ſphinge tectam, haſtam manu ſtringentem, cuius pars poſtrema ab angue circumdabatur; fortè ad ſignificandam vigilantiam; quam Diſciplinæ expoſtulare ſolent.

Tom. 1. Optic.

Simulacra anguiũ addita Dearũ ſimulacris.

Item Iulius Camillus in Idæa theatri ad deſignandam Diſcordiam,& rerũ viciſſitudines,duos Serpẽtes inter ſe dimicantes in porta Martis effigiatos fuiſſe fatetur. Pariter Plutarchus obſeruauit apud Oraculum Delphicum Serpẽtis ſimulacrũ ſolere conſpici, qui ad ſingulare certamen Apollinem prouocare videbatur. Alij pedibus ſimulacri Apollinis tricipitem magnitudinis immenſæ Serpentem ſubijciebant, alludentes ad prudentiam Serpenti attributam,quæ non ſolum preſentia examinat,ſed etiam futura meditatur. Iuxta illud.

Serpẽs triceps penès ſimulacrũ Apollinis.

Quæ ſunt, quæ fuerint, quæ mox ventura trahuntur.

Circa Mercurij virgam, quam caduceum appellant, duorum anguium inuolutorum ſimulacrum pingebant, quorum primę partes, preſſis oſculis,ambitum circuli iungebant; multiq; affirmant ſimulacrum hoc minas, & pacem oſtentaſſe: cum pleriſq; in locis Serpentis effigies pro bello, & funeſta clade vſurpetur; deinde oſculum pacis, &

con-

A concordiæ indicium esse videtur. Hanc autem Mercurij virgam anguium simulacro exornarunt, vel quia Mercurius obiter inuentos duos angues inter se pugnantes, virga appositа, conciliauerit, vt etiam superius fuit exaratum, aut quia, referente Plinio, multi angues, aliquando in globum amicè adstricti, & complicati de iugorum verticibus ad ima peruoluantur: quemadmodum contingit in Æthiopia, vbi tanta anguium vis, conuenit, & conuoluitur in gyrum, vt intuentibus montis speciem reddat. Hinc gentes caducetum anguium circumdata effigie in pacis argumentum fabricarunt. *Virga Mercurij cur Serpentibus ornata.*

Amplius salubritatis Deum Æsculapium Veteres omnes tàm græci, quàm latini pingebant, vel sculpebant cum simulacro Serpentis crura Æsculapij cauda implicantis; præterquam in templo Epidauri, vbi solum anguis simulacrum sub nomine Æsculapij colebatur. Etenim Æsculapius olim egregius medicus Dianæ precibus Hyppolitũ ab equis discerptum varijs præsidijs in vitam reuocans, bilem in Iouis pectore concitauit, à quo postea fulmine percussus, post obitum, Deus sub effigie Serpentis habitus, & diuinis honoribus cumulatus est. Immò sub eadem Serpentis specie, Consulibus Quinto Fa-
B bio, & Iunio Bruto, Romam fuit aduectus, vt, pestilentia grassante, Romani liberarentur. De quo loquitur Ouidius hunc in modum.

Cum Deus in somnis opifer consistere visus *Li. 15. Metamor.*
Ante tuum Romane torum, sed qualis in æde
Esse solet, baculumq; tenens agreste sinistra,
Cæsariem longæ dextra deducere barbæ:
Et placido tales emittere pectore voces.
Pone metus, veniam, simulacraq; nostra relinquam,
Hunc modo Serpentem, baculum qui nexibus ambit,
Perspice, & vsque nota, visum vt cognoscere possis:
Vertar in hunc, sed maior ero, tantusq; videbor,
In quantum verti cælestia corpora possunt.
Extemplò cum voce Deus, cum voce Deoq;
Somnus abit, somniq; fugam lux alma secuta est.
C *Postera sydereos aurora fugauerat ignes,*
Incerti quid agant proceres, ad templa petiti
Conueniunt operosa Dei, quaq; ipse morari
Sede velit, signis cælestibus indicet, orant.
Vix benè discerant cum iustis aureus altis
In Serpente Deus prænuncia sibila mouit,
Aduentuq; suo, signumq;, arasq;, foresq;
Marmoreumq; solum, fastigiaq; aurea mouit,
Pectoribusq; tenus media sublimis in æde
Constitit, atq; oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba pauet, cognouit numina castus
Euinctus vitta crines albente Sacerdos
En Deus est, Deus est, animis linguisq; fauete,
Quisquis adest, dixit.

D Idcircò Romani, recuperata sanitate, hunc Serpentem iudicarunt dignum, cui æterni decernerentur honores, & propterea in Insula Tyberis amplissimum, & sumptuosum illi erexerunt templum; quam historiam elegantissimè prosequitur Ouidius, dum canit.

Iamq; caput rerum, Romanam intrauerat vrbem,
Erigitur Serpens summoq; accliuia malo
Colla mouet sedesq; sibi circumspicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis,
Insula nomen habet, laterumq; à parte duorum
Porrigit æquales media tellure lacertos.
Huc se de Latia pinu Phœbeius anguis
Contulit, & finem, specie cæleste resumpta,
Luctibus imposuit, venitq; salutifer vrbi.

Hunc Serpentem postmodum nonnulli à D. Syluestro extinctum, & dissipatum fuisse arbitrantur. Verùm Romani tali numine carere nolentes, simulacrum Serpentis aspe-

ctu terribile ex ligno, aliauè materia fabrefactum in remoto ſpecu colendum poſue- E
runt, vbi ad tempora vſq; Honorij Imperatoris manſit. Tunc enim rurſus per ſanctum
Monachum impoſtura detecta, & deſtructa Romani auito Deo prorſus caruerunt.

In lib. illuſtrat. antiq. epitaph.

Gabriel etiam Simeon meminit cuiuſdam marmoris, quod Lugduni conſpicatus eſt, in cuius ſuperiori parte humani capitis erat effigies in reliquo marmore ſimulacrum Serpentis, cum litteris inſculptis. DEO INVICTO MITHIR SECVNDINVS DAT. Ideòq; ex ſimulacro anguis, colligit hoc marmor in monumentum Æſculapij cęlatũ fuiſſe. In quorum confirmationem ſcribit Pauſanias penès Corinthum fuiſſe ciuitatem, in qua celeberrimum Æſculapij templum viſebatur, varijs, & pulcherrimis ſtatuis ornatum: inter quas vna ſupra Serpentem ſedebat, quam eſſe matrem Arati Æſculapij filij putabant. Rurſus in quadam Bęotię ſpelunca, ex qua fluuius Ericinus originẽ ducit, eodem Pauſania teſte, conſpiciebantur quędam ſimulacra manibus tenentia virgas Serpentibus implicatas. Hæc autem ſimulacra Aeſculapium, & Higeiam eius filiam repręſentare multi arbitrabantur.

Serpentes ab Indis coluntur.

Hic autem ritus adorandi angues, eorumq; ſimulacra, ad Indicas vſq; Regiones pe- F
netrauit. Etenim, ex hiſtoria Indiæ Luſitanicæ, Incolæ Ormuz Serpentes, & vaccas magna veneratione proſequuntur, eorumq; ſimulacra magnificiunt. Item Rex Calechuti tanti Serpentes facit, vt non minus acerba morte homicidam, quam anguis percuſſorem afficiat: immò pro his animalibus mapalia fabricari curat, ne ab iniurijs aeris lædantur: ſiquidem, ex Æliano, gentes Indicæ diuina numina à Cælo delapſa Serpentes eſse arbitrantur, cum leui ictu demorſis celerem necem afferant. Similiter Auguſtinus Zarate meminit habitantium ſub linea æquinoctiali, qui in templis multa Serpentum ſimulacra adorant. Item Balbus in Itinerario in Indiam orientalem memorat nonnullas nationes, quæ ſimulacrum Serpentis venerantur. Demùm Idolum Mexicanorum in ligno cælatum forma humana in ſella, habet vtriuq; baculum capite Serpentino præminentem, & ad dextram fulcrum quoddam anguiforme conſpicitur.

Li. 9. c. 10.

Lib. 1. hiſt. Peru c. 4.

Lib. 4. hiſt. Ind. occid. cap. 9.

Præter ſimulacra ab Antiquis diuina habita; in alijs etiam Serpentes conſpici ſolebant: propterea quod, ex Pauſania, in arce Athenarum imago Herculis Serpentes ſuffocantis viſebatur. In ſcuto eiuſdem Herois centum angues picti eſse ferebantur: vnde G
Virgilius verba faciens de Auentino ſic canebat.

Li. 7. Aeneid. Par. 1. Icõ.

——— *clypeoq; Inſigne paternum*
Centum angues, cinctamq; gerit Serpentibus hydram.

Ripa etiam ad indicandum Solem, pinxit iuuenem aureis capillis comatum, pedibus calcantem confoſsum telis anguem, alludens ad fabulam Pythonis, de qua ſupra egimus, Plutarchus in libro de Iſide, & Oſyride ſcriptum reliquit, Hermopoli ſimulacrum Typhonis videri nimirum equum fluuiatilem, cui inſiſtit accipiter Serpentem impugnans: nam per equum demonſtrabant Typhonem: per accipitrem vim, & principatum, quem violenter ſibi comparauit.

Lib 4. Hierogl.

Goropius, & ipſe pingit ſimulacrum Harpocratis, quale apud Bæotios, & cæteros Ægyptios videbatur, nempè puſionem, indice ori appoſito, ſilentium indicantem, cum lunula in fronte, aure in ſincipite, & Serpente in occipite. Serpens igitur in hoc ſimulacro pingebatur, quia quotannis, depoſito veteri ſpolio, recens natus videatur: vt tacitè denotetur humanæ contemplationi tales ineſse vires, vt quicquid in nobis H
veteris eſt, excuti poſſit, vt noua rurſus vita ſuccedat. Neque enim Harpocrates tantummodo puer eſt, ſed etiam monitis ſuis obtemperantes è ſenibus pueros reddit, & priſtino reſtituit vigori: idq; maximè quando terrenis, & mortalibus neglectis rebus, homines æternis, & nunquam ſenio interituris toti adhærent.

Serpens in ſimulacro Harpocratis.

Tandem in Septentrionali tabula Olai magni pinguntur paſtores cum Serpentibus depugnantes, vt gregem ab illis tueantur. Ampliùs ſimulacro trium Serpentum Aſia denotatur: quemadmodum Ibis Ægyptum, Elephãtus Africam, Cuniculus Hiſpaniam, & Equus Italiam ſignificat, de quibus omnibus ſuo loco actum fuit: quapropter ob copiam horum animalium in Aſia verſantium, vulgo dici ſolet. *Quid mali ab Aſia?* veluti dicitur, ob monſtrorum copiam, *Quid noui ab Africa?*

Par. 1. Icõ. Democratiæ ſimulacrum.

Inſuper ad repræſentandam Democratiã, Ripa depinxit mulierem ætatis virilis, ſiniſtra multos Serpentes ſimul iunctos ſtringentem, qui Serpentes in hoc ſimulacro duo ſignificare poſsunt; primò gubernationem plebis non multi faciendam eſse, cum glo-

riam,

A riam, & honorem non respiciat, immò similem Serpentibus, qui humi gradientes se se attollere non possunt: secundò naturam plebis, quæ vt plurimum peius consilium eligere solet. In simulacro Logicæ, ex eodem Ripa, conspicitur figura Serpentis: siquidem effigiat in dextra iuuenis pallescentis fasciculum florum hac inscriptione coronatum. VERVM, ET FALSVM. in sinistra verò Serpentem: quandoquidem Serpens designat prudẽtiam in hac disciplina valdè necessariam, vt veritas à falsitate distingui possit. In simulacro Medicinę, apud Ripam, obseruatur mulier ætatis adultæ, lauro coronata, dextra gallũ, & sinistra baculũ nodosum Serpente circũdatum tenẽs: quoniam Serpens, & gallus indicat vigilantiam illis summoperè necessariã, qui mederi volunt.

Par. 2. Icõ. Logicæ simulacrum.

Loco cit.

Medicinæ Icon.

Alioquin Salus figurabatur ab Antiquis, vt retulit Gyraldus; muliebri forma in solio sedens, & pateram tenens secus aram, in qua simulacrum Serpentis inuoluti, caputque attollentis conspiciebatur. In simulacro etiam Conscientiæ Ripa figuram anguis ponit, dum exhibet iconem mulieris eleganti forma conspicabilis, nudato pectore, cuius regionem cordis mordet Serpens: vt ostenderet stimulum, qui animam peccantis

Syntag. 1.

Par. 1. Icõ. Conscientiæ Imago.

B continuò sauciat. Ideòq; ad rem optimè canebat Lucanus. *Lib. 7.*

Heu quantum miseris pœna mens conscia donat.

Similiter pro Angore pingitur homo melancholicus vtraq; manu pectus dilatans, & Serpentum corona cinctus: cum Serpentes hominibus nil nisi ærumnas, & calamitates afferant.

Cæterũ si ad virtutes, & vitia sermo noster dirigatur: in his ferè omnibus delineandis, Ripa Serpentis simulacro vtitur. Primitus in designanda Castitate, mulierem vestibus albis indutam, columnæ adhærentem, pedibusq; Serpentem mortuum calcantem effigiat. Serpens enim hoc in loco concupiscentiam assiduè nos afflictantem demonstrat. Verùm ad manifestandum corporis robur prudentiæ animi copulatum, Ripa figurat mulierem armatam, & in dextra nudum ensem, circa quem anguis reuolutus conspicitur: etenim ensi corporis fortitudinem, & Serpens prudentiam, & animi virtutem ostentat.

Castitatis Icon.

Imago roboris corporei.

Pariter in describenda recta Iustitia, quæ neq; precibus, neq; amicitia, neq; odio flectatur, effigiat mulierem nudato ense, corona regali redimitam, cum bilancibus, vnà cum cane amicitiam indicante, & cum Serpente, qui odium significat. Itẽ in repræsentando Iudice, delineat hominem senem sedentem, cum virga angue circumdata in manu dextra: siquidem, ex mente Aristotelis, Iudices non sunt eligendi iuuenes: cum in ætate simili, neq; experientia, neq; affectuum moderatio vigeant, virga indicat dominium Iudicis erga Reos, & Serpens prudentiam, quæ in ferendo iudicio desideratur. In simulacro Concordiæ militaris depingitur à Ripa mulier armata multos pertractãs angues, vt notum sit hanc esse armis munitam ad tutelam, nec non ad nocendum veneno, quod ab ira submini-strari solet. Simulacrum quoq; Electionis non caret figura Serpentis: quoniam Ripa pingit mulierem venerandi aspectus ornatam torque aurea, ex qua cordis effigies dependet, cum hac inscriptione. VIRTVTEM ELIGO. deinde addit iconem Serpentis, qui vitium probæ operationi aduersarium denotat. At pro simulacro bonæ operationis, Ripa figurauit hominem amaranthi corona redimitum armatum, & hasta ferientem anguem: vt omnibus manifestaret, homini virtute prædito assiduè cum vitijs belligerandum esse: nam hoc in loco, anguis simulacro, vitium indicatur.

Iustitiæ rectæ figura qualis.

Iudicis simulacrum. L. 3. Topic.

Concordia militaris quom. pingatur.

Electionis simulacrũ.

Simulacrũ bonæ operationis quale.

Eadem ratione delineat Contemptum voluptatum, dum pingit hominem lauro coronatum cum anguibus præliantem; nam Serpentes voluptatum, & vitiorum symbola esse perhibentur. Immò ad exprimendam Intelligentiam, Ripa mulierem vestibus auratis amictam effigiauit, cum sphæra in dextra, & Serpente in læua: figura enim Serpentis hic picta, nobis insinuat, quòd ad res sublimes intelligendas, oportet prius more Serpentis, humi serpere nimirum rerum ad sublunaria spectantium principia apprehendere, antequam ad cælestium intelligentiam accedendum sit.

Contẽptus Voluptatũ.

Intelligentiæ simulacrum.

Expositis virtutum simulacris, rationi consonum est, vt ad vitiorum icones ponderandas properemus; in quibus etiam Serpentum figuras licet intueri. Etenim Ripa, in exprimenda Peccati figura, delineat iuuenem nudum, cæcum, & Serpente cinctum cum Serpens sit Diaboli symbolum, qui in dies humanum genus varijs vexat tentamentis. At descendentes ad vitia in specie: prima facie incidemus

In part. 2. Icon. Peccati figura.

Fraudis Imag.

in fraudem, quæ describitur à Boccacio facie hominis iusti, & reliquo corpore anguino varijs maculis, & coloribus distincto. Eadem facie exhibetur etiam fraus à Dante in suo Inferno, nam homo fraudulentus, secundum faciem, benigna verba semper profert: cum in reliquo corpore Serpentinum virus abscondat. Propterea Ripa in significando Dolo, pinxit hominem cum hamis in dextra, & cum Serpente inter flores, in sinistra siquidem fraudator hamis tectis, nempè blanditijs homines simplices inescans ad sua trahit desideria; fasciculus autem florum cum angue denotat simulatum boniratis odorem, qui postea virus Serpentinum exhalat. Cæterùm pro intelligentia vitij Inuidiæ, & Obtrectationis, quod in dies latiùs serpit, & lethalius redditur, Ripa figurat anum macram liuidi coloris, cuius sinistram mammam mordet Serpens. Meritò pingitur macra ad mentem Horatij canentis.

Inuidiæ, & obtrectationis vitium. In Epist.

Inuidus alterius macrescit rebus opimis.

Anguis autem significat illud venenum, quo cor Inuidi in dies magis, atq; magis afficitur, iuxta illud.

Liuor edax fatuos multos, animosq; malignos
Concitat, & stultos pungit sine fine procerus.
Nascitur inuidiæ telum, quod liuida coræ
Pectora tentat, & multos nusquam sinit esse quietos,
Duceris inuidia, quòd ego te possideo plus:
Aut mihi sunt plures nummi, seu maior acervus
Rerum; vel mihi quòd plures reddantur honores.

Insidiatoris simulacrum.

Pro Insidiatore, delineatur mulier armata, galea vulpina tecta, cum pugione in manu, & Serpente secus pedes: nam à Serpēte homo insidiosus significatur. Pariter in describenda Discordia effigiatur mulier instar Furiæ infernalis, nempè passis capillis, inter quos varij Serpentes conspiciuntur: quandoquidem ab anguibus prauæ indicantur cogitationes, quas Discordia parere solet. Immò ad significandum Adulterium, Ripa vtitur icone Serpentis: dum exhibet picturam iuuenis sedentis sumptuosis vestimentis induti cum muræna, & Serpente: quoniam ex his animantibus simul iunctis, Basilius adulterium indicare videtur: præterquamquòd Ægyptij ex congressu Murenæ, & Serpentis collegerunt horum animalium simulacrum, ad adulterium hieroglyphicè demonstrandum, esse peridoneum. Item in significando humano appetitu, Ripa pinxit Serpentem mordentem calcaneum mulieris gradientis: siquidem pedes, & potissimum calcanei pro hieroglyphico mundanæ cupiditatis monstrantur: quocirca Seruator noster Christus, antequam crucis patibulum subiret, pedes discipulorum abluere voluit, vt illos purificaret, & à terrenis affectibus segregaret: non immeritò igitur Deus in Genesi dixit Serpenti: tu calcaneo eius insidias tendes. Insuper pro Ingratitudine exhibetur pictura mulieris indutæ vestibus ferruginei coloris, quæ Serpentem sinu fouet: cum Serpens accepti beneficij immemor, benefactori venenum communicare soleat: ideò de vitio Ingratitudinis leguntur hæc carmina; quæ quoniam scitu digna esse videntur, non piguit illa recitare.

Discordiæ simulacrū.

Part. 1. Icō.

Adulterij Icon.

Humani appetitus simulacrū.

Ingratitudinis figura.

Est fatuus, qui multa petit, semperq; reposcit
Officium alterius, & negat ipse vices.
Qui sibi vult fieri quicquam, debebit honores
Reddere, & æquivalens munus amicitiæ.
Qui capiti alterius, curas, magnosq; labores
Imponit, pretium conferat ille simul.
Dedecus est ingens, si quis bene facta laboris
Accipit; æquales denegat atq; vices.
Qui cupit ex aliqua lucrum nanciscier arte:
Hoc sibi proponat, menteq; constituat,
Eroget impensas, nec rebus parcat auaris:
Si saltem laudem poscat habere bonam.
Et si præcipuos acquirere tentat honores;
Munificus, blandus, sit pius, atq; bonus.
Qui benè contentus facto nequit esse labore,
Quem modico pretio soluere habere potest.

Non

A *Non indignetur, sibi sit querimonia nulla,*
Si labor, & meritum fortè negetur ei.
Qui petit alterius operas, bene facta, labores,
Ingenioq; frui: munera rursus agat.
Verùm à priuatis liceat discedere rebus;
Ingratas vrbes commemorare simul.
Roma quid ingrata quondam impietate Camillum
Tractasti, pro te qui fera bella tulit?
Tu procul emeritum pepulisti ex vrbe Camillum,
Quo duce fregisti Gallica castra tamen.
Attica terra ferox pepulisti ingrata Solonem;
Qui statuit leges, & bona iura tibi.
Pro merito ingenti, pro sudore, atq; labore
Exilium dederas Attica terra viro.
B *Nec taceo ingratos ausus, quòd Sparta Lycurgum*
Latorem legum pellis ab arce tua.
Scipio, qui fuerat patriæ seruator honestus,
Ingratam patriam sensit, & ille suam.

Ad finem, omnia vitiorum genera coronat Hæresis, quæ nil aliud est, secundum D. Thomam, nisi error intellectus, cui voluntas obstinatè adhæret circa id, quod credendum est. Itaq; pro hac indicanda effigiatur à Ripa anus horridi aspectus, cum libro in dextra manu, ex quo Serpentes egredi videntur: vt falsa demonstretur doctrina, ex qua postmodum prauæ sententiæ, tanquam venenosi Serpentes ad nocendum humano generi emergunt. *Lib. 4. sentent.* *Effigies hæresis qualis.*

De statuis, narrat Contarenus in libro de Antiquitatibus Romanis, conspici in Viridario *Beluedere*, nuncupato Laocoontis Troiani, & filiorum, cum Serpentibus statuam, quam omnium pulcherrimam multi statuariæ professores esse testificantur: siquidem horum, alter spirare animam, alter eximio premi dolore, tertius verò erga duos C misericordiam exercere videtur. Plinius etiam in Palatio Titi, opus hoc antiquissimum Laocoontis meritò cæteris anteponendum conspicatus est: ideo in hanc Laocoontis statuam extat pulcherrimum hexasticon in opere Ioannis Pauli Vbaldini huius tenoris. *Laocoontis statua.* *Lib. 36. cap. 5.*

Audax ingenium fabri certare Mineruæ
Posset, & impunè vincere, sculpsit opus:
Laocoonta feris gemina cum prole colubris
Depastum, læsæ terna trophæa Deæ.
Vt cum læta suos pœnas dare cerneret hostes,
Vincere, non vinci crederet arte fabri.

Iterum in Viridario *Beluedere* nuncupato supra Palatium Summi Pontificis visitur statua Apollinis integri, cum pharetra collo appensa, & arcu fracto, manu dextra adhærens trunco marmoreo, circà quem Serpens reuolutus apparet. Rursus Romæ in vinea *Statua capitis Medusæ.* D Cardinalis de Carpo, & potissimum supra ianuam viridarij conspicitur magnum Medusæ caput, inter cuius crines varij Serpentes videntur. Item in Palatio Farnesiorum pulcherrimæ visuntur statuæ, nimirum statua Mercurij manu sinistra gestans bacillum, cum duobus Serpentibus. Item Serpens, & Leo mordentes eorum; & demum Serpens in cauato arboribus trunco bibens: ibidem etiam egregia Aesculapij statua, cum Serpente videtur. Amplius Romæ in ædibus Ioannis Baptistæ Galletti Oeconomi, Iulij Tertij Pontificis Maximi, licet varias obseruare statuas, inter quas est cælatum marmor referens Aesculapium, cum magno angue in manu dextra: ibidem visitur statua mulieris, quæ sinistra manu alium Serpentem magnum stringit: hanc esse vxorem Aesculapij, vel simulacrum Medicinæ multi arbitrantur: supra Serpẽtem Æsculapij, talis legitur inscriptio. NVMINIBVS C. PVPIVS C. F. ANI FIRMINVS. & supra Serpentem mulieris hæ insculptæ sunt litteræ. SANCTIS. DD Deniq; Romæ in ædibus Domini Petri de Dominicis penès forum nuncupatum *delli Altieri*, scilicet in viridario eiusdem domus, visitur magna, & insignis Æsculapij statua, cum Serpente in sinistra manu: ibidem apud hanc licet conspicari aliam puellæ statuam, cuius sinistrum brachium Serpens circumplectitur. *Aesculapij statua.*

VSVS

E

VSVS IN CIBIS.

Lib.4. PVBLICAVIT Herodotus Troglodytas,& Æthiopes Serpentibus, alijſq; huius generis reptilibus veſci. Quamobrem non iniuria ſcripſit Ælianus Troglodytas eſſe gentes anguibus formidoloſas, quippe quæ eorum carnibus veſcantur. Candæi etiam populi, vt recitat Plinius, qui appellantur ophiophagi, Serpentes comedunt: vnde poſtea tale cognomentum ſibi vindicarunt. Immò Solinus narrat Arabas, quibus aſper victus eſt, carnibus anguinis ſumptuoſas cęnas parare. Vt omittamus Indicas Regiones, in quibus, ex Scaligero, multæ Serpentum ſpecies eſculentæ inueniuntur. Quocirca Petrus Martyr Serpentes quoſdam apud Indos in lautitijs epularum haberi memorat: deinde addit hos appellari Iuannas: propterea aduertendum eſt hanc ſpeciem anguium ad lacertorum genus reducendam eſſe, de quibus in Hiſtoria Quadrupedum Digitatorum vbertim egimus. Habemus quidem in hiſtoria nauigationis in Braſiliam, quod Incolæ grandes habent Serpentes craſſitudinem humani brachij æmulantes, quorum caro valdè inſipida eſt: illam tamen, more anguillarum, truſtatim concidunt, & opipare inſtructam, inter alios epularum apparatus reponunt. In Cuba, eſus Serpentum ita ſuauis reputatur, vt ſoli Reges anguibus in inſtructa epularum magnificentia vtantur, ſi veritatem faſſus eſt Ælianus. Noſtra etiam ætate nouimus homines, qui Serpentibus, capite, & cauda abſciſſis, abiectiſque interaneis, tanquam ſuauiſſima vituli carne veſcantur.

L.3.1. Decad.

Li. 1. de quadrup. digit. ouip.

F

Lib.9. cap. 10.

VSVS IN MEDICINA.

G

NON parùm vtilitatis medicinæ allaturus eſt Serpens. Verùm antequam in medicamentis adhibeatur, diligenter præparandus eſt. In libro igitur manuſcripto cuiuſdã Innominati, Serpentis ſanguis, trũcato capite, & cauda, vaſe vitreo colligendus, & ſeruandus eſt: deinde ablatis interaneis, ritu anguillarum, deglubitur, pelliſq; ſupra lignum poſita exiccatur; & carnes diligenter lotæ, in olla cũ duabus vini partibus coquuntur, iureq; cum aromatibus condito, laudantur in lepra, omni genere ſcabiei, epilepſia, & ſurditate. Quamuis Auicennas agens de medicamentis ad lepram attinentibus, commendet potius oleum, in quo Serpentes potiſſimum nigri, & decorticati incocti fuerint cum modico aceti, aquæ thapſiæ, & radice dracunculi.

Oleum de Serpẽtibus. Alibi autem idem author oleum de Serpentibus deſcribens, coquit Serpentes nigros in oleo ieſami, lento igne, donec caro ab oſſibus ſeparetur. Poſtea, in cute detergenda, & auferenda impetigine illud ſummopere prędicat. Alij cum floribus herbæ paralyſis Serpentes in oleo communi decoquunt; & hoc tanquam inſigni medicamento, in podagra fæliciter vtuntur. Alioquin platearius in paralyſi potius Serpentem rufum, quam aliud Serpentis genus adhibet. Plinius ſuffitu Serpentis inueterati, in menſibus prouocandis vtitur. Cinis etiam Serpentis combuſti cum ſale miſcetur, & ad mentem Plinij, cum roſaceo, in contrariam aurem infunditur, vt dolor dentium ſedetur. Prædictum cinerem Olaus Magnus in fiſtulis ſanandis ſummoperè magnificat. Nicolaus Myrepſus Serpentes in olla concremat, & cinere cum æquali portione fænugræci, & mellis Attici miſto, ſtrumis medetur. Demùm, referente Plinio, baculus, quo rana ab angue excuſſa ſit, parturientes adiuuat. Sed notandum eſt hic aliquem potius Serpentem aquatilem intelligendum eſſe, cum rana in aquis ferè ſemper verſetur.

Podagræ remedium.

H

Cinis Serpentis ad quid.

Strumarũ remedium.

Modò ſi ad virtutes medicas ſingularum partium Serpentis accedamus. In primis Plinius oculum dextrum Serpentis, ad epiphoras, nempè ad oculorum inflammationes cum humoris copia, vtiliter alligat: dummodò Serpens viuus dimittatur. Ex eodem authore, cor anguis ſi mordeatur, aut alligetur, in odontalgia efficax eſſe perhibetur. Item iecur huius animalis ſi quis deguſtauerit, deinceps à nullo Serpente læde-
tur. Fel quoq; ſuis non caret virtutibus: nam Paulus Venetus promulgat, in Prouin-

Lib.29. Cor Serpẽtis ad quid. Iecur.

L.2. c. 40.

cia

A cia *Ceraiam*, hoc caro vendi pretio; cum demorsos à cane rabido sanet, & mulier partus difficultate laborans, degustato huius fellis tantillo, facilè enitatur, nec non patiens hæmorrhoidas, facto ex hoc felle linimento, paucos post dies liberetur. Exta Serpentũ aduersus omnium Serpentum ictus imposita, mirandum in modum valere Plinius opinatur. Sanguinem etiam, ex libro manuscripto Innominati, pluris, quàm balsamum, faciendum esse arbitramur: quandoquidem pallida labia eo linita rubicunda reddantur, facies hoc peruncta nullam contrahit maculam; deinde dentibus eodem perlinitis, omnis gingiuarum fœtor aufertur. Succedunt pinguedinis virtutes: hac enim cum oleo mixta Plinius strumis medetur. Matthiolus hanc cum vnguentis ad luem gallicam expugnandam spectantibus permiscet. Ex scriptis Innominati, aruina Serpentis cum butyro Maij in olla probè vitreata, & pasta obducta ne quidquã expiret, reponitur: postea lento igne, spatio horarum duodecim coquitur, pannoq; lineo percolatur, deinde in vasculis aureis, vel argenteis clauditur, ne quicquam exhalet: nam ad annos vsque quadraginta, ad podagram, & paralysim efficax conseruatur. Hunc etiam adipem Plinius ad disruptas oculorum partes cum ærugine miscet: cui adstipulatur Quintus Serenus, dum canit.

Fel anguiũ

Hæmorrhoidum remedium.

Sanguis anguium ad quid valẽt.

Pinguedo.

Podagræ, & Paralypsis remedium.

B

Anguibus ereptos adipes ærugine misce:
Hi poterunt ruptas oculorum iungere partes.

Tandem ad sterilitatem ob partus noxam, non solum Plinius, sed etiam Hippocrates hunc adipem commendant, si eo cum felle tauri mixto pessi imbuantur. Postmodum ex carnibus Serpentinis vtilitatem immensam percipiendam esse fatetur Porta: dum perpendens anguinas exuuias colligit ex hac signatura carnes horum animalium ad mundandam, & detergendam humanam cutim valere: in cibis enim sumptæ cunctas corporis superfluitates ad superficiem pellunt, iuuentutem conseruant, & alopeciæ, nec non lepræ medentur.

In lib. de steril.

L. 5. Phyt. cap. 12.

Carnes anguium ad lepram.

Auicennas verò, in detergenda lepra, has carnes inhumat, donec vermes ab illis enascantur: postmodum vnà cum vermibus illas exsiccat, & drachmam huius puluueris syrupo de melle, leproso exhibet. Immò his carnibus elephantiasi, & strumis Tagau-

L. 1. Instit. chirurg.

C tius medetur. Amplius secundùm alios, vsu carnis anguium, more anguillarum, lendes auferuntur. Item prædictæ carnes ad vulnera, & incisos neruos admodum conferre, ex signatura, Porta attestatur: quandoquidem Serpentes disecti breui temporis spatio, & facili negotio coalescunt.

Li. 5. Phyt. cap. 12.

Li. 2. Eupor. ist.

Cæterùm inter alias anguium partes, spolium in varijs affectionibus insignem videtur habere prærogatiuam: nam primùm Galenus senectam anguinam combustam, & illitam ad casum pilorum conducere autumat. Hinc fortè Timotheus, ad prohibendum capillorum defluuium, didicit senectam anguium comburere, eaque, cum axungia mixta caput inungere. In affectibus oculorum, hæc Serpentum membrana, sed potissimùm viperina commendatur; nam Galenus illam, ad fugillationes cum aqua mane tritam adhibet. Immò sola huius frictione, ex Plinio, claritas oculorum augetur. His fortè verbis fretus Cardanus pronunciauit non corripi hebetudine visus, aut suffusione, qui quotidie de lecto surgens senecta anguina oculos fricauerit. Refert Galenus quosdam scripsisse senectam anguium in aceto coctam ad odontalgiam valere: quamuis

Part. 2. Arcan. c. 53.

Senecta anguiũ ad varios affectus.

Lib. 9. de subtil.

D Dioscorides hac in vino decocta, ad os colluendum, vtatur. Plinius verò hanc mixtam cum cera, ad dentes eradicandos, adhibet.

Lib. 11. de simp. med. fac.

Similiter in otalgia corium anguium non est contemnendum: nam Dioscorides illud in vino coquit, deinde in aures dolore vexatas instillat. Theophrastus, ad prædictum affectum, in oleo coctum imponit. Alij ad aurium graueolentiam, pellem anguis in testa candefacta cum rosaceo vstam applicant. Alij fel testudinum cum senecta anguium, & aceto purulentis auribus prodesse opinantur. Tandem Archigenes apud Galenum, senectam anguium cum capitibus papaueris in oleo coctam auri dolore vexatæ infundit. In affectu colico, Galenus in vase æneo spolium anguis frigit, donec comburatur: deinde hoc in oleo dissoluto, partem laborantem inungit. At Plinius hoc spolium cum rosaceo in vase stãneo coctum, ad dysenterias, & tenesmones laudat: immò ex aceto, in omnibus vitijs sedis, efficax esse promulgat. Amplius propter antipathiam huius animalis cum homine, vt animaduertit Porta, suffimentum ex senecta anguium paratum, difficultates partus soluit: cui sententiæ Plinius quoq; assenti-

Lib. 2. de mat. med. cap. 17.

Lib. 3. de comp. med. sec. loc.

Li. 2. Eupor. ist.

Li. 1. Mag. nat.

tur,

tur, dum lumbis parturientis hanc membranam alligat, ſed à puerperio illam protinus remouet. Verùm noſtra ætate, non ſenectam, ſed pellem deglubitæ viperæ exſiccatam fæmori mulieris alligantes faciliorem partum reddere profitentur, nec præter rationem, cum ex libro manuſcripto Innominati, pellis, & non ſenecta anguium ſupra ventrem mulieris in partu laborantis imponatur.

Pellis Viperæ exiccatæ partũ faciliorem reddit.

Arnoldus autem Villanouanus ex ſpolio Serpentis cum opopanace, myrrha, galbano, caſtoreo, ſtercore columbino, vel accipitris parat ſuffimen; indeq; fumum dimanantem per embotum in vterum recipi curat, vt fœtus mortuus, & viuus educatur. Inſuper Plinius ſenectam anguium cum maſculo cancro tritam morſibus canis rabidi imponit. Immò, ex eodem, hæc vino incocta cicatrices ad priſtinum colorem reducit, nec non omne verucarum genus delet, & in pelle taurina alligata ſpaſmos fieri prohibet. Myrepſus hanc membranam cædit ad formam magni numiſmatis, & caricis intrudit, quas ieiuno, & inſcio ægrotanti præbet edendas, vt ſpatio trium, vel quatuor horarum, internæ, & externæ eminentiæ decidant. Pariter pellis hæc ſputo lauata, & ſupra apoſtema poſita grauem dolorem ſedat. Deniq; Auicennas lapidem Serpentis in lithiaſi ſummopere commendat.

Morſus canis rabidi remedium.

VSVS IN VARIIS.

CVICVMQVE coniectamus eſſe exploratiſſimum, ex doctrina Plutarchi in Alexandro, Bacchantes tyrſigeras nõ ſolum angues impunè tractaſſe, verùm quoq; in tripudijs, & choreis, anguibus ſe cinxiſſe. Id ſignificauit Catullus his verſibus.

Euoe Bacchantes euoe capita inflectentes,
Harum pars tecta quatiebant cuſpide thyrſos,
Pars ſese tortis Serpentibus incingebant.

Item apud Ægyptios veteri conſuetudine receptum fuit Reos capitali iudicio damnatos in foueam Serpentibus plenam precipitare: ideòq; hac occaſione virtus citrei mali aduerſus angues cognita fuit, dum duo Rei, quorum alter malum citreum comederat, ad lacum Serpentum condemnati eſſent: hunc enim Serpentes, altero deuorato, intactum reliquerunt. Apud cæteros etiam Ethnicos, prædictum anguium ſupplicium Sanctiſſimi Chriſti Martyres paſſi ſunt: nam Baptiſta Mantuanus de martyrio S. Teclæ verba faciens ſic canebat.

Vſus anguium in ſupplicijs.

Tortilibus fatam colubris, fatam aſpide, & hydris
Mittitur in foueam, ſine veſtibus, inter atroces
Nuda Feras.

Item in puniendis parricidis olim Serpente vtebantur; dum Reum cum Simia, gallo gallinaceo, & Serpente in culeo inſutum in mare tanquam omni elemento indignum præcipitabant: addebatur Serpens tanquam homini inimiciſſimus, vt in reum crudeliter ſæuire poſſet. Cur autem alij adderentur animantes ſuo loco explicatum fuit.

Parricidæ pœna.

India quoq; aduerſus Elephantos, Serpentes nutrit longiſſimos, quibus tanta vis ineſt in vinciendo, vt poſtica ſui corporis parte, elephanti animalis omnium robuſtiſſimi pedes ligent, & immotus contineant. Immò Ioannes Hugo agens de moribus Indorum recitat ibi multos circulatores magos verſari, qui Serpentes è corbibus cantonibus eductos ad ſonum muſici inſtrumẽti tripudiare cogunt: deinde eos tanquam domeſticos oſculis, amplexu, & collocutione coram populo facillimè contrectant, vt à ſpectatoribus pecunias corradant.

Vſus Serpẽtũ in India.

Tzetzes narrat alium Serpentem vſum, dum olim Serpentes per fundas in exercitum Barbarorum, ad illos perterrefaciendos, immiſſos fuiſſe ſcribit. Neq; hoc à ratione alienum videtur; quoniam legimus apud Egnatium, quòd Animal patria pulſus ad Anthiocum Syriæ Regem profectus eſt; cui, aduerſus Romanos, nauale victoriam Serpentum ſtratagemate comparauit: nam Romanam claſſem ingenti vi Serpentum, quos figlinis incluſerat vaſis, adortus, illos in hoſtem nihil tale ſperantem, de improuiſo eiaculatus eſt: hinc trepidatio, ex trepidatione pugnæ obliuio, ex obliuione turpis hoſtium fuga orta eſt.

Vſus anguium in bello. Liu. 6. var. hiſt.

His

A His animaduersis, nunc varias Serpentum partes ponderabimus, quæ in varijs vsibus locum habent. In primis Mizaldus linguam Serpentis cera virginea inclusam in aure sinistra equi reponit, vt animal tamquam mortuum humi procumbat, qua ablata, non solum à terra surgit, sed quoq; animo alacriori currit. Olim Prisci maxillæ Serpentis, ante serram inuentam, ad secandum vsi sunt hinc puerum Attalum instar maxillæ Serpentinæ, serram fabrefeciſſe multi arbitrantur. Carnibus anguinis vtitur auceps ab Oppiano edoctus, vt aues citiùs pennas mutent. Quamuis Mizaldus pulpamentum gallinæ carnibus Serpentum nutritæ, pro mutatione plumarum accipitri exhibeat. Præterea adeps Serpentis apud Veterinarios est ex vsu: nam ad equorum stranguriam Hierocles cuidam medicamento permiscet stercus lacerti, sanguinem columbæ, & σέαρ ἐρπετῶν, nempè sebum Serpentis, vt multi interpretantur.

Centur. 2.

Lingua Serpentis.

Serræ inuentio.

Centur. 8.

Adipe anguium Veterinarij vtuntur.

Rursus idem author in sanando vlcere maligno dorsi equorum ex compressione nato, nec non in equina scabie delenda, adipem Serpentinum adhibet. Iterum ad fistulas in vngulis equorum ortas commendat vnguentum ex adipe Serpentis collecto, dũ

B frusta Serpentum in veru assantur. Albertus, qui partibus Serpentum perpetuò nugatur, sumit corium vnius, sanguinem alterius, & alterius adipem permiscens omnia in panno exequiarum accendit in lucerna, vt tota domus viridis, plenaq; Serpentibus appareat. Alibi ex pinguedine Serpentis, modico salis, & panno exequiarum quatuor format elychnia cum oleo scambucino in lampade noua penès quatuor angulos domus accendenda, vt domus lacum Serpentum representet. Aliter spolio Serpentis nigri in ciuitate lampadis viridis, vel nigræ collocat; deinde ex adipe eiusdem Serpentis, & panno exequiarum cõcinnatum ellychnium, & accensum in oleo sambucino suspendit, vt totam ædem iconibus anguium repleat, donec lampas extinguatur. Neque omittendum est Serpentis ouum, quod aliqui in litibus superandis, & controuersijs dirimendis minimè infrugiferũ se expertos esse fatentur: quapropter quidam eques Romanus hac superstitione motus, ouum Serpentis secum deferebat, dum coram Claudio Augusto litigaret: ideò Serpentis ouum gestare deprehensus tanquam veneficus, iussu Principis interfectus fuit; inde cõparata sibi nece, vndè, ad referendam victoriam, opem

C expectabat. Demùm tabem Serpentum ab vsu remouendam non esse asseuerat Porta: quandoquidem ad communicandam ferro talem temperaturam, vt marmor porphyriticum indicat, illud candefactum in tabe Serpentis extinguit.

Nugamenta Alberti.

Anguinum ouum ad quid.

L. 13. Mag. nat.

Tabes anguina ad quid.

Demùm senecta, & corium anguium varios etiam habere vsus dicitur. Primitus Amazonibus, referente Pierio, coria anguium tegumentorum bellicorum vsum præstabant. Palladius, vt poma florem continerent, vrinam veterem cum æquali portione aquæ temperabat: deinde totius anni spatio id radicibus ter infundebat, vel corio anguis inuoluebat. Corium quoq; Serpentis in templo Apollinis, olim adhibitum fuisse nonnulli affirmant: nam tribus ille, vel sedes cum vase aureo à tribus pedibus fulta, collocata in templo Apollinis, vbi sedentes Phœbi sacerdotissæ dubia petentibus soluebant, cortinam æream habebat, secus quam prædictæ Phębi ministræ responsa dabant: de qua Virgilius sic cecinit.

Corij Serpentini vsus varij.

——— *neq; te Phœbi cortina fefellit.*

Lib. 6. Aeneid.

Hanc autem cortinam antiquitùs ex pelle Serpẽtis ab Apolline interfecti fabrefactam

D fuisse multi asseuerant. Insuper senectam anguineam ad varios vsus tractam fuisse legimus: etenim Antiqui Serpentum exuuias tanquam amuleta pharmaca, in armillis ligare consueuerant. De his igitur Suetonius Tranquillus hęc habet. *Deprehensis in lecto eius, circa ceruicalia, Serpentis exuuijs, quas tamen aureæ armillæ, ex voluntate matris, inclusas dextro brachio gestauit.*

Lib. 6. de duodecim Cæsaribus.

Postmodum de hac anguium senecta, Cardanus miranda prædicat nugamenta: nimirum si cinis huius crematæ, Luna Soli opposita, & primam Arietis faciem occupãte, inspergatur capiti alicuius, somnia terribilia excitabit: & ex eo diluto facies lauetur, horribilis ante conspectum hominum apparebit: si sub lingua teneatur, bonarum litterarum, ac linguarum præsidijs quis instructus esse videbitur: si sub planta pedis gestetur, apud Principes, & magistratus gratiosus erit. Addit incertus author, quòd puluis anguini spolij paratus, Luna ad Solis oppositionem properante, & per primam Arietis partẽ gradiente, in scutella lignea, vel metallica si supra mensã collocatus fuerit, si aderit ibi venenũ, dispergetur. Verùm his omissis, ad seria, & vtiliora descẽdemus. Plinius enim

Lib. 9. de subtil.

Pellis Serpentinæ vsus.

enim hanc pellem tritam cum ſale, & ſerpillo inijcit in fauces boum, vua matureſcente, vt per totum anni curriculum valeant. Alij hunc puluerem inſpergunt, vt apes ad aluearia reuertantur. Deniq; Odoardus Vuot hanc ſenectam anguium in capſis, & armarijs inter pannos reponit, vt illos à tineis tueatur. E

L.6. de diff. Anim.

DE VIPERA.

Caput II.

ÆQVIVOCA.

VT nihil non diſtinctè, & adamuſſim de hac beſtia exprimatur, à qua, inter cæteros Serpentes, hiſtoriam inchoamus: cum hæc θηρίον, nimirum fera Græcis κατ' ἐξοχήν, ideſt per excellentiam dicatur, tum quia inter Serpentes maximè inſignis, ob veneni facultatem habeatur; tum etiam, quia Medici ex hac fera vtilitatem immenſam accipiant, vt ſuo loco vbertim agetur. Primum huius ferę nomen, cùm apud Latinos, tùm apud Græcos non eſt ſitum extra omnem dubietatis aleam: ſiquidem prima fronte Vipera dicitur fuiſſe quædam anus venefica, in quam Petrus Crinitus carmen ſcripſit elegantiſſimum. Deinde, ex Alberti, & Iſidori ſententia, Vipera eſt piſcis marinus, aliter araneus nuncupatus. Amplius Vipera ſecundùm alios appellatur cancer minimus, nonnullis pinnothera cognominatus, qui, vt voluit Plinius, vacuis oſtreorum teſtis ſe condit, deinde auctus in capaciores migrat: hac de re à Lucano hæc vipera cuſtos pretioſæ conchæ nominatur hunc in modum. F

Vipera nomen anus.
Vipera piſcis.
Vipera cancri ſpecies.

Li.6. Pharſal.

Non Arabum volucer Serpens, innataq; rubris
Aequoribus cuſtos pretioſæ viperaconchæ.

Alioquin apud Lexicographos græcos huiuſmodi cancellus πινοθήρας dicitur, qui, ex Athenęo, pinnam ſemper concomitans, illam hiantem obſeruat, num piſciculi in eam ingreſſi ſint; ſiquidem leui morſu comprimendam concham, prædamq; illapſam capiendam eſſe docet. Quamuis alij fuerint huius opinionis, Lucanum, loco citato, non de prædicto animalculo verba feciſſe, ſed de vipera Serpente in mari rubro potiſſimum verſante, quæ conchas margaritiferas ibi diligentiſſimè obſeruat. Demùm illam ophitis marmoris ſpeciem punctis nigris in liuido corpore conſtantem Lithotomi noſtræ ætatis viperam Ægypti appellant. Ex altera parte apud Græcos, vocabulum, ἔχιδνα, quod viperam denotat, maiori æquiuocatione laborare videtur: Nã Sanctius in commentarijs ad Alciatum, vbi icon Bellerophontis Chimeram extinguentis repræſentatur, echidnam chimerę fuiſſe matrem retulit; idemq; Cęlius aſſeuerat. Gyraldus verò Echidnam fuiſſe nympham prodidit. Verùm Heſiodus in Theogonia, Echidnam ſtatuit eſſe nympham, parte ſuperiori ſpectoſam puellam, infima verò immanem Serpentem, in ſpecu quodam verſantem, & cruda mandentem: quæ tandem cum Typhone mixta Cerberum Inferorum canem, & Hydram peperiſſe dicitur. Hæc fortè apud Euſtathium vocatur ἔχιδνα μίξοπαρθενος, nimirum vipera virgini mixta. Immò Tzetzes hãc memorans ſic legit. ἡ ἔχιδνα περὶ λυδίαν ἐστὶν, καὶ κεφαλὴν κόρη, τὰ δὲ κατωθὲν ὄφις. Hæc igitur erat virgo vmbelico tenùs, reliqua Serpentis ſpecies, quæ poſtmodum, Herodoto teſte, compreſſa ab Hercule Agathyrſum, Gelonum, & Scythum concepit: nam Hercules boues Geryonis agens, cum in Scythiam perueniſſet, accidit, vt equæ eius à curru ſolutæ paſcentes, ipſo interim dormiente, aliò migrauerint; quare experrectus eas indagans in antrum quoddam à prædicto monſtro ex virgine, & vipera integrato habitatum ingreſſus eſt: quod monſtrum ſe illi equas reſtituturum promiſit, dummodo cum ipſo prius congrederetur. G H

Embl. 14. Echidnæ æquiuocationes.

Lib. 4.

Echidna eſt quædã muſcæ ſpecies.

In genere muſcarũ quædam ſpecies viperis valdè ſimilis, echidna appellatur, quam multi authores non proletarij ab hac ſignatura aduerſus viperarum ictus non mediocriter valere aſtruunt. Ad finem hoc nomen (echidna) à Poetis pro hydra, ab Hercule ſuperata accipitur. Id præſtitit Ouidius in Faſtis, quando cecinit.

Lib.3.

Sangui-

A *Sanguine Centauri, Lernæa ſanguis echidnæ*
Mixtus ad auxilium tempora nulla dabat.

Interdum echidna pro quocumquè Serpente ſumitur; ideòque Ouidius in hoc ſenſu ſic canebat.

Oris cerberei ſpumas, & virus echidnæ. *Lib. 4. Metam.*

Alibi quoq; idem author echidnam in eodem ſignificatu vſurpauit canens.

Pars quoq; Lernæa Serpens eius vnus echidnæ. *Lib. 9. Metam.*

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

B QVIDAM Grammatici viperam, quoniam vi pariat nuncupatam fuiſſe opinãtur: quandoquidem Priſcorum nonnulli à fętu exeunte aluum matris lacerari commenti ſunt. At ſecundùm rei veritatem vipera, dicta eſt quaſi viuipara, & per contractionem vipara, & vipera: cum hæc, in genere Serpentum, oua intra aluũ concipiat, deinde fætum viuum enitatur. Ideo Nicander in Theriacis ſic canebat.

Sola etenim viuo grauidatur vipera fætu,
Mortua cum reliquum paſsim genus oua reponat,
Squamigeroſque greges per inhoſpita teſqua propaget.

Quicquid ſcribat Sueſſanus in Commentarijs ad Ariſtotelem, quòd vipera non ſit Serpens: cum Serpens à Philoſopho appelletur ὄφις, & vipera ἔχις. Clariſſimus Mercurialis optimo iure hoc Sueſſani nugamentum admiratur: propterea quòd Ariſtoteles alibi viperam in genere ὀφεῶν, ideſt Serpentum collocauit. Quamuis, ad mentem ipſius Philoſophi, vipera duabus conditionibus reliquo Serpentum generi non conuenientibus gaudeat: prima eſt, quòd vipera fætum viuum edit; altera eſt, quòd brumali C tempore cæteri Serpentes ſub terra, viperę autem ſub ſaxis ſtabulantur. In aſſerti confirmationem, doctrinam Auicennæ, & Plinij in medium afferremus, qui nominantes Serpentem, viperam per excellentiam intellexerunt: ſicuti hoc nomen ὄφις apud Græcos, quod per excellentiam aliquando pro vna ſpecie Serpentis, ideſt pro vipera vſurpatur. Immò Oppianus de congreſſu murænæ, & Serpentis verba faciens, nominando Serpentem viperam intelligere voluit. Inſuper vipera, ex mente Phyſiologi, nepa cognominatur: cum nepa ſtimulo libidinis agitata caput maris præcidat, & tandem ipſa ab exeunte fætu necetur. Hæc opinio abſurda eſſe videtur: cum nepa, ex probatorum authorum ſententia, ſcorpius eſſe perhibeatur. *L. 1. de Gener. Anim. cap. 10.* *Lib. 5. de Gen. An. c. vlt.* *Nepa num ſit vipera.*

Cæterum animaduertendum eſt, quòd vipera eſt Serpens in marem, & fœminam diſtinctus. Quamuis Latini vocabulorum inopia coacti, vna, & eadem voce, tam marem, quàm fœminam complectantur: nam habent infinita alia nomina, velut Simia, muſtela, columba, & ſimilia, quibus vterq; ſexus denotatur. At Græci copia nominum redundantes, duobus diſtinctis vocabulis, viperam marem, & fœminam deſignant: cum D ipſis vipera mas ἔχις, fœmina verò ἔχιδνα nominetur. Circumfertur enim hoc vulgatum carmen.

Vipera Romanis, Græcis dicetur ἔχιδνα.

Quapropter Græci ſuas de vipera hiſtorias inſcribunt. Περὶ ἔχεως, καὶ ἐχίδνης. Quoad etymum, grauiſſimi authores retulerunt viperam Græcis nuncupari ἔχιδναν παρὰ τὸ ἔχειν ἐν ἑαυτῇ τὴν γονὴν ἄχρι ταναθοῦ. nimirum quia ad interitum vſque fœtum contineat: quandoquidem ventrem matris, hora paritionis, à fœtu lacerari credebant. At Suidas, & author etymologici tradiderunt ἔχιδναν dici poſſe παρὰ τοῦ ἔχειν αὐτῷ τὸ ζοῶν, quoniam vipera intra aluum animal contineat, ad aliorum differentiam Serpentum, qui oua concipientes, eadem enituntur. Hæc autem etymologia, vt noſtra fert opinio, magis probanda eſt. Hodie in Græcia (teſte Bellonio) quidam Serpens, echendra cognominatur corrupto nomine ab echidna: nihilominus hic Serpens ipſi vera vipera eſſe non videtur. Varinus παλαιὰς ὄφεις; pro viperis vſurpat: cum tamen prædictæ voces pingues Serpentes denotent: πίων enim pinguedo exponitur. *Echidnæ etymum.* *Echendra quod nomẽ ſit.*

Italis, ex Mipho, & Leoniceno, hæc beſtia maraſſus nominatur. Quod autem maraſ- E
In Miſcell. ſus, & vipera ſint ſynonima, authores inter ſe ſententijs variant. Primitus tradit Budeus ſe Romæ viperam, quam Itali circulatores, ſub nomine Maraſſi, oſtentant, ſæpè diuq; aſpexiſſe, atq; Priſcorum viperam haudquaquam ſibi viſam fuiſſe. Alij pronunciarunt Maraſsum eſse Serpentem venenoſum longitudine vnius cubiti, coloris cinerei, & oculis minimis, nec non igneis refertum, quæ conditiones in vipera minimè obſeruantur. Præterea Quatramius in ſua hiſtoria Theriacæ, & Mithridati, maraſsos contemplatur vario colore inſignitos, nempè ſubrubro, ſubflauo, cinereo, nigro, leucophæo, & varium arenarũ colorem imitante; cum vera vipera ſubflaui, & rufi coloris eſse perhibeatur. Inſuper addit maraſſi oculos eſse rubicundos; cum oculi viperæ ſubrubri conſpiciantur. Item vipera quaſi ſummitati caudæ innixa incedit, quem greſsum natura maraſſis non conceſſit. Ad finem maraſsum marem quatuor armatum dentibus eſse atteſtatur, cum vipera mas duobus tantummodo muniatur. Quare hic author omnes maraſsorum conditiones potius aſpidibus, quàm viperis competere aſseuerat.

In lib. de Dipſ. & Thir. Ex altera parte viri doctiſſimi affirmant viperam Antiquorum à maraſſis Italorum F
minimè diſcrepare. Nicolaus Leonicenus hoc argumento licet leui viperam eſſe maraſsum aſtruit: nimirum quoniam Ariſtoteles, & alij authores non vulgares à ſola vipera inter cęteros Serpentes viuum fętum in lucem edi ſcripſerint; qui partus Maraſſis Italorum competit. Leue autem prædictum opinamur eſse argumentum, cum etiam Ce-
Lib. 6. lect. Ant. ca. 16. raſtes, ſeps, & alij Serpentes huius generis, ad inſtar viperæ, & maraſſi, viuum animal enitantur. Præterea Cælius Rhodiginus viperam vulgò maraſsum nuncupari, & nomenclaturam minimè barbaram eſse ſuſpicatur; cum à Populis Marſis deducatur, qui huiuſmodi Serpentum genus familiariter pertractant, & viperam appellitant. Prædictis addere poſsumus maximam viperæ Antiquorum cum maraſſis Italorum conuenientiã;
In lib. de Ther. ad Piſ. ſiquidem Aetius ſcriptum reliquit viperam eſse flauam, & Nicãder illam Ceraſti aſſimilauit. Nihilominus hunc viperæ colorem melius expreſſit Galenus, quando viperam ſubrufam prædicabat, qui color, ſi maculæ nigricantes Maraſſi demantur, optimè quadrat.

Deinde Ceraſtis, cui ex Nicandro, vipera eſt ſimilis, demptis corniculis, prædicti G
coloris eſse celebratur. Itaq; Nicander viperæ colorem ſilentio inuoluit, ſatis eſse arbitratus viperam Ceraſti cõparaſse: cum huiuſmodi Serpentes viuos fœtus, & non oua pariant. Amplius Nicander viperæ fęminæ plures dentes, mari autem binos aſſignat, pariter Aetius totidem. Verùm hic dentium numerus Maraſſo Italorum, & fæminæ, & mari competit. Neq; refragatur noſtræ opinioni Nicander, quando dentes viperæ latos deſcribit; cum tamen in Maraſſis noſtris exiles obſeruentur: ſiquidem lati in comparatione addentes aliorum Serpentum Nicandro dicebantur. Inſuper cauda Maraſſi fæminę magis κολόβη nempè mutila, quàm mari ineſt: quemadmodum de ſua vipera Nicander toties decantauit. Immò maraſſi ictus eadem generat ſymptomata, quæ de morſu ſuæ viperæ Veteres prædicabant. Accedit, quòd ſoli Marſi, qui (teſte Plinio) Italiæ ſunt populi, viperas venari ſoleant, à quibus huiuſmodi beſtiæ nomenclaturam deduxerunt. Item ruſtici Bononienſis agri, Serpentes, quos peiores eſſe iudicant, nempè
L. 11. c. 37 viperas Magaraſſos indigitant. Prædictis etiam addamus, quòd Plinius viperæ duplicem vuluam tribuit, quam prerogatiuam in Maraſſo fęmina, & duplicem penem in ma- H
re olim clariſſimus Anatomicus Gaſpar Taliacotius manifeſtiſſimè, ſecans huiuſmodi beſtias demonſtrauit. Idem poſtea repetit Baldus Angelus Abbatius in ſuæ viperæ hiſtoria, veluti inferius in Anatomicis enucleabimus. Non eſt tamen negandum ad montem Quatranij, quòd multis in locis aſpides etiam maraſſi nominentur.

Lib. 5. de hiſt. An. Sueſsanus in Commentarijs ad Ariſtotelẽ viperã Scurtionem vocitat. Et apud Nicolum Florentinum Scorzonei viperæ nominãtur: quamuis ſint, qui ſcribant hoc vocabulum (Scorzone) apud Italos eſse nomen generale ad omnes Serpentes, qui repunt, & dentibus feriunt; apud Hetruſcos populos, Oſcorzones appellantur viperæ; hocque antiquum nomen deducunt ab Oſco, qui olim Hetruſcis imperauit, & pro Inſigni, Serpentis Icone delectabatur: hunc autem anguem fuiſse ſpeciem Serpentis celeberrimam nempè viperam, multi affirmant. Sed tandem temporis tractu, dempta litera O. ſcurzones huiuſmodi Serpentes nuncupati fuerunt. Alij referunt hoc nomen, Scurzo, eſse Hiſpanicum; nihilominus eſt Catalonicum, nec viperam propriè ſignificat, ſed illum

Ser-

A Serpentem viperæ similem, cui herba Scorzonera aduersatur. Alioquin Hispanis vipera Biuora, & Bicha, Gallis autem Vipere nominatur. Alij tradunt, quòd Arabes, & barbaram sectantes medicinam, Thyri vocabulo, omnes Serpentes, sed viperas potissimum intelligant: Idcircò affectio illa Græcis cognominata ophiasis, ipsis Thyria nominatur, vocabulo à Græcis detorto, qui hac voce, θηριον feram indicant. Neq; hoc videtur admiratione dignum: siquidem Andromachus, & ipse viperinos pastillos ferinos appellauit, non alia fortè ductus ratione, nisi quia θηρ, seu θηριον nonnunquam pro vipera vsurpatur. Ideòq; pastilli, seu trochisci ex viperis parati, non immeritò theriaci cognominantur: cum tamen in hanc antidotum carnes viperarum, & non aliarum ferarum ingrediantur. Aliter vipera Labane, & Alfahay Arabibus dicitur. Alfe quoq; ad mentem Leoniceni, viperam in scholis Arabum denotat. At secundum Andream Bellunensem Alafarai, & Alfahai est nomen proprium viperæ, ex qua, illa celebratissima antidotus nempè theriaca paratur. Cæterùm leguntur apud Syluaticum nomina barbar. Eosman, Synon, & Afis, quibus vipera designatur. Aus tamen esse videtur B nomen detortum à voce græca ὄφις, ophis, quæ interdum per excellentiam viperam indicare solet. Tandem hæc bestia Germanis secundum Matthiolum, Brandischlangen, secundum alios, Ein Nacer Sotter, & secundùm Gesnerum, Ein Bectnater, Viper natar appellatur.

Nomina Arabica viperæ.

GENVS, ET DIFFERENTIÆ.

PERSONANT Suessani monimenta, ad rem nostram, nulla consideratione digna in cõmentarijs ad Aristotelem, viperam ad genus Serpentum minimè reduci posse: cum Aristoteli vipera ἔχις, & Serpens ὄφις nominetur: & tamen Aristoteles (annotante clarissimo Mercuriali) viperam inter Serpentum genera enumerauit: vt etiam paulò ante attestati sumus. Similiter explodenda est illorum opinio, qui C ἔχιν ἀπὸ τῆς ἐχίδνης, scilicet viperam marem à fœmina genere, & natura discrepare arbitrati sunt, his potissimum moti rationibus, primò quoniam ἀπὸ τοῦ ἔχεος percussus conuulsione, non similiter ἀπὸ ἐχίδνης afficiatur: deinde quia ἐχίδνης morsus albus, & ἔχεως liuidus esse feratur: tertiò, quoniam ad mentem Nicandri, duorum vestigia dentium appareant, dum morsum infligit ἔχις, plurium verò, si momorderit ἔχιδνα. Has rationes nullum pondus apud viros eruditos habere arbitramur: siquidem classici authores conueniunt vniuersi, ἔχιν ἀπὸ τῆς ἐχίδνης, non genere, non natura, sed sexu tantummodò differre; cum illum marem, hanc fœminam esse pronuncient. Auicennas species viperarum diuersas cõstituere videtur, dum scribit viperas esse Alesilati, inter quas, quercinas, & sitim inducentes reponit. Propterea ad aures Auicennæ (vt notat Leonicenus) vipera non erit nomen speciei, sed generis sub se multas species comprehendentis. Vnde etiam colligendum est hunc authorem assignare viperis multas conditiones, quæ ad alios etiam Serpentes pertinent.

Lib. 5. de gener. An. c. 10.

Echis, & Echidna differũt sexu, nõ specie.

Præterquamquod idem Auicennas videtur existimasse Thyrum esse Serpẽtem à vi- D pera valdè diuersum: quandoquidem in varijs theriacæ descriptionibus interdũ trochiscos Thyri, aliquãdo trochiscos ex viperis nominauit. Hinc postea aliqui authores nuperi nixi Auicennæ authoritati trochiscos thyri, à trochiscis viperinis discrepare crediderunt. Gentilis Auicennæ interpres viperinâ naturam nõ vni speciei, sed multis Serpentum generibus communem esse exponit. Nicolus Florentinus verba faciens de speciebus anguium, quandoq; viperam inter Serpentes cornutos in Ægypto nascentes reponit, & paulò post, ex Aristotelis authoritate, thyrum inter Serpentes ouiparos memorat: deinde addit Serpentes graciles, & oblongos esse viperas apud nos inuentas, quarum aliæ maioris, aliæ minoris malitiæ esse perhibentur: immo ipsas tanquam surdis proximas inter aspides collocat.

Serm. 4. ca. 18.

Idem author alibi scriptis mãdauit paruas viperas in nostris regionibus stabulari, inter quas breues, & crassas nostro idiomate *Scorzoni* dictas enumerat. Hinc colligendum est hunc authorem, sub nomine viperarũ, plures Serpentes, & etiam aspides comprehendisse. Nec mirandum est ipsum fuisse hallucinatum: siquidem citat etiam Ga-

Scorzoni q Serpentes.

lenum loquẽtem de Regina Ægypti ſemetipſam interficiente imponendo manum ſupra thyrum, cum tamen Galenus ſcribens de theriaca ad Piſonem, interitum huius reginæ, nec thyro, nec viperæ, ſed aſpidi attribuerit. In eodem errore (teſte Leoniceno) verſatus eſt Montagnana, dum echidnam, nempè viperam, ſiue thyrum ad aſpidum genus reduxit. Et tamen Galenus in ſermone de theriaca ad Piſonem, aſpides à viperis manifeſtiſſimè diſtinguit. E

In lib. de Thyro.

Albertus Magnus multas viperarum ſpecies conſtituit, & interdum ſpeciẽ pro ſummo genere vſurpat: cui ſententiæ non eſt adhærendum, cum doctrina Ariſtotelis aliud nobis inſinuet. Eſt quidem verùm in doctrina Nicandri, Æliani, & Ætij, hos angues, nempè hæmorrhoim, ceraſtem, & dipſadem ad viperas referendos eſſe: etenim more viperarum oua concipiunt, & fœtus viuos excludunt. Id autem inferius ad aures Euangeliſtæ Quatramij diligentius contẽplabimur. Prædictis Serpentibus nonnulli addunt aſpidem, tanquam fœtus viuos patientem: cui ſententiæ refragantur Hiſtoriographi dicentes oua Crocodili, & aſpidis ſub terra occultata, & ab Ichneumone inuenta frangi, niſi per oua aſpidum, oua aliorum Serpentum intellexerint. Præterea Galenus viperam lõgè diuerſam eſſe à dipſade prodidit; quod Hieronymus Cardanus minimè animaduertens viperam cum dipſade confundebat. Hinc colligendũ eſt viperam illã veram eſſe, cuius carnes compoſitionem theriacæ ingrediuntur: quamuis poſtmodum detur aliud genus Serpentis catulos, & non oua enitens, quod etiam nomine viperæ donandum eſt. F

Quaratione varij Serpentes ad viperas referãtur.

Lib. 11. de ſimp. med. fac.

Idcircò Euangeliſta Quatramius in hiſtoria theriacæ, & mithridati, aſſeuerantius dicit plures viperarum ſpecies aſſignari, cum proprijs oculis obſeruauerit aſpidem, ſepam, & Ammoditem catulos, & non oua excludere: quamobrem non eſt contemnenda ſententia Pierij Valeriani, qui ad mentem nonnullorũ, ſcriptum reliquit quędã Serpentum genera, præter viperas, animal parere; quamquam has Serpentum ſpecies non nominauerit. Immò ſuſpicatur Quatramius, præter nominatos Serpentes, inueniri etiam alios, ritu viperarum, parientes quemadmodũ vnuſquiſq; varias anguium ſpecies in capſulis diſtinctis claudendo obſeruare, & conſpicari poterit.

Serpẽtes fœtus viuos excludentes.

L. 14. Hierogl.

Præter hæc, ratione coloris, viperæ inter ſe differre dicuntur: nam Porta fatetur ſe obſeruaſſe mutatione Soli, in quo huiuſmodi beſtiæ viuunt, alias virides, alias rubras, alias rufas, alias albas, alias nigras inueniri. Vnde Cardanus quoque magnam diuerſitatem viperarum in colore, ob locorum, & regionum ſitum, annotauit. Neque admiratione vlla teneri debemus: ſiquidem Pauſanias in Æthiopia, & Libya viperas nigras eſſe teſtificatur: etenim illud clima non ſolum indigenas, ſed etiam aduenas, temporis tractu fuſcat. Deinde meminit Cardanus, in recẽſendo tabis remedio, cuiuſdã viperæ rubræ craſſæ, & breuis ab Italis *Milori* nuncupatæ: quamuis poſtea Matthiolus in commentarijs ad Dioſcoridem hanc opinionem explodat dicens, Serpentem, quem Mediolanenſes, & cæteri Inſubres vocant *Milort* à vipera diſcrepare: cum hoc animal ſit innocentiſſimum, & domibus familiare; vipera autem ictibus perimat. In prędictorum confirmationẽ addemus verba Bellonij pronunciantis, quòd curioſitas, & deſiderium cognoſcendi viperas effecit, vt ipſe in Anglia, Gallia, Italia, Græcia, Aſia, & Ægypto, viperas colore, & forma diuerſas obſeruauerit. G

Li. 4. Phyt. c. 28.

Differẽtiæ ratione coloris.

Li. 2. c. 16.

Nonnulli, ratione veneni, viperas inter ſe diſcriminare conantur, dum alias venenatas, alias non venenatas eſſe conſtituunt. Non venenatas autem magnas, & caprimulgas nuncupatas eſſe aſſerunt; quia libenter caprarum, & vaccarum vbera ſugant: cum tamen hoc Serpentum genus à viperis omninò ſegregandum ſit. Alij ponderantes ſymptomata morſus illius Serpentis *Eſcurzo* nominati eſſe ſimilia ſymptomatibus inductis ab ictu viperæ, talem Serpentem ad viperarum genus retulerunt: cum tamen, toto cælo, à vipera diſcrepet: eſt enim animal longitudine ſeſquipalmari, parte infima tenui, & paulatim ad caput vſq; craſſeſcente, capite craſſo, & quadrato, ore magno, & hiãte, lingua nigra, & mucronata, dentibus puſillis, quibus ferit, licèt etiã lingua inſtar aculei ſcorpionis pungat, prędituũ eſt colore cinereo nigricãte maculis diſtincto, tardè incedit, & deniq; (teſte Nicolao Monarde) eius morſui ſola herba Scorzonera occurrit. H

Differẽtiæ viperarum ratione veneni.

In lib. de ijs, quorum morſus eſt venenatus.

Ratione magnitudinis, & paruitatis, promulgat Atheneus beſtias ex vipera mare, & murena genitas eſſe alijs viperis minores, variegatas, & quodammodo alteram viperarum ſpeciem repræſentare. Item Amatus Luſitanus in Dioſcoridem animad-

A animaduertit viperas in Hispania nõnisi cubitales inueniri. Ex altera parte viperas etiam immensæ magnitudinis reperiri, Strabo retulit: quandoquidem Porus Indorum Rex Augusto dona misit, viperas ingentes, Serpentes decem cubitorum, testudinem fluuiatilem trium cubitorum, & perdicem vulture maiorem. Ælianus quoq;, ex aliorum sententia, viperas Troglooditæ Regionis ita grandes constituit, vt longitudinem decem, & nouem cubitorum æquent. Cardanus etiam tradidit viperas longitudine viginti pedum in aurea Castillia versari; quam veritatem Scaliger sibi persuadere non potest. Cùm tamen hoc à veritate penitus alienum esse nequeat: nam quemadmodum homines pro varietate Regionum, & natura, & proceritate differunt; idq; fit ratione caloris innati, qui in alijs imbecillis, in alijs validus dominatur. Ita etiam reliqua animantia, & quicquid est vitæ particeps, pro diuersitate climatum, inter se discrepare solent: quocirca Nicander iure optimo scriptum reliquit magnas, & paruas viperas inueniri. Itaq; Europa paruas, & breues nutrit viperas; cum hoc clima, in comparatione ad Asiam, frigidum sit: & viperæ veluti, & cæteri Serpentes frigidæ sunt naturæ, & in-

B colentes Regionem frigidam calorem innatum habent robustiorem, & maiorem cibi copiam assumunt, quàm habitantes regionem calidam. Pari ratione caliditas Asiæ defectum naturæ frigidæ viperarum supplet, veluti frigiditas Europæ earum incrementum remoratur. Propterea Nicander in Theriacis hanc diuersitatem Viperarum memorat hunc in modum.

Lib. 5.

Li. 9. *c.* 33.

Exercit. 175.

Viperæ Europeæ quales.

Hic quoq; vipeream, quæ cernit acuta, figuram
Aspicias, vt non vno se corpore prodat,
Et nunc hæc longum, paruum trahat illa volumen,
Ne pare consimiles forma sit vbiq; dracones
Cernere, nam gignit nostra hæc Europa minores.
Tum qui molle supra prætendat cornua guttur,
Et quodam candore micent, alij ad scopulosos
Scironis montes, alta & Pannomia, & ipsum
Riphæum, & dictum Corui cognomine pagum,
C *Et canentem habitant Aselenum quin, & alumna*
Fert Asia vltra tres longis qui tractibus vlnas
Se tendant, rigidum quales Boccatteron, atq;
Arduus Aegages, & celsus Cercaphus intra
Se multos refouet.

Viperis igitur, & alijs Serpentibus redundãt Europæ montes, nimirum Sciron, Pannomia, Aselenus, Corax, & Riphæus. Sciron autem celebratur mons saxosus in Græcia apud Athenas, ita cognominatus à Scirone latrone, cuius ossa (postquam fuit à Theseo superatus) in prædictum montem conuersa esse perhibentur, vt monimẽtis mandauit Ouidius. At Buccateron, Ægages, & Cercaphus montes Asiæ viperas Europeis multò longiores nutriunt. Hoc verum esse nobis persuadet Bellonius, qui viperas Ægyptiacas, ratione amplitudinis pellis, à nostris discrepantes obseruauit: etenim pelles illarum tomento repletæ duplo maiores apparent; quod viperis aliarum regionum contingere minimè conspicatus est. Tandem vt differentijs coronidem addamus Prosper

D Alpinus sermonem habens de medicina Ægyptiorum, scriptis mandauit in Illyrio stabulari viperas vnico in frone cornu insignes, Italorum viperis valdè similes, capite latiore, & compressiore, mas albuũ gerit conu, fœmina duo tanquam acus in syncipite gestat, Cerastes tamen non sunt, immò ictu eadem, quæ vipera, patientibus symptomata afferunt; hasq; Ægyptij Thair vocant, voce non longè diuersa à θὴρ, quo nomine multi authores, vt relatum fuit superius, viperam indigitare solent: immò id in maiorem admirationem trahit Prosperum Alpinum, quòd Ægyptij ex his bestijs cornigeris suam theriacam concinnant.

Viperæ mõtanis locis delectãtur.

L. 8. *Metã.*

Li. 2. *obser. cap.* 70.

Lib. 4. *c.* 8.

E

FORMA, ET DESCRIPTIO.

VIPERA eſt venenoſus Serpens, pollicis craſſitudine, duorum cubitorum longitudine, plus minuſuè, varij coloris, plano, latoq; capite, recta incedens ceruice, reliquo corpore reptans, & ſaltuatim in animalia irruens. At rectius poſſumus aſſeuerare, quòd vipera ſit longitudine cubitali, & ſæpè prolixiore, colore ſubflauo pluribus maculis conſperſo. Mas habet caput anguſtum, & acutum, collum craſſius, & reliquum corpus tenuius, quàm fæmina: paulatim cauda illius, ritu aliorum Serpentum gracileſcit, non autem aceruatim vt cauda fæminæ, ſquamas habet circa extremitatem caudæ aſperiores, quas ira percitus ſubrigit; quemadmodum plumæ galli gallinacei inter dimicandum eriguntur. Meatus excrementorum in cauda eſt ventri propinquior. Dentes canini illi duo inſunt, fæminę verò plures, veluti Nicander in Theriacis eleganter decantauit his verſibus. F

Τοῦ μὲν ὑπὲρ κυνόδοντε δύο χροὶ τεκμαίρονται
Ἰὸν ἱεύγόμενοι, πλέονες δέ τοι αἰεν ἐχίδνης.

Ideſt.

Huic gemini apparent dentes in carne venenum
Fundentes verubus ſed fœmina pluribus atrox.

Vel rectius.

Quem gemino natura armauit dente canino,
Vulnere tabifico, ſed plures ſemper echidnæ.

Vtrum modo prædictus dentium numerus tam in viperis maribus, quàm in fœminis reperiatur nec ne; hoc inferius in Anatomicis diſputabitur. Itaque omnia, quæ hactenus de figuris viperarum dicta ſunt, in iconibus tam maris, quam fœminæ manifeſta conſpicientur. Hanc autem deſcriptionem menti tum veterum, tum nuperorum authorum conformem eſſe ex eorummet doctrina patefaciemus. In primis Galenus ſcribens de Theriaca ad Piſonem, vbi, pro theriaca concinnanda, viperas fœminas ſumendas eſſe præcipit: ſic inquit. Viperæ ſunt ſubflaui coloris, admodum agiles, collum maximè porrigentes, oculis ſubrubentibus, inuerecundis, atq; feri intuitus, capite latiore quàm in mari, quem etiam viperæ fœminæ reliqua corporis mole excedunt. Meatus excrementorum propius caudam ſitus eſt. Canini dentes mari duo, fœminæ verò plures inſunt. G

Deſcriptio viperæ ad mentẽ Galeni.

Auicennas ſermonem habens de venenis, viperas celebrabat habentes caput preſſum, & latum, vbi ceruici annectitur, & corpore admodum longo attribuens fœminæ dentes plures vtrinq;, cum mares in omni latere, vno tantùm muniantur. Nam fieri poteſt ad mentem Galeni, vt mares etiam plures habeant dentes, non loquẽdo tamen de caninis; quemadmodum inferius in Anatomicis explicabitur.

Aetius viperam fœminam colore ſubflauo, & multis notis inſtar rotarum exornatam prædicabat, magnitudine tamen cubitali, cauda aceruatim in tenuitatem deſinente, oculis ſubrubris, capite latiore, collo anguſtiore, aluo ſinuoſiore, & deniq; dentibus quatuor caninis præditam, quæ innixa caudæ graditur. At viperas mas, ad mentem eiuſdem Aetij, prædicti eſt coloris, capite anguſtiore, & collo craſſiore, cuius cauda paulatim imminuitur, & alacrius mouetur. Cardanus in præſtantiſſimis viperis caput latum, erectum, & cauum, figura rhombi, oculos viuaces, breue corpus, & motum alacrem commendabat. Clariſſimus etiam Mercurialis viperam marem à fœmina in hoc differre ſcribebat: quoniam fœmina caput latius, ceruicem minus elatam, dentes quatuor, corpus craſſius, & breuiorem caudam habeat, tardiuſq; incedat: cum viciſſim mas capitis ſit anguſtioris, ceruicis magis elatæ, corporis longioris, & tenuioris, duobuſq; tantummodo dentibus refertus. Cùm poſtmodum viperæ omnes coloris cinerei, interdum ſubflaui, & maculis nigris, vt plurimum diſtinctæ conſpiciantur. Quæ omnes notæ apud Nicandrum in theriacis habentur, dum his verſibus in latinum ſic translatis canit. H

Lib. 2. de men.

Fœmina

Vipera Mas.

Vipera fœmina cum capite ſeparato, dentes monſtrante.

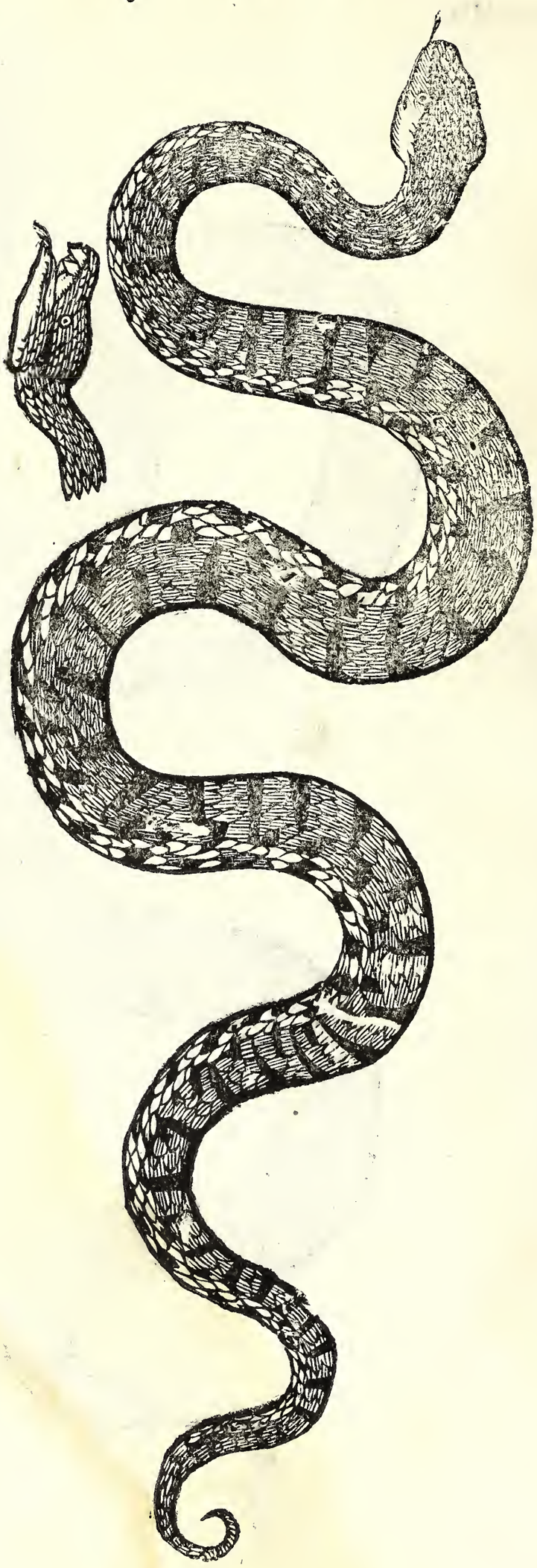

A *Fœmina ponè trahit ceù mancam vipera caudam,*
Perpetuo duris horrentem tergora squamis,
Et per opaca pigrum reptat dumeta volumen.
Ipse sed acre caput mas fert prolixior illa
Quandoq;, & quandoq; minor sed non ita lato
Ventre patet, mutila est, similisq; per omnia cauda.
Prolixi semper tractus, similes quoq; squamæ.
Atque irritato quoties excanduit ira,
Sanguineo facies, oculiq; rubore coruscant,
Diffisaq; micans celer tncrispanteq; lingua
Obliquam sinuat postremo in corpore caudam.

Cæterùm Amatus Lusitanus retulit viperam in Hispania esse cubitalem, capite presso, & acuto, in quo veruca conspicitur, dorso veluti quadam catena depicto. Quicquid asseruerit Belluacensis ad mentẽ Physiologi, de vipera ad vmbelicum vsq;, faciem humanam habente, deinceps verò crocodili specie decorata, tribusq; tantummodo dentibus armata, cum meatu excrementorum paruo, ad instar foraminis acus, itaut per os tantùm concipere perhibeatur.

B

PHYSIOGNOMONICA.

ANIMALIVM descriptio speculandi ansam præbere solet Physiognomis, quos hominum mores ex corpore, vultuq; disquirendi labor agitare solet. Itaq; hi meditantes in humanis oculis quasdam rubẽtes maculas, quales vt plurimum in oculis viperini conspiciuntur, tales esse homines opinantur, qui non à domesticorum sanguinis effusione, neq; ab vlla impietate, & vaframentis abstinent. Propterea insignis ille vir Io. Baptista Porta huiusmodi oculis Ezelinũ de Romano humani sanguinis inexplebilem, præditum fuisse suspicatur. Hac de re Iouius non temerè illi vipereos oculeos, atrocem pallorem, & feralem frontem attribuebat, qui moribus plusquam barbaris imbutus ferro, & flammis, vrbes, & multa corporum millia excidit. Item Ioannes Maria Vicecomes viperis oculis, & venenum ferè spirantibus insignitus, sæuus princeps fuisse perhibetur: etenim carnificinam inauditæ crudelitatis in suos ciues exercuit, dum prægrandibus, & voracibus canibus humana carne nutritis, fera immanitate homines sibimet ipsi inuisos obijciebat, vt, incredibili horrore populi, confestim ab illis discreperentur.

Lib. 3. Physio. c. 5.

C

ANATOMICA.

IN dissectione viperini capitis cerebrum subnigri coloris conspicitur, & adeò pusillũ, vt vix quantitatem quatuor granorum milij adæquet: propterea hoc animal à quibusdam calidum, & siccum esse creditur; quoniam immodicus calor cordis à frigiditate cerebri temperari nequeat. Auriculis viperæ carent, sed earum loco quasdam cauernas habent: etenim Plinius tradidit animalibus fætum viuum parientibus aures ineſſe eminentes, exceptis cartilagineis, vitulo marino, Delphino, & viperis, quæ quibusdam foraminibus, pro auribus, vtuntur. Quoad dentes, Gesnerus tradit quosdam viperinum caput secantes, quatuor oblongos dentes in superiori mandibula spectasse; cum alij dentes tam superioris, quàm inferioris maxillæ, ob paruitatem, non appareant, seu maxillam acu fricando asperitatem, & stridorem percepisse; hos pusillos dentes, tàm in viuis, quam in mortuis viperis, nisi auferatur vesicula, in qua conduntur, nemo vnquam intueri poterit. Baldus Angelus Abbatius quatuor dentes caninos tàm mari, quàm fœminæ viperæ attribuit, cum hoc tamen discrimine, vt mas duos habeat deciduos; ideoq; non admirandum esse putat, si interdum maris dentes duos tantummodo esse conspiciamus. Quamobrem Authores Nicandrum secutos proculdubio hallucinari statuit; quando pronunciat demorsos à vipera mare duo tantùm

Cerebri viperini quãtitas.

In l. de nat. viperæ cap. 16.

D

vlcu-

Dentes viperini quot & quales ſint.

vlcuſcula,& à fœmina quatuor reportare:cum duos dentes maribus, & quatuor fœminis ſemper ineſſe crediderint.Et tamen vipera mas, antequam illi duo dentes cadant, quatuor etiam vulneribus poſſit patientes afficere: hæc autem ſententia ſi ſit vera nec ne,indiget animaduerſione:quãdoquidẽ noſtri circulatores viperas quotidie pertractantes, duos tantùm dentes tam in mare, quàm in fœmina ſe obſeruaſſe referunt. E

Nos igitur, decocto viperæ capite, & carne diligenter à cranio ſeparata, duplex dentium genus conſpicati ſumus, vnum,quo hæc beſtia ſe tuetur, & mordendo venenat, alterum, quo ad mandendum vtitur. Hi autem ſunt dentes quatuor ſupra triginta ab Antiquis non deſcripti: cum in gingiuis occultati non appareant. Horum autem talis eſt ordo, nam præter quatuor caninos nominatos,duodecim in ſuperioribus maxillis, nimirum ſex in vtroq; latere conſpiciuntur; ſuntq; ad inſtar ſerræ verſus gulam, & aliquantò maiores dentibus armantibus inferiores maxillas.Inferiores dentes ſunt viginti duo, nempè vndecim in quolibet latere, quocirca, quando authores memorant vulnera à dentibus viperinis inflicta,eos de caninis dentibus verba facere opinamur; cum cæteri dentes horum animalium illis ignoti fuerint. Quandoquidem Veteres, harum ferarum caninos tantummodo dentes deſcripſerunt, quos vidimus perforatos,& veſicula veneno plena munitos,quæ nouo toxico quotidie repletur, dum primum in ictu conſumptum fuerit. Etenim quemadmodum in ſingulis animalibus aliqua ſemper generantur excrementa,quæ per partem determinatam extra corpus truduntur: ita etiam viperæ venenoſum excrementum per dentes euacuant, dum ſe defendentes, mordendo cætera animalia venenant. Hoc etiam præſtat ſcorpio, qui in cauda aculeum perforatum inſtar dentium anteriorum viperæ poſſidet, & ſub aculeo habet veſicam veneno plenam, quod punctis animalibus communicat.

Ordo dentium viperæ.

Priſci omnes dentes viperæ non cognouerũt F

Canini dẽtes viperarũ ſunt ad tutelam.

Neq; mirandum eſt viperas caninis dentibus ad tutelam tantùm ſibimet à natura comparaſſe:ſiquidem accidit idem piſci piſtrici roſtrum hinc inde dentatum poſſidenti, quos dentes huic animanti nonniſi ad tutelam natura impertita eſt. Quod autem noſtri viperarum venatores pronuncient feram in mare,quam in fœmina duos tantùm dentes conſpicatos fuiſſe,inde natum eſſe credimus,quoniam cæteri in gingiuis latentes non videantur:deinde hoc genus hominum tanquam rude,& imperitum nunquam anatomen harum beſtiarum exercuit. G

Pulmo viperarum.

Pulmo in viperis veluti veſicula oblonga membranoſa, varijſq; meatibus plena, & aere turgens obſeruatur. Item cor grandiuſculum apparet, & mobile in pericardio; hocq; quando animal alexipharmaco necatur concitatius mouetur,quam ſi ferro interimeretur, ob repugnantiam alexipharmaci ad venenum. Iecur eſt oblongum vena admodum craſſa per medium percurrente,quæ dimanans à corde ad extremam vſque caudam Serpentis progreditur. Ibi etiam viſuntur venæ, ſeu arteriæ, quæ à corde, & hepate ad gingiuas, ſeu veſiculas dentium aſcendunt: cum in veſica fel ea tanquam in propria lacuna contineatur hæc materia venenoſa, quæ inde ad dentes defertur. Poſſumus autem neceſſariò atteſtari hanc venenoſam materiã in cyſti fellis reſidere, quoniam neq; hepar, neq; cor, neq; ſanguis viperæ venenum participant. Ventriculus ſub iecore latitat,cui æſophagus adhæret cum aſpera arteria ad pulmones vſq; deſcendente. Splen colo inteſtino annectitur. Colon flexuoſum eſt, & in latere ſiniſtro terminatur.Rectum autem inteſtinum à fundo ventriculi dimanare videtur,ſed poſtquam de inteſtinis viperinis fit ſermo; Hic vnum animaduerſione dignum eſt; nam accidit hoc anno trigeſimo octauo ſupra milleſimũ, & ſexcenteſimum, dum hæc ſcriberemus, vt inteſtinis multarum viperarum, pro trochiſcis ad parandam teriacham diſſectarum, multi vermiculi rubeſcentes, omnium pharmacopæorum admiratione, inuenti ſint. Quemadmodum oculatus teſtis Excellentiſs. D.Ouidius Montalbanus Medicus Collegiatus nos monuit, & ſingulari humanitate hoc lubricorum genus miſit ponderandũ. Quare non valdè demirati ſumus,in auſtrina conſtitutione,hoc animantium genus in cunctis animalibus procreari poſſe, dum pituita iuſtò copioſior in inteſtinis colligitur, quæ poſtea calido prædita putreſcit: immo dum validus pituitæ calor in pituitoſam, & putreſcentem materiam agit,ſole concurrente, vermes producuntur, iuxta vulgatum carmen.

Ventriculi viperini locus. H

Lumbricos crudus perſeminat humor in aluo.

Veluti in quacunque alia corporis parte, prædictis confluentibus in vnum cauſis, gi-

gni

A gni posſunt, nimirum in dentibus, in pulmonibus, ſecundum Alzarauium, in renibus, & vaſis ſeminarijs, ſecundum Plutarchum: ſuperiùs enim in Rubrica de Serpentum generatioue, Icon cuiuſdam animalculi per lotium excreti fuit exhibita. Et demum Conciliator in capitibus arietum vermes aliquando genitos vidiſſe atteſtatur.

Tandem renes etiam ibi obſeruantur. Quoad partes generationi deſtinatas, ſcripſit Ariſtoteles nullum piſcem teſtes habere, neque animalia pedibus carentia, vt Serpentes. Verùm hanc Ariſtotelis doctrinam ſectio anatomica redarguit: quandoquidem inter piſces oblongos, delphini, & vituli marini teſtibus inſigniuntur. Item vipera mas non ſolum duos, ſed quatuor teſtes. & duplicem penem habet, quemadmodum inſpectio anatomica manifeſtat. Hi penes ad radicem vſq; caudæ terminantur, in quorum ſumma parte pelliculæ tegentes penes, & in parte anteriori aſperitates quędam conſpiciuntur. Idcircò non erit veritati conſonum à vipera in congreſſu caput maris præcidi, neque genituram per os emitti: in quem errorem grauiſſimi authores inciderunt.

Lib. 4. de part. An.

Penes, & teſtes viperarum.

B Circa genitalia viperæ fæminæ, Gerardus Bouman Medicus Cliuenſis, ex Geſnero, viperam ſecuit, in qua vterum bifidum conſpicatus eſt, vbi receptacula ouorum veluti in gallinis, vaſa ſeminaria, & bina orificia obſeruantur. Vtrum modò ſemen per vtrumque penem in hæc duo oſcula mas eiaculetur, an interdum per vnum, & quandoque per alterum, hactenus nobis ignotum eſt: cum hoc in animalibus venenoſis difficillimè inueſtigari poſſit: hæc autē vuluæ oſcula in poſtrema ferè caudæ parte reſident: vbi vluam duplicem Plinius videtur contemplari. Vnde Nicolaus Leonicenus in hoc plinia- *L. 11. c. 37*
no textu duplicem detegit errorem. Primò, quia duplicem vuluam viperæ, & cæteris animantibus intra ſe animal generantibus aſſignet, quaſi vipera non habeat locum inter illa animalia, quæ extra ſe viuum fætum emittunt: ſecundò, quoniam duplicem vuluam ei tribuat; cum tamen vipera vnam tantùm habeat, veluti cæteræ animantes, quæ intus oua concipientes, fætum deinde viuum excludunt. Etenim ea pars vteri oua continens lumbis adhæret cum oſtio ſupra inteſtina ſito; ſicuti Ariſtoteles teſtificatus eſt. Deinde ſi Plinius per duplicem vuluam bifidam, bipartitam intellexit,
C hæc proprietas alijs etiam animalibus, tam intra, quam extra animal generantibus, communis eſſe fertur. Itaq; vulua viperæ veluti, & illa cartilagineorum diſſimilis eſt matrici, tàm viuiparorum, quàm ouiparorum: ſiquidem ſupra ad ſeptum, & infra etiam porrecta eſt. Cęterùm non eſt intelligendum, vt idem corpus vteri ſit in duobus locis ſitum, ſed debemus intelligere vuluam quaſi mediam inter prædicta duo loca eſſe collocatam. Huius autem rei cauſa eſt, quoniam, & ouum, & animal generant. Ideòq; vulua viperarum quaſi naturam vuluæ generantis animal tantùm, & naturam vuluæ generantis ouum tantùm participat. Quamobrem fuit neceſsarium, vt matrix horum animalium medium quemdam locum occuparet.

Genitalia viperæ fæminæ.

Vteri pars oua cōtinēs vbi ſita ſit.

Viperæ vuluæ locus.

Circa cognitionem viperini fætus, multæ viperæ prægnantes, & non prægnantes in capſulis ſeruandæ erunt, & octauo quoq; die vipera grauida, & non grauida erit ſecanda, vt magnum diſcrimen earum innoteſcat: idq; ad menſem vſq; Auguſti præſtandum erit: vt quonam tempore fætus in ouo formari incipiat, diſtinctè cognoſcatur: Noſtra enim obſeruatione, circa calendas Iulij initium diſtinctæ formationis viperini fætus ap-
D parere ſolet. Hoc etiam experimēto in anatome oui gallinarum vſi ſumus; dum ſingulo aperiebamus ouum ex viginti duobus, quæ gallina fouebat, vt quæ nam pars pulli formabatur, in dies patefieret. Quandoquidem ſingulo die aliquid ſemper noui in ouo obſeruatur. Vt autem, quod de viperæ anatome hactenus explicauimus manifeſtarium euaderet, placuit ex Baldo Angelo Abbatio iconem anatomes viperæ tàm maris, quàm fæminæ ante legentium oculos repræſentare.

Partes internæ viperæ maris.

AA. teſtes, & eorum ſitus.
BB. orificia penium ſita iuxta anum.
D. Iecur.
E. Ventriculus.
H. rectum inteſtinum.
LL. vaſa præparãtia ſemen in penibus.
MM. pelliculæ tegentes penes.
Q.R. penes terminantes ad radicem caudæ.
XX. vaſa deferentia ſemen.
YY. Renes.
Z. Splen.

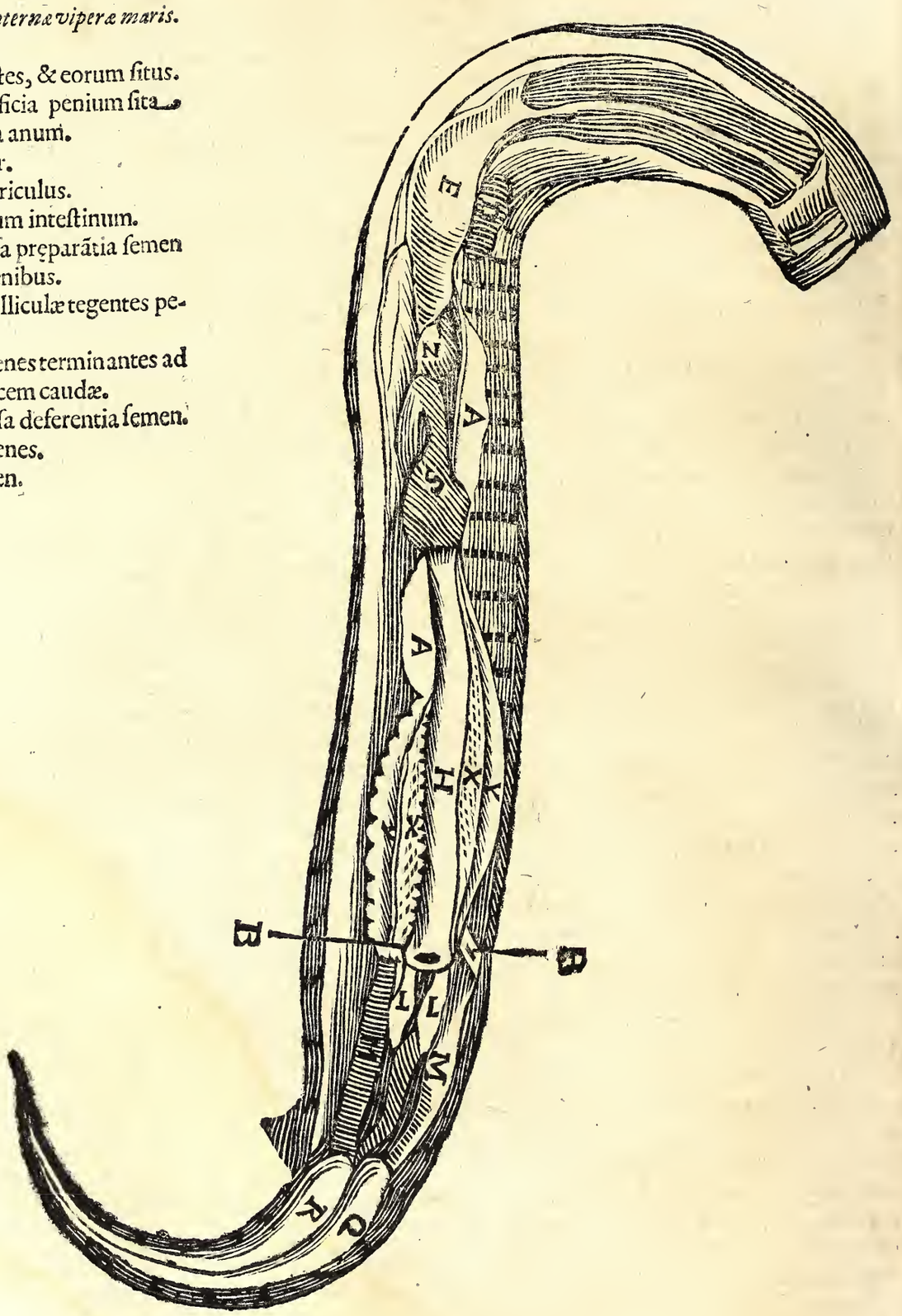

A *Partes internæ viperæ fœminæ.*

A. & B. orificia intrinseca vterorum.
D. & E. vasa seminaria.
F. & C. exitus fœcum.
G. pars infima ventriculi.
H. & I. receptaculũ ouorum.
K. vesicula fellis.
L. ventriculus.
M. iecur, per quod vena excurrit.
N. Cor in pericardio.
O. vena deferens ab hepate venenum ad radices dẽtium.
P. & Q. venæ, seu arteriæ ascendentes à corde, & ab hepate ad vesiculas dentium.
S. Oesophagus.
T. & R. aspera arteria.

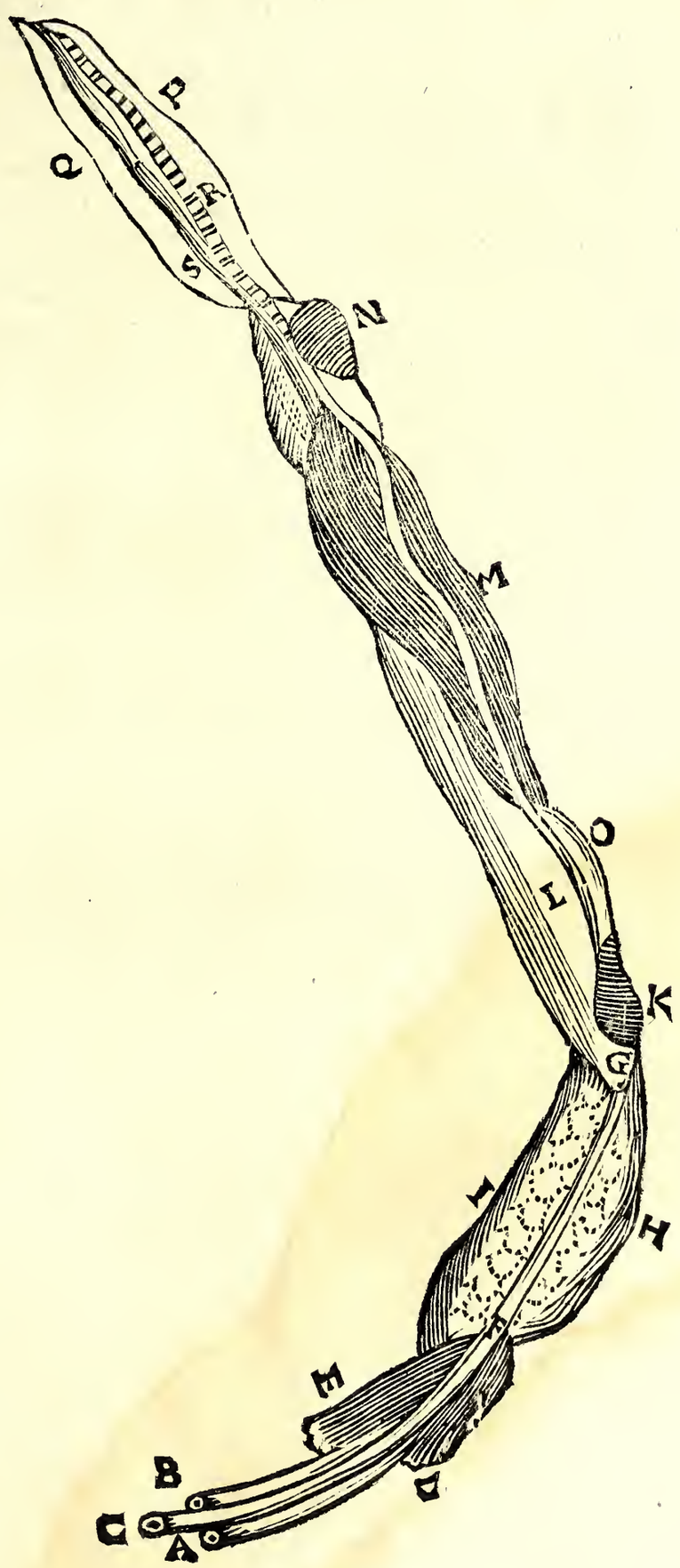

L NA-

E

NATVRA.

Li.8.c.17. HOC viperis inſitum eſſe à natura, vt Vere, & Autumno ſpolium deponant, in hiſtorijs animalium teſtificatus eſt Ariſtoteles. Quapropter Authores naturæ arcana perueſtigantes, ab hac ſignatura collegerunt carne horum animantium laborantibus ſcabie exhibita, cutim renouari. Amplius ad mentem Auicennæ, viperæ tempore vernali, oculos fæniculo affricare dicuntur; vt hebetudinem viſus hyeme in ſpecubus contractam tollant. Inſuper inter alias viperæ proprietates, hanc à natura congenitam habent, vt grauiſſimum ſpirent odorem. Ideò capſulæ, in quibus viperæ, ad concinnanda varia medicamenta, à Pharmacopolis ſeruantur, quando recluduntur, ob tetrum odorem quamdam veluti nauſeam generant. Immò cauernæ, in quibus brumali tempore ſtabulantur, magis quàm prædictæ capſulæ peſtiferum odorem exhalant. Hæc proprietas non fuit ignota Martiali, quando Baſſam malè olentem prædicauit hunc in modum.

Viperarum teter odor.

L.5.Epigr. Epigr.4.

Quod vulpis fuga, viperæ cubile
Males, quàm quod oles, olere Baſſa.

Demùm viperæ fœminæ hoc natura ingenerauit, vt morſur ſit acerbior, & corpore pinguior appareat. De cæteris autem moribus huic beſtiæ congenitis nullum ſermonem in præſentia habere neceſſe eſt: ſiquidem hos cum alijs Serpentibus communes participat, de quibus omnibus in primo huius libri capite ſatis ſuperq; egimus.

SYMPATHIA, ET ANTIPATHIA.

Viperæ, & murænæ amicitia.

CARDANVS agens de rerum varietate, monimentis mandauit viperam, inter plantas, eruca potiſſimum, & ſabina maximoperè delectari: hac de cauſa plures ſemper, & ſubtus arborem ſabinæ gradiuntur, & ſuper ipſam ſerpunt. Præterea vipera ſingulari fauore murænam proſequitur; dum, antequam cũ ipſa congrediatur, venenum euomere perhibetur, ne ſponſam læthali humore inficiat: hoc autem elegantiſſimè expreſſit Philes his verſibus iambicis. G

Ἔχις δὲ καὶ μύραινα συν διαζεται,
Ὁ μὲν πρὸς αὐτην τῆς ὀπῆς ἐξερπυσας,
Ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν ἐκ ῥιῶς ἀπημένη.
Καὶ πρὶν δὲ, βασιλεῦ, συνδραμεῖν εἰς τὸν γάμον,
Εμεῖ τὸν ἰὸν ὡς γλυχυς ὁ νυμφίος.

Hi autem verſus interprete Berſmano ſic latinè exponuntur.

Muræna amore, & vipera ardent mutuo,
Hæc ex latebris ad puellam prodiens,
At illa fluminis relinquens alueum.
Sed ante iungant, quàm vicissim gaudia,
Sponſus venenum vomitione reiecit. H

Alioquin hæc beſtia, odio capitali ab homine, à multis brutis, à quiquſdam plantis, nec non à lapidibus diſſidet. Primitùs ob agreſte odium inter ipſam, & hominem, ſi viperæ collum cautè contingatur, & in os diductum, ſputum humanum injciatur, itaut in ventrem dilabatur, tanta pernicie, Æliano teſte, afficitur, vt vipera paulò poſt contabeſcat. Deinde ob eamdem antipathiam, ſi vipera mulieri grauidæ occurrat, partum abortu vitiat: immò, ex Porta, idem accidere mulieribus prægnãtibus perhibetur, quæ ſonum citharæ audiuerint, in qua fides confectæ ex inteſtinis Serpẽtum, & præciquè viperarum accõmodatæ ſint. Inter bruta animãtia, viperæ muribus inuiſæ pronunciantur: etenim, ex Æliano, hi ſtatim atq; vocem felis, aut ſibilũ viperæ audiunt, muſculos à proprijs cauis aliò transferunt. Item magnũ diſſenſum inter viperam, & oſſifragam collocat Auicennas; cum fateatur ſe vidiſſe hanc auem cum vipera dimicantem,

L.20.Mag. nat.

Oſſifragæ, & viperæ odium.

& ex

A & ex gugna ad herbã similem soncho se recipientem, quam cũ quidam; periculi causa, euulsisset, auis rediens, nec herbam inueniens interijt. Amplius inter viperam, & terrestrem testudinem, acre odiũ cadere, narrat Ælianus: quocirca testudo deuorato prius origano, viperam preclarà contemnit, quo non inuento, ad rutam confugere dicitur; qua degustata contra viperinos ictus armatur: hinc forte colligenda erit causa, propter quam Apuleius rutam viperalem appellauerit. His autem herbis deficientibus, testudo plane conficitur. Quæ omnia ab Aristotele desumpta fuisse arbitramur: hic enim in Mirabilibus, Origanum pro testudine aduersus viperam prædicat. Plinius autem de antipathia prędictorum animalius agens, id, quod Aristotiles Origano attribuit, cunilæ herbæ assignant, dicens. Testudo si viperam ederit, mox cunilam gustat, quòd cum sæpius quidam ita factum animaduertisset, deuorata à testudine vipera, herbam eradicauit, quo facto, testudo interijt.

Testudinis & Viperæ inimicitia.

Immò inter Parias Serpentes, & viperas acerbissimum odium intercedere promulgat Suidas: propterea quòd Pariæ sunt Serpentes mansueti, hominibus minimè nocui,
B & inuentas viperas deuorant. Scorpioni quoque vehementer infensam esse viperam nonnnulli retulerunt. Vnde Gaspar Vuolfius huius rei se periculum fecisse testatur, dum inuentũ Scorpionem iniecit in phialam, in qua viua vipera seruabatur: quare paulò post ictibus, & morsibus hinc inde datis, ambas animantes interijsse conspicatus est Vtrum modò Scorpius, vel vipera prius obierit, se non rectè meminisse fatetur. Tandem inter animantes, Ælianus tradit vespas in viperam malignas esse: vnde postea fit, vt pernicioſiores ictus imprimant.

Pariæ Serpentes, & viperæ hostes.

Scorpionis, & viperæ certamen.

Præter animalia, aduersus nonnullas plantas viperæ odium contraxerunt, sed præcipuè contra allium, vt Theophrastus pronunciauit; ideòq; allij odorem vitant; consequenterq; Scorpium, & alliariam fugient, cum folia harum plantarum contusa tetrum allij odorem emittant. Ex Auiccinna Luph, nempè Arum inimicum viperis esse perhibetur: hinc huius radix manibus affricata morsus viperarum arcere dicitur. Idem author sinapim viperis aduersari promulgat. Rursus inter fagum, & hanc bestiam antipathia cadit non contemnenda: siquidem Andreas à Lacuna recitat, ramulo fagi
C viperam leuiter contactam obstupescere. Idem de fraxino Mercurialis publicat: nam hæc bestia tantoperè ab illa abhorret, vt constituta inter foglia fraxini, & prunas, potiùs per ignem quàm per foglia transire eligat. Deniq; Solanum viperis inuisum esse volunt: quare Galenus aduersus hos Serpentes, manus succo solani madefaciebat. Inter lapides smaragdus viperæ odiosissimas celebratur: cum ex Rhasis, viperæ oculi optimum intuentes smaragdum liquari, & mox à capite effluere dicantur.

L. 6. de cau sis Plant.

Fagus viperæ inimicus.

Solanũ viperis inuisum.

Smaragdus viperis aduersatur.

COITVS, PARTVS.

VIPERAS olim ex capite Cerberi natas esse, multi fabulantur: ideòque Goropius hæc verba protulit. *Aconitum verò illud exeo læthale virus contraxisse volunt, quod Hercules paulò ante Cerberum apud Heracleam extractum hominibus ostenderit, è cuius capite viperæ natæ sint, quarum tabo aconitum fuerit infectum.* Quamquis postea Goropius hanc fabulam ad veram reduxerit historiam. Legitur etiam apud interpretem Theocriti viperam, ad mentem Aristotelis, ex lacerta exsiccata dimanare. Quidam ex cinere tanquam ex putri materia viperam oriri pronunciant. Sed nos opinamur Serpentem, & non viperam simpliciter intelligendam esse. Quamquam credendum sit ex putredine etiam generari posse: narrat enim Iulius Obsequens, vigẽtibus bellis ciuilibus inter Cæsarem, & Antonium, Padum inundasse, & ingentem viperarum copiam visam fuisse. Et apud Sabellicum legimus, mulierem pro infante viperam peperisse: quæ animantia ex nulla alia materia, nisi ex curupta originem habuisse arbitramur. Verumtamen, his posthabitis, pronunciandum est viperas ex congressu maris, & fœminæ oriri; propterea recitant multi authores, & præcipuè Herodotus in Talia, quòd vipera mas congrediens caput in os fœminæ inserit, quæ, postmodum, re peracta, dentibus illud præcidit, iuxta illud distichon Reusneri.

L. 8. de orig Antuerp.

Vipera ex lacerta.

Lib. 3.

Lib. 25. de Anim.

Cum ruit in venerem blanditur echidna marito. E
Mox ſatura inſertum præſcat ore caput.

Quamobrem non eſt mirandum ſi Albertus in hanc venerit ſententiam, quod fœmina libidine inſaniens caput maris ore apprehendens illud amputet, & ex ſputo illo concipiat: fœtus autem perfectionem adeptus exiens aluum matris erodat, vt paulò inferius recitabitur. Canit enim Reuſnerus hunc in modum.

Dum coit, e moriens infausto vipera partu:
Den te caput reſcat coniugis ipſa ſui.

In Theriacis. Quare id totũ explanauit Nicander verſibus græcis in latinum ſermonem ſic transla tis

Cum durum fugiens morſum igneſcentis echidnæ
Frendit echis, vel vbi feruente libidinis æſtu
Sæuo dente ſui reſecat caput illa mariti.
Aſt vbi poſt vegetam cæperunt pignora vitam,
Iamq; propinqua adſunt maturi tempora partus
Indignam cari mortem vlciſcentia patris, F
Eroſa miſeræ naſcuntur matris ab aluo.

Aliter etiam carmina græca Nicandri ſic verti poſſunt.

Vipera ſæua caput læthali dente mariti
Mordicus abſcindit, ſed nata ex ſemine proles
Viſcera dilaniat matris ſtratamq; relinquit,
Sic patris interitum ſub primo vlciſcitur ortu.

Cæterùm Ariſtoteles, & Plinius, more aliorum Serpentum, nimirum viperas ſimul complicatas congredi pronunciarunt: cum id veriſſimum eſſe experientia doceat. Immò mares viperarum teſtibus inſigniti ſunt, & penibus in permixtione vtuntur: quemadmodum in Anatomicis enucleauimus. Cum tamen Ariſtoteles in his explicandis non multam diligentiam adhibuerit. Fuerunt igitur ætate noſtra, qui viperas vtriuſq; ſexus in viuarijs incluſerunt, illaſq; inſtar aliorum animalium iungi, concipere, parere, & fœtus ſuos educare obſeruarunt. His addit Amatus Luſitanus in Dioſcoridem, quòd viperas in pyxidibus prægnantes ſine vlla læſione eniti conſpicatus eſt. G

Congreſſus viperarum qualis.

Ex altera parte, hiſtoria huius congreſſus alia premitur difficultate: quoniam Scholiaſtes græcus Nicandri prodidit Archelaum exiſtimaſſe murænas ad litus exeuntes cum viperis coire: & Plinius de murænis loquens, Serpentum permixtione impleri arbitratus eſt. Aelianus etiam recitauit, quòd muræna libidinis impetu acta in aridum locum progreditur, & deſiderio ſponſi iniquiſſimi mota, latibulum viperæ ingrediens ipſi copulatur. At vulgaris opinio eſt viperam venereis ſtimulis concitatam ad mare accedere, & ſibilando murænam euocare, immò antequam venereo complexu iungantur, venenum deponere; vt in conſpectu fœminæ decorus, & innocens ſponſus appareat, & peracto congreſſu, murænaq; ad pelagus regrediente, veneno rurſus abſorpto, domeſticam ſedem repetere. Quam opinionem Oppianus poeta græcus, Eaſilius, Cæſarienſis, & alij ſecuti ſunt; quoniam hanc ab Oro Apolline in hieroglyphicis confirmatam legerant. Huic autem falſæ opinioni Ariſtoteles, & Theophraſtus anſam præbuerunt, cum diſcrimen inter myrum, & murænam recenſerent. Siquidem tanta eſt myri, & murenę cum anguibus ſimilitudo, vt myrum murenæ coniunctum intuentes, viperam marem H eſſe crediderint; eoq; magis, cum, Serpentum, & viperarum ritu, permiſceantur. Hac de cauſa Atheneus validis rationibus hanc murenæ, & viperæ permixtionem deſtruere conatur. Primò, quia neq; viperæ in mari, neq; murenæ humi verſentur: deinde, quia viperæ, & murænæ marem, & fœminam ſui generis habeant. Tertiò, ſi murænæ cum Serpentibus congrederentur (quod eſt abſurdum) potius cum marinis, quàm cum terreſtribus miſcerentur. Ad roborandam Athenęi ſententiã addenda eſt authoritas Rondeletij, qui varij generis Serpentes in vaſis includens obſeruauit viperam marem coire tantummodo cum compare, neq; alio congreſſu delectari.

Coitus murænæ & viperæ.

Explodi-tur opinio congreſſus viperæ, & murænæ.

L. 12. c. 23.

De partu viperæ inualuit opinio apud Vulgus, catulos viperinos, nonniſi lacerata matris aluo in lucem exire. Referunt enim naturam ita cauiſſe, ne huius tam pernicioſi animalis ſpecies ſupra modum augeſceret: ideòq; viperam, quemadmodum & leęnam bis parere negarunt. Quapropter ad rem, Baptiſta Mantuanus canebat.

Languet, & ipſa ſuo periens vi vipera partu.

Pari-

A Pariter Iulius Cæsar Scaliger in ænigmate spumæ maris ad partum viperæ alludens sic
cecinit.

Instabilis mater, cum rupta est, nascor: vt olim
Vipera, sed rursus pristina fit parens.

In hoc genere etiam circumferuntur pulcherrima carmina Aurelij Clementis, quæ quoniam lectu sunt digna, non piguit nos hoc in loco illa recensere: hæc autem sic se habent.

Si licet exemplis vti, sic vipera, vt aiunt,
Dentibus emoritur fusa per viscera prolis
Author morte sua non sexu fertilis, aut de
Concubitu; distincta vterum, sed cum calet igne
Percita fœmineo, moriturum obscœna maritum
Ore sitit patulo, caput inserit illetrilingue
Coniugis in fauces, atq; oscula feruidus intrat
B *Insinuans oris coitu genitale venenum;*
Nupta voluptatis vi saucia mordicus hausta
Frangit amatoris blanda inter fœdera guttur.
Infusasq; bibit, caro pereunte, salluas;
His pater illecebris consumitur, & genetricem
Clausa necat soboles: nam postquam semine adulto
Incipiunt calidis corpuscula parua latebris
Serpere, moratumq; vterum vibrata ferire.
Aestuat interno feritatis crimine mater
Carnificemq; gemit damnati conscia sexus
Progeniem septi rumpentes obstacula partus,
Nam quia nascendi nullus patet exitus, aluus, aluus
Fœtibus in lucem nitentibus excruciata
Carpitur, atq; viam lacerata per ilia pandit.
C *Tandem obitu altricis prodit grex ille dolentis*
Ingressum vitæ vix eluctatus, & ortum
Per scelus exultans lambunt natale cadauer.
Reptantis catuli proles dum nascitur orba
Haud experta diem, miseræ nisi posthuma matri.

Hanc absurdam de partu viperæ sententiam protulerunt Herodotus, Nicander, Orus Apollo, Plutarchus, Solinus, Arnoldus Villanouanus, Valerianus, Gillius, Volaterranus, & multi alij, qui in eadem naui parùm accuratè versati sunt. Sed inter hos maximo-perè admiramur Authorem de theriaca ad Pisonem, qui non solum in hoc erratum, sed etiam in multa incidit, quæ hunc librum Galeno minimè adscribendum esse nobis persuadent. At hic error inde fortè dimanauit, quia nonnulli viperam aliquando extinctam, fœtu superstite obseruarunt. Animaduertendum autem est, quòd vipera prius oua vnius coloris, & mollia instar ouorum piscium concipit: deinde viuum fœtum excludit ad differentiam aliorum anguium, qui oua concipientes eadem pariunt. Hæc
D autem animantia mediam quodammodo naturam inter ouipara, & viuipara participantia nullam nobis admirationem afferre debent: cum hoc etiam plantis contingat: etenim planta Aparine, & Græcis Philanthropos nuncupata concipit florem ab hirsuto, & aspero globulo non exeuntem; immò intus perfectionem adeptus semen producit. Idem in viperis manifestum conspicamur, quæ intus oua concipientes animal postmodum foras emittunt, vt Nicander his versibus expressit. *In Ther.*

Οἶη γαρ βαρύθει ὑπὸ κύματα τοὶ δὲ κατ' ὦλιν
Ωοτόκοι ὄφιες λεπυρὴν θάλπεσι γενέθλην.

Qui versus in latinum translati sic sonant.

Sola etenim fœtu grauida est, cum cætera in altis
Ouipera excludant testacea pignora syluis.

Vel etiam rectius sic exponi possunt.

Hæc etenim solum fœtu grauis vndique fertur;
Cum tamen oua aliæ passim per deuia fundant.

Quare non immeritò refert Apollonius apud Philoſtratũ, viperam fuiſſe viſam, quæ cã- E
tulos nuper in lucem editos quodammodo expoliens lambebat. Itaq; ratione huius fæturę moti graues authores, viperas à cęteris Serpentibus ſegregarũt: cum tamen hęc ſententia multis non arrideat; etenim Ceraſtes, & multi alij Serpentes, more viperarũ, eniti feruntur; quandoquidem ex Bellonij obſeruationibus, in Ægypto huiuſmodi beſtiæ ſtudio diſsectę, & catuli in ouis inuenti fuerunt. Hac de cauſa Nicander non iniuria Ceraſtes inter viperas enumerabat. Et Greuinus hos Serpentes, exceptis cornibus, à viperis minimè diſcrepare aſſeuerabat. Præterea, ſecundùm Horodotum, in Arabia Serpentes ſub alati ritu viperarũ congrediẽtes, & parientes ſtabulantur. Hinc colligendum eſt non à ſola vipera viuum fœtum edi, quamuis ſcribat Leonicenus, hoc argumento ſententiam Ariſtotelis minimè deſtrui, cum ex alato, & non alato, ad mentem eiuſdem Philoſophi, ſpecies non varietur, quoniam formicæ etiam alatæ, & non alatæ ad eamdem ſpeciem referantur. Verùm, licet viperæ viuum fœtum enitantur, vt hactenus explicatum fuit. Nihilominus ex Ariſtotele, in partibus internis oua prius generantur, quæ ſupernè verſus præcordia continentur, molli cortice tecta, veluti oua piſcium: deinde, tempore paritionis, catuli membranis obuoluti ab vtero egrediunt. Bellonius verò aduerſus Ariſtotelem, catulos ſine vllis membranis in lucem prodeuntes ſe pluries obſeruaſſe fatetur. Huic difficultati ſequenti diſtinctione poſsumus ſatisfacere. Nam partus viperæ bifariam conſiderari poteſt: primùm, quatenus catuli membranis inuoluti figuram oui repræſentantes ab vtero exeunt, è quibus diſruptis paulò poſt erumpunt, & hic partus vocatur naturalis, quem noſtri viperarum venatores pluries ſe obſeruaſſe teſtificantur. Secundò, conſideratur hæc fœtura, quatenus catuli inuolucris ſciſſis in vtero nudi ab aluo egrediuntur, quem modum Bellonius obſeruatum explicauit. Quapropter ex prædictis ouorum pelliculis eroſis, dimanauit opinio in vulgus, catulos viperinos abroſa matris aluo in lucem prodire.

In Thalia.

In l. de Diſp. L. 1. de hiſt. An. c. vlt.

Fœtura viperarũ qualis.

Idcircò Albertus Magnus hanc opinionem roborare volens affert in medium authoritatem Plinij dicentis, propter anguſtiam alui, & copiam catulorum, viperam difficulter eniti, & vltimos tædium inuadere, qui, corroſis matris viſceribus, confeſtim in lucem egrediuntur. Quare Albertus aſſertum mendax alio mendacio ſtabilire nititur: G
cum liquidò omnibus conſtet naturam in neceſſarijs non deficere. Theophraſtus tamen poſt Ariſtotelem ſolers arcanorum naturæ inueſtigator, vterum viperarum à catulis perforari negauit; & ſuperiori ſæculo Nicolaus Leonicenus huiuſmodi errorem patefaciens extirpauit. Quando autem Plinius ab Alberto citatus hanc falſam opinionem videtur inſinuare: doctrinam Ariſtotelis ab ipſo peruerti notandum eſt, etenim vbi Ariſtoteles ſcriptum reliquit, catulos interdum membranis obuolutos, & quandoque abroſis membranis, ab aluo exire; Plinius tranſcripſit poſtremos catulos tarditatis impatientes latera alui maternæ ad exitum lacerare.

Opin. Theophraſti circa partum viperæ.

Quoad numerum catulorum, & pariendi tempus, tradunt aliqui, ex mente Ariſtotelis, ſingulum catuſum ſingulo quoq; die ab vtero exire; itaut iuxta numerum catulorum, tot dies in partu abſumantur. Cum tamen experientia demõſtret, quòd vnico die catuli membranis inuoluti vterum referent; & tandem die ſexto aliam tenuem membranam ſenectam anguium æmulantem deponant: vt multi Pharmacopolæ fide digni obſeruarunt. Hic autem error, circa viperinum partum, ex Plinio, & Theodoro Garza dimanauit, qui verba Ariſtotelis, quæ in textu græco ſic ſe habent, τίκτει δ' ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ κατὰ μὲν, τίκτει δὲ πλείω ἢ εἴκοσιν. Theodorus Garza, & Plinius ita interpretantur: *ſingulis diebus ſingulos parit, plures quam viginti numero.* Cum tamen hæc verba ita eſſent exponenda. Parit autem vna die ſingulos, & parit pluſquam viginti numero. Vt hæc verba talem ſenſum nanciſcantur; non quòd ſingulis diebus pariat, ſed quod vna die pluſquam viginti catulos, ſingulos tamen, nempè vnum poſt alterum, vipera enitatur. H

Numerus catulorum viperæ.

Circa numerum fœtuum, vipera vigintiquinq; ad ſummum catulos effundit. Immò Ioſeph de Sauijs vir fide dignus, & pharmacopęus celeberrimus, qui toties viperas prò varijs concinnandis medicamentis pertractauit, tres ſupra viginti catulos ab vna vipera in pyxide cuſtodita exeuntes obſeruauit; deinde illos à matre ſegregans, quatuor tantummodo cum illa reliquit, quos alacriores in dies, & audaciores, reliquos verò ſeparatos inertes, & ſegnes fieri conſpicatus, id à ſolo viperæ halitu prouenire poſſe exiſtimauit. Ad finem vipera non per longum temporis ſpatium vtero gerit: idq; ex eo con-

iecta-

A iectamus, quoniam viperæ concipientes initio Veris, fœtum ad mensem vsq; Augusti gestant.

LOCVS.

NEGABANT olim Marsi populi, qui in Italia Serpentes impunè venabantur, & contrectabant viperas ob cœli temperiem, & molliorem soli naturam, in nostro orbe haudquaquam generari. Quod Galenus iustis de causis sibi persuadere nõ potuit. In hanc quoq; sententiam venit Leonicenus, qui de thyro sermonem habens, in Italia optimas viperas pro nobilissimis concinnandis medicamentis, nasci affirmabat. Et Renodeus addit non modò in Italia, sed etiam in Gallia, & præcipuè in agro Putauiensi versari; ex quo loco numerosæ viperæ Lutetiam pro varijs pharmacis, aduehũtur. In Lu-
B sitania, & Hispania, ex Amato Lusitano, viperę infinitę non desunt. Apud Indos esse viperas, narrat Christophorus Acosta Africanus: siquidẽ in Malabar viperæ multæ, & alia Serpentũ genera visuntur. Item Syagro promontorio Arabię proxima est Insula, in qua, vt retulit Arrianus, Crocodili, viperæ plurimæ, & lacertæ permagnæ versantur. In Melitensi Insula viperæ non desiderantur, vbi D. Paulus Apostolus à vipera demorsus nihil mali passus est, vt in Actis Apostolorum traditur. Numerosæ etiã in Cypro, & Chio nascuntur. Circa Amyclas, quas antea Græci condiderant, frequentes viperas morsu in- *In Polyhis.*
sanabili esse, narrat Solinus. Quamobrem viperæ in vniuerso terrarum orbe viuunt, vt scripsit Herodotus: & Bellonius veritatem est assecutus, quando pronunciauit se in Anglia, Gallia, Italia, Asia, Græcia, & Ægypto viperas reperisse. Cordus tamen in Dioscoridem se nunquam in Germania viperam conspicatum fuisse memorat. Item Aristo- *In Mirab.*
teles viperas in Creta nasci inficiatur. Nihilominus Serpentes in Græcia Bellonius versari asseuerauit, qui vulgò *Chendre* nominantur; quæ vox ab echidna detorta esse videtur. Itaq; Aristoteles forsitan attestari voluit Serpentes non ita pernicioſos diuagari.

In Com. ad Dioſc.

In lib. Aromat. c. 33.

Loca peculiaria viperarum.

C Circa loca peculiaria ab his feris adamata, notandum est, loca montana à viperis libenter frequentari. Idcircò Dioscorides prodidit rutam in Macedonia circa Haliacmon fluuium crescentem esse venenatam; cum hic locus montosus sit, & viperis scateat. Nascuntur etiam copiosè in Luganeis montibus Patauinis, vt tradit Marcus Oddus, quæ pro theriaca componenda, optimæ ab ipso celebrantur. Insuper nonnullæ etiam propè aquas stabulantur: hac de causa Martialis meminit viperæ versantis circa populos arbores humectis locis gaudentes, & succinum stillantes, quæ tandem in electro inclusa perijt, his versibus.

In Medit. Ther.

L. 4. Epigr. epigr. 59.

Flentibus Heliadum ramis, dum vipera serpit,
Fluxit in obstantem succina gemma feram;
Quæ dum miratur pingui se rore teneri,
Concreto riguit victa repentè gelu.
Ne tibi regali placeas Cleopatra sepulcro,
Vipera si tumulo nobiliore iacet.

D Amplius nonnullæ maritimis, & arenosis locis delectantur, quarum carnes pro antidotis à Galeno reprobantur, quoniam ægrotantibus sitim inextinguibilem afferre soleant. Vnde ratione huius loci legitur pulcherrimum epigramma de naufrago in arenis iacente ictu viperæ lethaliter vulneratu huius tenoris.

Æquoris insanas euasit naufragus vndas,
Tristius Afra salo præbet arena solum.
Dum iacet, ecce graui pressus propè litora somno,
Nudus, & infesto fissus aduſq; freto.
Vipera trux perimit, frustra fugis æquora frustra
Heu miser, in terris debita fata tibi.

Alioquin, hyeme aduentante, pro sede propria hæ bestiæ latebras eligunt, vt Virgilius innuit canens. *L. 3. Georg.*

Interit, & curuis frustra defensa latebris
Vipera.

Ali-

Lib. cit. Aliquando etiam ex eodemmet Virgilio, ſub præſepibus immotis libenter ſtabulantur, in quibus fimus, & immundiciæ immotæ diù manent his verſibus.

Sæpè ſub immotis præſepibus, aut mala tactu
Vipera delituit: calumq; exterrita fugit.

Lib. 10. de hiſt. Anim. c. 62. Ariſtoteles autem, accedente bruma, ſub ſaxis condi ſtatuit; cum cæteri Serpentes ſub terra occultati hyemem tranſigant. Plinius tamen Ariſtotele forſan malè intellecto, totum ſcripſit oppoſitum, nimirum vrgente frigore, viperas ad terræ cauernas confugere, cum cæteri Serpentes ſub ſaxis condantur. Vnde Martialis ſententiæ Ariſtotelis adhærens vitalibus auris commiſit epigramma ſcitu dignũ de vipera in faucibus ſtatuę lapideæ referentis vrſam iacentę, circa quam puer ludens, inſerenſq; manum in os ſtatuę, lethali ictu à vipera percuſsus fuit. Verſus autem ſunt huius tenoris.

Li. 3. Epig. 16.

Proxima centenis oſtenditur vrſa columnis,
Exornant fictæ quæ platanona feræ.
Huius dum patulos alludens tentat hiatus
Pulcher Hylas, teneram merſit in oraanum.
Vipera ſed cæco ſcelerata latebat in ore,
Viuebatq; anima deteriore fera.
Non ſenſit puer eſſe dolos, niſi dente recepto,
Dum perit: ò facinus, anſa quod vrſa fuit.

Nos tamen ſcimus, ex longa ruſticorum obſeruatione, viperas non ſolum ſub lapidibus, ſed etiam ſub terra hyeme occultari. Nam quando ipſi altius terram ligonibus fodiunt, has viperas ſimul glomeratas ſæpiſſimè inueniunt.

VICTVS.

In Beot. Cap. 13. PAVSANIAS ſcriptis mandauit viperas in montana Phenicię parte, herbis veſci, ſed vt plurimum quaſdam radices libenter vorare, quibus deinde magis efferari traduntur. In libro autem de theriaca ad Piſonem legitur, quòd viperæ non ſolũ herbis venenatis, ſed etiam animalibus, ſcilicet bupreſtibus, erucis, cantharidibus, phalangijs, mure araneo, ſtellionibus, ſcarabęis, bufonibus, ſalamandris, & alijs huius generis victitare. Erucis quidem delectantur, vt voluit author de theriaca ad Piſonem, ijſq; potiſſimum, quas pytiocampas appellant. Præterea mures non ſolum araneos, ſed mures cuiuſcunque generis paruos appetunt, magnos autem ictibus interimunt.

Lib. 8. de hiſt. Anim. c. 29. His addamus ſententiam Ariſtotelis, qui voluit Scorpiones à viperis deglutiri, horumq; paſtu venenoſiores fieri: ſiquidem quando animal venenatum alio pariter venenato pro cibo fruitur, eius morſus venenoſiores fieri creduntur. Inſuper viperæ auibus etiam in cauitatibus arborum nidulantibus inſidiantur: quare Albertus narrat hiſtoriam cuiuſdam picæ, cuius pullos in nido adhuc implumes vipera deuorauerat; tuncq; ſuperueniens mater acerrimè cum vipera dimicabat, interim coxa dentibus viperæ aprehenſa, & clamore edito, ſocia aduolauit, & viperæ caput roſtro ita percuſſit, vt vipera interiens ab arbore decideret. Cumq; hoc ignotum non eſſet Baptiſtæ Mantuano, ſic canere ſolebat.

Viperæ nidis auiũ inſidiantur.

Sicut vbi impluncs inuaſit vipera nidos;
Ingemit, & querulo carmine plangit auis.

Noſtra tamen ætate multi viperas in capſis, & pyxidibus contentas furfuribus nutrire profitentur. Venatores quidam viperarum illis in vaſibus incluſis, quinto decimo quoque die prębent potum aquę ſimplicis cum herba quadam trita, quam nemini tanquam arcanum reuelare volunt; hacq; ratione viperas pingues, & alacres conſeruare conantur. Nos autem hunc effectum non herbę, ſed ſolo potui attribuimus, quandoquidem alij potu aquæ ſimplicis vtentes, viperas alacres, & pingues per longum temporis ſpatium conſeruant.

Potio viperarum.

Li. 2. obſer. c. 50. Circa potum, ſcribit Bellonius viperas, & Ceraſtes, inter reliqua Serpentum genera à potu diu abſtinere. Verumtamen ſummopere delectantur vino, itaut nonnullæ illo allectæ facili negocio comprehendantur. Verùm, ad mentem Alberti, viperæ veneno

A neno vinum inficiunt: quod à veritate alienum esse constat, cum multi vini viperini potione à variis affectionibus liberati sint, vt multis in locis testificatus est Galenus. *Li. 25. de An. cap. 1.*

TEMPERAMENTVM.

CIRCA temperaturam carnis viperinæ sententię doctissimorum virorum sibi inuicem reclamant: quandoquidem Aristoteles eam frigidam esse arbitratur, dū animalia viuipara ab ouiparis distinguens, sic ratiocinari videtur. Si viperæ natura calidæ essent, proculdubiò putamen oui viperini illam duritiem adipiscereturquā in ouis gallinarum obseruamus: quoniam autem frigida gaudent temperie, ideò putamen oui molle intra se generant, cum ob inopiam caloris illud ad perfectam duritiem perducere nequeant. Altera ratio non spernenda est illa, quam ex natura animalium hyeme latibulantium colligimus, quam in primo capite huius libri frigidam esse statuimus: etenim viperæ ad illorum animantium naturam referuntur; quæ & ipsæ, absq; cibo, B diù in cauernis morantia, ob calorem imbecillum, non ita citò alimentum conficere possunt. Quoniam si calor in illis dominaretur non solum alimentorum, sed propriam etiam substantiam absumeret. Quod in alijs animalibus contingere conspicamur, quæ ab innato calore valido reguntur. *L. 1. de Gener. An. c. 9. & 10.* *Natura viperarū frigida.*

Ex altera parte Galenus, Dioscorides, & alij antiquiores Medici viperarum carnem excalfacientem, & siccantem esse iudicarūt; dum oleo, sale, anetho, porro, & aqua conditam præbent. Immò Galenus multos elephantiasi laborantes his carnibus liberauit, euacuato per cutim humore peccante, qui effectus caloris esse solet. Præterquamquòd à viperis demorsi contorquentur, & magna siti afficiuntur, qui affectus, & effectus non à frigida, sed à calida causa proueniunt. Demùm, qui viperas interficiunt, & mortuas pertractant, quamdam veluti pruriginē cutis persentire fatentur, quam nonnisi acres, & calidi vapores generare possunt. *Li. 11. de simp. med. fac. cap. 2.*

Cæterùm ad destruendam hanc difficultatem, & ad conciliandum Galeno Aristo- C telem, confugiendum est ad illa, quæ Galenus ad calcem libri secundi de locis affectis explicauit: vbi retulit animantia frigidiora, hyeme ob frigoris violentiam, non secus ac essent mortua, latitare. Huius autem generis sunt viperæ, quæ tunc temporis contrectatæ non mordent, æstate tamen, & potissimùm sub caniculæ ortu, vehementer æstuant, & feruorem quemdam præ se ferre videntur. Animantia igitur huius generis, ex Aristotelis etiam doctrina, parùm caloris habere, consequenterq; frigidæ naturę esse dicuntur: quamuis caloris aduentitij acrimonia polleant, qui calor postea, hyeme eximio ambientis frigore retunditur, & quasi extinguitur. At quando aer incalescit, & in dies magis, atq; magis calidior redditur; tunc etiam calor horū animaliū quotidie maiorem vigorem adipiscitur. Itaq; natiuus calor in viperarum primordijs, vt docuit Arist. parùm vigere perhibetur. Sed scatuli dum in dies augescunt, multum etiam adscitij caloris acquirūt: hinc fit, vt earum carnes feruorem aliquem præ se ferant. Quare ex mente Galeni, vehementi facultate digerendi, & mediocriter exsiccandi potiuntur. Non erit igitur admirandum, si quandoq; carnes viperinæ sitim in patientibus generent: quamuis D non omnes viperæ, sed tantummodo loca maritima incolentes id præstent. Ex his igitur fundamentis facilè respondendum est viperas à cauernis exeuntes frigidas, & siccas, æstate verò calidiores esse, vt Galenus sæpè recitauit. Et si alibi authores viperam frigidam esse pronuntiarunt, tunc id dictum fuisse existimare oportet, non quia hoc animal refrigerandi facultatem participet, sed tale in comparatione ad alia animantia calidiora iudicatur. Immò quando Galenus carnem viperæ calidam esse promulgauit, ipsam cum sale, porro, & anetho coctam intellexit. Quamuis alij respondeant in vipera duas partes, nimirum venenatam, & bezaarticam perpendendas esse: nam ratione partis venenatæ, calidam esse asseuerant, quod signa viperini veneni à Dioscoride proposita demonstrant: cum frigiditas alijs partibus viperæ dominetur. Tandem pro coronide cuius tractatus referre possumus, calorem viperæ videri imbecillū; cum viscidis humoribus, & lentis immersus sit, quibus à calore Solis, & feruore æstatis digestis, atq; attenuatis sit validior, suasq; operationes melius, & fælicius exercet. Qui plura de huius animalis temperie scire cupit, ad caput de Serpentum temperamento confugiat. *Solutio difficultatis.* *Quo tēpore, viperæ maiorē habeant calorem.* *L. 1. de Antid. cap. 8.* *Caro viperina cur calida.* *Lib. 6. de mat. med.*

CA-

CAPIENDI, ET FVGANDI RATIO.

L. 7. Æneid. SOLEBANT Veteres varijs technis, & vaniſſimis cantionibus non ſolum viperas, ſed etiam omne Serpentum genus comprehendere. Ideò memoratur à Virgilio quidam ſacerdos Vmbro nuncupatus, qui & viperas, & alios angues ſimili artificio capiebat.

Vipereo generi, & grauiter ſpirantibus hydris,
Spargere qui ſomnos, cantuq; manuq; ſolebat,
Mucebatq; iras, & morſus arte leuabat.

Indi verò, In coercendis viperis, non cantionibus, ſed herbis vtuntur. Quare Ferdi-
Lib. 7. hiſt. Ind. nandus Cortes narrat, quod Incolæ illarum regionum Dijs ſacra facturi venatum ſe conferunt, & quas apprehenderint ferociores belluas, nempè ex quadrupedibus tigres & ex Serpentibus viperas, ſuis Numinibus immolant. Prædicti igitur venatores in ca-
Herba Indica ad coercedas viperas. piendis huiuſmodi Serpentibus, quadam herba viperas ſopiente vtuntur quam propria lingua *Picietl* cognominant. Præterea non eſt tantus dolus in quolibet animali, qui ab æquali non vincatur, vel à vino. Virum enim fortem, aut vir pari fortitudine præditus, aut vinum ſuperabit. Id Alexandro Magno accidiſſe fertur, qui à nemine, niſi à vino deuictus fuit. Pariter viperis hoc contingere traditur, quæ licèt ſint pernicioſa
Lib. 8. hiſt. An. cap. 4 animalia, nihilominus vino allectæ, iuxta Ariſtotelis doctrinam, capiuntur. Quamobrem venatores viperarum, vino in fictilibus circa ſepes collocato, illas tandem nullo
Vino capiũtur viperæ. negocio coercent.

Circumforanei, qui ex ſtirpe Diui Pauli ſe prognatos prædicant, viperas facillimè capiunt: quamuis omnes ſint Apúli ex Liceia vrbe oriundi, aut ex locis circumſtantibus, origine fortè etiam deducta à Marſis eorum vicinis, qui ſexcentis, vel etiam fortaſſe millenis annis, antè ætatem Diui Pauli vixerunt. Hi infraſcripto vnguine manibus diligenter perunctis viperas facilè coercent, & contrectant. Hoc autem vnguentum conſtare dicitur ex oleo ſeminis raphani ſylueſtris, ſucco radicis aſphodelli, & dra-
Vnguẽtum Circumforaneorũ ad capurã viperarũ vtile. cunculi, cerebro leporis, folijs ſaluiæ, baccis lauri, additis quibuſdam alijs, quæ tanquam arcana reuelare renuunt. Huic ſimile linimentum præſcripſit Nicander, quod integratur ex medulla cerui, oleo roſacco, cera, & Serpentibus, qui vnà cum prædictis
In Theriacis. ſimplicibus medicamentis incoquuntur. Itaq; hoc Marſi, & alij viperarum venatores perungi dicuntur, vt viperas, & cæteros Serpentes facilè apprehẽdant: captos aũt illicò ſaliua perfundunt, cuius cõtactu villeſcere, & violentiam veneni deponere creduntur.

Noſtra ætate, venatores Serpentum, & viperarum, forcipibus ex ferro, aut arundine paratis vtuntur. Quandoq; etiam minori bombarda, & viperas, ſicuti & alios Ser-
Saliua humana ad quid. pentes quidam interimunt. Sed aduertendum eſt hoc inſtrumentum infidum eſſe; ſiquidem anno decimo quinto ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum, iuuenis quidam ſclopo munitus, & arua peragrans in viperam eminus conſpectam inſtrumentum direxit, vt plumbeam glandem exploderet, interim diſrupto ob violentiam ignis inſtru-
Iuuenis necatus ab inſtrumento, quo viperã necare ſtudebat. mento ipſe perijt. Quamobrem de hoc circumfertur epigramma huius tenoris.

In quinto luſtro luſtraus Octauius arua.
Anguis viperi tergora fuſca videt.
Tunc glandem igniuomo in ſpiras cum dirigit arcu,
Ferrea vi flammæ fiſtula ſciſſa crepat.
Sibilat, atq; fugit bombo perterritus anguis
Saucius Arcitenens eiulat, atq; perit

Hæc, & cætera artificia pro viperis comprehendendis in capite primo huius libri legenda ſunt, vbi de modo capiendi, & fugandi omnes Serpentes agitur. Fugantur etiam
Inc. de cura Prefocat. matricis. viperæ multis præſidijs, ſed precipuè fumo corij combuſti cum ſemine lini: idcircò Gattinara recitat ſe, in Noſocomio Papiæ, nouiſſe quemdam in ventriculo viperam habentem, vnde multis remedijs adhibitis, nihilq; conferentibus, tandem ſuffimentis corij & ſeminis lini, beſtia per anum egreſſa eſt.

VI.

A

VIPERÆ VENENVM QVALE.

TRIA venenorum genera in hoc terrarum orbe reperiuntur, quibus humanum genus graui noxa premitur: primum refidet in animalibus, ſecundum à plantis elicitur, & tertiũ à fodinis eruitur. Animalia igitur exitioſam vim participantia ſunt potiſſimum Serpentes, inter quos vipera poſtremum locum non occupat. Etenim viperinum venenũ, ſiue admotum, ſiue aſſumptum facultatem interimẽdi poſſidet, veluti alimentum optimè concoctum nutrit. Eſt enim veneni ſubſtantia alimentis prorſus contraria: immò ſubſtantiam humani corporis in naturam ſibi ſimilem, & venenatâ conuertit. Cæterum Nicolaus Florentinus, & alij authorum Arabum aſſeclæ, tres venenorum ordines conſtituunt, primum eorum, quæ illicò interimunt, ſecundũ eorum, quę

Poteſtas veneni qualis.

B breui interpoſito ſpatio, & tertium eorum, quæ paulò ſerius enecant: deinde inter has poſtremas ſpecies viperinum virus collocarunt: quare iuxta eorum ſententiam, viperæ venenum ſerò interimet, quæ opinio veritatem ſemper non aſſequitur: cum hoc animal in aliquibus regionibus lethalius eſſe perhibeatur, vt ſuo loco explicabimus. Verumtamen non eſt dubitandum alicubi venenum viperæ eſſe adeò exitioſum, vt citò perimat: nam ab authoribus ita teterrimum cenſetur, vt virus efficaciſſimum indicare volentes, viperinum nominauerint. Huc igitur reſpexit Horatius, quando cecinit.

Vipera in omnib. regionibus non æquè necat.

Cur timet flauum Tiberim? cur oliuum
Sanguine viperino
Cautius vitat? &c.

Lib. 1. car. od. 8.

Alibi quoq; idem poeta ſic ſcribit.

In li. Epod. ode 3.

Quid hoc veneni ſæuit in præcordijs
Num viperinus hic cruor
Incoctus herbis me fefellit?

C Quibus in locis poeta per ſanguinem viperinum, venenum viperæ intelligere voluit, cum ſanguis huius animalis minimè ſit noxius, vt ſuo loco explicabitur. In eodem ſenſu leguntur illa carmina in epitaphio Archilochi.

Archilochus iacet hoc in litore tectus, amara
Cuius vipereo carmina felle madent.

Li. 7. epigr. epigr. 11.

In eodem etiam intellectu Martialis ſcripſit.

Vipereumq; vomant noſtro ſub nomine virus.

Nam ex alimento herbarum, & animalium, quibus veſcuntur, venenato; in cyſti fellis tanquam in quadam lacuna viperinum virus generatur; hocq; experientia docet; quoniam fel viperæ recens canibus datum illos interimit: cum ex ſicco felle nullum detrimentum reportent. Ex felle poſtea hęc materia venenata ad gingiuas demandatur, ad augendum, & touendum illud venenum, quod in primordio, ex vi ſeminis genitalis ibi à natura implantatum fuit. Id in catulis viperinis liquidò conſtat, qui ſtatim atq; ab vtero exeunt, dentibus lethales ictus inferunt. Id præterea patefit in dentibus viperæ mortuæ, qui etiam ad lædẽdum apti ſunt. Hinc colligere oportet hoc venenum

Venenũ viperæ nõ ducit originẽ ab extrinſecis.

D ab extrinſecis originem non ducere; quemadmodum in canibus rabidis contingit: etenim ſi hoc eſſet veritati conſonum, proculdubiò vipera non ſemper eſſet venenata; quod abſurdum dictu eſſe opinamur.

An verò vipera dentibus ſæpè feriens venenum amittat, vt apis aculeum: quemadmodum Author de theriaca ad Piſonem aſſeuerantius dixit, id nullo modo atteſtari poſſumus; quandoquidem dentibus viperinis venenum implantatum eſſe manifeſtum eſt; quoniam dentibus viperæ etiam mortuæ vulnerati non aliter patiuntur, quam illi, qui paſtinacæ marinæ radijs transfiguntur. Nec mirandum, quoniam caput viperæ à reliquo corpore ſeparatum, noſtra ætate, homines exanimauit. Id Patauij accidit,

Dens viperæ mortuæ lethale vulnus infigit.

dum viperæ fœminæ ad componendam theriacam necarentur: nam pharmacopœi manus icta fuit à capite viperino iam per ſpatium quatuor horarũ ſeparato, & parùm abfuit quin periret: quoniam incidit in illa ſymptomata, quibus viperæ morſus ſolet patientes affligere. Matthiolus quoq; recitat ſe nouiſſe ruſticum, qui in ſecando prato,

vipe-

viperam falce diuiſit, hanc cum putaret mortuam, fruſtum alterum, è quo caput pendebat, intrepidus manu prehendit, ſed fera irritata, vibrato capite, digitum momordit: vnde ruſticus nihil mali cogitans, protinus digitum ori admouit, ſanguinem ſugendo expreſſurus, & repente exanimatus eſt. Alium caſum iuuenis à vipera interfecti memorat Amatus Luſitanus, qui peragrans vnà cum ſocio contendebat ſe viperam conſpectam abſq; nocumento capturum eſſe: cum autem alter derideret, ipſe porrexit manum, mox beſtia, eleuato capite, digitum punxit, quem incautus ori admouens ſuxit, ſicq; infælix breui temporis ſpatio extinctus eſt. Iulius etiam Scaliger meminit cuiuſdam Liguris, qui calcando viperam ab ea demorſus vnà cum beſtia demorſa interijt, verſus ſunt huius tenoris.

Centur. 3. Caſus nonnullorum, qui ictu viperæ interierunt.

Vipera tartareum Ligurem calcata momordit,
Ipſa, & obit, par mors vtraq; vtriq; fuit.

Legitur quoq; plulcherrimum epitaphiũ in Anthologio græco, de aucupe à vipera occiſo: nam viperæ in agris, viridarijs, pratis, & vinetis latere ſolent, quæ etiam ſi leui pede premantur, illicò exitioſum vulnus infligunt, vnde ſtatim, vel paulò poſt homines percuſſi commoriuntur, niſi antidotis patientibus ſuccurratur.

Lib. 3. ſect. 15.

Hinc Cardanus potentiam viperini veneni contemplans commentus eſt, quòd mulier grauida, & viperã ſe eniti ſomnians, breui temporis ſpatio, ſit interitura: quemadmodum, & Belluacenſis nugatus eſt ſcribens, eum, à quo renes viperæ mortuę incautè pedibus comprimuntur, talem inde noxam relaturum, qualem à morſu ipſius animalis reportaret. Nicander quidem ſcriptum reliquit fungos creſcentes propè latibula viperarum lethales eſſe. Immò alij narrant catulos glirium à viperis in nido inuentos partim vorari, partim excęcatos nutriri, donec vnumquemq; eorum comedere voluerint: interim ſi accidat, vt ab homine inuenti, in cibum trahantur, tunc veneno viperino nutriti comedentem interimere dicuntur: cuius rei fides ſit penès authorem. Hoc vnum ſcimus viperæ venenum eſſe atrociſſimum, quoniam Nicander illud comparat ad toxicum, quo Priſci ſagittas linibant: vt ratione ferri, & etiam veneni, lethalia, & incurabilia vulnera hoſtibus inferrent: quocirca de his ſagittis quidam ſic canebat.

Li. 3. de Inſom.

Fungi quinam ſint lethales.

Venenũ viperæ quale ex Nicandro.

An neſcis cauſas mortis habere duas?

Præterquamquod legimus apud Plinium, quòd Scythæ tela ſanie viperina, & humano ſanguine imbuebant, vt leui tactu hoſtibus interitum afferrent. Modus autem, quo genus hoc toxici parabatur (referente Rhodigino) intelligere licet ex libro Admirabilium Ariſtotelis (ſi tamen Ariſtotelis eſt ille liber) vbi Scythæ obſeruabant viperas, quæ nuper peperiſſent, & captas diebus aliquot liqueſcere permittebant, mox putrefactas in ollam ſanguine vnius hominis plenam infundebant, & vas diligenter obturatum ſub fimo obruebant, quibus putrefactis, & vaſe recluſo, ſuper natantem aquam viperinæ ſaniei permiſcentes illud lethale toxicum componebant.

L. 23. c. 10. Toxicum quo Priſci ſagittas imbuebant.

Ratione regionum, viperinum venenum potentiam, & qualitatem variare ſolet. Narrat enim Bellonius cum Arabibus itinerans verſus montem Sinai, quòd Camelorum dux, conſpecta eminus vipera proclamauit, & geminauit, ſuo idiomate, viperæ appellationem, tunc comites ſtatim accurrentes, lapidibus viperam obruerunt: hinc collegit author illas gentes à viperis, ob violentiam veneni, maximoperè abhorrere. Item Ioannes Hugo tradit in deſcriptione Guineæ, quòd, in Prouincia Congi, viperę ſunt talis veneni, vt ab ipſis demorſi ſpatio viginti quatuor horarum pereant. Immò ex Cardano, in Numidia, viperæ, & Scorpij ſunt venenoſiores. Amplius Pauſanias, referente Æliano, pronunciat ſe vidiſſe hominem ab impetu viperæ aſcendentem arborem, & viperam accedẽtem, & halitũ peſtilentem in arborem efflaſſe, & hominem illicò cadentem perijſſe. Vice verſa, viperæ circa Arabicas arbores balſami verſantes, mitiores ſunt, quia ſucco ſuauiſſimo veſcuntur: vnde ſi quis ab huiuſmodi viperis percuſſus fuerit, vulnus non eſt exitiale, veluti ſi ferro inflictum fuiſſet: quoniam nonnulli viperinum venenum odoratiſſimo pabulo temperari arbitrantur.

L. 2 obſer. c. 70.

Viperæ venenoſiores vbi.

L. 9. c. 16.

Pariter ratione loci particularis aliæ alij ſunt venenoſiores: ſiquidem montana incolentes loca, non ſolum maiori copia veneni redundantes, ſed etiã mordaciores cenſentur; quæ verò propè aquas ſtabulantur, virus minus peſtilens poſſidere creduntur, quemadmodum, & ratione temporis anni, vipera dicitur venenoſior, & præcipuè Vere a cauernis exiens; quoniam tota hyeme proprio phlegmate nutrita eſt: veluti etiam

Vipera quando lethalior.

quando

A quando nuper senectutem exuit. Hoc non fuit ignotum Nicandro quando cecinit hunc in modum.

Tunc etiam caucas horrendam quando senectam
Exutus serpens renouat, seu pube resultat.

Præterea, æstiuo tempore, viperarum morsus deteriores sunt, & præsertim si à vipera tritata in flicti fuerint, quia concipiens iram læthalius ferit. quamobrem Ouidius furorem Leænæ catulos lactantis ad viperam ira agitatam comparàuit tali ratione.

Nec Leacum catulis lactentibus vbera præbet.
Nec saua ignaro vipera læsa pede. *Lib. 2. de art. am.*

Ratione sexus, Paulus Aegineta fuit huius opinionis, minori cum periculo liberari quos vipera mas, quàm quos fœmina momordit: At Aetius scribebat demorsis à vipera mortem impendere septem horarum spatio, & maximè ijs, qui à vipera fœmina percutiuntur. Nam ictus fœminæ ideo malignior, & venenosior creditur, quoniam quatuor dentibus feriat. Idem testatur Nicander his versibus.

B *Porrò ex vipereo, quod noris, germine petor*
Fœmina, quæ veluti maiori accenditur ira,
Sic vehemente magis fet noxia vulnera morsu,
Et plus glisceuti se cauda, & corpora voluit,
Vnde citatior hac ictos mors occupat artus.
Noxius est autem reliquo plus corpore morsus
Obseruandus, vbi victori proxima Tauro
Turba, subexoriens monstrauit Pleiades astrum.

Quibus carminibus Nicander innuit fœminas viperarum non solum esse mordaciores, sed etiam hoc genus bestiarum esse præcipuè vitandum tempore æstiuo, quod tempus per ortum Pleiadum nobis demonstrat.

Ex altera parte Auicennas in hanc venit sententiam, viperarum & draconum mares potius quàm fœminas esse deteriores. Propterea clarissimus Mercurialis prædictas ponderans opiniones ambigit an morsus viperę fœminæ, vel maris fit lethalior: ideo, *Lib. 4. seu. 6. tract. 1. cap. 32.*

C re accuratè considerata, vnica distinctione, authores conciliari posse, & omnem difficultatem dissolui arbitratur: scribit enim tam mare, quam à fœmina exitialem morsum infigi: siquidem fœmina quatuor dentibus munita, quatuor etiam vulnera parti imprimit; sicq; maiorem veneni quantitatem, pluribus vlcusculis, patienti communicare videtur. Mas verò licèt duobus tantum dentibus armatus, consequenterq; duo solùm vulnera inferat: attamen eius vis ad venenum viperæ comparata acerbior, & efficacior censetur: itaut authores, qui maris, & qui fœminæ virus iudicarunt lethalius, vtriq; veritatem assecuti esse videntur. Tandem veneni viperini vim multifaciendam esse opinamur, propterea quòd non solum homines, sed cæteros quoq; animantes afficiat. In primis viperę bobus potissimum obsunt, vt canit Virgilius. *Lib. 2. de morb. venen. Vtrũ morsus viperæ fœminæ sit lethalior maris morsu.*

Sæpe sub immotis præsepibus, aut mala tactu *L. 3. Geor.*
Vipera dilituit, cælumq; exterrita fugit;
Aut tecto assuetus coluber, succedere, & vmbræ
Pestis acerba boum, pecoriq; aspergere virus.

D *Fouit humumi*

Ouidius quoq; decantabat.

Parua necat morsu spatiosum vipera taurum.

Præterea manifestum est canes, feles, gallos, anseres, anates, aliaq; animalia simul, & semel viperis puncta, breui temporis spatio, mortua concidere. Quamobrem Columella iure merito monimentis mandauit, quòd instruendis anserum cellis, seruanda sunt eadem præcepta, quæ in alijs generibus pullorum, ne vipera, mustela, vel aliud genus noxij animantis intrare possit. Pariter, ex eodem Columella, tota maceries Nessotrophij, nimirum viuarij anatum, extra, & intus opere textorio leuiganda est, ne vipera, aut feles prorepere valeant. *Quæ animantia viperino morsu concidant.*

VENENI VIPERINI SIGNA.

ANTEQVAM medicus accedat ad præſidia, quibus vipereum virus profligatur, primùm ſigna diagnoſtica contemplari debet: inter quæ oonnumerantur dolor pungens, tumor partis ſauciæ, ſanies craſſa à vulnere dimanans, veſiculæ ambuſtis ſimiles circa plagam emergentes, inflammatio gingiuarum, ſitis vehemens pallor totius corporis, vomitus bilioſæ materiæ, ſingultus, nec non animi deliquium cum ſudore mortis prænuntio, niſi partibus nobilioribus, remedijs opportunis, præſto ſimus. His nonnulli addunt, ad mentem Ciceronis, ventris cruciatum, dum venæ viſcerum veneno imbuuntur. Cælius Rhodiginus narrat quemdam aulicum, cum à vipera demorſus eſſet, ſtatim in colorem porraceum incidiſſe, neq; mirandum eſt: ſiquidē nonnulli ſcribunt demorſos à vipera confeſtim icteritia affici. Hoc ſignū doctiſſimus Mercurialis non perpetuò verum eſſe opinatur: cum Authores neq; Græcos, neq; Arabes inueniat, qui hoc atteſtentur. Eſt quidem veritati conſonum à vipera vulneratos modò pallidos, modò virides, modò flauos fieri: ratio inde naſcitur, quoniam proprietas huius veneni eſt talis, vt natiuum calorem diſſipet, atq; expugnet: ideoq; pro varietate naturæ patientis, varij etiam colores conſpici ſolent. At ſi interdum accidat, vt icteritia hanc affectionem conſequatur, id contingere arbitratur Mercurialis in patiente copioſa bile redundante, quæ agitata, & commota, tandem ad cutis ſuperficiem diffunditur.

In Tuſcul. quæſt.

Icteritia an conſequatur morſum viperæ.

Alioquin ex Dioſcoridis ſententia, ob viperarum morſum, corpus intumeſcit, areſcit, ſubalbidum colorem acquirit, puſtulæ ſimiles ambuſtis erumpunt, vulnuſq; dilatatur; cum non ſolum extima, ſed etiam intima occupet, gingiuæ ſuffunduntur cruore, iecur inflāmatione vexatur, tormina, & humoris bilioſi vomitus ſuccedunt, & ſopor, & tremor, & vrinæ difficultas ſubſultant. Paulus Aegineta in morſu vipereo tam maris, quàm fœminæ, ſtatim ab initio dolorem membri affecti, mox totius corporis meditatur, necnon ſanguinem, & humorem ſanioſum, & etiam ęruginoſum à duobus foraminibus inter ſe parū diſtantibus fluentem, & viperarum virus nuncupatum. Præterea iuxta morſum contemplatur ſubrubros tumores, poſtea patientis vertiginem, animi deliquium, bilis vomitum, necnon vrinæ difficultatem. Hæc omnia ſigna in ſcriptis Auicennæ leguntur: hic enim verba faciens de veneno vipereo ſic ſcribebat. *Egreditur ex loco duorum dentium, aut plurium ſanguis, deinde virus feruens, & fortaſſe incipit aquoſus, deinde ſpumoſus, deinde vt ærugo æris, dolet locus, poſtea apparet apoſtema calidum, rubeum habens bothor, & veſicas ſicuti in aduſtione. Deinde apoſtema fit viride, viſcera inflammantur, in corpore apparet rubedo cum rigore, deinde ſudor frigidus, & corruptio coloris vergentis ad viriditatem. fit commotio vertiginis, frequentia anhelitus, nauſea, & ſingultus cum vomitu humoris cholerici. Accedit difficultas vrinæ. Grauatur caput quandoq; cum fluxu ſanguinis narium.*

Symptomata morſus viperæ ex Paulo Aegineta.

Signa morſus viperini ex Auicenna.

Greuinus teſtificatur ſe obſeruaſſe prædicta ſigna in pharmacopola quodam, qui fortè ictus fuit ab vna viperarum, quas in officina pro varijs medicamentis ſeruabat. Nicander autem, quem in aſſignandis huius affectus ſignis, ſecuti ſunt alij authores, retulit, quòd ex vulnere liquor oleoſus, interdum cruentus, & quandoq; ad pallorem vergens dimanat. Idq; ob contagium veneni accidere ſcribit: ſiquidem corpore à veneno occupato, humores nutritioni deſtinati corrumpuntur, itaut non ſolum particula læſa, ſed etiā totū corpus intumeſcat. Cuius de re cutis aliquando colorem purpuraſcentem, interdum viridem, & identidem amethiſtinum repræſentat: quæ colorum varietas inſignem putredinem indicare ſolet. Immò aliquando excitatur ſingultus, veluti conuulſio quædam ventriculi; qui generatur, vel à copia humorum, vel ab inanitione, vel à repentina repletione, vel ab acrimonia materiæ ſtomachum vellicantis. Non poteſt enim fieri, quin ventriculus, dum ſentit humorem malitia veneni corruptum, totis viribus noxiam materiam expellere conetur. Ab hac putredine maligni cruoris ad caput vſq; pernitioſus vapor attollitur inſignem generans grauitatem.

In corpore venenato humores nutritioni ſeruientes corrumpuntur.

Verùm quia venenū per venas maiores dilabens, & partibus nobilioribus ſe ſe inſi-

nuans

A nuans iecur inuadit, hinc fit, vt tantus feruor ibi procreetur, vt paulò post febris ardēs excitetur; deinde pulmones reliquasq, partes proximas ita exsiccat; vt patiens vehementi siti afficiatur. Vbi verò virus totum corpus occupauit, statim signa properantis interitus se se offerunt: nam vngues ob caloris defectum liuidi fiunt, & corpus refrigeratum grandinem veluti congelantem sentit, & tremorem patitur: cum in his partibus semper aliqua portio humoris acris, & neruis molesti contineatur: propterea partes labefactatæ, & à veneno superatæ, facilè, quod in se habent, effluere sinunt. Hinc fit vt vntriculus humore bilioso redundet, in quem totus sanguis a venenefica vi transmutatur.

Cur febris ardens excitetur.

Reliqua etiam viscera exiguum alimenti exire sinunt, quod in sudorem frigidum conuersum per totum corpus disseminatum à cute paulatim egreditur: tuncq; color eiusdem cutis plumbeus, aliquando cæruleus, interdum etiam viridis æmulans florem æris conspicitur. Sic igitur canit Nicander.

Cur color cutis fiat varius.

——— *porrò ipso ex vulnere quædam*
B *It sanies, quæ nunc pinguis, nunc esse cruenta*
Cernitur, & nullum præfert quandoq; colorem,
Sed quæ circumdat plagam caro, turgida moles
Tollitur interdum rubicunda, ac palma videtur
Liuida, nonnunquam quodam velut hydrope gliscit;
Præterea quales ambusto in corpore bullæ
Exteriore solent summatim emergere pelle:
Inde subexoriens plagam, & vicina putredo
Occupat, & tristem ciet in præcordia mortem:
Aspera quandoquidem vehementer, & ignea noxa
Totum corpus edit, miseræ arcto ex gutture voces
Perstrepitant, cæcaq; caput vertigine nutat;
Multaq; debilitas membra anxietasq; fatigat,
Et grauis oppressum vexat caligo cerebrum.
C *Arida faux sæpè, extremos it frigus in vngues,*
Atq; hyberna statim cadit omnis grando per artus
Crebri etiam bilis vomitus, fit pallidus æger,
Atq; imitante niues circum sudore madescit.
Plumbeus est aliquando color, quandoq; nigrescit,
Fuscus & interdum similatur floribus aeris.

Prædictis addamus assertum Ætij, qui nixus authoritatibus Nicandri, & Authoris de theriaca ad Pisonem, tradidit in demorsis à vipera mare, bina vulnera, & inde morsis à fæmina quatuor conspici. Licet Baldus Angelus Abbatius retulerit hoc signum esse fallax: propterea quod mas etiã vipera quandoq; quatuor vulnera imprimere potest, antequam ei duo dentes cadãt. Verumtamen Paulus Ægineta manifestè docet in ictu tam maris, quàm fæminæ, duo tantummodo parua foramina impressa videri. Quam sententiam nostri viperarum venatores confirmant.

Signa morsus viperæ ex Aetio.

Deniq; quoad signa prognostica, quando percussus à vipera adhibitis aliquibus remedijs, & propinatis antidotis, nonnihil quietis inuenit, tunc illum conualiturum iudicabimus. Vicissim quando sæuiora accedunt Symptomata, vt spirandi difficultas, faciei rubor, inquietudo, sitis inexhausta, oris fætor, somnus grauis, venarum tumor, syncopis, & virium dissipatio, tunc patientem pristinæ sanitati nullo modo restituendum esse pronunciabimus.

D *Signa prognostica.*

E

VIPEREI VENENI REMEDIA:

L.20.c.16. QVAMVIS in omnibus Serpentum morſibus eadem ferè proficiant, quæ in capite primo huius libri fuerunt recitata, quando de vulnere inflicto à quolibet Serpente actum fuit. Nihilominus in præſentia, nos imitati Priſcorum mentem, pro ſingulis anguium generibus, peculiaria etiam præſidia proponemus. Sunt igitur, ex Pareo, qui in virulentis viperæ ictibus, medicamenta ad canes rabidos commẽdata præſcribant: cum tamen communis ſit harum punctionum medela, quam in Arte curatiua docuit Galenus; vbi in ictu Serpentum duplicem medendi ſcopum proponit, primus eſt veneni euacuatio, alter verò eiuſdem alteratio. Euacuationem moliri debet medicus per ea, quæ vehementer attrahunt, alterationem verò per contraria ſecundùm qualitatem, vel ſecundùm totam ſubſtantiam. Præterea ſubdit Galenus, quæ F citra calorem attrahunt, euacuare, veluti ſunt cucurbitulæ, & alia huius generis, quæ ſubſtantiam maleficam, & veneficam educunt.

Cap.3.

Alterantia quãdo adhibẽda ſũt.

Aliud genus auxiliorum eſt illud, quod alterat qualitatem per contraria: nam ſi calor ingens ſecundùm particulam affectam, vel ſecundùm totum corpus perſentiatur, tunc medicamenta refrigerantia præſcribenda ſunt; ſin verò ægrotus à frigore patiatur, tunc calefacientia adhibeantur. Quæ medendi ratio ex libro ſexto Dioſcoridis deſumpta eſſe videtur, vbi de curatione virulenti ictus vbertim pertractauit.

Remedia chirurgica.

Cæterùm ſi lubet ad particularia præſidia accedere; in primis iuxta præcepta chirurgiæ pars læſa ſupra vulnus arctè conſtringenda eſt, non tamen tam vehementer, vt torpeat: deinde cucurbitula appoſita venenum confeſtim eſt extrahendum, ſi locus affectus id ferat, dummodo prius pars circa vulnus gladiolo incidatur, vt vitioſus, & venenatus ſanguis melius effluere poſſit. Sin autem pars ſaucia cucurbitulam non admittat; tunc ſcarificato prius vulnere deplumatus galli, vel gallinæ anus parti vulneratæ applicetur, vt citius venenũ elici poſſit: vel etiã opportunũ præſidium eſſe fugere G vulnus, ſi homo inueniatur, qui præmio allectus id præſtare audeat. Legitur enim in epigrammatibus græcis, de caprea, nempe dorcade, cuius vber vipera momordit, & mox hinnulus accedens, lacq; fugens matrem ab impendente morte liberauit. Quidam arctis vinculis partem ſauciam ligantes, eamq; amputantes vipereum expugnant virus. Idcirco Galenus narrat ſe Alexandriæ nouiſſe agricolam non procul ab vrbe habitantem, qui, cum eſſet à vipera demorſus in digito, illum ſtatim arctiſſimo conſtrinxit vinculo: deinde accurrens ad medicum ſibi in vrbe familiarem, totum digitum ab ipſa articulatione ad palmam vſq; amputandũ præbuit, & abſq; alia ope ſanus euaſit. Rurſus nouit Galenus alium ruſticum, cuius digitum vipera momorderat, qui falce, quam ſecum fortè ferebat (erat enim vinitor) ab vltimo articulo partem reſecauit, deinde cicatrice inducta, nulloq; medicamento ſumpto, ſanatus eſt.

Lib.3. Anthol. ject. 83.

L.3. de loc. affect.

Partis amputatio.

Loco cit.

Alij in hoc affectu, ſolis ligamentis, & antidotis priſtinam ſanitatem recuperarunt. Habemus enim, ex Amato Luſitano, quod puella annos treſdecim nata, per arua vagans, puncta fuit à vipera in pede, vnde mater id animaduertens, cõfeſtim corrigijs ex H fructice Thymeleæ paratis partem ſupra morſum vinxit, & puellam ad Amatum duxit: iam crus multis maculis liuidis variegatum erat, & tremores cum vertigine iam patiẽtem inuadere cæperant. Tunc Amatus iuſſit partem profundioribus vlcuſculis ſcarificari; deinde facta larga ſanguinis effuſione, emplaſtrum ex alijs contuſis vna cum theriaca paratum affecto loco admouit, & drachmas tres theriacę in vncijs quinq; vini meratioris ægrotæ propinauit. Sequenti die diminuto tremore, vncias quatuor ſucci foliorum fraxini exhibuit; quoniam hunc verum huius veneni alexipharmacum eſſe opinatur: ſicq; his, & alijs præſidijs puella priſtinæ ſanitati fuit reſtituta.

Centur.1.

Fraxinus eſt verũ alexipharmacum huius veneni.

Non deſunt præterea pharmaca tam ſimplicia, quàm cõpoſita, quæ in hac affectione inſignem habent prærogatiuam. Primò igitur, ſi animum dirigamus ad ſimplicia: hæc vel ab animalibus, vel à plantis deſumuntur. Inter animalia ipſa vipera deglubta interaneis abiectis, & anguillarum modo, cocta non modicam frugem comedentibus affert; cum eius caro facultatem poſſideat pellendi virus ad cutim: ratio eſt, quia caro

viperina

A viperina omni veneno caret, cum illud totum ad vesicam fellis, indeq; ad gingiuas detrudat; quemadmodum partes venenatæ huius bestiæ ictui applicatæ, familiaritate quadam ad se omne venenum trahunt. Anseres etiam, & anates, peculiari quadam prærogatiua, vipereo aduersantur veneno: ideoq; vis horum animalium in tali casu commendatur. Item gallus, & gallina multas habent partes, quæ huic affectioni occurrunt: propterea Sextius cerebrum galli cum posca, adiecto pipere à vipera demorsis, Erisistratus autem cum vino propinat. Immò Auicennas fel galli, nec non reliquarum auium præscribit. Deniq; stercus gallinarum, ad ciendum vomitum, in iure ab aliquibus exhibetur. *Simplicia medicamẽta ex animalibus.* *Fel, & stercus galli.*

At multum adiumenti affert, ex Dioscoride, genitale cerui maris; sicuti etiam coagulum leporinum mensura terni obuli datur. Quamuis Galenus drachmam coaguli hinnulorum, vel cerui probet. Mustelæ venter salitus, nempe eius caro aceto, & sale condita, ad mentem Auicennæ non vulgariter prodest. Amplius ex eodem authore, cancri fluuiatiles, quibus deficientibus, marini, nec non Scorpio assatus laudantur. Ex
B Galeno etiam sanguis fulicæ cum oleo potus, quemadmodum & sanguis marinæ testudinis cum aceto, non solum à venenatis medicamentis, sed etiam à morsibus viperæ liberare dicitur. Ex ranis etiam coctis, & vnà cum iusculo sumptis ampliss. fructum à vipera demorsi sunt consecuturi. Mirum est, quòd excrementa etiam animalium in hoc casu commoditatis plurimum afferant: siquidem Dioscorides ipsam patientis vrinam haustam commendat: cum hæc, venena omnia debellare dicatur. Auicennas stercus caprinum, & præcipuè montanum in aceto decoctum, vel tritum in vino, ad profligandum huiusmodi virus, præscribit. Alioquin butyrum vetus laudat, & patientem sedere in vase lactis pleno, deinde vigilare, & deambulare præcipit. *Coagula animalium.* *In Euporis. Lib. 2. de mat. Med.* *Excremẽta variorum animalium*

Si ad plantas venenatis ictibus conferentes accedamus, vulgatum est medicorum dogma, quod herbis serpentum ori iniectis, si pereant, illas esse talis veneni antidotum. Quocirca legimus apud Dioscoridem de anchusa Onochilo cõtra Serpentes valde efficace, quoniam manducata; & in fauces anguium proiecta eos perimat. Auicennas folia radicem, & corticem Aristolochiæ laudat. Aetius, priusquã vrina cruenta prodeat,
C allium deuorandum, & vinum meracum præbet. Quamuis Dioscorides, loco allij, porrum, vel porri succum, dimidiæ heminæ mensura præscribat. Crollius agens de internis rerum signaturis, aconitum cum vino tepido, demorsis à vipera, & à scorpione, salutiferum prædicat; quandoquidem venena interdum venenorum remedia esse constat: Bistortam Herbariorum, nempe britanicam, seu colubrinam, quia cõtortis suis radicibus, conuoluti Serpentis figuram repræsentat, Porta, ex hac signatura, aduersus viperarum, & aliorum serpentum ictus commendat. Dioscorides semen brasicæ tritum, acetabuli mensura, & etiã brasicæ succum cum vino, Matthiolus verò bryoniæ radicem exhibet. Item cassia sponte nascens in tractu Arabiæ odoriferæ, pariterq; costum arabicum ex eodem Dioscoride, viperarum ictibus auxiliatur. Citri semen, & succus, vt voluit Rhasis, punctiones viperarum sanat. Echium, siue viperaria, ex signatura (teste Porta, quia caput viperinum è semine repræsentatur) aduersus viperarum ictus valet; & propterea in antiquis Dioscoridis nomenclaturis hæc planta Alcibiadum cognominatur,
D quoniam Alcibius à vipera demorsus solo huius plantę succo sanatus fuerit. Item fraxinus, & fraxinella, quæ dictamnum album nuncupatur, intrinsecus sumpta, & extrinsecus admota Serpentes fugant, atq; necant. Ferula, ex Dioscoride, contra viperas in vino bibitur: obseruarunt enim hanc murænis esse infestam, immo hac tactæ pereunt hac de re etiam contra viperas commendatur. Ex eodemmet Dioscoride iuniperi baccæ folia, & succus cum vino adhibentur. *Medicam. simplici ex plantis.* *Lib. 1.* *Li. 1. Mag. nat.* *Alcibius quo remedio sanatus fuerit.* *Lib. 3. de mat. med.*

Nonnulli drachmas quatuor melanthij præbent, ne ægrotus ob talem ictum pereat. Porta quoq; myricam, ex signatura, quia folio sit squaroso, viperis perutilem prædicat. Etenim plantæ Serpentum squamas æmulantes ad eorumdem ictus probantur. Aetius nasturtium tritum cum vino, Mathiolus succum radicis rubiæ, & Dioscorides rubum in vino præscribũt. Raphanus in cibo sumptus, deinde vomitu reiectus percussis à vipera auxiliatur, dummodo theriaca Andromachi post vomitionem sumatur. Matthiolus scribit non esse omittendam radicem illius plantæ, quam Goritienses ab auxiliari virtute Serpentinam nuncupant. Immo taxus arbor ab his remedijs simplicibus non est arcenda: si quidem, ex Suetonio Tranquillo, Claudius Imperator censuram agens, edi- *Li. 4. Phyt. cap. 7.* *In Vita Claud. Cæs.*

Taxus arbor ad venena perutilis

cta propoſuit, inter quæ hoc erat vnum, nihil æquè facere ad viperæ morſum, quã taxi arboris ſuccum. Plinius efficaciſſimum putat Tragoricanum. Alij ex Dioſcoride, digitum in liquida pice mergunt, deinde vinum, in quo digitus ablutus fuerit, bibunt. Tandem ſemen viticis ab Aegineta, necnon Zedoaria, & gingiber ab Auicenna in hoc caſu mirificè extolluntur. Viperę etiam aduerſatur philanthropos, nempe aperine, ex ſignatura, vt voluit Porta: cum hæc planta flores intra globulos, quemadmodum vipera intra ouorum putamina fœtum procreet. Galenus ex remedijs Dorothei Helij, acetum calefactum, & potum, ad hemine dimidiæ menſuram, laudat. At radicem Acori, & Agaricum, necnon ſemen Alharmel cum ſucco porri, vel ſucco cardui magnifieat Auicennas.

Philantropos auxiliatur morſui viperæ.

Inter compoſita medicamenta per os ſumenda, Dioſcorides in primis præſcribit illud, quod recipit infraſcripta ingredientia in vino cretico trita, ſcilicet dimidium acetabulum myrrhæ, piperis, caſtorei, floris, & ſeminis portulacæ. Galenus vtiliſſimam putat antidotum ab Apollodoro paratam, quæ à teſtudinis ſanguine nomen accepit: comprehendit autem ſeminis cumini ſylueſtris acetabulum, ſanguinis marinæ teſtudinis exſiccati drachmas quatuor, ſanguinis hædini tantumdem, coaguli hinnulorum, vel leporis drachmas tres: huius autem antidoti portio ad magnitudinem oliuæ demorſis à vipera exhibetur. Iterum Galenus antidotum ruſtici medici ad morſus viperæ non improbat. Recipit autem trifolij, ſtachios, erui, ſeminis rutæ ſylueſtris, ariſtolochiæ rotundæ ſingulorum drachmas octo, quæ omnia cum vino mixta rediguntur in rotulas, quarum drachma vna in vino, data occaſione, ſumitur. Denuò Galenus non excludit à remedijs compoſitis antidotum ab Eudemo verſibus conſcriptam, quæ Antiochi Philometris theriaca inſcribitur, & conſtat ex drachmis duabus radicum Mei, & ſerpilli, drachma opopanacis, acetabulo ſeminis trifolij, acetabulis duobus ſeminum aniſi, fæniculi, ammeos, & apij, deinde omnia trita cum ſufficienti quantitate vini in rotulas rediguntur, quæ pondere trium obulorum à patiente ſumendę ſunt. Amplius Galenus inter medicamenta compoſita huic affectioni conferentia recenſet antidotum, quam Gallus ex Arabia reuerſus Cæſari obtulit. Integratur autem drachmis viginti quinq; farinæ erui, drachmis ſex radicum vitis albæ, drachmis duodecim ſeminis rutæ ſylueſtris, dsachmis octo iridis, opopanacis, & ariſtolochiæ longæ, drachmis ſex ſucci papaueris, gingiberis, cumini Acthiopici, myrrhæ, eringij, ſucci cyrenaici, croci, ſerpilli, coſti, & ſagapeni. Ex his cum vino conficiantur rotulæ, quæ percuſſis à vipera in vino exhibentur. Auicennas amplectitur in hoc caſu antidotum, quæ recipit myrrhæ, caſtorei, piperis, arſenici rubri ſingulorum drachmas duas, vncias duas ſeminis anethi, deinde cum vino conficitur. Actius componit medicamen ex carnibus cancrorum fluuiatilium, & modico ſale addito, necnon calamentho format paſtillos, quos in vmbra exſiccatos cum aqua mulſa exhibet. Amatus Luſitanus dum recitat hiſtoriam cuiuſdam puellæ à vipera demorſæ, proponit hoc compoſitum medicamentum conſtans ex vncijs duobus Ariſtolochiæ longæ, vncia bryoniæ, & haſtulæ regiæ. Crollius proponit remedium contra omnia venenata tàm theraupeticum, quàm prophylacticum integratum ex viperis, quod apud ipſum videndum eſt. Prædictis addemus celeberrimam Andromachi theriacam tanquam antidotum anteſignanum: etenim cum vino, vel aqua vitæ, fœlici cum ſucceſſu, in hoc caſu ſorbetur. Idcirco Porta fatetur in os viperæ ſemidrachmam theriacæ cum aqua vitæ diſſolutæ à ſe ingeſtam fuiſſe, & beſtiam ſemihoræ ſpatio expiraſſe.

Lib. 2. de Antid.

Antidotus Apollodori.

Loco cit.

Antidotus ruſtici medici

Loco cit.

Theriaca Philometoris.

Loco cit.

Antidotus Galli.

Auicennæ antidotus.

Centur. 1. In Baſilica chym.

Theriaca Andromachi.

Lib. 8. magnat.

Si medicamenta morſu viperarum obſeruanda contemplemur, ſimplicia ab animalibus deſumpta primò ſe ſe offerunt. Auicennas humanos dentes aduſtos, & in pulurem redactos, morſuique inſperſos commendat. Dioſcorides vrina humana calida vulnus fouet. Verùm inter beſtias primitùs ipſa vipera proprio morſui confert: nam vipercum venenum morſibus impoſitum totum extrahit virus, vt magnes ferrum; licèt caro huius beſtiæ ſumpta illud ad cutim pellat, veluti lapis theramedes ferrum abigit. Nonnulli igitur viperinum hepar vnà cum felle vulneri applicant. Alij caput viperæ diligenter amputatum, & per volſelam prehenſum morſui imponunt ea parte, quæ ceruici iungitur: hoc enim modo venenum mirificè extrahitur: de hoc remedio Quintus Serenus ſic canit.

Dentes humani vſti ad quid valeant.

Vipera morſui viperæ medetur.

Cuſpide non quiſquam longa neq; cæde lariſſæ,

Fulmi-

A *Fulmine non gladij volucris non fœlle ſagittæ,*
Quàm citò vipereo potis eſt affligier ictu.
Quare aptam dicamus opem, ſuccoſq; medentes,
Cui nocuit ſerpens, ſertur caput illius aptè
Vulneribus iungi, ſanat quem ſauciat ipſa;
Vtq; lariſſæa curatus Telephus haſta.

Ranæ medẽtur morſui viperæ.

Ranæ quoq; ab externis præſidijs non ſunt accendæ; ſiquidem Auicennas ex illis, nec non ex caſeo veteri emplaſtrum ad hanc affectionem componit. Kiranides ſanguine teſtudinis marinæ partem læſam illinit. Dioſcorides pullum gallinaceum recenter diſſectum, vel ſtercus caprinum vino diſſolutum ad modum emplaſtri parti imponit: Ideo Galenus narrat quemdam medicum arua, & pagos luſtrantem ad morſum viperæ, & aliorum etiam ſerpentum, fimo caprino aceto diſſoluto vtentem plurimos liberaſſe: quare non eſt mirandum ſi Auicennas ſcripſerit caprinam pellem recenter ab animali detractam, & ictibus harum beſtiarum ſuperpoſitam iuuare. *Lib. 6. de ſimp. med. fac. cap. 10.*

B *Plantæ extrinſecus applicandæ.*

Inſuper plantæ alia remedia ſimplicia ſuppeditant. Dioſcorides enim abrotanum, Ætius allium, vel eius aduſti cinerem adhibet, dum cum aceto emplaſtrum pro affecta parte componit. Ex Auicenna, cæpæ ſylueſtris ſuccus per os exhibetur, & ex eo, quod poſt expreſſionem remanet, emplaſtrũ pro ſaucia particula concinatur. Idem remedium ex chamæmelo contuſo ad mentem Dioſcoridis paratur. Paulus Ægineta ex cinere ſimplici cum aceto mixto emplaſtrum parat. Herba *de Corſo* nuper apud Hiſpanos inuenta ad morſus venenatos, & in primis ad morſum Serpentis, quem Corſo ſua lingua nominant, ideſt viperę efficax eſt: hanc fortè Cantabricam eſſe multi autumant. Radix ebuli in vino elixata, & vulneribus impoſita à Matthiolo, & emplaſtrum ex farina orobi cum aceto paratum à Dioſcoride probatur. Legimus apud Ætium fraxini cinerem cum ſucco foliorum permixtum, more cataplaſmatis, conferre. Apud Æginetam, ex furfuribus cum aceto decoctis, & apud Dioſcoridem decoctione rutæ elixatis malagma paratur: Pariter Dioſcorides galbano, & iuniperi ſucco partes ſaucias fouet. Folia cortex, & baccę lauri, ex Plinio, impoſita, venenis Serpentum, & maximè Sepis, Dipſadis, & viperæ mirandum in modum reſiſtunt. Quamobrem Auicennas oleum laurinũ, necnon oleum, in quo decocta fuerint lauri folia approbat. Similiter laudat Sciniar, ideſt lactucam aſini dummodo more emplaſtri adminiſtretur. Ægineta lenticula cum melle cocta locum prius ſcarificatum fouet. Chriſtophorus Acoſta lignum colubrinum in malabar naſcens extollit, quod ita colubro aſſimilatur, vt qui id non norit, aut die illud non viderit, ſi noctu ad Lunæ ſplendorem intueatur, viuum colubrum eſſe exiſtimabit: hoc ad viperarum morſus optimum præſidium eſſe fertur. Quapropter incolæ per arua proficiſcentes, vt plurimum lignum hoc circumferre ſolent, cum in illa Prouincia multæ viperæ ſtabulentur.

Herba de Corſo quæ ſit.

C *Oleũ laurinum medetur ictibus viperinis. Lib. Arom. cap. 33.*

Lignum colubrinum Acoſtæ.

Aetius in ſimili affectu etiam deſperato, meliſſę folia, & etiam ſuccum vnà cum vino tanquam euidens auxilium parti imponit: quamuis fotus muriæ cũ aceto ab Aegineta non reprobetur. Origanum viride contuſum præſcribit Dioſcorides. At Matthiolus radicem perſonatæ in vino elixatam, & impoſitam, & Aegineta picem liquidam cum ſale magnificant. Ex Theophraſto, panacis chironiæ radix in oleo cocta adhibetur; dum

Radix perſonatæ iuuat.

D partes, aduerſas viperas, phalangia, & alia reptilia liniũtur. Ex porro, & pane cũ ſale, ad mentem Actij cataplaſma componitur. Sed Aegineta decocto pulegij ſæpiùs plagam fouet. Sycomori folia cum pane miſcenda, & extrinſecus admouenda iubet Aetius. Serpillo cum aceto Galenus, & ſambuci radice cum vino Matthiolus vtitur. Scillam in aceto decoctam, & inſtar cataplaſmatis accommodatam Dioſcorides adhibet, qui, & ſerpentariam maiorem, ſeu dracontium commendat, cum hæc planta caule glabro maculis fuſcis, pullis, puniceis, & tandem vipereis conſperſo prædita ſit: ex quibus ſignis Porta colligebat hanc aduerſus viperas valere. Quare non eſt abſurdum ſi Dioſcorides ſcriptis mandauerit à vipera non feriri hominem, qui folijs huius plantæ manus confricauerit. Tribulus etiam terreſtris tàm intrinſecus, quàm extrinſecus adhibitus demorſos à vipera recreat. Hermolaus autem Barbarus tormentillam laudat. Trifolium hyacintho ſimile, vt aliqui ſcribunt, Vere flores emittens, ſemenq; cnico ſylueſtri ſimile procreans, trifolium bituminoſum ab alijs nuncupatum, hoc in aqua decoctum, & more fomenti, parti ſaucię impoſitum, dolorem à vipera, vel à phalangijs excitatum,

Serpentaria cur aduerſus viperas valeri dicatur.

ſtatim

Trifolium bituminosũ mirè operatur.

ſtatim ſedat: ſed rem miram animaduerit Iacobus Syluius medicus, quòd remedium E.
hoc ſanæ parti applicatum dolorem illi ſimilem, quem patiuntur demorſi à prædictis
beſtijs generat. Tandem Dioſcorides vini fæcẽ, vinaceorum, vel ſarmentorum cinerem
cum aceto permiſcet, hocq; linimento partem læſam imbuit. Præter herbas quidam
etiam lapides in huiuſmodi affectione locum habent. Nam lapidem Serpentis, demorſis
à vipera ſuſpendit Auicennas. Ætius verò lapide hæmatite, & heliotropio vtitur.

Inſuper medicamenta externa compoſita pro ſuperando hoc veneno ab authoribus
L.2.de Antid.cap.14. proponuntur. Quocirca à Galeno emplaſtrũ ex dictamno ſacrum nũcupatum laudatur.
Immò præſcribit epithemata ad morſus viperæ, ex ſagapeno, pipere, liquore cyrenai-
Li.13.c.21 co, opopanace, galbano, ſulphure in aceto diſſolutis. Ætius eodem vtitur medicamento, ſed poſtmodum folia vrticæ, vel ficus ſuperponit. Denuo Ætius aliud emplaſtrum
ex cardamomo radice eringij, ſulphure, pipere, myrrha, & galbano conficit. Iterum
idem author ex centaurea, herba pediculari, ariſtolochia, radicibus peucedani cum
Varia emplaſtra commendãtur. aceto, in quo galbanum fuerit diſſolutum, emplaſtrum fingit: Rurſus idem author ex
cachri, herba pediculari, ſtaphiſagria, radice vitis albę, ariſtolochię, & bryoniæ, myrrha, F
& opopanace cum ſufficienti quantitate aceti emplaſtrum parat. Demum idem Ætius
ex contritis carnibus cancrorum fluuiatilium cum iride, calamentho, & modico ſalis
paſtillos conficit, ex quibus deinde lacte diſſolutis emplaſtrum componit. Quibus pre-
Oleum de Scorpionibus Matthioli. ſidijs addendum eſt oleum de Scorpionibus Matthioli, quo regio cordis & pulſus liniẽdi ſunt; nam præſtantiſſimam opem afferre ſolet. Cæterum à præſidijs externis compoſitis theriaca non eſt arcenda; cum parti affectæ applicata mirum in modum operetur.
Recitat enim Pareus, cum eſſet monſpeſſuli, in pharmacopæa, in qua pro concinanda
L.20.c.16. theriaca ſplendidus erat apparatus ſe curioſè, & incautè pertractaſſe viperam, quæ in-
Pareus à vipera demorſus quo remedio curatus fuerit. dicem inter vnguem, & carnem pupugit, vnde ſtatim dolore ſuborto, ipſe digitum ſupra vulnus arctiſſimè conſtrinxit, ne virus alijs partibus diſtribueretur; deinde theriaca antiqua in aqua vitæ diſſoluta pro linimento vſus eſt, atq; intra paucos dies hoc ſolo
remedio planè conualuit.

Præter remedia propoſita, legitur in monimentis Theophraſti (vt refert Textor)
quòd cantus tibicinum fidicinum, aliaq; muſicæ artis organa modulatè adhibita qui- G
Tom.2 offic. Symphonia medetur morſui Serpentum. buſdam viperarum morſibus medentur. Idem Aſclepiades medicus in quibuſdã phreneticis, & in cæteris animi ægritudine laborantibus præſtitiſſe dicitur: etenim obſeruauit tales patientes nulla alia ope, niſi ſymphonia, & vocum concentu reſipiſcere: tantus enim eſt humanæ naturæ cum harmonia conſenſus. Non deſunt etiam aquarum
Centuria 1 Aqua cuiuſdam fortis medetur ictibus viperarum. ſcatebræ, quæ veneno vipereo aduerſari perhibentur. Scribit enim Amatus Luſitanus
Norcheriæ octo milliaribus à Fulgineo ciuitate, & patria Gentilis interpretis Auicennæ,
fontem ſaluberrimum, & aqua frigidiſſima ſcatentem conſpici, in qua ſi demorſi a vipera, & ab alijs Serpentibus, horæ ſpatio, demergantur; inde ſani, & liberi egrediuntur. Opinatur autem Amatus Luſitanus hoc inde prouenire: quoniam excedens illius
aquæ frigiditas caliditatem veneni viperei refrigat, atq; obtundat. Clariſſimus Falop-
In lib.de Tum. præter nat. pius aliud præſidium in hoc caſu admiratur; obſeruauit enim, dum ruri verſaretur, filium agricolæ à vipera in pede demorſum: vnde pater ſenex ad clamorem filij accurrens, arcto vinculo, pedis digitum vinxit, ne venenum ad ſupernas partes penetrare
poſſet: deinde, digito ſcarificato cum non mediocri ſanguinis effuſione, iuſſit ſibi lo- H
Creta hauſta medetur ictibus viperæ. cum oſtendi, vbi à vipera filius percuſsus fuit, quo cognito, vt læſum pedem ibi natus
figeret, imperauit; poſtea ducendo ferulam circa pedem, illius figuram obſignauit, &
ſumpto gladio, cretam intra veſtigij lineam radens in vino diſſolutam filio propinauit:
quo præſidio iuuenis vomitione, & fluore alui correptus, tandem ſanatus eſt. Quamobrem Faloppius id ab occulta quadã cretæ illius proprietate dimanaſſe arbitratus eſt;
niſi velimus aſſerere: quandoq; arena nauſeoſa, & alui fluxum, & vomitum excitari,
ſicq; & excrementa, & venena extra corpus trudi.

Præter viperæ morſum, virus à veſiculis gingiuarum exemptum, & fel eiuſdem animalis permixtum homines venenare poteſt. Idcircò Geſnerus, ex relatione Gerardi
Bouman, prodidit puellam quamdam, quæ carnem, cui permixtum fuit viperinum
Fel viperæ exitiale. virus, guſtauerat, in opiſtotonum, & alia grauiſſima ſymptomata incidiſſe, quæ poſtea vino copioſè ſumpto liberata eſt. Fel etiam viperæ adeò exitioſum eſt, vt confeſtim animi deliquium generet; propterea quamprimum vomitus butyro igne liquato

exci-

A excitandus est, & vomitione iterum atq; iterum repetita, nullum præstantius remedium inuenitur, quam theriaca: quamuis Auicēnas proprium huius veneni alexipharmacum mosçum esse arbitretur.

IVMENTORVM A VIPERIS PERCVSSORVM MEDELA.

COLVMELI A de re rustica verba faciens, scriptum reliquit bouem quandoq; per pascua vagātem improuidè super viperam incumbere, quæ graui lacessita onere, morsum bestię imprimit. Tunc igitur pars ferro prius scarificanda est, & herba personata cum sale trita loco affecto imponenda. Alioquin author laudat trifo- *Li. 6. c. 17.*
B lium symoniacum, odorem bituminis spirans; propterea Græci illud Asphalcion vocant. Itaq; huius herbæ succus vino permixtus faucibus iumentorum infunditur, & folia contusa cum sale, instar malagmatis vulneri imponūtur. Verùm si tempus anni herbam hanc viridem neget; huius saltem semina suo tempore collecta, & vino leuigata exhibentur; deinde radicibus eiusdem tritis cum farina, sale, & mulsa pars scarificata imbuitur. Immò ex aliorum sententia, folia fraxini cum vino, & oleo in fauces bestiarum infuaduntur, & extrinsecus etiam vulneri applicantur. *Trifolij asphaltitis mirę vires.*

Item P. Vegetius in arte veterinaria, monimentis mandauit remedia, quibus occurrendum est vulneribus iumentorum à viperis inflictis: nam cognito vulnere à pure effluente, terra formicarum, vel ad aliorum mentem, terra talparum cum vino mixta in fauces bestiæ inijcienda est. Immo thymum cum vino tritum prodesse creditur. Quibus deficientibus, grana triginta piperis in vino, vel acorus ponticus ad pondus semiunciæ probantur. Rursus remedium est presentaneū, hędum, agnum, vel gallum mactare, deinde calentes pulmones vna cum corde, & iecore parti saucię imponere, vt to- *Lib. 3. c. 9.*
C tum virus à partibus penitioribus ad extimas educatur. Cęterùm tumore perseuerāte; idem author vitem albam sylvestrem comburit, & ex cineribus lixiuium paratum, triduo, sextarij mensura, iumento bibendum exhibet. Postmodum ipsum cinerem aceto permixtum instar cataplasmatis vulneri applicat. Quibus non conferrentibus partem sauciam inurit. Demùm farina hordeacea cum vino, sale, & oleo decocta partem laborantem cooperit; hocq; toties repetit, donec iumentum pristinæ sanitati restituatur. *Terra talparum ad quid.*

VENENI VIPERINI PRÆCAVTIO.

D PRODIDERVNT nonnulli authores quempiam dente viperæ semel tactum, deinceps nulla alia venena formidare, & eum, qui iecur viperæ conditum semel vorauerit, nullius imposterum Serpentis ictum pertimescere. Quę doctrina si veritatem attingeret, id experiri illis bono esset, qui in dies non sine veneni suspicione vitam degunt. Præterea, iuxta Nicandri præcepta, cauendum est primò ne homines somnum capiant in loco à Feris frequentato, & potissimum vbi Serpentes, & viperę diuagantur. Deinde admonet, ne homo ieiunus itineri se committat: nam si fortè à vipe- *Homo ieiunus magis patitur à morsu viperæ.*
ra percutiatur, magis patietur, quàm si cibo repletus esset: ratio est, quia partes nobiliores nutrimento vacuæ se minimè tueri possunt; nec non venæ, & arteriæ nouo cibo nondum repletæ, venenum facilius admittunt: Indi autem itinerantes lignum colubrinum in Malabar nascēs secum deferunt; quandoquidem, ex Christophoro Acosta, hoc non solum morsus viperarum sanat, sed etiam ab illis præcauet; vt paulò ante in medela veneni viperini declarauimus. Itaq; pro cautella, simplicia, & composita medicamenta adhibenda sunt.

Inter simplicia primum obtinet locum semē citri sacharo conditum, pentaphillon, polium, hypericon, anchusa, scordium, & tandem illa omnia simplicia, quæ ad medelam

Lib.4.c.7. lam huius veneni attinent. At cornua animalium, ex Æliano, & præcipuè cerui, nec- E
non vngulæ aſini, alcis, & onagri non mediocrem videntur habere prærogatiuam.
Quamobrem hac ratione ducti Indorum reges, in cornibus aſini indici, aduerſus grauiſſimos morbos, & præſertim venena potare conſueuerunt. Vnde Hieronymus Mercurialis noſtra ætate vir percelebris omnia ferè animantium cornua contra venenum aliquam vim poſſidere exiſtimauit: quod Priſci id coniectantes, ex cornibus pocula fabrefecerunt: veluti paſſim apud Homerum, apud Plutarchum, & apud Xenophontem legere licet. Cauſam autem, propter quam cornua, vngulæ, & lapides animalium, peculiari quadam prærogatiua, venenis reluctentur, Baldus Angelus Abbatius inueſtigare conatur, dum ſcribit animalia cornigera, quæ inſectis, prauis herbis, alijſq; animalibus venenoſis veſcuntur, proculdubio portionem alimentalem, vi caloris, ab excrementitia, & venenata ſeparant, quæ poſtea ad extimas partes, nempè ad cornua, & vngulas tanquam ad excrementorum receptacula demandantur; & ex his etiam lapides in animalibus generantur. Hinc poſtmodum multi, collegerunt has partes contra omnia venena maximam virtutem poſſidere: quapropter lapis in oculis ceruorum F
concreſcens commendatur; cum cerui ſolo ſpiritu angues à cauernis euocent. Item lapilli in auibus, in gallis, & in omnibus ferè piſcibus inuenti miræ efficaciæ eſſe creduntur. Lapis draconites ex Alberto, venena fugare perhibetur. Alij laudant lapidem bufonis in anulo perforato geſtatum, vt carnẽ cõtangat, qui, præſente veneno, partem miro quodam modo calefacere dicitur, vt ex hoc indicio venenum præſens eſſe cognoſcatur. Quamuis alij referunt authoritate Magorum ducti, adamantem ſiniſtra parte delatum, vt carnes tangat, venenis reſiſtere. Deinde hyacinthum, & ſaphirum idem præſtare multi aſſeuerant. Idem quoq; de gagate lapide, ex Ariſtotelis authoritate, ſcribitur. Smaragdus verò in menſa detentus venena debilitat, in ore autem omne virus expugnat. Cæterùm lapis praſſius, & cornu ſerpentis, veneno præſente, nitorem confeſtim amittere feruntur; ſin venenum auferatur, priſtinum ſplendorẽ recuperant: huius autem lapidis laudes Albertus Magnus enumerat: quandoquidẽ hunc Alexander Magnus ſub cingulo ob ſpem victoriæ, in prælijs, geſtabat. Cum autem ab Indis, & Perſis victor reuerteretur, & in Euphrate ſe abluere tentaret, depoſito cingu- G
lo, Serpens ibi latibulans lapidem dèntibus præcidit, & in flumen merſit. Id ſcriptum fuiſſe ab Ariſtotele recitant in volumine reptilium, quod nondum ad noſtras manus peruenit. Amplius ad huius veneni cautelam medicamenta compoſita non deſunt; vt illud, quod conſtat ex ficubus, nucibus, ruta, & ſale. Compoſitio autem paratur, veluti extat in hoc diſticho Reuſneri.

Cornua animalium cur aduerſus venena valeant. In lib. de Viper.

Lapis in oculis ceruorum cõcreſcens ad qd valeat.

Lapis bufonis ad quid

Cornu ſerpentis ad venenũ valet.

L.2.de min. cap.14.

Medicamẽta compoſita prophilactica.

Bis denum rutæ folium, ſalis, & breue granum
Iuglandeſq; duas. terno cum corpore ficus.

Id iuxta Rhaſis ſententiam, non ſolum ictus Serpentum, ſed etiam cætera arcet venena. Nihilominus inter hæc, primum locum theriaca, & confectio mithridatica ſibi vindicant, quibus Rex Mithridates ad tollendam veneni ſuſpitionem quotidie vtebatur. Tandem Conciliator multa admiranda de imaginibus ſerpentarij protulit, quæ cum magicam potius, quàm medicam artem ſapere videantur; horum ſermonem omittere decreuimus. H

EPITHETA.

CICERO viperam tanquam lernam, venenorumq; ſentinam contemplans, in primis venenatam, & peſtiferam appellauit. Hinc cæteri authores, & potiſſimum poetæ malam, ſceleratam, inſidioſam, acerbã, horrendam crudeſcẽtem, crudã, triſtem, lethiferam, furialem, feram, & tandem a loco parætoniam vocauerunt. Hanc ob eamdem rationem Græcis φονίη ἔχις, læthalis vipera cognominatur, cum φόνιος cæde contaminatus, homicida, ſanguinarius, & læthalis exponatur. Similiter apud Nicandrum legitur ἔχις ἰοβόλος, ſcilicet venenum eiaculans: quamuis apud Græcos, hoc nomen ἰοβόλος, præcipuè ſagittas proijciens declaretur: nihilominus quoniam ἰὸς venenum quandoq; ſignificat; propterea apud Herodianum, θηρία ἰοβόλα, nimirum feræ

Epitheta græca viperæ. Lib.3.

venc-

A venenum eiaculantes dicuntur. Insuper Latini colorem viperæ meditantes, viperam interdum variam, & interdum atram, vel fuscam indigitarunt. Similiter Nicandro ποικιλοδειρος, nempe collum habens varium vocitatur: cum Græcis δερή, vel δειρή ceruix exponatus. Alioquin alijs appellatur περκνὸ: cum πέρκος, vel περκνὸς colorem nigrum, varium, seu maculis nigris distinctum significet, quales in vipera colores obseruantur. Rursus Nicandro ἐχίδια ψολόεις, nempe viperà fumosa, fuliginosa, vel flammea dicitur: etenim ψολος fumum, flammam, & fuliginem indicat. Denique quando Ouidius viperam herebeam, & lerneam vocitauit, notandum est tunc hydram cum vipera confundi. Ad finem omnia illa epitheta viperæ conuenire dicuntur, quæ Serpenti in genere competere retulimus. *Epitheta à coloribus.*

DENOMINATA.

B NON desunt homines, animalia, plantæ, lapides, & alia inanimata, quæ à nomine viperæ, tum græco, tum latino denominantur. Primùm Bellonius in Obseruationibus, hominem Serpentes noscentem, & venantem Viperarium indigitauit. Echion, præter herbam, quam inferius memorabimus, nomen fuit hominum; etenim echion fuit vnus illorum, quorum opera adiutus Cadmus, Thebas ædificauit; vnde postea Thebani quandoq; à Poetis Echionide, & Echionij passim fuerunt appellati. Huius viri meminit Ouidius hunc in modum. *Li. 3. c. 71.* *Li. 3. Metã.*

Templa Deum matri, quæ quondam clarus Echion
Fecerat ex voto nemorosis abdita syluis.

Item Echion fuit statuarius, & pictor percelebris à Plinio summopere commendatus. Immò alius Echion fuit citharedus, secundùm Iuuenalem, qui canit. *Satyr. 6.*

Accipis vxorem, de qua citharedus Echion
Aut Glaphyrus fiat pater.

C Hæc autem duo nomina Echioni, & Glaphyrus citharedorum fuisse feruntur. Præterea Seneca in Oedipo vipereum genus nuncupauit omnes illos Cadmi socios, qui ex dentibus Serpentis in fonte Dirceo stabulantis nati fuisse, & mutuis vulneribus se se confecisse credebantur: canit enim hunc in modum. *Tragæd. 5.*

Et stetit in armis omne vipereum genus
Fratrum caterua dente Dirceo sati.

Legimus etiam in historia Poloniæ, vbi de antiqua, & bellicosa gẽte Sauromatica verba fiunt, ex qua postmodum Poloni originem, genusq; suum duxerunt; quòd huiusmodi populi à Græcis Sauromatæ cognominati fuerunt, deducto nomine à σαῦρος vipera, & ὄμμα oculos, quasi dixeris gentem terribilẽ, & oculis viperinis insignitam, idq; duobus in locis eiusdem historiæ, repetitur: cum, iuxta rei veritatem, apud Lexicographos hoc nomen σαῦρα, vel σαύρα ἡ, & σαῦρος ὁ lacertam, & lacertum indicet. Quare illæ gentes potius ab oculis lacertarum; quam ab oculis viperarum denominari debuissent. Si cætera virorum cognomenta contemplemur, non defuerunt in antiquis Romanorum familijs nobiles viri, qui referente Contareno, *Vipereschi* cognominabantur. Item Marcus Antonius Flaminius carminibus inuehit in quemdam Petrum cognomine Viperam. Pariter Antonius cognomento viperarius vir fuit percelebris, qui de bello Melitensi vbertim pertractauit. *Populi Sauromatæ à viperis denominati.* *Familia à viperis denominatæ* *Lib. 2. Car.*

D Multa quoq; bruta à viperis videntur esse denominata: quandoquidem ἐχίδιον catulum viperæ denotat, & apud Suidam ἐχειδιον viperulam, nempe paruam viperam significat. Alioquin ἐχειες à Nicandro soboles viperarum, quasi filius echidis exponitur. Item Cerberus Inferorum canis vipereus à Poetis fuit appellatus: cum loco pilorum, viperas gestare diceretur. De hoc Ouidius sic canebat. *Bruta multa à viperis denominata.* *L. 3. Amor.*

Et tria vipereo fecimus ora cani.

Aliqui etiam chamæleontem viperinum, ob caudæ obliquitatem, nuncuparunt, nixi verbis Plinij, qui aliquando scriptum reliquit, huius animalis caudã esse prælongam in tenuitatem desinentem, & viperinis orbibus se se implicantem. Sed mirandum est, quòd interdum à Poetis vipereum nomen ad alios etiam Serpentes trahitur; & in hoc intel-

intellectu, Ouidius dentes Draconis à Cadmo interfecti vipereos nuncupauit hoc versu. E

Vipereos dentes, & aratos spargit in agros.

L.7. Metã. Scripsit etiam Aelianus, interprete Gillio, in Cyrene murium genera, tum forma, tum colore diuersa versari: propterea quod alij tanquam feles latam faciem habeant, alij acutis muniti spinis, viperæ similitudinem præ se ferant: qua de re Indigenę echenatos vocitant. At Gesnerus non iniuria, apud Aristotelem in mirabilibus, vbi leguntur ἐχίδνας, legendum esse ἐχῖνας opinatur: siquidem echidna viperam denotat, quæ nihil commune cum prædictis muribus habere videtur, qui potius echino, ratione spinarum assimilantur; atq; lectionem hanc magis doctrinæ, & lectioni Aristotelis, & Plinij conformem esse existimamus.

Mures viperis similas vbi.

Succedunt plantæ à viperis denominatæ. Nam in primis legitur apud Plinium echidnios herba, seu crocis herba magica; cum nonnullis Græcorum legatur κροκὺς ἡ ἐχίδνειον βοτάνη, nimirum herba viperina, quàm eamdem cum dracontea esse voluit Macer. Alibi Plinius tradit se in Lusitania nouisse herbam nuper ibi repertam eiusdem cum dracunculo nomen claturæ, caule crassitudine pollicari, & altitudine bipedali, versicoloribus maculis nempè viperinis insignem, ad primas Serpentum vernationes è terra erumpentem, concauo, & patulo draconis ore spectabilem, & floris stamina quasi Serpentis linguas exerentem, quam si haberemus, meritò viperariæ nomine donare possemus. Buglossa syluestris Herbariorum dicitur echium, nempe ἔχιον, & in antiquis Dioscoridis nomenclaturis alcibiadion, παρὰ τοὺς ἔχεις, nimirum à vipera; quoniam viperarum morsibus medeatur, aut quia semina huius plantæ viperinis capitibus similia procreentur: herba hæc est vulgaris flore subcæruleo, aliquando subcinereo, & interdum prorsus albo. Verùm præter hoc vulgare echium, Clarissimus vir Carolus Clusius echium pullo flore, echium rubro flore; & echium creticum describit, atq; depingit. Item cynoglossa minor seu heliotropium minus primum Cesalpino, siue Scorpioides cæruleum Dodonei, à Cordo echium palustre nuncupatur, fortè quia aduersus viperas valeat. Numenius author nõ proletarius aliud Echij, seu viperariæ genus ocymoides appellatum reperiri scripsit; quoniam folia ocymo similia proferat, quòd sanè Nicander idem tradiderat, qui ambo doctrinæ Dioscoridis, & Plinij adhærentes hanc plantam capitula viperinis capitibus similia producere, & in vino morsibus viperarum mederi protulerunt. Alioquin echite herba apud Plinium Scammonio similis, hodie desideratur. Nicolaus Mirepsus in antidoto septuagesima supra trecentesimam, quæ podagricis conferre dicitur, prodidit nonnullos pro gentiana; chelidonium, & chidrion ponere. Fuchsius hunc locum Nicolai ponderans retulit in codice græco legi ἐχίδνιον; licèt alij legant, ἐχίδνιον: siquidem Apuleius hoc nomine donauit herbam, quam aliter viperinam cognominauit ob figuram seminis, quod viperæ caput repræsentat. Verùm Gesnerus echidrion esse nomen chelidonij minoris, ad mentem Hermolai Barbari, existimat. Amplius scorzonera herba Lobellio viperaria nominatur; quoniam in morsibus viperinis summoperè commendetur.

Crocis herba magica, quæ.

Viperaria herba.

L. 4. c. 27.

L. 5. de plãtar. c. 50.

Echii palustre quid sit

L. 24. c. 14

Echite herba Plin.

Echidnion herba quæ.

Scorzonera quare viperaria dicatur.

Inter lapides, gemma reperitur ἐχίτης dicta, vt voluit Plinius, vipereis referta maculis, colore fusco. & rupentibus notis: Immò contrita in aqua odorem vini spirat, & quod magis mirandum est, ebrietati resistit. Insuper, ex eodemmet Plinio, lapis viperinus nuncupatur, qui ex dissecto viperæ viuentis capite eximitur: quemadmodum Scythæ præstant, quando Serpentis caput inter aures dissecant ad eximendum lapidem quem postmodum ab eo territum deuorari tradunt.

L. 37. c. 11

L. 29. c. 4.

Non sunt omittenda loca à viperis nomen desumentia, veluti Echidnon vrbs ad mare Aegeum sita, vt Pomponius Mela annotauit. Reusnerus quoq; meminit cuiusdam loci, qui à conspecta vipera nomen sibi vendicauit; idq; exprimit infrascriptis versibus.

L. 5. Hodepor.

Loca à viperis denominata,

Mox Quedleburgi dextra conspeximus vrbem,
Aucupis Henrici quæ studiosa fuit;
Qui sibi præ reliquis sedem delegerat istam,
Vipera visa prius non procul inde fuit.

Item Petrus Martyr sermonem habens de insulis nuper repertis, prodidit, quòd in laterali prospectu Iamicæ insulæ Hispaniolæ, atq; Cubæ meridiem versus repẽtinus vortex

texin arenosas spirat syrtes; ea autem vocacia, & cæca vada Hispani viperas nuncupant; quoniam ibi multæ naues, veluti viperina cauda comprehensæ implicentur.

Cæterùm vipereus, & viperinus sunt nomina adiectiua, quæ ad viperas spectantia denotant. Immo Apuleius hoc nomine (viperalis) vtitur, dum rutam viperalem vocat, quia Serpentibus,& potissimùm viperis resistat. Mirandum est, quòd sermo interdum vipereus quasi plenus ira, & furore nuncupatur, iuxta illud. *Nomina multa à viperis depicta.*

——— *dictisq; furorem*
Vipereum inspirant.

Apud Græcos ἐχιδναῖος viperinus exponitur, & ἐχιοδηκτος apud Dioscoridem ictus, vel demorsus à vipera legitur. Demum Echion, præter nomen virorum, & plantarum, de quibus antea fuit actum, significat etiam medicamẽtum,quod paratur ex vipera combusta in fictili nouo,additis succo fæniculi,& manna thuris,quòd in suffusionibus tanquam vtilissimum commendatur; hoc Syluaticus echeon etiam appellauit. Quid plura? nonne Galenus scribens ad Glauconem Theriacam διακιδιν nempè diacidnen nuncupauit? quoniam sit τὸ ἐχιδνης φάρμακον. Et τὸ διακιδινος dicitur, quia vipera hanc ingrediens compositionem ἔχιδνα Græcis vocatur. Putant autem viri docti dici κίδνην per aphæresim τῆς, & χ in κ, mutatione densæ in tenuem. Alioquin Andromachus Theriacam viperas recipientem Gelenen, nimirum tranquillam indigitauit, si veritatem fassus est Galenus: cum Græcis γαλήνη serenitas, & tranquillitas exponatur. Aliter Theriacæ nomen nonnulli deriuant ἀπὸ τῶν θηρίων, idest à ferris, & venenatis animalibus, quorum morsibus hæc antidotus medetur. Quamuis nomen Theriacę à viperis etiam deduci possit:cum vipera tam mas,quàm fœmina Græcis interdum θηρίον nuncupentur, aut quia viperinas carnes recipiat.

L.2.de mal med. Echeō medicamentū quale.

Diacidnis quodnam medicamẽtum sit.

Galenis medicamẽtum est.

Clarissimus Maranta omni conatu nititur probare Theriacam inde denominatam, quia efficax sit aduersus ictum ferarum omnium, quas, communi nomine Græci θηρία nominant. At quia,ad mentem Galeni,Theriaca ex viperarum carne parata,Diacidnes cognominatur: propterea Maranta id non primariò, sed secundariò fieri arbitratur: nimirum vt caro viperina sit fomentum quoddam in pristinam appellationẽ:siquidem ętate Andromachi medicamenta venenis reluctantia, theriaca dicebantur. Ideo non videtur theriaca primariò à viperis esse denominata, nam echidnia, & non theriaca appellanda esset: cum ἔχιδνα viperam, θήρ autem non solum viperam, sed quamlibet aliam Feram venenatam designet. Quapropter theriacalia vocantur quæcumq; malignorum Serpentum morsibus opitulantur.

L.1.de Antid.

Theriaca cur ita vocetur.

Ex altera parte Oddus ex libro de theriaca ad Pisonem colligit Andromachũ huic antidoto ταθηρία miscuisse; ideoq; theriacam dictam fuisse, & quia morsibus eorum medeatur,& quia ipsas Feras recipiat, vtroq; scilicet ad etymum theriacæ concurrente significatu. Verùm licèt Andromachus nomine θηρ viperam priuatim designet, & trochiscos viperinos panẽ θηρίον nominet, nihilominus,cum Antiochi,& Mithridatis compositio theriaca à Plinio cognominetur,nos Marantæ opinionem nullo modo improbandam esse arbitramur; scilicet medicamina Serpentum ictibus, alijsq; venenis resistentia, nomen theriacæ mereri. Id apertè colligimus ex Galeno, qui theriacam, antè viperarum admixtionem non minus, quàm hodie nominauit: immò idem Galenus allium theriacam agrestium esse asseuerauit. Quę cum ita sint, prædictæ compositioni,& antidoto viperas ab Andromacho additas esse opinamur,vt tam ad ictus Serpentum, quàm ad cætera venena præsentaneum sit remedium.

Etymum theriacæ secundũ Oddum.

Lib. 12. meth.med.

MORALIA.

Vipera Diaboli Symbolum.

CVM multa ex natura,& moribus viperarum ad rectum vitę inſtitutum attinentia eliciantur: non erit ab re illa hoc in loco recenſere. Itaq; vipera Diaboli ſymbolum eſſe perhibetur: ſiquidem ex doctrina Plinij, ſolet interdum viperа lapidem quēdam pretioſum deglutire, quem poſtmodum Scythę diligenter extrahentes aduerſus venena faliciſſimè adhibent. Diabolus & ipſe aliquando lapides pretioſos, nempè viros iuſtos deuorat: nihilominus, Scythæ nimirum probi viri emittentes vitia de ventre Diaboli omni ſedulitate ſe extrahunt, deinde ſancto vitæ inſtituto, tanquam alexipharmaco, aduerſus criminum virus vtuntur. Rurſus ſecundum Phyſiologos, ſi vipera ſmaragdum intueatur ſtatim viſionem amittit: ſic Diabolus, vel etiam mundus eiuſdem conditionis eſſe feruntur: quoniam ſmaragdum ſcilicet virum diuinis inſignitum virtutibus intueri non poteſt, quia oculi ob inuidiam lædunturo. Propterea Seneca hoc aureum pronuntiabat aſſertum. *Vtinam oculi Inuidorum eſſent in omnibus ciuitatibus, vt felicitatibus omnium torquerentur.* Vel poſſumus etiam ſmaragdum Beatæ Mariæ ſemper Virgini aſſimilare, cuius diuino aſpectu Diabolus excæcatur, dum omnes eius vires eneruantur.

Vir iuſtus comparatur ſmaragdo.

Rurſus quædam viperæ ſpecies, vt rerum naturalium indagatores referunt, tempore permixtionis ad litus proficiſcēs ſibilo murænā euocat, quæ ab vndis pelagi egrediens, venereo congreſſu, ei aſſentitur. Hęc vipera Diabolus eſſe perhibetur, qui ſibilo tentamenti murænam, ideſt animam in diuinæ gratiæ vnda verſantem euocat, vt lethali crimine ei aſſentiatur. Vel hanc ſimilitudinem de Apoſtatis pronuntiare poſſumus. Quos Diabolus ſibilo de flumine ordinis religioſi ſeducit. Immò in hoc ſenſu Iudæi apud Mattheum progenies viperarum dicebantur, quia Diaboli eſſent æmulatores. Lyranus verba faciens de vipera, quæ manum Diui Pauli momorderat, per viperam Diabolum interpretatur, & per manum Apoſtoli, rectum opus Doctoris, vel concionatoris, quòd Diabolus in dies veneno corrumpere conatur. Tandem Diabolica tentamenta viperina nominantur; ideo, quando Iob ſcripſit. *Venenum aſpidum ſuget, & occidet eum lingua viperæ.* Multi interpretes per aſpidem, violenta, & ſubita tentamenta, & per viperam leuia, & diuturna deſignant. Præterea mulier hanc viperæ ſimilitudinem effugere non poteſt: ſiquidem veluti vipera imperfecto gaudet partu, dum aliquando ouum, & interdum viuum fætum enititur: ita mulier quid imperfectum denotat. Iuxta illud vulgare carmen.

Iudæi cur progenies viperarum dicantur. *Cap.3.* *In com. ad Actus Apoſt. cap. 2.* *Cap. 20.* *Mulier viperæ aſſimilatur.*

Fœmina famineum non bene finit opus.

Pariter authores memoriæ artificioſæ, mulierem viro inſidiantem, inſinuare volentes, figura viperæ vtuntur. Verùm inter mulieres nouerca potiſſimùm, viperæ nomine, donanda eſt: nam ambo ingentes irarum motus concipiunt, & blanditias, beneuolētiamque ſimulantes clanculum mordent. Iuxta vulgatum diſtichon.

Nouerca vipera dicitur.

Ira nouercarum quid non deſignat amando
Lædens, Hippolyti me docet iſta malum.

Similiter reliqui peccantes vipereos mores imitari ſolent: etenim, ſi vipera, aduentāte hyeme, ſecundum Phyſiologos, venenum euomēs ſub humo ſe occulit, &, Vere ingruēte à cauernis egrediēs aliud venenum primo deterius generat; criminoſi hyeme ægritudinum, & calamitatū virus vitiorum deponunt, & ſub terra pœnitentiæ, pietatis, & memoriæ mortis ſe occultant. At prætereunte ærumnarum bruma, & verno ſecundæ valetudinis, & proſperitatum tempore accedente, latibula pietatis, & pœnitentiæ relinquentes nouum peccati venenum generāt. Iuxta illud ſacræ paginæ. *Eſt qui præ inopia vetatur peccare, & ſi inuenerit tempus malè faciet.* Iterum peccantes viperis comparantur: quoniam vipera hominem mordens tanta ſiti vexari fertur, vt niſi quamprimum aquam inuenerit, diſrumpatur. At, illa inuenta, atq; pota, priſtinam incolumitatem adipiſcitur. Hac igitur viperæ proprietate ductus Diuus Chryſoſtomus viros lethalibus peccatis obrutos viperas nuncupabat; qui, niſi aquam pœnitentiæ potent, proculdubio intereunt.

Peccantes viperæ ſimilantur. *In Eccleſiaſt. c. 20.* *Homil. 3. in Matth.*

Amplius

A Amplius quando ex vipera antidotus theriacalis cõcinnanda est,prius Fera bacillo leuiter verberatur, vt totum virus ad caudæ extremitatem trudatur, quæ postmodum præscinditur,vt ex reliquo corpore veneno carente optima componatur theriaca.Homines igitur multi veneno vitiorum scatentes, cauda longa, nimirum spe longæ vitæ nituntur: itaq; Deus optimus maximus volens medicamen aduersus criminum virus parare, quando, scilicet, criminosos à vitijs vult reuocare,illos virga calamitatum affligit, deinde caudam longam, idest spem longę vitę adimit,dũ eos ad meditationem finis humanæ vitæ impellit, tunc enim, profligato criminum veneno, horum doctrina, & exempla cæteris medicinæ esse solent. Talis vipera Paulus Apostolus natione Iudæus fuisse perhibetur, qui primùm veneno peccati plenus, tandem exemplo, & doctrina alijs medicamen fuisse dicitur: nam ipse scribens ad Timotheum pronunciauit, quòd primò fuit persecutor, & blasphemus, sed à Domino percussus ærumnarum virga, doctrina, & exemplis, aliorum medicina euasit.

Criminosi dicũtur viperæ.

Paulus Apostolus dictus fuit vipera.

Vicissim debent etiam peccantes nonnullas viperæ proprietates imitari. Primum si B hæ bestiæ visionem in cauernis hebetatam, Vere exeuntes fæniculo recreant: ita criminosi visionem mundanis negocijs,& impietate obscuratam, aduentante diuinę gratiæ tempore, illustrare, & à peccatorum cauernis per confessionem piacularem egredi debent, nec non fæniculo sacræ doctrinæ tenebrosos intellectus oculos recreare. Iuxta illud Apocalypsis. *Collyrio inunge oculos tuos vt videas.* Immò veluti vipera pellem exuit inchoans à capite:pariter peccans pellem veterem vitiorum,sacra totius anteactæ vitæ confessione, deponere debet, & nouam pœnitentiæ vestem induens semetipsum renouare. Iuxta illud Psalmi. *Renouabitur vt Aquila iuuentus tua.* Hac etiam ratione, possumus fateri quòd peccans tanquam vipera oratione sibilat, & venenum peccati confessione euomit; sicq; murænæ, nimirum Deo iungitur. Sed diligenter animaduertendum, ne peccans ad morem viperæ virus criminum iam iam depositum resumat.

Cap.3. Peccãs debet quãdoque viperã imitari.

Si accedamus ad criminosos in specie. Prima facie, se se offerunt improbi religiosi, qui aliquando tot viperulæ esse videntur, quæ in ventre matris crescentes totum hauriunt nutrimentum, deinde statutum fœturæ tempus non expectantes,disrupta aluo,in C lucem exeunt: quare hi,viperularum ritu,in ordine religioso degentes, neq; expectantes determinatum dignitatum tempus, quas affectant, arctas religiosi ordinis leges aspernando, matrem corrodunt, omniaq; perurbant. Propterea ad rem scribebat Baruch. *Exacerbastis eum qui nutrit vos, & contristastis nutricem vestram Hierusalem.* Succedunt raptores, & sanguinarij,qui & ipsi viperis assimilantur.Ideoq; Sydonius Apollinaris (referente Cælio) de his loquebatur hunc in modum. *Libenter incedunt armati ad epulas, albati ad exequias,pelliti ad Ecclesias,pullati ad nuptias, castorinati ad letanias,in foro Scythæ, in cubiculo viperæ, in exactionibus harpiæ.* Præterea viperæ, impostores, simulatores, & Iustitiæ insidiantes denotant, vt optimè tradidit Clemens Alexandrinus. Vnde in hoc sensu apud Lucam, Iudæi ἐχιδνῶν γεννήματα, ideſt viperarum progenies appellabantur,non solum quia Sanctis Prophetis aduersarentur,sed etiam quia venenetæ malitiæ pleni doctrinam Dei suspectam redderent.

Cap.4.

Praui Religiosi.

Raptores.

In epist. hortat. ad Græcos.

Quid plura? Illi, qui, euaginata lingua, aliorum famam petunt,viperæ iure optimo appellandi sunt, quoniam vnico linguæ ictu, & se, & audientem, & proximum peri- D munt. Immò ad garrulitatem vipera attinere videtur: quandoquidem Erasmus scribebat;quemadmodum viperini fœtus matris aluum discindunt;ita garruli in suam perniciem arcana promunt. Sequuntur considerandi illi,qui in iracundiam præcipites feruntur, perinde atq; naues sine retinaculis: siquidem Diuus Chrysostomus in demonstranda horum natura, viperæ exemplo vtitur. Dicebat enim, quod nulla vipera ita potest animal aliquod venenare,veluti iracundia hominem,quæ ferreis quibusdam vnguibus eum lacerat; neq; solum nocet corpori, sed animæ etiam valetudinem corrumpit; cum omnes eius vires dissipet, eamq; ad proprias functiones obeundas inutilem reddat. Sed quid dicemus de virulentis inuidorum obtrectationibus? quorũ naturam Basilius Magnus exemplo viperæ manifestat; id enim pronunciabat. Veluti viperæ, dilaniato matris vtero in lucem exeunt;sic inuidiam concipiẽtes semetipsos corrodere, & tabefacere solent: cum homines malignos, & inuidos continuus dolor concomitetur. Hac de re Ouidius ædes Inuidiæ repræsentans, inuidiam vipereas edentem carnes describebat hunc in modum.

Detractores viperæ dicuntur.

In Matth. homil. 17. Iracundi viperis cõparantur.

L. 2. Metã.

Concuſſæ patuere fores, videt intus edentem
Vipereas carnes vitiorum alimenta ſuorum
Inuidiam.

E

Inſuper fænus, quod nli aliud eſt niſi fætus quidã pecuniæ parientis, atq; increſcentis, ſimilitudinẽ viperæ non effugit, cum fætum viperarum parentis viſcera corrodentem imitetur: etenim vſura fæneratoris præcordia dilaniat. Vnde Diuus Chryſoſtomus ſolebat pronunciare, quòd fænerator rebus ſuis nunquam iucundè vtitur, neq; lætatur, dum poſſidet: immo quando fænus ſibi collatum eſt, non tam exultat, quòd additio facta ſit, quàm triſtatur, quod nondum vſuræ ſortem adæquarunt. Tandem, quamuis vipera quemlibet hominem nequam denotare poſſit; nihilominus hæreticos præcipuè, & ſciſmaticos deſignare poteſt: ideo iure merito Diuus Chryſoſtomus promulgauit hæreſiarchas, ad morem viperini fætus, matris vterum diſcerpentis, dilacerasſe, & diſſipaſſe fidem Sanctæ Matris Eccleſiæ, atq; ad principatum proceſſiſſe. Item quemadmodum vipera mordicus apprehendit manum D. Pauli Apoſtoli, vt in Actis Apoſtolorũ recitatur, quæ tandem in ignem ab Apoſtolo excuſſa fuit: ita hæretici pertinaciter Chriſti fidelibus aduerſantes, ingenti flammarum globo debellandi ſunt. In maiorem aſſerti cõfirmationem ferunt viperam ſemen per os à mare recipere, & libidine intemperatæ cupiditatis exardeſcentẽ caput maris abſcindere, fætumq; inde conceptũ ventrem matris laniare: ſicq; vipera fœmina pariendo obit, veluti mas generãdo parierat. Vipera mas, in morali doctrina, nil aliud eſt, quàm hæreticus, fœmina verò anima hominis ſimplicis, & ſynceri: propterea ſi ille doctrinam, & verba Chriſtianæ fidei aduerſantia, in corda ſimplicium audientium diſſeminauerit, proculdubio mala concipient opera, quæ tandem, & audientem, & doctorem periment. Iuxta illud Pſalmi. *Concepe-runt dolorem, & pepererunt iniquitatem.*

In Matth. homil. 57.

Fæneratores viperæ ſunt.

Hæreſiarchæ viperæ dicuntur.

Cap. 28.

F

Viperis Hæretici aſſimilantur.

His addamus ſciſmaticos viperæ filios imitantes, quin in ventre Eccleſiæ nutriti, nõ expectantes, neq; ſuſtinentes correctionem, eiuſdem vnitatem ſcindunt, & rebellantes ab illa recedunt. Demum ſi vipera hominem necare conatur, viciſſim ſaliua hominis viperã extinguere nititur. Liceat igitur in præſentia viperam ad mortem, & hominem ad Chriſtum comparare: quamobrem ſi mors conata eſt, ictu, Chriſtum ſuperare; tandem ipſe in cruce pendens, ſaliua proprij ſanguinis, viperam, nempè mortem debellãs triumphauit. Quamobrem poſſumus cum Diuo Ambroſio, & Auguſtino decantare. *Tu, deuicto mortis aculeo, aperuiſti credentibus regna Cælorum.* Quam ſententiam vir quidem omnigena eruditione clarus, hoc diſticho, apprimè recitauit.

Sciſmaticus ad viperas cõparatur.

Vipera cõparatur ad mortem.

G

Mors mortis morti mortem, ni morte dediſſet.
Cælorum nobis ianua clauſa foret.

Deniq; cum iam, liquidò omnibus conſtet viperæ ictum eſſe lethalem: nihilominus non eſt talis, quin alius, nimirum aſpidis lethalior inueniatur. Hinc moralis doctrinæ præceptores colligunt, hominibus primarijs, & validis honorem, maioribus verò, & validioribus maiorem habendum eſſe. Iuxta vulgatum diſtichon.

Fortem fortis amet, nam fortem fortior angit:
Maiori timeat obuius ire minor.

L. 13. epiſt.

Ad finem Seneca, & ipſe ſimilitudine viperæ vtitur ad demonſtrandum, quòd veluti honeſtum ex turpi non naſcitur; ità nec ex malo bonum: cum idem bonum, & honeſtum eſſe perhibeatur, his verbis. *Quidam ex noſtris aduerſus hoc ſic reſpondent putemus pecuniam bonum eſſe vndecumq; ſumptam, non tamen ideo ex ſacrilegio pecuniæ eſt, etiamſi ex ſacrilegio ſumitur. Hoc ſic intellige: in eadem vrna, & aurum eſt, & vipera. Si aurum ex vrna ſuſtuleris, quia illic & vipera eſt, non ideo mihi vrna aurum dat, quia viperam habet, ſed aurum dat, cum & viperam habeat. Eodem modo, ex ſacrilegio lucrum ſit: non quia turpe, & ſceleratum eſt ſacrilegium, ſed quia lucrum habet: quemadmodum in illa vrna vipera malum eſt, non aurum, quòd vna cum vipera iacet: ſic in ſacrilegio malum eſt ſcelus, non lucrum, quibus opponitur diſſimilis vtriuſq; rei conditio. Illic aurum poſſum ſine vipera tollere, hic lucrum ſine ſacrilegio facere non poſſum: lucrum iſtud non eſt oppoſitum ſceleri, ſed immixtum.*

H

Ad finem moralia præcepta docent, ne in peragendis negocijs opera pareat, aliquãdo conſulendos eſſe ſapientes; quod demorſiã vipera præſtabant, qui olim ſolebãt petere ab alijs ab hac Fera percuſſis, quibus præſidijs, in tali caſu, vſi fuerint. Id elegan-

ter

A ter explicat Plato in symposiacis (referente Cælio Rhodigino) hunc in modum. *Porrò non secus prorsus afficitur ac is, in quem vipera mordicus incurrerit; hunc siquidem produnt affectionem suam, & lasionem ijs tantùm velle patefacere, quos eadem morbi quandoque iactatos compererit, ceu hi demum, vt qui aegritudinis non sint experies ignoturi videantur, si quid dictu, factumne sit absurdi, morbo violentius crassante. Quamobrem ego quoque sapientiæ stimulis conuulneratus, quæ cæteris potentiùs ferit, inexplebiliter quodammodo orationem eiusce modi expetens, quæ validius, quàm viperæ denticulus infigitur, omnia statui conari, vt Socratem mihi asciscam, cuius è fonte, siti arescentia præcordia vberius queam rigare; nec ista nunc promerem, ni rem cum philosophiæ mysteriis diu initiatis esse mihi animaduerterem.* *Lib. 6. lect. antiq. ca. 1.*

PROVERBIA.

B PAVCA sunt adagia, quę ex natura, & moribus viperarum eliciuntur; attamẽ quę, & qualia sint, breuibus recitare conabimur. Primùm dicitur. *E vipera rursus nascitur vipera*, quando volunt denotare ex malo nihil boni prouenire posse. Ideo solet pronunciari de illo, qui cum sordidis, & contaminatis sit moribus, alijs morum integritatem persuadere conatur. Aliud prouerbium est tale. *Aspis à vipera*. Subintelligendo venenum sumit; referturque ad homines improbos inter se colloquentes. Multi volũt hoc adagium desumptum fuisse ex apophthegmatibus Diogenis, qui cum aliquando vidisset mulieres quasdam inter se colloquentes, hæc verba protulisse dicitur. Ἀσπὶς παρ' ἐχίδνη φαρμάκου δανείζεται. scilicet Aspis a vipera venenum sumit. Quãuis adagium hoc possit etiam vsurpari; quando quis improbus, collocutione alterius improbi, & fraudulenti deterior euadit: item quando duo homines verborũ præstigijs vtentes simul loquuntur. Idcò in hoc genere aliud adagium circumfertur apud Græcos. Nimirum Συροὶ πρὸς φοίνικας. Quoniam Syri, & Phænices sunt populi, qui C impostura verborum fucum semper facere nituntur. Demum aliud prouerbium huius generis promulgatur. *A vipera demorsum culpas*. Refertur in illum, qui cum damnum acceperit, etiam reprehenditur, vel in illum, qui alienæ calamitati insultat. Hoc recitatum fuisse ab Aristide tradit Manutius. Quamuis alij voluerint natum esse ab illa fabella, in qua auceps visco turdum in arbore morantem comprehensurus, incautè conculcans viperam, ab ea lethaliter ictus fuit. Hic igitur agens animam hæc verba pronunciasse perhibetur. Me miserum, animal capturus, ab alio ad interitum captus fui. Hinc postea colligunt doctrinæ moralis præceptores eos, qui alijs insidias tendunt, sæpe sæpius in easdem incidere.

E vipera rursus vipera.

Aspis à vipera.

Syri ad Phœnices prouerb.

A vipera de morsũ culpas, In Adag.

MIRACVLA.

D QVÆ supra vim naturę in genere viperarum à Sanctis Dei patrata sunt, non longè petenda esse censemus: propterea quod legimus in Actis Apostolorum, cùm Diuus Paulus ad Melitensem insulam copia viperarum redundantem perueniisset, & ad ignem accẽdendum, multitudinem sarmentorũ congregasset, viperã flãmæ violentia pulsam, & à sarmentis egressam manum Apostoli Pauli inuasisse. Vnde Barbari incolę, viperã de manu Sancti Apostoli pendentẽ intuẽtes, ipsum nõ minutula labecula, sed maxima labe, & quidẽ illuibili inquinatũ esse existimarũt. Ideoq; dum sanctum lethali vulnere affectum credebant, ipse excussa in ignem vipera, nullam prorsus læsionem percepit. Tunc spectatores, cum manum Diui Pauli, neq; intumuisse, neq; quicquam mali passam conspicarentur ipsum Deum esse opinabantur. *Cap. 28.*

Manus Pauli Apostoli demorsa à vipera illæsa manssit.

Amplius legitur apud Surium in vita Sancti Charitonis, quòd à vipera, permittente Deo, necati fuerunt illi, qui Sanctum Charitonem in vrbe Iconio Lycaoniæ Prouincię prædantes in vincula coniecerunt. Siquidem vipera Dei ministra prædones mordicus Sanctum insequentes proprio veneno expugnauit: etenim, illis prædæ intentis, & in labo-

Tom. 5. Vipera S. Charitonis inuasa vlciscitur.

labórem nefarium incumbentibus, domiq; dimiſſa lagena vino plana, hæc à vipera venenoſo humore inquinata eſt. Interim illi defeſſi, & graui ſiti, ob iniquum laborem oppreſſi, domumq; reuerſi auidiſſimè vinum lagenæ potarunt, qui paulò poſt omnes animam efflarunt; ſicq; Sanctus Charito ſupra vim naturæ à vinculis liber euaſit. E

HIEROGLYPHICA.

QVAMVIS ſuperiùs, per Serpentis figuram, ſalus hieroglyphicè demonſtrata fuerit: nihilominus hoc in loco atteſtamur ſatius eſſe ſalutem, icone viperæ, deſignari; cū hæc beſtia nō ſolum ſuomet ictui medeatur, ſed etiam innumeris ferè morbis opituletur. Tradidimus quoq; in capite antecedenti Serpentis figura, ſalacitatē indicari: attamen in præſentia fatemur cōueniētius eſſe, pictura viperę, eādem ſalacitatem denotari: propterea quòd Scythæ, ad exprimendam famoſam meretricem Araxam, quæ grandem pecuniā propudio ſui corporis emerebatur, ſemiuiperam, nempè fœminam vmbelicotenus, humana facie, reliqua viperina, figurabant. Verùm cùm vipera extra ordinem aliorum Serpentum, ſua ſibi vendicet hieroglyphica: prima fronte Aegyptij Sacerdotes, expreſsa viperæ icone, ſignificabant mulierem odio maritum habentem, neq; illi, niſi congreſſus gratia, blandientem. Hoc hieroglyphicum inde ortum eſſe ſcribit Orus Apollo, quia caput maris à vipera fœmina, in cōgreſſu, amputari crediderunt. Veluti demonſtraturi filios aduerſus matrem conſpirantes, viperæ fœminæ hieroglyphico vtebantur; quoniam inualuit apud illos opinio, quòd fœtus viperini, laniato matris vtero, in lucem egrederentur. Hinc nonnulli collegerunt cauſam, propterquam Priſci viperam, vna cum gallo, & ſimia in culeo paricidæ ſueretur. F

Meretricis hieroglyphicum.

Hieroglyphicum mulieris maritū odio habentis.

Paricidarū pœna.

Amplius inter nuperos authores, aliqui ſcriptis mandarunt abortiuum incommodum, icone viperæ pedi, mulieris ſuppoſitæ, monſtrari poſſe: cum prodiderit Plinius, quòd mulier prægnans ſi ſtudio, aut incuria viperam tranſcenderit, illicò abortit. Item deſignaturi perniciem, viperam inſilientem in hominem effigiabant: quamobrē apud oraculum delphicum, ſerpens, vel ad mentem aliorum, vipera, ſingulari certamine prouocans Apollinem conſpiciebatur. Immò, ex multorum opinione, ob eamdem rationem, noſtra etiam ætate, multis in locis Romę, ſtatua Apollinis innixa trunco lauri à vipera circundato viſitur. Inſuper Pierius Valerianus fretus authoritate Philonis conatur, morſu viperæ, vulnus amatorium nobis inſinuare; dum inquit morſum viperinum attinere ad illud hieroglyphicum amatoriæ mollitudinis, quod in ſacris litteris indicatur per Serpentem, qui Adamum decepit: quandoquidem probatiſſimi authores promulgarunt, in illo ſomitem voluptatis, nequitiæ, & mollitiei delituiſſe: cum viperæ cutis maculis inſignita varijs, varias, & delicatas rerum omnium illecebras repræſentet. Et humanum genus nulla re magis, quàm rerum varietate afficitur, quia & ipſa natura varietate ad laſciuiam vſq; delectari videtur. Quibus ſi ſummoperè delectemur, inhæſitare luto, proniq; in faciem procumbere, totoq; ventre ad morem viperarum, ſerpere videmur; ſicque terreſtri cibo, poſthabito cæleſti, veſcimur. Ad finem Orus Apollo ſcribit, quòd Aegyptij ſignificaturi hominem in curſu celerem, & ſine cauſa fugientem, viperam, & ceruum pingebant: cum ceruus viſa vipera, celeri curſu aliò proficiſcatur. Immo Boream ventum viperinis caudis loco pedum denotabant: nam olim hac figura in Olympia vna cum raptu Orythices conſpiciebatur. G H

Li. 14. hierogl.

Vulneris amatorij hieroglyphicū.

Cur vipera voluptatem deſignet.

Lib. 2. Hierogl.

Hominis in curſu velocis hieroglyphicum.

A

NVMISMATA.

IN multis numismatibus figuræ Serpentũ conspiciuntur veluti in primo capite huius libri retulimus. Verum ab his Serpentum iconibus viperas repræsentari multi authores attestantur: quamobrem in quadam Augusti moneta, in qua licet intueri figuram manu dextra Serpentem stringentem, viperam esse multi tradunt. Deinde in altera eiusdem Augusti, quæ repræsentat figuram humanam manu sinistra pateram tenentem, & dextra Serpentem, viperam, in symbolum salutis esse fatentur. Amplius in Solis nummo, qui omnium author, & conseruator ab Ethnicis credebatur, duo Serpentes, vel ex sententia aliorum, viperæ refulgebant; quibus longiorem, salubrem, & tutam vitam significabant. Item cusa fuit moneta quædã à Republica Coorum, vt suum ciuem B Hippocratem perpetuis cumularent honoribus, in qua, figura humana baculo à Serpente circumdato visebatur, quem Serpentem esse viperam authores non proletarij perhibent, vt vitæ humanæ adminiculum denotarent. Pariter hoc Insigne in monumentum Aesculapij inuentum fuit. Idem de monetis M. Aemilij Claudij Antonini, & Faustinę multi retulerunt, in quibus figuras Serpentum licet conspicari. Vnde Higea Dea, quæ à sanitate, secundum Priscos, non discrepabat, cum poculo in dextra, & viperam in sinistra pingebatur, quę icones in pluribus Imperatorum numismatibus visuntur, quibus salubritatem, & noxam indicare volebant.

Mumisma Solis quale.

Nummus Coorum ad memoriam Hipocratis.

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

C CVLTIORIS litteraturæ viri, qui iuuãdis studiosorũ rebus nati sunt, ex varijs viperarum proprietatibus varia emblematũ argumenta hauserũt. Quocirca nonnulli remedia ex carnibus vipereis emanantia contemplantes, iconem viperæ exhibuerunt cum titulo. AB EODEM SALVS, ET PERNICIES. Hoc argumentum desumpsisse videntur ab Adriano Iunio, qui in libro Emblematum figurauit hominem capris Elleborum porrigentem cum inscriptione. IDEM SALVTIS, ET EXITII FOMES. Quandoquidem Elleborum necem hominibus, & capris pinguedinem afferre perhibet, dum canit.

Remedium ex vipera Emblematis argumẽtum. Embl. 31.

Nos necat elleborus, capris adipem auget, auiq;
Idem ignis fomes, & populator opum est.
Insontem, & sontem facundia præstat eumdem:
Nunc est exitium, nunc medicina salus.

Alij non vulgariter eruditi meditantes virus viperinum, vt Florentius, effigiauit hominẽ expuentem in fauces viperæ, cum inscriptione. SOBRIETATE VENVS SVPERATVR. versus autem adscripti sunt huius tenoris. *Embl. 57.*

D *Vipera iciunis hominum consperſa saliuis*
Exspirat: medicis si sit habenda fides.
Sic lasciua caro, si tractes durius illam,
Concidet, & mentis sub iuga colla dabit.

Quare author, in hoc loco, viperam pro lasciuia repræsentare videtur, ad quam domandam nihil præstantius, & efficacius ieiuno esse potest, cuius vi carnis vitia extinguntur, & castę cogitationes resultant. Vnde D. Augustinus non iniuria scribebat. Ieiunium purgat mentem, subleuat sensum, carnem spiritui subijcit, nebulas cordis dissipat, libidinum ardores extinguit, & castitatis lumen accendit. Non debemus igitur admiratione teneri si sancta Romana Ecclesia quadragesimali tempore, in diuino celebrando sacrificio, hęc verba pronuncict. *Corporali ieiunio vitia comprimis, mentem eleuas, virtutem largiris, & præmia.* Alij pinxerunt viperã se se iaculantem in hominem cum titulo. IN INVIDVM. deinde infrascriptis versibus suam sententiam sic explicarunt.

Fomes libidinis quomodo extinguatur.

Qui

Qui vomitas rabidum mordax ſermone venenum. E
Et latras lingua verba canina truci.
Vipera, quæ ſuperat ſuperante venena veneno.
Confi inget vires, ni fugis, illa tuas.

Alciatus autem id melius expreſſiſse videtur, quando pinxit mulierem viperas voran-
Embl. 71. tem cum titulo. INVIDIA. cuius carmina ſunt hæc.

Squalida viperc as manducans fœmina carnes,
Cuiq; dolent oculi, quaq; ſuum cor edit.
Quam macies, & pallor habent, ſpinoſaq; geſtat
Tela manu: talis pingitur Inuidia.

Inuidiæ deſcriptio ſecundū Ouidium. Non mirandum eſt talia ab authore de Inuidia pronunciari: ſiquidem Ouidius in libris transformationum deſcripſit, & ipſe Inuidiam viperinis carnibus veſcentem; nam tales carnes potius abſumere humanum corpus, quàm nutrire dicuntur. Ideo qui delectantur griphis huc reſpicientes, ſolent proferre quamdam belluam ſemetipſam abſumentem in terrarum orbe verſari, & per hanc Inuidiam interpretantur. Inuidia enim vipe- F
Inuidia eſt vipera. ræ prudenter aſſimilatur, quoniam ſi vipera fœtum in lucem non edit, niſi aluo abroſa: pari ratione liuor illum, in quo gignitur, primo afficit, & quaſi conficit. Hinc colligendum eſt, quàm cæca temeritate capiantur illi, qui melioribus inuident. Nullum enim vitium eſt, quod aliquam non pariat voluptatem, præter Inuidiam, quæ perpetui mæroris cauſam producit.

Ex altera parte Florentius contemplans congreſsum viperarum exhibuit iconem viperæ coeuntis, & maris caput præcidentis, cum titulo. VOLVPTATIS PRÆMIVM.
Embl. 47. Tetraſtichon autem ſubſcriptum eſt tale.

Cum coit, & dulci Veneris tacet ebria motu
Vipera, contruncat inſidioſa marem.
Hoc venus omnis habet, primò ſua gaudia fundit
Poſtmodo, ſed ſtimulis corda fruentis agit.

Vndè quidam vir acris ingenij ſcriptis mandauit: voluptatem ore ſuo mel gerere, corde fel, & in dorſo anxios morſus. Quocirca non eſt admirandum, ſi Priſci fabulati ſint G
Saturno cæleſtibus regnis pulſo, & Ioue dominante, Voluptatem, & Dolorem coram eo, grauiſſimis iurgijs, & criminibus, quibus ſe mutuo proſequebantur, adfuiſse. Hinc Iuppiter ratus bono eſse Reipublicæ, inimicitias, & odia deleri, tunc omnes intendit
Cur voluptas, & dolor ſimul iunguntur. neruos, vt hi duo litigantes conciliarentur: ſed cunctis conaminibus incaſsum adhibitis, hos reluctantes adamantina quadam catena copulauit, vt ſimul perpetuò manerent. Quamobrem, qui horum vnum, neceſsariò, & alterum habet; quoniam vbicunq; eſt mel, ibi quoq; ſi diligenter inquiratur, fel reperitur. Pariter, & apes pungunt, vt inſinuent hominibus dulce inquirentibus, tandem amarorem etiam inueniri. Id priſcis Romanis non fuit incognitum, qui duas Deas in vno, & eodem templo collocatas, ſcilicet Angeroniam ab angoribus, & Volupiam à voluptatibus nuncupatā venerabantur, vt cunctis hominibus patefacerent, extrema gaudij mærorem ſemper occupare.

Iunius à prædicto non recedens argumento duas viperas congredientes delineauit, quarum fœmina caput maris amputare videtur, cum inſcriptione. FŒMINA IMPRO-
Embl. 38. BA. Comparet enim fœminam, vel malam vxorem viperæ fœminæ his verſibus. H

Cum ruit in venerem, blanditur echidna marito,
Mox ſatura inſertum præſcidit ore caput.
Improba palpatur, tentigine feruida coniux;
Continuò lethum poſsit anhela viri.

Item authores partum viperinum ponderantes, alia emblematum argumēta inuenerūt.
Embl. 51. Nam Florentius delineauit viperinos fœtus ex laniata ventris aluo prodeuntes, cum inſcriptione. IVSTA VLTIO. deinde cecinit.

Vipera, quæ coiens occiderat ante maritum,
A ſobole hoc idem ſupplicium patitur.
Tarda licet, Nemeſis pœnam differre videtur,
Attamen à tergo dura flagella quatit.

In Problē. Conātur author, hoc emblemate, cunctis inſinuare hominibus pœnam quandoq; differri, non tamen auferri: etenim ſcripſit Plutarchus Tyrijs fuiſse in more, vinculis Deorum

ſimu-

A simulacra exornare, vt innuerent Deos, ad criminum vltionem, lento pede incedere, sed tamen aliquando de malefactis pœnam sumere: vnde Valerius Maximus, ad rem, pronunciabat, quòd ira Diuina lento gradu ad vindictam procedit, sed tarditatem supplicij grauitate pœnę compensat.

Similiter Paradinus figurauit viperam vnà cum catulis latera ventris rodentibus, vt aura vitali fruentur, cum titulo. INGRATIS SERVIRE NEFAS. Comparat enim ingrati animi vitium ad viperam, quæ in congressu, admissum marem necat, & eadem à fœtu concepto tandem necatur. Et quoniam vipera non solum cum fœminis eiusdem speciei, sed etiam cum murænis permisceri perhibetur: propterea Alciatus pinxit viperam, secus mare, murænam euocantem, hac inscriptione corronatam. REVERENTIAM IN MATRIMONIO REQVIRI. deinde subscripsit tale hexastichon. *In symb. heroic.* *Embl. 19.*

Cum furit in venerem pelagi se litore sistit
Vipera, & ab Romacho dira venena vomit:
Murænamq; ciens ingentia sibila tollit:
At simul amplexus appetit illa viri.
Maxima debetur thalamo reuerentia: coniux
Alterum debet coniugi, & obsequium.

His versibus significat nobis Alciatus, puritatem, & reuerentiam in matrimonio seruandam: qua de re Basilius Magnus, exemplo congressus viperæ, & murænæ, honestos coniugum mores hominibus insinuat: etenim vipera nocentissimum animal sibilo murænam ad concubitum euocans, reuerentia coniugij, venenum euomit. Hinc homines hoc moniti exemplo, copulæ coniugalis gratia, inclementiam, & inhumanitatem deponere debent. Præterea addit Basilius, aliud documentum ex permixtione viperæ, & murænæ eliciendum esse: siquidem hæ bestiæ, cum sint diuersi generis, adulterium quoddam nobis repræsentant: quare qui aliena inuadunt cubilia, similes bestijs esse videntur. Ad finem Alciatus expressit figuram Cadmi, Draconis dentes serentis, cum titulo. LITTERA OCCIDIT, SPIRITVS VIVIFICAT. Deinde in subscriptis versibus hos dentes appellat vipereos. At quoniam pictura iconem draconis præ se fert. C ideo de hoc in capite de dracone verba faciemus. *In Hexamer. orat. 2.* *Adulteri similes bestijs esse feruntur.*

PHRENOSCHEMATA.

AFFINIA emblematibus phrenoschemata hoc in loco recẽsere operæ pretium esse duximus: quandoquidem ex ijsdem argumentis, ex quibus emblemata, sumpta esse videntur. In primis quidam Aulicus à Principe varijs criminationibus immeritò vexatus, exhibuit picturam viperæ per aluum vulneratam parientis, cum hoc Dicto. NVLLVM MALVM IMPVNITVM. Alludebat enim ad congressum viperarum, quarum mas in coitu, & fœmina in partu perit. *Insigne desumptum à partu viperæ.*

Immò Perciuallus à prædicto nõ recedens argumẽto, viperinos effigiauit catulos ex lacerata viperæ aluo exeuntes cum Dicto. EN LABORIS FRVCTVS. Accedit aliud D phrenoschema viri nõ vulgariter eruditi, qui cum vellet mulieri in iracũdiam præcipiti nubere, effigiauit murœnam à vipera euocatam, cum hoc Dicto. DEPOSITO VENENO. Nam explicatum fuit superiùs, ad mẽtem nonnullorum, viperam euomere virus, antequam cum muræna permisceatur. Alius omnibus disciplinis exornatus ad mulierem, quam deperibat, tale misit phrenoschema; nimirum iconem viperæ hoc Dicto exornatam. EX HAC VITA, ET MORS. quandoquidem viperę morsus necem affert, sed viciſſim viperina caro proprio ictui medetur. *In lib. insign.*

MON-

E

MONSTRA.

Li. 2. Mag. nat. Vipera bicaps visa fuit Neapoli.

NIHIL est apud nos controuersum aliqua monstra in genere viperarum reperiri; quoniam viperas bicaudas ex viris fide dignis aliquando visas fuisse intelleximus. Item clarissimus vir Ioannes Baptista Porta, Neapoli, viperam viuam bicipitem à multis conspectam fuisse fatetur, quæ vtrumq; flectebat caput, & linguas trifulcas exerebat; dum ipse adhuc opus magiæ naturalis conscriberet, & propterea huius viperini monstri illo in libro meminit. Hoc autem alicui mirum non videatur: siquidem in primo capite huius libri, bicipitis Serpentis iconem repræsentauimus, quem diligenter exsiccatum quidam vir nobilis, ex remotis partibus, tanquam rem admirandam Illustrissimo Comiti, & Senatori Philippo Aldrouando attulit. Hic Serpens adhuc in publico Illustrissimi Senatus Musæo conseruatur. F

SIMVLACRA.

Simulacrũ Ingratitudinis quale

Simulacrũ humilitatis.

CLARISSIMVS vir Ripa in omnibus disciplinis exornatus perpendens & ipse varios viperarum mores, & dotes, ad varia significanda, quædã simulacra non spernenda exhibuit. Primùm in demonstrando ingrati animi vitio, pinxit mulierem folijs hederæ indutam cum duabus viperis, quarum mas caput in os fœminæ inserit: cum superius fuerit exaratum fœminam, in hoc bestiarum genere, congrediendo caput mariti amputare, quod maximæ ingratitudinis nota esse videtur. Amplius ad monstrandã humilitatem, delineauit mulierem suspicientem, & pedibus viperam semimortuam calcantem. Vipera in hoc simulacro pingitur, ad indicandum Odium, & Inuidiam: hæc enim duo pedibus premenda sunt ab eo, qui veram humilitatem exercere profitetur. G

In 2. part. Ieci. Periculi simulacrum quale.

Rursus idem author in figurando Periculo, exhibet picturam iuuenis per florulentum pratum gradientis, & incautè viperam calcantis, quæ reuoluta, pedem iuuenis mordet: etenim, hoc simulacro, admonemur; quòd homo per floridas mundanarum prosperitatum vias proficiscẽs interdum in aliquas calamitates inopinatò incidit. Insuper idem author, ad manifestandum matrimonium, effigiauit iuuenem eleganti indutum veste, cum vipera sub pedibus, & iugum supra humeros. Vipera, in hoc simulacro, locum habere videtur, quatenus insinuare potest viles cogitationes omittendas esse, quæ coniugi damno esse solent, vitando morem viperæ caput mariti, in coitu, amputantis.

Matrimony simulacrũ quale.

Tandem pro significanda Africa, idem author figurauit mulierem cornucopia exornatam, nec non viperis, & alijs animantibus venenosis circumdatam: vt ostenderet talem regionem prædictis animalibus redundare: quapropter Ouidius non sine ratione canebat. H

L. 4. Metã.

Cumq; super libycas victor penderet arenas
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ.

Nam, ob redundantiam venenosorum animalium, quæ in Solo Africano diuagantur, poetæ fabulati sunt ex guttis sanguineis Medusæ capitis in illam Regionem cadentibus, viperas, & alia venenatorum animalium genera nata fuisse.

A

VSVS IN CIBIS.

FVISSE homines, qui exporrecta fronte carnibus viperinis olim vescerentur, ex Galeno manifestum habemus: quandoquidem multi populi viperis assis, & elixis, in commessationibus, tanquam anguillis vtebantur: quemadmodum Ægyptij, Arabes, & Troglodytæ, qui, pro epulis, has bestias passim conquirebant, vti Galenus multis in locis est attestatus. Item, ex Plinio, Cirni, & Indi vltra flumen, & qui montem Athon incolunt, nec non Æthiopes, Macrobij, & Seræ viperinis carnibus aluntur: ideoq; ad centum, & quinquaginta annos vitam prorogare perhibentur: cum hoc salubri alimento nutriantur; quemadmodum vicissim, eodem Plinio authore, Parthi populi cicadis, & locustis fumo, & sale exsiccatis vescentes, vltra quadragesimum
B annum, vitam non protrahunt. Hinc viperas non solum esse ediles, sed etiam ad vitam prorogandam, vtilissimas colligendum est. Quapropter Athenæus ad cænam insigni magnificentia, ingentiq; epularum apparatu instructissimam, viperas, ritu piscium conditas, pro obsonio deferebat. Etenim Prisci non modo recentibus viperarum carnibus, sed assis quoque, & salitis, ad morem piscium, vsi sunt. Nostra ætate in Italia caro viperina, non in epularum lautitijs adhibetur, sed ob vitæ longitudinem, & à mulieribus ad comparandam pulchritudinem cõmeditur, quamobrem vnusquisque tutò his carnibus vti potest: dummodo viperę recenter captæ, & summa diligentia præparatæ sint.

L. 3. de Alim. fac.

Populi vescentes viperis, quales.

L. 7. cap. 2.

Li. 11. cap. 26.

Li. 8. c. 13. Viperæ quo modo condiantur.

Harum autem præparandarum ratio pro cibis, apud Galenum legẽda est; quoniam caro harum belluarum omni prorsus veneno caret; & licèt, in elixandis carnibus viperinis, anethum & aliæ herbæ huius generis addantur: nihilominus nõ ad tollendum venenum, sed potius ad ferinum odorem emendandum adijciuntur. Quod autem ex vsu, & esu viperinæ carnis morbus pedicularis procreetur, vt nonnulli scriptis mandarunt,
C hoc ridiculum esse existimauit Dioscorides; cui non refragatus est Galenus, tradens hoc affectu illos tantummodo corripi, quorum corpora prauis succis redundant: verba autem Galeni sunt hæc. *Conueniens est generalis facultatis meminisse carnem viperinam dicendo exsiccatoriam, & valenter digerentem, mediocriter verò excalfacientem: properat autem, vt videtur, vis eius ad cutim, per eam videlicet, quæ in corpore sunt excrementa exigens. Quibus ergo affatim est mali succi in corpore, ijs ingens prouenit pediculorum numerus, & à cute ceù squamma abscedit, & decidit extrema cutis, quam Græci vocant ἐπιδερμίδα ad quam sistuntur, & retinentur adusti, terrestres q; humores ad cutem protrusi, à quibus psoræ, lepræ, & elephantiases nascuntur.*

Lib. 2. ad Glauc.

Ferinus odor viperarũ quomodo tollatur.

L. 11. de simp. med. fac.

Quãdo generẽtur pediculi in cute.

VSVS IN MEDICINA.

D MEDICI vtilitatem nonnisi immensam ex hoc animali recipere possunt, quoniam nulla est pars huius bestiæ etiam minima, & excrementis destinata, quæ vsui medico non famuletur. Inchoãdo igitur à capite, vnà cum Vuecherio possumus asseuerare, caput viperæ collo appensum aduersus gutturis affectiones efficax celebrari. Idẽ repetit Antonius Ludouicus in libro de occultis proprietatibus. Idem recitat Marcellus medicus antiquus, dum anginas nascentes prædicto remedio prohibet, & natas curat. Constantinus Africanus caput viperæ filo laneo, vel sericeo purpurei coloris strangulatæ, collo ægrotantis appendit, illumq; ab omnibus colli tumoribus subleuat. Quod postmodum multis in locis stabiliuit Galenus. Hinc Porta elicit signaturam; quoniam viperę, vt cęteri Serpentes, collo careant; ideoq; morbos colli curare dicuntur. Deinde cerebrum huius animantis in pellicula ligatum dentitiones. ex Plinio, adiuuare perhibetur. Sunt qui dentem viperinum in vsu medico commendent; quia hoc dente tactus imposterum nulla venena formidare feratur.

Cap. 21. Remedia Anginæ qualia.

L. 6. de simpl. med. fac.

Li. 6. Phyt. cap. 11.

Iecur viperæ coctum magno vsui illis futurum arbitratur Plinius, qui morsus Serpentum

pentũ timent: Hinc forſitan nonnulli opinantur à Pſillis, & Marſis populis viperinum hepar in edulijs miſceri, quippe qui ictus earum lethales minimè metuant. Fel viperæ pro abſterſione oculorum ab Alberto extollitur: ſed Plinius illud tanquam ſuſpectum, & venenoſum reprobat: Exta quoq; viperina impoſita omne genus ſerpentini vulneris, ex Plinio, quamuis inſanabile expugnant. Item oſſa huius beſtię in purpurea ſindone ligata ſi deferuntur, omnem affectum venenoſum ſuperant, nec non epilepſiam, & vertiginem, vt ſcribit Periander, amoliuntur. Inſuper ſpolium viperæ, authore Dioſcoride, medicamentis ophthalmicis miſcetur: Immo, ex ſententia Hippocratis, in delenda impetigine commendatur. Pellem poſtea, ad facilitatem partus valere, inde colligit Porta, quia vipera vno, & eodem tempore ouipara, & viuipara ſit. Quocirca conſuetudo ligandi viperinam pellem dextro parturiẽtis fœmori apud vulgum inualuit. Pinguedo, præter alias partes, in medico vſu miras habet prærogatiuas: verùm prius hoc modo diligenter pręparanda eſt.

Fel viperæ ſuſpectum in morbis oculorum. *Li. 29. c. 4.* *L. 2. de mat. med.* *Lib. 2. de morb. mulier.* *Li. 6. Phyſ. cap. 16.*

Primum adeps vnà cũ tunicis aqua limpida, & frigida pluries, & toties lauatur, donec aqua ſyncera remaneat: deinde ſeparatis membranis, adeps in duplici vaſe, ſpatula lignea ſemper agitando, liquatur, & liquatus in aquam frigidã injicitur, qua abiecta, ſolus adeps in vaſe nitido ſeruatur. Hunc Dioſcorides aduerſus ſuffuſiones cum cedria commendat. Plinius hunc in podagra, & in Ambuſtis probat. Pariter Galenus non ſolum ad ſuffuſiones, ſed etiam ad omnes cutis eminentias, liquidis compoſitionibus permiſcet. Alij, ad coercendum pilorum ortum ſub axillis, hoc vſi ſunt: ſed Amatus Luſitanus huius periculum feciſſe, & veritatem non inueniſſe fatetur. Præterea pinguedo huius animalis ingreditur multa medicamenta compoſita, quæ in officinis ad varios vſus ſeruari poſſunt. Itaq; ex pinguedine viperina, & puluere ſpinæ eiuſdẽ animalis, cum vnguento populeone, lithargyrio, pice græca, cera alba, & minio paratur ceratum, quod in diſcutiendis tumoribus duris, & in diſſipandis gummatibus gallicis, tanquam efficaciſſimum præſidium celebratur.

Pinguedinis viperini præparatio. *Lib. 2. de mat. med.* *L. 7. de cõp. med. ſec. loc.* *Ceratum viperinũ.*

Vuecherius, & ipſe, ad mentem Guainerij, in paralyſi, compoſitum proponit oleum, quod quantitatem adipis viperini recipit. Paratur autem hunc in modum. Sumuntur olei coſtini vncię tres, & ſemis, olei nucum tantumdem, pinguedinis vulpis libra, pinguedinis viperarum vnciæ tres, primulæ veris libra dimidia, ſaluiæ viridis tãtumdem; herbæ contuſæ miſcentur cum oleis, & pinguedine, addendo drachmam ſemiſſem Caſtorei, libram vnam reſinæ, terebenthinæ, piperis, pyretri, euphorbij ſingulorum drachmas tres, vini optimi libras duas cum dimidia: deinde macerentur omnia, deſtillentur, & tertius liquor qui emanat omnium eſt efficaciſſimus.

L. 2. Antid. ſpec. *Oleum compoſitum ad paralyſim.*

Sequuntur carnes viperinæ conſiderandæ, quæ ad multas affectiones conducunt. In primis Dioſcorides ad prorogandam vitam, & arcendam ſenectutem illas commẽdat. Quamuis Renodeus huic ſententiæ nõ libenter adſtipuletur, quoniam huiuſmodi carnes peſſimi ſint ſucci, valẽter digerant, atq; ſiccent: præterquamquod, id, ex aliorum relatione, Dioſcorides ſcripſiſſe videatur. Nihilominus poſſumus tueri partes Dioſcoridis, quia caro viperina calorem natiuum auget, & roborat, ſicq; ſenectutis, & aliorũ morborum cauſam per cutim explodit: cum peculiarem prærogatiuam poſſideat corroborãdi illam coctionem, quæ in membris perficitur, qua iuuenilis vigor conſeruatur. Neq; admirandum eſt medicamentis id poſſe præſtari: quandoquidem Plinius ſcriptis mandauit; quòd Pollio Romulus, vltra centum annos, vitam prorogauit, & interrogatus ab Auguſto, quo præſidio fuerit vſus: Reſpondit, intus mulſo, & foris oleo. Amplius narratur, quòd agricola in aruis vas aureum quodam liquore plenum inuenit, & cæleſtem rorem eſſe ratus, non ſolùm eo faciem abluit, ſed illius quoq; tantillum potauit; ideoq; & corpus, & animum renouauit: Rurſus recitatur, quòd quidam Alemanus à Saracenis deprehenſus, ſumpto quodam medicamine, vltra annos centum, aurã vitalem, hauſit. Inſuper in maiori Britania, dum cerua alba quæreretur, cuſtos nemoris vuguentum reperit, quo peruncto ad annos trecentum vitam protraxit. Præterquamquòd id ſtabilire poſſumus experientia animalium, & præcipuè ceruorum, aquilarum, & ſerpẽtum, quæ ob virtutem herbarum, & animantium, quibus veſcuntur, interdum vitam longiſſimam ducunt. quod etiam eſu carnium viperarum aſſequi poſſumus.

L. 22. c. 24. *Carnes viperarũ vitam prorogant.*

Incertus author carnes viperarum cum fæniculo decoquebat, & iuſculo exhibito, oculorum debilitatem, & ferè cæcitatem ſanare profitebatur. nam hæ carnes morbos

Affectionis oculorũ remedia.

con-

A contumaciſſimos ſuperare perhibentur. Quapropter Porphyrius, in libro de abſtinentia ab animalibus, ſcriptum reliquit, quòd cum Seruus Crateri medici in morbum peregrinum incidiſſet, itaut caro ab oſſibus ſepararetur, & cæteris medicamentis nihil conferentibus tandem eſu viperinæ carnis, ritu piſcium, præparatæ ſanatus eſt. In vlceribus etiam malignis carnes viperarum non reprobantur, vt colligimus ex Plinio, qui recitat Antonium Muſam Auguſti Cæſaris medicum celeberrimum, carnes viperarum exhibuiſſe patienti vlcera inſanabilia, & mira celeritate perſanaſſe: ſiquidem huiuſmodi vlcera, ad mentem Galeni, reluctantur medicamentis propter intemperiem ex cachexia partis affectæ membris inductam. Ideoq; caro viperina prædictis affectibus præſto eſt, dum tollit ſolutionem continui venenatam, auferendo intemperiem, & trudendo extra corpus materiam, quæ vnioni partium erat impedimento.

Viperæ ſanant vlcera.

Li. 4. meth. med. cap. 5.

Cum igitur liquidò conſtet hanc carnem aduerſus omnes morbos inſtrumentarios venenatos valere ſtrumis etiam conducet, quę, ſi veritatem faſſus eſt Galenus, quandoq; ex venenata materia procreantur.

In l. de diff. morb. c. 9.

B Cum igitur caro viperarum plurimum ſiccet, & digerat, moderatèq; calefaciat, huius virtus ad cutim facile penetrat, corporiſq; excrementa ad eam trudit, & deniq; virus humana occupans corpora expuguat. Quamobrem non iniuria medici his carnibus in lepra, elephantiaſi, & alijs morbis cutaneis fælici cum ſucceſſu vtuntur: vnde & Auerroes tradidit carnem thiri lepram purgare, quoniam huius affectus cauſam ad extimas cutis partes pellit. Et Crollius ad hunc affectum, ſignaturam in vipera conſiderat: cum hæc beſtia leproſi corpus, & viciſſim corpus leproſi maculas viperaru ꝛ æmuletur. Quare Helideus medicus in nobili muliere lepra laborante, & generoſis pharmacis non iuuantibus, carnibus viperæ fœminæ cum galanga, & croco decoctis vſus eſt. Deinde pullum in iure ex vipera parato perfectè elixatum, mithridato prius præſcripto, patienti exhibuit; vnde patiens melius ſe ſe habere retulit. Hoc intellecto, ius ex vipera mare paratum, ſpatio trium dierum, ægrotæ dedit; quæ tandem vehementiſſimo ſudore correpta eſt: hic ſudor ſyrupo violaceo cum aqua ſimplici mixto repreſſus fuit, & poſt ſex dies, ſquammæ deciderunt, & ægra perfectè ſanata eſt: immò C concepit maſculum, cum antea per annos quadraginta fuerit ſterilis. Pariter alteri mulieri eadem affectione laboranti columbos oſſis ex carne viperina confectis nutritos, elixos dedit edendos, quæ tandem liberata eſt.

Vipera lepræ elephãtiaſi, & alijs morbis cutancis medetur.

In li. de intern. rerum ſign.

Caſus mulieris leproſæ.

Præterea viperæ, & Serpentes à capite ad caudam ſquamoſa cute præditi in elephantiaſi valere retulimus, quoniam laborantes hoc affectu ſquamoſam cutim, ad ſimilitudinem pellis elephanti, habeant. Itaq; Amatus Luſitanus, de victu elephanticorum ſermonem habens, carnes viperinas, inſtar veruecis elixas, & ius potandum elephanticis præbebat, ieiuno tamen ſtomacho, & per ſpatium ſex horarum ante prandium: quantitas erat dimidia vipera ſingulo die, & aliquando, virium robore permittente, carnem vnius viperæ concedebat. Aetius viperæ carnem, amputatis capite & cauda, pelle dempta, & viſceribus abiectis, in olla, addita ſufficienti quantitate aquæ fontis, inſtar anguillarum decoquit, cum anetho, porro, & modico olei: deinde ius moderato ſale conditum ęgrotanti, ad ſolares radios, ſedenti ſemel, bis, atq; iterum propinat. Alij, loco prædictarum carnium patientibus elephantiaſim paſtillos D vipetinos, ad pondus drachmæ, & ipſam quoq; theriacam præſcribunt. Quocirca ex prædictis colligimus omnes authores græcos, latinos, & arabes, in elephantiaſi, & lepra, viperis miram prærogatiuam aſſignare.

Centur. 2.

Serm. 13. c. 123.

Opinio omniũ authorum circa carnes viperinas.

Ex altera parte hoc remedium aliqua non caret difficultate: propterea quod Fernelius, in libro de morbis particularibus, tradidit elephãtiaſim eſſe morbum venenatum, immo venenatam qualitatem in dies acquirere; quam ſententiam in libro quoq; de abditis rerũ cauſis approbat. Vnde Iulianus Conſtãtinus Palmerius Fernelij auditor promulgauit ſe intellexiſſe à Fernelio, hoc viperarũ remedio neminem elephantiaſi laborantem ſeruatũ fuiſſe: quare ſiccantibus præſidijs non eſſe vtendũ cenſuit, & ad mentem præceptoris, theriacam prohibuit. Verùm animaduertendũ eſt, ſi Fernelius hunc morbum eſſe venenatum cenſuit, proculdubiò theriaca, & alia alexipharmaca conuenient, quæ venenoſam qualitatem per cutim trudant. Deinde notandum eſt, hunc morbum, vel calida aeris temperie, vel peſſima ciborum qualitate auctum euinci penitùs non poſſe, niſi permutato ad frigidum aere, & cibarijs humectantibus adhibitis: & potiſſi-

L. 1. cap. 9.

Fernelij opinio circa carnem viperæ in elephantiaſi.

Li. 1. c. 61.

mum cuia, ex Hollerio, elephantiaſis confirmata non curatur, ſed tantummodo re- E
cens, & quæ nondum annum excedat. His addamus aſſertum Alexandri Maſſariæ
L. 2. de Peſte. ſcribentis elephantiaſim vſu viperinæ carnis aliquãdo non ſanari, non quia caro vipe-
rina ad hanc affectionem idoneum non ſit præſidium, ſed quia interdum hic affectus
omnium contumaciſſimus cunctis medicamentis reluctatur. Neq; officit eorum ratio,
qui aſſerunt viperinis carnibus nutritionem impediri: quandoquidem tantùm abeſt, vt
Confutatio opin. Fernelij. nutritio his impediatur, vt potius hæ carnes ſint in cauſa, vt alimentum melius per vni-
uerſum corpus diſtribuatur. Neq; multi facienda eſt ſententia Alexandri Traliani,
qui obſeruans Fernelium circa medicamenta ex viperis parata hæſitaſſe, in tractatu de
victu Romanorum, viperas non ſine graui periculo eſui inſeruire exiſtimauit. At in
præſentia, vt liberè noſtram ſententiam aperiamus, ex vſu viperinæ carnis diligenter
præparatæ nullum impendere periculum atteſtamur: cum id quotidiana cõprobet ex-
perientia, cum tot populi illis veſcantur, vt ſuperius fuit exaratum, cum tot hiſtoriæ
à Galeno recitatæ id confirment, cum denique tot authores, quorum libros hactenus
euoluimus, noſtræ opinioni faueant.

Immò Cardanus non ſolum elephanticos, ſed etiam phthiſicos, & lue gallica labo- F
Cardanus Phthiſicos curat vipera. rantes hoc præſidio curare profitetur. Sumit enim viperam illam rubram in Gallia
Ciſalpina *Milort* nuncupatam (quamuis hæc non ſit vera vipera, vt ſuo loco dicetur)
abſciſſis extremitatibus, abiectis interaneis, & collecta pinguitudine, in fruſta ſecat,
& vna cum modico ſalis, & beniouin, in aqua fontis coquit, additis in fine coctu-
Inunctio facta adipe vipera. ræ petroſelini foliis; deinde in hoc iure panem pro ægrotantis prandio madefacit, car-
nem quoq, & ius præbet, & pinguedine iuncturas ad diem vſq; ſeptimum linit, ægroto
tamen in loco calido morante interim materia peccans tota per vlcuſcula, tubercula,
& ſudorem expellitur. At inunctio frictione vehementi fieri debet, vt rectius, & faci-
lius cauſa morbifica per apertos meatus egrediatur. Hunc vſum carnium viperæ in le-
L. 11. d. ſimp. med. fac. cap. 1. pra, & elephantiaſi, Authores didicerunt à Galeno, qui hiſtorias nonnullorum à le-
pra, & elephantiaſi liberatorum memorauit.

Primitus in Aſia, eodem teſte, quidam elephantiaſi laborans à cæterorum conſor-
Hiſtoria leproſi liberati recitata à Galeno tio ſegregatus, ſub tugurio in agris conſtructo, alebatur. Accidit autem vt vipera in G
vas vino plenum caderet, & meſſores veriti, ne ex illius vini potione aliquid mali eis
contingeret, miſericordia moti elephantico vinum hoc propinarunt, rati expedire ei
potius mori, quàm calamitosè viuere. At cũ bibiſſet, omne tuberoſum cutis veluti ani-
malium teſta excidit, & ſanitati reſtitutus eſt. Idem alteri elephantico accidiſſe in
Altera hiſtoria leproſi. Myſia narratur, qui ad balnea profectus ſperãs inde non vulgare commodum haurire,
bibit & ipſe vinum ab ancilla porrectum, in quo vipera caſu extincta fuit, & eodem
Tertia leproſi hiſtoria. modo ſanatus eſt. Item venator viperarum, dum huius morbi incommodo vexaretur,
pro ſalute admonitus, viperas, quas venabatur, fruſtatim inciſas, & anguillarum mo-
do, coctas eſitauit: deinde a grauitudo per halitum diſcuſſa eſt. Similiter vir quidam di-
ues in Thracia prædicto affectus morbo, per quietem admonitus fuit ab Æſculapio, vt
medicamento ex viperis parato quotidie vteretur, qui non multò poſt perfectam vale-
tudinem eſt adeptus.

Oribaſius quoq; in elephantiaſi, carnem viperinam adhibet, illamq; parat hunc in
Lib. 3. de morb. cur. cap. 62. modum. Abſciſſis viperæ extremitatibus, ablata pelle, & extis proiectis, truncum plu- H
ries in aqua fontis lauat; deinde in ſartagine ex albo iure condit. Ius verò album aqua
copiosè impoſita, modico oleo, & anetho addito, facillimè conficitur.

Præter hæc, nonnulli carnibus viperinis gallinas, & capos nutriunt, ad varios vſus
medicos, huncq; laborem minimè infrugiferum experiri profitentur. Neq; officit ra-
Gallinæ carnibus viperinis nutritæ. tio dicentiũ gallinas hoc cibo altas, ob virus vipereũ, humano corpori obeſſe: cum ra-
tio, & experientia totum oppoſitum demonſtrent. Anates enim in paludibus de gen-
tes buſonibus, & hirudinibus veſcuntur, gallinæ ſcorpiones, & coturnices helleboro-
rum edunt: nihilominus talia animalia in elegantibus conuiuijs quotidie adhibentur;
deinde ratio fauet experientiæ; etenim hæ animantes animalibus, & herbis venenatis
nutritæ, proprio calore natiuo, virus adeò alterant, vt ab eo aliqua pars alimentaria
ſeparetur, ſicq; earum carnes abſq; periculo ediles euadunt. Quare non immeritò Lu-
cretius canebat.

Præterea nobis veratrum eſt acre venenum,

At Capris

At capris adipes, & coturnicibus auget;
Quippe videre licet pinguescere sæpè cicuta
Barbigeras pecudes, homini quæ est acre venenum.

Nonnulli igitur tantam viperinæ carnis, & etiam earum decoctionis, pro potu, quantitatem gallinis exhibent, donec deplumentur: nam inde colligunt virtutem, medicamenti ad intimas gallinarum partes penetrasse, quas postmodum elixas ægrotantibus præscribunt; Hoc præsidio, fælici cum successu, in delenda lepra Ioannes Mattheus Gradi vsus est, famaq; (referente Gattinara) vsq; in Galliam diuulgata est: propterea quidam Gallus lepra vexatus Papiam se contulit, prænominato medico iam defuncto: ideoq; Gattinara à prædicto non recedens remedio, Gallum à lepra liberauit. Alij deglubtam, & euisceratam viperam, abiectis cauda, & capite, minutatim incidunt, & cum quatuor partibus furfuris, aut panis triti, vnà cum iure, vel aqua, vel lacte parant pultem, qua gallinas, pullos, & capones alunt. Alij satius esse arbitrantur (cum pro nutriendis pullis viperæ semper haberi nequeant) puluerem carnium viperarum seruare, quo cum decem partibus furfuris, aut panis triti pastillos pro alimento gallinarũ concinnãt. quamuis alij ad æquandam hominis temperiem, & ad hilaritatem conciliandam, carnes vipereas cum farina hordeacea, & lacte, gallinis, caponibus, & pullis præbeant. Tandem quidam carne viperina gallinas alunt, vt oua medicata habeant, quæ postmodum sumpta, virtutem conseruandæ iuuentutis, instar theriacæ possident, cum hæc humanæ temperaturæ sint conformia, & in sanguinem facillimè vertantur, necnon calorem naturalem augeant, & optimum corporis habitum procreent. Tempus autem alendi gallinas prædictis carnibus erit, quando pulli sunt iuniores, non solum vt prædicto nutrimento assuescant, sed etiam quia dum augentur maiorem vim à viperis sibi comparare possunt.

Cap. de cura debil. visus.

Modus nutriẽdi gallinas, & capos carne viperæ.

Oua gallinar. medicata, quæ arte parentur.

Cæterùm quando medicus humanum corpus exsiccare voluerit, puluere carnis viperæ in furno exsiccatæ vtetur. Sunt tamen medici, qui ad conficiendum viperarum puluerem hoc vtuntur modo: carnes viperinas illa quantitate salis communis aspergunt, qua aliæ carnes conseruari solent: deinde supra cribrum illas collocant, & subtus prunas aspersas puluere confecto ex baccis iuniperi, folijs lauri, myrrha, cariophyllis, granis alchermes, carabe, & beniouim, cribrum benè cooperiunt, vt fumus in carnes penetrare possit: suffimentum quater spatio viginti quatuor horarum repetitum, quinq; diebus continuis reiterant: postmodum carnes suffimine imbutas in olla luto diligenter munita reponunt, & in furno, cocto prius pane, tandiù detinent, donec tota caro in subtilissimum puluerem redigatur. Hic puluis non solum pro antidotis, sed etiam in cunctis alijs affectibus, quibus conuenit vipera, commendant.

Ratio conficiendi, & præparandi pulueris viperæ.

Vires pulueris viperæ.

Lactantius hunc cinerem in ictibus a vipera inflictis probat. Plinius, ad strumas dissoluendas, ter septennis diebus quantitatem huius cineris exhibet, quæ ternis digitis comprehendi possit. Aetius hunc in aliquo liquore mixtum ad expugnandum articularem morbum, vtiliter propinat. At Marcellus cinerem tanntummodo viperini capitis cum oleo cyprino, nodis neruorum medetur. Pariter Plinius hoc cinere cum aceto, ignem sacrũ deleri promulgat. Alij ex signatura, quia vipera maculosum sit animal, ad tollendas oculorum albugines, cinere viperarum vtuntur. Sed Matthiolus ad illustrandam oculorum aciem, collyrijs permiscet cinerem viperarum, quem parat hunc in modum. Viuam viperam cum duabus vncijs succi fæniculi, & modico thuris in vas fictile argilla optimè munitum conijcit, & in fornace comburit, donec fiat puluis tenuissimus. Magi, ex Plinio, ad oculos clarificandos, echinum cum pellibus vipereis aduri, & puluerem potionibus aspergi iubent: Tandem Aetius pro coercenda diuturna oculorum fluxione, cinere capitum viperarum cum decocto lupinorum permixto, & temporibus applicato vtitur. Verùm aduertendum est, quòd hic cinis virtutem causticam participat: siquidem Faloppius ponderans medicamenta calida, vltra tertium excessum, memorat cinerem paratum ex capitibus, & caudis viperarum; cum hic cinis sit acerrimus, & vim causticam possideat. Puluis etiam solius pellis viperinæ in vsu medico laudatur; nam Author de Theriaca ad Pisonem, hoc solo remedio, alopecijs medetur. Immò Quintus Serenus verba faciens de fluore capillorum, & maculis capitis sic canebat.

Collyria cũ cinere viperæ.

Serm. 2. ca. 155.

In lib. de Cauter. ca. 10.

Causticũ ex vipera quomodo fiat.

Defluit expulsus morbo latitante capillus,
Si rarò eluitur: seu vis epota veneni,

Seu ſalamandra potens, nulliſq; obnoxia flammis
Eximium capitis tactu deiecit honorem,
Nonnunquam variant maculæ, paruiſq; parumper
Orbibus aſperſum ducit noua vulnera tempus;
Viperæ pelles cinerem his addito morbis.

Item Braſauolus verba faciens de lue venerea, pro defluuio capillorum, cinerem pellis, viperarum, herinacei, & capitum murium cum ſinapi adhibet. Priſci quoq; ex viperis, ſalem conficiebant. Huius meminit Dioſcorides, & poſt ipſum Galenus, deinde Paulus Aegineta, & poſtea Plinius, qui ſcriptum reliquit, hunc ſalem lingentes claritatem oculorum facilè conſequi. Verùm, inter cæteros, Aetius de his longum ſermonem habuit. Antiqui igitur ſumebant quatuor vivas viperas recenter captas, & in olla fictili locatas, libris viginti ſalis ammoniaci, aut ſalis albi communis aſpergebant, addendo paſtillos ex gentiana, ariſtolochia rotunda, centaurea minori, cardamomo, marrubio, ſcordio, apio; chamædri, & ſemine rutæ domeſticæ paratos, immò prægrandes ſcillas in fruſta diſſectas: Ollam verò operculo, & luto probè munitã in igne adurebant, donec poſt caliginoſum, clarus exiret fumus, cinereſq; exemptos per incerniculum tranſmittebant, addendo grana iuniperi, mentham, piper longum, ſemina fæniculi, & coriandrorum; necnon alia ſimplicia huius generis, quæ theriacæ compoſitionem ingrediuntur, & poſtea hunc puluerem ſalem theriacalem nuncupabant.

Sales ex viperis. L. 4. c. 97.

Sales viperæ ex mẽte antiquorũ.

Galenus tamen in parando hoc ſale, viperas non exurebat. Scribit enim. *Beſtias ipſas non exuro, ſed paſtillos ex ipſis; quorum confectionem in theriaca docui, reliquis, quæ cum ipſis vruntur, commiſceo, & ſimul exuro, vt eam, quam in ſe habent amaritudinem, per exuſtionem abijciant. Tantam autem paſtillorum menſuram adijcio, quantam coniectura aſſequi poſſum, quatuor numero viperas excipere, & ſanè ſales optimi euaſerunt.* Quapropter ex Galeni verbis colligere licet, viperas aduſtione virtutem non amittere, quod etiam Aetius pluribus in locis ſtabiliuit. Nicolaus Myrepſus ſuum ſalem theriacalẽ hoc modo concinnat. Recipit ſalis ammoniaci, & interioris ſcillæ librã ſemiſem, ſilphij, & leucopiperis vnciam dimidiam, melanopiperis vnciam, coſti vncias duas, gingiberis, cyperi, baccarum lauri, & dauci cretici ſingulorum hexagia duo, ammoniaci, & thymiamatis drachmas duas, petroſelini, & paſtilli viperini hexagia duo: ſalem cũ ſcilla contundens medicamentum conficit. At iuxta mentem Braſauoli, in Phagedenis, & vlceribus malignis, paratur ſal theriacus ex libris viginti ſalis albi, libra vnà cum dimidia gentianæ contuſæ, libris duabus ariſtolochiæ rotundæ, & ſumitatum centaurij minoris, libra dimidia cardamomi, amoniaci, & marrubij, libra vna ſcordij, & chamædrios, & duabus viperis: omnia ſimul mixta in vaſe ferreo, ſupra prunas comburuntur, & in puluerem rediguntur.

Præparatio ſalis viperini ex mente Galeni.

Sal theriacalis Myrepſi.

Sal theriacalis ad mẽtẽ Braſauoli.

Quercetanus inter nuperos authores celeberrimus, ex ſimplicibus bezaarticis, & aromaticis, chymicis organis ſublimat liquorem, & poſtea conſeruat fæces, ex quibus omnibus, vnà cum truſtis carnium quatuor viperarum, omni ſolertia, parat ſales theriacales, quorum omnium deſcriptionem apud ipſum licet videre, qui proculdubio ori, & ſtomacho agrotantium, quam ſales antiquorum magis gratificari poterunt. Noſtra ætate Ioſeph de Sauijs pharmacopola Bononiẽſis celeberrimus ſalem ex viperis ſic præparat. Sumit ſexaginta viperas, quarum viginti in quantitate ſufficienti aquæ fontis, vnà cum cymis tenerioribus anethi coquit; hanc decoctionem per balneum maris deſtillat, & reliquas quadraginta viperas in olla cum fæcibus, quæ remanſerunt in fundo alembici, ita adurit, vt omnia in cinerem vertantur, ſupra quem affundit aquam iam elicitam, & ſal ſecundum artem extrahit. Andreas Bellunenſis fuit huius opinionis ſalem viperinum illum eſſe, qui ex viperis ſalitis colligitur: neq; præter rationem, quandoquidem Alyſius ſcriptis mandauit Maraſſos, ſeu viperas in montibus Patauinis diuagari, quę ſale condiũtur, deinde hic ſal collectus, & adhibitus doloribus à lue gallica contractis remedio eſt.

In Pharmac. ca. 23.

Noſtra ætate ſal viperæ ſic præparatur.

Bellunenſis opinio circa ſalem viperæ.

Si theriacalis, ſeu viperei ſalis virtutes examinemus, illas, ad mentem Antiquorum, innumeras eſſe inueniemus: propterea quòd huiuſmodi ſale Priſci omnes ad arcendum quodcumq; morborum genus menſas exornabant; quia valetudinem, eiuſq; conſeruationem huic ſali acceptam referebant, vt licèt apud Ætium legere, qui in omnibus cutis affectibus, nimirum in lepra, elephantiaſi, impetigine, ſcabie, & defluuio capillorum

Serm. 13. c. 97.

Virtutes ſalis viperini

A rum, huiusmodi salem commendabat: cum excrementa per cutim discutiat, & sudorem prouocando corruptam substantiam expellat, adeout in principio, nonnulli pediculos etiam excluserint, & potissimum intra spatium dierum quatuordecim, quo tempore transacto, nullus in corpore pediculus apparet. Alij huius salis vsu, in edulijs, excrementa pituitosa per os eiecerunt. Deinde tãtam suauitatem Antiqui in hoc sale inuenerunt, vt voluptatis potius, quàm suauitatis gratia, confici videretur: hunc, ad mẽsuram terni cochlearij, sumebant, vt appetentiam excitarent, corpus floridum redderent, suffusiones dissoluerent, suppressas lunares purgationes prouocarent, easdem immodicas supprimerent, & tandem, vt omne venenorum genus domarent, cum in constitutione pestilenti præstantissimum celebraretur præsidium.

Dosis salis theriacalis ad mentem Antiquorũ.

Amplius, ex mente eiusdem Ætij, hic sal morbis renum medetur, dolores capitis inueteratos sanat, epilepsiam corrigit, dummodo patiens, anni integri spatio, hoc remedio vtatur, icteritia, splene, & dolore colico laborantes, huius ope liberantur, hydropicorum aquæ exsiccantur, & fames, quam Græci vocant bulimon, dissipatur.

Loco cit.

B Insuper itinerantes hoc sale vtentes ab aeris frigidioris iniuria non læduntur: hoc febrium rigores mitigantur, & tabidi ad bonum corporis habitum reducuntur; Ad podagram maximè incipientem, & omnes articulares affectus commendatur, febres diuturnas, & potissimum quartanas remouet, si ante accessiones, & præcipuè in febrium intermissionibus sumatur. Omne lumbricorum genus à corpore expellit, dentes eo confricati albiores redduntur, & stuporem non incurrunt. Itaq; sal viperinus eadem ferè casti gat vitia, quæ carne viperina superari solent.

Vsus salis viperini in Itinere.

Vsus salis huius in podagra.

Oleũ quoq; ex viperis ad multas affectiones efficax elicitur, quod clarissimus vir Alexander Massaria Vicentinus, crassante pestilentia, commendat si hoc, à principio morbi homines inungantur. Andernacus, in hoc oleo parando, recipit libras tres Serpentum nigrorum, olei sesamini sesquisextarium in vase fictili, & vitreato angusti orificij d ecoquit, donec caro ab ossibus decidat. Manardus Serpentes nigros interpretatur viperas nigriores, & apud ipsum fit oleum hunc in modum. Sumuntur viperæ quatuor, demptis viscerib us caudis, & capitibus, quæ decoquuntur in libris quatuor olei vete-

Tõ. 2. Dialog. 8. Oleum viperinũ quo modo paretur.

C ris, & spatio sex dierum in obturato vase manent: postmodum in duplici vase, facta non leui ebullitione, viperæ cum duabus vncijs aquæ ardentis, & olei, tandiù coquuntur, donec aqua vitæ euanuerit: tunc oleum refrigeratum locatur, addita vncia salis albi optimè contriti, & drachmis duabus caryophillorum, licq; seruatur ad vsum: nam in omnibus cutis vitijs commendatur. Amatus Lusitanus saniem ex viperis dissectis, ad ignem lentum, vitreis organis, destillabat, vt inde oleum, & aqua prodiret. Immò Vincentius Stochetus Anconitanus viperarum saniem, per vitream campanam destillabat, & cutim elephanticorum linibat.

Vires olei viperini. Centur. 2.

Apud Leonellum Fauentinum, hoc oleum sic describitur. Recipiuntur tres, vel quatuor viperæ, absciss extremitatibus, in quatuor frusta dissectæ, & in olla perforata locantur, quæ in alia maiori, clausis luto orificijs, reponitur, & in cacabo aqua pleno feruefit, duarum horarum spatio, & elicitur oleum, quo occiput in paralysi inungitur. Alij, ex mente Plinij, in tribus heminis olei, viperam, exemptis ossibus, coquebant, & euulsis prius pillis, quos renasci nolebant, loco psilothri vtebantur. Doctissimus Fa-

Oleum viperinum ex mente Leonelli Fauẽtini.

D loppius verba faciens de scabie, oleum viperinum sic conficit. Duas viperas in frusta dissectas vnà cum sanguine ab illi manante, in phiala oleo plena locatas, æstate insolat; fitq; oleum rubrum, & fætidum, quo elephantici liniti, & similes liberari dicuntur. Alij, ex Plinio, adipem viperæ cum sextario olei ad dimidias decoquunt, & huius ternis stillis oleo communi additis, ad omnes bestias fugãdas homines perliniẽdi sunt. Itaq; vnusquisq; elicere potest, quòd viperæ omnibus venenis resistant, antequà ad cor properent, vel cum ptisana, vel cum aqua vitæ, cum aqua scorzonerę, & deniq; cũ aqua rosacea: In febribus mali moris, in peste, & in febre pestilenti cum syrupo de succo limonum, vel de acido citri, vel cum syrupo de acetosa, & similibus. Vnde non immeritò quidam Poeta canebat.

Descriptio olei viperini ex Falloppij sententia.

Si viuens infensa necem mortalibus affert
Vipera, dum rabido corpora dente petit.
Hæc etiam potis est moriens præbere salutem,
Atq; ægris vitam reddere corporibus.

Extractũ viperarum Nuperi authores, multa præſidia ex viperis paranda excogitarunt. Nam Chymiatri extractum viperarum cõficiunt, quod in pſora, in lepra, & in peſte ſummopere probant. Quercetanus exhibet Eſſentiam viperarum cum ſpiritu terebenthinæ paratam. E

Tinctura viperarum Item arcanum viperarum, cum ſolo ſpiritu balſamico ſulphuris, nec non Tincturam viperarum, quam inter alia medicamina ex viperis confecta, locum eminentiſſimum occupare promulgat. Idem Quercetanus, præter theriacam Andromachi, hodie in omnibus medicorum officinis ſumma cum induſtria paratam, deſcribit theriacã benedictam, theriacam cæleſtem, aliam cæleſtem redactam in ſublimiorem eſſentiam, nec non theriacam diateſſeron regiam, qnæ omnes compoſitiones, aut viperas, aut tincturas viperarum recipiunt.

Lib. 11. de ſimp. med. fac. Vinum verò, viperinum nõ eſſe nouum medicamentum ex Antiquis colligimus: propterea quòd Galenus illud in elephantiaſi, in lepra, & in ſcabie tantoperè celebrat.

Vinũ Viperinũ quale. Hoc autem vinum, poſtquam in eo extinctæ fuerit viperę, per incerniculum colatur, & ab ægrotis, abſq; vlla veneni ſuſpicione, potatur. Raymundus Lulus aquam ex viperis ad iuuentutem conſeruandam, ad vitæ longitudinem comparandam, aduerſus peſtem, F & omnia venenorum genera magnificat. Demùm aquam ex viperis cordi maximoperè ſalutarem clariſſimus Medicus Bartholomęus Galleſius Bononiẽſis conficiebat hũc in modum. Sumebat decem viperas fæminas Maio Menſe captas, & præparatas, libras quatuor hordei, manipulos octo cicorij, manipulos quatuor acetoſæ, meliſſæ, & boraginis, decem limones vnà cũ ſeminibus inciſos, drachmas tres ſantalorum citrinorum, manipulos tres ſcordij, & tormentillæ, ſeminum frigidorum maiorum, & minorũ ſingulorum drachmas duas, ligni aloes drachmam, croci ſcrupulum, caſtorei ſcrupulum dimidium, dictamni pugilum, pentaphilli, rutæ capriariæ, violarum, agrimonij, cetrach ſingulorum manipulos duos, drachmas duas cũ dimidia cornu cerui vſti, terræ ſigillatæ, & boli armeni, manipulos ſex, cardui ſancti, & ſcabioſæ: deinde omnia in libris ſexaginta aquę Caſtri Sancti Petri, quam vulgò ſigatellam appellant, ſecundùm artẽ ferue faciebat, & poſtmodum decoctionẽ hanc chymicis organis ſublimabat: Alij Medici noſtræ ętatis, in ſcabie contumaci, vtuntur decoctione viperarum; deinde carnes earundem Conſeruis miſcent, & ſpatio multorum dierũ, illas ægrotantibus ante ſyrupum matutinum exhibent.

Aqua ex viperis quahs.

Decoctio viperarum ad quid valeat.

VSVS IN THERIACA.

GALENVS, ſiue Author de Theriaca ad Piſonem, nec non alij authores Medici vni tantùm Andromacho, in fabricanda theriaca, quæ antea ſine viperis parabatur, vipereos paſtillos acceptos referunt; nam ipſe primus determinatã quantitatem trochiſcorum viperæ tali antidoto apponi excogitauit. Verumtamen Andromachus, velit nolit, cogitur confiteri vſum viperę in medicamẽtis à Nicandro Poeta, & Medico antiquiſſimo didiciſſe, qui Theriacis ſic canit. H

Semina quin capias diſſecta ex hippoſelino.
Drachmarumq; duum myrrhæ adde ſpondus amaræ,
Detonſum, & granum, quod munit ariſta cumini
Certa lege librans, & echidnam, vel cardama miſcens
Sunt ſorbenda tibi cyathis permixta lyæi.

Quis fuerit primus, qui vſus ſit carne viperina in theriaca. Fuit quidẽ Andromachus omnium primus, qui ad cõficiendam theriacam viperinam carnem adhibuit: quamuis paulò poſt in abuſionem abierit. Verùm ab Antonino Imperatore, vſus huius antidoti fuit reuocatus; quando munus conficiendi regia antidota primùm Demetrio, deinde Archiano, & poſtmodum Claudio Galeno commiſſum fuit.

Vſus theriacæ olim frequens. Immò tam frequens vſus huius antidoti Romę fuit, vt omnes Vrbis Primates, in proprijs ædibus, omni ſtudio, & diligentia theriacam componerent: ve luti apud Galenũ paſſim in libris de Antidotis, in libro de theriaca ad Piſonẽ, & in libro de vſu theriacę ad Pamphilianum legere licet. Quamuis libri de Antidotis poſtremò à Galeno ſcripti eſſe videantur: quamobrem, pro theriaca paranda, ad illos confugere oportet; cum in illis

illis multa Galenus reprobet, quæ in alijs liberis ab eo probantur: siquidem in libro ad Pamphilianum, in permiscendis carnibus viperinis cum pane, præcipit affundi ius, in quo viperæ prius decoctę fuerint: hoc autem assertum in primo libro de Antidotis explodit. Rursus in libro de theriaca ad Pisonem, pro assādis scillis, eas luto inuolui iubet, at in libro ad Pamphilianum, hanc sententiam non admittit. Hinc colligendum est primùm à Galeno scriptum fuisse librum de theriaca ad Pisonem (si tamen Galeno hic liber est attribuēdus) secundò librum de vsu theriacę ad Pamphilianum, & vltimo loco volumen de Antidotis: quapropter liber primus de Antidotis verū theriacę apparatum docet. Cæterum, temporis tractu, viperæ ad tantam diſuetudinem venerūt, vt ab alijs Serpentibus non dignoscerentur. Vnde Nicolaus Leonicenus, iustis de causis, calamitatem, & cæcitatem illius ætatis deplorauit; cum tantis antidotis careret.

In quo libro Galeni verus ther. apparatus legatur.

Huius autem ærumnæ causa fuit Gothorum, & Barbaricarum gentium in Italiam transmigratio: hinc Maiestas Romani Imperij concidit, & rerum omnium cognitio, & scientia deleta est. Idcircò medicamina ad tutelam sanitatis spectantia, & artē medicā obliterarunt: item theriacam medicamentorum omnium prę stantissimam ità deprauarunt, vt germanā eius compositionem non agnoscerent. Quare vipera huius antidoti basis olim notissima, per multum temporis spatium, ignota fuit, sicq; aliud atq; aliud Serpentis genus, maximo errore, adhibebatur. Verùm aduertendum est, quòd, ante theriacæ inuentionem, cuius author fuit Andromachus, ex viperis, & alijs Serpentibus pharmaca conficiebātur; idq; ex Dioscoride licet colligere, qui vixit ferè circa tempora Mithridatis Regis Ponti, qui Antidoto à se fabricatæ proprium nomen indidit, eiq; maximam gloriam conciliauit.

Cur cognit. viperarum olim ignotafuerit.

Li. 2. c. 16.

Itaq; Dioscorides de viperis sermonem habens, docet ratione deglubendi viperas, easq; coquendi in oleo, vino, sale, & anetho, vt exhibitæ strumas deleāt, & oculos clarificent. Quocirca optimo iure admonet Aetius cauendum esse, ne reliqua Serpentum genera viperæ similia, pro antidotis componendis sumantur, nam similis viperę est Amodytes, hæmorrhous, cenchrias, & seps, qui serpentes colore inter se distinguēdi sūt, cū vipera colore subflauo insignita sit, & prædicti Serpentes fusci, & nigricantes, nec non colore arenæ simili præditi sint. Aspides quoq; viperis aliqua ex parte similes, vitandi sunt; etenim Author libri de theriaca ad Pisonem viperas ab aspidibus manifestè segregat. Immò ad fabricandam theriacā, viperas cæteris Serpentibus præstare asseuerat, quoniam huiusmodi bestiæ alijs Serpentibus minus tabificam vim participēt: Quamuis alij tradant viperam inter reliquos Serpentes excellere, quia cum homine maximam habeat sympathiam: nam viperina caro hominem nutrit, & humana vitam, vsu prædictæ carnis longior efficitur. Præterquamquod Pythagoras scriptum reliquit, ex corrupta hominis spinali medulla viperam, & Serpentem nasci. Deinde Antigonus Tralianus, Appianus Alexandrinus, & alij historici non proletarij, ex mulieribus quādoq; viperas, & etiam ex capillis hominum oriri promulgarunt.

Decoctio viperarum ex mente Dioscoridis Serm. 13. c. 90.

Cur viperæ, & non alijs Serpētes in theriaca locū habeant.

His addamus, quòd viperæ viuæ in dolio vino pleno suffocatæ, ob singulares huius animalis dotes, vinum licet corruptum in pristinum statum restituunt. Id Baldus Angelus Romæ in cella vinaria Eminētissimi Cardinalis Vrsini accidisse retulit. Docti tamen viri opinantur Andromachum, ad theriacam parandam, præ cæteris Serpentibus, viperam elegisse, quoniam multò ante, caput viperæ Nicander ad Serpentum ictus apponi iussit, & quoniam medicina experta potius, quàm non experta semper probatur: ideo Andromachus diuturnæ obseruationi, & authoritati Nicandri nixus, viperam in theriacali antidoto collocandum esse iudicauit.

Vinum corruptū, qua ratione in pristinū statum restituatur.

Non defuerunt tamen nostræ ætatis viri, qui aspidū, & reliquorum etiam Serpentū carnes antidotis addere non erubuerunt quod magna temeritate potius quàm ratione prę stare ausi sunt; cum longa experientia comprobatum sit viperam in medicamentis, ad arcendos morbos, locum habere.

Antequam igitur viperæ, pro conficiendis trochiscis theriacam ingredientibus discecentur, diligenter examinandæ sunt conditiones, quibus viperæ huic vsui destinatæ gaudere debent. In primis Galenus viperas in locis maritimis, seu humidioribus collectas reprobat: siquidem Aristoteles scriptum reliquit à locis morum diuersitatem produci: cum loca montana bestias ferociores, & viribus robustiores reddant. Secundò considerandum est tempus, quo viperæ sunt colligendæ. Etenim multi fuerunt huius opinio-

L. 2. de Anim.

Lib. 11. de hist. An. c. 29.

Tẽpus capiendi viperas pro magnis antidotis quæ ſit.

opinionis viperas eſſe capiendas eo potiſſimum tempore, quo ſenectam deponunt. Alij E
tradiderunt non eſſe capiendas ſtatim atq; à cauernis exeunt, quoniam tunc frigidæ, &
ſiccæ, & inedia maceratæ ſunt, neq; æſtate, quoniam hæ ſitim inducunt; ſed vere potiſ-
ſimum finiente, & æſtate inchoante. At ſi ver naturam hyemalem participauerit, tunc
circa initium æſtatis comprehendendæ ſunt, non multò poſt ortum Pleiadum, vt Ga-
lenus ſignificauit. Quamuis alij tempus vindemiarum ad capturam horum animā-
lium elegerint, quia tunc temporis viperas magnas, & corpulentas eſſe affirmant. Ve-
rumtamen tempus ad id magis opportunum. Ver eſſe arbitratus eſt Andromachus pri-
mus Theriacæ inuentor, dum his carminibus canit.

Πρῶτα μεν ἀγρεύσαιτο κακηθείας ὑποέρημος φῶς
Τολμηρὴ μάρψασα χερὶ θοοὺς ὄφιας
Τοὺς, ἤδη χρυερὸν ἀπὸ χείματος, ὀυκέτι γαίης
Κρυπτουσι σπείρασι παμφαᾶν ἔνερθε μυχοί.

Qui verſus ſic latinè vertuntur.

Primum quidem venabitur veneficas expertus vir.
Audaci capiens manu celeres angues. F
Hos iam horridam poſt hyemem, neq; amplius terræ
Latent concluſi prorſus ſubtus latebras.

Fœminæ viperæ, & non mares eligendæ ſunt.

Tertiò viperę ad trochiſcos pro theriaca parandos fœminæ, & non mares ſunt eligẽdę,
& potiſſimum quæ ſeminarium æquale ſeminibus papauerum habuerint: nam quę ouis
caruerint tanquam incompletæ, & inutiles reijciuntur: item quæ ouis grandioribus re-
fertæ fuerint, reprobantur: quandoquidem, cum maior pars alimenti augmento ouo-
rum famuletur, neceſſariò viperæ macilentæ redduntur. Ambiget fortè aliquis, qua de
cauſa ſcripſerit Galenus viperas theriacam ingredientes non debere eſſe prægnantes,
cum tamen omnes viperæ fœminæ, quæ in gratiam medicamentorum diſſecantur, ouis
magnis, vel paruis redundent: hac de re omnes erunt grauidæ, conſequenterq; ad the-
riacam ineptæ.

Viperæ pro antidotis an prægnãtes eſſe debeant.

Difficultas diſſoluetur, ſi dixerimus, viperis accidere, quod gallinis, & piſcibus con-
tingit, quæ animantia, etiamſi ouis referta fuerint, prægnantia eſſe non dicuntur, niſi G
prius à maribus compreſſa fuerint. Quare ante congreſſum illa oua ad generationem
prorſus inutilia appellãtur. Quapropter, licèt in viperis fœminis oua inſtar granorum
milij, vel ſeminum papaueris reperiantur; nihilominus eas nunquam grauidas, niſi poſt
congreſſum, nuncupare poterimus: etenim illa oua ante receptum ſemen, parua ſem-
per manere exiſtimamus. Itaq; viperæ tunc dicendæ erunt prægnantes, non quia ouis
ſcateant, ſed quia ſemen maris receperint, quia tũc oua augeri incipiunt. Quamobrem
prægnantes à non prægnantibus, ouorum magnitudine, & paruitate, diſtinguuntur.

Viperæ quãdo prægnãtes appellandæ ſint.

Aliter etiam dubitationem poterimus demoliri, ſi dicamus viperas ouis redundan tes,
etiam poſtquam ſemen receperit, ad antidota eſſe idoneas, antequam oua augean tur,
quæ niſi creſcant, non poſſunt tale detrimentum carni viperarum afferre, quin hæ be-
ſtiæ in theriaca adhiberi poſſint.

Viperarum igitur alias circa initium Aprilis, alias ineunte menſe Maio captas in di-
ſtinctis capſulis ſeruauimus: ſiquidem hac diligenti obſeruatione, à comprehenſis ini-
tio Aprilis fœtus eo anno edi non vidimus. Viciſſim viperæ captæ circa initium Maij, H
aduẽtante Auguſto menſe, catulos enixę ſunt, quoniam tempore prędicto captę, erant
prægnantes, quotieſcunq; malè affectæ nõ eſſent, & ad generationem ineptæ. Itaq; vi-
pera quamuis ſit venenata, præparata tamen in Antidotis reponitur. Quare non in-

In Baſil. Chymic. Lib. 1. de Antid.

iuria ſcribebat Crollius venenum redactum in arcanum, non veneni, ſed præſtantis me-
dicamenti naturam ſapere. Quapropter vipera, ad mentem Galeni, vtrimq; per quatuor
digitos infra caput, & caudam reſecanda eſt. Caput aufertur, quia peſſimo redundet
humore; cauda verò tanquam portio ſordidioris ſubſtantiæ, & etiam quia, inſtar caudę

Cur capita & caudæ viperarum amputentur.

piſcium, ob frequentem motum, minus pinguis ſit. Idem repetit Andromachus, quan-
do de trochiſcis viperinis canit hunc in modum.

Deprehenſis igitur ſummum caput imaq; cauda,
Demenda, hinc quicquid venter inanis habet.
Infert nam ſæuos hinc, atq; hinc vipera luctus,
Et ſquamis caudæ dira venena tegit;

Ceruĩ-

A *Ceruicisq; ideo tantum, caudaq; secabis*
In pugnum quantum est alta reducta manus.

Ex quibus Andromachi verbis, manifestè percipimus viperas infra caput, & caudam per quatuor digitos secandas esse. Sed aduertendum est, dum viperæ pro compositione medicamenti inciduntur, num truncatis capitibus, & in aqua positæ protinus exangues, & immobiles fiant, tunc enim tanquam inualidæ reijciendæ essent; quæ verò diutius in aqua volutantur, & dissectæ copiosum effundunt sanguinem, optimæ, & præstantissimæ habentur, cum à doctrina Galeni minimè recedant. Quæ autem carent prædictis conditionibus, si adhibeantur, theriacam prorsus inualidam reddere feruntur. *Lib. 2. de Antid.*

Ex præparata viperarum carne trochisci theriaci componuntur, ex quibus postea percelebris illa antidotus, theriaca nuncupata, & ad morsus venenatos tantoperè commendata concinnatur. Horum etiam meminit Iulius Cæsar Scaliger in Poematibus, quando cecinit.

B *Qui circulator Mithridaticas offas*
Aut viperinos callida arte pastillos.

Olim Dioscorides carnes viperinas, cum vino, & oleo decoquebat: hinc nuperi authores eum secuti, ad diuturniorem carnium durationem, his panem addiderunt, indeque pastillos confecerunt. Addit Galenus trochiscos viperinos à nonnullis solere contundi, & denuò in puluerem redigi, eiq; nonnihil salis cum iure admisceri. Plinius has carnes ex aqua, & anetho coqui, & spinis exemptis, & addita similagine trochiscos parari, & in vmbra siccari tradit. *Lib. 11. de simp. med. fac. c. 1.*

Trochiscorum viperæ compositio.

Alij, vt Auicenna, & Paulus Aegineta, panem cum carne viperina, sine vllo iure miscentes, pastillos concinnabant; ne addito iure, citius corrumperentur, & acidi fierent. Propterea Maranta, in correctione horum trochiscorum, meritò scribebat (si fieri potest) sine iusculo parandos esse, aut saltem cum illius exigua portione, quod præstitit Aetius, qui trochiscos sic parat. Viperas ab vtraq; parte concisas, exemptis interaneis, tanquam excrementorum receptaculis, necnon detracta cute, & pinguedine, aquis primum diligenter abluit, deinde coniectas in lebetem cum sufficienti quantitate aquæ fontis, viridiq; anetho, supra prunas coquit. Salis autem, si viperæ opportuno tempore collectæ fuerint, tantillum, sin æstate inchoante captæ, nihil addit. Deinde carnibus probè coctis (cocturę autem inditium erit, quando spinę à carnibus separantur) lebete ab igne depositio, carnes à spinis segregat, quibus seorsim positis parùm iusculi earũ adijcit, vt pastilli exsiccati melius conteri possint. Itaq; carnes diligenter expressas, & ponderatas in pilam conquinariam asperiorem conijcit, ijsque aliquandiù tritis panis ex purissima farina optimè fermentatus in furno, & non sub clibano coctus admiscetur. *L. 3. ca. 97.*

C Nonnulli tamen in permiscendo pane, cum carne viperina hanc quantitatem seruandam percipiunt, vt pondus panis, viperinæ carnis dimidio minùs sit: quamuis alij æquam portionem, & alij tertiam partem adiungant. Aetius tamen & ipse interdum quartam, interdum quintam partem imponit. Verùm nisi panis probè coctus fuerit, impendet periculum, ne medicamentum aliquid aciditatis contrahat. Quapropter satius erit; panem hunc aliquot dierum spatio in loco ficciori priùs exsiccare. Demùm quando viperæ pani iunguntur tunc ita diligenter subigendæ sunt, vt nulla portio viperinæ carnis incontusa remaneat. Tunc ex illa massa, affuso nonnihil iusculi, & contactu opobalsami, pastilli tenues, & non crassi finguntur, vt citiùs exsiccari possint. *Quantitas panis admiscendi cum carne viperina.*

D Cella autem, in qua pastilli siccantur, in superiori domus parte ad meridiem potius, quàm ad Septentrionem sit conuersa, vt radios solares, tota ferè die admittat. Sed pastilli frequenter vertendi sunt, vt melius siccescãt, qui postquam probè exsiccati fuerint, adhuc in eodem domicilio remoti tamen à radijs solaribus relinquantur: postea opobalsamo liniendi, & in vase vitreo, stanneo, vel aureo condendi sunt, donec ad confi-ciendam theriacam promantur. Vitrum autem magis probatur, quia nullam fraudem admittat: cum stannum mixtione plumbi sæpè sæpius adulteretur. Itaq; ex prædictis percipiendum est, magisterium trochiscorum viperinorum in vera, & legitima carnis viperæ coctura consistere, quæ sicut licet legere apud Marantam virum celeberrimum, tanti momenti est, vt ab ea perfectio, & imperfectio antidoti dependeat. Hodie apud nos ex carne viperæ omni solertia cocta viperini trochisci formantur, ea ratione, quæ *Trochisci viper. qua ratione cõseruandi sint.*

in

in Antidotario Bononienſi exponitur. Sumuntur enim vnciæ octo viperinæ carnis cum anetho, ſale, & aqua coctæ, vnciæ duæ panis triticei puriſſimi, triti, & cribrati, ex quibus omnibus trochiſci concinnantur oleo nucis myriſticæ liniuntur, in loco opaco à vento boreali perflato ſiccantur, & demum ad vſum theriacæ ſeruantur.

In Pharm. lib. c. 24.

Dubitatio Quercetani circa trochiſcos viperinos.

Clariſſimus vir Quercertanus circa compoſitionẽ horum trochiſcorum trifariam dubitat. Primò num quædam ſit lex, quæ nos ad hanc vulgarem trochiſcorum præparationem impellat; deinde an huic compoſitioni aliquid addendum, vel demendum ſit tertio, an viperina caro, præter trochiſcos in præſtantiores remediorum formulas trahi poſſit. Quibus difficultatibus diſcuſſis, conatur Quercetanus ad varia theriacarum genera componenda, viam reſerare, quibus omne venenorum genus profligari poſſit. Quoad primam quæſtionem, confugere ad conſuetam, & vulgarem trochiſcorum viperinorum præparationem abſurdum eſſe arbitratur, nam aſſerit viperinam carnem in alijs etiam remedijs ſuam efficaciam exercere poſſe. Id etiam nos affirmamus; propterea quod citra vſum trochiſcorum, & theriacæ, viperæ, Galeno teſte, in vino ſuffocatæ lepra laborantibus præſtò fuerunt: atreſtamur quidem præparationem trochiſcorum, ad compoſitionem theriacæ, eſſe neceſſariam, qua, noſtra ætate, frequenter vtimur. In ſecunda quæſtione tradebat Quercetanus vulgarem trochiſcorum parandorum methodum correctione indigere; cum formulæ prædictis præſtantiores, & vtiliores inueniri poſſint. Sed animaduertendum eſt vulgarem trochiſcorum formulam nulla egere correctione; cum in vſu medico ſuum ſortiatur effectum, dum mirandum in modum ægris opituletur. His addamus non eſſe admodum difficile inuentis addere, dum ipſe Quercetanus varias confectiones viperinas aromaticas deſcribit. Demum circa tertiam quæſtionem, concedimus viperas ad varias præſidiorum formulas trahi poſſe, intacta tamen methodo parandi trochiſcos, & theriacam, quæ in affectibus venenatis, noſtra ætate, ægrotis immenſam vtilitatem, & Medicis non vulgarem gloriam conciliat. Præterea commendamus confectionem viperinam aromaticam, confectionem viperinam ſaccharinam, & confectionem viperinam iuniperam à Quercetano deſcriptas, & ab alijs deſcribendas: cum viperæ ſexcentis modis ad varias affectiones expugnandas, præparari, & concinnari poſſint.

Reſpõſio ad ſecundum quæſitum.

Reſpõſio ad tertia quæſitum.

Theriaca igitur Andromachi ex carne viperina conſtans, inter cætera antidota, locum eminentiſſimum proculdubio occupat: cum non ſolum ad ictus Serpentum, & ad cætera caſtiganda venena adhibeatur, ſed etiam quia articulorum dolores iuuet, fluxiones, & hydropicorum aquas exſiccet, elephantiaſi laborantibus opituletur, febres quartanas terminet, melancholicos exhilaret, citrinum ictericorum colorem deleat, onus anhelantis pectoris tollat, nephriticis præſtò ſit; hepatis, & lienis affectibus, necnon dyſentericis, epilepticis, & cardiacis profit. Omne lumbricorum genus ab inteſtinis auferat, & deniq; quia præſtantiſſimum ſit peſtis remedium. Immò in ſanis theriacæ frequens vſus eſt ſalubris, quoniam valetudinem ſtabilem promittit, omnia excrementa conſumit, actiones naturales roborat, necnon ſenſus, & mentem acuit: Amplius itinerantes aduerſus frigoris iniuriam armat, humanum corpus à venenis, & ab alijs noxijs medicamentis tuetur, ſanguinem optimum reddit, & tandem aeris, & aquarum vitia emendat. Aliæ etiam innumeræ virtutes paſſim legendę ſunt apud Galenum in libro de theriaca ad Piſonem, & in libro de vſu theriacæ ad Pamphilianum.

Vtilitates varias theriacæ Andromachi.

Vſus theriacæ in ſanis, quod præſtet.

Verùm antequam medici, ad prædictos affectus, theriacam Andromachi præſcribãt, illorum intereſt conditiones eius diligenter examinare; num ſcilicet legitima, & genuina ſit theriaca, ne à Pharmacopæis magno ægrotantium damno decipiantur. Propterea Galenus admonebat medicos, vt huius antidoti periculum facerent in gallis à vipera demorſis, priuſquam, in varijs affectibus, illam adhiberent. Immò in libris citatis, nempè de theriaca ad Piſonem, & de vſu theriacæ ad Pamphilianum, promulgabat theriacam illam eſſe optimam, & genuinam; quę data homini, qui ſumpſerit catharticum medicamentum, citra vllam ægrotantis noxam, deiectionem impediret. Quod reuera in praxi quotidiana experientia demonſtrare ſolet.

VSVS IN VARIIS.

CLARISSIMVS vir Ioannes Baptista Porta, & alij authores non proletarij monimentis mandarunt pennas accipitrum citius mutari, si carnibus gallinarum viperis nutritarum alantur: immò addunt prædictas aues, per diuturnum tẽporis spatium, incolumes seruari. Hinc fortè didicerunt medici gallinas carnibus viperinis alere, vt homines delicatos ab ægritudinibus cõtumacibus liberarent, quibus viperina caro præstò esse solet. Insuper Scythæ populi suas sagittas toxico inficere cõsueuerunt: hoc autem, vt nonnulli obseruarunt, ex humano sanguine, & viperina sanie concinnare solebant. Amplius habemus in historia morali Indiæ occidentalis, vbi sermo fit de superstitiosis Mexicanorum Sacerdotũ inunctionibus, quòd huiusmodi Sacerdotes domi rem diuinam facturi, atramento, aut fuligine, à capite, vsq; ad pedes se linibant; itaut Aethiopes ad vnguem repræsentarẽt. At in syluis, vel specubus sacrificaturi, vel timoris auferendi, vel semetipsos animandi causa, aliud vnguentum vsurpabant, quod ex venenosis animalibus, veluti ex araneis, scorpionibus, salamandris, & viperis in templo Deorum parabatur, cui postmodum puluis ex peto, nempè nicotiana, vel tabaco admiscebatur.

Viperinæ carnis vsus in deplumãdis accipitribus.

Li. 5. c. 26.

Vnguẽtum Maxicanorum ex viperis.

DE AMMODITE. Cap. III.

ÆQVIVOCA.

AVTHORES non vulgares immanem Serpentem Ammoditem ad viperarum genera, tum ratione figuræ, tum ratione partus, non immeritò referunt. Cuius serpentis, etsi Dioscorides non meminerit: nihilominus eius natura silentio non est inuoluenda. Primitus igitur aduertendum est, appellationem huius Serpẽtis ambiguitate laborare: propterea quod reperitur quædam species piscis oblonga Anglis Sandilz nuncupata, quasi anguilla arenæ (cum arenàm sępè sæpius subeat) quæ Gesnero, græco vocabulo, Ammodites nuncupatur. Pariter Callionymus piscis, Hesychio teste, Ammodites, vel Psammodites vocitatur; quoniam in arena, quæ Græcis ἄμμος, seu ψάμμος dicitur, se condat. Horum piscium natura in Historia piscium vbertim examinata fuit, ad quam lectorem, breuitatis studio, relegamus.

Sandilz quid sit.

Li. 2. c. 57.

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

LATINI hunc Serpentem, desumpto à Græcis vocabulo Ammodytem nuncuparunt, quibus ἀμμοδύτης, & ψαμμοδύτης, nec non apud Poetas ἀμμοδύτων, dicitur. Quare multi vocem hanc per Ypsilon in tertia scribere malunt, deriuando nomen ἀπὸ τοῦ ἄμμῳ, καὶ τοῦ δύνω; quoniam hoc Serpentis genus arenam subeat; veluti πρωκτοδύτης dicitur, qui cauernam subit: cum ἄμμος, vel ψάμμος arenam, & sabulum denotet, & δύνω subeo exponatur. Quamobrem etiam ἀμμοβάτης apud Lexicographos pro specie cuiusdam Serpentis per arenam incedentis legitur. Suidas quoq; vt habetur in Thesauro linguæ græcæ, ἀμμοατὶν speciem quamdam Serpentis esse astruit, quæ forsan ab Ammodyte non discrepabit. Cæterùm neq; à ratione alienam esse eorum opinionem arbitramur, qui Ammoditem ἀμμοδιήν, per iota scribunt: siquidem

Quomodo nomen huius Serpentis scribendum sit.

quidem nomen deducunt ab ἄμμος arena, & διορύττω perfodio, & fodiendo penetro; cum hæc Serpentis ſpecies, roſtro curuo, ritu ſuis, arenam, & ſabulum facile perfodere poſſit. Aliter Aetio, ſecundùm nonnullos, κεγχρίας, nempe cenchrias, ideſt ſerpens miliaris, ob duritiem caudæ inſtar granorum milij, nuncupatur.

Alioquin κεγχρίτης, ſiue cenchrites eſt aliud Serpentis genus, nimirum Acõtia apud Aetium, quamuis impropriè. quoniam κεγχρὶς, videlicet cenchrus Dioſcoridis non eſt Acontias, neq; Ammodites, de quo in præſentia verba facimus, cum illis enim nullam habet ſimilitudinem, vel cognationem, quia talis Serpens maculis perquam minimis, milij magnitudine, reſperſus ſit, quamuis in aliqua Aetij latina editione, hæc nomina non legantur. Qua de cauſa alij hunc Serpentem non cenchrian, ſed cerchrian appellandum eſſe exiſtimarunt, quia κέρχρον durum expoſuerunt; cum tamen hæc vox nullibi apud Græcos reperiatur. Hunc potius κέγχρον, nempè aſperum indigitare debuiſſent; quoniam verbum græcum κεγχρόω exaſperare ſignificat, ſeu paruulis punctis, veluti granis milij, aſperum reddere, cuius naturæ, cauda huius Serpentis eſſe perhibetur. Quamquam nonnulli ſint huius ſententiæ Ammoditem, cẽtriam, aut centritem, ob duritiem caudæ, nominandum eſſe: cum centrũ pro duritie ab authoribus vſurpetur: etenim κέντρα dicuntur quædam lignorum, & lapidum vita, de quibus Theophraſtus ſermonem habuit. Vnde Plinius in quibuſdam arboribus, veluti in marmore, centra quædam, ideſt duritias clauis ſimiles, & ferris inimicas eſſe aſſeuerauit.

Cenchrus Dioſcoridis nõ eſt Acõtias, neq; Ammodites.

Centria, & centrites quid ſit.

Lib. 5. hiſt. plant. c. 3.

lib. 16.

Hãc opinionem videtur fouere Aelianus, qui Dipſadem melanurum, Ammobatem, & centridem cognominauit. Hinc eliciendum eſt, cum Ammobates, etiam centris dicatur, Ammoditem quoq; licèt à Dipſade Serpentem diuerſum, alio vocabulo centridem, centriamq; nominari. Præterea idem Aelianus ſcriptum reliquit, quòd Aſpis ſolo tactu interdum interimit: quemadmodum ſolo afflatu centrias, & rubeta. Apud Arabes hic Serpens Ammiodutus appellari videtur: quandoquidem Auicennas agens de Ammiodato, & Caubaro, horum ſerpentum colorem arenæ ſimilem eſſe pronunciauit, qui color in Ammodite obſeruatur, præterquamquòd hæc vox (Ammiodutus) cum Ammodite Græcorum maximam conuenientiam habere dicatur. Inſuper Ammodites cornutus Serpens nominatur, non quia cornibus, vt Ceraſtes ſit inſignitus, ſed quia eminentiam quamdam cornu æmulantem, ſupra naſum gerat. Neq; admiratione teneri debemus cornua ſerpentibus ineſſe: ſiquidem, vt inferius explicabimus, Serpentes ab authoribus vnicornes, bicornes, tricornes, & multicornes recẽſentur. Hæc de cauſa Matthiolus admonuit hunc Serpentem à circumforaneis aſpidem cornutũ cognominari; nec præter rationem, cum à Bellonio aſpis nominetur, deinde, roſtro repando, cornu imitatur. Amplius vipera cornuta Illyrica à nonnullis appellatur, cum in illa regione frequens conſpiciatur. Item vipera monoceros, & cornigera vocitatur, ob callum, qui ſummam partem oris exornat.

Lib. 5. de hiſt anim. c. 51.

L. 9. c. 11.

L. 4 ſen. 6. tract. 3. ca. 49.

Nomina Arabica huius ſerpentis.

Aſpis cornutus circumforaneorum.

FORMA, ET DESCRIPTIO.

OLAVS magnus ſcriptis mandauit quoſdam eſſe ſerpentes arenacei coloris, longitudine cubitali, maculis nigris diſtinctos, habẽtes ſupra dorſum linearũ veſtigia: deinde inter horũ ſerpentium genera Ammoditem connumerat. quamobrem Lucanus colorẽ arenaceum huius Serpentis contẽplans canebat hũc in modum.

Concolor exuſtis, atq; indaſcretus arenis
Ammodites.

Eſt igitur fera hæc viperę perquàm ſimilis, capite tamẽ ampliore, & maxillis latioribus, & in ſuperiori parte roſtri eminentiam quamdam acutæ verrucæ ſimilem gerens. Propterea vulgares, non iniuria, cornutum ſerpentem, vel cornutam viperam nũcuparunt. Aetius quoq; Ammoditem cubitalis magnitudinis, & arenacei coloris eſſe ſtatuit. Immò pellem maculis nigris præditam, & caudam prædurã ei aſſignauit: has autem conditiones lector in icone, quam exhibemus, melius, & commodius meditari poterit.

Li. 9. Phar. ſal.

L. 13. c. 25.

AM-

Ammodytes.
Vipera cornuta Illyrica.
Vipera monoceros.
Aſpis Bellonij.

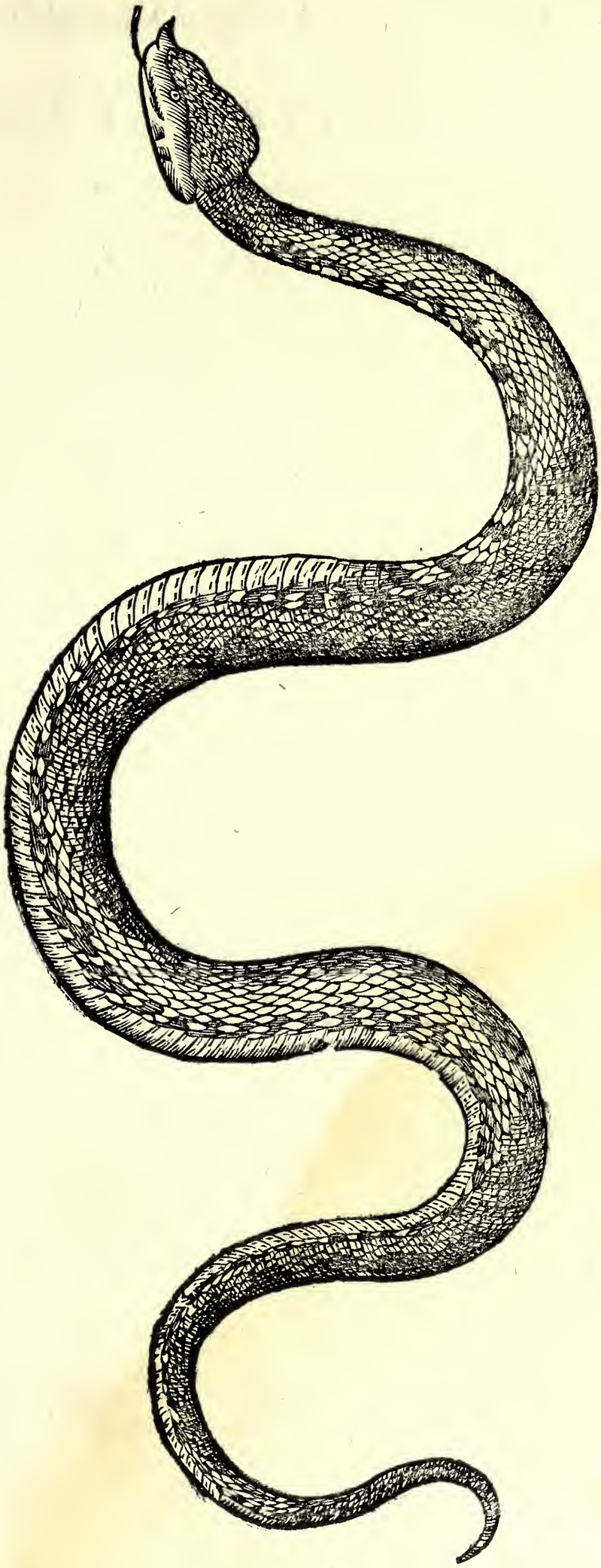

P

NATVRA, ET LOCVS.

Quare multi Serpentes viperis ſimiles eſſe dicantur.

AMMODITEM viperæ naturæ authores non vulgares eſſe ſtatuunt: quandoquidem Quatramius in tractatu de theriaca, & mithridato retulit ſe in capſulis circulatorum ſæpius hoc Serpentis genus obſeruaſſe, quod catulos, ritu viperarum, enitebatur. Quocircà optimo iure Aetius Ammoditem, Hæmorrhoũ, & alios Serpentes huius generis, viperis perquam ſimiles eſſe tradebat, quam ſimilitudinem non in colore, ſed in partu licet nobis contemplari: cum prædicti Serpentes arenacei fuſci, nigricantis ſint coloris, qui color nigricans colorem concreti ſanguinis propriè æmulatur: cum alioquin vipera à flauo, & ſubflauo colore non recedat.

Locus proprius Ammoditis.

In cõm. ad Dioſc. l. 6. cap. 45.

Si locum natalem conſideremus, habemus ex Solino Ammoditem in Libya ſtabulari: eum tamen pluribus alijs in locis, & potiſſimum in montibus Illyriæ, ex Quatramio, verſentur. Matthiolus non ſolum in multis Italiæ, & Illyriæ locis, ſed præſertim in comitatu Gorienſi, & montibus Iapidiæ, hoc Serpentis genus obſeruari tradidit.

SIGNA, ET REMEDIA VENENI.

Loco cit.

AVICENNAS verba faciens de Ammioduto, & Caubaro, promulgabat demorſos ab huiuſmodi feris incidere in vehementiſſimum dolorem, partemq; affectam apoſtemate corripi. Hinc fortè Olaus Magnus deſcribens ſigna veneni huius Serpentis ea eſſe protulit, quando particula demorſa non ſolum ingenti dolore, & tumore afficitur, verùm etiam quando virus à vulnere effluit, & propterea ſi patiens tertio die non perit, quandoq; ad ſeptimam vſq; diem vitam protrahit. At, inter cęteros authores clariora huius veneni ſigna aſſignat Matthiolus, dum percuſſos ab Ammodite, feſtina morte opprimi ſcribit, & à vulnere eorum, qui tam breui tempore non obeunt, ſanguinem primò dimanare, labiaq; vulneris intumeſcere, deinde paulò poſt ſaniem effluere, capitiſq; grauitatem, & animi deliquium generari. Immò addit homines etiam rubuſtos ab hoc Serpente ictos triduo interire, & celerius, qui à fœmina ſauciantur. Quamuis obſeruauerit nonnullos ab hoc Serpente percuſſos, ad ſeptimam vſq; diem vitam protraxiſſe.

Animi deliquium ſequitur mor ſum huius Serpentis.

Remedia veneni Ammoditis.

In cõm. ad Dioſc. l. 6. c. 47.

Præſidia hoc venenum caſtigantia, in primis communia laudat Auicennas: deinde tanquam alexipharmaca, caſtoreum cinnamomum, & radicem centaureæ cũ vino exhibet. Item radicem Ariſtolochiæ longæ, & Gentianæ probat: poſtmodum pro emplaſtris parandis, mel exſiccatum, & tritum, radices granatorum, centaureæ, ſemen lini, harmel, lactucæ, & volubilis præſcribit. Verùm Matthiolus admonet primò appoſitis cucurbitulis ambitũ vulneris ſcarificandum eſſe, iniectis tamen vinculis arctiſſimis partibus ſuperioribus. Deinde tanquam præſidium peculiare mentam ex aqua mulſa potam, caſtoreum, caſſiam, & ſuccum artemiſię cum aqua commendat. Præterea theriacam in potu exhibet, eademq; vulnus linit, & tandem emplaſtris attrahentibus vtitur. Immò in hac affectione cataplaſmata nomis, & vlceribus Serpentibus conferentia ſummoperè celebrat.

DE

DE CERASTE. Cap. IV.

ÆQVIVOCA.

POST Ammodytem de Ceraste verba facere libuit; cum ambo hi Serpentes in locis arenosis libenter stabulentur. Cauendum tamen est, ne vocabuli ambiguitas nos decipiat: siquidem Cerastes, & Græcis κεραστὴς, aut secundùm Hesychium, κεραιστὴ, cornutus quidem exponitur: sed postea hoc nomen interdum quandam insecti speciem designat, quę secundùm Physiologos, in olea gignitur, deinde in ficu parere perhibetur, de qua Theophrastus vbertim egit. Aliquando, ex sententia Scholiastis Aristophanis, Cerastes tãquam Cerui epitheton vsurpatur, cũ hoc animal magnis cornibus insignitum sit. Amplius apud Hesychium legitur. Κεραιστὴς, κομήτης, ἁλιεὺς, πολεμικός, εἶδος ὄφεως, καὶ ὁ κέρατα ἔχων. Quare ex his verbis Hesychij colligere oportet, prædicto nomine, significari quandam cometæ speciem, quam etiam Plinius Ceratiam à cornu appellauit, deinde piscatorem, vt piscis quamdam speciẽ, item bellicosum, necnõ serpentis speciem, & quodcumq; cornibus est præditum. Pręterea Cerastes Pausaniæ pater nuncupatus fuisse perhibetur, necnon iuuenis ille Comates, vel cincinnatus, qui olim ab hero in cauata arbore inclusus fuit, & per spatium annuũ ab apibus nutritus, de quo cecinit Theocritus hunc in modum.

Insecti genus.

L. 4. de hist. plant. c. 5.

Cometæ species.

Piscis species.

Cerastes nomen propriũ viri.

Non Cerastem, quem olim nutriuit ea, quæ Taurum habuit patrem.

Tandem Cerastę apud Salaminos quidam boues à magnitudine cornuũ fuerunt nuncupati: nam olim in quodam Insulæ Cypri oppido Amathunte dicto, cum Incolę supra aram Iouis, trita consuetudine, aduenas sacrificarent. Venus horum crudelitate læsa, ne sedes proprias deserere cogeretur, illos in boues vertit; quorum meminit Ouidius, dum cecinit.

Idyll. 30.

L. 10. met.

Atq; illos gemino quondam quibus aspera cornu
Frons erat, vnde etiam nomen traxere Cerastæ.

Quocirca Tritonius in Mythologia huc respiciens dicebat. *Quid verò de populis illis dicendum, quos Cerastas vocant? qui tantum abest, vt hospites benignè, ac liberaliter tractarent, vt illos etiam crudelissimè cædentes in ara immolarent.* Quamobrem nonnulli scriptis mandarunt Cypri incolas tanquam cornibus insignes Cerastas cognominatos, & Insulam quoq; Cerastiam nominatam fuisse. Nihilominus Xenagoras Insulam hanc potius à situ quàm a cornibus Incolarum, Cerastiam vocatam fuisse arbitratur: quandoquidem hæc promontorijs percurrentibus, veluti infestis, & manifestis cornibus assurgat. Immò, ad mentem Plinij, Cerastæ dicuntur etiam Insulæ, quæ secus Arabiæ latus propè Syenem in fine Aethiopiæ sitam, conspiciuntur.

Populi Cerastæ nuncupati.

SYNONIMA, ET ETYMVM.

LATINI hanc serpentis speciem Græcos imitati Cerastem appellarunt. Illis enim dicitur κεραστὴς ἀπὸ τοῦ κέρατος, nimirum à cornu, quia hoc animal, ritu cochlearum, duas in fronte eminentias habeat, sed solidiores, & robustiores, non autem arietum cornibus similes, vt perperam voluit Isidorus. Horum Cerastis cornuum meminit etiam Nicander in Theriacis, quando cecinit.

L. 12. Orig.

Nec pare consimiles forma sit vbiq; dracones
Cernere, nam gignit nostra hæc Europa minores.
Tum qui molle supra prætendunt cornua guttur,
Et quodam candore micant.

Itaq; vocabulum (Cerastes) in vtroq; genere, scilicet tam in masculino, quàm in fęminino inflectitur: propterea canebat Lucanus.

——Libycæ membrana Ceraſtæ.

Et alibi.

——ſpinaq; vagi torquente Ceraſtæ.

L.2.ca.54. Præterea Bellonius in obſeruationibus animaduertit,quòd Ariſtoteles hoc Serpentis genus colubrum Thebanum nuncupauit. Munſterus verò in Dictionario trilingui tradit. Schephiphon eſſe nomen Ceraſtis apud Hebræos. Aliter Arabicè dicitur Ceruſti, & apud Syluaticum Ceruſtes. Alberto,& Olao Magno Criſtalis,Ceraſtis nomine in Criſtalim,deprauato. Immò non ſolũ Criſtalim,ſed Ceriſtalim,Sirtalim,& Triſcalim inſcriptis Alberti Synonima Ceraſtis eſſe opinamur. Et licèt Geſnerus Criſtalim Dryinum poſſe eſſe dubitet: nihilominus ſymptomata ab Authoribus aſſignata, quæ Ceraſtis, & Criſtalis morſum concomitantur,eadem eſſe liquidò conſtat. De hoc etiã ſcribit Ardoynus ſub nomine,Teriſtali,additq; de hoc nihil peculiare ab Authoribus ſcribi. Auicennas quoq; meminit Criſtalis Serpentis,quamuis in quibuſdã alijs codicibus Triſcalis legatur: Nicolaus tamen Leonicenus legit Sirtalim;cui eadẽ morſus ſigna, quæ Ceraſti, aſſignat. Idcircò Leonicenus eandem ſpeciem Serpentis cum Ceraſte eſſe opinatur. Italis vocatur Ceraſte, Gallis Vne Ceraſte,On Serpent cornu, Germanis Ein Gehijrnte Schlang.

Synonima Ceraſtis ex Alberto.

Triſtalis, & Triſcalis.

GENVS. ET DIFFERENTIÆ.

OMNES ferè authores tam Græci,quàm Latini hanc Feram ad ſpeciem viperę referunt. Albertus tamen inter aſpides cornutas recenſere videtur. Reliqui Arabes hanc ſpeciem anguium ſub genere aſpidum comprehendunt. At Paulus Ægineta de aſpide, & Ceraſte tanquam de ſpecie ſimili in vno, & eodem capite verba fecit. Nicander duo Ceraſtum genera conſtituere videtur, quando de illis canit hunc in modum.

Duæ ſpecies ſecundum Nicandrũ.

——ſed quatuor, aut duo profert
Cornua, cùm mutila videatur vipera fronte.

Nicandri interpretes affirmant quoddam Ceraſtis genus mutilum, & imperfectũ vocatum aſſignari, aut quia cornibus careat, aut ſi illa habeat, non ita pateant: hæc doctrina à veritate prorſus aliena non videtur; cũ Auicennas ſcripſerit, Ceraſtis quoddam genus eſſe quod curtũ,& recuruum dicitur,vel quia cornua breuiora proferat,vel quia deciderint. Immò maxillas, in comparatione ad alios, grandiores habet, & propterea, ad aliorum differentiam, Ceraſtis maxillaris appellatur. Niſi voluerit intelligere illam viperæ ſpeciem in Illyrio naſcentem vnico cornu inſignem, capite tamen latiore, & compreſſiore eadem ſymptomata morſu, quæ vipera afferentem.

L.4.cap.de Ceraſte.

Lib. 4. de Med. Aegypt. Hanc Proſper Alpinus ſcribebat ab Ægyptijs ſuę theriacę imponi,& lingua vernacula vocari Thair, voce non longè abſimili à θὴρ. Quam Serpentis ſpeciem fortè ab Ammodyte, ſcilicet vipera cornuta illyrica non diſcrepare obſeruabimus. Albertus Magnus de duobus Serpentibus cornutis, nempè, de Ceraſte, & Ceriſtali,tãquam diuerſis ſpeciebus ſeorſim agit. Nicolaus tamen Leonicenus vnam, & eamdem Serpentis ſpeciem eſſe manifeſtè oſtendit, tum quia ſigna morſus eadem eſſe experientia docet, tum etiam, quia Græci, qui Ceraſtis naturam monimentis mandarunt, nullam prorſus Ceriſtalis mentionem fecerunt. Semerion verò, quem ſecutus eſt Albertus de Ceriſtali tãtùm ſermonem habens, Ceraſtis penitus non meminit: hinc errandi anſam accepit Albertus, cum apud Plinium, & Solinum conditiones Ceraſtis legerit, & poſtea ſeorſum apud Semerionem, naturam Ceriſtalis obſeruauerit. Tandem ex Herodoto,circa Thebas Ægyptias,ſacri Serpentes,hominibus nihil noxij puſillo corpore biniſq; cornibus præditi eſſe perhibentur, quos mortuos in Iouis æde ſepeliunt: huic enim Deo ſacros eſſe prædicant. Verùm cum omni prorſus veneno careant nõ videntur Ceraſtis naturam animalis perniciosiſſimi participare. In præſentia duas Ceraſtis icones exhibemus, primam ad Greuini mentem,ſecundam à viuo Ceraſte delineatam ad Sereniſſimum Hetrurię magnum Ducem ex Libya delato;de qua fortè ſpecie Ioannes Fauconerus Anglus in quadam epiſtola ad Geſnerum hæc habet. *Allati fuerunt ex*

Ceriſtalis quis meminerit.

Serpentes hominibus innoxij: vbi.

Cairo

A *Cairo tres Serpentes ad nobilem quemdam venetum, qui diligentissimè in vitro magno, & arena propè focum seruabantur. Tres numero erant, quorum vnus fermè erat triplo reliqui: maior, isq; fœmina, quæ tum forte quatuor, aut qutnq; oua in ipsa arena edidit magnitudine ferè oui columbini; longitudo erat trium pedum, crassitudo ferè brachij: caput duos digitos latum, idq; compressum. Oculorum pupilla nigra, reliqua parte alba, ex quorum cilijs vtrimq; prominebant cornicula duo breuia non carnea, vt in quibusdam alijs, sed verè cornea. Collo erat pro magnitudine corporis tenuissimo, & satis longo. Totus parte superiore tectus erat squamis cinereis, suprema squamarum parte nigricantibus, cauda in extremo extenuata, & subfusca. Alijs duobus eadem erat forma, nisi quòd cornua adhuc non extabant. Dixerunt filios esse illius maioris:* hactenus Fauconerus. Censuit Gesnerus hos Serpentes fuisse Ceraſtes, cuius opinionem descriptiones ex varijs, & probatis Authoribus in campum afferendæ facilè confirmare poterunt.

Epistola Fauconeri ad Gesnerum de anguibus cornutis.

B

FORMA, ET DESCRIPTIO.

SOLINVS agens de Serpentibus, Ceraſtis meminit, huncq; quatuor cornibus præditum esse pronunciauit. Albertus verò ab aliotum doctrina recedens, Ceraſti octo cornua assignauit, huiusque spinas cartilagineas esse tradidit. Hanc sententiam Bellonius explodere conatur his verbis. *Quemadmodum autem inter Authores, qui se se mutuo sequuntur, posteriores priorum errorem suscipiunt; ita Albertus, & alij, Priscorum verba secuti perperam scripserunt, Ceraſtes octo cornua habere. Contrarium enim experti sumus: cum Ceraſtes habeant bina tubercula, instar granorum hordei supra oculos gemina minuta cornua imitantia.* Deinde Bellonius dentes viperinis similes in Ceraſtibus obseruauit; hosq; æquales, & non recuruos esse protulit Auicennas. Immò veluti Scincus, lineis quibusdam puniceis in dorso transuersis distinguitur: ita ad mẽtem Bellonij Ceraſtes variegatur, & tandem pellis Ceraſtis facilè cedi: propterea Bellonij pellem ab ani-
C mali detractam ſtamine repleuit, & duplo crassiorem Fera naturali comperit.

In Polyhist. cap. 40.

L. 2. obser. c. 54.

Opinio Bellonij circa cornua Ceraſtis.

Gillius in Aelianum Ceraſtem contemplans, viperæ aliquo modo, præter cornua, & coloris arenæ assimilari promulgauit; itaut, cum non dignoscatut, multi per arenam proficiscentes, colore decepti Ceraſtem calcantes, vitæ periculum subeant. Aetius autem melius formam Ceraſtis exprimere videtur, dum scribit hunc Serpentem cubitalis esse magnitudinis, longissimum verò duorum cubitorum, corpore arenacei coloris, & iuxta caudam desquamato, habentem in capite duas eminentias cornua repræsentantes. Partibus ventris squamas ordine quodam digestas attribuit: itaut obliquè serpendo sonum sibilo similem edat. Id optimè expressit Reusnerus in Paradiso poetico his versibus.

L. 9. c. 39.

Descriptio Ceraſtis ad mentẽ Aetij.

Cornua prætendens immania fronte Ceraſtes,
Dum torquet spinam sibilat ecce vagus.

Rectius autem id totum exponit Nicander in Theriacis, dum viperam cum Ceraſte confert, vt hac ratione, facilius, & melius ab inuicem distingui possint. Quapropter prodidit viperam tramite recto serpere, quoniam breuis, & crassa sit; cum Ceraſtes squamis
D ordine quodam digestis ornatus, & obliquè incedens, non secus, quàm nauis vento Africano agitata, à recto tramite declinare cogitur. Sic igitur canit.

Cõparatio Ceraſtis ad viperam.

Ex ijs alter echis velocibus obuia spinis,
Recto terga tibi prolixus, tramite ducit,
Sed medio diffusus hic, se corpore voluit
Curuum errans per iter resonantibus aspera squamis,
Qualiter æquorea longissima gurgite nauis,
Quam violenter agit, nunc huc, nunc Africus illuc,
Pellitur, & laterum gemebunda fragore suorum
Extra sulcandas sinuosè fluctuat vndas.

Ceraſtes Greuini.

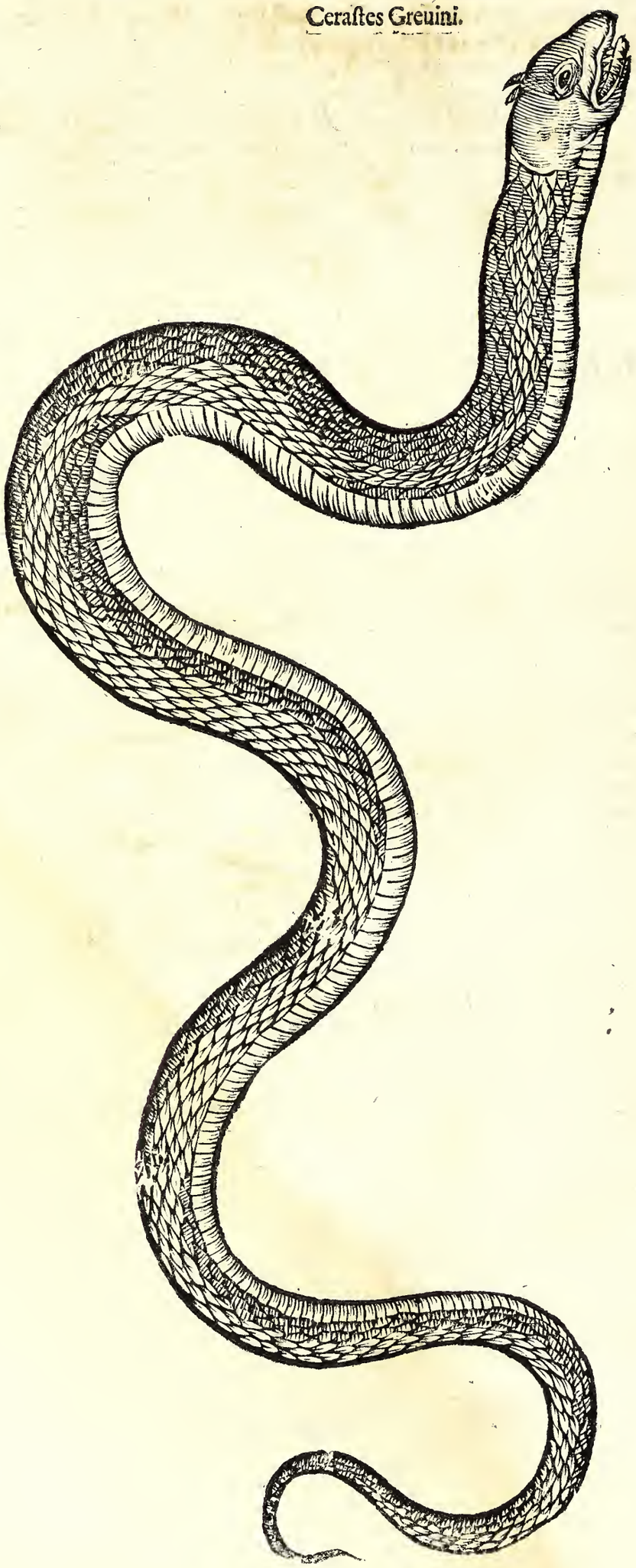

Ceraſtes ex Libya, qui viuus ad Sereniſſimum Hetruriæ Magnum Ducem delatus fuit vnà cum Ammodyte.

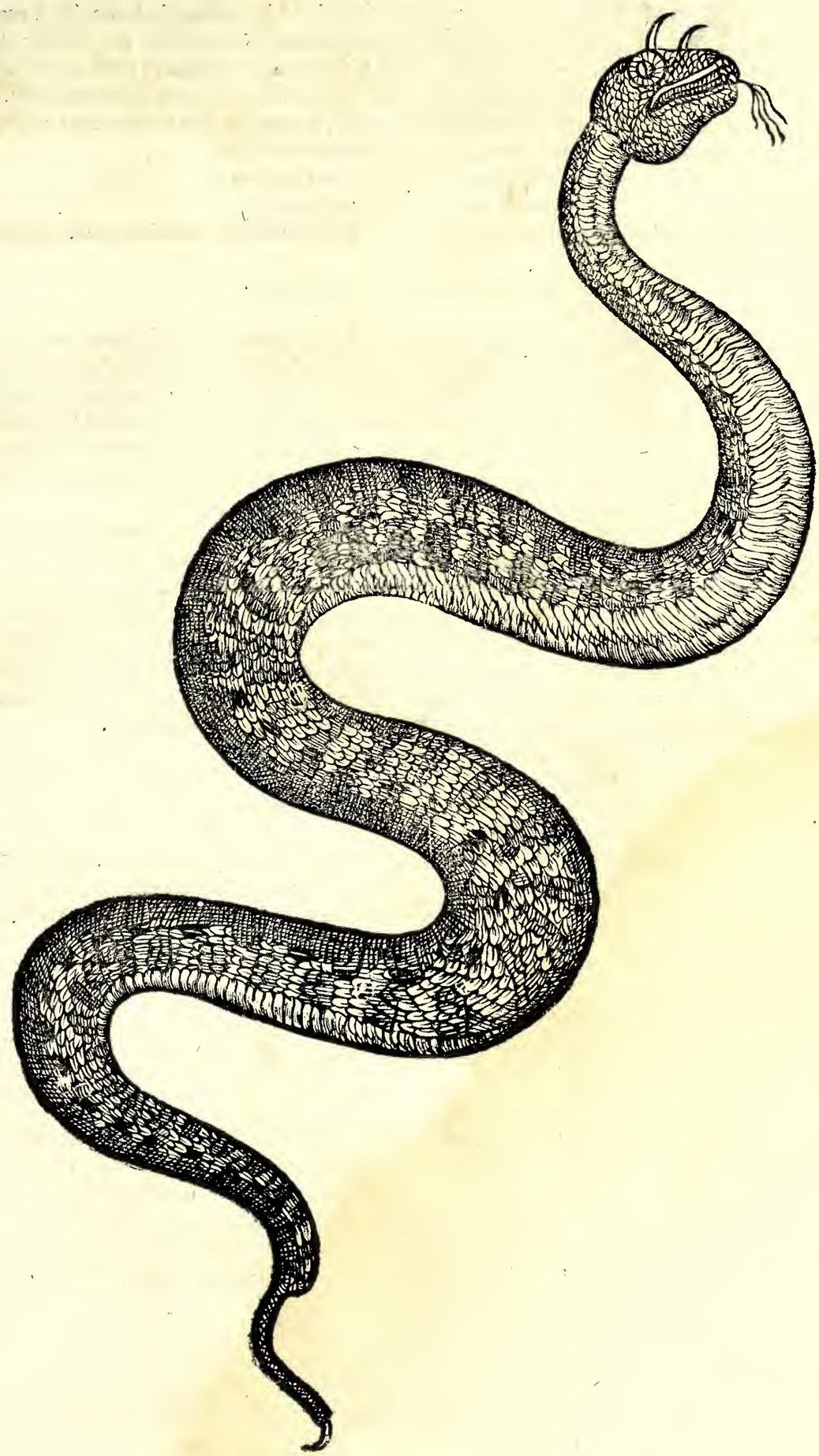

NATVRA, ET MORES.

In Polyhiſt. c. 40. NARRAT Albertus, ex mente Solini, id Ceraſtibus inditum eſſe à naturā, vt homines cornibus petant, quod veritati conſonum eſſe non videtur: legimus quidem apud Solinum, talem Ceraſtibus congenitam à natura fuiſſe aſtutiam, vt arenis totam molem corpoream, exceptis cornibus, obruant; quorum motu aues alliciant, quæ vermes eſſe putantes aduolant, & protinus eſca cornutorum Serpentum euadunt. quapropter non iniuria cum Poeta canere licet.

Crinalem attollunt ſquamæ ſtridore Ceraſtem
Bis gemino cornu, quo capit hæc volucres.

Item Nicander iure optimo Serpentem hunc doloſum, & inſidiatorem appellauit his verbis.

Nunc potes aſtutum, inſidiatoremq; Ceraſtem
Noſcere.

Greſſus flexuoſus Ceraſtis. Inſuper greſſum flexuoſum Ceraſtes à natura comparārunt. Idq; inde ortum eſſe narrat Cælius, quoniam cum hæmorrhoum calcaſſet Canobus Menelai gubernator, ictu huius interijt. Ideo hoc conſpicata Helena, & ægrè ferens, ſpinam hæmorrhoi confregit, vnde factum eſt, vt hoc Serpentis genus, vna cum Ceraſte ſpinam confractam habere, & obliquo greſſu incedere conſpiciatur. Rurſum Bellonius duo à natura his Serpentibus congenita obſeruauit, primò, quod viperarum ritu, fœtus viuos edant: ſecundò, quòd inter omnia Serpentum genera, diutiſſimè potu carere poſſint.

Tēperamētū Ceraſtis quale. Si temperaturam contemplemur. Ardoynus Ceraſtibus temperamentum in exceſſu calidum, & maximè venenoſum aſſignat: præterquamquòd, ex Cardano, Serpentes in cauda vngulam, & in fronte cornua habentes immodicè ſicci, & pernitioſi eſſe feruntur. Verum licèt Ceraſtes peſtiferi ſint Serpentes; nihilominus Pſyllos populos, vel inſtinctu quodam naturali, vel ob naturalem ſympathiam, non attingunt. Idcircò Pſylli volentes hominem quempiam num ſit ex ſua natione, explorare, inter Ceraſtes collocabant; namq; ab illis intactum ex Pſyllorum progenie dimanare aſſeuerabant: Hinc Poeta quidam ad id alludens de Atiro à Pſyllis progenito ſic canebat.

Atir ſerpentes veneno ſpoliare nouit,
Dignoſq; tardos incantare,
Poſtremò cum Ceraſtis prolem explorabat,
De qua dubitabatur.

Demùm Ceraſtes, & Elephas naturaliter ob antipathiam quamdam à ſe inuicem diſſentire dicuntur, niſi Volaterranus (referente Aeliano) pro cornuto, hircum Ceraſtem, reddiderit: qua de cauſa Serpentes, & Ceraſtes, ex Dioſcoride, elephantiaſi mederi perhibetur.

LOCVS.

NON eſt in dubium reuocandum Africam Ceraſtibus redundare: cum ſcripſerit Diodorus Siculus, loca Libyæ mediterranea cumulis arenarum referta eſſe; ideoq; quò plus vitæ neceſſarijs carent, eò varijs, magniſq; Serpentibus, & ijs præſertim, quos Ceraſtas vocant morſu lethali inſignes, ſunt fertiliora. Ferunt hos quondam Serpentes in Aegyptū tranſmigrantes magnam regionis partem inhabitabilem reddidiſſe. Quamobrem Lucanus de prædicta regione loquens canebat hunc in modum.

L. 9. pharſal.

In gladios iurata manus pro Cæſare pugnant
Dipſades, & peragunt ciuilia bella Ceraſtæ.

Lib. 6. Alibi quoq; idem Poeta ad rem ſcribebat.

Aut viuentis adhuc libycæ membrana Ceraſtæ.

Inſuper Ioannes etiam Bohemus, in libro de moribus gentium, Ceraſtes in Africa fre-

A frequentes gigni tradidit: de qua regione agens Baptista Mantuanus sic cecinit.

Rura, vbi serpentes habitat, vbi regulus inter
Mille Cerastarum stabula immanissima regnat.

Præterea Bellonius recitat, quod in itinere ex Cairo in Mõtem Sinai, non solum viperas, sed etiam copiosos Cerastes conspicatus est. Alioquin si locum peculiarem huius serpentis inuestigemus, ipse libenter degit in vijs, per quas plaustra aguntur, in quibus occulatus obuium quempiam aggredi, & perimere possit: quapropter authores non immeritò hunc serpentem vafrum, & dolosum nuncuparunt. *L. 2. obser. cap. 56.*

SIGNA VENENI CERASTIS.

B DIOSCORIDES venena perpendens scriptum reliquit partem à Cerastibus percussam intumescere, & pustulis oborientibus duram fieri, ex qua postmodum sanies modò nigricans, modò subpallida effluit. Deinde patiens vertigine correptus, & tensis genitalibus conuulsus obit. Prædictis signis addit Actuarius alienationem mentis, quam ictus Cerastis inducere solet. Quamobrem Nicander hæc omnia signa his versibus complectitur. *Lib. 6.*

Signa veneni Cerastis, ex Nicandro.

Is si fortè grauem Serpens impresserit ictum,
Fit similis clauo tumor, obscuraq; leuantur
Pustulæ, & afflicta non magnum parte dolorem
Exagitant, verùm tristis magis inguina tentat,
Atq; ambos poplites labor, & pallente colore
Exanimis, fractisq; fatiscens viribus æger
Conspicitur, ter, tresq; dies superum æthera cernit;
Raroq; conceptam fugit hoc ex vulnere mortem.

C Quare ex doctrina huius authoris colligendũ est, prętér narrata signa, duritiem quamdam instar capitis claui, in loco affecto oboriri, quæ non ab alia causa, nisi à malitia veneni partem indurantis, prouenire potest. Ideoq; Auicennas, & eius Assectæ, per tumorem clauo similem, dolorem partis affectæ instar puncturæ acus, vel claui exposuerunt, quam sententiam nullo modo amplecti debemus: propterea quod, neq; Dioscorides, neq; Aetius huius symptomatis mentionem fecerunt. Nicander autem intelligere voluit non dolorem, sed duritiam capiti clauorum similem, quæ ictum Cerastis semper concomitatur. Dolor verò inguinum, & poplitis obseruatus à Nicandro, ex magna neruorum contractione ortum ducit. Mentis autem alienatio visus hebetudo, & labiorum inflatio ex copiosis dimanat humiditatibus, quæ liquatæ per totam cerebri regionem disseminantur. Genitalis tandem erectionem, & aliorum neruorum contractionem malitia caloris mirum in modum exsiccantis generat. Causa pustularum, & coloris liuidi totius corporis ex generali doctrina Serpentum elicienda est. Ad finem ex Aetio, eadem accidentia in morsu Cerastis, quæ in morsu viperæ, sed ꝙuiora, & vehementiora contingunt. *Duritia ictum cerastis concomitans.* *Reliqua accidentia à qua causa dimanent.*

D

VENENI CERASTIS MEDELA.

Lib.6. CVM Dioſcorides virus Ceraſtis veneno Baſiliſci ſimile exiſtimauerit præciſionem membri à Ceraſte percuſſi ſtatim à chirurgo faciendã eſſe probauit: nam qui differt hoc præſidium, ex eiuſdem authoris ſententia, proculdubio ægrotanti lethum affert. Alioquin partem demorſam illicò ſcarificandam, & ferro candenti inurendã eſſe aſſeuerant; cui opinioni Paulus Ægineta, & Actuarius adſtipulantur. Non ſunt præterea omittenda multa ſimplicia medicamenta, quę huic vulneri nõ vulgarem opem afferre poſſunt. Etenim Porta plantas ſquamis refertas morſibus animalium ſquamoſorum mirum in modum opitulari pronunciabat. Ideoq; pix ex arbore picea ſtillans, ad mẽtem Dioſcoridis, Ceraſtum ictibus cum ſale illinitur. Item cedria cum ſale impoſita commendatur. Celſus farinam hordeaceam, necnon rutam ex aceto coctam, & nepetam cum ſale, & melle permixtam præſto eſſe arbitratur. Immò ſtercus caprilum cum aceto coctum, & parti ſauciæ imponendum iudicat: deinde aſphodellum arefactum, magnitudine ægyptiæ fabæ, cum modico rutæ bis patienti exhibet: item trifolium, mentaſtrum, & panacem cum aceto, necnon caſſiam, & coſtum, & cinnamomum in potione præſcribit.

Li.4.Phyt. cap.2.

Simplicia medicamẽta morſui Ceraſtis cõferentia.

Plinius pice cum polenta quandoq; vtitur, interdum Caſtoris teſtibus cum panace, & ruta in vino patienti medetur. Quandoq; ſemine ammeos ad pondus drachmarum duarum cum pari portione myrrhæ adhibet. Auicennas cæpam cum aceto tritam parti affectæ applicat, interdum ſeſamum laudat: immò ſemen raphani, vel caſtorem, vel calamenthum campeſtre cum vino, tanquam præſidium mirabile extollit. In hoc caſu nõ ſunt ſpernẽdi accipitres: ſiquidẽ Diodorus Siculus ſcripſit has aues ab Aegyptijs coli, quoniam ad Scorpiones, & Ceraſtes expugnandos, & delendos profint. Demum Callias (referente Æliano) in hiſtoria, quam conſcripſit de Syracuſano Agathocle, & homines, & beſtias peſtifero Ceraſtis ictu perimi aſſeruit, niſi vir Libycus natione Pſyllus ad ſanandum morſum acceſſerit. Hic ſiue accerſitus, ſiue fortuitò adueniẽs, & patientem dolore afflictatum inuenerit, ſola ſaliua dolorem mitigat: ſin ægrum vehementi dolore vexatum, & quaſi exanimem compererit, illicò hauſta aqua, os ſuum primò colluit, poſtmodum eam in poculum proiectam ſaucio ſtatim propinat. At ſi venefica vis in patientem mirandum in modum ſæuiat: tunc Pſyllus ægrotanti nudo nudus accumbit, & proprio corpore venenoſi vigorem frangens, patientem liberat. Propterea legitur apud Ælianum, quod quando virum Libycum adulterij vxoris ſuſpitio inuadit, infantem recenter natum in dolio Ceraſtarum pleno locat, cuius infantis à Ceraſtibus intacti ſe legitimum patrem eſſe arbitratur.

Accipitres valent ad morsũ Ceraſtis.

Lib.9. de Anim. cap. 38.

Pſylli qua ratione ſanent ſaucium à Ceraſtibus.

Loco cit.

EPITHETA.

Ceraſtes cur Crinalis dictus ſit.

LOCVS natalis occaſionem dedit Poetis Ceraſtem nuncupãdi Libycum, quandoquidem, vt ſuperius fuit annotatum, in Africa hoc Serpentis genus libentiſſimè ſtabulatur. Statius Ceraſtem appellauit crinalem, quoniam poetæ crines Furiarum Infernalium angues cornutos eſſe fabulati ſunt. Lucanus aliquando Ceraſtem vagum nuncupauit; quoniam obliquè, ſeu inſtar litteræ S. curuus gradiatur: ideò non eſt mirandum, ſi à Nicandro in Theriacis σκαλιὸν λαιὸν, nempè obliquè incedens nominetur. Deinde anhellans, aſtutus, & inſidiator eſt appellatus: propterea quòd vaframentis plenus in ſemitis deliteſcens, tranſeuntes inuadat: non immeritò igitur Nicander κεράσην δολόεντα indigitauit.

ALLE-

A

ALLEGORICA, ET MORALIA.

LAVRETVS in Sylua allegoriarum meditans improbos, & malignos Ceraſtum mores, retulit hoc Serpentum genere, deſignari illos, qui nimia freti poteſtate, alios perterrefaciunt. Vnde in ſacris Biblijs legitur. *Dan. Coluber in via Ceraſtes in ſemita mordens vngulas equi, vt cadat aſcenſor eius retrò.* Propterea Ceraſtes Antichriſtum etiam ſignificare poterit, qui Chriſti fideles, morſu peſtiferæ prædicationis, & cornibus poteſtatis armatus, adorietur. Quinimò Diabolus, & ipſe, ratione moru[illegible], Ceraſti aſſimilatur: nam ſi Serpens hic fabulo occultatus, & cornibus ſupra arenam eminentibus, aues alliciendo eas decipit: pari ratione Diabolus ab omni perfectione abhorrens, cornu tentamenti, viros iuſtos inuadens, blanda tectus ſpecie, defraudat. Amplius ſimoniacus perbelle naturam huius Serpentis æmulatur: namq; ſi Ceraſtes obliquo greſſu ſuum peragit iter; item ſimoniaci vias indirectas calcantes, dignitates petunt. Deinde ſi Ceraſtes mole corporis arenis tecta, cornibus tantummodo detectis, aues ineſcat: ita ſimoniaci, occultata omni ſeueritate, cæteros ad ferendam opem alliciunt, ſed cum honorem deſideratum fuerint aſſecuti, alios inſtar Ceraſtis, opprimunt. Quamobrem Ripa, iuſtis de cauſis, ad exprimendam Simoniæ iconem delineauit iuuenem, quæ ſiniſtra manu Ceraſtem ſtringit. Ex altera parte ad mentem Laureti in ſylua Allegoriarum Ceraſtes pro Iudice prudente, & potente intelligi poteſt: immò pro Chriſto, qui nouiſsimo die, ad reos condemnandos, maximo, & repentino horrore accedet.

In Geneſ. c. 49.

Antichriſtus per Ceraſtē ſignificatur.

Simoniæ ſimulacrum.

B

VSVS IN MEDICINA.

C

EX cornu Ceraſtis vtilitatem incredibilem ad prodendum venenum homines recepturos eſſe, multi affirmant. Etenim promulgauit Greuinus ſe intellexiſſe cornu Ceraſtis, præſente vipera, aut napello, aut felle Pardi, exudare. Id Petrus de Abano, quem Conciliatorem vocant, in libro de venenis atteſtatur: quandoquidem monimentis mandauit à cornibus Ceraſtum, præſente veneno, ſudorem emitti: quocirca Principes his cornibus in menſa vtuntur, & manubria gladiorum ex his fabrefieri curant.

Lib. 2. de Veneni c. 1

DE HÆMORRHOO. Cap. V.

ÆQVIVOCA.

D

DVPLICI ratione moti, hiſtorię Ceraſtis illam Hæmorrhoi adiungere neceſſariam eſſe duximus: primùm, quoniam hic Serpens inſtar Ceraſtis, quibuſdam cornuum rudimentis coronatus incedit: deinde quoniam obliquum Ceraſtis greſſum apprimè æmulatur, itaut ratione inceſſus à ſe inuicem diſtingui minimè queant. Itaq; Serpentis huius nomen æquiuocationem effugere non potuit: quandoquidem ſi appellatur hæmorrhois, & hæmorrhous: primitus αἱμορροὶς nempè hæmorrhois, apud Græcos, ſanguinis effuſionē paulatim factam ſignificat, à verbo græco αἱμορρέω ſanguinem fundo. Hac de cauſa hoc eodem vocabulo à medicis Græcis αἱμορρὼς illud eſt genus venarum ſedis deſignatur, à quibus identidem reſeratis earum orificijs ſanguis fluit. Pariter αἱμορρόεσσα, & contractè αἱμόῤῥους, nimirum hęmorrhous, ſiue hæmorrhus non ſolum indicat illud Serpentis genus, de quo in præſentia diſſeritur; verùm quoq; mulierem, quæ menſtruas fluxiones patitur.

Hæmorrhois ī quo differat ab hæmorrhoo

SYNO-

SYNONIMA, ET ETYMVM.

HÆMORRHOVM Latini Græcos, vt ſolent, imitati, hunc Serpentem indigitarunt. Nam αἱμορρόις ὄφις apud Euſtathium legitur: cum tamen apud alios authores, αἱμορρόος ὁ pro mare Serpente huius generis, & αἱμορρόος ἡ pro fœmina vſurpetur: deriuant nonnulli hoc nomen ἀπὸ τοῦ αἵματος, nempe à ſanguine; cum Textor, & Volaterranus hunc Serpentem partim nigro, partim ſanguineo colore refertum eſſe ſcripſerunt. Verùm ſatius erit, ad mentem Galeni, etymologiam deducere ἀπὸ τοῦ αἵματος, ſcilicet à ſanguine, & à verbo ῥέω, nempè fluo, cum ſolo huius Serpentis ictu, ſanguis ab omnibus corporis meatibus effluat: ſcribebat igitur Galenus in libro de theriaca ad Piſonem, quòd hæmorrhous, & hæmorrhois, ſuis nominibus, ſimilem hominibus perniciem afferunt; quandoquidem ſaucij ab hoc ſerpẽte, ſanguinem per os, nares, & deniq; per omnes porros corporis effundantes intereunt. Idcircò non fuit hoc ignotum Lucano, qui meditans naturam huius ſerpentis à ſanguine profluente nomen inuenientis, ſic canebat.

Hæmorrhoi etymum.

Li. 9. Phar ſal.

At non ſtare ſuum miſeris paſſura cruorem
Squamigeros ingens hæmorrhois explicat orbes.

Reuſnerus quoq; in Paradiſo Poetico Lucanum æmulatus ſic canit.

Squamigeros ingens hæmorrhois explicat orbes
Læſerit hæc, toto corpore ſanguis abit.

Hinc Georgius Pictorius contemplans Tullum iuuenem ab hæmorrhoo percuſſum cecinit hunc in modum,

Impreſſit dentes hæmorrhois aſpera Tullo
Magnanimo, fluxu ſanguinis, & perijt.

L. 4. fen. 6. tract. 1. ca. 36.

Præterea hic ſerpens apud Iſidorũ aſpis hæmorrhois, apud Arnoldum, Afrodius, apud Syluaticum Afudius; & apud Auicennam Afudius, & Sabrin nominatur: ſiquidem hic author verba faciens de Serpẽtibus, quorum ictu, ſanguis ab omnibus corporis partibus dimanat, ibi Afudium, & Sabrin memorat, omniaq; recenſet ſymptomata, quæ in morſu hæmorrhoi contingere ſolent.

Alſordius ſerpẽs apud Albertum.

Inſuper hic Serpens Alberto Alſordius vocatur: imò tribus diuerſis nominibus ipsũ cõprehendere videtur, dũ primũ de Alſordio, deinde de hæmorrhoo, & demũ de Sabri ſermonem habet; cum hęc vnius, & eiuſdem Serpentis Synonima eſſe non animaduerteret; quoniam tantummodo inter hæc nomina non autem inter naturas horum animalium differentia aſſignanda eſt: quamobrem in progreſſu ſermonis, ex ictibus horum Serpentum eadem prodire ſymptomata recitat, quæ in morſu hæmorrhoi obſeruantur. Rectius igitur ſcripſit Auicennas, qui hæmorrhoum ſilentio inuoluens, Afudium tantùm, ſiue Sabrin nominauit. Cæterùm Olaus Magnus ab Alberto deceptus tres huius Serpentis ſpecie enumerauit, dum prima fronte de Sabri differuit, cuius ictu omnes recludi venas aſſeruit, & paulò poſt addidit Serpentem eſſe hæmorrhoum nuncupatum, cuius morſu homo percuſſus, ſanguinis fluxu perit, & tandem capite ſubſequenti meminit Alfordij ſimilem Sabri naturam participantis. Quapropter ex verbis Olai Magni hæc nomina vnius, & eiuſdem Serpentis eſſe ſynonima colligendum eſt.

Alſordius ſerpẽs qualis.

FOR-

A

FORMA, ET DESCRIPTIO.

PARVVM serpentem hæmorrhoum,& in genere viperarũ esse asseuerauit Aelianus; quoniam fortè viuos fætus, ritu viperarum, edere crediderit. Postmodum addidit pedis longitudinem adæquare, habitum corporis à capite in tenuitatem procedere, colore partim flammeo, partim nigro insignitum,caput tanquam quibusdam cornibus inhorrescere, lento gressu serpere, obliqua, & non recta via proficisci, gradiendoq; lenem quemdam strepitum edere, quæ omnia ex Nicandro in Theriacis desumpta esse videntur: vbi infrascriptis versibus in latinum sermonem transsatis, huius Feræ descriptionem sic assignat. *Gressus hæmorrhoi qualis.*

Vnum longa pedem, totaq; gracillima tractu,
B *Ignea quandoq; est, quandoq; est candida forma,*
Constrictumq; satis collum, & tenuissima cauda.
Bina super gelidos oculos frons cornua profert
Splendentum quadam radiorum albentia luce,
Syluestres, vt apes populatricesq; locustæ.
Insuper horribile, ac asprum caput, horret, & instar
Ipsius obliqua sua paruula terga Cerastæ
Claudicat, ex medio videas appellare dorso
Paruum nauigium terit imam lubrica terram
Aluus, & haud alio tacitè trahit ilia motu,
Ac per arundineum si transcat illa grabatum.

Quamobrem cæteri Authores sententiæ Nicandri adhærentes,non solum huic serpenti longitudinem, & latitudinem vipera minorem, sed etiam oculos igneos, & locustæ similes assignarunt. Idem Aetius, & Auicennas attestantur. Immò addit Auicennas
C dorsum multis notis albis,& nigris variegatum esse, & collum, in comparatione ad viperam, esse angustum,& caudam tenuiorem,& dentes æquales ei inesse.

Deinde hic Serpens squamis ita siccis est munitus, vt proficiscens strepitum sono arundinum vento concussarum similem edat. Quare vnà cum Pareo possumus affirmare hunc Serpentem esse corpore pusillo, ardentibus igneo quodam fulgore oculis, cute splendidissima, dorso multis notis nigris, & albis maculato, ceruice angusta, & cauda prætenui cum corniculis supra oculos,& tandem obliquè instar cerastis reptat. Quibus omnibus Matthiolus in Dioscoridem adstipulatur. Quidam, ex Hermolao, huic Serpenti ruffos attribuunt pedes, quibus obliquo incedit tramite, sed perperam, quandoquidẽ hæmorrhous omni prorsus pede caret,vt in sequenti figura licet intueri. *L.20.c.18.* *Li.6.c.50.*

NATVRA.

D

HOC Serpentis genus id sibi à natura comparasse Aelianus retulit, vt, in motu, admodum segne,& pigrum sit.In gressu autem marem, à fœmina dignosci tradit Aetius; non ratione tardi motus, vel symptomatum,quæ, ob morsum,patientes vexant; sed quoniam fœmina infernè gressum circa caudam firmat;cum mas vẽtri tantummodo inuitatur, & collum serpendo extendat. Alioquin naturaliter incedit, non secus, ac nauis mare sulcans: cum reptet more vndæ, quæ assurgit, & deprimitur: siquidem hæmorrhous anteriorem partem attollit,cum posterior est depressa, & vicissim. Qua de re Nicander, ad exprimendum naturalem huius Feræ motum nauigij vocabulo vsus est: veluti in citatis versibus est legendum. *Animal pigrũ, & segne.* *Incessus huius serpentis qualis.*

Eodem enim modo millepedes, & alij hortorum vermes, quasi essent elumbes, reptare videntur: quoniam partem anteriorem protrudunt, ventrem in terra firmant, & deinde etiam posteriora trahunt. Causam autem obliqui incessus hæmorrhoi, nonnulla attribuunt Canobo Manelai gubernatori, qui in Ægypto, Thonide regnante, in *Causa obliqui gressus huius serpentis.*

Icon Hæmorrhoi ad mentem Parei.

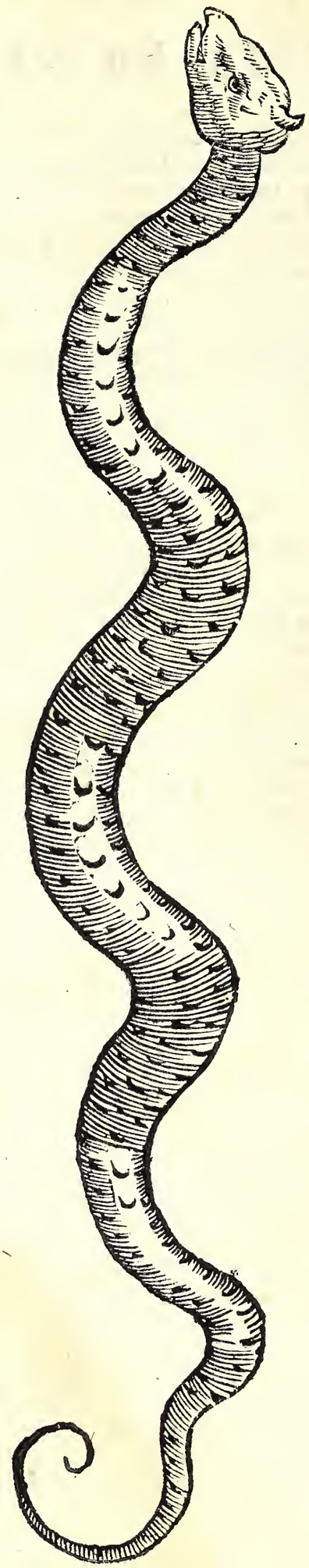

A hanc Feram incidisse fertur; vnde Helena vi huius veneni intellecta, Serpentis spinam confregit, & pharmacum exemisse dicitur (per pharmacum enim Græci & venenum,& medicamentum intelligunt) in quem verò vsum, Ælianus se ignorare asseuerat. Nicandri verò sententia fuit ab Helena irata spinam huius bestiæ confractam, non autem in gratiam alicuius pharmaci exemptam fuisse. Quamuis spondylos Serpentum interdum aduri, & adustos elephantiasi, & lepræ mederi manifestum sit. Versus autem Nicandri in latinum sermonem translati sunt tales.

Quondam animosa Helenæ cygni Iouis inclyta proles,
Euersa rt dicns Troia (nisi vana vetustas)
Huic indignata est generi, Pharias vt ad oras
Venit, & aduersi declinans flamina venti,
Fluctiuagam statuit iuxta Nili ostia classem.
Namque vbi Nauclerus se fessum fortè Canobus
Sterneret, & bibulis fusus dormiret arenis,
Læsa venenosos hæmorrhois impulit ictus,
Illetamque tulit lethali dente quietem.
Protinus ouiparæ cernens id filia Ledæ,
Oppressæ medium Serpenti feruida dorsum
Infregit, tritæq; excussit vincula spinæ
Quæsi agili illius sic dempta è corpore fugit,
Et graciles hæmorrhoi, obliquiq; Ceraſtæ
Ex hoc claudatradunt iam soli tempore membra.

Ex quibus versibus eliciendum est hanc fabulam ita sese habere. Cum Menelaus, post vastationem Troiæ, & Helena recuperata, in Græciã reuerteretur, vi Aquilonaris venti tempestate oborta, ad Nili quoddam ostium à Patrono nauis tunc Canobum nuncupatum appulit. Itaq; Canobus cum in arena Thonide dicta, quia tunc Aegyptijs Thonis imperaret, vires reficere vellet, pede hæmorrhoum calcans, ab eoq; demorsus interijt. Hinc Helena incredibili mærore, ob viri huius interitum afflictata, accurrens tanto impetu hæmorrhoi dorsum calcauit, vt inde huius Serpentis, & Ceraſtis species obliquè, & claudicans reptauerit. Huius fabellæ nemo Priscorum meminit, præter Ælianum, qui omnia ex Nicandro desumpsit. Immò apud eundem Nicandrum Ronsandrus quoq; hanc fabulam legisse videtur, dum sic cecinit. *Fabulæ narratio.* *Quis meminerit huius fabulæ.*

Non debuisset, Helena, pedibus illos calcans
Renes conquassare, sed perdere prolem.

Ad finem Ardoinus contemplans naturam huius venenosi anguis, ipsam esse in excessu calidam iudicauit; cum huius ictu orificia venarum, & meatus totius corporis iam facile aperiantur, vt inde sanguis veluti sudor egrediatur.

LOCVS.

HVNC Serpentem in arenis ægyptijs libenter diuagari inde colligitur; quoniam Cælius Rhodiginus monimentis mãdauit,quòd hemorrhous ideo Thonius à Nicandro fuit cognominatus, quia locis ægyptijs,quibus olim imperauit Thonis,summopere delectaretur. Immò in regionibus etiam Indicis versari non esse absurdum opinamur: cum Diodorus Siculus scriptum reliquerit,in eo tractu Indiæ,quò Alexander Porum persequens, exercitum traiecerat, magnam vim Serpentum stabulari, qui cum essent parui, varietate tamen corporum distinguebantur: etenim alij æreis virgis specie erant consimiles, alij densam, & hirsutam cristam arrigebant, & talis erat illorum vis morsus, vt percussis citissimam necem afferrent. Verùm si aliqui etiam leuiter lædebantur, grauissimo torquebantur dolore, & à toto corpore sanguineus quidam sudor dimanabat. Quapropter si huiusmodi Serpentes non erant hæmorrhoi, ijs tamen congéneres esse credebantur. Atsi particularem huius Serpentis sedem inuestigemus: scribebat Aelianus saxorum cauernas ab hac Serpentum specie summopere diligi, quod à Nicandro procul dubio desumpsit, qui in Theriacis de peculiari loco hæmorrhoi hos protulit versus, qui latino sermone sic sonat. *Li. 16. lect. Antiq. c. 9.* *Hic anguis cur Thonius dictus* *Lib. 9. de Anim. c. 43*

Cui noſcenda ſit hic ſerpens hæmorrhois, audi,
Rimoſas colit illa petras ſibique aſpera tecta,
Et modicè pendens facit, inflexumq; cubile.

SIGNA VENENI.

Signa allata à Galeno.

GALENVS in libro de Theriaca ad Piſonem percuſſos ad hæmorrhoo in hoc horrendum ſymptoma incidere pronunciauit: quòd ſanguis ab omnibus corporis partibus tanquam pluuia fluere videatur. Id poſtea eleganter expreſſum fuit à Lucano his verſibus.

Li. 9. pharſal.

Impreſsit dentes hæmorrhois aſpera Tullo
Magnanimo iuueni, miratorique Catonis.
Vtque ſolet pariter totis ſe effundere ſignis
Coryciÿ preſſura croci: ſic omnia membra
Emiſere ſimul rutilum pro ſanguine virus,
Sanguis erant lacrymæ quæcumq; foramina nouit.
Humor, ab ijs largus manat cruor, ora redundant,
Et patulæ nares, ſudor rubet, omnia plenis
Membra fluunt venis, totum eſt pro vulnere corpus.

Li. 9. de Anim. ca. 43.

Deinde Aelianus prædicto ſymptomati alia magis peculiaria addit ſigna: nimirum, quòd punctus cyanei coloris in vulnere oritur, patiens ſtomachi dolore corripitur, deinde oculorum caligine detinetur, & ſi quæ ſint in corpore patientis cicatrices recrudeſcunt; quæ omnia à Nicandro deſumpta eſſe videtur, quoniam in Theriacis ſic canit.

Protinus horrendos, vbi mordens intulit ictus,
Decolor accurrit ſpecies, quædamq; nigredo
Anxia corda dolent, gelidæ ſitis ingruit vndæ.
Quin & ſanguinei prima ſub nocte fluores
Ipſis proſiliunt è naribus, auribus, ore,
Veſicaq; ſimul, quæ ſunt in corpore plagæ
Rumpuntur, quadamq; cutis fuligine marcet;
Ergo caue, in primiſq; ſuum ne fœmina virus
Innomat: hæc quoniam diro quem preſſerit ore
Iguitas quærit gingiuas, atque per ipſos
Erumpens vngues miro fluit impete ſanguis
Et malè olente madent fœdi putredine dentes.

Quare ex verbis Nicandri elicimus, quòd inter accidentia, quæ hæmorrhoi morſum concomitantur, primùm recenſetur color læſæ particulæ, quæ ad nigredinem vergens, calorem natiuum labefactatum, & à mala veneni qualitate ferè extinctum arguit. Deinde ſequitur dolor cordis, nempè ventriculi: cum Priſci os ſuperius ſtomachi cor appellauerint. Id non fuit ignotum Nicandro, dum verba faciens de aconito canebat.

Os vẽtriculi aliquãdo cor nominatur.

Craſſantur circum præcordia ſumma grauique
Errore infeſtant morſus in corde moleſtos,
Oreque ventriculi parinnt ſublata patenti,
Quod cor, ventriculi quidam cellamque vocarunt.

Oritur autem prædictus dolor ab exquiſito oris ventriculi ſenſu ob cæterarum partium anxietatem. Hoc ſymptoma, craſſante peſtilentia, obſeruatur, dum venenata qualitas prædictæ parti ſenſim communicatur. Quocirca ventriculus mirum in modum labefactatus ſuo fungi munere minimè poteſt: immò vomitus excitatur, & diarhea, retentricè inteſtinorum facultate debilitata, ſubſequitur. Item ſanguis à cæteris partibus funditur, dum à veneno retentrix membrorum facultas paulatim diſſoluitur, & diſſipatur. Tandem vulnera iam in patiente conſolidata recrudeſcunt ob nimiam veneni ſiccitatem: quemadmodum, æſtiuo tempore, vrgente inſigni ſiccitate, terram ſcindi, & rimas fieri contingit. Id autem eo potiſſimum in loco accidit, vbi antea terra diſrupta fuit.

Cauſa doloris ventriculi.

Cur sãguis manet ab omnib. partibus.

Præterea alia infinita ſuccedunt ſymptomata, vt difficultas reſpirationis, vocis priuatio

A uatio, & animi deliquium, quæ à nimia sanguinis euacuatione originem ducere possunt. Signa verò, quæ narrantur ab Auicenna, Alberto, & Olao magno, dum Afudius, seu Alfodius, & Sabrin mordent, sunt hæc. Porri cutis effundunt sanguinem, vomitus excitatur, venter soluitur, anguli oculorum in tumorem eleuantur, anhelitus impeditur, vrina difficilis redditur, dentes cadunt, & tandem interit æger, quæ signa à symptomatibus morsu hæmorrhoi genitis discrepare haud quaquã videntur. Quamobrem Matthiolus in Commentarijs ad Dioscoridem, ex prędictis omnibus concinnatũ quasi epilogum assignat, dum inquit. In morsu hæmorrhoi color loci percussi sit cruentus, ex quo ab initio nihil, præter aquosum quoddam, effluit, ventriculus dolore afficitur; deinde sanguis non solum ex foraminibus morsus, sed etiam ex naribus fluit: spirandi difficultas subsequitur, & si quæ in corpore obductæ fuerint cicatrices, recrudescunt. In morsu fœminæ, scilicet hæmorrhoidis, anguli oculorum, & radices vnguium sanguinem fundunt: immò sanguis ab omnibus corporis meatibus manat, & tandem dentes, putrefactis gingiuis, excidunt. *L. 6. ca. 58.* *Signa morsus hæmorrhoidis.*

B

MEDELA.

MORSVS hæmorrhoi, & dipsadis, nonnulli immedicabiles esse arbitrantur. Alij tamen ad communia ictus serpentum præsidia confugiunt: alij partem læsam prius scarificatam ferro candenti, inurunt: alij partẽ immediatè præcidunt; deinde cataplasmatis validè attrahentibus vtuntur. Itaq; in hoc casu prima facie præscribenda sunt medicamẽta, quæ sanguinem vndequaq; implacabiliter dimanantem supprimere possint: nam Dioscorides plagę imponit emplastrum ex folijs vitiũ coctis, & vnà cum melle tritis: postmodum portulacam cum polenta commendat, antequam vrina cruenta prodire incipiat. Matthiolus in Commentarijs ad Dioscoridẽ; *Quæ medicamẽta primo præscribantur.*

C allium deuorandum, & vinum dilutum exhibet, vomitum prouocat, & theriacam præscribit: vulnus aqua frigida abluit, & demùm regionem vesicæ spongijs calidis fouet. Paulus Ægineta caput hæmorrhoi crematum in vino potandum præbet: postmodum allium cum vino, & oleo, necnon vuas passas minimè improbat. *Lib. 1. c. 50*

Auicennas, præter medicamenta præscripta, In primis sanguinem coercentia, vt farinam hordei cum vrtica, & albumine oui subactam memorat: deinde semen raphani cum vino, succum papaueris, cum radice lilij cęlestis, necnon emplastrum, cum farina hordei, arnoglossa, & gallis summoperè extollit. Celsus tam in ictu Cerastis, quàm Hæmorrhoi, & Dipsadis, asphodellum arefactum, ad fabæ ægyptiæ magnitudinem, tradit: tum trifolium, mentastrum, costum, cassiam, & cinnamomum præscribit. Plinius scriptis mandauit mustum serpentibus, sed præcipuè hęmorrhoidi, & salamandræ aduersati: deinde vitellum oui in hoc casu summoperè probat; quamuis Dioscorides hanc virtutem albumini potissimum attribueret. Rursus flores, & mora rubi, ex Plinio, huic morsui non vulgariter prodesse possunt. Demùm non est omittenda por- *Medicamẽta ab Auicenna præscripta.* *Albuminis oui virtus.*

D tulaca syluestris, quàm nonnulli peplium vocant: hæc enim, ad mentem Plinij, sagittarum venena retundit, & in cibo sumpta, & ictibus superposita, virus serpentum, sed præcipuè hæmorrhoidum, & presterum superat. Si desideratur herba, eius semen simili facultate præditum esse Plinius testificatur.

DE SEPE. Cap. VI.

ÆQVIVOCA.

L.20.c.18. VM Ambroſius Pareus hunc Serpentem Hæmorrhoo perſimilem, & obliquè incedentem, pronunciauerit iuri conſonum eſſe iudicauimus huius beſtiæ hiſtoriam hoc in loco extare. Verùm hoc nomen inter vocabula ambigua eſt collocandum, nam in primis apud Heſychium, & Varinum leguntur σήπες ζῶα ἑρπετα, ἢ ὄφεις nec præter rationem: quandoquidem Seps in lacertarum numero, & in Serpentum genere recenſetur. Nicander enim Sepa puſillo corpore, exiguis lacertis non diſſimilem eſſe *Lib.2.* ſtatuit; alibi verò inter mortiferos angues enumerauit. Ab hac ſententia Dioſcorides *Lib.5.* non recedens, poſt lacertas, Sepis, & corpore, & forma eis ſimilis meminit: deinde ab eodem Dioſcoride alibi inter genera viperarum Seps connumeratur, dum acetum mulſum aduerſus ictum huius Serpentis commendatur. De lacerta chalcidica, quæ etiam Seps cognominatur, plura legenda ſunt in hiſtoria Quadrupedum ouiparorum.

L.1.cap.6. Aelianus quoq; Sepis Serpentis meminit, & capite ſubſequenti idem nomen lacertæ *L.9.c.54.* chalcidicæ conuenire aſtruit: cum aereis quibuſdam virgis inſigniatur, & putredinem *Seps dicitur quilibet Serpens maleficus.* mordendo, ritu Sepis Serpentis, membro percuſſo afferat. Aliquin Seps à Nicandro pro quocumq; Serpente malefico vſurpatur, dum in Theriacis ſic canit.

Præterea candens niue, & aſper vepribus othrys
Rufis reptilibus ſcatet, & caua vallis, & altæ
Acrigidæ, ſalebris rupes, nemoroſaq; ſaxa
Quà ſitibundus, & haud apparere colore
Viſus ſeps habitat ſeps ſemper concolor illi,
Quaſub foſſa tenet tecta, atq; cubilia terræ.

Doctiſſimus vir Greuinus, per Othrym Græciæ montem, à Nicandro quoſcumq; mõtes à Serpentibus habitatos, & per vocabulum Sepis, omne Serpentum genus intelligi voluit. Itaq; nomen hoc conuenit Serpenti, de quo in præſentia differitur, conuenit *Seps eſt lacertæ ſpecies.* lacertæ chalcidicę, de qua ſuo loco actum fuit; item quibuſdam Inſectorum generibus; cum hæc omnia animantia ſeptică facultatem participent. Siquidem apud Arnoldũ, quoddam exiguũ apis genus ſeps nominatur, & apud Plinium quædam millipedæ ſpecies: ſcribebat enim è vermibus terrę quendam eſſe piloſum, multis pedibus refertum *Seps Inſecti genus.* arcuatim repentem, tractuq; ſe contrahentem oniſcon Græcis nuncupatum, aliud verò huius generis Inſecti eſt, quod non arcuatur, ſepa Græci, alij autem ſcolopendram minorem, & pernicioſam appellant.

Li.3.Epid. ſect.3. Inſuper apud Hippocratem Seps tuberculi peſtilentis nomen eſt, quia erodendo partem, maximam putredinem generet. Alibi quoq; puſtulam ſepa dictam memorat. *Li.6.Epid. ſect.8.* Phanias etiam, vt citat Athenæus, hæc ſcribit. Κατὰ δὲ τὴν, αὐτὸς τῶ σπέρματος φυσιν, ὁ καλύμενος σὴψ, καὶ τὸ τῶ σαφυλίνε σπερμα. Vnde aliqui colligunt nomen ſepis cui- *Lib.9.* dam etiam plantæ competere poſſe. Aliter Seps, vel Sepes fæminini generis quodcũq; *Seps vel Sepes fæminini generis quid denotet.* denotat obſtaculum, quod in agros, vel hortos ingreſſum prohibeat. Cæterùm, quia hoc animal non ſolùm Sepis, ſed etiam Sepedonis nomine decoratur, aduertendum eſt hanc etiam vocem æquiuocatione laborare; cum σηπεδὼν apud Græcos primum exponatur putredo, deinde Serpens, de quo in preſentia agitur, quoniam partem dente percuſſam inſigni putredine afficiat. Quamuis Author Theſauri linguæ græcæ ſcripſerit σηπεδόνα eſſe lacertæ genus, ſed perperam: quandoquidem nomen Sepis tantum- *Sepedones vlcerũ ſpecies.* modo ad ſignificandam lacertam chalcidicam vſurpatur. Verùm quidem eſt, quòd Cælius Sepedones vlcera putreſcentia appellauit: imò apud Pollucem σηπεδὼν ſignificat vlcus os potiſſimum infeſtans; itaut dentes, & oſsa interdum ſummoperè vexet. Deniq; Celſus apud Hippocratem σηπεδονες cancros interpretatur.

SY-

SYNONIMA, ET ETYMVM.

PETRVS Crinitus, in libro de honesta disciplina, reperiri tradit in veterum monimentis hæc nomina in numero singulari vsurpata, scilicet canes, plebes, & his similia, veluti etiam sepes animal apud Virgilium, annotante Ausonio: cum alioqui à Marco Tullio Cicerone Seps dicatur. Græcis σὴψ fœminini generis: quamuis sæpè sæpius à Theophrasto, & Nicãdro genere masculino inflectatur. Scholiastes Nicandri hunc Serpentem σῆπα nominari putat παρὰ τὸ σήπεσθαι τὰς πληγέντας (σήπω enim putrefactio exponitur) quoniam ab hoc animali pars percussa illicò putrefiat. Vnde & Ambrosius Pareus iure merito promulgauit hãc Feram tali nomine donari, quia morsu subitã inferat putredinem. Itaq; Latini hunc Serpentem, ex Scaligero, non iniuria, Putriam indigitarunt. Aliter etiam hæc Fera σηπεδών, ideſt Sepedon appellatur; & quamuis Nicander diuersis in locis Sepis, & Sepedonis meminerit: nihilominus Seps, & Sepedõ tanquam synonima denotant illam Feram, cuius historiam in præsentia exaramus: tum quia descriptiones Sepis, & Sepedonis inter se discrepantes apud Nicandrum non inueniuntur; tum etiam, quia symptomata morsus Sepis recitata ab Aetio conueniunt cum accidentibus ictus Sepedonis, quæ Nicander recensuit. His addamus, quòd Plinius de alio Serpente, quàm de Spedone non differuit, & Dioscorides nisi de Sepe verba fecit.

Seps morsu subitam infert putredinem.

Putria animal quod sit.

Seps, & Sepedo idem sunt.

Aelianus quidem duo constituit distincta capita, in quorum altero de Sepe, & in altero de Sepedone pertractat: Verùm si diligẽtius animalis vtriusq; colores ab Aeliano assignatos, & morsus symptomata contemplemur; proculdubio eadem esse comperiemus, ex quibus omnibus Sepem, & Sepedonẽ vnum, & idem animal esse coniectamus. Præterquamquòd grauissimi authores, vt Gesnerus, & Greuinus Sepe, & Sepedonẽ esse synonima minimè dubitant. A veritate quidem alienum esse opinamur, quod Matthiolus, ex mente aliquorum recitauit; dum Sepa cum Ceraste eumdẽ Serpentem esse scriptis mãdarunt. Postmodũ Selsir, & Helsir nomina sunt arabica hunc Serpentẽ indicãtia: quoniam Auicennas de serpente putrefaciente agens, prædictis nominibus vtitur. Spectaficus verò Sepedon Alberto esse perhibetur, vt notauit Gesnerus. Demùm Bellonius refert, quòd hodie in Græcia circumferuntur huiusmodi voces, Sapidi, & Sapiti, quæ à Sepe Antiquorum detortæ videntur, quibus Sepa, vel anguem illi congenerem designare nituntur.

Nomina Arabica, & barbara Sepedonis.

DIFFERENTIÆ.

AD vnum, & idem genus Sepa, & Sepedonem reduci, aliqua tamen ratione inter se distingui multi voluerunt: quoniã ambo hi serpentes partẽ morsu lesam insigni putredine vitiẽt; distinctionẽ verò ratione coloris obseruarũt, nixi authoritati Scholiastis Nicandri, qui Sepi vnicũ colorẽ coccinũ, Sepedoni autẽ diuersos colores assignat: imò in varios colores pro diuersitate coloris loci, transmutari astruit. Verumtamen ex verbis Nicandri conijciẽdum est, ipsum noluisse intelligere de colore Sepedonis, quem Scholiastes expressit; vt paulò inferius in descriptione huius Serpẽtis differemus: quoniam ad mentem clarissimorum virorum Sepedonem à Sepe minimè discrepare opinamur.

Scholiastes Nicãdri separat Sepedonẽ à Sepe ratione coloris.

Obseruamus quidem in iconibus huius animalis differentiam penès caudam; cum Pareus hunc serpentem cum cauda obliqua ad instar caudæ sui delineet. Aetius verò, ex Matthiolo, similem caudam non describit: quapropter ambas icones ante legentiũ oculos representare libuit. Præterea Aristoteles meminit cuiusdã pusilli anguis, quem aliqui sacrũ vocãt, & cæteri Serpentes, etiã permagni eum vitant: hic quicquid momorderit, continuò putrescere asserunt: quamobrem ad Sepedonis genus quodãmodo referendum esse videtur. Aristoxenes, etiam ex Æliano, tradidit virum quendam nullo morsu, sed solo serpentis tactu perijsse, & vestem patientis paulò post putruisse. Id indicat temperaturam illius Serpentis à natura Sepedonis non valdè discrepasse.

Differentia penès caudam.

Li. 8. de Anim. c. 7.

Seps

Sepis Serpentis effigies ad mẽtem Parei. E

Seps Aetij ex Matthiolo.

DESCRIPTIO.

CVM Auicennas insolenti oratione Serpentem Selsir describit, ei caput latum, collum paruum, caudã breuem, & ventrem rotundum attribuit: deinde tergus lineis diuersi coloris variegatum cõsiderat. Aetius verò hoc animal longitudine duorũ cubitorum tardi incessus, capite amplo, ore acuto refertũ, & albis notis maculatum contemplatur. Pariter ex Volaterrano, Seps colorem, quem attigit, reddit, quatuor

Selsir Auicennæ.

tuor recuruis dentibus armatur, & quem petit morſu, exanimat. Itaque præter caput, E
quod magnum eſt, paruus anguis quoad reliquum corpus poteſt nuncupari: quamobrem Lucanus aliquando paruum, & aliquando exiguum Serpentem appellauit.
Li. 9 Phar-ſal. Renſnerus quoque in Paradiſo poetico meditans formam, & naturam huius Feræ ſic canit.

Grande caput, breuior dum currit, cauda videtur
Sepedonis, tabem morſibus ille facit.

Omnes tamen authores deſcriptionem huius Serpentis à Nicandro poeta antiquiſſimo mutaſſe videntur, cuius carmina in latinum ſermonem translata ſunt hæc.

Iam quæ Sepedonis ſpecies ſit, qualeq; corpus
Accipe diuerſa tractum ratione figurat.
Quin etiam mutilæ nulla inſunt cornua fronti,
Et color hirſuti, qualem eſt ſpectare tapetis.
Grande caput, breuior, dum currit; cauda videtur:
Quam tamen obliquo maiorem tramite ducit. F

Idcircò ex doctrina Nicandri colligendum eſt Serpentem hunc carere cornibus, & varijs coloribus, inſtar tapetis, ornatum incedere. Quamuis Scholiaſtes Græcus Nicandri hunc colorem coccineum interpretetur: cum tapetes multi hoc colore infecti cõſpiciantur. Nihilominus credendum eſt Nicandrum intelligere voluiſſe hunc Serpentem varijs coloribus inſtar tapetum, à natura fuiſſe decoratum: cum tapetia diuerſis coloribus picta, vt plurimum fabrefiant.

Tapetũ color qualis eſſet.

L. 1. de Venen. c. 13. At doctiſſimus Greuinus Sepis colorem pallidum eſſe autumat: propterea quod Athenæus, citans antiquiſſimum poetam, mulierem timidam tapetis colore eſſe ſcripſerit: nam pallor metum ſtatim concomitatur. Hincque antiquos tapetes pallido colore infectos fuiſſe credit; hancque opinionem à veritate alienam eſſe non arbitratur; quoniam Ætius, vt ſuperius annotatum fuit, hanc beſtiam multis notis albis reſperſam eſſe tradidit. Præterea Nicander in deſcriptione huius Serpentis admonet non facilè comprehẽdi poſſe longitudinem, vel breuitatem caudæ; cum illam, inſtar caudæ ſuis, intortam
L. 15. c. 8. gerat. Aelianus autem, verſibus Nicandri perperam expoſitis, obliquitatem cau- G
dæ, toti corpori Serpentis attribuens, inceſſum obliquum huic animali aſſignauit. In eumdem errorem incidit Pauſanias, qui memorans interitum Ægypti Arcadiæ Regis à Sepe interfecti, hunc Serpentem minimè viperæ ſimilem, cinerei coloris, maculis variũ,
Greſſus huius Serpentis qualis. lato capite, anguſta ceruice, aluo maiori, cauda breui, & obliquo inceſſu, inſtar cancri; qui greſſus Ceraſti etiam proprius eſſe perhibetur. Ex quibus Pauſaniæ verbis obliquitatem inceſſus huius animalis colligimus, quam Nicander ſoli caudæ animalis aſſignauit. Ideoque cum Nicander, in deſcribendis cunctis Serpentibus ſummam diligentiam adhibuerit, eius potius opinioni, quàm ſententiæ Pauſaniæ adhærendum eſſe exiſtimamus.

NATVRA, ET LOCVS.

H

Venenũ Sepis quale. HOC animal à natura tam validum ſibi comparauit virus, vt morſu illud imprimens, patientem illicò tabe deſtruat. Et licèt, quoad molẽ corpoream, parua ſit Fera, ingens tamen quoad vim veneficam poterit appellari Id præſtirit Baptiſta Mantuanus, quando cecinit.

Mole brevis Seps peſte ingens, nec viſcera tantùm,
Sed ſimul oſſa vorans.

Tabifica aſpis qualis Serpens. Quamobrem Iſidorus optimo iure hanc beſtiam tabificam aſpidem indigitauit: cum morſibus hominem ſtatim conſumat; itaut totus in ore Serpentis liquefiat. Optima igitur de cauſa Lucanus de hac Fera ſic canebat.

Oſſaq; diſſoluens cum corpore tabificus Seps.

Auicennas autem de temperatura Selſiris ſermonem habens, venenoſam, & valde calidam eſſe ſtatuit: hac de cauſa Georgius Pictorius, & ipſe calidum huius Serpentis meditans temperamentũ, iniurias hyemis ab ipſo non formidari canebat hunc in modum.

Hic

Hic hyemis calidus frigora nulla timet.

Quòd autem naturalem gressum obliquum instar Cerastis habeat, vt Pausanias in Arcadicis recitauit, in præsenti non disputabimus: cum superius nostram sententiam retulerimus: regiones tantummodo, quas libenter incolit hæc Fera, manifestabimus. Auicennas igitur loquens de Serpente Selsir putrefaciente, in Regionibus Assem, nimirum Syriæ stabulari tradidit. His addamus, quod etiam in Peloponesi Regione, & potissimum in Arcadia diuagatur: cum in historijs Pausaniæ legerimus Ægyptum Elati filium, & Arcadiæ Regem incautum ab hoc animali confectum fuisse.

Gressus qualis sit huius Feræ

Loca libenter habitata ab hoc Serpente.

SIGNA VENENI.

MORSVM huius Serpentis, ex Auicennam, apostema acerbissimo iunctum dolori cõcomitatur: deinde capillorum defluuium, & putrefactio totius corporis sequitur. Verùm, ad mentem Aetij, primũ ex vulnere manifestus sanguis, & paulò post sanies graueolens dimanat: tumor, & dolor consequitur: partes putrefactæ dealbantur, & totum corpus vitiligine affectum esse videtur. Hæc signa ex Nicandro proculdubiò desumpta fuisse, infrascripta carmina docent, quę sunt huius tenoris.

Quod fit ab hoc vulnus, magnos nocuosq; dolores
Excitat, interimens, quia fundit, & ipse venenum,
Quo fata marcentes tabes depascitur artus;
Indeq; siccata resolutus pelle capillus
Spargitur, & volitans candentis pupus acanthæ
Præterea fædum turpi vitiligine corpus,
Et veluti vrenti maculas à Sole videre est.

Itaq; inter symptomata huius morsus à Nicãdro recitata primùm reponitur dolor vehementissimus propter qualitatem veneni maximè putrefacientis. Post nodum pili defluunt; quoniam virus non solum per intimas, sed etiam per extimas disseminatum partes, pilorum radices corrodit, atq; corrumpit; indeq; totam occupans cutim, illam subalbam reddit; quod vitium à Græcis ἄλφος, & à Latinis vitiligo appellatur. Præter hæc symptomata, Aetius postea addebat sanguinẽ primò à vulnere manantem, quod signum omnibus ictibus venenosis commune est: quamuis paulò post sanies tetri odoris fluat ob insignem putredinem, quæ breui temporis tractu, vniuersum corpus ita occupat, vt tota caro putrida reddita absumatur. Id diligentissimè expressit Lucanus, quando cecinit.

Cur pili cadãt in morsu huius serpentis.

L. 9. Phars. sal.

Mors erat ante oculos, miseriq; in crure sabelli
Seps stetit exiguus, quem flexo dente tenacem
Auulsitq; manu, piloq; affixit arenis
Parua modo Serpens, sed qua non vlla cruentæ
Tantum mortis habet; nam plagæ proxima circum
Fugit rapta cutis, pallentiaq; ossa retexit;
Iamq; sinu laxo nudum est sine corpore vulnus
Membra natant saniæ, suræ fluxere, sine vllo
Tegmine poples erat, femorum quoq; musculus omnis
Liquitur, & nigra distillant inguina tabe,
Dissiluit stringens vterum membrana, fluuntq;
Viscera, nec quantum toto de corpore debet
Effluit in terras, sæuum sed membra venenum
Decoquit; in minimum mors contrahit omnia virus
Vincula neruorum, & laterum contexta, cauumq;
Pectus, & abstrusum fibris vitalibus omne
Quicquid homo est, aperit pestis, natura profanæ
Morte patet; manant humeri, forteſq; lacerti,
Colla, caputq; fluunt: calido non ocyus Austro
Nix resoluta cadit, nec solem cera sequetur.

Parua

Parua loquor, corpus ſanie ſtillaſſe per vſtum
Hoc & flamma poteſt, ſed quis rogus abſtulit oſſa;
Hæc quoq; diſcedunt putreſq; ſecata medullas
Nulla manere ſinunt rapidi veſtigia vati
Cinypheas inter peſtes tibi palma nocendi eſt;
Eripiunt omnes animam, tu ſola cadaver.

Præterea quando à Nicandro in Theriacis σὴψ δίψιος fuit appellatus: Scholiaſtes græcus addit id fortè à Nicandro fuiſſe ſcriptum, quoniam ὁ ξηρὸς, ἡποιῶν δίψαν τοῖς δακνομένοις, vel ob ariditatem, vel quia percuſſis ſitim afferat. Quod vtrum verum ſit necne, liquidò non conſtat: omnibus quidem eſt manifeſtum, ob veneni malignitatem, ſpiritus non ſolùm diſſipati, ſed totum etiam corpus, tanquam ab igne conſumi, quod non modò à veneno huius Feræ, ſed ab omni quoq; putredinis genere, materiæ venenoſæ coniuncto oriri poteſt. Id in peſtilentia frequentes pluuias concomitãte obſeruatum fuit: tunc enim particula bubone peſtilenti, vel anthrace occupata, tanta putredine afficitur, vt totum membrum vnà cum vita abſumatur, & pereat. Id Hippocrates poſt annum pluuioſum accidiſſe recitauit.

Venenı malignitas qualis.

L. 3. Epid.

MEDELA.

MORSIBVS Sepis, vt voluit Dioſcorides, non ſolum portulaca, & acetum mulſum proſunt, ſed etiam meconium, & ixia medentur. Auicennas verò præſidia ictibus viperarum conuenientia commendat, deinde ſymptomatibus occurrendum eſſe aſſerit. Plinius corticem, & baccas lauri, in Serpentum veneno profligando, ſed potiſſimum in morſu Sepis, Dipſadis, & viperæ adhibet: item oximel aduerſus eiuſdem Sepis ictus præſcribit: immò ſalſamentorum nempè piſcium ſalſorũ cibus ab ipſo probatur, dummodo à patiente ſumptus, ſubinde veſperi vomitu reijciatur; quandoquidem percuſſus à Chalcide, Ceraſte, & Sepe, ſummopere adiuuatur. Aetius in hoc caſu confugit ad illa remedia, quæ ab eodem in morſu viperæ, ceraſtis, & ammodytis probata fuerunt: præterea portulaca, & vinum myrtites laudatur: item ſpongiam aceto calido imbutum morſui applicat, nec non butyro, cũ melle mixto læſam particulam linit, & paleas exuſtas imponit. Demùm ex Pareo, ijs omnibus antidotis vtendum eſt, quibus vipereum venenum ſuperatur.

Salſamenta venenis reſiſtunt.

Aetij remedia.

DE ASPIDE. Cap. IV.

ÆQVIVOCA.

CVM in capite antecedenti, Aſpidis mentio ſæpius facta fuerit: Iſidorus enim ſepa tabificam Aſpidem appellauit; deinde ex nonnullorum ſententia, vt inferius adnotabimus, non ſolum ſeps, de qua ſuperius egimus, ſed etiam hæmorrhous, & alij huius generis ſerpentes, veneficà vi celerem interitum afferrentes, ad Aſpidẽ tanquam ad proprium genus (quamuis perperam) reducuntur. Quocirca hoc caput hiſtoriæ Aſpidis deſtinauimus. Verùm ne ambiguitas nominis huius Feræ lectores in errorem inducat, aduertendum eſt, quod ἀσπὶς, nempè aſpis, apud Græcos propriè ſcutum rotundum, & in longitudinem minimè extenſum ſignificat: ideoq; Euſtathius hoc nomen ab α particula priuatiua, & verbo σπίζω nimirum extendo deriuat; quoniam hoc ſcuti genus artifex ad ſpeciem rotundæ, & non oblongæ figuræ fabrefecerit. Scholiaſtes verò Ariſtophanis nomen Aſpidis nempè ſcuti ab aſpide animali deducit; quãdoquidem hoc animal inſtinctu quodam naturali ductum in orbes multos, ità conuolutum dormit, ſcutum rotundum repræſentet. Alioquin Aſpis inſula in Mari Lycio à Plinio memoratur. Item Aſpis eſt Promontorium ad formam clypei à natura fabrefactum,

Ambiguitas nominis eſt tollenda.

Aſpis ſcutum ſignificat.

Aſpis Inſula.

Li. 5. c. 13.

A factum, Africæ litora opacans, cum vrbe eiusdem nominis, quæ Latinis clypea nuncupatur. Huius etiam meminit Silius Italicus hoc versu.

In clypei speciem curuatis turribus Aspis.

Cosura etiam insula ante Aspidem sita, Carthaginensem vrbem, quam clypeam vocant, à Strabone celebratur. *Aspis vrbs. Lib. 5.*

SYNONIMA, ET ETYMVM.

ASPIS, vt ex scriptis Isidori colligere possumus, nomen proprium ab aspergendo sortita est: propterea quod venenum quodammodo morsu aspergat. Quamuis, secundùm Arnoldum, ab asperitate cutis cognominetur. Alij nixi Auicennæ authoritati ab aspiciendo, aspidem indigitarunt: cum Auicennas scriptum reliquerit, quòd aspides acutissimo intuerentur lumine, nisi eorum oculi à quibusdam carũculis comprimentibus impedirentur. Alij nomen huius animalis ab aspide, nimirum à clypeo deriuant, quoniam hæc Fera instinctu quodã naturali ducta, statim atq; aliquem senserit strepitum, somno excusso, se se in orbem contrahit, atque ex medijs spiris terribile caput attollens, aspidem, nempe rotundi clypei formam exhibet. Verùm si rem accuratè perpendamus, ἀσπὶς est nomen græcum, à Latinis tamen vsurpatum, vnde Scholiastes Aristophanis dici existimat ἀπὸ τοῦ, α, ἐπιτατικὸ μορίου, καὶ τοῦ σπίζω τὸ ἐκτείνω, διὰ τὸν ὀζὺν αὐτοῦ συρίγμος, ἢ διὰ τὸ τοῦ σώματος αὐτοῦ μῆκος. nimirum ab, α, particula intensiua, & verbo σπίζω, quod extendere significat, propter acutum ipsius sibilum, aut propter eius corporis longitudinem. Cæterùm hæc Fera à doctissimo Quatramio Marassus, & vipera nominatur, cum ritu viperarum catulos pariat. Alioquin ratione loci, Serpens Niliaca, & Aegyptia propriè dicitur, ideoq; secundùm Ouidium, Serpens vocatur peregrina: cum Ægyptio tantum sit peculiaris. canit enim Poeta hunc in modum, quando de mysterijs Isiacis verba facit. *Vera huius animalis etymologia. Marassus, & vipera dicitur. Lib. 9. Metam. Serpens peregrina qualis. Lib. 2.*

Plenaq; somniferis Serpens peregrina venenis.

Hanc etiam ob causam, Propertius appellauit aspidem sacrum Colubrum, quoniam in simulacris Isidis adhiberetur, sic enim canit.

Brachia spectaui sacris adnorsa colubris.

Si nomen hæbraicum aspidis inquiramus: legemus in textu hæbraico Deuteronomij. Pethen, quam vocem pro aspide interpretantur: pariter apud Psalmographum in codice hæbraico; vox Akschuh, à multis aspis, vel species aspidis exponitur: propterea quidam hanc aspidem ptyadem esse asseuerant. Item apud Esaiam, & Ieremiam, vocem Zipheoni, Interpretes aspidem, vel Regulum vertunt. Albertus, ex Auicenna, aspidem reddit Hasyos; quamuis alij Hascos scribant. Similiter apud Albertum, Arunducus Serpens fortè erit aspis chelidonia dicta, quæ ab eodem hirundo nuncupatur: cum Athaes Aspis sit diuersis insignita coloribus. Italicè dicitur Aspide. Bononiensibus Magarasso, loquendo tamen de aspide nostrate. Hispanicè Biuora, Gallicè Vn aspic. Germanicè Ein schlang gennant. *Cap. 2. Psa. 140. Cap. 59. Cap. 8. Nomina Hæbraica, & Arabica Aspidis. Species Aspidis ex Solino.*

DIFFERENTIÆ.

AELIANVS monimentis mandauit aspidum genus in sexdecim species ab Aegyptijs distribui solere: sed postea quæ, & qualesnam sint huiusmodi differentiæ, non explicauit. Solinus & ipse plures, diuersasq; huiusmodi animalis species (quamuis perperàm) constituit. Etenim Dipsadem inter species aspidis collocat; cum tamen Dioscorides, Lucanus, & alij authores non proletarij Serpentem Dipsadem ab aspide valdè discrepantem esse statuant. Lucanus enim sic canit.

——— *stabant in margine siccæ,*
Aspides, in medijs sitiebant Dipsades vndis.

Ideoq; colligendum est ex verbis Lucani, inter aspidem, & Dipsadem maximam cade-

re differentiam: quandoquidem ex illius ſententia, altera ſpecies terreſtris, altera aquatilis eſſe perhibetur: neq; officit Galeni, & Aetij opinio, qui triplicem aſpidum conſtituentes ſpeciem, vnam terreſtrem nominant; cùm illo in loco, terreſtris, non ad differentiam aquatilis nuncupatur, ſed dicitur aſpis terreſtris, quia in locis mediterraneis verſetur: cum alia ſpecies chelidonia dicta circa ripas Nili libenter ſtabuletur. Prætera Solinum ſecutus Iſidorus nõ ſolum hæmorrhoum ad genus aſpidum reducit, ſed etiam Preſterem, & Sepa aſpidem tabificam appellat. Immò prædicti authores ab effectu nocendi, has ſpecies inter ſe diſcriminant: propterea quòd Dipſadem ſiti, & Hypnalem ſomno interimere aſſerunt; quoniam Hypnalem ſpeciem aſpidis ſomno necantis eſſe arbitrantur: cum tamen hæc vox (hypnalis) non ſpeciem, ſed epitheton aſpidis denotet. Licèt apud Lexicographos græcos legatur ὑπναλη ſpecies aſpidis ſomno necãtis. Albertus meminit hippupici, additq; eſſe illam aſpidis ſpeciem, cuius morſu ſuauis ſequitur interitus. At Nicolaus Leonicenus hippupicem pro hypnali intelligendum eſſe tradidit.

Differentia aſpidũ terreſtris, & aquatilis non admittitur.

Hypnalis an ſit ſpecies aſpidis

Alij, ratione coloris, has Feras inter ſe diſtinguunt. Pauſanias atro colore, & Olaus Magnus cinereo aſpides refertas eſſe narrant. Cæterùm non modo nigras, & cinereas, ſed fuluas quoq; in agro Bellunenſi Pierius ſe conſpicatum fuiſſe teſtatur. Inſuper alij aſpidi chelidoniæ colorem hirundinis, Ptyadi cinereum, & viridem aſſignant. Demùm aſpidi terreſtri, vt plurimùm, colorem cineris attribuunt, quamuis ſubuirides etiam reperiantur. Nicander quoq;, qui vnam tantùm agnouit aſpidem, in colore variam conſtituit, dum aſpidem cineream, luteam, fuliginoſam, & nigram eſſe promulgat.

L.14. Hierogl.

Colores aſpidum quales eſſe debeant.

Strabo, ratione magnitudinis, duas ægyptiarum aſpidum differentias eſſe aſtruit: nam alteram ſpithamæ duodecim digitorum longitudinem continentis eſſe, hancque breuiorem, & morſu ὀξυθανατωτέραν nempè feraliorem eſſe fatetur, hæc ſpecies cum aſpide chelidonia Actij conuenire videtur: ſiquidem prædictam longitudinem non excedit, & celerem percuſſis interitum affert. Deinde Strabo alteri ſpeciei ὀργυιὰν menſuram inter ambas manus extenſas contentam aſſignat; vlnam Latini dicunt. Quare hac aſpidis ſpecies, vel ad cherſæam, vel ad ptyadem referetur: nam Strabo, cum duas tantùm huius Serpentis ſpecies agnouerit, ptyadas cum cherſæis confundere videtur. Nicander verò, quoad magnitudinem, vnam tantummodo aſpidem agnouit, cui μῆκος ὀργυῆ πεντάθου tribuit. Quocirca mirum non videbitur, ſi nonnulli authores, Feras huius generis quinq; cubitorum obſeruauerint.

Aſpis chelidonia, cuius ſit longitudinis.

Aſpis Nicandri, cuius ſit magnitudinis.

In quadam etiam Ciuitate Cypri, vaſti ſerpentes (Cuffi dicti) verſantur, qui aſpides perperam cognominantur: carent enim illis conditionibus, & notis, quæ in legitimis aſpidibus obſeruantur. Immò in Calecuth etiam, authore Ludouico Romano, magni angues diuagantur, inter quos ſunt, qui ad illius mentem, magnitudine aſpidem repręſentant: modò ambigimus, an veræ aſpides eſſe poſſint. Si confugiamus ad Dioſcoridem, is vnam tantùm aſpidem deſcribit: etenim quas hodie vulgus nuncupat aſpides nullis ferè gaudent notis, quas Priſci ſuis aſpidibus attribuebant; anteriorem enim partem erigebant, & collo erant tumido, quemadmodum in tabula Iſidis pingebantur. Bellonius conſpicatus eſt apud Brutios in Italia, ſerpentem, habentem in fronte callum inſtar tuberculi, huncque aſpidem veterum eſſe exiſtimauit. Galenus autem in libro de theriaca ad Piſonem, tria aſpidum genera aſſignat: cum quædam apud eumdem χερσαῖα, quidam χελιδονία, & quædam πτυάδες cognominentur. Primitus χερσαῖος Græcis exponitur terreſtris, ideoq; ſic nuncupatur illa ſpecies aſpidis, quæ loca incolit mediterranea. Item χελιδὼν hirundinem ſignificat; quare quædam aſpis colorem hirundinis æmulans chelidonia nominatur. Demùm quoniam πτύω eſt verbum græcum, quod ſpuere ſignificat, hinc πτυὰς ſputatrix exponitur, eſtq; ſpecies quædam aſpidis ab inſpuendo veneno ita nuncupata. Et quamuis Ammianus quamdam aſpidis ſpeciem aquatilem conſtituere videatur, dum inquit. *Quas omnes ſerpentes magnitudine, & decore aſpis facilè ſupereminens, nunquam ſponte ſua fluentæ egreditur Nili.* Nihilominus hic author fortè per flumen Nili, regionem Aegypti, quam alluit Nilus, intelligere voluit: nam ſi aſpidem in vndis Nili morantem intellexiſſet, à veritate valde declinaſſet: cum alij authores ſuperiùs memorati, terrarum, & non aquæ incolam aſpidem eſſe ſtatuant.

L.5. Navig. cap.21.

Lib.3. ob.c.51.

Cap.8.

Species aſpidum ſecundum Galenum ſunt tres.

Etymũ nominum ſpecierum aſpidis.

L.20.c.2.

L.13.c.10

Actius prædictis nixus fundamentis retulit apud Ferarum ſcriptores, tres aſpidum differentias obſeruari, nimirum terreſtres, in mediteraneis commorantes locis, chelido-

donias circa Nili ripas latibulantes,& ptyades,quæ sputo venenato animalia inficiunt. Terrestres maiores prædicat,cum longitudinem quinq; cubitorum æquent,chelidonias colore nigro, & albo refertas delineat: ptyades verò cinereo colore,viridiq; ad aureum declinante conspersas describit.

Ponzettus quoq; aspidem primò siccam,& longiorem,necnon oculos, instar accensi carbonis, micantes habentem exhibet: deinde aliam caput eleuantem, & constrictis dentibus sputum venenosum eiaculantem: tertiam hirundinem ob coloris similitudinem, cognominat. Harum igitur specierum icones, ad mentem Geruini, ante oculos legentium repræsentare non piguit. His addere etiam libuit duas aspidum icones,quarum altera alio nomine parua vipera vocatur, estque coloris ferruginei, altera verò colore subuiridi maculoso est insignita,& interdum in nostris etiam regionibus reperitur, vulgoque *aspido tormento* appellatur; quoniam morsu forsitan tormentum,& cruciamẽtum, non autem interitum hominibus afferat. *Tres aspidũ species describuntur.* *Aspido tormento qualis.*

Legimus in historijs,apud Chiribrehenses diuagari aspides caudæ aculeo ferientes: immò caudæ cuspide ab Incolis sagittæ imbuuntur, vt vulnerando lethaliter feriant. Villa quædam Bononiensis secus valles sita, & *Malalbergo* nominata scatet copia aspidum varijs decoratarum coloribus: *Magaraßi* vulgò dicuntur, qui dentibus vulnerant, & oblongo caudę aculeo ferire nituntur. Villici ab his saucij partem tumefactam ligant, deinde leuibus adhibitis præsidijs tridui spatio liberantur. Quamobrem hæ aspidum species cum aspidibus ægyptiacis minimè conuenire dicuntur: quemadmodum superius etiam adnotauimus. *Aspides nostrates vbi.*

DESCRIPTIO.

GLOSSA in vigesimum caput Iob, aspidem paruum esse Serpentem, viperaque prolixiori corpore diuulgat. Belluacensis hanc Feram cæruleo colore exornatam describit; eique dentes longos, & extra labia exporrectos, ad instar dentium apri, assignat. Plinius in hoc Serpente duos dentes in parte superiori, dextra, læuaq; more tenuis fistulæ perforatos, venenumq; ritu aculei scorpionum, infundentes perpendit. Agricola in libro de Animalibus subterraneis duo in hac Fera, nempè tetrũ odorem, necnon longitudinem,& craßitudinem mediocris anguillæ meditatur. Quamuis, vt notat Edoardus Vuotonus, longitudo horum animalium interdum sit orgyiæ, nempè senum pedum, & latitudo, quanta est venabuli, quo venatores ad tauros, leonesq; conficiendos vti solent. Aelianus, prolixiori oratione, aspidis descriptionem ante mentis oculos repræsentare conatur, dum hoc animal squamis rubentibus horrere, tractibus tardis incedere, somniculosis oculis innuere, geminas carunculas callo valdè similes in fronte gerere, ceruice squalida turgere, & in obuios, aut viatores anhelando virus ab ore emittere assueuerat. *Lib. 11.* *Dẽtes quales sint.*

At inter cæteros scriptores, Nicander dicendi maiestate clarißimus,& antiquißimus, ex quo cæteri authores multa desumpserunt, aspidem describit hunc in modum versibus in latinum sermonem sic translatis. *Nicandri descriptio.*

Tam procera, extensa queunt quàm brachia duci,
Tantaq; crassities est, quantum missile telum,
Quod faciens hastas docta faber expolit arte;
Pro trucium horrisona taurorum, & cade leonum.
Squallidus interdum color albet, sæpè virenti
Cum maculis, sæpè est cineres imitante figura;
Nonnunquam ardenti veluti succenditur igne;
Idque nigra æthiopum sub terra, quale refusus
Nilus sæpè lutum, vicinum in Nerea voluit.
Præterea geminæ calli instar, fronte caruncl æ
Hærent sanguineis scintillant lamina flammis,
Turgida squalet item cervix, graue sibilat ipsa
Bestia, dum certam vomit ira concita mortem.

Aſpidis tres differentiæ cherſæa nempè terreſtris chelidonia, ideſt hirundinaria, & Ptyas ſcilicet ſpuens.

A Aſpidis ſpecies colore ferrugineo, vipera parua vulgo dicta.

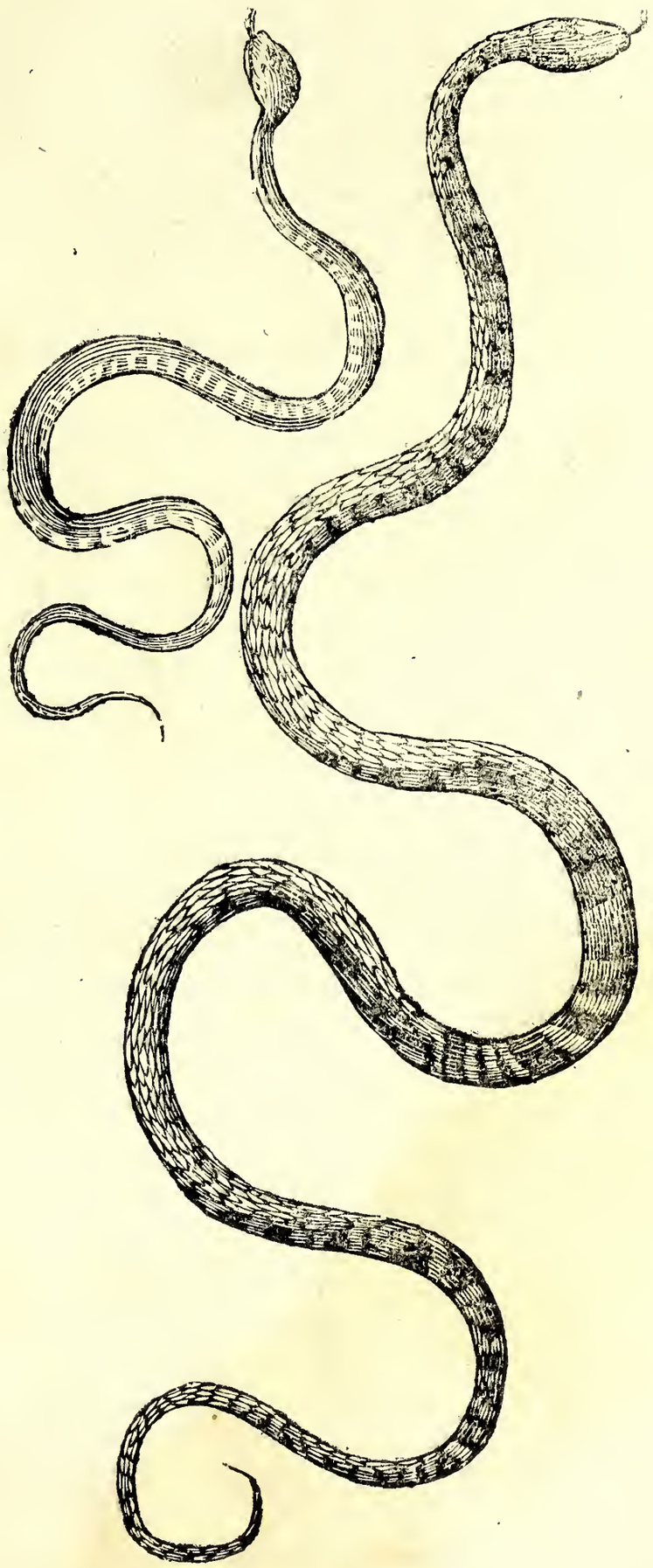

Aſpidis alia ſpecies colore ſubuiridi maculoſo.

Quatuor hinc intra maxilla concaua dentes
Radices fixere ſuas, quos iuncta quibuſdam
Pelliculis tunica obduxit, triſte vnde venenum
Effundit, ſi fortè ſuo hæc approximet hoſti.

Quamobrem ex Nicandri carminibus longitudinem aſpidis vnius vlnæ, & craſſitudinem, quæ telo miſſili eſt ſimilis, intelligimus; necnon colorem animalis aliquãdo ſqualidum ſæpè cinereum cum multis maculis: immò quandoq; inſtar coloris Soli, in quo vt plurimum hæc beſtia ſtabulatur. Inſuper author gemina tubercula in fronte, oculos inſtar ignis micantes, & ceruicem turgidam contemplatur. Tandem quatuor dentes pelliculis quibuſdam obductos, viſionemq; humanam effugientes huic Feræ aſſignat, ex quibus poſtea morſu diſruptis, venenum ſtillat.

Tubercula aſpidũ vbi.

NATVRA, ET MORES.

MODO contemplantibus omnia, quæ natura his animantibus ingenuis, primò ſe ſe offert ponderandum; num ſit verum aſſertum Iſidori, quòd hoc animalis genus, ad primam magici cantoris vocem, alteram aurium ad terram premat, alteram verò cauda obturet, ne cantionibus auditis, ad excantantẽ confugere cogatur: ſiquidem id fieri ab hominibus ſcribit Albertus Magnus, quoniam in capite huius animalis, lapis pretioſus cuſtoditus, à multis, lucri gratia, expetitur. Hoc autem à veritate alienum eſſe in primo capite huius libri vbertim docuimus.

L. 11. Orig.

Li. 25. de An.

Si properemus ad alteram aſpidis proprietatem; Plinius diuulgauit id à natura huiſmodi animantibus congenitum eſſe, vt nunquam mas, niſi comite fœmina, à ſpecu egrediatur: propterea Reuſnerus in paradiſo poetico hanc proprietatem ſic decantabat.

Alia proprietas aſpidis.

Non prius è fouea viſu truculentior aſpis
Exit, quàm comitem ſenſerit eſſe ſibi.

Immò addebat Plinius, quòd ſi harum Ferarum altera occidatur, tunc ſuperſtes iniuriam non impunitam relinquens, ſociæ conſortis occiſorem in numeroſo etiam hominum cœtu inueſtigare audet, vt illius vindictam ſuſcipiat. Præterea aſpides viſum imbecillum, inceſſum tardum, & auditum ſubtilem ſibi compararunt. Viſum horum animalium heberem calloſa quædam tubercula fronti adhærentia, oculoſq; comprimẽtia reddunt; idq; naturæ beneficio, multi factum autumant: quoniam ſi viſionis acumine hæc beſtia polleret, proculdubio maximam cæteris animalibus noxã eſſet allatura. At poſtmodum ingenioſa, & prouida natura, ob imbecillam viſionem, hanc Feram aure vigili remunerauit. Quapropter læuiſſimo audito ſtrepitu, quaſi à quodam expergefacta ſomno, ſtatim ſe ſe erigit. Hęc omnia Nicander expreſſit hunc in modum.

Viſus imbecillus ſpidũ, & cur.

Auditus qualis.

Nunc age terribilem ſitientibus aſpida ſquamis
Peſtile plus alijs hoc ex grege reptile, noſce,
Formidabile cui corpus, tardumq; volumen
Quandoquidem tranſuerſa via eſt, prolixaq; ventris
Spira, veternoſiq; niuere videntur cœlli,
At ſimul ac facili fortè obſeruauerit aure
Vel minimum ſtrepitum, ſegnes è corpore ſomnos
Excutit, & teretem ſinuat mox aſpera tractum
Horrendumq; caput, porrectaq; pectora tollit
Tam procera, extenſa queunt, quam brachia duci.

Et quamuis poetæ cuiuſcumq; Serpentis in iracundiam præcipitis tumidum collum deſcribant: nihilominus hæc nota aſpidis propria eſſe perhibetur. Id colligendum eſt ex Plinio, qui aſpidum colla intumeſcere ſcripſit, cui fauet Lucanus hunc in modum canens.

Ira huius Serpentis.

Li. 9. pharſaliæ.

Aſpida ſomniferam tumida ceruice leuauit.

Itaq; aſpides duabus potiſſimum proprietatibus gaudere dicũtur, quibus alij Serpentes carent: cum ceruix horum animalium latè tumeſcat, & eorum venenum vnà cum

A sopore artus patientis occupat. Scribebat Dioscorides, quòd virus Aspidis, & Basiliſci more taurini sanguinis, in arterijs vulneratorum, sanguine cogit. His addit Volaterranus à pūctura aspidis ranam depasti vulnus immedicabile ſieri: propterea, ex Arnoldo, percussi ab aspide, duarum, vel trium horarum spatio intereunt. Nec præter rationem: quandoquidem Ioannes de Vigo narrabat (referente Pareo) se Florentię nouisse circulatorum, qui vt melius propria pharmaca populo venderet, digitum aspidi mordendum porrexit, & post horas quatuor interijt.

Vulnus aspidis quando lethalius.

Habent præterea aspides hoc peculiare, vt mordendo tumorem non indicant: deinde (cū dentibus adeò exilibus, & mēbranula tectis sint prædiți, vt à multis dentibus, carere credantur) tam exiguum foramen vulnerando formant, vt visionem penè effugiat. Hac de causa multi Cleopatræ interitum cognitu difficilem fuisse arbitrantur, quæ morsu aspidis vitam terminauit; quemadmodum ex Galeno in libro de Theriaca ad Pisonem colligendum est. Nam cum Augustus, superato Antonio, viuam Cleopatram tanquam fœminam præstantissimam in triumphum ducens Romanis ostendere
B decreuisset, studiosus seruandam curauit. At illa malens Regina ex humanis decedere, quàm captiua Romanis esse spectaculo, hoc Serpentis genus, vt, citra suspitionem, sibi inferret mortem, elegit. Duabus igitur fidissimis mulieribus, Naera scilicet, & Carmione indies operam suā Reginæ præstantibus iussit aspidem vuis, ficubusq; contectā ad fallēdos custodes in calatho deferri. Itaq; facto in prædictis fœminis periculo, num Serpens illicò perimeret; vnde statim atq; Cleopatra illa exanimes conspicata est, eodemmet animali sibi exitium attulit. Hæc fortè aspidis species fuit chelidonia, quæ nulla interposita mora morsu venenans, illicò percussos vita priuat. Hęc etiam species instinctu quodam naturali ducta, cum libenter circa Nili ripas moretur, per dies triginta, ad loca alta properat, antequam flumen, Solum Aegypti, alluuione fœcundet. Cherſæa verò aspis non confestim, sed interposita quatuor horarum mora, in animalium perniciem operatur. Demùm aspis ptyas præter morsum saliuam habet venenosam, & adeo tenuem, vt angustissimos etiam cutis porros facillimè penetrare possit. Quamobrem Galenus, scribens de Theriaca ad Pisonem, tradebat ptyadas aspides,
C exporrecta ceruice, & merita interualli longitudine, instar rationalis cuiusdam animalis, venenum in transeuntes expuere. Quapropter Porphyrius non immeritò scripsit. ὁἱ ἐν αἰγύπτῳ ὄφεις πτύσματι χρῶνται, ὅθεν καὶ πτυάδες καλοῦνται, καὶ τυφλοῦσι τὰς ὄψεις τῶν ἐπιόντων. Nimirum Serpentes, qui in Aegypto sunt, sputo vtuntur, vnde & spuentes vocantur, & inuadentium oculos excęcant. His addendum est assertum Auicennæ, qui solo serpentini huius sputi odore animantes perire existimauit.

Interitus Cleopatræ qualis. Cap. 6.

Nomina ancillarū Cleopatræ.

Aspidis chelidoniæ vis.

Aspis ptyas qualis.

Lib. 3. περὶ ἀποσχῆς τῶν ἐμψύχων.

Naturæ etiam horum anguium meminit Olaus Magnus differēs de aspidibus aquilonaribus, quæ eleuatę supra pectus incedunt, sputumq; venenosum in gutture collectum, in resistentem, vel obuium eiaculantur, deinde celeri cursu ad antra, & saxorum cauernas se se recipiunt. De natura autem ouorum aspidis recitat Bartholomæus cognomento Anglicus, quòd hæc parua, rotunda, liuida, viscosa, fœtida, summè venenosa, & filamentis quibusdam conglobata sunt, quæ si contingat, vt inuenta à Rubeta, vel ab alio animali venenoso foueantur, tunc vermis procreatur, qui visu, & halitu, more Basiliſci, primo fouentem, deinde alios etiam animantes perimit: Deniq; de temperaD tura aspidis, si lector multa scire desiderat, confugiat oportet ad primum caput huius libri, vbi prolixiori sermone de temperamento anguium agitur.

L. 19. c. 88

Oua aspidum qualia.

LOCVS.

ASPIDES nullas in Gallia diuagari Bellonius attestatur: quamuis ibi multi versentur serpentes, qui vulgò aspides nominantur. Insulæ quidem Hispaniæ, vt recitat Christophorus Andreas in Oecoiatria (referēte Pareo) aspidibus omniq; venenato Ferarum genere redundāt. Neq; hoc à veritate recedere videtur; cū calidiori regione delectentur. Etenim Aristoteles in historia animaliū tradidit aspides gigni in Africa, quarum ictus omni præsidiorū generi reluctantur. Sed animaduertēdū ex Ioanne Bohemo, quòd Africa producit etiam Ichneumones, qui malitiam aspidum repri-

Li. 8. c. 29.

reprimunt,atq; caſtigant. Lucanus etiam promulgauit ab hoc Ferarum genere loca E
diligi calidiora quapropter Africam,& potiſſimum Aegyptum,ripaſq; Nili tanquam
peculiarem propriumq; locum incoli: vnde ſi accidat, vt huiuſmodi Feræ in frigidio-
Li.9.Phar-ſal. ribus locis conſpiciantur, illuc delatas eſſe Lucanus arbitratur, dum inquit.

Ipſa caloris egens gelidum non tranſit in orbem
Sponte ſua, Niloq; tenus metuitur arenas.
Sed quis erit nobis lucri pudor? inde petuntur
Huc Libyæ montes, & fecimus aſpida merces.

Quamuis Strabo quodammodo diſſentire à Lucano videatur,dum propriam ſpeciem
Ægypto aſſignat,præter illas,quæ in alijs diuagantur locis:vnde ſtatuere videtur ali s
etiam in locis aſpides procreari. Salmaſius tamen in Solinum ſententiæ Strabonis
quodammodo fauens,de alijs Libyæ locis fortè locutum fuiſſe Strabonem pronunciā-
uit. Veteres enim aſpidum patriam Libyam, & Ægypti fines circumſcripſerunt: nam
Opinio Veterum circa locũ aſpidum. retulit Nicander fuliginoſam aſpidem ſub Æthyopum gleba ab vnda Nili in mare ve- F
cta deliteſcere, & per hanc ſpeciem, ad mentem Ætij, aſpis chelidonia Nili ripas in-
colens intelligenda eſt:quandoquidem colorem hirundinum fuſcum eſſe omnibus cõ-
ſtat; cum etiam gemmæ chelidoniæ ab eodem colore denominentur. Itaq; inter aſpi-
Quæ ſpeeies colat Nili ripas. dum tres ſpecies nominatas,chelidoniæ Aegypti peculiares eſſe feruntur.Et eò magis,
quoniam Olaus Magnus aſpides in plaga Septentrionali (licet quoad venenatam na-
Quæna aſpis Aegypto magis familiaris. turam Africanis debiliores) obſeruauit, quæ pariter ſcabroſa cute,cinereo colore,
oculis ſcintillantibus, & longitudine trium, vel quatuor cubitorum, morſu feriant, cui
præſentiſſimo occurrendum eſt remedio.

ANTIPATHIA, ET SYMPATHIA.

AMVLTIS animantibus, & plantis aſpis diſſentire videtur, dum primo in
odiũ Ichneumonis rapitur: quod Nicãdro non fuit ignotum,quando in The- G
riacis cecinit his verſibus in Latinum ſermonem translatis.

Solus eam poſſis eſt Ichneumon vincere pestem,
Cum graue cautus ei bellum parat, editaq; proba,
Quæ fouet in multorum hominum inſuperabile lethum
Omnia fracta terit, mordaceq; dente lacerſit.

Li.4.Phar-ſal. Bellum quoq; Ichneumonis, & Aſpidis eleganter explicauit Lucanus his carminibus.

Aſpides vt Pharias cauda ſolertior hoſtis
Ludit & iratas incerta prouocat vmbra,
Obliquaſq; caput vanas Serpentis in auras
Effuſo tuto comprehendit guttura morſu.
Lethiferam citra ſaniem tunc irrita Peſtis
Exprimitur, ſaucesq; fluunt pereunte veneno.

Cimices aſpidibus eõsrarij. Præterea aſpis acri odio quoſdam angues Argolas nuncupatos proſequitur: quando- H
quidem ad illius internecionem à natura procreati eſſe videntur;cum ſcripſerit Suidas
iuſſu Alexandri Magni,hoc Serpentis genus Argo Pelaſgico Alexãdriam,ad perimen-
das aſpides,delatum fuiſſe.Item aſpis Ranarũ fætus cauda inſignes proſequitur;quod
Agricola in libro de animalibus ſubterraneis annotauit. Amplius cimices aſpis abo-
minatur; ideoq; contra eius morſum valere dicuntur: nam gallinæ ex Plinio, qua die
Ari radix aduerſatur aſpidi. cimices ederint, ab aſpide non morderi perhibentur

Li.7.Phyt. cap.24. Sunt præterea nonnullæ plantæ, à quibus aſpides naturaliter abhorrent. Primitus
L.7.de rer. var. Ari radice omnes Serpentes,& potiſſimum aſpides fugãtur; ſiquidem eius fumo adeò
L.3.de Ira. inebriantur,vt, ex Porta,torpidæ interdum reperiantur.Plinius addit naturę aſpidum
halicacabum ita aduerſari,vt radice huius plantę proprius admota,aſpis ſoporetur:id
autem mirum non eſſe tradit Cardanus, cum huius plantæ radices, & ſemina homini-
bus quoq; ſoporem afferant. Ex altera parte loca opaca ab hoc animali ita diligi, vel
potius odio haberi aſſerũt,vt propi ium ſit huius Feræ in vmbra tantummodo exurge-
re ;vnde ſcriptum reliquit Seneca: ſicuti taurum color rubicundus excitat, & vrſos,

boueſq;

A boueſq; mappa proritat, ita aſpis ad vmbram exurgit.

Inſuper aſpides ob ſympathiam quãdam Afris,& Syris minimè obeſſe dicũtur: qua de cauſa prædicti populi proprios filios,vt narrat Vincentius Belluacenſis,ijs obijciunt, quos ſi læſerint tanquam adulterinos reſpuunt, ſin ſecus eos tanquam legitimos nutriunt. Verùm id non de omnibus Afris, & Syris,ſed tantum de Pſyllis Libyæ populis intelligendum eſt, de quibus, in hiſtoria Serpentis in genere, actum fuit. Tandem animalia eiuſdem ſpeciei tam ſingulari amore ſe inuicem complectuntur, vt nec vipera viperam, nec aſpis aſpidem lædat. Hæc fuit opinio Galeni in libro de inæquali intemperie, quando hæc verba protulit. *Ita vtiq; & ſcorpium necaueris ſi ieiunus illi inſpueris. At non homo hominem morſu interimit, nec vipera viperam, nec aſpis aſpidem: ſiquidem quod ſimile eſt, id congruum amicumq; eſt, quod contrarium, inimicum, & noxium.*

Sympathia aſpidũ cũ varijs populis.

Cap. 6.

VENENI ASPIDVM SIGNA.

B

VESTIGIA ictus aſpidum tam obſcurè apparent, vt acrem etiam oculorum aciem effugiant, & eò magis, quia tumor circa vulnus non eminet ob veneni tenuitatem, quod mirabili celeritate ad partes intimas penetrat,ideoque cutim ſubiens ita ad peniciora delabitur, vt vel parùm, vel nihil in ſuperficie cutis emineat. Hac de cauſa mors Cleopatræ cognitu fuit difficilis, & nonniſi ſerò ab Octauianis,ex duobus paruis punctis deprehenſa. Vnde non iniuria ſic canebat Nicander in Theriacis.

Mors Cleopatræ cur fuerit difficilis cognitu.

Nec tamen vlla vides impreſsi vulnera morſus,
Nec dignus fatu tumor ictum corpus adurit.
Sed qui læſus homo eſt, citra omnem, fata laborem
Claudit, & ignauo moriens corpore fatiſcit.

C Hæc & alia ſigna huius veneni diuulgauit Lucanus, dum interitum Leui morſu aſpidis perempti enarrauit hunc in modum.

L. 9. Pharſal.

At tibi Leue miſer fixus præcordia preſsit
Niliaca Serpente cruor nulloq; dolore
Te ſtatus morſus ſubita caligine mortem
Accipis, & ſtygias ſomno deſcendis ad vmbras.
Non tam veloci corrumpunt pocula letho
Stipite, quæ diro virgas mentita Sabæas
Toxica fatilegi carpunt matura Sabæo.

Per Neliacum Serpentem à poeta hoc in loco aſpis intelligitur: cum libenter circa ripas Nili verſetur, citiuſq; dicitur hoc animal morſu interimere, quàm toxicum arboris apud Sabæos populos naſcentis. Reuſnerus quoq; in Paradiſo poetico meditans omnium morſu aſpidis inductum, pronunciauit diſtichon huius tenoris.

Serpens Niliacus qui.

Brachia ſi fuerint ſacris admorſa colubris,
D *Iam trahit occultum membra ſoporis iter.*

Huius etiam ſymptomatis meminit Georgius Pictorius in Lerna malorum,dum cecinit.

Aſpidis & morſu læſum dormire fatentur
In mortem, antidotum nec valuiſſe ferunt.

Itaque cum alias exaratum fuerit venenorum alia vni, alia alteri corporis parti peculiarem afferre noxam: poterimus in præſentia pronunciare virus aſpidis principaliter cerebro aduerſari; quemadmodum ex enarrantis ſymptomatibus hunc morſum concomitantibus colligendum eſt: veluti ſunt ſopor, & oculorum nictationes. Scribebat enim Dioſcorides, quòd ſtatim poſt ictum aſpidis, caligo oculos obumbrat,nullus penè conſpicitur tumor, mediocris inſurgit ſtomachi dolor, & vulnus eſt adeo exiguum, vt ab acutiſſima acu factum eſſe videatur. Addit poſtea Matthiolus in commentarijs ad Dioſcoridem, quòd ictum aſpidis conſequitur ſtupor, pallor, frontis refrigeratio, hiatus aſſiduus, palpebrarum nictatio, colli inclinatio, capitis grauitas, ſegnities, lapſus in profundum ſomnum, & tandem conuulſio. Immò addit quoq; ex morſu

Symptomata morſus huius Feræ. L. 6. c. 56.

Loco cit.

morſu aſpidis chelidonię præſẽtiſſimam eſſe necem,& ex ictu cherſæę nonniſi poſt ſpatium quatuor horarum accedere: cum ptyas multò tardius interimat. Auicennas autem ſigna morſus aſpidis chelidonię,necnon aſpidis ſiccę,ſeu cherſææ eadem eſſe affirmat: harum namq; alterutra, ſi mordeat, accidunt,vt inquit ipſe,frequentes ſingultus, alteratio caloris, ſtupor, & frigus membrorum,& ſomnus profundus cum pulſus vehementia. Sic mordeat ptyas, ideſt ſpuens: tunc patiens, ad mentem eiuſdem Auicennę, ſenſu, & motu penè priuatus, poſt continuos ſaltus ſoporatur: cum torſione colli, ſpaſmo, pulſu inordinato, & abſq; dolore, vita priuatur: quamuis ab initio dolorem inteſtinorum ſenſerit, & ad vomitum prouocandum, digitos in guttur introduxerit. E

Symptomata morſus cherſææ aſpidis.

Signa morſus ptyadis.

Actuarius quoq; patientis colorem in viridem, & herbaceum permutari aſſerit: deinde in reliquis ſymptomatibus aſſignandis, ſententiæ Nicandri,& Auicennæ adſtipulatur. Tandem Ponzettus non modò ſymptomata ictus aſpidum,ſed etiam eorum cauſas in medium afferre conatur,dum inquit nigredinem quandoq;circa locum affectum, dimanare à nimia caliditate veneni partem adurentis ,& oculorum obſcuritatem à vaporibus venenatis oriri atteſtatur; qui interdum capitis dolorem afferre ſolent. Poſtea humores in ſtomacho venefica vi infecti agitantur , & vomitionem prouocant: immò ſæpè conuulſionem, quoniam tunicæ ſtomachi contrahuntur, & coarctantur. Denique materia deſcendens ad inteſtina dyſenteriam , ſyncopem, & interitum procreare dicitur. F

Symptomatum huius veneni cauſæ.

VENENI ASPIDVM MEDELA.

MVLTI, antequã præſidium aliquod ad profligãdum aſpis virus,præſcribant, vitæ ægrotantis periculum facientes, centaurium in vino tritum propinant; nam ſi pharmacum euomatur, patientem periturum, ſin ſecus, victurum eſſe pollicẽtur. Ariſtoteles tamen,in hiſtorijs animalium, aduerſus ictum aſpidis Africanæ nullum valere præſidium atteſtatur. Quare hinc colligere poſſumus, pro caſtigãdo aſpidum aliarum regionum veneno,medicinam aliquem habere locum. Vnde Dioſcorides, ad aſpidum virus,remedia in capite de Ceraſte propoſita commendauit. Plinius vnam tantùm opem, nimirum partis mutilationem inueniebat; cui ſententiæ Paulus Aegineta ſubſcripſit. G

L.8. c. 29.

L. 6. c. 54. Partis mutilatio, vbi conueniat.

Aelianus quoq;non videtur recedere à prædictorum virorum opinione,dum inquit: Serpentum venenum peſtiferum eſt, ſed peſtilentius aſpidis:viperæ,& aliorũ anguium morſus non carent remedio, aſpidis tantummodò ictum curari non poſſe intelligo. Mercurialis tamen admonet curationem huius veneni eſſe ſollicitandam , conſequenterq; ad plagæ exuſtionem deueniendum eſſe, vel podicem galli, aut columbæ vulneri eſſe applicandum. Et quoniam vulnus exiguum eſſe ſolet,ſcarificationibus,aut ſicyarum appoſitione dilatandum eſſe docet. Amplius,ex Parco,quoniam veneno aſpidum, ſanguis in venis, & arterijs congelatur, medicaminibus calidis, & tenuium partium vtendum eſt : veluti ſunt magna antidota, ſcilicet theriaca, & mithridatium , quæ in aqua vitæ diſſoluta intrinſecus, & extrinſecus, adhiberi poſſunt. At ſi accidat, vt pars læſa nigricet, ſatius eſſe putat Pareus, ſi vires ferant, partem eſſe amputandam. H

Exuſtio partis vulneratæ. Medicamẽta tenuium partim adhibenda.

Simplicia medicamẽta,quæ conueniant. Origanum. Allium. Aniſum. Lupinus. Hyoſciam. Ariſtolochia. Gentiana.

Cæterùm, vt in his præſidijs proponẽdis ordinatim incedamus, à ſimplicibus per os ſumendis exordiemur . Hæc autem à plantis, animalibus, & lapidibus deſumuntur. In primis nonnulli origanum virens,ad vomitum excitandum,cum vino tritum propinãt, deinde antidotis fæliciori cum ſucceſſu vtuntur. Olaus Magnus allijs tritis, cum zytho adhibet . Plinius clematidem ægyptiam contra Serpentes , & potiſſimum aſpides ex aceto efficacem prædicat. Deinde aniſum,lupinum,necnon hyoſciamum contuſum in vino præbet. Ponzettus Ariſtolochiam cum roſis,& ſemen apij cum mero, item carpobalſamum, & puluerem gentianæ cum vino, vel modico menthæ ſucco commendat. Pariter mira vis citri aduerſus aſpides, apud Athenæum legitur. Scribit enim prædones quoſdam vltimo damnatos ſupplicio tanquam Ferarum cibum in theatrum à militibus

L. 3. c. 5.

intro-

introductos, & ab aspidibus percussos nihil passos fuisse. Ideò Princeps id admiratus, de cibo eorum militem custodem interrogauit: sed statim atq; cognouit: eorum cibum fuisse citrum, postero die talem cibum vni, alteri verò nequaquam dari iussit: vnde qui citrum non comederat, altero incolume, ab aspidibus punctus interijt.

Citri virtus admiranda.

Præterea in hoc casu multum adiumenti affert acetum, & præcipuè acerrimum, cuius tanta quantitas sumenda est, donec qualitas aceti circa dextram præcordiorum partem ab ægro percipiatur: Hepar enim in morsu aspidis sensu priuari aiunt. Ad confirmandum, & extollendum hoc præsidium, addere possumus historiam cuiusdam hominis à Plinio recitatam, qui vtrem aceto plenum ferens incautè calcauit aspidem, à quo fuit vulneratus, & quoties deponebat vtrem, toties se esse sauciatum sentiebat; sicq; remedium huius morsus acetum esse intellexit. Id rursus stabilire potest casus cuiusdam pueri, qui cum ictus esset ab aspide, & ob ingentem æstum siti premeretur, aliumque non haberet humorem, acetum, quod fortè secum habebat, hausit, & liberatus est. Cornelius Celsus credidit hoc accidisse, non quia acetum facultatem refrigerandi, sed quia vim dissipandi possideat: ideoq; verisimile est hoc præsidio, humorem intra corpus densatum discuti, & sanitatem restitui. His addatur vrina impubium puerorum, quam non infrugiferam, in hoc casu, Plinius existimat. Verùm Marcus Varro octuagesimo nono vitæ anno tradidit, ictus aspidum sanari, ipsa percussorum vrina, quod posteà confirmauit Quintus Serenus his versibus.

Aceti virtus in morsu aspidũ.

Casus pueri ab aspidi icti.

Cur acetum sanet morsus.

Si verò horrendum vulnus fera fecerit aspis,
Vrinam credunt propriam conducere potu,
Varronis fuit ista senis sententia, necnon
(Plinius vt memorat) sumpti iuuat imber aceti.
Dicendum &c.

Vrina impubiũ laudatur.

Ab Animalibus etiam homo percussus ab aspide non mediocrem fructum est consecuturus. Ponzetus, ad mentem nonnullorum, stomachum ciconiæ cum vino tanquam singulare auxilium extollit. Plinius fel mustelarum, quas Græci ictidas vocant, contra aspidum punctiones vtilissimum; immò vrinam testudinis cimicibus tamen admixtis efficacissimam esse iudicat. Vnde postea Kiranides non solum testudinis vrina, sed marinæ quoq; testudinis sanguine hausto, omnes ferè morsus, sed præcipuè aspidis sanari opinatus est. Tandem Orpheus in libro de lapidibus, corallium in pino potum ab aspide punctis quamplurimum prodesse fatetur. Item in *Pam* prouincia Regni Malacensis inuenitur quandoque in felle histricis lapis, ob raritatem alicuius æris, coloris est dilutioris purpuræ, amari gustus, & tandem leuis, & instar saponis lubricus. Et quamuis in Malaca lapis bezaar sit frequens; nihilominus Incolæ lapidem hunc in felle histricis Malacensis repertum, ad resistendum cuicumq; veneno longè præferunt: Macerant enim lapidem in aliquo liquore cardiaco, vel, hoc deficiente, in aqua communi, quam postmodum patientibus propinant; vnde stomachus roboratur, & venenum eis nihil obest.

Stomachus Ciconiæ.

Vrinæ, & sanguis testudinum.

Lapis Malacensis.

Lapis Histricis.

Si ad composita alexipharmaca mentẽ conuertamus. Primò incidemus in theriacam magnam Andromachi, quę venenatis non mediocriter confert: propterea Galenus in libro de vsu Theriacæ ad Pamphilianum hæc habet. Percussis à vipera, vulneratis à Serpẽte, ictis ab aspide, commorsis à rabido cane, demum læsis ab aliquo animali, quod dentibus, aculeo, vel contactu venenum relinquat, recens theriaca satis superq; efficax remedium est. Recens autem est, quæ sextum, & trigesimum annum nondum attigerit. Quapropter Septentrionalem plagam incolentes, si ab aspide demorsi fuerint, ex theriaca Venetijs illuc vecta salutare remedium percipiunt. Hanc autem deficiẽte, teste Olao Magno, allium contusum, & in cereuisia dissolutum bibunt, & aliud similiter supra ictum collocant, & liberantur. Succedit antidotus Antipatri, quæ & theriaca nuncupatur: ex hac autem sumpta ante, & post ictum aspidis non parum vtilitatis patiens est perceptu-rus. Recipit igitur, Galeno teste, gentianæ vnciam dimidiam, radicis trifolij tantumdem, seminis eiusdem drachmas duas, polij drachmas tres, aristolochiæ tenuis drachmas duas, radicũ peucedani, & galbani tãtumdem, petroselini drachmas quatuor, rutæ syluestris drachmas tres, pyrethri drachmam, herbę pedicularis tantumdem, radicum vitis albę drachmas duas, leucopiperis tantumdem, acori drachmas tres, thymiamatis drachmam, & obulos quatuor; verbasci, chamęptios, chamęleę, marrubij, conizę,

Composita medicamenta ad morsus Aspidũ.

Theriacæ magnæ Andromachi vis.

L. 2. de Antid. c. 10.

Antidotus Antipatri, quæ recipiat simplicia.

cymini

cymini æthiopici, ſucci papaueris, caſtorei, ſeminis, fæniculi, agarici, caſſiæ rufæ, florum iunci odorati, rhei, ſingulorum drachmas duas, dauci cretici drachmam, & obulos tres, opopanacis tantumdem, ſagapeni drachmas duas, & obulos tres, abrotoni drachmam, & obulos tres, dictamni, & ſtyracis tantumdem, cinnamomi drachmas tres, nardi tantumdem, myrrhæ vnciam dimidiam, thuris drachmam, aniſorum, & ſucci cyrenaici tantumdem, coaguli hinnuli drachmas tres, croci vnciam, & mellis attici, quod ſatis eſt: deinde ad nucis auellanæ magnitudinem exhibetur.

Quantitas ſeu Doſis prædictæ antidoti.

Neq; omittenda eſt theriaca ad internos dolores Euclidis Palatiani, quam vt ipſe referebat, aduerſus aſpidum morſus compoſuit. Recipit autem, vt videre licet apud Galenum, caſtorei drachmas ſex, opopanacis, ſagapeni, ſeſeleos, cachryos, chamædryos, chamæpityos, Marrubij ſingulorum vncias duas, ſtyracis, bituminis iudaici, myrrhæ, ſingulorum drachmas ſeptem, ſucci papaueris vnciam, & mellis libram. Percuſſi à Serpentibus prius vomere debent: dende huius drachmam, cum ſucco fraxini, vel cum vino bibant. Præterea recitatur etiam à Galeno antidotus Damocratis, quæ in morſibus aſpidum non vulgariter poteſt prodeſſe his verſibus.

L. 2. de Antid. c. 10.

Nunc autem tradere medicinas volo
Quæ morſus tantum venenatos ſanent
Cornutæ, viperarum, aſpidis cherſydri:
Ictus Ferarum, & punctturas quoq;
Apum, veſparum, ſcorpij, phalangij.
Hac arte ſtruas. Iridis bis quatuor
Aſſume drachmas primum: tum zingiberis
Succi panacis, & ſucci papaueris,
Radicum libanotidis, ſemen trifolij
Cuiuſq; creticum tamen bis quatuor.
Ariſtolochiæ longam dico, & rutæ
Agreſtis ſeminum drachmas duodecim.
Radicum vitis albæ ſex, & decem:
Serpilli verò pariter, & ſmyrnij,
Pontoq; miſsi nobilis caſtorij
Tantumdem: ſed eryngij, & ſeminum apij
Aethiopici præſertim, & adhuc noui,
Cuiuſque drachmas appendo ter duas:
Eruiq; candidi, & mundi bis duodecim.
Hac cuncta ſicca, & tranſmiſſa cribro,
Excipe vino: paruos inde fac orbes,
Rotaſue paruas, vnicam drachmam dabis
Huius medicamenti ex hemina meri
Boni, non commiſti, pinguis, & non noui.
Facit dimidium reſolutum aqua
Tumori ventris, atq; turgido colo,
Et quibus incerta cauſa quicquam dolet.

Item Chriſtophotus Andreas in Oecoiatria (referente Pareo) præter theriacam, proponit ad morſus aſpidum, ſingulare præſidium, quando ait. Inſulas Hiſpaniæ aſpidibus, omniq; venenatorum animantium genere abundare, & aduerſus eorum ictus, theriaca poſtpoſita, ſequenti antidoto, fælici ſucceſſu vti, quæ vires inſignes, & adeò multiplici experientia comprobatas habet, vt Incola non dubitauerit ſe quantumlibet efferæ aſpidi mordendum offerre. Recipit autem hoc medicamentum folia taxi barbari cariophilatæ, leucoi rubri par pondus, quæ in aceto acerrimo, & vrina ſani hominis, pro fotu læſæ partis feruere debent. Sed ſatius eſſe exiſtimat author, ſi patiens ieiunus tres vncias huius decoctionis, duabus horis ante paſtum, hauriat.

Noua antidotus ad morsũ aſpidum.

Olim etiam quidam circumforaneus medicatam venditabat aquam, qua pota, demorſi ab aſpide ſanabantur: eo potiſſimum tempore, quo Pompeius Rufus Romę ędilitium munus obibat; quamuis poſtea hic circulator, permultis, qui eandem factitabant artem circumſtantibus, ad ſuam oſtendendam virtutem, & ad ſpecimen de ſe præbendum aſpidem brachio admouerit, ſed cum propriam ſorbere non potuerit aquam, quę

Aqua cuiuſdam circulatoris.

ex

ex insidijs euersa, vel subducta fuit, paulò post, veneno ad intima penetrante, vita priuatus fuit. Postremò Petrus Andreas Matthiolus in commentari s ad Dioscoridem, mirandum in modum extollit suam quintam essentiam ex aqua vitæ tanquam præstantissimam antidotum contra virus aspidum; quod medicamen, cum sit tenuium partium, celerrimè per vniuersas corporis partes diffunditur,& venas,arteriasq; cõfestim penetrat, ideòq; prohibet, ne sanguis, & spiritus in venis refrigerati densentur, pariterq; adaucto calore innato, venefica vis citissimè superatur. *L. 6. c. 54. Quinta essentia Matthioli.*

Enumeratis internis alexipharmacis ad externa recensenda properandum est, quibus interdum pars affecta fouenda,& refocillanda est. Dioscorides sermonem habens de cimicibus lectularijs, illas ictibus aspidum vtiliter illiniendas esse tradebat: itẽ butyrum circa vulnus esse ducendũ,& folia fraxini imponenda probabat. Amplius aquã maris contra ictus scorpionum, phalangiorum, & aspidum vtilissimam prædicabat; dũmodo patiens in eã calidã sæpius descenderet. Plinius halicacabo cum oleo trito, in hoc casu, vtebatur. aliquando has herbas polium, & rutam syluestrem, ex aqua cælesti tritas, ad mitigandum aspidis vulnus laudabat. Aetius pro fomento aquam marinam adhibebat; quandoq; post scarificatas cucurbitulas, centaurium cum myrrha,& modico opio, aliquando rumex instar emplastri accommodatum parti læsæ apponebat. Præterea non est omittenda theriaca, quæ extrinsecus etiam adhibita præcipuam vtilitatem, parti vulneratæ afferre solet. Olaus Magnus refert, quòd gentes Aquilonares non modo theriaca, sed furfure quoq; instar emplastri accommodato vtuntur. Vincentius Belluacensis scriptis mandauit: quòd quidam citra vllum remediorum intrinsecorum, & extrinsecorum vsum, verbis, aspides excantant, ne veneno nocere possint, & vt de illorum capite lapis à multis expetitus erui possit. Author anonymos tradit excantari aspides, ne lædant, quoniam Dæmones discurrunt cum verbis ad serpentes,& infectione interiori hoc faciunt, vt serpentes ad nutum eorum moueantur, & sine læsione tractabiles fiant. Verùm de his vanis cantionibus in capite primo huius libri multa scripsimus. *Lib. 2. de mat. med.* *Aquæ marinæ virtus* *Theriacæ Andromachi.*

EPITHETA.

QVÆDAM huius animalis epitheta locum natalem,& naturales quasdam eius proprietates respiciunt, quędam verò cum alijs anguium epithetis sunt communia. Quoad primum aspis aliquando Niliaca,& quandoq; Ægyptia nominatur, interdum etiam Pharia à Pharo parua Aegypti insula: cum aspides prædictis delectentur locis. Surda quoq; vocatur aspis, non quia auditu careat, sed quia ad repellendas magici cantoris voces, aures obturare perhibeatur: vel potius ab effectu, quoniam morsu saporem inducens patientem surdum reddat: idcircò apud Apollinarem legitur aspis κωφὴ, nimirum surda stra: quamuis ab Hesychio, hoc epitheto donetur illa serpentis species, quæ, ob cæcitatem, Latinis cæcilia appellatur. Ratione alterius proprietatis, aspis apud Latinos somniculosa, somnifica, & somnifera dicitur. item Græcis ἀσπὶς ὑπνάλη ab ὕπνος somnus, quoniam morsu soporem percussis afferat. Vnde Lucanus canebat. *Aspis cur surda dicatur.* *Cur somnifera dicatur.*

Hic quoq; prima caput mouit de puluere tabes
Aspida somniferam tumida ceruice leuauit
Plenior huic sanguis, & crassi gutta veneni
Decidit &c. *L. 9. Pharsal.*

Hac de causa nonnulli, etiam expositores Ouidij fuerunt huius opinionis per pigram Serpentem, aspidem à Poeta intellectam fuisse, quando libro secundo Amorum sic cecinit. *Pigra serpens qua.*

Pigraq; labatur circum donaria Serpens.

Nonnulli siccam aspidem vocarunt fortè, quia incolens Nili ripas, nunquam aquæ se se immergat: quamobrem Lucanus decantabat.

——— *stabant in margine siccæ*
Aspides, in medijs &c.

Aſpis cur ſicca dicatur.

Auicennas tamen ideò ſiccas aſpides nuncupari opinatur, quoniam vehementi cutis ſiccitate præditæ ſint. Inſuper ob tabificum virus, lethifera nominatur aſpis à Lucano, à Græcis ἰοχέαιρα, ideſt veneno gaudens, & apud Orpheum παλαμναίη nimirum cæde contaminata: quamuis hac etiam voce græca, peſtis, & pernicies ſignificetur. Aliter etiam hic Serpens Græcis dicitur ἀνδρόφονος, nempè homicida, item ἰοβόλος venenum proijciens: quamuis hoc eodem nomine denotetur, qui ſagittas eiaculatur, aliquādo Græcis vocatur πτυελδανὸς, ſcilicet exitioſus: licèt vt plurimum hoc nomine amarus deſignetur; nam herbā πτυελδανον ab amarore proprium nomen ſortita eſt. Quandoq; dicitur πυρίπνοις, videlicet ignem ſpirans: quamobrem tumeſcens, formidabilis, & Græcis σμίρδαλέη cognominatnr. Pariter λεχμηρὸς linguam exerens, & in epigrammatibus Græcis ἀναιδὴς impudens, & tandem Nicandro in Theriacis ειλικοέσσα ſinuoſa indigitatur.

Epitheta græca.

DENOMINATA.

Aſpidotrophi populi qui.

QVÆDAM pauca tam græca, quam latina ab aſpide tum animali, tum clypeo denominationem ſortiuntur. In primis ἀσπιδόδηκτος nuncupatur ille, qui ab aſpide percuſſus fuit. Item ἀσπιδοτρόφους, qui aſpidibus veſcitur: quamobrem Galenus ad calcem ſecundi libri ad Glauconem, Marſos populos ἀσπιδοτρόφους, nempè aſpidum carnem vorantes indigitauit. Synaſpiſmum poſtea Veteres vocabāt, quādo, in phalange, ſinguli cubitum occupabāt, nam Phlethon Gemiſtus, referente Cęlio Rhodigino, prodidit Philippum Amynte omnium primum Macedonicæ phalangis ſynaſpiſmum conſtituiſſe. Amplius Aſpidiſcos, eodem Rhodigino teſte, quoddam ornamenti genus in ſcutis eſſe perhibetur. Imò partem in naui ad puppim vergentem, aſpida vocabant. Inſuper, ex eodem Rhodigino, Aſpidas forma orbiculari campos olim nuncupabant, aut vbi plures aſpides verſabantur. De parte tandem Vrbis Argiuæ, Aſpida nominata, Plutarchus in Vita Pyrrhi multa monimētis mandauit, ad quem locum lectorem relegamus.

Synaſpiſmum quid vocauerint Priſci. L. 25. lect. antiq. c. 31

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

Cap. 11.

LEGVNTVR in ſacris Biblijs, nimirum apud Eſaiam hæc verba. *Lactens delactabitur ſuper foramen aſpidis.* Multi exponunt, quòd quicumq; ex hominibus, occulto veneno ad nocendum referti ſunt, ſub regno Chriſti, mutato ingenio, fore vel pueris innoxios. Iterum apud eumdem Prophetam leguntur talia verba. *Ouа aſpidum rumpent, & telas araneæ texunt, qui comederit de ouis eorum, morietur, & ſi comprimantur, producetur regulus.* Aliqui expoſitores de peccatis Iudæorum Prophetam egiſſe aſſeuerant: quaſi hic ſit ſenſus: vos eſtis ſimiles ouis aſpidum, quibus fractis, nil aliud quàm aſpis emergit, & omnes veſtri labores telis arenarum aſsimilantur, quæ nullius ſunt vſus; cum ex ipſis nulla veſtimenta parari poſsint. Gloſſa huius loci ita exponit. Veluti ex ouis aſpidū naſcitur Regulus; ita ex Iudæis dimanabit Antichriſtus. D. Hieronymus prędictum Eſaię locū interpretās prodidit, fractione ouorū aſpidum, myſticè denotari manifeſtationē errorū, qui veritatis, & bonitatis ſpeciem præ ſe ferunt, vt eorū fætor omnium naribus cōmunicetur. Lauretus autē in ſylua Allegoriarum id myſticè interpretatur venenatam doctrinam, vel Improborum conſilia in humanis cordibus deliteſcentia, quæ tandem peruerſis operibus manifeſtantur. Iterum in Deuteronomio legitur. *Venenum Draconum vinum eorum, & venenum aſpidum crudele.* Interpretes per hæc verba myſticè indicari fatentur Dæmones, Inuidos, & Calumniatores, qui verborum præſtigijs, & vaniſsimis commentis, hominum ſimplicium mentes decipere conantur. Demùm quando apud Iob legitur. *Panis eius in vtero illius vertetur in fel aſpidum intrinſecus*, ſcribunt Interpretes pro expoſitione huius loci, malum illud, quo impij delectantur, tanquam cibum immutaturū naturam, & tanquam venenū maximè

Ouа aſpidū myſticè quid ſignificent. Cap. 2.

Cap. 20.

no-

A noxium, quale aspidum ab omnibus conspiciendum fore: & quoniam in eodem capite Iob habet hæc alia verba, *Caput aspidum suget, & occidet eum lingua viperæ.* D. Gregorius in moralibus id mysticè declarans inquit; Demonstrari initium occultarum cogitationum, quæ in corde oriuntur: sed postea mens capta violenti veneno tentamenti opprimitur, & necatur: cum aspis latentes malorum suppeditationes denotet, & vipera violenta designet tentamenta. *L. 15. ca. 9.*

MORALIA.

AVTHORES morales vnanimes produnt Diabolum meritò aspidi assimilandum esse: nam si aspis morsu patientem soporat; Diabolus quoq; si dentibus læthalium criminum peccantem momorderit; illum somno mundarum deliciarum adeò obruit, vt omnibus priuetur sensibus. Primò enim propriam fragilitatem, B mortem appropinquantem, & Dæmonum crudelitatem non conspicatur, æternarũ suauitatem voluptatum non odoratur, correctiones virorum iustorum non audit, confessione non loquitur, bonis operibus non mouetur, & deniq; sceleratis, & mortiferis criminibus inuolutus ità dormit, donec diabolicum virus eum interimat. Cum tamen manifesta sit Christi doctrina apud Mattheum. Vigilare oportet, quoniam si sciret pater familias, qua hora fur veniret, vigilaret vtiq; neq; sineret perfodi domum suam, Deinde si aspis ità cognominatur, quia venenum aspergat: Diabolus quoq; tentamenti virus dissemi nat. Immò si, ad mentem Plinij, hic serpens Mauros, & Afros non lædit: pariter Diabolus viris iustis nocumento esse nequit, qui Mauri iure meritò cognominari possunt; cum assidua pœniten ia nigri esse ferantur. Amplius Dæmon erga viros iustos interdum ità se se gerit, veluti cantator magicus erga aspidem, qui cantionibus, eum de cauerna educere nititur: sic Diabolus assiduis mollium monimentis deliciarum, prædictos viros de profunda status fidei, & gratiæ cauerna extrahere conatur. Demum si quis ab aspide demorsus nonnisi per mutilationem membri sanatur: pari ratione, membra corporis C Ecclesiæ à Diabolo per hæresim infecta totum corpus inquinabunt, nisi separentur. Dicebat enim Christus apud Mattheum, omnem arborem bonos non producentem fructus excidendam esse.

Diabolus assimilatur aspidi.

Cap. 24.

Iterum dæmon comparatur ad aspidem.

Cap. 3.

Cæterùm non solum Diabolus, sed homo etiam auri sitientissimus, assiduisq; lucris, & opibus inhians aspis nuncupari poterit: cum, ritu illius venenosi animalis, oculos in temporibus, & non in fronte habeat; non enim anteriora, & æterna conspicatur, sed lateralia, nimirum mundi diuitias, & vsuras meditatur: nam vsuræ, non secus ac aspides sæuiunt, mordent, inficiuntq; & necant eum, qui fœneratur. Vnde Author sub nomine Chrisostomi præclarè id significat, vbi aduersus fœneratorem declamat hunc in modum. Similis est pecunia vsuraria aspidis morsui: sicut enim, qui ab aspide percutitur, quasi delectatus cadit in somnum, & sic per soporis virtutem moritur, sic qui accipit pro vsuris ad tempus delectatur, quasi qui beneficium accipit, & sic per suauitatem beneficij non sentit quomodo captiuus efficitur: nam sicut venenum aspidis latenter per omnia membra discurrit, & corrumpit. Sic vsura per totas facultates eius discurrit, & conuertit eas D in debitum. Præterea in erroribus perseuerantes, more aspidum, aures obturant, ne diuina audiant præcepta. Nam cantator magicus est concionator, qui blandis hortationibus illos de vitiorum specu eruere conatur. At illi aures animæ, scilicet intellectum, & voluntatem obturãt: siquidem aurem voluntatis terra mundanæ voluptatis claudunt, & aurem cordis, & intellectus cauda, ideſt fine vitæ: cum diuturnam vitam protrahere, & tandem pœnitentiam agere sperent. Iuxta illud Ieremiæ. *Indurauerunt ceruicem suam, ne audirent legem, & ne susciperent disciplinam.* Sed exemplum obstinati peccantis expressum habemus in libris Decretalium: vbi summus Pontifex iure optimo vehementer inuehitur in Fridericum Imperatorem his verbis. *Sed licet sic apud eum pro pace, paternis monitis, & precum curaremus insistere lenitate; idem tamen Pharaonis imitatus duriciam, & obturans, more aspidis, aures suas preces hominum, & monita, elata obstinatione, & obstinata elatione despexit, propter quod &c.*

Auarus æmulatur aspidem. Homil. 12. in Matth.

Peccantes obstinati similes aspidibus. Cap. 17.

Lib. 6. c. 2. Obstinatus, ex D. Augustino assimilatur aspidi.

Diuus etiam Augustinus in expositione psalmi nonagesimi, obstinatum aspidi assimilandum esse retulit; dum dixit. *Hic verè nominatur aspis, quia alteram aurem quam*

proximè poteſt terræ infigere, alterã verò caudæ immiſsione obturare conatur, ne audiat. Quid ad hæc excantantis vox, quid ſermo faciet prædicantis? Orabo pro eo, baptizabor pro mortuo, vberrimo quodam profluuio lacrymarum: apud quem viderim nihil humanæ excantationis quamlibet ſapientiam, nihil quantumcumq; admonitionis induſtriam præualere. Nouerit tamen vir ſapiens non Cælo ſe ſe, ſed ſolo infigere caput, quod ſapientia, quæ è ſupernis eſt, non modò pudica, ſed etiam pacifica ſit. Hæc autem Magis (vt ita dicam) aſpidica, niſi terrena eſſe non poteſt, ſed nec ideò obſurdeſceret, niſi cauda quoq; obturaret auditum, cauda eſt finis intentionis, hæc ſurditas deſperata, dum hic quidem velut terræ infixus propriè inhæret voluntati, inde velut reflectens caudam, finem aliquem meditatur, & infigit animo, quem deſiderat adipiſci. Inde tam mordax, & amarus ſermo inuenitur in ore hominis obſtinati, quod nulla ad eum penetrari queat beneuolentia monitoris. Inde aſpidis virus in linguæ aculeo perſeuerat, quod aduerſus linguam excantatoris tanto ſe ſtudio obturarit.

Detractores ſimiles ſunt aſpidibus.

Illi etiam, qui alienam famam paſſim debacchantur, aſpidibus optima de cauſa, in ſacris Biblijs, aſsimilantur. Hæc ſunt verba. *Venenum aſpidum ſub labijs eorum ſepulcrum patens eſt guttur eorum*, ſanè ora bonorum, non ſunt talia, ſed odoris plena ſuauiſsimi.

Tyranni aſpidi ſimiles.

Inſuper importuni, & immites tyranni aſpidum ſimilitudinem effugere non poſſunt: nam veluti aſpis nonniſi cum ſocia vagatur, & alterius interfectorem pertinaciſſimè perſequitur: ſæuus quoq; tyrannus, cui, vt dicebat Cicero, nulla eſt fides, nulla charitas, nulla ſtabilis beneuolentiæ fiducia, omnia enim illi ſemper ſuſpecta ſunt; aut filium, aut alium tyrannidis ſucceſſorem ſibi adiungit, ne ſi quid acciderit, vltor deſit.

Li. de Amicit. c. 48.

Improbus, & ſceleſtus Princeps.

Importuno tyranno adiungere poſſumus improbum, & ſceleratum Principem, qui more aſpidis Afris minimè noxij, proprijs conſanguineis, aut ſibimet ob munerũ copiam, amicitia deuinctis peccantibus parcit; aliorum verò ſcelera libera, & impunita non relinquit. Immò Princeps, & Iudex iuſtus mores illius ægyptiacæ aſpidis imitari deberet, quæ vnà cum catulis quotidie ad menſam cuiuſdam viri accedebat: ſed cum accidiſſet, vt catulus filium hoſpitis venenauerit: illicò mater proprium catulum coram hoſpite morte puniuit. Sunt etiam multi homines nocendi cupiditate pleni tanquam aſpides, qui eſſent cauſa ineuitabilis mali, niſi natura hebetudinem viſus illis communicaſſet: pariter prædicti homines eſſent peſtilentiſſimi, ſi vis ingenij propriæ cupiditati accederet. Quare non immeritò Sineſius in epiſtola quadam ad fratrem, recitat diſtichon græcum incerti Authoris, in quo homines quidam notantur tanquam maximè venenatis beſtijs, nimirum aſpide, rubeta, vipera, & cane rabido nocentiores: verſus ſunt.

Iudex quãdo debeat imitari.

Ασπίδα, φρῦνον, ὄφιν, καὶ λαδικέας περιφεῦγε,
Καὶ κῦνα λυσσητὴν, καὶ πάλι λαδικέας.

Hi autem verſus in latina carmina hic verti poſſunt.

Aſpida, bufonem, necnon vitabis echidnam,
Atq; canem rabidum, non ſecus ac homines.

Laodicei homines vitioſi.

Quibus verſibus λαδικεὶς homines tanquam nocentiſſimi taxantur: putat enim Geſnerus hoc in loco λαδικέας per ſyncopem pro λαοδικέας dici, vt ſit gentile nomen à Laodicea Ciuitate Aſiæ, cuius ciues doloſi, auari, & omni improbitatum genere referti eſſe ferebantur: ideoq; ſummis rationibus tales homines aſpidibus comparantur. Nam quemadmodum pro ictibus aſpidum nullum inuenitur remedium, niſi partes demorſæ amputentur: ita quædam ſunt innata vitia, quæ nonniſi ſolo interitu auferri poſſunt. Ad finem, ex moribus aſpidum aliquid etiam boni haurire poſſumus: quandoquidem ſi aſpis mas ita immoderato affectu propriam proſequitur coniugem, vt nunquam ſine illa diuagetur, atq; nunquam quieſcat, niſi illius interfectorem venenauerit: pariter hinc homines Chriſti fideles diſcere debent rationem beneuolentiæ, qua vxorem ſuam in dies complecti debent.

Vitia ablatu difficilia quæ.

HI-

A

HISTORICA.

RECITAT Ælianus in historia Animalium, quòd in quadam Ægyptiorum pastione ab Hercule denominata vixisse formosum puerum anserum custodẽ ab aspide ita adamatum, vt dormiens ab illa excitaretur ad declinandas insidias, quas aspidis coniux ei machinabatur: hic interim expergefactus ab illis sibi diligentissimè cauebat. Item Ælianus addit aspides ab Ægyptijs mansuefieri, facileq; cibarijs cicures reddi: quapropter neque illis, neque eorum infantibus obsunt: immo crepitu digitorum, de cauernis educti ad appellantem accedunt. Etenim Ægyptij statim post prandium farinam vino, & melle temperatam supra mensam exponunt, deinde aspides tanquam conuiuas, plausu dato, ad prandium inuitant: tunc illæ à varijs erumpentes *L. 9. c. 25. & 27.*

B cryptis, caputque eleuantes sensim, & moderatè explentur. Rursus si accidat, vt Ægyptij, nocturno tempore, de cubili surgere velint, ne aspidis in tenebris conculcent, digitos percutiunt, indicantes de via esse decedendũ; at aspides sonitus discrimen intelligentes confestim ad latibula confugiunt. Item Ælianus ad confirmandam aspidum apud Aegyptios venerationem, narrat, quòd vinitor cum scrobem foderet generosam plantaturus vitem, ligonis ictu, aspidem illic fortè latibulantem dissecuit, postea dimouendo terram, posteriorem Serpentis partem reperit, anteriore adhuc cruentata, & reptante: quamobrem obstupefactus statim rationis impotens redditus est, vt non solum diù, sed etiam noctu delirans de lecto exiliret, & se persequi aspidem indicaret. Immò veluti morsu læsus opem implorans vociferabatur, & interemptæ aspidis simulacrũ se conspicari referebat. Cum autem diù hac capitis debilitate vexatus esset; tandem eius cõsanguinei ipsum supplicem in Serapidis templum duxerunt, Numenque rogarunt, vt illud aspidis spectrum amoliri dignaretur, tuncque patiens sine haustu hellebori, inde liber egressus est. *Veneratio aspidũ apud Ægyptios.*

C Deniq; Ælianus alias exarat historiam cuiusdam iuuenis insatiabilem profundumque ventrem semper esitando distendentis, qui pauõnis cuiusdam potiundi à Rege Ægyptiorum Ioui dicati, ad suæ deseruiendum voracitati, miro desiderio tenebatur. Hic igitur quemdam templi ministrum, mercede sacrilegij data, ad coercendam auem impulit. Itaq; ministro inani spe inducto ad locum accedenti, vbi ales morari solebat, vt comprehensam guloso afferret iuueni, non pauo, sed horrifica aspis visa est, quare perterrefactus, opere infecto, illinc recessit. *Historia Agricolæ dementati ob necẽ aspidis.* *Pauo in Aspidẽ versus.*

PROVERBIA.

D NON multa sunt adagia, quæ ex natura huius animalis desumuntur. Inter hæc primò hoc recitatur. *Aspidi, & Basilisco insilis.* Proferturq; de re ineuitabili, quoniam horum animalium alterum, virus in obuios exput, alterum verò visu nocet. Non absimile est hoc adagium alteri. *A fronte præcipitium, à tergo lupi.* Desumptum esse videtur ex doctrina Horatij, quando in satyra secunda primi libri scripsit. *Hac vrget Lupus, hac angit canis.* Vel ex satyra tertia libri secundi, vbi legitur. *Hic fossa est ingens, hic rupes maxima.* Deinde aliud recẽsetur. Δηγμα ἀσπίδος, ideſt *Morsus aspidis*, & promulgatur de malo immedicabili, aut de odio irreconciliabili, aut de lingua vehementer virulenta: propterea huc spectat ille versiculus. *Morsus aspidis prouerbium.*

Ἰὸς πέφυκεν ἀσπίδος καὶ γυνή.

Ideſt.

Telum aspidis profectò mulier improba.

Quoniam Ælianus tradidit aduersus omne Serpentis virus, excepto morsu aspidis, remedium inueniri. Immò Manutius in Adagijs pronunciauit hoc prouerbiũ trahi posse ad hostem clancularium: cum aspis, citra dolorem, venenum infundat, & post demorsam partem, nullum ferè in ea vulneris vestigium appareat. Tandem solet etiam hoc promul- *Mulier improba aspidi comparatur.*

Aſpis à vipera prouerbium.

promulgari. *Aſpis à vipera.* Et præcipuè quando ſceleſtus homo, virum improbum conſulit. Refertur hoc inter apophtegmata Diogenis, qui conſpicatus duas mulieres colloquentes, hæc verba protulit. *Aſpis à vipera mutuo venenum ſumit:* nec immeritò, quoniam mulier à multis ἰλιάς κακῶν dicta eſt. De hoc prouerbio confugiendum eſt ad caput de vipera, vbi latius de hoc agitur.

MIRACVLA.

Puer aſpidē pertractat illæſus

SEVERVS Sulpitius agens de virtutibus Monachorum orientalium, natrat, quòd cuidam iuueni, qui pœnitentia ductus nuper ad Eremum ſeceſſerat, tabernaculumq; nonniſi per ſpatium ſex mille paſſuum à monaſterio ſibi conſtituerat, Abbas panem, per duos pueros, miſerat, quorum natu maior annum quintum decimũ, minor verò duodecimum agebat. His ergo pueris inde reuertentibus aſpis mirandæ magnitudinis fit obuiam: ipſi autem nihil perterrefacti beſtiam collum tumidum deponentem conſpicati ſunt: interim minor natu Feram manu comprehenſam pallio inuoluit, deinde Monaſterium ingreſſus quaſi victor, ſpectantibus cunctis Fratribus, reuoluto pallio, captiuam aſpidem non ſine iactantiæ tumore oſtentauit. Cum autem puerorum fidem, atque virtutem cæteri prædicarent; tunc Abbas hanc infimæ ætatis iactantiam ægrè ferens, virgis vtrumq; compeſcuit obiurgans eos, cur prodidiſſent, quod Dominus per eos fuerat operatus: nam opus illud non ſuæ fidei, ſed diuinæ virtuti attribuendum erat; illiſq; præcepit, vt Omnipotenti Deo humili corde famularentur, & non ſignis atq; virtutibus gloriarentur. Item Chriſtiana virgo diuinis munita auxilijs multitudini aſpidum, quarum ſimulacra Magus quidam excitabat obiecta, illæſa, & incolumis euaſit. Hæc & alia huius generis miracula legenda ſunt apud Surium, & alios Authores, qui mores, & geſta illorum Martyrum prodiderunt, qui iuſſu Tyrannorum in lacum ſerpentibus plenum ducti fuerunt.

Chriſtianæ Virginis miraculum

HIEROGLYPHICA.

L. 14. Hierogl.

SACERDOTES Aegyptij, ex Pierio Valeriano, ad oſtendendam quamdam vim inuictã principatus, iconem aſpidum repræſentabant, quoniam longa experientia compertum eſt, paucos ab aſpide percuſſos euaſiſſe. Ideoq; olim peruulgati moris fuit diademata Regum Aegypti imaginibus aſpidum decorare. Siquidem hoc hieroglyphico ſtabilitatem regni deſignabant: nam quemadmodum amor aſpidis erga coniugem firmus, & ſtabilis eſſe perhibetur: ita per aſpidis ſimulacrũ, regnũ ſuum inter reliqua imperia firmum fore indicabant. Vnde Valerius Flaccus ſcribebat. *Iamq; aſpide cincta comas, & ouanti perſona ſiſtro.* Quamobrem Diodorus Siculus addebat à Sacerdotibus Aethiopum, & Aegyptiorum pileos oblongos geſtari, circa quos inuoluti aſpides conſpiciebantur, vt, qui contra Reges inſurgere audebant, læthalibus morſibus ſub-H eſſe demonſtrarent. Sunt qui hominem nulli Legum Imperio, vel Magiſtratuum edictis, vel Dynaſtarum iuſſis obtemperare nolentem, ſignificent icone aſpidis aures obturantis: nam aſpis ſtatim atq; cantionibus accerſiri ſenſerit, aures claudere conatur; ne verba excantantium audire queat.

Diademate Regum Aegypti qualia.

Lib. 4.

Cur aſpides in pileis.

Viri inobedientis hieroph.

Alij, per duas aſpidum icones, tenacem, & ſynceram amicitiam denotari poſſe arbitrantur: quandoquidem perhibent aſpidem nunquam abſq; comite è ſpecu egredi, vt ſi earum altera occidatur, ſuperſtes alterius mortem vlciſci poſſit. Poſtremò addit Cælius Calcagninus, ſimulacro aſpidis tanquam à ſenecta immunis, & ad motum nullo vtentis inſtrumento, & facili reuolutione ſe contorquentis, aſtrum deſignari poſſe: quamuis hoc hieroglyphicum à quacumq; alia Serpentis icone monſtrari poſſit: cum quilibet Serpens prænominatis gaudeat conditionibus.

In lib. de reb. Aegyp.

A

EMBLEMATA.

FLORENTIVS vir pręstanti litterarum scientia conspicuus, in suo Emblematum libro, delineauit chirurgum secantem brachium hominis ab aspide demorsi, cũ hac inscriptione. PRINCIPIIS MALI OBSTANDVM. Deinde subscripsit hexastichon huius tenoris. *Embl. 66.*

Aspidis haud vlla morsus curabitur arte,
Ense recidatur pars nisi læsa statim:
Haud aliter si seditio teterrima pestis
Ingruat, & secum crimina multa trahat.
Omnia sunt tentanda quidem, sed tollere præstat
Vnum, ne totus grex malè dispereat.

B

Principijs cuiuscumq; mali confestim occurrendum esse, monet etiam Persius satyra tertia, quando canit.

Helleborum frustra, cum iam cutis ægra tumebit.
Poscentes videas, venienti occurrito morbo.

Neq; hoc est valde dissimile illi, quod recitabat Ouidius in libris Amorũ, quãdo dixit.

Vidi ego quod fuerat primo sanabile vulnus,
Dilatum longa damna tulisse mora.

Vel iuxta aliud.

Opprime, dum noua sunt subiti mala semina morbi.

Hoc igitur præceptum seruãdum est in demorsis ab aspide, qui nullo modo sanantur, nisi partes læsæ illicò amputentur: Itaq; hoc emblemate monentur Principes, vt seditiosos ciues merita pæna puniant, atq; à Republica eijciant: siquidem ille, cui neq; natura, neq; industria rectè viuendi studium conciliare potest, ad mentem Platonis, vita est priuandus: cum in hoc casu Clementiam esse, non esse clementem, multi opinãtur, iuxta vulgatum carmen.

C

Misericordiæ genus est scelestos interimere

Impius huic fuerit, si pius esse voles.

Dum vnius interitu multi seruantur, propterea quod optimum misericordiæ genus est scelestos interimere, non tantum vt ipsi pereant, sed vt pereundo alios à maleficijs detereant. Quare ad rem nostram reuertentes attestamur satius, & melius esse, vt vna tantum pars, & non totum corpus intereat. Alia quoq; huius generis emblemata videnda sunt apud Authores politioris musæ studiosissimos, quæ breuitati studentes omittimus.

PHRENOSCHEMATA.

D

LVCAS Contilis scriptor Italicus, in suo erudito Phrenoschematum libro, figurauit aspidem aures obturantem hoc titulo coronatam; MENTEM NE LÆDERET AVRIS. Voluit enim indicare, quòd Author huius symboli profitebatur se agresti odio prosequi illos, qui modestiæ nescij, & pudoris improbi in dies cõuicijs, & maledictis aliorum nomen lacessunt: ideoq; instar aspidis claudit aures, qui magici cantoris voces audire renuit. Item Ioannes Andreas Palatius, in suo opere Phrenoschematum, scriptum reliquit, quòd vir quidam palestræ litterariæ miles exercitatissimus effigiauit aspidem cauda aures obstruentem, vnà cum simulacro aperti libri, addiditq; hoc Dictum Italicum. MISERO ONDIO SPERAVO. Itaq; author huius Insignis voluit omnibus manifestare quomodo aspidicam naturam indignatæ cuiusdam mulieris, neq; vlla exacta etiam dicendi facultate, neq; carminibus melle suauioribus placare potuerit. Deniq; Perciuallus in suo volumine Insignium memorat nobilissimum virum, qui ad demonstrandam cuiusdam fæminæ crudelitatem, exhibuit iconem aspidis, cum dicto. NON OMNIBVS VNA. Qnasi velit innuere, quòd omnis aspis, vt re-

Aspis obturans aures, quid significet.

Fæmina quomodo aspidi comparetur.

vt relatum fuit in hiſtoria huius animalis, nunquam ſine comite diuagatur: hæc autem E
fæmina, quæ in actionibus aſpis eſſe videtur comitem reſpuit.

SIMVLACRA.

NEMINI dubium eſſe arbitramur, quod olim Ægyptij æternos honores multis brutis, & potiſſimum aſpidibus decernebant: quapropter hæc animantia lædere nefas eſſe opinabantur. Ideo Cicero non ſine cauſa hæc ſcribebat: Ægyptiorum mores quis ignorat, quorum imbutæ ſunt mentes paruitatum erroribus, nam carnificinam potius ſubirent, quàm ibin, aut aſpidem violare. Idcircò refert etiam Ælianus ab Ægyptijs ſimulacra Iſidis iconibus aſpidum tanquam regio quodam diademate coronari. In cuius rei cõfirmationem fatetur Giraldus agens de Iſide, ſe vidiſſe hoc ſimulacrum in vetuſto quodam numiſmate apud Auguſtinũ Muſtium. Icone autem aſpidis F
penès Iſidem vtebantur, tum quia aſpides ſexdecim ætates viuere ferebantur, tum quia aſpides in hominum perniciem natas eſſe negabant: cum notum eſſet ab aſpidibus necem tantũ impijs afferri. Quod ſi ita eſſet, Feram hanc tanquam iuſtitiam honoribus cumulandam eſſe fas eſſet, quippè quæ acrimonia intellectus prædita bonum à malo, & verum à falſo diſtingueret.

Iſidis coronа qualis.

Syntag. 12.

Iſis iuſtitiæ ſimulacrum.

Addunt alij ab Iſide ſceleſtis tantummodo hominibus aſpidem immitti, hancque ſolum Thermuthim vocatam, tanquam immortalem prædicabant, huicq; in vnoquoq; ſacrarum ædium angulo, ſacella ædificabant, & bubulum adipem interuallis quibuſdam obijciebant. Quapropter aſpis, in Sacris Iſidis, cum collo tumido, & capite elato circumferebatur: nam Iſiaca tabula (teſte Salmaſio in Solinum) aſpidem hac forma delineatam exhibebat. Quare Iuuenalis in ſexta ſatyra ſic canebat, huc alludens.

Isiaca tabula quid repræsẽtet.

Et mouiſſe caput viſa eſt argentea Serpens.

Apuleius quoq; ad rem, de geſtaminibus Iſidis ſcribebat, quòd læua cymbium dependebat aureum, ex cuius anſulis ſurgebat aſpis caput attollens arduum, ceruicibus latè tumeſcentibus. Quocirca non à veritate recedunt, qui inter ſimulacra ad Iſidem ſpectantia, chelidoniam aſpidem, & ſiſtrum recenſent: quamuis poſtea tradant id inde factum eſſe, quoniam ſiſtrum edat ſonum voci hirundinum ſimilem; cum tamen chelidonia aſpis tãquam Nili maximè peculiaris ibi effigiaretur, quippè quæ cum ſiſtro, & oſyride inter myſteria Iſiaca recenſebatur. Id innuit Ouidius, quando canit.

Siſtrũ quẽ ſonũ ederet

Siſtraq; erant, numquam q; ſatis quæſitus Oſyris,
Plenu q; ſomniferis Serpens peregrina venenis.

Inſuper recitat Matthias a Michou, quod olim etiam Lithuani ignem, ſyluas, & aſpides venerabantur. Ignis enim per ſacerdotes ſolum ſubiectis lignis accendebatur, ſyluæ ſancroſanctæ vocabantur, & deniq; aſpides tanquam numina in priuatis ædibus ſeruabantur.

Lib. 2. c. 2.

Præterea Ripa, in prima parte Iconologiæ, ad repræſentandum Furorem implacabilem, aſpidis ſimulacro vtitur, dum delineat hominem ſaucium omni armorum genere H
munitum, in cuius dextra manu ſtringitur aſpis, quæ in hoc ſimulacro locum eatenùs habere videtur, quatenus in ſacris paginis legitur, quòd nullus furor poteſt comparari furori aſpidis, quæ ſtatim atque ab aliquo leuiter etiam tangitur, intumeſcit, ſemperq; furit, donec aliquem morſu venenauerit. Iterum Ripa, in ſecunda Iconologiæ parte, ad exprimendum Inobſequentem, figurauit mulierem habentem ſecus pedes aſpidem, altera aure ad terram appoſita, altera verò caudæ extremitate obturata: cum Phyſiologi aſpidem, ne vocibus excantantis obtemperet, aures claudere referant. Poſtremò idem author, ad oſtendendam obſtinatam mentem, effigiauit annoſam mulierem alas ſupra caput habentem, cum aſpide in ſiniſtra manu, quæ malam eorum denotat naturam, qui proprijs tantummodo aſſentientes opinionibus, aliorum etiam optima non libenter audiunt conſilia: cum ſint inſtar aſpidis aures claudentis. Ideò Galenus falſæ opinionis effectus exprimens dicebat. Falſæ enim opiniones animos hominum præ occupantes non ſolum ſurdos, ſed etiam cæcos faciunt; itaut videre nequeant, quæ

Simulacrũ Furoris quomodo pingatur.

Simulacrũ Inobſequẽtis quale.

Lib. 8. de comp. med. c. 1.

alij

A alijs conspicua apparent. De statuis non multa in præsentia recitabimus; solum enim referemus, quòd Romæ in Viridario *Belvedere*, nuncupato, conspicitur statua Cleopatræ Aegypti Reginæ, quæ brachio dextro caput sustentat, cum aspide regionem cordis, sub siniſtra mamma, mordente. *Statua Cleopatræ.*

VSVS IN CIBIS.

VVLGI monimenta personant, quòd Marsi populi viperis, & aspidibus in edulijs vtantur; propterea Galenus scribens de arte curatiua ad Glauconem, loquensq; de viperis, hæc verba proferebat. Ita verò eas condire oportet, quemadmodum vidisti Marsos, qui Feris venenatis, & aspidibus nutriuntur; capite quidem primùm abscisso, & cauda ad digitos vsq; quatuor, deinde omnibus interaneis exẽptis; immò & cute adempta, necnon aqua corpore ipsarum diligenter abluto. Clarissimus B Mercurialis in suo tractatu de Venenis ponderans verba Galeni scribentis de Theriaca ad Pisonem, admiratur, quare scripserit Galenus carnem aspidum nõ ingredi posse antidota, cum vniuersum earum corpus sit venenosum, & nihilominus idem Galenus loco supra citato asseruit Marsos his carnibus absq; noxa vesci. Ad tollendam igitur hanc difficultatem; Respondet Doctissimus Mercurialis totum quidem corpus aspidum veneno redundare, sed Marsi populi illarum carnes edunt, quoniam fortè sub ipsorum cælo aspides non sunt venenatæ, veluti alicubi, neq; viperæ. Aut dicendum esse putat cum Fracastorio, quòd huiusmodi populi cum aspidibus naturalem quamdam habent sympathiam, vt nunquam ab ipsis lædantur.

Li. 2. c. 10.

Aspides quomodo condiãtur.

Cap. 8. Difficultas in verbis Galeni.

VSVS IN MEDICINA, ET IN VARIIS.

C GALENVS in libro de Theriaca ad Pisonem, senectam aspidis in medicina cõmendat, & præcipuè si trita cum melle in suffusionibus oculorum adhibeatur, quandoquidem acutissimam reddere visionem perhibet. Plinius verò ad clarificandum visum, membrana aspidis, quam exuerit, vtitur, sed illam cum adipe eiusdem animalis permiscet. Immò, ex eodem Plinio, cutem aspidis pondere sexta parte denarij, cum pipere pari modo, ad expugnandas febres quartanas, gentes Parthorum in aliquo liquore hauriunt. Item Galenus agens de compositione medicamentorum per genera, & enumerans Andromachi emplastra, memorat vnum ex aspidibus ad discutiendas strumas, & podagras, quod recipit therebentinæ, lapidis asij, bituminis singulorũ denarium pondo trecentorum sexaginta, Aphonitri, ceræ, baccarum lauri, gutæ ammoniaci singulorum denarium pondo trecentorum quadraginta, lapidis pyrites denarium pondo octoginta, calcis viuæ denarium pondo centum octo, aspidum cineris pondo denarium centum quadraginta, olei veteris heminas duas, postremò cinis, pharmaco re-D frigerato, inspergitur.

Suffusionis remedium.

Febris quartanæ auxilium. L. 6. ca. 14.

Præsidium strumarũ, & podagræ

Olim etiam præter vsum medicum aspidibus in supplicijs vtebantur: quoniam Galenus scribens ad Pisonem recitabat se in magna Alexandria obseruasse, quàm citò morsus aspidum necarent: quandoquidem pectori damnatorum capitali supplicio aspidem admouebant, & reum obambulare iubebant, sicq; confestim illum de medio tollebant.

Vsus aspidũ in supplicijs.

DE

DE DIPSADE. Cap. VIII.

ÆQVIVOCA.

Ordinis ratio.

NON erit neceſſe, vt longo verborum circuitu oſtendamus, cur de Dipſade hoc in loco agendum ſit; cum ſuperiùs exaratum fuerit hunc Serpentem à Solino inter ſpecies aſpidum connumeratum fuiſſe: dum plures, & diuerſas aſpidum ſpecies aſſignans, inæquales ad nocendum eſſe ſcripſerit; quoniam Dipſas, Siti, & Hipnalis, ſomno, ex illius ſententia interimant. Dipſas igitur, vt æquiuocationem aperiamus, multa ſignificare videtur: cum διψὰς διψάδος in Græcorum ſcholis ſit nomen adiectiuum, quod ſiticuloſum, & aridum indicat: ideòq; Apollonius Poeta terram aridam, aliquando Dipſadem nuncupauit; & Ouidius eadem ratione motus, quamdam anum Dipſadis nomine inſigniuit, quando cecinit.

Terra arida Dipſas dicta.

F

L. 1. Amor. eleg. 8.

——— *eſt quædam nomine Dipſas anus.*

Item Dipſas, quando ſubſtantiuè ponitur, viperæ ſpeciem deſignat, vel potius Serpentem, de quo in præſentia diſſeritur; quoniam ab ipſo demorſi, inexplebili potandi deſiderio crucientur. Pariter Dipſas apud Theophraſtum, ſpinæ quoddam genus eſſe dicitur. Scribit enim in Arabia ſupra Copton ἄκανθαν διψάδα prouenire: & Plinius vertit ſpinam ſitientem; quapropter multi opinati ſunt hanc ſpinam nomine Dipſados fuiſſe appellatam, quia in locis admodum aridis naſceretur: quamuis nonnulli authores, nec præter rationem, exiſtimauerint hanc eſſe illam ſpinæ ſpeciem, quam alij Græci, vnica voce, διψάκον nominarunt. De hac re legendus eſt doctiſſimus Salmaſius in Solinum, qui huius rei veritatem eſt aſſecutus.

Li. 4. Hiſt. plant. c. 6.

Dipſas ſpinæ genus.

Præterea in Herbario veteri, quod Apulei, nomine inſcribitur, herbæ chamælæa, & chamælæon confunduntur, ibiq; varia nomina aſſignantur, inter quæ, Dipſas connumeratur. Leguntur enim ibi hæc verba. Quidam Græcorum hanc plantam vocant chamælæam, alij crocodilon, alij Dipſada, alij onocardion, alij cneoron, Itali labrum veneris. Quare periti Botanici hinc colligere poſſunt, nomina chamælææ, & chamælæontis, tanquam eiuſdem plantæ confundi, & permiſceri; etenim cneoron chamælææ, vel thymelææ nomen eſt; Dipſas verò onocardion, labrum veneris, & crocodilon chamælæonti competere videntur, quoniam hanc plãtam multi Priſcorum cum carduo dipſaco eamdem eſſe crediderunt.

G

Quæ planta dicatur Dipſas.

Amplius Danai filiæ ab aliquibus poetis Dipſades, quaſi ſemper ſitientes cognominatæ fuerunt; cum ſemper circa aquas infernas verſentur: notiſsimam enim eſſe coniectamus Danaidum puellarum fabulam, quæ ob necatos ſponſos, has pœnas apud Inferos dare feruntur, vt ſitulis perſtillantibus aquam hauriant, atq; in dolium pertuſum, grani quidem, ſed inutili labore infundant. Harum Dipſadum fabulæ meminit Horatius hunc in modum.

Dipſades Danai filiæ

H

——— ——— *atq; notas*
Virginum pœnas, & inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo.

Hanc quoq; Tibullus memorauit, dum cecinit.

Et Danai proles Veneris quæ numina læſit
In cana letheas dolia portat aquas.

L. 11. c. 33

Cælius autem Rhodiginus in ſuo volumine lectionum antiquarum, narrat, quòd Dipſas nuncupatur in re ſacrificali, & pariter hepatis quoddam ſignum. Demùm apud Salmaſium legitur, Dipſas ἔχις, ideſt anguis, Aſpis ἔχις, ideſt Serpens. Inſuper cum Dipſas ſerpens gaudeat alijs nominibus, inferius enumerandis; opere pretium erit hoc in loco ambiguitate laborantia recenſere. Itaq; Dioſcoridi, & alijs authoribus, hic Serpens non ſolum Dipſas, ſed etiam Cauſos vocatur: cum tamen Græcis καῦσος ſit æſtus, & febris ardens apud Hippocratem. Nihilominus Dipſas quoq; hoc nomine inſignitur; cum ab hac perculſi tanquam feruenti calore agitati æſtuent. Item vocatur Me-

Cauſos Serpens.

lanu-

A lanuros; cum tamen μελάνυρος Græcis nominetur animal nigram habens caudam. Immò Melanurus piscis est apud Aristotelem, qui nigris maculis in cauda est insignitus. Huius piscis meminit Reusnerus in Paradiso poetico, quando cecinit. *Melanurus anguis qualis.*

Insignem caudæ melanurum nomine nigræ,
Tu gustare (bonus si cupis esse) cave. *Melanurus piscis.*

Præter hæc, appellatur etiam hic Serpens, in nomenclaturis Dioscoridis, Prester, cum tamen Prester sit genus vorticis, quod typhon, nempè vibratum echnephiam dicunt. Idem ventus, dum furit, contacta comburens prester esse dicitur, vt author est Plinius; Immò πρηστὴρ ἄνεμος igneus turbo est, vt apud Hesiodum in Theogonia legitur. Ideoq; species est fulminis apud Cælium: de hoc eleganter Lucretius differit, dum inquit. *Prester anguis item igneus turbo.* *Lib. 6.*

Quòd superest facile est ex his cognoscere rebus,
Presteras Graij, quos ab re nominitarunt,
In mare, qua missi veniant ratione supernè,
Nam fit, vt interdum, tanquam demissa columna
B *In mare de cælo descendunt.*

Hic admonet Lucretius, quòd Græci ab effectu, nimirum hunc ventum presterem παρὰ τὸ πρήθειν, nempè ab incendendo, & inflammando nominarunt. Immò addit Lucretius, quòd hic flatus igneſcens, figuramq; columnæ imitans quandoq; in terram descendit. De alio autem paulò inferius sic loquitur. *Ventus prester vnde dictus.*

Fit quoq; vt inuoluat ventis è nubibus ipse
Vortex conradens ex aere semina nubis,
Et quasi demissum cælo presterа imitetur;
Hæc vbi se in terras demisit, dissoluitq;
Turbinis immanem vim prouomit, atq; procellæ. *Lib. 2.*

Demùm πρηστὴρ, ideſt prester apud Pollucem exponitur anterior pars gutturis fauci- *Prester pars gutturis.*
bus subiecta, quando ira efferuescens intumescit: cum tamen πρηστὴρ serpens nominetur ob ardorem inextinctæ litis, quem morsu patientibus affert.

C

SYNONIMA, ET ETYMVM.

LATINI hunc Serpentem Dipsadem, nomine græco, ob vocabulorum inopiam appellarunt. Græcis autem δίψας nominatur; cum δίψα sit sitis, & δίψαω sitio. Quando quidem icti ab hoc angue, implacabili siti agitantur. Hac eadem ratione ductus Isidorus, Dipsadem Situlam cognominauit, & Auicennas viperam faciẽtem sitim, qua de re in epigrammatibus græcis legitur δίψας ἔχιδνα, nimirum vipera siticulosa. Ab alijs dicitur μελάνυρος, melanurus, quia nigram caudam habeat. Ab alijs ἀμμοβάτης Ammobates per arenam incedens. Est enim nomen compositum ex ἄμμος arena, & βαίνω vado. Ab alijs cognominatur πρηστὴρ Prester à verbo græco πρήθω incendo, quoniam Serpens hic patientes, ictibus, veluti quibusdam flammis adurat. Ideò Bellonius solebat dicere: vipera, quæ nuncupatur Prester, veneno veluti igneo D hominem necat. Non immeritò igitur Dipsas nuncupata fuit Serpens vrens, cum percussorum viscera adeò exsiccentur, vt continua aquæ potio ab illis desideretur. Hinc nonnulli colligunt, quod Serpens apud Textorem, Anger, & Cruciator dictus à Dipsade non differat. Id narrabat Lucanus de Aulo tusco milite Catonis, qui à Dipsade percussus interijt; quemadmodum inferius recitabimus. Et eò magis libuit Dipsadem Serpentem vrentem appellare, propterea quod in sacris Biblijs legitur, quòd Deus in populum Israeliticum murmurantem misit Serpentes vrentes; & multi docti viri in translatione Bibliorum, Presteras verterunt. Hinc aliqui tradiderunt Presteras, ob internum ardorem, ore semper hiante, & vaporem exhalante calidissimum incedere. Huius conditionis Lucanus sic meminit. *L. 12. orig.* *Vipera siticulosa quæ.* *Ammobates anguis qualis.* *Serpens vrens qualis.* *C. 21. Num.*

Oraq; distendens auidus fumantia Prester.

Idem exponit Baptista Mantuanus, quando canit. *L. 9. Phar. sal.*

Nec non inflatis Prester, qui faucibus æstum
Exput.

Nulla

Cauſos anguis.

Nulla igitur teneri debemus admiratione, ſi interdum hic ſerpens καῦσος, ſcilicet Cauſos cognominetur: cum hæc vox nimium calorem, & æſtum ſignificat. Cæterùm animaduertendum eſt ad mentem Agricolæ, in libro de Animalibus ſubterraneis, inter Preſterem, & Dipſadem aliquam cadere differentiam: inquit enim Agricola hos Serpentes (licet quoad formam inter ſe non diſſentiant) quoad effectum à ſe inuicem diſcrepare: cum Preſter, percuſſum extemplò, veluti ſyderatione quadam immobilem, menteq; alienum reddat, mox pilis defluentibus, & vrgente pruritu, aluiq; fluxu, patientem abſumat. Aelianus etiam quandoq; inter morſum Dipſadis, & Preſteris, aliquod obſeruauit diſcrimen; quamuis poſtea alibi ſymptomata genita à morſu Dipſadis, & Preſteris eadem eſſe aſſeuerauerit. Pariter Solinus, & Lucanus de vtroque Serpente ſeorſim egerunt, illiſq; diuerſas proprietates aſſignarunt. Cæterùm in hac difficultate confugiendum eſt ad Dioſcoridem, qui ſcriptis mandauit, Dipſadem Preſterem, & Cauſum vnius, & eiuſdem Serpentis eſſe ſynonima, propterea quod Preſter, & Cauſos ab vrendo, & dipſas à ſitiendo cognominatur. Cui ſententiæ Paulus Aegineta, Volaterranus, & alij authores innumeri adſtipulantur.

Diſcrimen inter Preſterem, & Dipſadem.

Li. 6. c. 50.

GENVS, ET DIFFERENTIÆ.

SOLINVS in Polyhiſtora hunc ſerpentem inter ſpecies aſpidis cõnumerauit; cum tamen Dioſcorides, & alij authores nõ vulgares Dipſadem ab Aſpide toto genere diſcriminauerint: ſiquidem hæc animalia adeo inter ſe ſunt diuerſa, vt alterum aquatile, alterum terreſtre, eſſe feratur. Lucanus id explicat, dum canit.

L. 9. Pharſal.

——— ſtabant in margine ſicco
Aſpides in medijs ſitiebant Dipſades vndis.

In lib. de venen. cap. 14.

Aetius hanc ſerpentis ſpeciem ad illud viperarum genus reducit, quod in locis maritimis libentiſſimè ſtabulatur. Verumtamen Greuinus Dipſadem à vipera bifariam diſtinguit; primò, quoniam à Dipſade percuſſi citius intereunt, deinde, quoniã in cauda huius animalis quaſdam paruas nigras maculas obſeruat. At Marſi populi (referente Galeno) nullam inter Dipſades, & viperas differentiam, niſi ratione loci, inuenire videntur: etenim degentes in locis ſalſilagine refertis Dipſades, & viuentes in ſolo vliginoſo viperas indigitarunt, haſq; minimè ſiticuloſas eſſe affirmarunt. Quapropter in Libyę, & Ægypti arenis ſalſedine prędítis Dipſades verſabuntur, quę verò in Italia, viperæ eſſe ferentur. Hanc autem ſententiam Galenus probare non videtur, dum inquit. Sanè viperarum caro adeò ingentem obtinet deſiccandi facultatem, vt nõnulli, qui eã ederunt, vehementiſſima ſiti cruciati ſint, & proinde illas Dipſades cognominant.

Differẽtia inter Dipſadem, & Viperã, ex opin. Marſorum.

Lib. 11. de ſimp. med. fac.

Sunt autem, qui dicãt demorſos ab his viperis ſanari non poſſe potando, ſed dirumpi potius, quàm ſiti liberari. Quocirca eos, qui Romæ viperas venantur ſiſcitatus ſum, num aliquam haberent notam, qua genus vtrumq; viperarum diſtinguerent; at illi genus nullum viperarum Dipſadum eſſe negabant, ſe iuxta mare degentes talem producere effectum affirmabant, quæ in Italia, ob regionis humiditatem, non inueniuntur. Hactenus Galenus, qui tamen Marſorum verbis aſſentiri non eſt viſus, dum paulò inferius nullum eſſe genus Dipſadum negare non audet.

FORMA, ET DESCRIPTIO.

Exiguitas Serpentis quo ad craſſitiem.

ISIDORVS, & Arnoldus Villanouanus retulerunt Dipſadem eſſe ſerpentem tantæ exiguitatis, vt dum calcatur non videatur, cuius venenum patientem ante extinguit, quàm ſentiatur. Qui Authores de exiguitate ſerpentis fortè, quoad craſſitiem, verba faciunt, cum in icone Dipſadis à Greuino exhibita longitudo potiùs, quàm craſſities obſeruetur. Verumtamen, ex mente Aetij, longitudo cubitalis huic ſerpenti aſſignatur, quæ paulatim ex craſſa in tenuem deſinit, corpore albicãte, necnon maculis partim rufeſcentibus, partim nigris variegato. Soſtratus hunc ſerpentem à reliquis

A liquis ita distinguit, dum scribit caudam huius animalis duabus lineis nigricantibus esse insignitam. Auicennas autem collum magnum, & tergum ad extremitatem vsq; nigricans, & caudam valdè tenuem Dipsadi attribuit; quæ bestia, vt plurimum, eodem Auicenna authore, in Regionibus Iokiati, & Assim, nempè in Regionibus Libyæ, & Syriæ versatur. Itaq; Dipsas est animal corpore exili viperæ perquam simili, & ictu violentissimo. Vnde non erit cur Matthiolus admiretur Leonicenum virum alioquin eruditissimum, qui Dipsadē corporis forma, nullis notis à vipera diuersam esse existimauit: nam similitudine horum animalium deceptus vnum ab altero non discriminauit. Quamobrem Nicander in Theriacis canit hunc in modum.

Locus natalis huius anguis

In Comm. ad Dioscor. l. 6. c. 50.

Exiguæ similis spectatur Dipsas echidnæ,
Sed festina magis mors ictus occupat ægros
Parua, & lurida, cui circa vltima cauda nigrescit.

Et Georgius Pictorius in Lerna malorum paruitatem huius serpentis meditans, sic canebat.

B *Situla paruus item serpens sputamine lædit,*
Et se sus tollit, tollit itemq; motum.

Author libri de natura rerum scriptis mādauit hunc Serpentem tanta colorum varietate refulgere, vt mira specie, & eximia pulchritudine, intuentes in admirationem trahat. Cæterùm Solinus, & multi alij authores hanc figuræ serpentinæ elegantiam non Dipsadi, aut Situlæ, sed Scytali assignarunt. Quapropter prædictus author libri de natura rerum horum nominum congruentia, fortè deceptus, alterius descriptionem alteri attribuit quemadmodum, ex delineatione vtriusq; serpentis innotescere potest: Hoc igitur in loco lector iconem Dipsadis, ex Greuini mente, contemplari poterit.

Colorū varietas non obseruatur in Dipsade

NATVRA, ET MORES.

C DIPSADI natura adeo tetrum congenuit virus, vt inter perniciosissima animalia ab Authoribus recensetur. Quamobrem iure optimo Moses in Deuteronomio, terrificam illam describēs solitudinem, Dispades in illa versantes memorauit. Est enim hoc animal fraudulentum, quoniam inter oua struthionum in arenis locata malitiosè stabulatur, vt Garamantes huiusmodi oua colligentes fallat. Tales enim populi, cum careant creta, ex qua fictilia vasa finguntur, ouis struthionum per medium dissectis, loco vasorum vtuntur: immò ex his pileos ad tegendum caput idoneos fabricant; cum huiusmodi gestamine plurimum delectentur. Insuper natura tam feruens indidit Dipsadibus venenum, vt ab illis percussi ardente siti crucientur. Quapropter Textor ad rem sic canebat.

Dipsadis vaframeētū
Ouastruthionū ad quid.

Non adeo feruet, quem læsit aquatica Dipsas.

Hac eadem ratione motus Lucanus hoc animal torridum appellauit, dum cecinit.

Exuuias positura suas, & torrida Dipsas.

L. 9 Pharsal.

Hoc enim animal acri semper ardere siti perhibetur, quæ nulla vnda restingui potest:

D Vnde Lucanus canit.

Loco cit.

—— in medijs sitiebant Dipsades vndis.

Immò Reusnerus in Paradiso poetico ad rem, infrascriptum recitat distichon.

Tu colis immundas tristis v. lut hydra paludes,
Aut qualis medio Dipsas in amne sitit.

Quamobrem poterimus iure optimo illud pronunciare de hoc animali, quod de Tantalo cecinerunt Poetæ.

Dipsas Tantalo similis

Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captat
Tantalus.

Non erit igitur admiratione dignum, si demorsi ab hoc animali confestim rabidam, & tantaleam concipiant sitim: Id non latuit Galenum, qui in tractu de symptomatum causis, causam implacabilis sitis assignans, scribebat hanc ex diuturna praua victus ratione dimanare, quæ tandem patientem perimit, veluti, qui comedit viperam fortè Dipsadem, ignea afflictatus siti interijt. Immò quoniam hoc animal mordendo siccitatem

L. 1. c. 7. Causa sitis intensa ex Galeno.

Vlyſsis Aldrouandi
Dipſas Greuini.

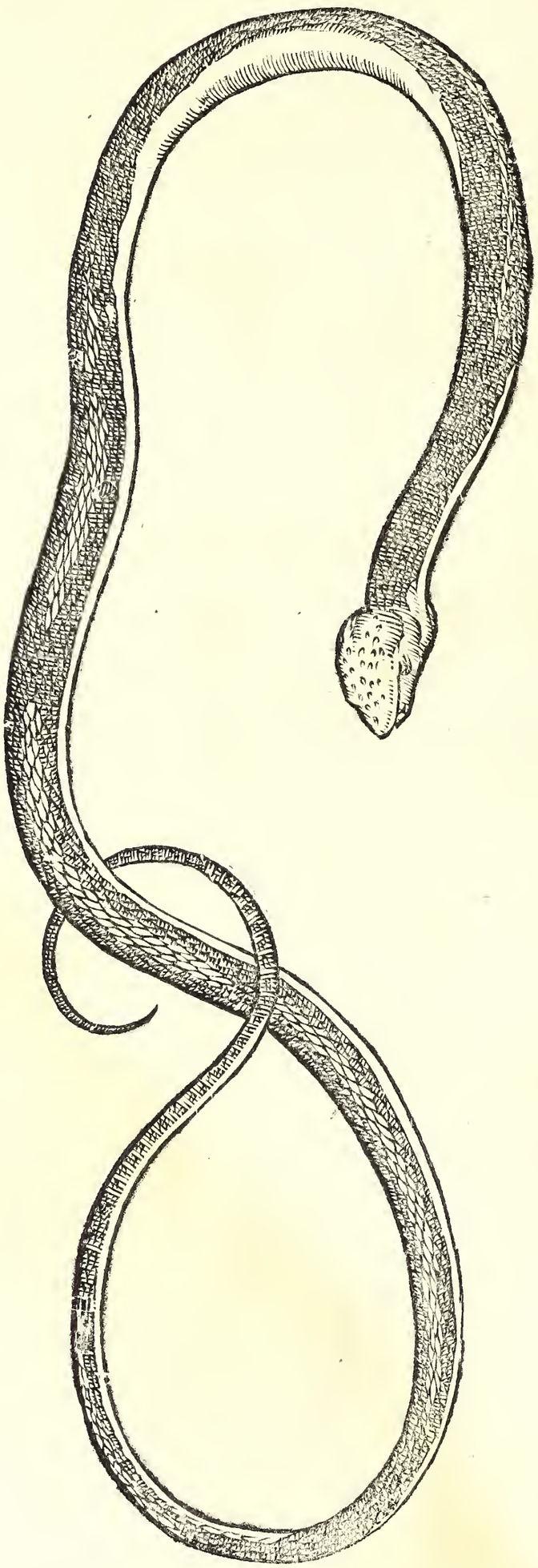

A tatem generat, à multis os siccum habere fertur. Vnde Reusnerus sic canit.

Respicit auerso maculosum lumine tergum,
Et sicco Dipsas virus in ore gerit.

Itaq; ob ictum huius serpentis, tanta siccitas in corpore patientis generatur, vt animal mordens totum absorbere humorem videatur. Reusnerus id testatur, dum inquit.

Imbibit humorem lethali noxia morsu
Dipsas, & in venis frigida virus agit.

Cum tamen natura huius animalis sit (quemadmodum Physiologi referunt) vt semper feruida ardeat siti, quam postmodum ab hoc animali percussi facilè concipiunt, id patet in infrascripto Reusneri disticho. *Sitis ardẽs excitatur ab ictu huius serpẽtis*

Vt sitis hanc torquens nullis extinguitur vndis,
Sic rabidam morsu concitat illa sitim.

Si quis autem naturam huius venenosi serpentis melius intelligere cupiat, adeat Lucanum poetam, qui recitat omnia symptomata, quæ vexarunt Aulum Tuscum militem
B Catonis in Africa à Dipsade demorsum: vbi legitur, quòd nullo aquæ potu etiam copioso, neq; proprio etiam hausto sanguine sitim ob morsum Dipsadis conceptam, sedare potuerit: carmina igitur Lucani sunt hæc. *L. 9. Pharsal.*

Signiferum iuuenem Tyrreni sanguinis Aulum
Torta caput retro Dipsas calcata momordit
Vix dolor, aut sensus dentis fuit, ipsaq; lethi
Frons caret inuidia, nec quicquam plaga minatur
Ecce subit virus tacitum, carpitq; medullas
Ignis edax; calidaq; incendit viscera tabe.
Ebibit humorem circum vitalia fusum
Pestis, & in sicco linguam torrere palato
Cæpit, defessos iret, qui sudor in artus *Symptomata morsus Dipsadis.*
Non fuit, atq; oculos lacrymarum vena refugit.
Non decus imperij non mœsti iura Catonis.
C *Ardentem tenuere virum; quin spargere signa*
Auderet; totisq; furens exquireret agris.
Quas poscebat aquas sitiens in corde venenum
Ille vel in Tanaim missus, Rhodumq;, Padumq;
Arderet, Nilumq; bibens per rura vagantem
Accessit morti Libyæ, fatisq; minorem
Famam Dipsas habet terris adiuta perustis.
Scrutatur venas penitus squallentis arenæ,
Nunc redit ad Syrtes, & fluctus accipit ore,
Æquoreusq; placet, sed non sibi sufficit humor,
Nec sentit, fatiq; genus, mortemq; veneni;
Sed putat esse sitim, ferroq; aperire tumentes
Sustinuit venas, atq; os implere cruore.

Itaq; ex enumeratis accidentibus, Ardoinus monet colligendam esse malam huius
D veneni qualitatem, quæ vehementer calida, sicca, & crassa est, cum penitiores partes exsiccet adurendo, & corruget vias vrinæ, totiusq; corporis porros adstringat, itaut quidquam potus haustæ aquæ, neq; per lotiũ, neq; per sudorem reddatur: quamobrem æger ob copiosam potionem necessariò dirumpitur. *Qualitas veneni.*

LOCVS.

Lib. 11. de ſimp. med. fac. DIPSADES, authore Æliano, tum in Africa, tum in Arabia naſcuntur, & diuagantur. Auicennas Libyam, & Syriam proprias huius animalis regiones prædicat. Ab hac doctrina non multùm recedit Galenus, qui prædicta loca tanquam ſicciora his animalibus valdè accommodata celebrat. Verùm licet per totam Libyam diuagentur, plerumq; tamen apud Garamantes Lybiæ pariter populos, Pſilliſque finitimos libenter ſtabulantur. Hoc non latuit Silium Italicum, qui cecinit hunc in modum.

Garamantes populi Libyæ.

Li. 13.

Quippe atro rabidas efferueſcente veneno
Dipſadas, immenſis horrent Garamantes arenis.

Qui plura de loco natali horum Serpentum ſcire cupit, confugiat ad Lucianum, qui in Dialogo de Dipſadibus hæc habet. Ea pars Libyæ, quæ ad auſtrum tendit, copioſis referta eſt arenis, terraq; Solis ardore exuſta, deſerta, vt plurimum, & infæcunda non gramen, non fœnum, non plantam vllam, nec aquam habens, ni fortè in terræ concauitatibus, imbris, & pluuiarũ reliquiæ conſtiterint, quæ tamen minimè ſunt potabiles, cum denſæ ſint, & tetrum ſpirent odorem. Has igitur ob cauſas locus redditur inhabitabilis: nam quo pacto habitari poſſet locus ita aridus, frugibuſq;, & arboribus carens, & tam moleſtis feruoribus ita ſubiectus, vt aer veluti igneus euadat. Præterea arenæ ipſæ maximoperè feruentes regionem prorſus inuiã, & inacceſſibilem faciunt. Soli autem Garamantes his locis finitimi, homines agiles, atq; frugales, intentorijs vitam degentes, venationum fructibus victitantes nõnunquam venando talem regionem ingrediuntur circa Solſtitium hybernum, ſydere maximè pluuio obſeruato; quando ſcilicet maior ardoris pars deferbuit, arenis aſſiduo imbre madefactis. Venantur autem onagros, ſtruthiones humi volantes, aliquando ſimias, interdum elephantos: hæc enim animantia ſola aduerſus ſitim perdurant, & moleſtiam feruentis Solis perferre poſsũt.

Aer igneus vbi fit.

Garamantes homines frugales.

Cæterùm Garamantes, poſtquam commeatum, quem ſuccum ingredientes Regionem detulerunt, omnem conſumpſerunt, rurſus ad proprias pergunt habitationes, ne iterum arenæ accenſæ, aut reditum intercludant, aut eumdem difficiliorem reddant. Siquidem omnis euadendi facultas ſublata eſt, quando Sol ſublato ex regione humore, ardẽtibus radijs feruere inceperit. Et ſanè hæc omnia, quæ hactenus dicta ſunt, feruor, ſitis, ſolitudo ſterilis ſoli infæcunditas minus nobis videbuntur grauia in comparatione ad illud, quod dicturi ſumus. Idcircò omnibus modis hæc regio fugienda eſt. Omnis generis Serpentes hic locus alit, permagnos, varios, multitudine innumeros, forma terribiles, veneno præſentiſſimo inexpugnabiles partim in cauernis ſubterraneis ſtabulantes, & in arenæ feceſſibus cubantes, partim verò ſupernè reptantes, nimirũ Aſpides, Viperas, Ceraſtes, Bupreſtes, Amphisbenas, Dracones, & duplex Scorpionum genus, vnum terreſtre, & pedibus ingrediens permagnum, multis vertebris inſigne, alterum aereũ, & volatile alis tenuibus refertum, ad inſtar alarum locuſtæ, aut veſpertilionis. His igitur animantibus multis circumuolitantibus, inacceſſibilis, & infeſta redditur illa Libya. Verùm Serpentum omnium nocentiſſimus, quos arena illa nutrit, Dipſas eſt, anguis nõ admodum magnus viperæ aliqua ex parte ſimilis, quæ violento ictu ardores accendit inextinguibiles, & totum corpus adurit incendio: hæc ille. Vnde colligere poſſumus verum locum natalem Dipſadum eſſe Libyam, ſed potiſſimum illam Libyæ partem, quæ Garamantum Nationi eſt finitima.

Cur Regio redditur inacceſſa.

Vbi omne Serpentum genus verſetur.

Dipſadis deſcriptio ex Lucian.

SIGNA

A

SIGNA VENENI DIPSADIS.

SI pro cognitione huius ictus confugiamus ad Dioscoridem, is scriptis mandauit, quòd percussus ab hoc Serpente talem cõcipit sitim, quæ copiosissimo etiam aquæ potu extingui minimè possit; & quamuis patiẽs affatim pleno ore aquam hauriat; nihilominus confestim in eamdem bibẽdi appetentiam relabitur: immò toto habitu ijs fit similis, qui antea nihil potionis hauserunt: hinc Auicennas iustis de causis scribebat, quòd venter huius patientis, & interanea adeò aduruntur, vt aqua satiari nequeat: deinde cum aqua pota neq; per lotium, neq; per sudorem exeat, per venas ventris meat, & abdomen ita tumidũ reddit, vt patiens hydrope laborare videatur. His addit Aetius, quòd, in ictu huius Serpentis, præter symptomata morsum viperæ consequentia, oritur sitis, quæ potu non sedatur: ideòq; cum quidquam nec per vrinam, nec per vomitum, nec per sudorem egrediatur, necesse est, vt ægrotans alterutro horum modorum pereat, nimirum aut internæ partes vehementi adurãtur siti, aut ob copiam potionis, patiens dirumpatur. Venenum enim huius generis per vniuersum diuagans corpus, illud ita exsiccat, & adurit, vt instar membranæ, aut corij ante ignem locati contrahatur: quamobrem meatibus excrementorum intercluſis, aqua hausta in ventre necessario cõtineatur. Vnde in hoc casu magna internarum, & externarum partium inflammatio, ob insignem veneni siccitatem accidit, quod per vniuersum corpus disseminatum totum sanguinem in suam conuertit naturam.

L. 6. ca. 50.

Percussus à Dipsade fit similis hydropico.

Venenum exiccans quale.

Prædictis addit Gillius in Ælianum, quòd percussus à Dipsade tanta cruciatur siti, vt tanquam taurus, ore hiante, ad flumen confugiat, vt potu desiderato se expleat. Verùm signum hoc desumptum fuit à Nicandro, qui in Theriacis de ictu huius Serpentis sic canit.

Patiens tãquam taurus ad amnem confugit.

Quem ferit accenso miseras is corde querelas
Fundit, & arenti sitibundus fauce dehiscit,
Quæsitisq; velut taurus Superincubat vndis.
Immensoq; replet, sed frustra viscera potu,
Dum crepet intensus rupto mox fumine venter.

Qui plura de his signis scire cupit, confugiat ad Rubricam de natura huius Serpentis, vbi multò plura narrantur.

Cæterùm illi authores, qui Dipsadem à Prestere discriminarũt, signa vtriusq; morsus diuersa assignarunt. Quare Volaterranus retulit ictum à Prestere reddi immobilem, mente alienum, & defluentibus pilis, ventris solutione absumi. Lucanus hæc symptomata recenset, dum inquit.

L. 9. Pharsal.

Ecce subit facies letho diuersa fluenti
Nasidium Marsi cultorem torridus agri
Percussit Prester; illi rubor igneus ora
Succendit, tenditq; cutem, pereunte figura,
Miscens cuncta tumor, totò iam corpore maior,
Humanumq; egressa modum super omnia membra
Efflatur sanies latè tollente veneno
Ipse latet penitus congesto corpore morsus,
Nec lorica tenet distenti corporis auctum,
Spumeus accenso non sic exundat aheno
Vndarum cumulus, nec tanto carbasa Coro
Curuauere sinus, tumidos iam non capit artus
Informis globus, & confuso pondere truncus
Intactum volucrum rostris, epulasq; daturum
Haud impunè feris non ausi tradere busto,
Nondum stante modo, crescens fugere cadauer.

Symptomata Dipsadis, & Presteris eadẽ.

Ex hac Lucani doctrina non possumus colligere, nisi enormem totius corporis tumorem Presteris ictum concomitantem, qui tumor etiam in percusso à Dipsade, ob immodicam

dicam potionem, obſeruari poteſt. Quapropter ſatius eſſe exiſtimamus vnà cum Dioſcoride, & alijs authoribus non ſpernendis, ſymptomata Dipſadis, & Preſteris tanquam vnius, & eiuſdem animalis promulgare. Iſidorus quoq; huius inſignis meminit tumoris, quem poſtea putredo ſequitur. Sed obſeruandum eſt, quòd Iſidorus ex doctrina Solini tranſcribens, hallucinatus eſt: etenim Solinus ſtatim ätq; protulit ingentem corporis tumorem Preſteris ictu oriri; mox addidit ictum Sepis confeſtim putredinem contrahere. Ideoq; non eſt legendum, ad mentem Iſidori, quòd putredo morſum Preſteris concomitetur.

L. 12. Orig.

VENENI DIPSADIS MEDELA.

DIOSCORIDES, diligenter pōderata huius veneni natura, pronunciauit, quod morſus Dipſadum tanquam immedicabiles à pleriſq; Veterum relinquebantur. Quocirca, ſi peculiaribus cōtra Dipſadem auxilijs egeamus, communia experiri oportet. Protinus autem ſcarificationem loci affecti, & inuſtionē (ſi pars id ferat) necnon amputationem faciendam eſſe opinamur: deinde varia cataplaſmata adhibenda ſunt, quæ in primo capite huius libri fuerunt propoſita. Immo acres cibos, & meracas potiones, & lauacra probat Dioſcorides, quæ ſubinde, breui ſpatio aſſumenda ſunt, priuſquam morbi genus emerſerit, quo ſemel erumpente, opem ferre non poteſt vlla medici opera: hæc Dioſcorides.

Li. 6. c. 50.

Amputatio & ſcarificatio partis læſæ.

Verùm Galenus ſcribens de Theriaca ad Piſonem, inter alia præſidia ad expugnandum Dipſadis virus celebrata, theriacam Andromachi multis laudibus cœlo tenus effert, atq; extollit. Hac de cauſa in poemate Andromachi ſic canitur.

Non, ſi quis cupidis expreſſa papauera labris.
Hauſerit, exitium pocula ſumpta ferent.

Theriacæ Andromachi laudes.

Et paulò inferius.

Arida non Dipſas, non clarus fraude Ceraſtes,
Non feret impreſſo vipera dente necem.

Aphrodiſæus admiratur hoc præſidij genus, ſcilicet cur theriaca in hoc caſu ſumpta poſſit ſedare ſitim, quam morſus Dipſadis in percuſſis animalibus accendere ſolet; quādoquidem hoc nobile medicamentum ex calidis, & ſiccis ſimplicibus integratur. Neq; adduci poteſt id alia ratione fieri poſſe; niſi mutuo quodam viperarum conſenſu huic antidoto permixtarum, quarum carnes, admiranda antipathia aduerſus quodcumque animal venenoſum potiuntur. Auicennas demorſis ab hoc Serpente plurimùm olei, ad ciendam vomitionem, propinat: deinde enemata fæces educentia, & aquas commendat; Amplius diuretica præſcribit, veluti ſunt decoctiones apij, ſpicę indæ, aſari ſeſeleos, petroſelini, & ſimilium. Exterius autem, cum ſale, calce, & oleo componit emplaſtrum, & tandem cuncta medicamina morſibus canis rabidi conferentia ſummopere celebrat.

L. 1. Probl. Theriaca, qua ratione iuuet de morſum à Dipſaae.

Diuretica conueniunt

Præterea Caſtoris teſtes, ex Plinio, aduerſus Preſteres, cum panace, aut ruta in vino præcipuam afferunt vtilitatem. Inſuper ſallamentorum cibus, ex eodem authore, mero ſubinde hauſto; itaut circà veſperas vomitu reddatur, percuſſos à Chalcide, Elape, & Dipſade maximoperè iuuat. Iterum Plinius flores, & mora rubi, corticem, baccas, & folia lauri in morſibus Hæmorrhoi, & Preſteris minimè infrugifera eſſe putat: quemadmodum, & portulacam in hoc caſu vtiliſſimam eſſe opinatur, dum inquit. Portulaca, quam Peplium vocant, non multum ſatiua efficacior eſt, cuius memorabiles vſus traduntur: ſagittarum venena, & Serpentum Hæmorrhoi, & Preſteris extingui pro cibo ſumpta, & plagis impoſita extrahi aſſerunt. At cum ipſa, ob anni tempus, non reperiatur, ſemen eius ſimili efficacia prodeſt: accipio portulacam vulgarem, non autem peplium Dioſcoridis: hactenus Plinius. Hoc præſidium in tali caſu non parum momenti habere videtur; poſteaquam Paulus etiam Aegineta, in ſimili caſu, portulacæ folia, ex aceto contrita, folia rubi cum melle leuigata, plantaginem, hiſſopum, allium,

Vomitus prouocandus eſt.

Quæ portulaca ſit adhibenda.

lium, porrum, rutam, & vrticam celebrat. Actius remedia morsibus vjperarum conuenientia extollit, deinde potiones lotium prouocantes probat, item enemata, & medicamenta vomitum excitantia non omittit: postea vulneri, post scarificationem, & cucurbitularum, necnon dissectarum gallinarum appositionem, emplastrum ex oleo, calce, & vino imponit, Tandem Celsus, ad exterminandum Dipsadis venenum, portionem asphodelli arefacti cum modico rutæ, trifolium quoq; , & mentastrum cum aceto libentissimè admittit.

Gallina per meatũ dissectæ quando conueniant.

MYTHOLOGICA.

RECITAT Ælianus, in historia Animalium, cum Prometeus ignem in gratiam mortalium à Vulcano furatus esset, Iouem indignatũ furti indicibus nobilissimum pharmacum, ad arcendam senectutem largitum esse. ed qui hoc acceperunt munus, illud asino vectãdum imposuerunt. At bestia, æstiuo tempore, itinerans tali onerata sarcina, grauiq; oppressa siti, ad limpidissimum fontem à Dipsade custoditum, potandi gratia accessit. Asinus autem à custode fontis repulsus, sitisq; impatiens, pretiosum, quod gestabat, pharmacum, vt ad bibendum admitteretur, Dipsadi obtulit. Cæterùm Nicander in Theriacis sic aliter hanc fabulam exarat. Cum Iupiter Saturni nempè Temporis filius natu maior, distributa fratribus minoribus hæreditate, nimirum cum Neptunus æquora, & Pluto tartara occupasset; solemni, celebriquè pompa, numeroque Deorum associatus æthereum regnum ingre eretur, vt hominibus in signum lætitiæ gratularetur; munus iuuentutis illis largitus est. Mortales autem tali grauati onere, illud gestandum asino imposuerunt. Hic cum longum iter confecisset, siti æstuans, conspicatus fontem à Dipsade custoditum, eam rogauit, vt sitim illa extingui aqua permitteret: Dipsas autem, nisi accepto iuuentutis munere, asini voluntati obtemperare noluit. Qua de causa deinceps homines aureo iuuentę dono priuati, senio obnoxij fuerunt, & angues, quot annis; senectam exuerunt. Verùm ex altrra parte Dipsadem ab asino vnà cum iuuentutis dono sitim recepisse ferunt: hinc postea factum est, vt ab hoc demorsi angue, aspera, & ignea siti corripiantur. Audiamus igitur Nicandrum versibus in latinum translatis sic loquentem.

Lib. 6. cap. 51.

Opinio Nicandri circa hanc fabulam.

Cur percussi à dipsade siti crucien tur.

Peruetus est iuuenum, & narratur fabula, quod, cu
Maximus ætheream cepisset Iupiter arcem,
Diuiso in fratres maris: & quòd Tartara, regno,
Contulit æternam mortalibus inde iuuentam,
Vt dignum meritis impertiretur honorem:
Iam quoniam supero surrepta ex æthere flammæ
Prædonem amentes, odere Promethea, quòd non
Ipsos perpetuum virides fecisset in æuum.
At nihil hoc illis diuinum, & nobile munus
Profuit à facili iam suscepisse Tonante,
Quandoquidem pigro fesso tandem illud asello
Imposuere grauis qui mox sub pondere doni,
Arida dum tentat vicino gutture fonte
Colluere, aspecto subitò Serpente stupescit,
Vtq; sibi tutum velit is concedere potum,
Supplicat: ille bonum fore se respondet, at ista
Conditione, suo si det quæ pondera dorso
Baiulet insipiens (suasit sitis) annuit ille:
Hinc est quòd veterem Serpentes corpore pellem
Abijciant, & queq; noui reparentur in anno,
Infelix hominum genus, omni ex parte, sequenti
Perpetuo senio, certoq; sub infera fato
Ipseq; sic Serpens, velut ante accensus asellus
Feræat, & peiore hominem clam vulnere lædat.

Qui

Qui plura de hac fabula ſcire cupit, adeat primum caput huius libri, & ſecundum caput libri de Quadrupedibus Solidipedibus, quibus in locis valdè curioſa lector inueniet. E

MORALIA.

DIPSAS, ſiue Situla, in doctrina morali, meritò auaritiæ aſſimilatur: quãdoquidẽ ſi percuſſus ab hoc Serpente ad interitum vſq; ſiti ardet; pariter ab Auaritia cõprehenſus ad finem vſq; vitæ aurum immodicè ſitit. Et ratio eſt, quoniam

Gaudia magna putat nummos ſeruare doloſos,
Nec fruitur partis ſtultus vbiq; ſuis.

Auari hominis conditiones.

Immò ea quandoq; eſt hominis auaritia, & implacabilis pecuniarum ſitis, vt, cum iam alterum pedem in cymba Charontis habuerit, nondum ſuæ cupiditati ſic deſcripturus modum. Ideoq; ad rem canebat ille. F

Qui legit immenſum nummorum pondus, & auri,
Partaq́; de partis captat ſolatia rebus:
Stultus ad illecebras, & gaudia ſera nepotum
Congerit hos ſumptus, terraq́; vorace recondit.
Ad Stygios penetrat, ſed cum defunctus auernos,
Et vada Cocyti tenebroſi pallida luſtrat:
Nil ſibi diuitiæ proſunt, nil ſortis auaræ
Congeries, ſitiens Acherontis flumina guſtet.

Ideò D. Ambroſius in expoſitione Euangelij de hydropico in ædibus Phariſei ſanato, ſcripſit impium eſſe ſitire, dum quis, vel diuitias, vel cætera huius mundi bona concupiſcit.

Bibones cõparantur Dipſadi. L. 1. Amor. eleg. 8.

Verùm ſatius erit hominem vini intemperantiſſimum Dipſadi comparare: etenim ſi Dipſas acri ſemper ſiti premitur; item bibax continuo mero corpus mancipare deſiderat. Idcircò Ouidius quamdam anum lenam Dipſadem indigitauit (hanc Plautus meribibam, & multibibam appellaſſet) & non immeritò; ſiquidem vetulæ lenocinium exercentes, ob ſiccitatem ſenij, ſemper ſitiunt. Carmina autem Ouidij ſunt hæc. G

Eſt quædam quicunq; volet cognoſcere lenam
Audiat, eſt quædam nomine Dipſas anus:
Ex re nomen habet, nigri non illa parentem
Memnonis in roſeis ſobria vidit equis.

Item ſunt, qui baccheis liquoribus adeò delectantur, vt ſpreto omni diuitiarum genere, nec non poſtpoſitis cunctis honoribus, & dignitatibus, magno probro, vino tantùm ſe obruere deſiderant. Meminimus, in hoc genere, legiſſe apud Scaligerum Epigramma huius tenoris.

Optarem mihi non aurum, non oppida terræ,
Non quas Thebarum iactat Homerus opes.
Verùm vt plena mero ſpument mihi pocula Baccho,
Summaq́; perpetuus proluat ora latex. H
Semper amicorum circum potante corona,
Et vitem agricolæ falce premente colant;
Hæc, quas teſtor opum, ſunt argumenta, valete
Faſces, cum teneo pocula plena manu.

Ebrij, quid præſtent in menſa.

Huius ratio inde naſcitur, quoniam nati ad perdenda vina, omnem fælicitatem in bibendo collocant, & quaſi in gremio Iouis ſedentes aſſiduè canunt.

Fælix eſt, ter fælix quater,
Cui dat potum Bacchus pater
De ſpumanti cantharo.

Quare iuſtis de cauſis quidam poeta agens de turpitudine menſæ, in qua gurgites, & heluones vini diſcumbunt, canebat hunc in modum.

Non pudor in verbis, non eſt reuerentia menſæ,
Porcorum ritu, gens mala viuit ibi.

Irre-

A *Irreuerenter agunt, paneſq; & fercula menſa*
More ſuum potant, pocula lata vorant.
Reddere nec curant grates, pro munere, Chriſto
Votaq; pro tacitis ſacrificare bonis.
Sordida labra tenent potius ſpumante ſaliua,
In manibus craſsis ſtercora ſpurca gerunt,
Ex naſo ſtillant muci, nimbiq. madentes,
Ex oculis lippis ſordida gutta fluit.
Maxillæ ſqualleut, nigra rubigine dentes,
Sordent, mundities corporis omnis abeſt.
Præterea inuitant ſeſe ad munera Bacchi
Conſocij, quorum pocula plena madent,
Ructant, exhauſtum donec ſpumare ſalernum
Poſsint, & vino ſordida mens fluit.
B *Inq; vicem Bacchi madido certamine ſeſe*
Sollicitant, hauſtus continuantq; meri.

Quid plura? non defuerunt etiam temulentiæ nota infames, qui à Dipſade feriri deſiderauerint, vt acri exardentes ſiti, in aſſiduam bibacitatem, & crapulam (quam ſemper deteſtari debemus) incumbere poſſent. In hoc genere legitur apud Pierium Valerianum pulcherrimum epigramma de Framariano Scurra, quod ſic ſe habet. *Continuũ bibẽdi deſiderium.*

Narrabat quidam vim Dipſados exitialem,
Perpetuum infundat, quæ pede fixa ſitim,
Nempe ſitim, tria quam neq; ante extinguere Nili.
Oſtia, vel magnis ſtagna perhauſta cadis,
Interiore loco Libyæ Garamantes ad ipſos,
Quà fouet arenti ſtruthius oua ſolo;
Quippe vbi quis miſera ſpatiatus fortè per arua
In pede fulminei vulnera dentis habet.
C *Ritè duæ dextra famula, totidemq; ſiniſtra*
Hæc gerit, hæc pleno vaſe propinat aquas,
Illa propinatis, alias ſuperingerit illa,
Nec mora, nec requies, pocula mille parat.
Framarianus ad hæc, hanc ò mihi quærite amici,
Fugat, vt illa meos officioſa pedes.

Hic ambiget aliquis, qua ratione in helluonibus, & temulentis continua fames, & ſitis excitetur, cum eorum vaſa repleta ſint, & venæ repletæ ex Galeno non attrahant. Galenus enim, ad excitandam appetentiam, quinq; motus neceſſariò præcedere debere aſſeuerat: etenim primò membra exinaniuntur ratione caloris natiui in humidum, tãquam in proprium pabulum ſemper agentis, deinde venæ inanitæ ab alijs venis, & à iecore attrahunt, tertiò aliæ à meſeraicis, & à ventriculo, quartò in ventriculo fit ſuctio, & triſtis ſenſatio, quintò inſurgit animalis facultas, & gignitur appetentia. Itaq; ſi in appetitu excitãdo, ordo prædictorum motuum eſt ſeruãdus, ſequetur, quòd nullo modo fiet appetentia, niſi præcedente triſti ſenſatione, quæ non aderit, niſi fiat ſuctio, & attractio à venis, & hæ non attrahent, niſi partes corporis vi caloris exinanitæ fuerint. Hoc autem in habitu Helluonum, & Manduconum minimè præſtari poteſt, tum quia non ſolum horum membra non ſunt exinanita, ſed potius adeo extenſa, vt maiorem extẽſionẽ perferre nequeãt, etiam quia venæ ſunt ita repletę, vt magis impleri non poſſint; quare cum non egeant, attrahent, nec in ventriculo fiet ſuctio, nec triſtis ſenſatio, conſequenterq; nec appetitus excitabitur, quomodo ergo iſti Bibaces, & Edones poterunt abſq; appetitu indies voracitati ſuæ deſeruire? *Lib. 1. de ſymp. cauſis c. 2.* *Quinque motus concurrunt ad excitãdum appetitum naturalem* *Dubitatio ci ca appetentiam.*

In hac dirimenda difficultate, duplicem appetitum, nempè naturalem, & voluptuoſum poſſumus aſſignare naturalis non poteſt fieri, niſi præcedant quinque illi motus à Galeno recitati: quapropter non talis appetitus in helluonibus, ſed tantummodo voluptuoſus excitatur. Neq; officit omnium vaſorum repletio; quandoquidem calor naturalis ſemper concoquit, & ſemper alimenti diſtributionem exercet, cum natura, ſeu facultas vegetatiua ſemper ſit in actu ſecundo, quia eius quies eſt interitus. Ideò vaſis *Solutio prædictæ difficultatis.*

etiam

etiam repletis operatur, licèt lentè, donec vel ob prohibitam euẽtationem calor ſuffucetur, vel aliquod vas diſrumpatur: hac de re hominibus temulẽtis repentinus interitus ſemper impendet. Vnde Hippocrates iure optimo ſcribebat habitum Athletarum gulæ ſingulis horis inſeruientium periculoſum eſſe; verba autẽ Hippocratis ſunt hæc. *Habitus Athletarum, qui ſummum bonitatis attingunt periculoſi, ſi in extremo conſtiterint, neq; enim poſſunt in eodem permanere, neq; quieſcere, cum verò non quieſcant, neq; poſsint proficere in melius. Reliquum eſt igitur vt decidant in deterius. His de cauſis bonum habitum ſtatim ſoluere expedit, vt corpus rurſus nutriri incipiat.*

L. 1. Aphoriſ. aphor. 3.

Crapula eſt fugienda.

Quare prudentes viri ex aſſertis colligere debent huiuſmodi vitium prorſus vitãdum eſſe, quoniam qui crapulantur, animam, & corpus indignis modis polluunt; iuxta ſententiam cuiuſdam peætæ ſic canentis.

Polluit hic animam ritus, corpuſq; laceſcit,
Aſsidua eſt pcius ebrietate nihil.
Inducit morbos varios, & corpora ſoluit,
Et frangit neruos, contaminatq; caput.

Nec prẽter rationem, cum Galenus, in Commentarijs ad Aphoriſmos Hippocratis, ſcriptis mãdauerit omnemnoxam à vino genitam Græcis κραιπάλην, ideſt crapulam nominari, παρὰ τὸ κάρηνον, καὶ πάλλεσθαι, quia caput concuſſum valdè patiatur. Præterea vinum immoderatè hauſtum non ſolum capiti obeſt, ſed neruos quoq; omnes à capite ad artus deſcendentes valdè debilitat: iuxta illud diſtichon.

A copia vini, quæ damna dimanent.

Vt Venus eneruat vires, ſic copia vini,
Quæ tentat greſſus, debilitatq; pedes.

Sin autem lector omnes vini immoderatè ſumpti effectus, & affectus ſcire cupit, memoriæ mandet infraſcriptum epigramma, quod ſic ſe habet:

Vini effectus qui, & quales.

Bacchus alit lites, lites aſſoluit eaſdem
Ad pacem Bacchus, bellaq; ſæua trahit.
Hic ſepelit curas, animos coniungit, amicos
Diſiungit, longo membra ſopore leuat:
Ille aperit verum, mundiq; arcana recludit,
Audaces timidos Bacchus & ipſe facit.
Suſcitat exangues, languentia corpora reddit
Ardenti humanos vulnere ſæpè necat.
Quid vultis? ſummi ſunt munera maxima Bacchi,
Armatos nudus ſternere namq; poteſt.

Itaq; oportet vt homines ſint ciborum, & potiſſimum vini potus continentiſſimi, quoniam vinũ moderatè ſumptum caput roborat, præcordia exhilarat, coctioni famulatur, alimenti diſtributionem adiuuat, & deniq; ad recuperandam etiam valetudinem conducit, iuxta vulgatum tetraſtichon.

Vini commoda quæ ſint.

Suaue Dei munus vinum eſt, hominumq; ſaluti
Conducit, præſit dummodo ſobrietas.
Immodico ſed ſi tua proluis ora lyæo,
Pro dulci potas tetra aconita mero.

Præterea virus Dipſadis iuſtis de cauſis veneno venereo aſſimilari poteſt, primò, quia Dipſas ictu dentium maximum in patiente ardorem accendit; quemadmodum mulier ictu oculorum flammas amantibus inſinuare dicitur: idcircò poetæ Venerem flagrantem, & igneam nuncuparunt. Audiamus Ouidium.

Veneris effectus quales.

Et Venus in vinis, ignis in igne fuit.

Pariter author ille, qui Meſſalinam mutatis veſtibus, ad lupanar ſe contuliſſe decantat, & lupanar calidum, & faces Veneri tanquam ignipotenti aſſignat hunc in modũ.

Non calidum intraſſet (proh) Meſſalina lupanar,
Si benè ceſſa faces Veneris vitaſſet, & arcus.

Ad rem noſtram pertinet illud epitaphium mulieris cuiuſdam, quæ lecta venuſtate, & formæ dotibus inſignita fuiſſe perhibetur. Hoc autem ſic ſe habet.

Comparatio Veneris ad Dipſadem.

Occidit, heu poſtquam multos occidit amantes,
Et cinis eſt hodie, quæ fuit ignis heri.

Verùm quamuis hanc ſimilitudinem explorata fateatur veritas: nihilominus authoritate

ritate clarissimi viri Scaligeri illam roborare placuit; qui elegantissimo epigrammate virus venereum ad virus Dipsadis sic comparat.

Est in Desertis Libyes, vbi lethifer atros
Per populos rapidis Auster anhelat equis,
Tristis & infesto metuenda simillima Cælo,
Reptilis infami bestia Dipsas agro:
Insidijs pollens, morsuq; inspirat acuto
Perpetuam, illato vulnere dira sitim.
Haud aliud mea nunc obsedit corda venenum
Lethali cuius luminis icta acie.
Verùm aliter cecidit, flammas namq; inter acutas,
Sunt eadem auxilijs ora petenda meis.

Reliquum est modò, vt alterum huius comparationis membrum stabiliamus, meditantes, nùm venereis accensi facibus, veluti à Dipsade icti in talem agantur furorem, vt præsidijs medicis egeant. Id autem longè petendum non esse opinamur: siquidem canit Ausonius. *Amantes dicũtur fatui.*

Myrteus amentes vbi lucus opacat amantes.

Deinde author ille, qui cunctorum vitia taxare nititur, dum excordes contemplatur amantes, qui aliena viuunt anima, & aliena loquuntur lingua, minimèq; cognoscunt vitia fœminarum, quas diligunt, eos nuncupauit fatuos sic.

Nubibus, & toruis oculis fatuantur amantes.

Ouidius etiam id intactum non reliquit, dum cecinit.

Quisquis amat, ratione caret, sine lege, modoq;
Discurrit.

Insuper meminimus legisse pulchrum distichon, quò pulchrius in hoc genere, vt nostra fert opinio, inueniri non potest, in quo non amens ad amantem comparatur, sed amantem, & amentem eumdem esse sic astruit. *Comparatio Amantis ad amentẽ.*

Sunt amens, & amans ijdem; nam mentis vterq;
Nil habet infelix, quod sine lege furit.

Immò ad magis roborandam hanc opinionem, insania hæc amatoria, veluti & furor à Dipsadis ictu excitatus remedia expostulate videtur. Quapropter Ouidius libro primo de remedio Amoris sic canebat.

Discite sanari, per quem didicistis amare,
Vna manus vobis vulnus opemq; feret.

Sed quod magis nos trahit in admirationem, est, quòd Paulus Ægineta medicus celeberrimus, post caput de Insania, sermonem habet de passione Erotica, nimirum amatoria, & præsidia huic affectui conuenientia præscribit. *Medela affectus Erotici.*

Postremò, in hac morali ddctrina, occasione illius, qui cælum suscipiens, ictus fuit à Dipsade, de quo in subsequenti rubrica verba fient, admonetur ille, qui aliena facta scit, & sua minimè norit, iuxta vulgatum carmen. *Detractores taxantur.*

Quicquid delirant alij, mox carpit iniquo
Dente theonino, nec sua facta videt.

Hic etiam auceps, de quo mox agetur, gestus, & volatus auium animaduertens, & quę circa pedes erant non obseruans, lethali vulnere Dipsadis affectus fuit: propterea illi accidit, quod Thaleti contigisse fertur, qui noctu cælum contemplans in scrobem decidit. Pariter à nonnullis taxantur Astrologi, qui cælestium corporum motus, & influxus meditantur, deinde, quæ propiùs sunt admota, ignorant: immò cum præsentia ignorent, futurorum, quorum cæca est cognitio, scientiam possidere profitentur. Idcircò Morus in hos, lepido epigrammate, sic lusit. *Astrologi quare taxentur.*

Saturnus procul est, tamq; olim cæcus, vt aiunt,
Nec propè discernens à puero lapidem:
Luna verecundis formosa incedit ocellis,
Nec nisi virgineum virgo videre potest.
Iuppiter Europam, Martem Venus, & Venerem Mars,
Daphnen Sol, Hersen Mercurius recolit.
Hinc factum, Astrologe, est, tua cum capit vxor amantes,
Sydera significent, vt nihil inde tibi.

Sed

Ex dictis, quæ doctrina moralis eliciatur.

Sed aduertendum eſt, quòd in præſentia hæc non ſunt exarata, vt Aſtrologia damnetur, ſed tantummodo vt ex aſſertis doctrina moralis eliciatur in illos, qui expedita, & optima conſilia alijs impartiri profitentur; cũ tamen ſibimet ipſis conſulere nequeant. Iuxta illud. E

Sunt plures alijs benè conſultare ſciunt, qui
At ſibimet nequeunt licitum ſuadere, & honeſtum.

Dipſas diabolo, & hæretico aſsimilatur.

Ad finem, cum Dipſas, ob nigredinem caudæ, melanura appelletur: monuit ſapienter Pythagoras animal cauda nigra non eſſe attingendum, innuens declinandum eſſe à vitio, cui ſuccedit mentis nigredo, & voluntatis conflictatio moleſta; quandoquidem vitij facilitatem mox vitę miſerabilis difficultas conſequitur. Lauretus autem in Sylua Allegoriarum, Dipſadem in Deuteronomio nominatam, allegoricè Diabolum, vel hęreticum expoſuit.

EMBLEMATA. F

Viator ſitibũdus à Dipſade mordetur.

QVIDAM vir multa exercitatus lectione, ſumpto à veneno Dipſadis argumento, effigiauit hominem laſſum, & ſitibundum per frondiferam, & vaſtam ſyluam diuagantem, vt ſalientes gelidæ alicuius ſcatebræ aquas, ad ſedandam ſitim, inueniret, nec non ibi figurauit Dipſadem, viatoris pedem pungentem, cum hac inſcriptione. INFORTVNIVM. Poſtea ſubſcripſit hoc tetraſtichon.

Dum luſtrat ſyluam ſitibundus fortè viator,
Vt poſsit gelido fonte leuare ſitim.
Vritur en caco percuſſus Dipſadis ictu,
Atq; bibens medias hic ſitit inter aquas.

Itaq; non ſine cauſa hoc emblema inſcribitur hoc titulo. INFORTVNIVM. quandoquidem hic viator arida oppreſſus ſiti, aquam quæritans à Dipſade mordetur, cuius ictu vniuerſum inflammatur corpus, vt nullo vnquam potu talis, & tanta ſitis extingui poſſit. Alciatus quoq; delineauit hominem ſagittis, & arcu aues petentem, cuius ſiniſtro cruri mordicus adhæret Dipſas, cum titulo. QVI ALTA CONTEMPLATVR CADERE. Poſtmodum addidit picturæ tale hexaſtichon. G

Auceps à dipſade demorſus.

Dum turdos viſco, pedica dum fallit alaudas,
Et iacta altiuolam figit arundo gruem.
Dipſada non prudens auceps pede perculit vltrix,
Illa mali, emiſſum virus ab ore iacet.
Sic obit, extenſo qui ſydera reſpicit arcu.
Securus fati, quod iacit ante pedes.

Emblematis argumẽtũ vnde sũptum.

Nonnulli voluerunt argumentum huius emblematis à quodam apologo Aeſopico deſumptum fuiſſe, in quo introducitur auceps inſidias turdo in alta arbore ſedenti tendens, dum interim vipera in terra verſans aucupis pedem ictu lethali afficit. Vnde tandem obiens hæc verba protuliſſe dicitur: alium capturus ab alio capior. Aliqui fuerunt huius opinionis, argumentum huius emblematis acceptum fuiſſe ex quodam epigrammate græco Antipatri Sidonij, in quo de Alcimene aucupe agitur, qui aſſiduè cœlum intuens, vt arcu, & funda aues peteret, paruiq; pendens quæ in terra verſabãtur, à Dipſade tandem ictus perijt. Hoc autem epigramma, tum quoniam in ipſo Dipſas memoratur, tum quoniam eſt ſcitu dignum, nos non tæduit in medium afferre. H

Ὁ πρὶν, ἐγὼ καὶ ψῆρα καὶ ἁρπάκτειραν ἐρύκων
Σπέρματος ὑψιπετῆ βιςονίαν γέρανον,
Ῥινοῦ χέρμαςῆρος ἔυςροφα κῶλα τιταίνων
Ἀλκιμένης πτανῶν ἔιργον ἄπωθε νεφος
Καὶ μὲ τις οὐτήτειρα παρὰ σφυρὰ διψὰς ἔχιδνα
Σαρκὶ τὸν ἐκ γενύον πικρὸν ἐνεῖσα χόλον.
Ἡ ἐλίου χείρωσεν ἰδ' ὡς τὰ καθ' ἄιθερα λευσσον,
Τοὺν ποσὶν οὐκ ἰδαλην πῆμα κυλινδόμενον.

Hoc autem epigramma latio ſermoni redditum ſic ſonat.

Qui

A *Qui sturnum, iactis sementibus antè, rapacem*
Acerbam altiuolam, Bistoniamq; Gruem
Extensis manibus bubulaq; ut verbere funda
Alcimenes abigens ipse procul volucres;
Infligit pedibus serpens en vulnera Dipsas,
Lethiferoq; nigrum virus ab ore vomit.
Meq; dat ipsa neci, accentus dum sydera specto,
Nescius exitij, quod foret ante pedes.

HIEROGLYPHICA.

B AD exprimendum hominem siticulosum, & bibacem, veteres pingebant simulacrum hominis, cuius cruribus Dipsas serpens mordicus adhærebat: cognita enim illis erat huius serpentis natura, cuius ictu, talis in visceribus patientis accenditur flamma, vt (veluti superius relatum fuit) hæc sitis aqua, etiam copiosa extingui minimè possit: immò ad instar olei super ignē infusi, magis atq; magis augetur. Hoc igitur hieroglyphicum, teste Pierio Valeriano, olim poterat obseruari in litore, quòd è regione maioris syrtis inter Libyam, & Aegyptum porrigitur, vbi quædam columna visebatur, in qua vir moribundus cum figura Dipsadis pedi adhærentis cælatus erat: in nō ibidem icones, etiam nonnullarum mulierum sculptæ erant, quarum aliæ aquatum ire, aliæ decumbenti vasa aquæ plena porrigere videbantur. Verùm meminimus legisse apud alios authores, in eodem narrato loco non fuisse columnam, sed sepulcrum, in cuius lapide marmoreo sculptus erat homo in actu potandi, qualem solebant Prisci figurare Tantalum in media palude natantem, & vndam haurire conantem, ibi quoque Dipsas pedibus simulacri dentibus hærens effigiata conspiciebatur, vnà cum iconibus mulierum aquam vasibus præbentium; Amplius multa struthionum oua ibidem scalpta intueri licebat, sub quibus Dipsades libenter latibulantur: deinde infrascripta C erat epigramma huius tenoris, in quo percussus à Dipsade, cum Tantalo, & puellis Danaidibus comparatur hunc in modum.

Hieroglyphicū hominis bibacis.

Sepulcrum cum lapide marmoreo, in quo prædicta erat cælatū hieroglyphicū.

Talia passus erat quoq; Tantalus æthyope cretus,
Qui nullo potuit fonte leuare sitim.
Tale nec è Danao natas implere puellas
Assiduis vndis vas potuisse reor.

Arbitratur etiam Pierius Valerianus, per simulacrum huius animalis, posse hieroglyphicè appetentiam demonstrari; cum sitis per metaphoram, pro vehementi cuiuscunq; rei desiderio, & apperentia su natur: siquidem homo alicuius rei maximè cupidus, sitibundus nominatur. Etenim legitur apud Ciceronem, quòd homines sanguinem, virtutem, voluptates, & honores sitire dicuntur.

Li. 16. hierogl.

D DE SCYTALE Cap. IX.

ÆQVIVOCA.

CVM in capite antecedenti, Dipsadis, aut Situlæ nuncupatæ naturā ponderata, & examinata fuerit, in præsenti de Scitale necessariò agendum esse duximus: quoniam nonnulli authores, ob vocabulorum congruentiam, Situlam, cum Scytale confuderunt. Albertus enim Serpentem, de quo modò agitur, duplicem esse credidit, dum altero in loco Situlam alibi verò scyscculum nominauit. Quandoquidem situlam in duas species distinxit, nempè in illam, quam græco vocabulo Dipsadem cognominant, deinde in illam, quæ varietatis tergi pulchritudine intuentibus maximam admirationem affert; quas postremas cōditiones Solinus Scytali, & non Situlæ assignauit.

Situlæ, & Scytalis differmen.

Præterea tradit Albertus ſcyſceculum eſſe ſimilem Serpenti in vtramq; partem ſalienti, quem Græci amphisbænam indigitant. Hinc errorem Alberti manifeſtum eſſe coniectamus, qui pro ſcytale, Situlam vſurpauit, & nominum conuenientia deceptus, vnam Serpentis ſpeciem in duas perperam, diſtribuit. De hac re, ne prolixiores ſimus, plura legenda ſunt apud Nicolaum Leonicenum in libro de Dipſade. E

Aequiuocatio ſcytalis. Interea ad æquiuocationẽ huius nominis enodandam properabimus. Scytale igitur, & ſecundùm Græcos σκυτάλη propriè flagrum, vel ſcuticam denotat: item ſaccum coriaceum; nam leguntur apud Heſychium hæc verba σκυτάλαι, θήλακες δερμάτινοι, nimirum ſacci coriacei. Immò σκυτάλαι palangæ etiam dicuntur. Pariter σκυτάλη clauam in ſumma parte corio obductam, vel etiam clauam ſimpliciter, vel fuſtem, vel quamlibet virgam, & baculum ſignificat. Amplius σκυτάλη turmam equitum deſignare videtur: dum ab Heſychio hęc verba ſcribũtur, σκυτάλαι ἱππικαὶ ἴλαι, nempè agmina equeſtria. Hinc σκυτάλιδες apud Galenum, oſſa digitorum nominãtur: cum tali ordine diſpoſita ſint, vt tanquam milites in acie ſtare videantur. Quamuis apud Suidam σκυθάλιδες inſtrumenta ad ignem iaculandum exponantur. Cæterùm, ex mente Etymologi, σκυτάλιδες εἶδος καμπῶν, fortè animalculum quoddam, & ἴδος ἀκριδῶν apud Alexandrinos dicuntur. Item vas quoddam in naui. Alioquin σκυτάλιον idem quod σκυτάλη, penès Theophraſtum, & regula exponitur. Et in antiquis Dioſcoridis nomenclaturis, ſcytalion altera ſpecies vmbelici Veneris nominatur, vel quia folia huius plantæ quadam ſerie, veluti milites in exercitu ordinata ſint, aut quia folium plantæ craſſitudinem corij æmuletur. Verùm Salmaſius in Solinum animaduertit, pro σκυθάλιον, fortè legendum eſſe σκυτάριον, vel σκυτάριον, cum folium prædictæ plantæ ſcutum, vel figuram ſcuti repræſentet. F

Scutica. *Saccus coriaceus.* *Clava, vel fuſtis.* *Turma Equitum.* *Li. 1. de Oſſibus c. 4.* *Oſſa digitorum.* *Lib. 4. hiſt. plant. c. 5.* *Lib. 4. c. 9.* *Vmbilicus Veneris.*

Planta ſcytalion cur dicta. Quapropter non erit mirum, ſi Ioannes Tzetzes ſcripſerit, hoc vocabulo (ſcytale) ſex ſignificari, primò lorum, quo nates puerorum verberantur, deinde piſcem inſtar ſcuticæ formatum, tertiò ordinem oſſium digitorum, quartò virgam quadrangularem fabrorum marmorum, immò quamcumq; virgam, & baculum, quintò ſpeciem Serpentis, de qua modò agitur, & ſexta eſt digna auditione Laconũ ſcytale, de qua paulò inferius verba fient. Præterea Lexicographi nixi Plinianæ authoritati ſcytalem murem araneum interpretantur: cum tamen Plinius libro trigeſimo ſecundo naturalis hiſtoriæ, & capite quinto, ſcytalem quidem nominauerit, ſed poſtea murem araneum eſſe non expreſſit. Debebant potius Lexicographi citare Columellam, qui in principio capiti ſextidecimi libri ſexti, expreſſis verbis, ſcytalem murem araneum eſſe affirmat; dum inquit. *Eſt etiam mortifer ijs Serpentis ictus, & magnorum animalium noxium virus: nam & vipera, & Cæcilia, ſæpè cum in paſcua bos improuidè ſupercumbit, laceſſita aere morſum imprimit, muſque araneus, quem Græci σκυθάλην vocant, quamuis exiguis dentibus, non exiguam peſtem molitur.* Multi authores hunc Columellæ textum ponderantes, & potiſſimum Geſnerus, hoc mendum eſſe opinantur; quoniam nomen hoc muri araneo congruere minimè poteſt: Quamobrem pro σκυτάλην, legendum eſſe μυγαλῆν iure optimo arbitrantur: cum μυγαλῆς proprium muris aranei nomen eſſe perhibeatur; veluti in Hiſtoria Quadrupedum digitatorum explicatum fuit. G

Quinque ſignificãtur voce ſcytalis. *Scytale mũ ſ murinus araneus.*

Eſt quidem verum, quòd Oppianus in Alyeuticis, ſcytalem inter piſces recenſet, dum canit hunc in modum. H

Ὀραύνων γενεὴ, καὶ πρηνάδες ἠδὲ κυβεῖαι
Καὶ σκολιαὶ, σκυτάλαι τε, καὶ ἀκρόρριζα γένεθλα.

L. 1. de Piſc. Hi autem verſus ex Lippij verſione ſic ſonant.

Oremon gentes, & prænades atq; cybiæ
Obliquæ, ſcytalæq; hippuron maxima turba.

Hæc autem ſpecies piſcis, ſcytale nuncupata in alto degens pelago, & litus nunquam adiens, an ſit eadem quę ſcylla, an verò Oppiani exemplaria ſint mendoſa, hoc in Hiſtoria piſcium videndum eſt. Inſuper ſcytalam Plinius inſulam quamdam penès intimum receſſum ſinus Arabici ſitam apellauit.

Scytala Inſula.

Lib. 17. noctium Atticar. c. 9. Demum ſcytale genus eſt laconicæ epiſtolæ, quæ (annotante Gellio) in loro ſcribebatur. Nam Lacedæmonij ad ſuos Imperatores ſcripturi, vt litteræ interceptæ occulta hoſtibus conſilia indicarent, ex induſtria hanc ſcribendi rationem excogitarunt (quamuis nonnulli huius rei commentum Archimedi referant) ſurculos duos teretes, &

torno

A torno perpolitos æquabant, vt par vtriq; & longitudo, & crassitudo inesset. Horum alter Imperatori ad bellum proficiscenti dabatur, alter verò penès magistratum diligenter seruabatur. Itaq; quoties scribendi ad Imperatorem occasio se se offerebat, pagina instar oblongi lori cæsa, furculum circumuoluebant, & oras paginæ ita iungebãt, ne rimæ vllæ apparerent; tunc litteras à summo capite per transuersum ad imum vsq; exarabant: perscriptum inde lorum à furculo eximebant, & ad Imperatorem mittebant: nam reuolutum hoc lorum truncatas litteras, syllabas, & dictiones ostentabat: ideoque hostes etiam ab hoc loro intercepto nihil in eo scriptum coniectare poterant. Is verò, cui scriptum destinatur, applicato loro, & circa furculum circumuoluto, itaut continuata scripti series sequatur, legit, intelligit epistolam, quæ Græcè σκυτάλη nuncupatur. In hunc modum scriptam epistolam Lysandro ad Hellespontum allatam Plutarchus memorat. Porta, loco lori, vtitur filo, quemadmodum ipse narrat in libro de Ziferis, ad quem locum lectorem relegamus.

Scytale Epistola qualis.

Alius modus vtendi loro.

B

SYNONIMA, ET ETYMVM.

SCYTALE in casu recto, & scytales in casu obliquo, nomen huius Serpentis inflectitur, aut secundum alios, scytala, scytalę, postea pronũciauit, ita vocari quasi sistale, quoniã ob spectabilis formæ pulchritudinem, viatores in admirationem remoretur, & sistat. Id autem prolatum fuisse ab ijs opinamur, qui perpetuas agitãt nugas, aut qui linguam græcam parùm profitentur: quandoquidem Latini nomen huius Serpentis nõnisi à Grẹcis, habent, quibus σκυτάλη, καὶ σκυτάλις ἡ, aut τὸ σκυτάλιον, nimirum à forma τῆς σκύτάλης, quæ vox baculum significat. Aut vocatur scytale, quoniã figura huius Serpentis teres, & oblonga, σκυτάλη, nempè lorum coriaceum, aut scuticam, aut baculũ æquet: σκύτος enim corium, & pellem indicat. Idcircò Greuinus, dum textum Nicandri græcum in gallicum sermonem verteret, fatetur se græcũ nomen huius Serpentis retinuisse; cum illud gallicè reddere non potuerit, nisi linguæ, iniuriam facere voluisset. Siquidem vocabulum græcum, quo manubrium cuiuscumq; instrumenti designatur, Gallicè ita reddi non poterat, quin aliqua relinqueretur ambiguitas: qua de causa nomen, scytale, in versione retinere maluit. Itaq; ex sententia Greuini, sic nominatur hic Serpens, quoniam mole corporea magnitudinem manubrij ligonis adæquet.

Sistale nomen barbarum.

Etymũ græcum.

C

Li. 1. de Venen. c. 17.

Addit Greuinus hunc Serpentem à nõnullis Latinorũ dici Cęciliam, propterea quod contra aliorum anguium naturam, ineunte Vere, ab antris exiens, fæniculum vitet, ne visionem recuperet. Nihilominus hoc nomen (Cæcilia) ad Typhlopem Serpentem, vulgò Typhlinem pertinet. Olaus Magnus in Historia septentrionalium scriptis mandauit, quòd Serpens, qui ob tergi pulchritudinem, viatores remoratur, Gothicè nuncupatur Slaa. Alioquin Sicalis, vel Picalis Arnoldo, & Siscetati Auicennæ hic Serpens appellatur. Quamuis sciscetalim potius legendum esse multi existiment.

Cæcilia, & Typhlops.

L. 21. c. 16 Nomen Arabicum.

D

DIFFERENTIÆ.

OLAVS Magnus in septentrionali historia Scytalem duplicis generis esse constituit, alterum insigni pulchritudinis præstãtia prædicat, alterum verò Amphisbænam appellat. Primum genus, quod admirãdum, pigrum, paruum, & ignei veneni celebrat, Slaa Gothicè vocari affirmat; deinde frigidissima etiam hyeme senium deponere astruit, & ritu aliorum serpentum, intra viscera terræ, post ingressum Solis in primum Libræ gradum, latibulari, donec Sol ab vltima parte Arietis exierit. Imò si accidat (eodem Olao teste) vt vrgente bruma, à Solis radijs hic serpens attractus, ijsdemq; nimis delectatus fuerit; tunc gelu, orificio cryptæ constricto, & recedente Sole facile moritur. Hinc colligendum est, quòd Olaus Magnus, Albertum secutus, in grauem incidit errorem, dum scytalem sui generis serpentem in duas species distribuit, consequenterq; scytalem, cum Amphisbæna confundit.

Error Olai Magni.

Præterea fuerunt alij, qui perperam Scytalem in vulgarem,& chalcidicam diſcrimi- E
narunt: cum tamen ſcytale chalcidica (annotante Edoardo Vuotono) morſu patienti
afferat eadem ſymptomata,quæ ab ictu viperæ producuntur,& ſerpens,de quo in prę-
Scytale chalcidica,quod animal ſit. ſentia agitur, inflammationes tantummodo generat, quales ab aculeis veſparum,& apum prodire ſolent: quamobrem pro Scytale chalcidica, lacertam chalcidicam intelligere debemus, de qua in Hiſtoria Animalium digitatorum ouiparorum actum fuit.

FORMA, ET DESCRIPTIO.

CÆTERI ſerpentes, vt cunctis eſt manifeſtum, ex craſſiori corpulentia ſemper in caudam tenuem deſinunt. At ſcytale,ab aliorum anguium figura recedens, formam corporis teretem, & vtrimq; ita æqualiter craſſam habet, vt ſpectator diſcernere nequeat partem,in qua caput, vel cauda ſita ſint. Ideoq; ratione huius notę, F
ſimilis amphisbænæ eſſe perhibetur. Præterea ab inuicem poſtea diſcriminantur, quia
Scytale ſimilis Amphisbænæ. amphisbæna in vtramq; partem, ſcilicet antrorſum,& retrorſum graditur:qua de cauſa Græci propter hunc greſſum amphisbænam meritò cognominarunt. Scytale verò in anteriorem tantùm partem proficiſcitur. Inſuper Scytale ab amphisbæna diſcrepat,
Diſcrimen Scytales,& Amphisbænæ. quoniam hæc apprimè duo capita illa verò nequaquam repræſentat. Tertiò non ſunt æqualis craſſitudinis; cum ſcytale craſſitudinem manubrij ligonis adæquet, & amphiſbęna corpulentiam vermis terreſtris non excedat.Id optimè exprimit Nicander in Theriacis, dum canit.

Bifronti ſimilem reperis ſcytalam Amphiſbænæ
Pinguior eſt tamen, & cauda, quæ nulla ferè exit.
Craſsior, vt quantum ſolita eſt comprehendere lignum
Curua manus ſtrictum quoties tenet ipſa ligonem.
Tam prolixa, vagans, pluuio quàm reptile Cælo.
Quod fœcunda genus ſua gignit viſcera tellus. G

Leonicerus autem, qui verſus Nicandri ſermoni latino reddidit, & Petrus Gillius in ſuis annotationibus in Aelianum, mentem Nicandri non benè aſſecuti, crediderunt Scytalem, mole corporea,manubrium ligonis,longitudine verò lumbricum terreſtrem adæquare. Cum Nicander craſſitudinem vtriuſq; animalis explicans, Scytalem manubrio ligonis, & Amphisbænam vermi terreſtri aſſimilauerit: quemadmodum in Iconibus erit manifeſtum.Addunt alij, huic ſerpenti tantam colorum in tergo varietatem,
Colorũ varietas in tergo. vt homines beſtiam intuentes,admiratione ſtupidi ad contemplandum colores morentur. Quamobrem pictum ſerpentem nominauit Baptiſta Mantuanus,canens hunc in modum.

Picta cutem ſcytale, turpi Boa flexilis aluo.

Quod autem oculi ſpectantium picta huius ſerpentis forma teneantur, nemo veterum Authorum retulit: quemadmodum Salmaſius in Solinum optimè animaduertit. Scripſerunt quidem ſcytalem Amphisbęnę eſſe ſimilem non quoad picturatum dorſum, H
qua conditione amphisbæna caret, ſed fortè quia ambæ hæ beſtiæ caput in vtraq; cor-
Solini erratum in deſcriptione Scytalis. poris extremitate habere videntur. Solinus autem, in deſcribenda huius animalis forma, multa deſumens à Lucano deceptus fuit: etenim Lucanus verba faciens de Cēchri picturati corporis meminit,& paulò poſt de Scytale egit.Quamobrem notas,quæ Cenchri à Lucano aſſignātur,Solinus ſcytali concedere videtur. Audiamus igitur Lucanum
Li.9.Pharſal. ſic canentem.

Quam ſemper recto lapſurus limite Cenchris
Pluribus ille notis variatam tingitur aluum,
Quam paruis tinctus maculis Thebanus ophites,
Concolor exultis, atq; indiſcretus arenis
Amodites, ſpinaq; vagi torquente Ceraſte;
Et ſcytale ſparſis, etiam nunc ſola pruinis
Exuuias poſitura ſuas.

Qua-

A Quapropter hoc in loco Cenchris ſerpens varijs notis ad ſimilitudinem granorum milij inſignis, & ophire marmore maculoſior celebratur; quæ notę in ſcytale non obſeruantur à Lucano. Sed quia paulò poſt ſcytalis, etiam memoratur, Solinus tales maculas ſcy ali aſſignauit.

Scytale.

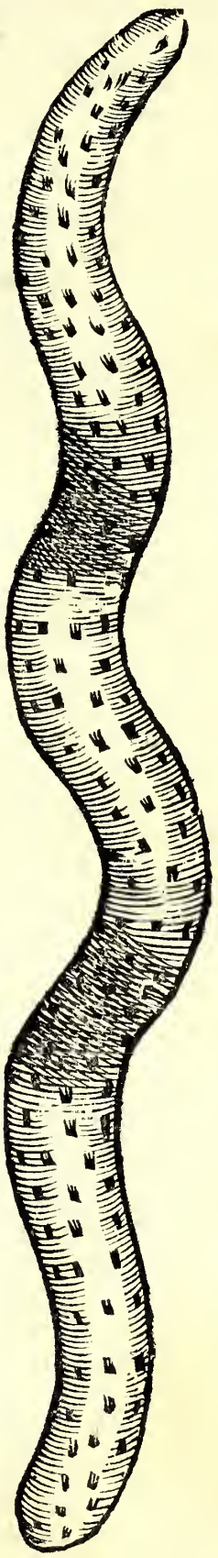

E

NATVRA, ET MORES.

VT omittamus,quod ſcripſit Solinus de fulgore tergi,quo natura ſcytalem nobilitaſſe dicitur, vt quos pigro greſſu comprehendere nõ poſſet, varij,& fulgentis tergoris admiratione allectos tandem aſſequeretur. Accedemus ad alias huius animalis veriores proprietates,inter quas hæc nõ eſt ſpernẽda;quod ſcytale prima omnium ſerpentum cauernam relinquat, & nondum diſſipato hyemis algore, ſpolium deponat: hæc proprietas nõ latuit Lucanum, qui de hoc ſerpente ſic cecinit.

Loco cit.

Et ſcytale ſparſis, etiam nunc ſola pruinis,
Exuuias poſitura ſuas.

L.9. ca.52. Immò, vt alij authores referunt,hoc animal ad locum quemdam ſibi familiarem proficiſcitur, neq; fæniculo, more aliorum ſerpentum, veſcitur. Quamuis Gillius in Aelianum, totum oppoſitum ſcripſerit. Videlicet quod ſcytale, relicto ſpecu,ſtatim ad paſtum fæniculi ſe conferat. Hinc Greuinus non iniuria collegit textum Nicandri à Gillio minimè intellectum fuiſſe:vbi apertè docet pabulum fæniculi ab hoc ſerpẽte minimè appeti. Audiamus igitur Nicandrum latino ſermone ſic canentem.

F

An hic ſerpens fæniculo veſcatur.

Nec poſtquam iuuenis venienti tempore veris,
Magna Deum, quando profert ſerpentia mater
Liquerit obſcuram conſueta cubilia petram,
Et nitidos tepido ſub ſole extriuerit artus,
Pandentes ſe fæniculi tenerã excedit herbam,
Sed per opaca morans imi declinia montis
Se tenet, & multo grauiter latet obruta ſomno
Aequè alta ſua conquirit ſibi pabula terra:
Nec licet id magno cupiat, ſtudeatq; labore,
Areſcente ſitim potis eſt depellere fauce.

G

Venenum Scytalis quale. Deniq; natura Scytali tale venenum non ingenerauit,vt ictu necẽ inferre poſſet:ſiquidem punctura huius animalis obſcura eſt,quæ inflammationem generat,itaut fiant inducíæ, donec opportuna remedia adhiberi poſſint.

SIGNA, ET REMEDIA VENENI SCYTALIS.

PERCVSSI à Scytale, & ab Amphisbæna, obſcurum, & vix apparentem morſum reportant,ſed in loco affecto talis gignitur inflammatio,qualis ab aculeis apũ, & veſparum prodire ſolet. Quamobrem ad illa præſidia confugiendũ erit,quæ in puncturis prædictorum animalium adhibentur: dummodo hæc remedia intenſiori virtute ſint prædita;cum Dioſcorides ſcriptum reliquerit accidentia morſus Scytalis, à ſymptomatibus morſus viperæ non eſſe valdè diſſimilia. Aetius quidem prædictam Dioſcoridis ſententiam amplecti videtur, ſed de Scytale chalcidica loquitur; ideoq; præſidia etiã virus viperinum exterminantia proponit. Item Paulus Aeginete cõſimilia in hoc caſu præſcribit medicamẽta,quę in tractatu morſus viperini recitauit. Auicẽnas,& Albertus ponderantes eadẽ ſymptomata morſus Scytalis, & Amphisbænæ, eadẽ etiam remedia eſſe promulgarunt. Verùm quis ab illis meritò petere poſſet,quænã ſymptomata, & auxilia morſus vtriuſq; ſerpentis eſſe debeant; cum neuter eorum illa expreſſerit. Hic autem error inde dimanauit, quoniam verba Auicennæ,& Alberti ex Dioſcoride, & Paulo Aegineta deſumpta ſunt,qui Authores poſtquã de accidẽtibus, & auxilijs morſus viperæ egerunt,mox ſimilia in ictibus Scytalis,& Amphisbenæ pronunciarunt, deinde etiam eadem medicamenta præſcripſerunt Auicennes autem,& Albertus deſcribentes,à poſtremis verbis inchoarunt,& propterea in prędictum errorem

H

Accidentia morſus Scytalis.

Error Alberti circa remedia huius ſerpentis.

rem

A rem inciderunt. Quare eumdem sequi ordinem debuissent, si accidentia,& pharmaca morsus Scytalis patefacere volebant.

MORALIA.

VOLVPTAS, & potissimùm libidinosa omnium malorum esca ad Scytalem non iniuria comparanda est,si veritatem continet infrascriptum distichon.

Simplicitate rudes ad se lasciua voluptas
Allicit, atq; homines vt Scytale perimit.

Nam, si Scytale (vt nonnulli authores referunt) varijs picta coloribus intuentes reddens stupidos remoratur,vt illos tandem venenet.Pariter gustata semel voluptas animum ita excantat, vt ab illa nonnisi extinctus recedat. Est enim lasciua voluptas, in- *Lasciuia cõparatur Scytali.*
B star Scytalis, varijs coloribus, idest purpureis vestibus decorata, & specie adeo spectabilis, vt homines ad summa, diuinaq; natos, scorto putridissimo supplices esse cogat. Hæc autem voluptas sic describitur.

Conspicitur pulchro hæc semper redimita capistro
Sunt oculi molles, frons q; petulca nimis.
In capite insignis fulgor redimicula vittæ,
Sertaq; dependent, purpureus q; color. *Voluptatis lasciuæ descriptio.*
Hanc chlamydes tyriæ velant, & balteus ornat;
Atq; hanc Sydonio purpura tincta fuco.
Dextra tenet speculum, quo splendet turba malorum,
Læua tenet luxus, & genus omne mali.

Quocirca si pictata Scytale omni conatu vitãda est, ne humanum corpus ad necem inficiat; multò magis lasciua voluptas erit fugienda, quæ ob momentaneã titillationem, simul animam,& corpus indignis modis polluit,atq; perdit.Ideò optimo iure hæc car-
C mina moralia canere poterimus.

Accipe stulte precor, quàm sit fugienda voluptas.
Hæc animam damnat, stygijs, & mergit in vndis,
Hæc sensus lacerat, confundit semina mentis;
Contaminatq; malo præcordia recta sapore.
Parua voluptatis quamuis sint gaudia; longa
Pœna tamen sequitur misero permixta dolore.

Id, quod hactenus de Scytalis, & voluptatis comparatione pronunciauimus,de meretrice possumus attestari: quandoquidem hæc descriptæ voluptati,consequẽterq; Scytali assimilatur: etenim ad rem à quodam Poeta decantantur hæc carmina. *Comparatio meretricis ad voluptatẽ lasciuam.*

Aequiparat se se meretrici blanda voluptas,
Quæ compta in platea sedet, & nudata mamillas,
Et redimita comas, spurcum mercatur amorem,
Pellicit, & molles ad se, blandaumq; cubile.
D *Mox refert, vilem sumens de crimine mercem.*

Hinc videmus,quod callida,& dolosa mulier non solum vestium luxui indulgens, se d faciei quoq; varijs mangonijs nitorem concinnans, se adeò venustat, vt instar Scytalis intuentes ad se trahat, stupidos reddat, per concupiscentiam rapiat, & tandem veneno mali consensus extinguat. Quapropter optima de causa poterimus canere hoc distichon.

Quem coram vultum cernis proferre serenum,
Clam te fortassis lædit hic, atq; nocet.

Etenim mulier nequissima, quò nitentior, eò nocentior, quæ cum tibi fauet, se fouet, *Mulieris nequissimæ descriptio. D.Hieronymi sententia.*
dum tibi ridet, te radit,& rodit, corpus lætanter carpit,aurum latenter haurit,non est virgo, nec virago, sed vorago, quæ viros vorat,& amando mandit.Hinc lector coniectare potest, num mulier varijs docorata ornamẽtis,& pictata smegmatibus, tot damna, quot Scytale, suis coloribus, humano generi afferre possit. Ad rem D. Hieronymus scribebat,si vir, aut mulier vestium luxui indulgens, ita se ornauerit, vt vagos ho-

mi-

minum oculos ad ſe trahat; etſi inde nullum ſequatur damnum, iudicium tamen patietur æternum. E

PHRENOSCHEMATA.

QVI, in Muſarum ſacris, iugiter ſe exercent, ne momentum quidem horæ oſcitanter perire, aut ſomniculosè dilabi ſinunt, quin in paleſtra litteraria aliquid operentur. Horum virorum meminit Ioannes Andreas Palatius, in libro de Inſignibus, qui ad indicandum ferum alicuius fœminæ animum, varia phrenoſchemata excogitarunt. Sed inter hæc, duo, deſumpto argumento à Panthera, & à ſcytale, digna eſſe animaduerſione videntur. Primitus figurarunt Pantheram animal ſingularibus pictatum notis: cum hoc Dicto. ALLICIT OMNES. Panthera enim, vt enucleatum eſt in volumine de Quadrupedibus digitatis, occultato capite, ne cæteræ perterrefiant animantes, illas tergoris pulchritudine allicit, atq; necat: Hinc innuere volebant, quod aliquando reperiatur mulier, quæ raræ pulchritudinis velamine ferum tegat animum. Deinde effigiarunt Scytalem pulchrum aſpectu Serpentem; cum hoc Dicto. FORMA NECAT. Siquidem in hoc phrenoſchemate quædam mulier aſſimilatur Scytali, quæ eſt Serpens tantæ pulchritudinis, ex Poetarum ſententia, vt intuentes, & admirantes reddat ſtupidos, conſequenterq; allectos perimat.

Phrenoſchema ex Panthera.

Phrenoſchema ex Scytale.

F

DE AMPHISBÆNA. Cap. X.

ÆQVIVOCA.

G

IN antecedenti capite de ſcytale pertractatum fuit, quæ ab Amphisbæna non multùm diſſimilis eſſe ibi tradebatur. Ideo rationi conſonum eſſe exiſtimamus in præſenti hiſtoriam Amphisbænæ exarare. Primò igitur circa nominis ambiguitatem, aduertẽdum eſt, quòd non ſolum Serpens hic biceps nominatur Amphisbæna, verùm quoque piſcis quoddã genus in mari Anglico verſans, duobus vtrinq; capitibus prẽditum, quod olim ad nos miſſum fuit. Immò, & inanimata quædam, quorum caput caudæ, vel potius initium fini aſſimilatur, nomine Amphisbænæ donantur. Hoc igitur nomine ligulam caligariam æratam poſſumus indigitare, de qua Scaliger in Ænigmatibus, hoc protulit tetraſtichon.

Piſcis amphisbæna dictus.

Ambigua ceruice biceps velut Amphiſibæna,
Roſtrum vtrumq; æneum, more triremis habens,
Arcta cauum ſubeo, mox vt traiecta rediui
Inuoluens ſpiris diſſita necto meis.

H

SYNONIMA, ET ETYMVM.

HOC animal Græcis ἀμφίσβαινα, & pariter Latinis Amphisbæna nuncupatur, παρὰ τὸ ἀμφί, καὶ βαίνω, quoniam ſicut geminum habet caput, ſic & geminum inceſſum habeat. Siquidem verbum græcum ἀμφιβαίνω, circumambulo, aut circumgradior, exponitur: eſt enim compoſitum ex ἀμφὶ præpoſitione ſignificãte, circũ, & βαίνω gradior. Nam Amphisbæna circularibus tractibus, nempè antrorſum, & retrorſum incedere videtur: propterea Latinis quibuſdã vtrinquegrada vocatur. Alioquin apud Græcos, ob geminum caput, non ſolùm Amphisbæna, ſed etiam Amphicephalon dicitur. Apud Heſychium, pro ἀμφισβαίνα legitur etiam ἀμφίσμαινα, cuius vocabuli Scholiaſtes Nicandri non meminit. Immò apud Etymologicum legitur quoq;

Etymum græcum.

Vtrinquegrada dicitur amphisbæna.

Amphicephalon vocatur.

A quoq; ἀμφίσθμαινα, quæ vox eadem cum Amphisbæna esse perhibetur. Præterea scribit Bellonius, quod nomen huius Serpentis adhuc in Græcia retinetur. Auicēnas tradidit, quemdam Serpentem ad duas partes salientem, cuius duæ extremitates, ratione crassitiei, sunt medio æquales, Ankesimen appellari. Syluaticus Alcismum, & Albertus Amphisilenen hoc animal cognominant, reliqui verò Authores Barbari Ansibenam, & Armenam vocitant. Gallis, ex Greuino, dicitur Doublemarcheur, est enim vocabulum, veluti & græcum ex duabus vocibus compositum.

Nomina Arabica huius anguis.

DESCRIPTIO.

B AMPHISBÆNA, & Scytala animalia sunt inter se valdè similia: non enim ex crasso capite in tenuem caudam abeunt, sed adeò æqualis sunt crassitudinis, vt intuentes discernere nesciant, in qua animalis extremitate caput, & cauda sita sint. Discrepant autem ab inuicem, teste Aetio, quoniam Amphisbæna in vtramq; partē progrediatur; cum duo capita à natura sortita sit; quasi non satis esset, ex Plinij sententia, vno ore venenum fundi. Lucanus id innuit canens.

Et grauis in geminum surgens caput Amphisibæna.

Li. 9. Pharsal.

Baptista etiam Mantuanus idem confirmare videtur, dum canit.

Amphisbæna biceps, & formidabilis ictu
Aspis.

Lib. 25. de Anim.

Albertus autem hoc animal duobus insignitum capitibus esse negat, dicens hoc inde esse natum, quoniam hic Serpens æquali motu ad anteriorem, & posteriorem partem se vergat. Matthiolus etiam in Commentarijs ad Dioscoridem, id fabulosum esse censet, quemadmodum, & hydram septicipitem. Non negat quidem id monstrificè fieri posse in genere Serpentum ouiparorum, veluti, & in genere volatilium: nam pluries compertum est ex vno tantùm ouo duobus vitellis referto nasci pullum habētem quatuor alas, aliquando totidem crura, totidemq; pedes. Immò lacertas visas esse interdum bicipites, sed fuisse monstrosas asseuerat. Præterea Matthiolus suam roborat sententiam authoritate Aristotelis, qui agens de generatione Animalium, pronunciabat monstra rarò admodum fieri in illis, quæ singulos pariunt fœtus, sed crebrius in illis, quorum partus est numerosus, & potissimùm in auium genere, & præcipuè in gallinis, in quibus, ob propinquitatem, conceptus cohærent. Quare si vitelli ouorum membrana discriminantur, pulli discreti, absque vlla parte superflua, nascuntur. At si vitelli continuantur, neq; vlla segregantur membrana, ex his pulli monstrosi prodeunt, corpore, & capite vno, cruribus quaternis, alisq; totidem.

Li. 6. c. 48.

C

In quibus animalibus frequētius monstra fiant.

Pariter eadem de causa Serpens etiam biceps interdum visus est: cum etiam hoc genus animalium oua numerosa enitatur. Hæc Philosophi verba Matthiolo persuaserunt, vt crederet omninò falsum esse, Amphisbænam, ex sui generis natura, perpetuò bicipitem nasci. Immò tradidit hoc Serpentis genus, lumbricorum modò teres, vtrisque extremitatibus, nimirum capite, & cauda, acuminatis generari: qua de re nonnisi difficillimè caput à cauda discerni potest: etenim hoc in terrenis vermibus, in lineis alui, in erucis quibusdam, atq; etiam in hirudinibus conspicitur. Et quamuis Galenus in libro de Theriaca ad Pisonem Amphisbænam bicipitem promulgauerit; nihilominus huic sententię Matthiolus non fauet; quandoquidem hunc librum non Galeni, sed Galeno adscriptum fuisse asserit. Idcircò Matthiolus concludit caput Amphisbænæ capitibus vermium adeò esse persimile, & caudæ æmulum, vt nonnisi difficilè à cauda distingui queat. In eamdem sententiam venit Greuinus, qui in tractatu de Venenis, magnitudinem Amphisbænæ ad corporaturam vermis terrestris comparat; quæ magnitudo nō ex crassa in tenuem sinit, instar corporaturæ aliorum anguium, sed ritu vermium, est æqualis. Hinc factum est, vt intuentes hanc bestiam, locum caudæ à loco capitis distinguere nesciuerint, & potissimum, cum modò antè, modò retrò, more nauigiorum vtrinq; proram habentium, gradiatur.

D

Opinio Matthioli de Amphisbæna.

Li. 1. c 16.

Opinio Hesichij circa amphisbænam.

Prædictis opinionibus adstipulari videtur Hesichius, cuius verba sūt hæc, ἀμφίσβαινα εἶδος ὄφεως μακροκέφαλον ἰσοπήχη τὴν οὐρὰν κολοβὴν ἔχων, καὶ ταύτη πολλάκις πυρείαν ποιοῦ-

ποιέμενον, ὡς τὲ τινας ἀμφισβητεῖν μὴ δύο ἔχειν κεφαλας. ideſt, Amphisbæna ſpecies eſt Serpentis porrecto capite, cubitalem caudam, & ducurtatam habens, & ea ſæpè incedens; itaut quidam, num duo habeat capita, dubitent. Non eſt negandum rationes Matthioli, & aliorum Authorum eſſe maximè probabiles, quibus Amphisbænam duobus capitibus à natura non eſſe inſignitam affirmant. Nihilominus hoc genus animalis in rerum natura dari, non eſſe impoſſibile atteſtamur. Primò, omiſſis authoritatibus Plinij, & Galeni citatis, quoniam Ioſeph Ieſuita, anno ſexageſimo ſupra milleſimum, & quingenteſimum, ex Braſilia ſcripſit dari quoddam ſerpentis genus, cancri modo incedens, cui duo inerant capita, quorum alterum adeo erat amplum, vt toti corpori adæquaretur, alterum verò corporis proportioni reſpondebat. In ipſa etiam Taprobana inſula, vt legere licet apud Ramuſium, verſatur quoddam genus ſerpentis quadrangulari ferè forma, habens quatuor capita tali ordine diſpoſita, vt aliud Orientem, aliud Occidentem, aliud Meridiem, & aliud Septentrionem ſemper ſpectent; & quò gradiendò vnum horum capitum ſe dirigit, illicò, nulla conuerſione, reliquum corpus ſequitur. Multipedum eſt animal, & vnicuiq; capiti ſuus ineſt oculus. Mirabile tamen eſt, quòd natura illi nullum communicauit venenum; immò cæteris animalibus, & etiam hominibus eſt ſalutare: nam ſi alicuius membra diſſecta ſint, ſtatim huius animalis ſanguine conſolidantur. Hinc colligēdum eſt nullum eſſe dubium, quin Amphisbæna duobus capitibus inſignita, & potiſſimum marina reperiatur, cuius in hiſtoria Aquatilium meminimus; hæc capta fuit in Mari Anglico, vbi multæ aliæ reperiebantur. Vnde monſtrificum fuiſſe animal non poſſumus atteſtari, quoniam monſtra raro, & non ſæpè fiunt. Habebat talis beſtia bina capita geminis ornata oculis; vnūq; caput ab alio figura, diſcerni non poterat, niſi quòd alterum altero aliquantò maius conſpiciebatur. Quatuor lineæ coloris amethiſtini totum corpus exornabat; quæ quidem lineæ vndequaq; floſculis quibuſdam erant decoratæ pulcherrimis, ad inſtar florum pſeudoſycomori arboris. Quocirca quemadmodum Amphisbæna marina datur, cur terreſtris, etiā dari non poterit? & eò magis, cum annis elapſis, nepos Eminentiſſimi Cardinalis *Cibo* piæ memoriæ ad nos ſcripſerit ſe Amphisbænam bicipitem inueniſſe, quæ vtrumq; caput mouens, modò antrorſum, modò retrorſum gradiebatur.

Animal in Praſilia, duo habens capita.

Tom. 1.

Animal Tetracephalō.

Amphisbæna marina vbi capiatur.

Hactenus de capitibus Amphisbænæ. Modò ad reliquas partes huius beſtiæ deſcribendas accedemus. Serpens hic paruus eſt, & imbecillus, & quodammodo cæcutiens, quoniam genas tam latas habeat, vt oculos quodammodo premant. Deinde tergus quibuſdam punctis eſt refertum, non autem tanta notarum gratia, vt ſpectatores fulgore tergoris retardet; quādoquidem, Salmaſio teſte, nemo claſſicorum authorum id ſcripſit, cum nulla inſigni varietate notarum, quemadmodum nec ſcytala commendatur. Voluit autem Salmaſius errorem inde natum eſſe, quoniam in textu Nicandri legebatur περισῳὲ, nempè notis compunctum, cum legendum ſit, cum veteri Scholiaſte Nicandri περισιχὲς: hæc enim vox idem ſignificat, quod περισιβὲς, quia hoc ſerpentis genus circulatis tractibus ſerpat: propterea quod apud Heſychium, hæc duo verba σιχεῖν, & σιβεῖν idem denotant.

Quare Amphisbænæ cæcutiens vocetur.

Greſſus huius ſerpētis qualis.

Addit Greuinus, quod hoc animal habet denſam, & duram cutem obſcuris notis diſtinctam, colore terreo, quem Græci φαιὸν, Latini pullum appellant: cum hic color non omninò niger, ſed ad nigrum magis quàm ad fuſcum accedat. Audiamus igitur Nicandrum, quæ hactenus dicta ſunt de huius ſerpentis deſcriptione, explicantem, verſibus latio donatis hunc in modum.

Deſcriptio huius ſerpentis ex Nicandro.

Poſt hanc, exiguam tibi ſubdimus Amphisbænam,
Duplice conſpicuam (monſtrum mirabile) vultu.
Cuius perpetua cæcum caligine lumen,
Quòd latas vtrimq; genas, porrectaq; menta
Plus alys alto ſerpentibus aggere tendat.
Terreus eſt illi color, & denſiſſima pellis,
Plurima quàm variè diſtinctam ſigna figurant.

Ioannes Vitus Hungarus olim narrauit Geſnero verſari in Hungaria ſerpentes breues, duorum palmorum tantùm longitudine, nulla cauda, & æquali craſſitie per totum corpus: hos vulgò nuncupari truncatos aſſeruit; propterea ob hanc corporis figuram, Amphisbænas eſſe dubitauit.

Am-

Amphisbæna Greuini.

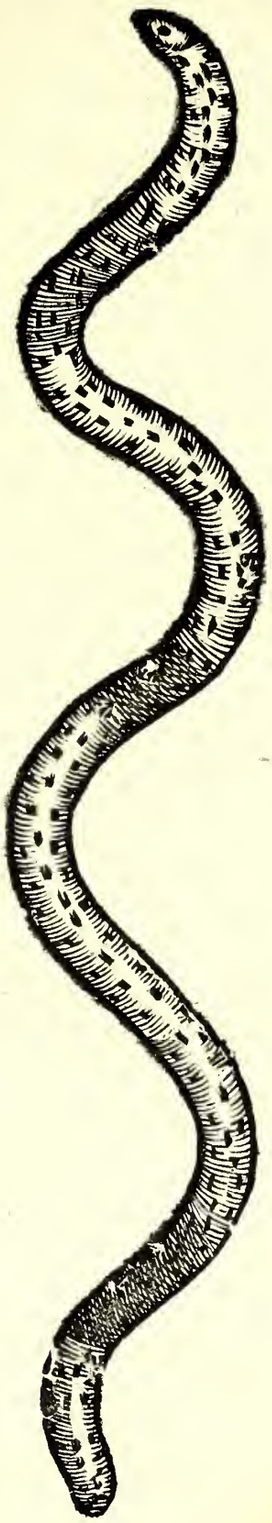

LOCVS, ET MORES.

MONIMENTIS mãdauit Bellonius Amphisbęnã in Lemno Inſula reperiri,& Agricola Germanię ignotã eſſe. Attamen, vt plurimũ hoc ſerpentis genus in Libya ſtabulatur: veluti Lucianus in Dialogo de Dipſadibus teſtificatus fuit. Circa naturales proprietates huius animalis, animaduertunt Authores Amphisbænam, frigore etiam ingruente, à cauernis egredi, & ante cuculi cantum aeri adhuc fri-

Mores umphisbænæ quales. frigidiori ſe committere, quocirca Greuinus colligit Amphisbænam in comparatione ad cæteros Serpentes, calidiori temperatura eſſe præditam. Circa naturalem greſſum obſeruauit Aelianus ipſam per ſemitas incedentem, caudæ loco, alterum caput adhibere, rurſus regredientem viciſſim altero capite pro cauda vti. Præterea, quamuis hic Serpens, ob latitudinem genarum, viſus hebetudine laboret, vt notatum fuit ſuperius. Author tamen libri de natura rerum, illi in cubandis ouis vigilantiam aſſignat: nam, quando alterum caput ſopore eſt oppreſſum, alterum vigilare aſtruit.

Tigilantia huius anguic.

Circa partum, nonnulli tradunt Amphisbænas ore eniti cum vtraq; Serpentis extremitas capite integretur. Id Claudius Minos in Commentarijs ad Emblemata Alciati, ex doctrina Plinij, & Solini colligiſſe profitetur: cum tamen prædicti authores, nempè Plinius, & Solinus expreſſis verbis id minimè atteſtati ſint. Quare cum Plinius, & Solinus duo capita Amphisbænæ conceſſerint, Claudius Minos arbitratus eſt neceſſarium eſſe, vt per horum alterum Amphisbæna pariat. Demum Author libri de natura rerum promulgauit ſibi comparaſſe, vt non ſolùm morſu, ſed etiam ſibilo, atq; intuitu perimat. Hinc coniectamus Amphisbænam cum regulo confundi. Nihilominus Georgius Pictorius fortè adhærēs verbis prædicti authoris in Lerna malorum ſic canit.

L.8.c.23. In Polyhiſt. c.30.

Venenum quale.

Eſt grauis in geminum ſurgens caput Amphiſibæna
Serpens, qui viſu pernecat, & ſibilo.

Et Reuſnerus in Paradiſo poetico idem decantare videtur, dum inquit.

Quæ grauis in geminum ſurgit caput Amphiſibæna,
Læthifero, quoties ſibilat ore necat.

Scimus quidem maleficum eſſe animal; quoniam Galenus, in libro de Theriaca ad Piſonem, pronunciauit mulierem vtero gerentem hoc animal tranſcendente n abortire: hoc igitur inde prodire poteſt, ob aliquem vaporem venenoſum à corpore Serpentis eleuatum, qui malignitate ſua fœtum perimat. Idq; à veritate alienum non eſſe opinamur: quandoquidem Edoardus Vuotonus addit mulierem prægnantem illicò hoc animal tranſcendentem nihil pati; quoniam fortè vapor, ob celeritatem motus, nullam impreſſionem exercere poteſt, & eò magis, quia rurſus tradit mulierem grauidam impunè ſupra viuam, vel mortuam Amphisbænam in pyxide ſeruatam tranſire.

Abortus cauſa qualis.

L.6.de diff. Anim. cap. 118.

SIGNA, ET REMEDIA VENENI.

SYMPTOMATA ictum Amphisbenæ conſequentia à Nicandro haudquaquam deſcripta fuerunt; fortè quoniam, vt retulit Dioſcorides, ſimilia ſint ijs, quæ in ictibus viperarum contingere ſolent. Verùm Actius ponderans huius veneni ſigna, promulgauit ictum Amphisbænæ eſſe exiguum, necnon veſparum, vel apũ puncturas imitari: vnde poſtea ſimplex inflammatio dimanat. Quamobrem Aetius à doctrina Dioſcoridis maximè diſſentire videtur: cum ex mente Dioſcoridis hæc ſymptomata aſſimilentur ijs, quæ in ictu viperæ accidunt. Itaque vt hos authores inter ſe concilemus, dicendum erit, fieri poſſe, vt in principio ictus Amphisbænæ illa appareant ſigna, quæ ex punctures veſparum, aut apum prodire ſolent, ſed tractu temporis ſymptomata morſus viperæ accedant, niſi opportunis remedijs morſui in principio leui occurratur.

Dioſcorides, & Aetius diſſentiunt.

Quapropter ſpecialis modus huius extinguendi veneni, ex capite de vipera erit petendus, vt Dioſcorides, Actuarius, & Aegineta ſtatuerunt. Author tamen libri de natura rerum ſcriptum reliquit animal demorſum ab Amphisbæna perire; cum nulla remedia ei præſto eſſe poſſint. Nihilominus ſi aliquod præſidium ei conferre poteſt, præ nominatus Author ſemen papaueris, & Caſtoreum commendat. Plinius quoque coriandrum hauſtum, & impoſitum huic morſui non parùm vtilitatis eſſe allaturum pollicetur. Immò vitis in hoc caſu, magno vſui erit futura: cum Cælius Rhodiginus

Semen papaueris ad quid.

narret

A narret quoddam dignum scitu,& â Græcis obseruatum,scilicet Amphisbænam non temerè alio interimi, quàm vite: quandoquidem à Dionysio id præmonstratum esse creditur, qui à Iunone in furorem versus cum esset consopitus, & ab Amphisbæna assuitante excitatus, illi palmitem incussit, & peremit. *L. 26. lect. antiq. c. 33 Vitis aduersatur Amphisbæna.*

HIEROGLYPHICA.

BICIPITIO Amphisbænæ moti facere non possumus,quin hoc in loco hieroglyphica exaremus, quæ bicipitio ab Aegyptijs notari solebant. Primitus duorum humanorum capitum effigie,quorum alterum maris introspiceret,& alterum fœminæ extra spectaret, custodiam designabant. Siquidem huius hieroglyphici beneficio (teste Oro Apolline) à nullo Dæmonum infestari posse sibi persuadebant. Præterea *Bicipitij hieroglyphicum.*

B bicipitio quoq; seueram animadversionem indicabant. Nam lata fuit lex, cuius meminit etiam Aristoteles in Republica Tenediorum; lata, inquam,fuit lex à Rege Tenediorum, vt in adulterio deprehensi, tàm mas, quàm fœmina eidem supplicio, nimirum securi subijcerentur. Vnde, cum Rex neq; proprio filio in hoc crimine deprehenso peperciſſet, iusserunt cudi numisma, in cuius altera parte bicipitium, in alterà verò securis conspiceretur. Hinc postmodum factus est prouerbio locus in seueros Iudices. *Tenedia securis.* *Adulteri supplicium*

Insuper nonnulli, bicipitio, prudentiam, & solertiam monstrare conati sunt; cum prudentem virum deceat præterita nouisse,& futura multò ante prœuidisse. Alij ex Pierio Valeriano, eodem bicipitio, nituntur demonstrare firmitudinem, & stabilitatem eorum, qui sapienti, & maturo consilio geruntur. Vicissim bicipitio quoq; inconstantiam ostendi posse nonnulli asseuerant: etenim Astrologi ex vigesimo tertio gradu Leonis bicipitis, hominis simulacrum oriri finxerunt, quoniam eo ascendente gradu natum, inconstantis, & mutabilis voluntatis esse præsagiunt. *L. 23. Hierogl.*

C

MORALIA.

ANCIPITES homines, in morali doctrina, Amphisbænæ optimo iure comparantur: nam sicuti anguis hic prodigiosus vtrinq; caput habens,vtralibet corporis parte pro cauda vtitur. Pariter prædicti homines modò hac, modò illa ratione,iuxta eorum commoditatem se tuentur. Non dissimilis conditionis sunt homines vtraq; parte claudicantes, qui interdum ritu catholico, interdum verò hæretico viuunt. Hoc enim genus hominum veluti Amphisbœna non solum ictu,nimirum operatione,sed etiam simplici aspectu venenant. Cæterùm nullum criminosorum genus magis, quàm proditorum apprimè ab Amphisbæna repræsentari potest. Siquidem proditores os duplex, necnon duplicem linguam instar amphisbænæ præ se ferunt. Nam labijs ex- *Homines ancipites similes sūt amphisbænæ.* *Proditores cui similes.*

D terioribus aliquem ad sydera, vsq; extollunt, quem deinde euaginata cordis lingua prosequūtur. Iuxta illud Psalmographi. *Vana locuti sunt vnusquisq; ad proximum suum, labia dolosa in corde, & corde locuti sunt.* Propterea Paradinus in symbolis heroicis alludens ad proditores,exhibuit simulacrum Amphisbœnæ,cū hoc titulo. PROHIBERE NEFAS. Etenim amphisbæna, cum biceps sit, vt lubet, vel hostem adoritur, vel fugit; qua gestat bifrontium proditorum, & clancularioru hostium, quorum genere hominum, ex sententia Ciceronis, nulla pestis efficacior inueniri potest. De his igitur quidam poeta sic canebat. *Psal. 11.* *Clāculary hostes quales.*

Falsi, etiam & ficti nunc inueniuntur amici,
Fraudibus in mixtis qui dulcia quæq; loquuntur,
Quæ longè à vero, & syncero pectore distant.
Consilium falsum largitur præmia multis;
Decipiunt multos simulata, & credula verba
Germanus fratrem fallit, natusq; parentem,

Aut fraudare cupit, nullum eſt iam pignus amoris. E
Atq; lupi plures ouium nunc vellera portant.
Simplicitas extra fulget, ſub pectore vulpis.

Præterea iucunda corporalis, & omnium malorum mater voluptas, qua homines, veluti hamo piſces inescantur, ad Amphisbænam comparanda eſt: cum hæc quoq; duobus venenatis capitibus, nempè duobus peccatis læthalibus integrata, effræni inſolentia ſuperbiat: horum alterum caput eſt gula, nempè voracitas, & nimius ciborum delicatorum appetitus, quod caput huius myſticæ Amphisbænę, tamquam os ſerpentis venenoſum, Chriſti fideles vitare debent; cum non ſolum corpus, ſed etiam animam venenet. Audiamus igitur carmina in hoc genere minimè ſpernenda.

Voluptas aſsimilatur amphisbænæ.

Noctis, atq; dies vinum qui ingurgitat ore,
Et farcit ſtomachum dapibus, victuq; guloſo:
Nil agit hic aliud, quàm quòd certamina vini
Tractat, & euacuat calices, amplaſq; lagenas.
Inducit ſubitas mortes, & triſtia fata, F
Laxat corporeos nexus, præcordia ſoluit.
Polluit, & ſenſus, caput, & genuumq; modeſtum
Contaminat &c.

Cæterùm non ſolum prædictas prauas exercet operationes, verum quoq; alterum huius voluptuoſæ Amphisbænæ caput, nempè libidinem, ad homines perdendos excitat, Iuxta illud.

Libido vocatur alterum caput amphisbænæ.

Ebrietas venerem ſtimulat, lumboſq; ſalaces
Incitat ad luxum, parit & petulantia corda
Ebrietas ratione carens, furioſa per orbem
Tranſuolat, & finem nullo diſcrimine ponit.
Ebrietas mores frangit, linguaſq; loquaces
Efficit &c.

Hinc liquidò conſtat alterum caput voluptuoſæ Amphisbænæ eſſe inhoneſtam, & pernicioſam libidinem, quæ mortales non pecudibus modò, verùm etiam ſuibus, hircis, G canibus, & brutorum brutiſſimis æquat: immo, quod peius eſt, animam tandem ad tartareas regiones, tanquam in perpetuum exilium ducit.

Sardanapalus enim ſpreto virtutis honore
Sola voluptatis celebrabat ſacra, focoſq;
Corporis illecebras ſparcum, & libabat amorem:
Cenſuit eſſe quidem explendum præſentibus ipſum
Delicijs animum: quoniam poſt fata voluptas
Nulla foret: ſtygij eſt hæc nam ſententia Ditis.
At Deus omnipotens hunc fato ſuſtulit atro,
Tartareiſq; animam tandem damnauit in vndis.
Deliciæ mundi, quas promit prana voluptas,
Sunt procul à nobis pulſandæ; dira venena
Ex ipſis manant, & fellis copia magna,
Has igitur fugiat ſapiens, & honeſta ſequatur. H

VSVS IN VARIIS.

Dolores quo præſidio tollantur.

EX Amphisbæna angue licet venenata, multa tamen manabit vtilitas. Quandoquidem Plinius, ad tollendos neruorum dolores, hanc alligat. Nicander verò hanc mortuam, vel etiam eius pellem in perfrictionibus commendat. Aelianus addit corium huius animalis, in fugandis cæteris ſerpentibus, non eſſe infrugiferum, ſuamque opinionem roborat authoritate Nicandri, ex cuius verſibus id colligi nequaquam poteſt, niſi fortè Aelianus legerit alium Nicandri librum, qui nondum ad noſtras manus peruenit. Scribit quidem Nicander in Theriacis, quod Coloni, ineunte Vere, ligna cædentes, ſi Amphisbænam inuenerint, deglubunt, pelleq; ramum oleaſtri inuoluunt,

A luunt, deinde arefactam ad labores, torpedinem, & lassitudinem deferunt: immò manus frigore torpidas, solo huius bacilli attritu, calefaciunt. Quocirca Gillius in Aelianum scribebat, quòd bacillus ex oleastro cute amphisbænæ circumdatus manus frigore laborantes calefacit. Audiamus igitur Nicandrum, qui vires amphisbænæ in Theriacis decantauit hunc in modum. *Bacillus ex oleastri cute amphisbænæ circũdatus ad quid*

Hæc vbi iam creuit, cædentes ligna coloni
Sectam deglabrant oleastri ex arbore virga
Quale pedum, strictisq; prehensi pellibus anguis
Insertam obuoluunt, quas certis deinde diebus
Exarere sinunt cantantes ante cicadas.
Vtilis hic baculus frigentibus artubus esse
Fertur, vbi exanimis digitos torpedo fatigat.
Tunc quia constrictos, & eorum vincula neruos
Calfacit immisso fouet, extenditq; calore.

B

DE CÆCILIA. Cap. XI.

ÆQVIVOCA.

PRONVNCIAVIMVS in capite nono, ad mentem Greuini, nonnullos olim fuisse, qui scytalem à Cæcilia minimè discriminantes vnum, & eumdem serpentem esse asseuerarunt: deinde in capite subsequenti Amphisbænas cæcutientes, ex sententia Nicandri, appellauimus: quoniam latitudo genarum horum animalium, oculos quodammodo comprimat. Idcircò coacti sumus in præsenti capite, *Ordinis ratio.*

C de serpente lumine orbato, nimirum de Cęcilia verba facere. Verùm quoniam nomen (Cæcilia) ambiguitatem patitur: propterea prima fronte æquiuocationem patefaciemus. Cæcilia igitur nomen esse proprium mulieris videtur, vt Cæcilia Metelli vxor, & Cæcilia Barbadicha, quæ interitus mariti impatiens, inedia perijt. At inter cæteras mulieres hoc nuncupatas nomine, maximis cumulanda est honoribus illa animi, & corporis pulchritudine conspicua Cæcilia virgo, & martyr, quæ perpetuum induit cilicium, castitatem matrimonio prætulit, & rosas media hieme è Paradiso accepit. Prædictis addenda est Cæcilia familia à Cæculo Prænestis conditore. Alioquin Cæcilia est Mellinum oppidum Hispaniæ Lusitaniæ, quod aliter, teste Ortelio, castra Vicelliana, & Metallinum cognominatur. Nam Cæcilia, apud Ferrantem Imperatum Neapolitanum, est lacerta chalcidica, cuius historiam inter lacertas examinauimus. Insuper, teste Greuino, nonnulli Cęciliam pro Scytale acceperunt, & vocem græcam in textu Dioscoridis σκύταλη, Cęciliam latinè exposuerunt, sed perperam, quandoquidem, Cęcilia, & secundũ Græcos Typhlops est Serpens cæcus, de quo in præsentia agitur. In eumdem

D errorem incidit Reusnerus, qui in Paradiso poetico quoddam distichon inscripsit CÆCILIA; deinde in versibus proprietates Scytalis exposuit. *Cæcilia nomen prouĩ mulieris.* *L. 28. hist. nat.* *Lacerta chalcidica.* *Error Reusneri.*

Demùm in hac æquiuocatione, maiori admiratione est digna opinio Bellonij, qui Cæciliam, seù Typhlitem marinam dari asseruit, hunc; piscem Plinio spondylem cognominari promulgauit, addiditq; magnam esse huius cum Typhlope terrestri similitudinem: nam vtrumq; animal dura testa contegitur, cui vtrinq; natura in lateribus rimam circa cutem impertita est, vt aluus prægnantis animalis facilius distendi posset. Ambæ Cæciliæ squamis carent, & marina perfectam magnitudinem assecuta, crassitudinem pollicis non excedit. Immò paulò post à Bellonio adduntur hæc verba; vnicam tantùm in medio ventre marinæ rimam inesse; cum tamen terrestris tam mas, quàm fœmina duas rimas, scilicet vnam in singulo latere à natura retulerit. Hactenus Bellonius. Nos autem, hoc nomine, piscem, significari, apud nullos probatos authores comperimus, sed Typhlinem tantùm inter serpentes connumeratam legimus. Nisi fortè Bellonius piscem Acum Aristotelis, Cæciliæ non dissimilem intelligere voluerit. *Piscis huius nominis apud Piscis acus apud Arist.*

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

CÆCILIA eſt Serpens, qui à cæcitate nomen meruit. Idcircò Græcis τυφλῶψ vocatur; cum hęc eadem vox cæcum denotet. Immò apud Nicandrũ in Theriacis, huiuſmodi cæci angues τυφλῶπες, & τυφλίνοι nominãtur. Præterea vbi in textu græco Ariſtotelis legimus τυγλίνες, Theodorus Gaza vertit Cæcilias, cui Columella adſtipulatur. Hodie in Græcia hic Serpẽs, teſte Bellonio, Tephloti, Tephliti, vel Tephlini nomine antiquo corrupto, cognominatur. Amplius apud Heſychium κωφίας legitur ſpecies Serpentis, qui ob cæcutiẽtes oculos Latinis Cæcilia nũcupatur. Cophiam igitur vocant hunc anguem, quaſi ſurdaſtrũ, cum ad mentem Æliani, hebetis auditus eſſe feratur, & κωφίας in Græcorum ſcholis ſurdaſter exponitur. Apud Rauiſium Textorẽ legitur Cęcinia parua, & gracilis Serpens nullius ferè veneni, quæ fortaſſis erit eadem, quę Typhlops Nicandri, quam ἀπήμαντον, nimirum ſine noxa indigitauit, & fortè corrupto nomine, Cæcinia pro Cæcilia dicitur: cum hoc nomen apud alium claſſicum authorem non legatur. Cecula quidem pro Cæcilia habetur apud Albertum, & Cærialla vulgò apud Niphum, & Cæcula apud Iſidorum Italicè *Cecella*, vel *biſſa orbala*, & *orbiga*. Hetruſcis *lucignola*, ſecundùm Matthiolum Ferrarienſibus *orbighina*, Bononienſibus *Ceſia*, quaſi Cæcilia. Germanicè Blindenſchlycheri, Anglicè Slau vuorm. Deniq; Narbonenſes, ex Iulio Cæſare Scaligero, has Cæcilias Nadels vocitant.

Cæcilia Latinis.
Cophia cur dicatur.
Cæcinia Serpens.
Nomina vulgaria.

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

HVNC Serpentem in duas ſpecies, nempè in terreſtrem, & aquatilem, ex ſententia Bellonij, diſtribuendum eſſe minimè atteſtamur. Quandoquidem, vt noſtra fert opinio, ipſum verbis Ariſtotelis deceptum eſſe opinamur. Nam Ariſtoteles, Theodoro Gaza interprete, hęc habet verba. *Qui autem Acus vocatur, tempore pariendi, vtero dehiſcente oua emittit, habet enim hic piſcis rimã quandã ſub imo ventre, vt Cæciliæ Serpentes.* Vnde ex his fortè verbis Bellonius collegit Typhlopem, ſeu Cæciliam etiam aquatilem dari, quod minimè admittimus: cum nullus probatus author id affirmauerit. Concedimus quidem Bellonio, Typhlopem, vel Cæciliam, quam ipſe in Græcia obſeruauit, à Cæcilia vulgari differre; cum hæc admodum exilis, illa verò multò ſit craſſior. Ideo vtriuſq; iconem in medium prodimus: nam icon Cęcilię craſſioris cum Cęcilia deſcripta à Geſnero apprimè conuenit.

Lib. 6. hiſt. An. c. 13.
Error Bellonij.
Duplex Icõ traditur.

Itaque Cæcilia, vt refert Ælianus, caput murenæ habet ſimile, perparuis inſignita oculis, & ad videndum non probè affectis. Quare huic anguium generi oculi quales talpę aſſignantur, ideoque Græci Typhlinas, & Latini Cęcilias vocant. Nec mirum eſt hunc Serpentem carere oculis, cum more talparum, in terram ſe condat, in eaque diu maneat. De dentibus huius Serpentis hęc ſcribit Bellonius: Chamęleontis maxillę tam ſuperne, quàm infernę dentibus ſerratis muniuntur, quales in Tiphloti Serpente intueri licet. Color huius beſtiæ colorem chalcidicæ lacertæ æmulatur; nam viciſſim Ariſtoteles ſcripſit, quòd Chalcis colore eſt Serpẽtis, quem Cæciliam nominant. Tandem cute adeò dura armatum eſt hoc animal, vt ex Aeliano, vix acuto gladio ſecari queat. Sub ventre rimam habere dicitur, ſi Philoſophus in hiſtoria Acus piſcis veritatem faſſus eſt.

Color Cæciliæ qualis.

Hic Serpens, vt animaduertit Geſnerus, fuſci eſt coloris, & obſcurè maculoſi, cum ſubrufo exiguo vix notabili. Hic color ad latera, magis eſt varius cum nigricantibus maculis diluta purpura diſtinctis, tanquam in marmore porphyrite obſcuriori. Totus venter atro colore ſaturo nigricat. At paulò citra caput color ater deſinit; ſub collo enim, & parte proxima color eſt glaucus, maculis quibuſdam nigris decoratus. Dentes

Dentes quales ſint.

Cæcilia vulgaris.

Cæcilia alia ex deſcriptione Geſneri.

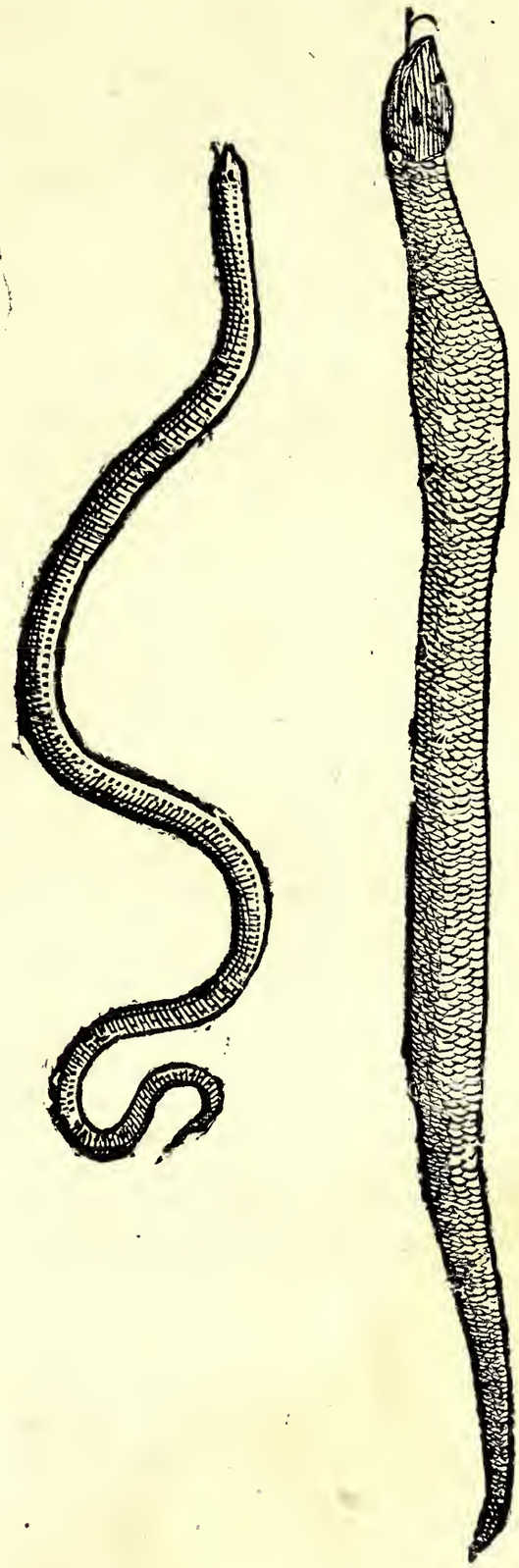

tes minimi aſperi, & vix apparentes, & plures in inferiori, & magis conſpicui, quàm in ſuperiori mandibula obſeruantur. Lingua eſt bifida. An verò oculi ſint vt in cæteris animalibus abſoluti, & perfecti, non potuit Geſnerus intueri, cum beſtia ab ipſo diligenter obſeruata, eſſet mortua. Conſpicatus eſt tamen totũ oculum ab inferiori palpebra tegi, cuius foramen in cõparatione ad reliquum corpus, erat perquàm exiguum. Amplius curauit Geſnerus pingi iconem huius animalis fœminæ, captæ Iunio menſe anni ſexageſimi tertij ſupra milleſimum, & quingenteſimũ. Beſtia hæc erat dodrantalis, & craſſitudinis ferè ſcytalis, cute admodum nitida. Meatus in medio ventris apparebat, quo compreſſo, oua veluti immatura exibant. Infra ad caudam, meatus erat excrementi. Oculorum cauitates magiſquàm oculi conſpiciebantur. Deinde ſquamæ maiuſculæ, magis caput, quàm reliquum corpus tegebant: cum hæ in vipera omnes paruæ, & æquales videantur. Vndè hæc Geſneri deſcriptio ad iconem Cæciliæ ſecundò loco poſitę ſpectare videtur.

Oculi huius Serpentis quales.

Deſcriptio Cæciliæ ſecundæ Iconis.

NATVRA, ET MORES.

CONGENVIT natura huic Serpenti talem greſſus velocitatem, qualem lacertæ chalcidicæ conuenire aſſeruimus: hac de cauſa hoc animal ſummа difficultate coerceri poteſt. Præterea à natura ſibi compararunt Cęciliæ, vt fœtus viuos, more viperarum, enitantur. Quare Geſnerus narrauit, quòd eius vxor aliquando Cæciliam prægnantem baculo percuſſit, & mox fœtus viui ab vtero prorepſerunt. Immò tradiderunt Plinius, & Ariſtoteles, quòd Cęcilijs parientibus accidere ſolet, quòd in paritione Acus piſcis contingit: nam, præ multitudine fœtuum, vterus dehiſcit, & poſt partũ illicò vulnus coaleſcit. Circa virus huius animalis ſcribit Columella agens de cura Boum, quod illis lęthifer eſt Serpentis ictus, & eſt magnorum animalium noxium virus; nam vipera, & Cęcilia ſæpè, cum bos in paſcua improuidè ſupercumbit, laceſſita onere morſum imprimit. Deinde paulò inferius addit, quòd Cęcilię morſus tumorem, & ſuppurationem molitur. Quocirca ſi remedia deſiderantur, confugiendum eſt ad auxilia, quę aduerſus venenum Amphisbęnæ probantur: propterea quod Dioſcorides in vno, & eodem capite, de his duobus Serpentibus pertractauit. Deniq; Gaſpar Heldinus ſcriptis mandauit Ciconias ſummoperè Cæcilijs delectari: hinc colligere oportet carnem ciconiarum ictibus horum Serpentum pręſto eſſe.

Greſſus qualis.

Partus qualis.

Li. 6. de re ruſt. c. 17.

Remedia morſus Cæciliæ.

VSVS IN MEDICINA.

NON modicam ex his Serpentibus poterit medicus demetere frugem, ſi veritas in quadam epiſtola ad Geſnerum ſcripta legitur, ex qua percipitur, quod Doctor Oſualdus nonnullis ſudorificis medicamentis ex ſua theriaca paratis multos patientes à peſtilentia liberabat: hanc autem theriacam ex Cęcilijs, & aqua theriacali concinnabat; nam olfacta odorem aquę vitę ſpirabat. Hoc igitur preſidium bis, & ter exhibitum multos peſte ferè extinctos priſtino vigori reſtituebat.

Remedium aduerſus peſtem.

DE

DE CENCHRO.
Cap. XII.

ÆQVIVOCA.

HISTORIÆ Cenchri in præsentia recitandę caput de Scytale occasionem prębuit, vbi Authores varietatem tergoris Cenchro conuenientem, Scytali assignabant. Modò ad euitandam ęquiuocationem, notandum est, quòd κέγχρος, κέγχρις, κεγχρίνης, κεγχρίτης, & κεγχρίας, nimirum Cenchros, Cenchris, Cenchrines, Cenchrites, & Cenchrias sunt nomina ad hunc serpentem spectantia, quæ aliqua ambiguitate laborant; dum varia, præter hoc animal, denotant. In primis κέγχρος est semen panico simile, idest milium, item semen, vel granum ficus, propterea quod grano milij assimiletur, item serpens, de quo in præsentia agitur à milio denominatus, vt in sequenti rubrica exponetur. Immò κεγχρίνης, κεγχρὶς, vel κερχνὶς per transpositionem litterarũ est nomen auis apud Aristotelem, quæ secũdùm quosdam authores, aliter tinnunculus nominatur: hanc Didymus esse ait auem, quam μικρὸν ἱέρακα, scilicet paruam accipitris speciem vocant, colore cinereo, punctis nigris, veluti granis milij variegato. Hoc etiam nomine, ab Oppiano quædam anserum species nuncupantur, quia κέγχρα, idest milio inescentur. Alioquin Varro quasdam aues vocitat miliarias, quia milio pinguefiant; hæ igitur erunt forsitan illæ, quæ in Auiarijs Ganeorum saginantur. Aliter κέγχρος secundùm Plinium est adamantis genus, quod milij magnitudinem non excedit. Pariter, ex eodem authore, κεγχρίτις est gemma, quæ grana milij in se veluti sparsa habere videtur: item ornamentum vestis apud Atheneum. Demùm aliquæ etiam ægritudines hoc nomine designantur: nam, vt recitat Cælius Rhodiginus, in oculis quandoq; minutiores veluti quidam calculi visuntur, milij imaginem quodammodo referẽtes, quos Græci Cenchros nominant. Cenchrias autem est alterum genus herpetum, ad mentem Galeni, à similitudine milij denominatum, ex duobus humoribus, bile scilicet, & pituita prodiens, qui vlcus protinus non excitant, sed tãtùm pustulas exiguas, instar granorum milij, quæ postea paulatim in vlcus degenerant, quòd à Latinis herpes miliaris cognominatur.

Cenchris, Cenchrus, Cẽchrines, Cẽchrites, Cenchrias.

Li. 2. hist. An. c. 17.

L. 3. de auc.

Auis miliaris.

Adamantis species.

Gẽmæ species.

li. 14. met. med. c. 17.

Morbi species.

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

LATINI, penuria nominum coacti, ad indicandum hunc serpentem, nominibus græcis vsi, Cenchrum, Cenchrinem, Cenchritẽ, Cenchrim, & Cenchriam appellarunt: nam κέγχρος, & κεγχριδίας ὄφις, apud Dioscoridem legitur: κεγχρίνης, & κεγχρὶς apud Nicandrum, κεγχρίτης, etiam apud Varinum; immò κεγχρίτης, & κεγχρίας apud Lexicographos græcos ἀπὸ τῶ κέγχρου, nimirùm à milio, quoniam hic serpẽs quibusdam notis, ad instar milij, sit exornatus; vel quia tempore tantùm milij appareat, vt scripsit Etymologus: aut quia, ex Aetio, florente milio, hic serpens sit pernicioſior; aut quia colorem plantæ milij referat: nam Auicennas, & Olaus Magnus promulgarunt, hunc serpentem à citrino colore milij denominari: hac de re ab aliquibus Latinis miliaris appellatur. At satius erit à notis granis milij similibus serpentem hunc cognominare; quandoquidem hoc Etymum erit magis conforme Lucani doctrinæ canentis hunc in modum.

Hic serpẽs à milio nomen sortitur.

Vera etymologia.

Pluribus ille notis variatam tingitur aluum.

L. 9. Pharsal.

Bellonius præterea hanc confirmat sententiam, dum refert, hodie in Græcia vulgò hoc animal nuncupari Cenchritem, additque iconem, quæ varias etiam notas repræsentat.

Li. 1. obser. cap. 31.

Am-

Amplius Nicander in Theriacis, hunc anguem λεόντα, nempè leonem indigitat, dum E
verſibus in latinum translatis ſic canit.

Prolixum inuenies inamabile Cenchrida monſtrum,
Quem varijs pictum ſquamis dixere leonem.

Cur hic Serpens vocetur Leo.

Verùm quamobrem hic Serpens nuncupatur leo, varij varias excogitarunt rationes. Aut quia ſquamæ huius animãtis maculis ſint diſtinctæ varijs, inſtar pellis leonis libyci, quæ, ad mentem Aeliani, nigris floribus cyaneo colore virgatis eſt decorata; aut quia hic Serpens cauda erecta, more leonino, ad pugnam ſe excitet, aut quia leoninam ferociam, & ſæuitiam æmuletur; aut deniq; quoniam humanum ſanguinem, ritu leonum, exorbeat. Idcircò hoc Serpente leone nuncupato nonnulli profitentur exponere hæc Martialis carmina.

Quare ſi pudor eſt Ligella noli
Barbam vellere mortuo leoni.

Lib. 6. de vſu par. ca. 16.

Quibus verſibus poeta taxat mulierem vetulam, quę pilos adhuc vellere pertentaret. Ideoq; per hunc Serpentem leonem dictum, pudendum muliebre à Martiali intelligi F
aſſeuerant: cum proprietas huius animalis ſit, fugere ſanguinem; ex quo probè cocto ſemen generari Galenus atteſtatur.

Differẽtiæ inter Cenchrum, & Iaculum.

Inſuper nonnulli hanc beſtiam Iaculum vocarunt; propterea quod alicui damnum allatura, inſtar vibrati iaculi, feratur. Sed aduertendum eſt, quòd hic Serpens à Iaculo, ſiue Acontia Serpente valdè diſcrepat; & quamuis Aetius Cenchrum appellauerit Ammoditem, & Acontiam Cenchritem: nihilominus notãdum eſt, quòd Cenchrus, de quo in præſentia verba fiunt, ab Acontia, & Ammodite diſcriminatur; quoniam cũ illis, vt optimè obſeruarunt Matthiolus, & Greuinus, nullam cognationem, & ſimilitudinem habeat: quemadmodum ex deſcriptionibus, & iconibus patefiet.

Serpens lẽticularis qualis.

Prædictis addamus eorum opinionem, qui hunc Serpentem lenticularem indigitarunt, nixi forſan doctrinæ Auicennæ, qui præſcribens remedia aduerſus angues, Seſamum ad morſum anguis lenticularis commendabat. Vnde per hoc lenticulare animal, multi Cenchrum, nempè miliarem intellexerunt; niſi velimus intelligere Acontiam
L. 4. fen. 6. tract. 1. c. 44.

Serpentem, qui maculis lenti ſimilibus diſtinguitur, vt voluit Bellonius. Hinc multi his fortè maculis decepti, vt Aetius, Acontiam cum Cenchro confundebant. Hic G
Serpens apud Auicennam interdum Famuſus, aliquando Aracis, & quandoq; Aſpis habens diuerſos colores nominatur: propterea quod Auicennas primùm agit de Serpente miliari, & paulò inferius Famuſum Serpentem deſcribit, quem Nicolaus Leonicenus eumdem cum Cenchro eſſe voluit, vt ex ſymptomatibus morſus vtriuſq; legentibus eſt manifeſtum. Deinde memorat etiam Auicennas Serpentem Aracem, vel Aſpidem multis coloribus decoratam: at quæ ſcribuntur ab Auicenna de natura huius Serpentis ad Cenchrum etiam ſpectare videntur. Vnde Albertus Auicennam ſecutus, & nominum varietate deceptus, in eumdem incidit errorem, dum prædictos Serpentes

Aracis Serpens.

Serpa Serena qui Serpens.

à ſe inuicem differre exiſtimauit: quare, & ipſe hunc Serpentem alibi Arachin, alibi Centrin, & Miliarem, deinde Faliuiſum nominauit; quoniam ab Auicenna ſemel Famuſus fuit appellatus. Ad finem in Sicilia verſatur Serpẽs vulgò Serpa Serena nuncupatus, quem multi ad Cenchrum Veterum referunt; cum eiuſdem ferè ſit longitudinis, & craſſitiei. De hoc Hieronymus Maſſarias Vicentinus medicus eruditus ſcripſit ad H
Geſnerum hunc in modum. Serpa Serena eſt anguis venenoſus per Siciliam diuagans, ſubalbidus, qui longitudine aliquandò humanum corpus, craſſitudine verò, brachium circa carpum adæquat. Verùm cum notarum non meminerit, non poſſumus adduci, vt credamus, hunc Serpentem eſſe Cenchrum Veterum.

FOR-

A

FORMA, ET DESCRIPTIO.

CENCHRVS serpens longitudine duorum cubitorum figura crassa in tenuem abeunte,& colore viridi esse perhibetur.Quamuis multi opinentur hunc colorẽ Græcè χλωρὸν legi,quod vocabulum non solum viridem,sed etiam luteum colorem significat:nam milij color,à quo hic anguis cognominatur,non prorsus est viridis, sed ad luteum tendit:& hic serpens maximè iuxta aluum , luteum milij colorem repræsentat.Lucanus verò totum anguem exornatum pluribus maculis emulantibus marmor serpentinum Thebis aduectum testificatur his versibus. *Color huius serpẽtis*

L.9. Pharsal.

Pluribus ille notis variatam tingitur aluum
Quàm paruis tinctus maculis Thebanus Ophites.

B Item Nicander non solùm aluum , sed totum serpentem maculosum celebrat : deinde quoad crassitiem, & longitudinem molis corporeæ , nihil determinandum esse statuit; propterea quod alij grandiores, alij minores conspiciuntur . Nicander igitur sic canit. *Longitudo, & crassities qualis*

Prolixum inuenies inamabile Cenchrida monstrum,
Quem varijs pictum squamis dixere leonem:
Non stata crassities, eadem spira videtur.

Præterea Albertus Magnus de miliaribus serpentibus verba faciens,Faliuisum discolorem vocat, deinde Arachin variũ esse scribit , qui postmodum serpentes ijdem cum Cenchro Dioscoridis esse in superiori rubrica traduntur.

NATVRA.

C HVIC animali à natura calidam temperaturam ingenitam esse,& bestiam veneno vipereo redundari pronũciauit Ardoinus.Ideoq, diligenter cauendum est, ne in maximo æstu,quo tempore hęc bellua per montes diuagatur,pecoribus, & cæteris, etiam animantibus insidias tendat. Etenim serpens hic proprietate quandam naturali ductus,animalia cauda implicat , & flagellat: deinde , apertis iugularibus venis, sanguinem sorbet . Præterea cursum velocissimum à natura sibi comparauit , quia rubos,& spinas vitans per rectum tramitem semper incedit . Id nobis manifestauit Lucanus canens. *Animantes flagellat.*

Et semper recto lapsurus limite Cenchris.

Qua de causa à multis authoribus inflexuosus appellatur . Vnde admonet Nicander, vt obuium serpentem tramite flexuoso fugiamus : siquidem serpens rectà tendens obliquo tramite facile vitatur: cum propter lõgitudinem corporis flectendo iter tardius moueatur . Audiamus igitur Nicandrum in Theriacis sic canentem. *Gressus Cẽchri qualis*

Hic caue , quantumuis fortis videaris, & audax,
Hoc aduersus eas , vel tentes prælia monstrum,
D *Inte pestiferas ne flammas spiret hiatu,*
Atq; tuum implicita corpus liget vndiq; cauda,
Et bibat exsuctum per vtrinq; soluta cruorem
Claustra, procul fugito non recto tramite, verùm
Obliquum per iter , cita quo vestigia frangas:
Lædit enim curuo per spinas tergora flexu,
Cum celeres aliàs recta ferat impete cursus.
Talis Threicio seruat se bestia tractu.

Cenchris Veterum
Bellonij.

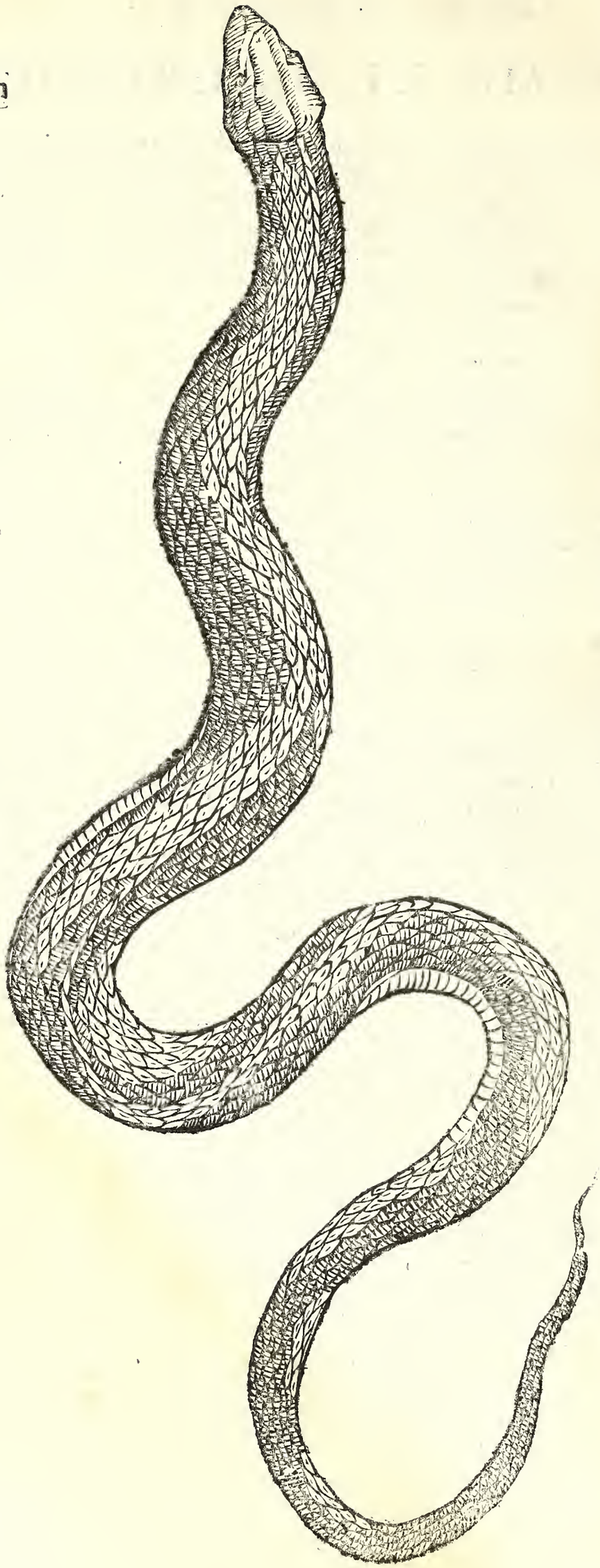

A

LOCVS.

IN Lemno insula, in quam Vulcanus olim aufugisse traditur à Poetis, vt ferrum elaboraret, copiam horum Serpẽtum stabulari multi promulgant, & potissimum Bellonius, qui iter faciens per hanc insulam. Incolis negocium dedit, vt omnia Serpentum genera insulam habitantia comprehenderent, inter quæ erat Cenchrus, quem Veterum Cenchrin esse proculdubiò existimauit, non solum quoad figuram, sed etiam quia ibi vulgò Cenchriti nominabatur. Insuper in insula quoq; Samo, vel Samothracia Cenchris est frequens. Ambæ enim insulæ sitæ sunt in mari mediterraneo Thraciam versus, è regione Rescynthidis oppidi Iunoni sacrati, & fluminis Hebri, Zonæque montis, Antriq; Zerinthij, quæ loca omnia in Thracia sita sunt, & proxima, vt fuit paulò ante relatum, insulæ Samo, in qua Mons Mosychlus à Nicandro nominatus conspicitur. Carmina autem Nicandri in latinum translata sunt hæc.

L. 1. Obser. cap. 31.

In Lemno, & in Samo hæ bestiæ stabulant.

B

Atqui cum rapidis feruescens Solibus æstus
Ardet, in horrida se syluarum deuia confert,
Imbelleſq́, rapax venatur prædo bidentes,
Percelsiuè Sei inga, frondosiuè Mosychli,
Sub viridis quando frigentibus abietis vmbris
Securi recubant, grege circum errante magistri.

SIGNA VENENI.

ACCIDENTIA ictum Cẽchris concomitantia similia sunt ijs symptomatibus, quæ à morsibus viperinis prodire solent; si veritatem Aetius, & Olaus magnus assecuti sunt. Verùm inter alia signa, vnum maxima animaduersione dignum

C esse videtur, quod Nicander in Theriacis recensuit. Hoc igitur est collectio aquæ in vẽtre inferiori, qualis in hydrope generari solet: hæc enim ob facultatem veneni humores liquantis ibi colligitur. Sic enim Nicander in Theriacis decantat.

Collectio aquæ in abdomine.

Quam facit hæc plagam, nulla medicabilis arte
Tabes insequitur, quæ diro membra veneno
Exedit, ac turgens cruciatum suscitat hydrops,
Donec is effracta propè sumen parte residat.

Dioscorides, & Paulus Aegineta retulerunt, quòd huius Serpentis morsum sequitur putridum vlcus, deinde partes tumidæ, veluti in hydrope euadunt, & tandem patientes læthargo corripiuntur, immò afferunt in medium opinionem Erasistrati, qui voluit, in hoc casu, iecur, intestinum ieiunum, & colon maximas incurrere putredines; propterea quòd in ægrotis extinctis, & dissectis, prædictæ partes insignem corruptionem ostenderunt. Et quamuis vox græca, quæ apud Dioscoridem legitur, νῆστις, ieiunum intestinum denotet; deinde legatur apud Paulum Aeginetam κόλον, quæ vox vesicam

Lib. 6. de re med. c. 52.

D significat; nihilominus, vtcumque sit, insignis putredo, ob virus huius animalis, prædictas partes occupare solet. In huius asserti confirmationem venit princeps Auicennas, qui de morsu Famusi agens, symptomata ictus viperini, & partium putrefactionem, & hydropem memorat; idemq; confirmat de Araci; propterea remedia prauarum viperarum in medium affert. Hinc colligendum est, hos licet diuersos Serpentes ab Auicenna nominatos, ad vnum tautummodo Cenchrum Dioscoridis referendos esse.

Insignis putredo Intestinorum.

MEDELA.

CVM ſymptomata viperinos ictus concomitantia in morſu Cenchri accidãt; præſidia quoq; viperinum virus debellantia in hoc caſu locum habere dicũtur. Præter hæc, commendatur ſatureia, puta ſylueſtris in puluerem redacta, necnon radix mentæ ſaracenicæ, & gentianæ. Alioquin, ex Dioſcoride, demorſis à Cenchro auxiliatur lactuca contuſa cum ſemine lini illita, ſerpillum cum duabus drachmis haſtulæ regiæ, & tribus vini cyathis. Item ariſtolochiæ radix, & cardamomum probatur: quamuis textus Pauli Aeginetæ habeat κάρδαμον, nempè naſturtium. Plinius ſerpilli ſylueſtris pinguius decoctum in vino aduerſus omnes Serpẽtes præſcribit, ſed efficaciſſimum in morſu Cenchri prædicat. Demùm non eſt omittenda ciconia, quæ Cenchro potiſſimum aduerſatur. Theſſalia enim tanta Serpentum copia redundat, vt hi niſi à ciconijs vorarentur, proculdubiò incolæ à ſuis pellerentur ſedibus; vt Ariſtoteles in Mirabilibus pronunciauit. Inſequuntur igitur ciconiæ Cherſidros, alias pratorum peſtes, & præcipuè Cenchrum. Quare harum auium membra, ex Aeliano, morſibus huius Serpentis opitulantur.

Variæ plantæ ſunt præſidia ad morſum huius anguis.

Ciconiæ auxiliantur morſui Cẽchri.

DE ACONTIA, SIVE IACVLO. Cap. XIII.

ÆQVIVOCA.

AD hiſtoriam Cenchri addere libuit caput de Acontia Serpente, propterea quod cum illo maximã habeat ſimilitudinem. Vnde Aetius vtriuſque Serpentis conuenientia deceptus, alterius conditiones, & prærogatiuas alteri attribuens vtriuſq; hiſtoriam permiſcuit. Ambiguitas igitur, quoad vocabulum græcum, in hoc conſiſtit, quòd ἀκοντιὰς apud Lucianum in Dialogo de Dipſadibus eſt Serpens Iaculus, ita à Latinis nuncupatus, cuius hiſtoria in præſenti capite exaratur. Deinde apud Heſychium, & Varinum, ἀκοντιὰ, fertur eſſe herba, quæ canibus ab angue demorſis medeatur: hi authores de Serpentibus fortè Acontijs verba facere voluerunt, vel inquirendum, an hæc herba eadem ſit cum Dracontio, nempè Dracunculo: alioquin Acontias planta in re herbaria quid ſit, ignoratur. Plinius ἀκόντια vertit haſtas; cum ſint iacula, nam haſta δόρυ Græcis dicitur. Aliter apud eumdem Plinium, ἀκοντίαι ſunt cometarum genera ita nuncupata, quia ritu iaculorum celerrimè ferantur. Sunt autem paſſiones ignitæ, vulgò ſtellæ cadentes appellatæ, de quibus Ariſtoteles in volumine Meteororum vbertim egit. At circa nomen latinum huius Serpentis, animaduertenda eſt differentia inter Iaculum, & Iaculum: etenim Iaculum in caſu recto neutro genere inflexum, ſignificat quodcumque inſtrumentum bellicum manibus vibratum, nimirum ſpiculum, & telum miſſile. Iaculus verò maſculini generis Serpentem deſignat, cuius mores in præſentia ponderamus.

Ordinis ratio.

Acontias herba quæ.

Acontiæ ſunt ſtellæ cadentes.

Differẽtia Iaculi, & Iaculi.

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

QVAMVIS Dioscorides huius Serpentis non meminerit; alijs tamen græcis Authoribus, & præcipuè Luciano non fuit incognitus; cui in Dialogo de Dipsadibus vocatur ἀκοντίας ἀπὸ τῦ ἀκοντος, vel ἀκοντίης: quandoquidem ἀκων iaculum, spiculum, vel telum missile significat: hinc Iaculi Serpentis nomen apud Latinos dimanauit; quoniam, instar iaculi, in homines, & cætera etiam animalia irruat; præterea ἀκονθιζος, apud Hesychium, ἀκοντίλη apud Nicandrum, idem Serpens, qui Acontias esse perhibetur. Licet Varino ἀκοντιξοὶ secundũ quosdam, Acontiæ Serpentes nominentur. Itaq; Latini Serpentem hunc Iaculum indigitarunt; propterea quod arbores scandens, inter frondes occultatus in prætereuntes cuiuscumq; generis animantes, instar spiculi, se vibret. Quamuis Greuinus scriptum reliquerit, ad mentem Nicandri, hunc Serpentem non à iaculatione, sed à figura iaculi denominatum fuisse. Alijs fuit nuncupatus Serpens volans, quia Author libri de natura rerum perpendens fortè insignem huius animalis velocitatem, alis præditum esse existimauit. Ideo quandoq; Iaculus volucris apud Ælianũ appellatur. Amplius hic Serpens Aetio dicitur Cenchritis, Cenchrias, & Aspis Acontias, quoniam hunc cum Serpente antecedenti miliari nuncupato confundit. Quare Hermolaus Barbarus nonnullos fuisse scribit, qui Cenchritem, seu Cenchrum idem Serpentis genus cum Iaculo, siue Acontia esse statuerunt. Quibusdam appellatur Chersydrus, sed perperam, cum nulli probati Authores id asseuerent. Syluaticus Acoran vocat, corrupto fortè nomine, pro Acontia. Auicennas nominat Cafezati, & Altararat. Albertus, & Olaus Magnus Altirariti, Altinanti, & Cafezaci. Bellonius iter faciens per Lemnum Insulam, obseruauit hos Serpentes ibi vocari *Sagittari*; quia instar sagittæ velociter moueãtur, & Turcis Ochilanne, quamuis postea Bellonius referat, quòd Andri, & Pari incolæ in appellatione non conueniant. Italis Saettone. Germanicè, ex Gesnero, à notis exornantibus dorsum figuram oculorum referentibus Ein Scoffz oden Angel Schlang vocari posset.

Ratio etymologiæ Iaculi.

L. 1. de Venen. ca. 22.

Serpens volans.

Nomina barbara huius anguis.

Lib. 2. Obseru. c. 14.

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

SI consulamus Aetium, hic scriptis mandauit Serpentem hunc esse longitudine duorum cubitorum, & figura crassa in tenuem abeunte, colore viridi ad colorem milij accedente, qui postea ritu spiculi se iaculatur. Quamobrem hinc colligimus Aetium à Cenchro Iaculum non distinxisse. Satius igitur erit ad doctrinam Bellonij cõfugere, qui hunc Serpentem penès spinosam capparim contemplatus est, vbi olim Turca tormenta bellica collocauerat, dum Rhodum obsideret. Erat igitur hic Serpens tres palmos longus, & crassitudinem digiti non superabat. Color eius erat cinereus, sub ventre albus, squamis iuxta dorsum, & laminis iuxta ventrem, reliquorum Serpentum more, munitus. A ceruice nigra duæ albæ lineæ per longitudinem dorsi ad caudam vsque percurrebant: deinde maculis nigris oculi figuram æmulantibus distinguebatur, quæ notæ lenticula maiores non erant: quapropter non abs re, aliqui hunc Serpentem lenticularem nominarunt.

Lib. 2. Obseru. c. 16.

Color Acõtiæ qualis.

Ex altera parte Gesnerus fatetur se Acontiam, vel Iaculum à Veteribus descriptum non vidisse: nihilominus meminit alterius Serpentis pariter, instar iaculi, se vibrantis; dum inquit, quòd riuus satis magnus est in agro Tigurino *Glatt* nomine, & ab eo denominatus pagus *Glatt felden*: ideo iuxta hunc riuum, & pagum, ante paucos annos, Serpens quidam baculi crassitudine, & trium, vel quatuor pedum circiter longitudine, in quemdam rusticum frondes colligentem, corpore in quatuor spirat conuoluto, insilire conatus est. At rusticus id animaduertens, sacco deposito, quem ad vsum colli-

Acontias Gesneri.

Hiſtoria Ruſtici ab hoc Serpente læſi.

gendi frondes ferebat, celeri curſu aufugit. Serpens autem, inſtar vibrati iaculi per E ſpatium circiter ſexdecim pedum, profilijt; non tamen ruſticum greſſum acceleran-tem attingere potuit. Paulò poſt tamen in eumdem locum ſacci recuperandi gratia, reuerſum Serpens ſemetipſum vibrans ſiniſtrum ruſtici brachium ſpiris inuoluit, parte caudæ dependente, & collo erecto, tam arctè conſtringens, vt veſtigia ſpirarum impreſſerit, non tamen ruſticus demorſus fuit, quoniam illicò altera manu capite anguis com-prehenſo, eum abſtrahens reiecit. Interea brachium putrida quadam ſanie contabeſ-cens, carne nudatum eſt, & tandem omni carne putrida per Chirúrgum ablata vale-tudinem eſt adeptus. Huius generis eſſe Acontiam, vel Iaculum Serpentem putamus, cuius icon in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis habetur. Eſt enim craſſitudinis baculi, longitudinis trium circiter pedum, caput habet magnum coloris cinerei, reli-quo corpore fuſco, præter ventrem, qui ad colorem minus obſcurum vergit: qua de re hoc in loco duas icones repræſentabimus.

Acontiæ alterius deſcriptio.

Rurſum Geſnerus narrat, quod in Hungaria, ex relatione Ioannis Viti Hungari iu-uenis eruditiſſimi, Serpentes breues duorum palmorum tantùm magnitudine, & nulla F cauda verſantur, quos Vulgus Decurtatos appellat, & in homines etiam eminùs, ia-culi modò, proſiliunt. Horum etiam in capite de Scytale meminimus. Apud Indos Serpentes in campis, & ſubterraneis locis habitãt, vt legitur in parte tertia hiſtoriæ Indi-cæ, qui homines aggrediuntur, eo potiſſimum tempore, quo ad prolem incumbunt: immò velociſſimis ſaltibus per terram proficiſcuntur; qua de re ab Indis volare dicun-tur. Conſiderandum eſt num ad genus iaculorum referendi ſint: Diuagantur etiam, ex Olao Magno, in partibus Aquilonaribus Serpentes, qui ſaltando velociter mouen-tur: immò inter herbas Sole ſiccatas, ſtrepitum excitantes pugnam inter ſe inniunt; quod benignitate Naturæ factum eſſe tradit Olaus Magnus, vt illo ſtrepitu ſe prodant, alioquin multos venenarent. Demùm Albertus narrat hunc Serpentem eſſe duplicis generis: quandoquidem alterum genus morſu ſine ſenſu interimere, alterum verò diu-turno dolore patientem fatigare perhibet: ſed præterea cum nihil aliud exprimat, men-tẽ Alberti aſſequi non poſſumus. Inſuper aliud addit abſurdum, ſcilicet, quòd Plinius, & Iorach ſcripſerint Iaculum eſſe Serpentem alatum, quia in tranſeuntes inuolet. G Verùm animaduertendum eſt, quòd ex ſententia Plinij, Iaculus tàm citò ſe vibrat, vt vo-lare videatur, non autem quòd alis munitus eſſe feratur.

Variæ horũ anguiũ differẽtiæ.

NATVRA, ET MORES.

GALENVS in libro de Theriaca ad Piſonem pronunciauit Acontiam eſſe Ser-pentem eminus etiam in animantes proſilientem: ideoq; hoc animal veluti ia-culum hominem adoriens interimit. Eſt enim Serpens velociſſimi motus; pro-pterea Lucanus canebat hunc in modum.

L. 9. Phar-ſal.

Et Natrix violator aquæ Iaculique volucres.

Quamobrem Textor ſcribere ſolebat Acontiam, teli modo ſerpendo ruere, & in obuia-quæq; proſilire; quod non fuit incognitum Reuſnero, quia in Paradiſo poetico ſic canit. H

Miſſilibus Iaculus tormentis obuiaquæq;
Sublimis, Iaculi more volucris adit.

Sed animaduertendum eſt, quòd hoc animal non ſolum è ſublimi loco in prætereuntes animantes ſe iaculatur; verum quoq; ex ſententia Agricolæ, Acontias humi iacens ab aliquo laceſſitus confeſtim corpus intorquens, eminus inſtar iaculi, hoſtem petit. Im-mo, ex Aeliano, iaculatione ita valet, vt ſpatium viginti cubitorum tranſiliens aduer-ſario inhæreſcat. Lucanus igitur narrans interitum Pauli ab hoc Serpente pereuſſi tra-didit Acontiam tam veloci iaculatione ſe vibrare, vt ſaxa funda, & tela arcu vibrata, in comparatione ad motum Acontiæ per aerem tardo motu ferri videantur. Verſus autem Lucani ſunt huius tenoris.

In li. de ar. ſubterr. Li. 8. c. 13.

Ecce procul Janus ſterilis ſed robore trunci
Torſit, & immiſit (Iaculum vocat Africa) Serpens
Perque caput Pauli tranſactæq; tempora fugit

Nil

Acontias
Bellon ij.

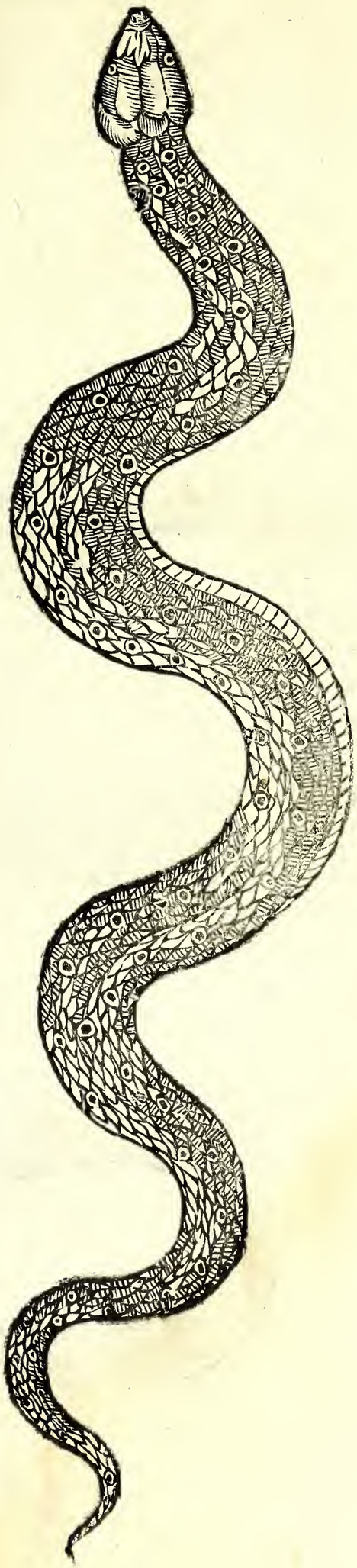

Acontias alter.

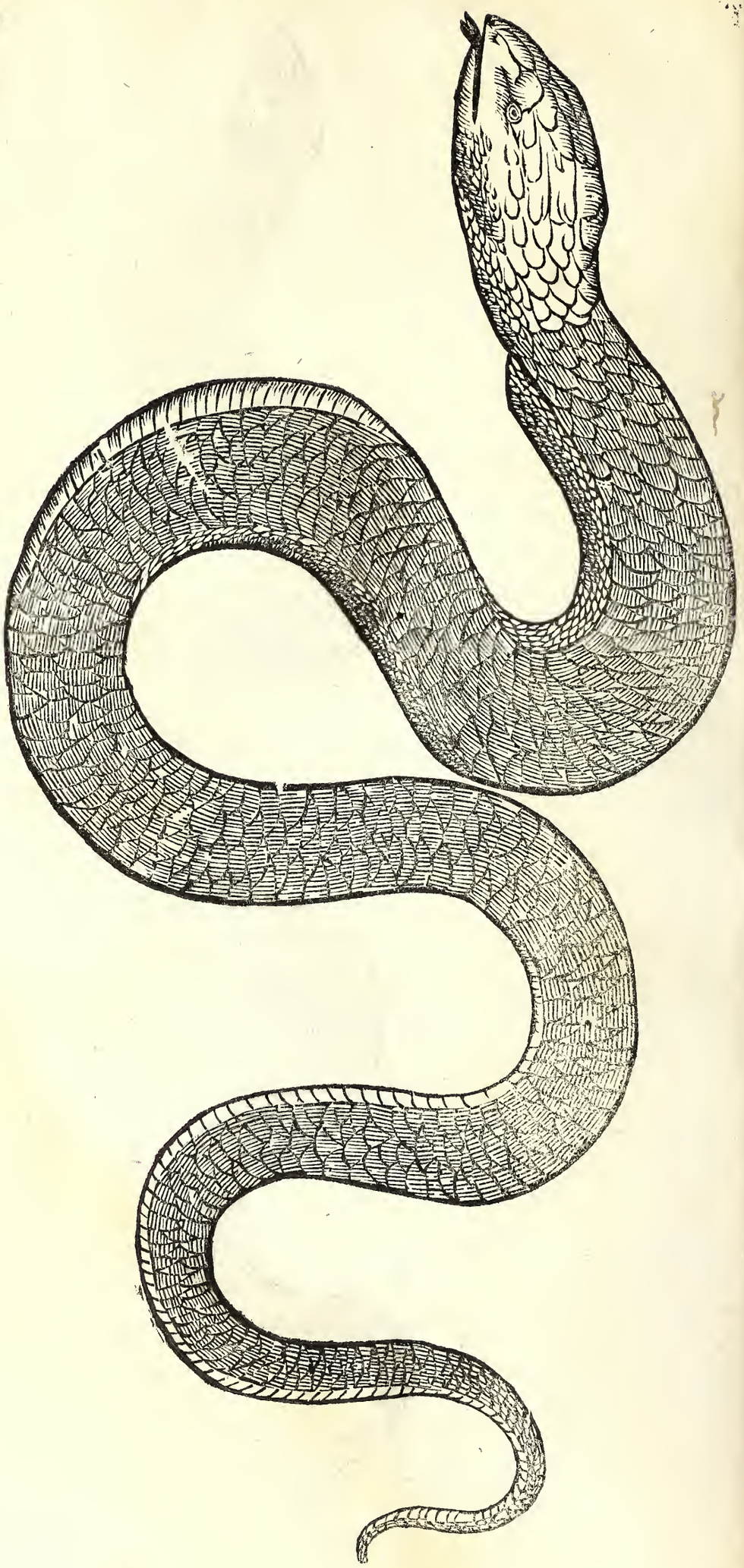

A *Nil ibi virus agit, rapuit cum vulnere fatum.*
Deprehensum est, quæ funda rotat, quàm lenta volarent,
Quàm segnis Scythicæ strideret arundinis aer.

Præterea vaframenta huius animalis ad aliorum dolos non sunt comparãda: siquidem non solum in locis abditis viæ publicæ moratur, vt transeuntibus insidias tendat, sed etiam, ex Solino, arbores ascendit, & se se in orbem contorquens, & caput intra frondes occultans viatores expectat; nam statim se se in illos iaculans, dentibus vulnerat. Vnde Georgius Pictorius in Lerna malorum sic canebat. *In Polyhist. c. 30.*

Insidias ex arboribus conferre conantur
Serpentes Iaculi, qui celeres volitant.

Ad rem quidam, ex Matthiolo, recitat casum pastoris, qui, æstate media, sub arboris vmbra quietem capiens, dum eius socij non procul oues pascentes custodiebant, ab Acontia Serpẽte inter ramos arboris abdito, adeò percussus fuit circa sinistrã mamillam, vt paulò post interierit: quapropter socij audito percussionis strepitu, & viso Ser- *Historia pastoris percussi à Iaculo.*
B pente, cuius natura nouerant, relicto grege, ad proquinquiorem villam perterrefacti aufugerunt.

Neq; id admirari debemus; quandoquidem in Hispaniola noui Orbis insula comperti sunt Serpentes perexigui, coloris viridis, & admodum venenati, qui sola cauda arborum ramis hærentes, reliquo colore propendent, & sine iaculatione sui corporis, incautos prætereuntes desuper mordent. Auicennas quoq; agens de Cazefati, narrat se vidisse in partibus de Hesten hanc Serpentis speciem, quæ intra frondes arborum occultata transeuntibus insidias tendebat. At Albertus Magnus non solum hunc anguem intra frondes latibulari, sed fructus quoque arborum ab illo infici promulgauit: cum tamen nullus probatorum authorum id retulerit: nam si fructus arborum venenari possent, proculdubiò multa animantia interirent. *L. 4. fen. 6. tract. 3. c. 40. Num fructus arborum venenari possint à Serpentibus.*

Insuper tradit Diodorus Siculus, & confirmat Olaus Magnus, apud Syluas odoriferas in Sabæis versari Serpentes coloris rubicundi, & longitudine palmi, qui prosilientes in homines lethali ictu eos perimunt; qui si sint ad Iaculorum genus referendi, le-
C ctori iudicandum relinquimus. Vnum quidem, ex Apollodoro didicimus, nempe hoc animal non solum morsu, sed etiam tactu mirum in modum nocere, idq; confirmauit Aelianus, dum non patientem modò, sed chirurgum quoq; medicantem, communicata tabe, solo tactu lædi asseruit. Quamuis Scholiastes Nicandri, sub nomine Iaculi, duplex Serpentum genus insinuare videatur; dum alios cursu, & iaculatione se mouentes, & venenatos esse scribat, alios verò celerrimos, & innoxios esse tradat; quoniam hoc genus postremum tanquàm innocuum à Nicandro celebratur. Sed aduertendum est, quòd hæc est potius natura quorumdam insectorum, seu speciei cantharidum: sunt enim cantharides paruæ colore fusco per hortos vagantes, quæ si leuiter etiam contangantur, confestim, emisso quodam crepitu, se iaculantur. *Li. 8. c. 10. Insecti quoddã genus.*

LOCVS.

D QVAMVIS Agricola hoc Serpentis genus in Germania incognitum esse scripserit; in alijs tamen multis Regionibus stabulatur. Etenim Lucianus, in Dialogo de Dipsadibus, Acontiam inter Serpentes Libyæ connumerauit, & Ammianus Marcellinus in numero Serpentum Aegypti recensuit. Auicennas fatetur se in partibus de Hesten hunc Serpentem conspicatum fuisse. Item Bellonius per Lemnum, & Rhodum insulas itinerans, se hos angues obseruasse attestatur. Immò regiones Septẽtrionales ab his venenatis bestijs infestari, tradit Olaus Magnus. Deniq; viri fide digni retulerunt Matthiolo, quòd in nonnullis Calabriæ, & Siciliæ locis versantur hi Serpentes, qui ab Incolis, vernaculo nomine, *Saettoni* appellantur. Sed veremur ne decipiantur, quandoquidem illos Priscorum veros esse Iaculos non affirmamus: etenim Serpentes, qui ex Calabria in diuersas regiones à Circulatoribus deferuntur Bubæ, ideſt Boæ, & Serpegerinæ ab illis nominantur: pinnas enim longas, & acutas à capite ad medium vsque corpus gerunt, quibus in altum se attollere, & ritu Acontiæ se eiaculari possunt; qua de re Acontias Veterum esse existimarunt. *In l. de Av. subterr. L. 4. fen. 9. tract. 3. c. 40.*

E

MORALIA.

CVM probatum ſit Iaculos Serpentes eſſe talis naturæ, vt inter frondes arborum abditi, nonniſi inſidias, & perniciem incautis viatoribus machinentur, non iniuria Delatoribus aſſimilari poterunt, qui maligna quadam ducti natura, aliorum dicta, atq; facta clanculum obſeruant, vt aliqui prudenter dictum colligentes ad Dominum deferre poſſint, vt inde poſtea aliquid detrimenti emanet. Hi igitur delatores proprio vocabulo, Iaculi Serpentes erunt appellandi cum nil, niſi proximi exitium moliantur, quorum natura venenata his verſibus affabrè delineatur.

Delatores ſimiles Iaculis.

Gaudia ſumma putat quidam miſcere ſimultris
Litibus, atque homines ad iurgia vana mouere:
Gaudet, & interduũ nixis turbare moleſtis
Pectora, ſic igitur maleſani eſt criminis author.
Ore tenet virus, linguamendacia fingit,
Atque dolos verſat, quibus impugnare nocenter
Concordes animos, & pectora dulcia poſsit.
Sæpè ferit grauiter pharetrato verbere lingua
Inſontes hominum mentes, moreſque laceſsit
Innocuos vitæ, & fautores diſpare voto
Inter ſe ſemper verſari, & viuere poſcit.
Nec tamen interea ſentit ſibi vulnus adactum
Vir bonus, accuſat, quem delatoris iniqui
Lingua, ſed adueniunt ſeri lamenta doloris.
Delatore nihil peius, nil turpius vſquam,
Cuius in ore ſonant lethalis ſibila morſus,
Milleque pictarum fraudum mendacia ſubſunt,
Si videt immoto concordes viuere nexu,
Si ſocios aliquos fidos, ſeu noſcit amicos;
Mortiferum virus rauco de gutture ructat,
Vnanimeſque ſtudet comites à fœdere dulci
Soluere, concordes quæat vt confundere mentes.

F

Rurſus Iaculi Serpentes optimo iure aſſimilandi ſunt conſcientiæ ſtimulis, quibus cor peccantium, ob res perperam actas, identidem pungitur: ſiquidem inſtar ſagittæ, incorda criminoſorum ſe iaculãtur. Ideò de his ſtimulis loquens Pſalmographus ſcribebat. *Quoniam ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi.* Denique ſi Aegyptij ſolebant pictura iaculi bellici, infenſiſſimum hoſtem exprimere: ſatius fuiſſet, in hoc hoſte ſignificando, figura Iaculi Serpentis vti: quandoquidem hic aſcendens arbores inter ramos ſe occulit, vt in cautos perimat, cuius naturam infenſiſſimus, & clancularius hoſtis æmulatur.

Pſal. 30.

G

H

SIGNA VENENI, ET MEDELA.

AETIVS ſcriptis mandauit ex morſu huius Serpentis omnia dimanare accidentia, & etiã grauiora ijs, quæ ictum viperinum concomitari ſolent: præterea his addit putredinem, & defluxum carniũ, quocirca remedia quoq; probat, quæ in profligando viperæ veneno fuerunt commendata; cui ſententiæ Matthiolus adſtipulatur. Cæterùm eſt animaduertendum, quòd Aetius præſcribit ilia auxilia, quæ venenũ potius Serpentis miliaris, quàm Acontiæ debellant, quoniam ipſe eũdem Serpentẽ, nempè Cenchritem, & Acontiã eſſe exiſtimauit. Nihilominus talia præſidia non improbantur, & eò magis, quia Auicẽnas, & Albertus tradiderunt, ob morſum quidem huius

Venenum quibus debellatur præſidijs.

A huius animalis, dolorem grauem, & vehementem generari, qui è loco saucio toti corpori communicatur: deinde omnibus illis præsidijs, quæ valent aduersus ictum viperæ, tanquàm præstantissimis vtuntur.

VSVS IN MEDICINA.

EX felle huius animalis vtilitatem incredibilem, pro suffusione, percipiendam esse astruit Ætius: quoniam promulgauit collyrium ad suffusiones, etiam si fuerint diuturnæ, esse parandum ex lapide scythico cum felle aspidis trito: etenim ex hoc patiens, breui temporis spatio, non parùm commoditatis eliciet. Sit autem, vt inquit Ætius, aspis, qui Acontias appellatur; siquidem fel eius iuxta dorsum, & hepati annexum reperitur. *Collyrium ad suffusiones.*

B

DE DRYINO, SIVE QVERCVLO. Cap. XIV.

ÆQVIVOCA.

C SPLENDESCVNT magis, atq; liquidius innotescunt descriptiones animalium, vel plantarum consimilium, quando altera iuxta alteram exaratur. Idcircò Iaculi historię illam Dryini annectere decreuimus: tum quia Serpens, cuius iconem damus cum Acontia Belloni aliquam similitudinem habeat, tum etiam, quia Iulius Scaliger olim Dryinum ab Acontia ob similitudinem non discriminabat. Itaq; nomina huius anguis cum ambiguitate non careant, illa breuiter debemus examinare. Dioscoridi igitur hic Serpens secus radices quercuum libẽter stabulans δρυῖνος nominatur: cum δρυῖνος apud Lexicographos græcos quernus, & roboreus exponatur: nam δρῦς non solum quercus, sed etiam robur redditur, quoniam robur species quercus esse feratur. Præterea hic Serpens χέλυδρος etiam vocatur: deinde in Lexicis græcis χέλυδρος testudinem etiam marinam, vel aquatilem significat. Insuper ab alijs squarus etiam nuncupatur cum enormi squamarum eminentia, & asperitate exturgescat: At Squarus, in nonnullis Festi codicibus, est piscis, corrupto fortè vocabulo, quasi Scaurus, aut potius Scarus, vt apud probatos authores legitur. *Ordinis ratio.* *Li. 6. c. 12.* *Chelydrus.* *Squarus anguis quis.*

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

D ALIQVI authores non vulgari ingenij dexteritate conspicui Dryinum Serpentem vocatum, quasi Bryinum esse voluerunt: etenim βρύον quoddam villosum in annosis arborum truncis, & conuallibus nascens exponitur, Muscum Herbarij vocant, propterea quòd hic Serpens relictis interdum bryis, nempè musco, & algis, aliò, & potissimùm prata petat humida, vbi moluridas locustarum species, & partus ranarum imperfectos venatur. Hanc opinionem explodendam esse opinamur: quãdoquidem Galenus, expressis verbis, in libro de Theriaca ad Pisonem, Dryinum appellari hunc Serpentem tradit; propterea quòd in cauitatibus quercuum libentissimè latibuletur: quercus enim Græcis δρῦς redditur, & Serpens δρυῖνος, vel δρύινα, vt aliquibus placet, dicitur, vt iuxta primam declinationem inflectatur. Nicander igitur in Theriacis ad rem sic canit. *Bryon Muscum vocãt Botanici.*

Ille

Ille cauas habitat quercus, alibi quoq; fagos. E

Ideò non eſt mirandum, ſi aliquando querculus à Greuino, & à Scaligero nuncupetur. Immò interdum etiam ſecus radices fagorum, teſte Nicandro, ſuum ſternit cubile. Sed Chriſtophorus Encelius Serpentem quoq; à Corylis denominatum alicubi in Germania reperiri tradit, qui nùm Dryino ſit cognatus, lectoribus ponderandum proponit.

Querculus qualis Serpens.

Aelianus Dryinum appellatum eſſe putat, quia in quercubus ſemper habitet, ſed quia à crabronibus vexatus, confeſtim in cauam quercum cõfugiat. Alij fuerunt huius opinionis, quod δρύινος, vel ſecundum alios δρύϊνος, non à δρῦς, ſcilicet à quercu denominetur, quia illius cauitatibus delectetur, ſed quia hic Serpens ſquamis obductus ſit aſperrimis, & cortices quercus æmulantibus: hac de cauſa Latinis aliquando ſquarus, & ſquamus: nempè ſquamis aſperis refertus indigitatur. Aliter nonnullis Græcis nominatur χέλυδρος, quia fortè ſit aſpera cute ad inſtar corticis teſtudinis, quæ Græcis χέλυνη dicitur; vel potius nomine deducto à χέλυς, & δρῦς: quaſi hoc animal cute dura ad inſtar corticis teſtudinis, vel quercus ſit munitum. Apud Heſychium, & Varinum, nõnulli Serpentes κύλινδροι, nempè cylindri nominantur, qui fortè ijdem cum chelydris F erunt. Amplius quidam author innominatus, in Tabula deſcriptionis terrarum orbis, meminit Serpentis Cheriſidal, ſiue Alidras, quod genus Serpentis fumum à terra excitare, & nonniſi in parte interiori Africæ reperiri perhibetur: fortaſſis hic author Cherſydrum, ſeu potius chelydrum intelligere voluit.

Lib. 9. de Anim. cap. 42.

Cur dicatur Chelydros.

Cheriſidal quodnã ſit animal.

Chelydrus, & Andrias dicitur Olao Magno, Ilicinus, & Duriſſos Auicennæ, & Glandoſa Alberto, quia arboribus glandiferis delectetur. Georgius Agricola germanicum finxit nomen, ſcilicet à quercubus Ein Eyſch Schlang, & à fætore Ein Stinck Schlang. Eliota Anglus vocauit hunc Serpentem A'fea Snayle. Bellonius iter faciens ſecus litus Ponti vnà cum Viperario Turca obſeruauit multos Serpentes, & inter alios, Dryinum Veterum, quem ibi Dendrogaila vulgò appellari tradit, dictione ad vetus nomen nonnihil accedente.

Ilicinus Serpens. Li. 3. obſer. c. 51.

Præter nomina hactenus huis Serpentì aſſignata, notandum eſt, ex nonnullorũ Nupcorum mente, hunc Serpentem hydrum, nempè aquatilem, ſeu Natricem vocatum fuiſſe, vel etiam cherſydrum, quia per loca conuallium humecta libentiſſimè diuagetur. Hoc non fuit incognitum Nicandro, quando cecinit hunc in modum. G

Varia nomina huius Serpentis.

Dicendum facili Dryinum nunc accipe mente,
Hydrum etiam quidam, quidam dixere chelydrum.

Neq; aſſertum Nicandri à veritate recedit: quandoquidem Virgilius verba faciẽs de Vmbone Sacerdote, Dryinos appellat hydros, dum canit.

L. 7. Aenei.

Vipereo generi, & grauiter ſpirantibus hydris,
Spargere qui ſomnos cantuq; manuq; ſolebat.

Idem Virgilius alibi hunc grauem odorem, quæ ſuperius hydris aſſignauit, chelydris nempè Dryinis aſſignat ſic canens.

L. 3. Georg.

Diſce, & odoratam ſtabulis accendere Cedrum,
Galbaneoq; agitare graues nidore Chelydros.

Hinc colligimus poetam Hydros à Chelydris, nempè Dryinis non diſtinxiſſe, dum vtriſq; grauitatem odoris aſſignat, quæ Dryino, ſeu chelydro tantummodo competere ſolet: cum authores hydri, ſeu cherſydri hiſtoriam ponderantes, nullius tetri odoris H meminerint. Et quamuis Seruius Chelydros, quaſi Cherſydros, dictos fuiſſe aſſeueret: nihilominus credendum eſt hunc Grammaticum nugatum fuiſſe; cum Chelydrus à Cherſydro (vt fuit annotatum) valdè diſcrepet. Lucanus etiam illos à ſe inuicem diſcriminat, quando ait.

Teter odor aſſignatur chelydris.

Cherſydros, tractiq; via fumante Chelydri.

Præterquamquod vetuſtiſſimi authores Chelydros à Cherſydris differentes eſſe tradiderunt.

DE-

A

DESCRIPTIO.

EDOARDVS Vuotonus scriptum reliquit hunc Serpentem, ratione longitudinis, esse duorum cubitorum, corpore obeso, & squamis asperis vndiq; munito, in quibus paruæ quædam muscæ nidulantur (ob tetrum fortè animalis odorem) quæ tandem animal conficiunt. Colorem tergi subatrũ, & caput æquale Hydro, Chersydro, seu Natrici, latiusculum tamen, & non ita acutum esse promulgat. Georgius autem Agricola quoad similitudinem capitis, conuenit cum Vuotono: nam capiti Hydri aliquo modo est simile; Tergum verò cinerei coloris, longitudinem, & crassitudinem mediocris anguillæ esse, & grauem odorem spirare tradit. At Nicander, quoad capitis figuram, alijs authoribus adstipulatur; nimirum caput inesse Dryino æquale capiti
B Natricis, sed quoad colorem, ab alijs dissentit, dum album tergi colorem esse, canit his versibus.

L. 6. de Dis. Anim. cap. 20.

In lib. de Anim. subterr.

Candidus est tergi color, est æqualis, & Hydro
In capite aspectus.

Cutis qualis sit.

Præterea obseruandum est cute rigida, & aspera, aliquibus maculis etiam referta, esse armatum hunc Serpentem, qui, vt plurimum in multos sinus se contorquet: quamobrem Chelydrus à Poetis rigidus, maculosus, & sinuosus appellatur. Nam quoad magnitudinem, variat, fortè ratione loci siquidem Bellonius in tantam molem quandoque hunc Serpentem excrescere asseruit, vt inuentum, & in sacco impositum rusticus per duo milliaria ferre non potuerit, quin aliquam caperet quietem. Deinde Bellonius huius anguis spoliũ fæno repleuit, quod crassitudinem humani cruris adęquabat.

Li. 3. obser. cap. 51.

C

NATVRA, ET LOCVS.

HVIVS Serpentis natura adeò venenosa, & calida esse perhibetur apud Ardoinum, vt si anguis pedibus simpliciter etiam comprimatur, illicò pedes calcantis pelle nudantur, & crura non mediocri tumore corripiuntur. Alij addunt, quòd manus etiam Chirurgi curantis eamdem affectionem incurrunt. Deinde si natura cunctis animantibus aliquid peculiare ingenuit, quo à se inuicem distinguãtur: profectò hic Serpens iniucundum odorem sibi vendicauit, qui assimilatur fætori dimananti à pręsegminibus tergi equini, quando prius tale corium in aqua diù manens, quamdam veluti putredinem contraxerit. Huius fætoris qualitatem eleganter explicat Nicander his versibus.

Odor teter huius Serpentis.

—— Grauis itq; à corpore fætor,
Qualem dant madidæ corij præsegmina sordes,
Quas tereti radunt ab equino tergore ferro.

D Hæc igitur erit optima ratio, propter quã Virgilius hos serpentes graues appellauerit.

L. 3. Georg

—— agitare graues nidore Chelydros.

Alij poetæ hoc animal fumosum, vel fumiuomum nuncuparunt, quoniam fortè semitam, per quam transit, tetro, & pestifero fumo, seu vapote, vel odore repleat. Lucanus id confirmat, quando inquit.

L. 9. Pharsal.

Natus, & ambiguæ coleret qui Syrtidos arua
Chersydrus, tractique via fumante Chelydri.

Baptista etiam Mantuanus huius proprietatis non fuit immemor, quando cecinit.

Sed simul ossa vorans clades fumosa Chelydrus.

Pamphilus idem videtur asseuerare, quando ait.

O quæ fumiuomos geris Chelydros.

Tandem idem repetit, & decantat Macer his versibus, vt aliqui citant.

—— Seu terga expirant spumantia virus,
Seu tellus fumat, qua teter labitur anguis.

Dry-

Dryinus, siue Quercus Grecini.

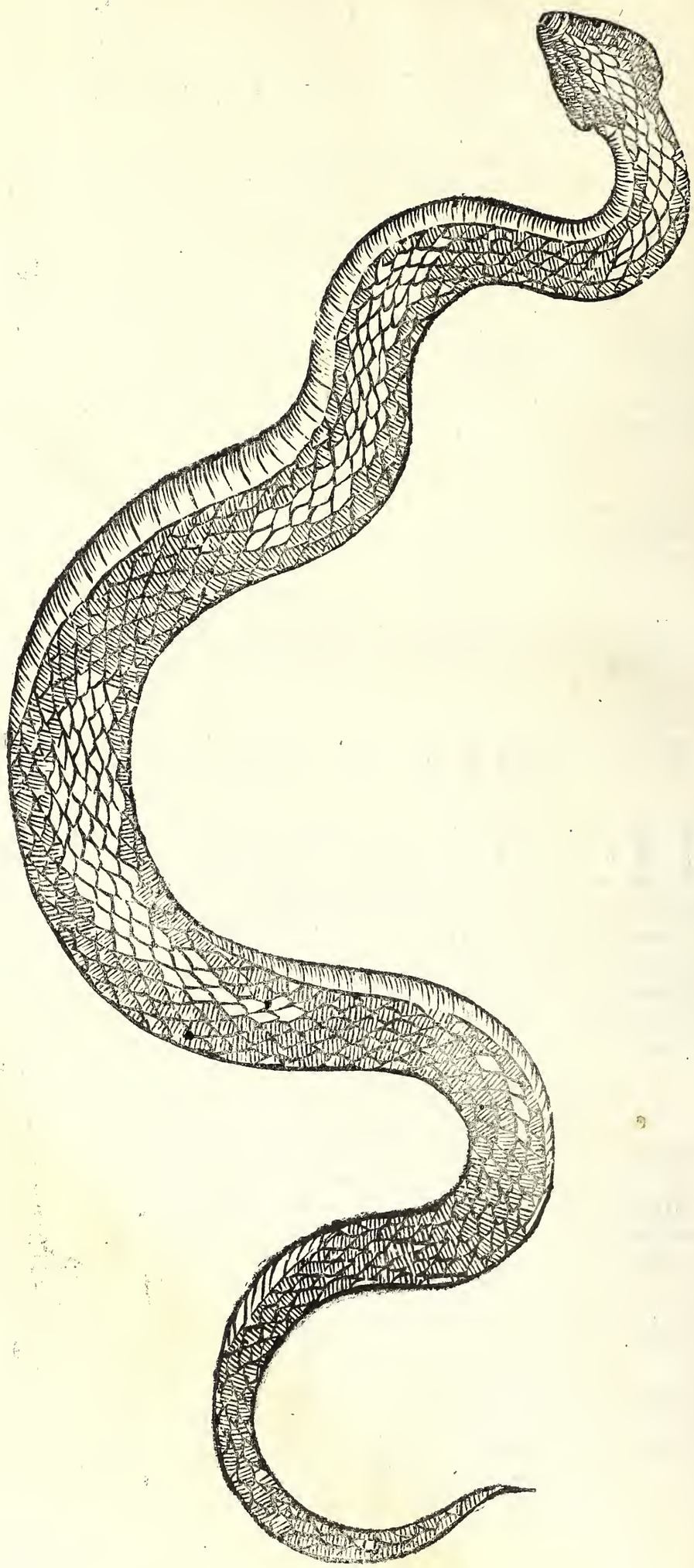

A De his Serpentibus Aelianus fortassis egit, quando Hydros angues in Corcyra nasci prodidit, qui in sectatores se intorquendo, dirum anhelant spiritum, vt illos ab insequendo arceant. *Li. 8. c. 13.*

Hinc elicimus hunc Serpentem, etiamsi ab homine non videatur, naribus, ob insignem fœtorem facile inueniri posse: quapropter Galenus in libro de Theriaca ad Pisonem, pestiferum huius bestiæ memorans odorem, retulit huius interfectorem diri odoris pœna multari; siquidem, per diuturnum temporis spatium, odorem etiam gratissimum, iniucundum esse iudicat. Rursus natura Dryino hanc congenuit proprietatem, vt vexatus à Myope confestim ad cauam confugiat Quercum, vbi occultatus Myopis afflictionem diu vitat: id expressit Nicander in Theriacis hunc in modum. *Qualitas fœtoris humius animalis.*

Hunc si infesta Myops odiosa animalibus ales
Impetat, exesæ cæleri impete robora quercus
Insilit: hic imo constructo in cespite nido.

Myops autem est Insecti genus, Bobus potissimum infestum. Gilius Myopes vertit Crabrones, Aetius verò scripsit Muscas pennis æreis munitas (fortè ob Serpentis fœtorem, cuius sunt amantissimæ) intra squamas Serpentis latibulari, quæ tandem ipsum conficiunt. Vnde fortassis hoc genus Serpentis, huius periculi euitandi gratia, ad cauitates Quercus, Fagi, vel Ilicis tanquam ad sacram anchoram confugit; à quibus arboribus nomen postea sortitur. Neq; admiratione vlla teneri debemus, quòd Serpentes peculiaribus delectentur plantis: quandoquidem Olaus Magnus recitat, in regione septentrionali, innumerabiles Serpentes, ineunte æstate, sub quercubus ducem, cui circa veluti corona eminet, tanquàm apes suum rectorem sequentes, spectari. Qui Serpentes creduntur, Veterum relatione, lapidem flatu suo gignere, eo potissimum in loco, vbi diutius morantur. Pariter ex eodem Olao Magno, aliud spectaculum in Aquilone admirandum obseruatur; nimirum, quod sub radicibus etiam arboris Betulinæ tanta Serpentum copia commoratur, vt ob calorem flatu Serpentum excitatum circa radices, arbor, vrgente bruma, folia non deponat. Quamobrem populus arcanorũ naturæ ignarus, Betulam folia non deponentem contemplans, arborem sacram esse opinatur. Deniq; hic Serpens, vt nonnulli annotarunt, gradiendo per terram se inuoluit: propterea Columella ad hunc gressum alludens sic canebat. *Proprietas anguis septentrionalis.* *Betula folia non deponens.*

B *L. 13. c. 29.*

C

Tum modo dependens trochili, modo more Chelydri
Intortus cucumis, prægnansque cucurbita serpit.

Quamuis aliqui in his Columellæ versibus loco Chelydri, legãt Cylindri; vtcumq; sit, iam superius relatum est, apud Hesychium Cylindros Serpentes esse.

SIGNA VENENI.

DIOSCORIDES monimentis mandauit, quòd Dryini morsum pustulæ, molesti dolores, nec non erosiones, & tormina consequuntur. Immò Galenus in libro de Theriaca ad Pisonem, ob grauem Dryini perniciem, solo tactu carnem pelle nudari, & quod maiori admiratione dignum est, manus etiam chirurgi curantis eodem modo periclitari testificatur. His addere possumus tetrum odorem, qui pernicie veneni intus crassante, cunctis membris communicatur. Deinde in circuitu fauciæ partis sanguis ob vehementiam doloris ibi collectus, contracta putredine nigrescit, & statim etiam in toto tumoris ambitu talis color generatur. Item, veneno ad penitiores partes penetrãte, mentis angor, & oculorum caligo oritur ex penuria spirituũ, consequenterq; ex imbecillitate naturæ succumbentis. Omnes præterea corporis meatus ita exsiccantur, & contrahuntur, ne lotium, & flatus exire possit. Accidit quidem interdum, ob varium subiecti temperamentum, vt humores in capite fusi, hominem somnolentum reddant, & cum vias spirituum inæqualiter obstruant, tremor totius corporis inde manat. At humores in ventriculi cauitate contenti fluitantes, aut singultum generant, aut, iuxta dominium humoris, vomitum materiæ bilioſæ, aut sanguineæ excitant. Hæc omnia symptomata recensuit Nicander in Theriacis his versibus Latio donatis. *Li. 6. c. 49.* *Color partis fauciæ qualis.* *Vomitus materiæ bilioſæ.*

D

Qvòd

Quòd ſi cui prehenſum Dryinus talumue pedemue
Læſerit, à toto ſe ſpargens corpore fertur
Triſtis odor, ſurguntque nigri, qua plaga tumores;
Mœſtaq; triſtitia, & lacrymabilis opprimit angor
Comprehenſam morſi quadam caligine mentem,
Et periens nimio facieſcit forma dolore:
Vſque adeò paſcens abſumit membra venenum.
Quin etiam obfuſcans obducit lumina nubes,
Et miſerè affectum perdit lethaliter ægrum.
Sunt etiam, eiuſdem, qui morſi dentibus anguis
Inſtar balantum ſoleant clamare caprarum,
Siue ouium, & grauibus torti cruciatibus angi.
Pallidus vrinæ liquor it, torpenſque veternus
Ingruit, & crebris quaſi ſingultibus ægri
Hunc ſimilem felli vomitum, nunc ſanguinolentum
Eiiciunt, ipſumque malum facit arida labra,
Poſtremòq; grauem fundit per membra tremorem.

Præterea Aetius, Paulus Ægineta, & alij Authores non vulgares aſſertis Nicandri adſtipulantur, confirmando etiam illud ſymptoma, nimirum demorſos ab hoc animali, ritu caprarum, vel ouium balare; quod repetijt poſtea Reuſnerus in Paradiſo poetico ſic canens.

——— quem dente momordit
Lethifero, carpæ, balat, ouiſque modo.

Ratio huius ſymptomatis inde naſcitur, quoniam ob vehementem corporis ſiccitatem, meatus omnes contrahuntur: quapropter patientes vociferantes, vocem ouium edere videntur. Ælianus verò illa ſymptomata, quæ in morſu Dryini hactenus fuerunt obſeruata, ab ictu Hydri, vel Hydræ, & Cherſydri dimanare retulit; quoniam hæc nomina Serpentum confundit. Etenim alibi ſcripſit ab Hydra percuſſos talem fætorem contrahere, vt nemo illi appropinquare poſſit, præter caliginem oculorum, & tremorem, quæ ſymptomata morſum prædictum conſequuntur. Alibi verò promulgauit Apollodorum in libro de Theriaca ſcripſiſſe pedem Cherſydros calcantem cute nudari, & ob tabificam virtutem, chirurgum etiam medicantem idem periculum incurrere. Quocirca colligimus ex verbis Æliani, ipſum omnia ſymptomata morſus Dryini, ſeu Chelydri, ictibus Hydri, vel Cherſydri perperam attribuiſſe.

Li. 4. c. 17.

Lib. 8. c. 7.

MEDELA.

TRADVNT rerum naturalium indagatores leontophonon herbam ſponte in illis regionibus creſcere, in quibus humano generi Leonũ ſæuitia inſidiantium exercetur; quoniam illos occidit. Pariter frequens quercus, ex Porta, conſpicitur, vbi Dryini Serpentes diuagantur; vt natura hominibus indicaret, huius arboris virtute, Dryini virus eſſe debellandum. Præterea radices quercus inflexæ, & circumuolutæ ſunt, à ſummo ad imum ſenſim deficientes, corpuſque gradientis Dryini imitantur. Vnde ex hac ſignatura collegit forſan Dioſcorides fructus, necnon radices quercus, & aliarum glandiferarum plantarum contuſas, & applicatas Dryinorum ictibus quamplurimum eſſe profuturas. Prædictis addit Dioſcorides ariſtolochiam cum vino hauſtam, trifolium, & radicem haſtulæ regiæ eodem modo ſumptam. Hæc etiam præſidia commendat Auicennas, deinde cuncta illa, quæ ictibus viperarum non mediocriter conducebant. Greuinus origanum in mortario contuſum, & morſui impoſitum, lixiuium cum oleo, & theriacam probat, atque omnia illa medicamina, quæ in ſanando Natricis morſu ab Authoribus præſcribuntur.

Li. 4. Phyt. cap. 2.

Virtus arborum glãdiferarum.

Li. 6. c. 49.

A

VSVS.

OLIM in sacrificali Lyei, siue Bromij apparatu Chelydri adhibebantur, dum mulieres tyrsigeræ prædictos angues ore discindebant, & caprum supra aras cædebant; cuius sacrificij meminit Prudentius poeta contra Symachum his versibus.

—— Baccho caper omnibus aris
Cæditur, & virides discindunt ore Chelydros,
Qui bromium placare volunt, quod & ebria iam tum
Ante oculos regis Satyrorum insania fecit.

Quam sententiam videtur stabilire Georgius Fabritius, dum scribit se Romæ in templo Bacchi (quod hodie sanctæ Constantiæ est consecratum) in marmore sepulcri propè in-
B fracto, hoc sacrificij genus conspicatum fuisse. Vbi Bacchantes insculptæ angues ore gestantes, & caprum ducentes conspiciebantur. An verò illi Serpentes, vt recitat Prudentius, essent veri Chelydri, de quibus in præsentia habetur sermo, valde dubitandum est: nam Poetæ sæpè sæpius speciem pro genere, & genus pro specie vsurpant. Quemadmodum etiam Silius Italicus, quando de Marsis Populis sic canit. *Vsus in Sacrificijs Bacchi.*

Et bellare manu, & Chelydris cantare soporem,
Vipereumq; herbis hebetare, & carmine dentem.

Siquidem poeta fortassis hoc in loco, Chelydri nomine, præter viperam, quodcumque venenosi Serpentis genus significare voluit.

DE ELAPHE, SIVE ELAPE, aut Elope. Cap. XV.

C

ÆQVIVOCA.

SERPENS Elaps, vel Elops si fortè Elephantias est, vt nonnulli tradunt, solo tactu, more Dryini (referente Eliota Anglo) squarosam cutis affectionem generat: ideoq; post Dryinum, hunc memorare libuit. Sed posteaquam hoc vocabulum, Elops, diuersa denotat animalia: propterea æquiuocationem in præsentia aperire operę pretium est duximus. Etenim, præter Serpentem, ἔλοψ piscem rarum significat, quo capto, nautæ ob secundam nauigationem, se, suaq; nauigia sertis coronant, deinde maximo plausu, & tibiarum sono ad litus appellunt. Et fortè hoc piscis genus olim ad cænas insigni magnificentia, ingentiq; epularum apparatu instructissimas deferebaD tur; quandoquidem Ouidius hunc piscem pretiosum appellauit in fragmento operis de piscibus, quando cecinit. *Elops piscis rarus.*

Et pretiosus Elops nostris incognitus vndis.

Neq; debemus admirari; siquidem in lauto quodam conuiuio apud Athenæum, hic piscis memoratur, & ἔλαφος per ω in vltima scribitur; quemadmodum etiam in quodam græco piscium catalogo ἔλαπος legitur. Præterea Theodorus Gaza ἔλοπα Aristotelis reddit Accipenserem. Vnde postea Martialis non immemor bonitatis huius piscis canebat. *Accipense piscis.*

Ad palatinas accipensera mittito mensas,
Ambrosijs ornent munera rara dapes.

Itaq; si multi authores accipenserem sturionem nuperorum esse volunt, rarum, & singularem piscem esse non erit mirandum: cum nostra etiam ætate in sumptuosis, & lautissimis cænis desideretur. Alioquin ἔλλοψ per duplex λλ exponitur, cui vox in gutture præcluditur, vel qui vocem edere nequit, vt mutus, quapropter hoc vocabulum à Poetis græcis pro epitheto piscium vsurpatur. *Elops mutus exponitur.*

NOMINA, EORVMQVE ETYMVM.

L. 2. obſer. c. 51.

CVM ſit apud nos controuerſum, an varia nomina, quorum etymum hoc in loco ſumus expreſsuri, vnum, & idem animal ſignificent; rubricam ſynonimiæ vocabulo inſcribere noluimus. Bellonius igitur in obſeruationibus animad-uertit, apud Incolas Lemni inſulę verſari Serpentem vulgò Laphiari nuncupatũ, quem eumdem eſse ſcribit cum eo, qui à Veteribus Elaphis appellabatur: fortaſſis Elaps, vel Elops ſcribere voluit; niſi Elephantiam iutellexerit, quem Serpẽtem Eliota Anglus nomen inde ſortitum eſse tradit, quia demorſos in lepram, ſeu Elephãtiaſim inducat. Aliter Elaps, vel Elops Serpentis nomen eſt, quem inter innocuos Nicander in Theriacis enumerauit his verbis.

Αλλὰ γεμὴν ἄβλαπτα κινώπετα βύσκεται ὅλην,
Οὐς ἔλοπας, λιβυάς τε, πολυσπείρεας τε μυάγρας
Φραξονται.

Quorum verſuum ſenſus ſic latino ſermone redditur.

Per denſas habitant ſyluas, per opacaq; lustra,
Quos Elopas, Libyaſq; coronatoſq; myagros
Dicunt.

Elops cum Cæcilia cõfunditur.

Nonnulli interpretantur ἔλοπας διὰ τὸ ἐλλείπειν τὴν ὄπα, quoniam illis deficiat viſus. Verùm hi ſcriptores hunc Serpentem cum Cæcilia confundunt, quæ Græcis ob cæcitatem Typhlops vocabatur; vt in proprio capite enucleatum fuit. Alij tradiderunt Elopes, vel Elaphes dici quaſi ceruinos angues; fortè ab ἔλαφος, quæ vox ceruum ſignificat, aut quia huiuſmodi Serpentes, ceruorum more, ſint meticuloſi, aut quia celeri curſu ferantur. Clariſſimus Faloppius in libro de Tumoribus præter naturam, ponderans auxilia ad diſſipandas ſtrumas neceſſaria, meminit Ceruonis anguis, dum retulit longa conſuetudine apud Nationem Apulam receptum eſſe, vt hoc genus anguis pro diſſoluendis ſtrumis vſurpetur: ſed cum poſtea hunc eumdem Serpentem Caprimulgam etiam nominet, Boam intellexiſſe videtur. Deinde idem Author in eodem libro, pro delenda lepra Cerueram anguem commendat, alio nomine, Anzam nuncupatam: cum tamen intellexerimus anguem Aeſculapij apud Patauinos Anzam cognominari. Vtcumq; ſit, Authores in nominibus huius animalis conuenire non videntur.

Cap. 18.

Ceruone.

Ceruera.

Cap. 22.

DESCRIPTIO.

MONACHI, qui commentati ſunt Meſuem, promulgarunt Serpentes quoſdam ceruinos ſimiles eſſe nigris illis, qui multis in regionibus, & potiſſimũ in Apulia ſunt notiſſimi, neq; multum veneni participant: quapropter per hos fortè Boas intelligere voluerunt. Nos in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis, quod olim fuit doctiſſimi Vlyſſis Aldrouandi, inuenimus coloratam iconẽ Serpentis, lõgitũdinis triũ pedũ circiter, cuius venter lutei eſt coloris, & tergus coloris leucophæi, cum tribus lineis nigris à capite ad caudam vſq; percurrentibus. Sub icone hæc nomina extant ſcripta. Elope, vel Elape, fortè Nicandri, Elaphis quorumdam, Laphiati incolis Lemni inſulæ apud Bellonium. Elephantias fortè, & Ceruone. Quamobrem vt Lectores huius animalis figuram contemplari poſſint, illam hoc in loco exhibemus.

Deſcriptio Ceruonis, cuius icon datur.

ME-

Elaphis
Ceruone.

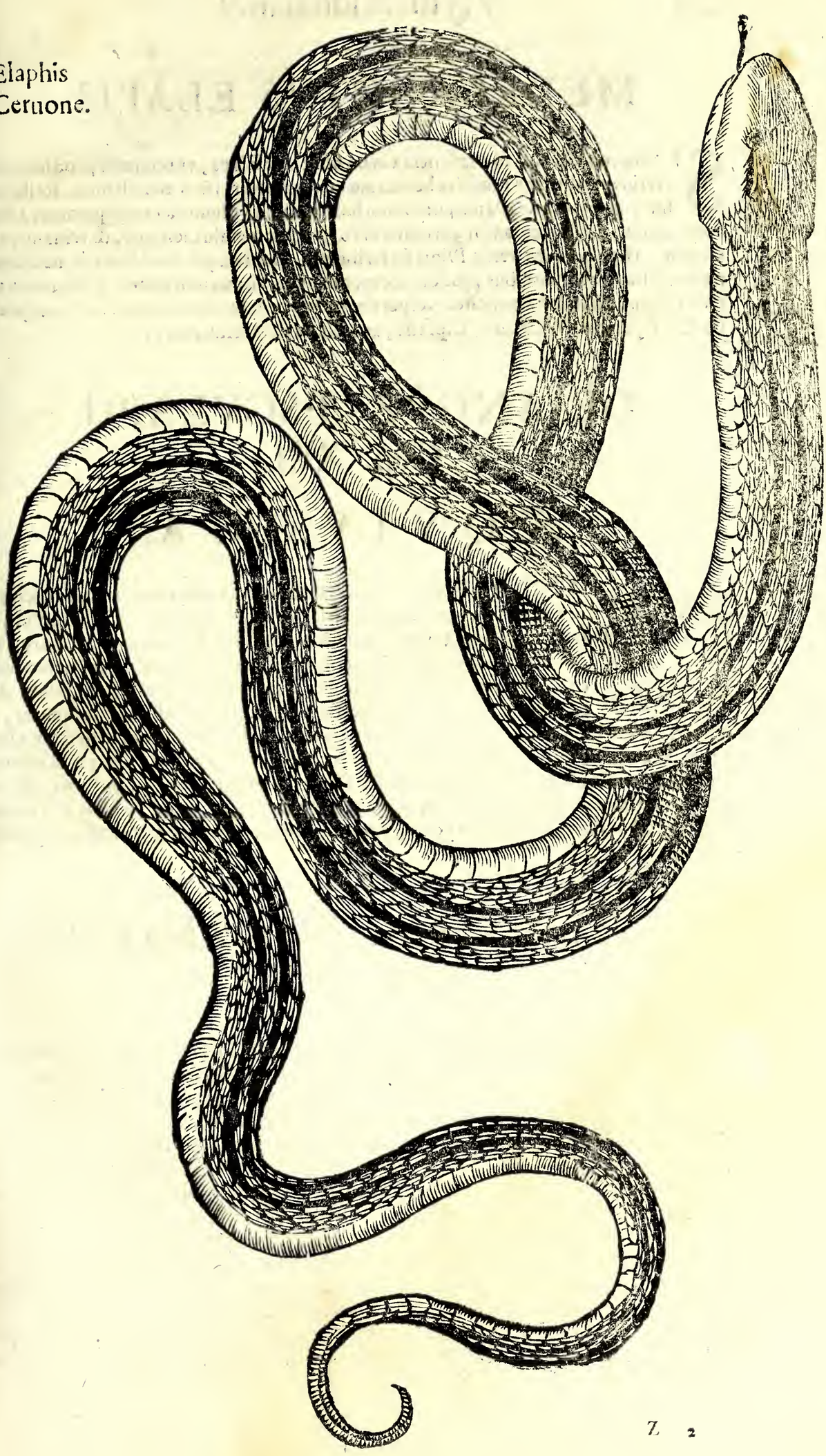

MEDELA ICTVS ELAPIS.

SI Serpens, de quo in præſentia verba fiunt, eſt Elaps, vt nonnulli prodiderunt. Aetius examinans præſidia beſtiarum venenatarum ictus debellantia, ſcribebat hunc in modum. Elapis porrò morſum tormina voluuloſa conſequuntur; aliter communibus auxilijs curantur, maximè verò ijs, quæ tormina leniunt, & vrinam prouocant. His accedunt verba Plinij ſic ſcribentis. Sunt ex piſcibus ſeruatis medicinæ: namq; ſalſamentorum cibus prodeſt à ſerpente percuſſis; necnon contra beſtiarum ictus mero ſubinde hauſto; itaut circa veſpertinam horam cibus vomitione reddatur: peculiariter ſi patiens à Chalcide, Dipſade, aut Elape demorſus fuerit.

Diuretica conueniũt.

Vomitus laudatur.

DE ANGVE ÆSCVLAPII. Cap. XVI.

ÆQVIVOCA.

POSTEAQVAM in capite antecedenti naturam eorum Serpentum ponderare cæpimus, qui à Nicandro inter innocuos enumerantur; libuit in præſentia anguis omnium mitiſſimi hiſtoriam examinare. At quoniam Serpens hic, ad mentem Aeliani, παρεία, ſcilicet Pareas nuncupatur, nonnulla circa ambiguitatem huius nominis annotare decreuimus. Etenim hoc vocabulum aliquando ſubſtantiuè ſumitur, & tunc ex Aeliani ſententia, Serpentem Aeſculapij deſignat: quandoque adiectiuè vſurpatur; ideoq; legimus apud Suidam, & Heſychium ὄφεις παρείας, nempè Serpentes bucculentos; ſiquidem bucculentum animal cognominatur, quod grandi ore, & genis plenioribus eſt inſignitum. Idcircò Ammonius referebat, quòd παρειαὶ oxytonum ſunt genæ hominis; ſed παρεῖαι penam flexum Serpentes quidam ore amplo eſſe perhibentur.

Parea Serpens Aeliani.

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

MVLTA, & rara præſidia, quæ ab Antiquis huic Serpenti ineſſe credebantur, ei tantum & ſplendorem, & dignitatem addiderũt, vt Æſculapio numini valetudinis tutelari dicauerint; illumq; Aeſculapij anguem, necnon etiam Anguem ſimpliciter, ſcilicet per excellentiam nominauerint. Neq; immeritò id factum eſſe conſtat, quia ſolus inter Serpentes innocuus, & benignus eſſe fertur. Apud Aelianum hic Serpens Pareas nuncupatur: propterea ab Ariſtophane in Pluto introducitur Carion ſeruus ſic loquens cum noctu in æde Aeſculapij, anus ollam pulmenti plenam cuſtodiret, & manum extenderet, clanculum ſibilans arrepſi, & manum mordicus tanquam Pareas Serpens arripui: Itaq; apud Aelianum, ex ſententia Apollodori, παρεία, & παρέα ſcribitur: quamuis hoc nomen per ε ſcriptum multis non placeat; nam per ει diphtongum propriam ſcribendũ erat, deriuando nomen à παρειὰ, aut per diphtongum impropriam ſcilicet per η iota ſubſcripto, ſic enim Aeolicè nomen maxillæ ſcribitur. Aut dedncendum erat nomen à voce παρήιον idem ſignificante: quandoquidem hæ voces etiam μιλτοπάρηος, nimirum habens miniatas maxillas, & καλλιπαρηος,

Anguis Aeſculapij cur dicatur. Li. 8. de Anim. cap. 12.

Parea Serpentis Etymologia.

προς habens genas pulchras, ex Varino, per diphtongum ει in penultima scribendę erāt; cum à παρειὰ originem ducant, sed vsus obtinuit, vt per η scriberentur. Aduertendum autem est, quòd παρεια nomen est commune, παρηα Doricum, & παραὶς poeticum.

Itaque Serpens hic vocatur παρειὰς, παρα τὸ πεφυσιωμένας, καὶ μεγάλας παρειὰς ἔχειν. Quoniam maxillas quodammodo tumidas, & magnas habeat: cum παρειὰ Latinis maxilla, & gena reddatur. Alij deriuant etymum à παραος, quæ vox interdum pro πρᾶον mite, & mansuetum significans, vsurpatur. Vnde Paream Serpentem denominatum conijciunt, quoniam tāquam mansuetus à cunctis innoxiè pertractari possit: quamuis prior etymologia magis probetur. Legitur etiam apud Hesychium, & Varinum πυρρίας, nempè pyrrhias Serpens à colore sic nuncupatus. An verò idem sit cum Parea multi dubitant; nam color pyrrhius rufus est, & quidam Serpentes pareæ colorem æris repræsentant; potest autem color rufus appellari: etenim Paroi equi à colore rufo nuncupati fuerunt, vt in historia Equorum relatum fuit.

Alia Etymologia Pareæ.

Paroi equi quales.

Apud Rauisium Textorem, in officina, legitur Pharias Serpens oculis velox, ore lato, morsu non maligno, hac de re Aesculapio dicatus: postea addit absurdum dictu, nimirum hunc Serpentem gradientem in terra sulcum cauda imprimere, quoniam ptopè caudam pedes habeat. Non est reuocandum in dubium hunc authorem de Parea angue locutum fuisse; quandoquidem Lucanus idem nomen vsurpat, quando canit.

Pharias Serpens.

L. 9. Pharsal.

Et contentus iter cauda sulcare Pharias.

Sed melius legitur Pareas, aut potius Pareas: quamuis expositores Lucani id metri causa factum esse tradant. Albertus quoq; citans versum Lucani Phaream appellat. Apud Vuotonum legitur Parous, vel Pareas. Ideo Gesnerus putauit hunc Serpentem esse illum, quem Circulatores Marsi Baron, quasi Paron, vel Pareum nominant. Alij Pagerina, nomine à Parea fortè detorto vtuntur. Idem Gesnerus, ad exprimendum græcum etymum, Germanicè vocat hunc Serpentem Ein Baggen schlang, quia Baggen Germanis idem est, quod bucca, vel gena Latinis. Italis dicitur Bissa bona, Patauij Anza, Bononiæ Bissa Angela, non ab Angelo desumpta nomenclatura, vt multi perperam existimant, sed interpollato anguis nomine, nimirum Bissa Ange: cum anguis, vt superius fuit explicatum, per antonomasiam, hoc animal significet.

Baron anguis.

Pagerina Serpens.

DIFFERENTIÆ.

HVIVS Serpentis, ratione loci, varias esse differentias existimamus: propterea quòd varij authores promulgarūt in diuersis regionibus innoxios etiam Serpentes versari. Gesnerus in primis narrat, ex epistola cuiusdam viri fide digni, oppidum quoddam Vuisziza cognominatum à Cracouia nouem milliaria distare, vbi plurimi Serpentes vagantur, & aliquando in lectis etiam inueniuntur, sed venenatos esse negant, quia nemo vnquam ab illis læditur. Sunt etiam, ex Olao Magno, domestici Serpentes in extrema Aquilonis plaga, qui lacte vaccino, aut ouino alti, cum infantibus sub tectis colludunt, & plerumq; in eorum cunabulis, tanquàm fidi custodes dormiunt. Verùm si quandoq; incendio domus deleatur, aut incolæ, pestilentia læuiente, pereant, in antris ędium Serpentes conduntur, & se adeò propagant, vt nouis habitatoribus magnam difficultatem pariant.

Angues innocui vbi.

Rursus Ioannes Leo, in descriptione Africæ, rem recitat penè admirandam, quòd in monte Ziz Mauritaniæ, quidam Serpentes innocui stabulātur, qui cum hominibus adeò familiariter versantur, vt prādij tempore, nō secus ac feles, aut canes micas à mensis cadentes legant, neq; cuipiam nisi lacessiti iniuriā inferant. Prædictis similes tradit Iulius Scaliger apud Pyrinæos Bigerones diuagari, qui non solum innoxij sunt, sed etiam sub eodem tecto versantes de eadem mensa cibum familiariter capiunt. Iterum Gesnerus prodit, quòd circulator quidam Marsus Venetijs ostendebat Serpentem Pareę valdè similem, capite eleganti, & subflauo, corpore nigricante, maculis purpureis distincto, in lateribus linea quædam secundùm longitudinem conspicua erat, quæ paulò supra caudam terminabat, & infra caput per spatium palmi incipiebat. Longus erat Serpens do-

Serpentes innoxij in monte Ziz.

Serpens Pareæ valde similis.

Anguis Aeſculapij vulgaris.

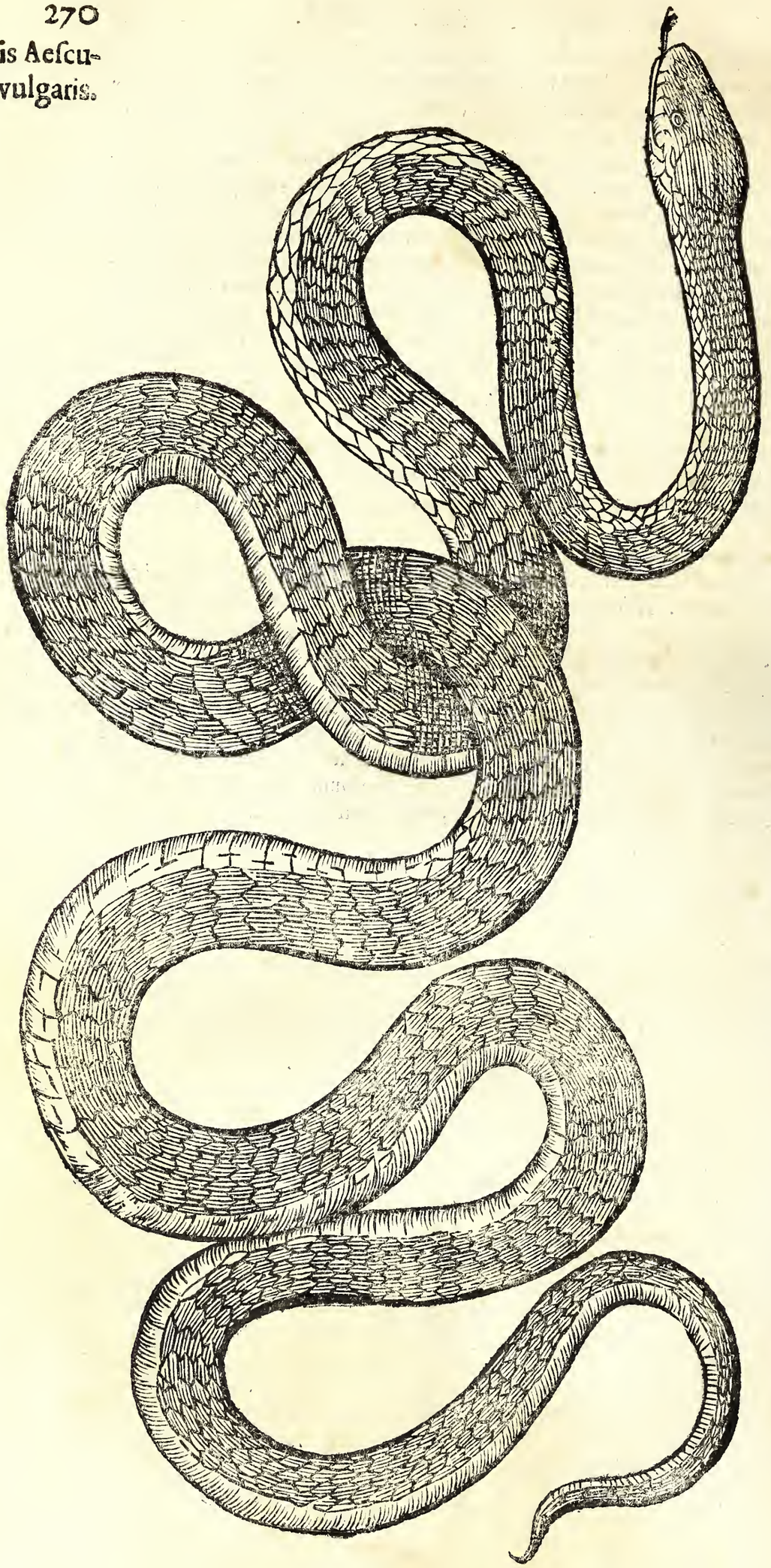

Anguis Aeſcu-
lapij, niger.

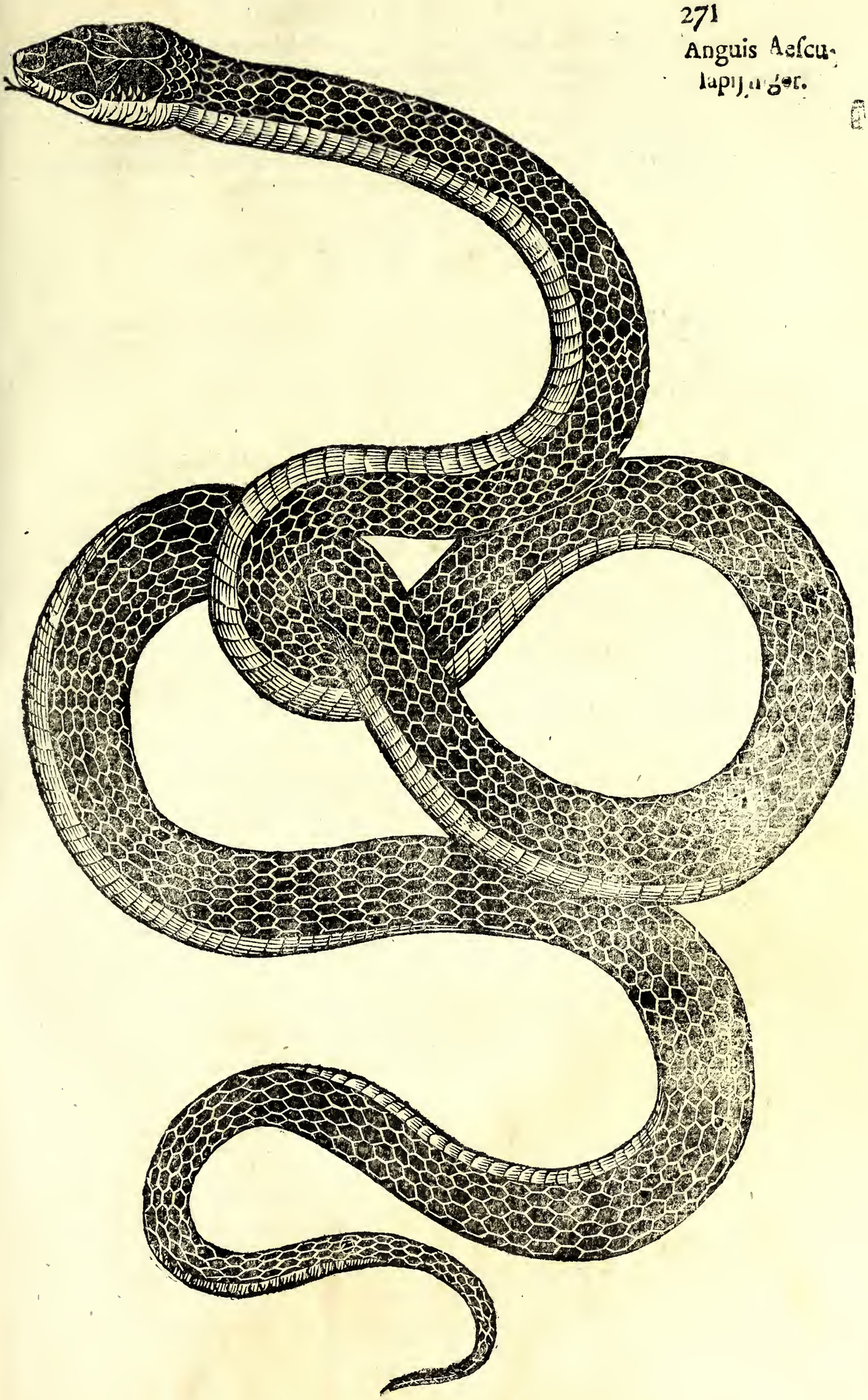

drantes quatuor cum dimidio, & ex plaga orientali delatus erat, inſuper veneni nihil participabat, quoniam circulator totum anguis caput ori ſuo inferebat. Tãdem Edoardus Vuotonus ſcriptis mandauit Paream Serpentem in Syriæ locis potiſſimum verſantem duplicis eſſe generis: nam alij colorem æris referunt, alij verò nigricant, & ſi morſum inferunt non enecant: cum, ob ictis, leuis tantummodo inflammatio oboriatur: hi profectò erunt ſimiles noſtratibus, quorum alter, pallidi eſt coloris, alter verò nigredine perfuſus eſt, quorum icones in ſuperiori pagina exhibemus. E

Vbi potiſſimum verſetur.

DESCRIPTIO.

PAREAS, ex Æliano, lato ore eſſe perhibetur, mordendo nihil nocet, ſed cum mitis ſit, atq; benignus humaniſſimo Deorum Æſculapio fuit conſecratus. Et quamuis Aeſculapij anguis, qui graſſante peſtilentia, Romam aduectus fuit, criſtas habuiſſe tradatur, vt Ouidius recitauit, quando ſic cecinit. F

Li. 15. Metam.

——— cum criſtis aureus altis
In ſerpente Deus prænuncia ſibila miſit.

Quæ prærogatiua noſtro ſerpenti Æſculapij non aſſignatur. Nihilominus notãdum eſt, poetas interdum licentioſis carminibus quaſdam proſequi hiſtorias, illaſque non ſine aliquo figmento exarare. Quocirca Ouidius hunc anguem criſtis fortè inſignitum eſſe finxit, non ſolum vt in animis hominum religionem, ſed etiam vt magnam admirationem augeret, præterquã quod multi ſcripſerunt illum anguem fuiſſe draconem, quare hiſtoria draconis legenda eſt. Noſter tamen Æſculapij anguis oblongus eſt, ſublutei coloris, aut rectius porracei obſcurioris, & magis circa tergus nigricantis. Color partis inferioris prorſus eſt viridis, albeſcens tamen, qua de re vulgo apud nos aliquando dicitur Biſſa bianca. Aut fortè ad contradiſtinctionem alterius anguis Aeſculapij, qui totus nigricat. Dicunt aliqui, quod nota quędam inſtar crucis in dorſo huius animalis apparet, fortaſſis ex quodam ſquamarum, aut laminarum ordine: quamuis in aliquibus hoc ſignum non deprehendatur. G

Noſtratis deſcriptio.

ANATOMICA.

EXTERNIS huius beſtiæ partibus diligenter obſeruatis, internas etiam aliquantiſper ponderare, non à ratione alienum eſſe iudicauimus. Quamobrem omiſſis interaneis, quæ extis, & inteſtinis aliorum ſerpentum non ſunt valdè diſſimilia, de quibus in Anatomicis aliorum anguium, & potiſſimum viperarum diſſeruimus; Sceleton maximè terreſtre, & proinde aridiſſimum huius Serpentis exhibemus longum dodrantes quinq; circiter, in cuius ſummitate caput proportione oblongum proponitur conſiderandum, vtrinque in ceruice duabus paruis eminentijs conſpicuum, inter quas locus vacuus apparet. Maxillæ dentibus vtrinq; multis valdè acutis, & reflexis ſunt armatæ. Præterea Sceleton à capite ad caudam vſq; in magnam exilitatem paulatim attenuatur: quemadmodum vnuſquiſq; in icone ſequentis Sceleti meditari poterit. H

Longitudo ſceleti anguis Eſculapij. Exilitas cõſideranda.

NATVRA, ET LOCVS.

HIC Serpens, quamquam benignus, & mitis, ingentes tamen irarum motus aliquãdo concipiens, non abſque offenſionis cauſa, ictum imprimit. Etenim anguem huius generis duabus vlnis longiorem à quodam iuuene pertractatum obſeruauimus, qui iuuenis, vt in medio anguis corpore nodũ formaret, illum inſtar funis implicabat, dum autem caput ex vna parte, & caudam ex altera traheret, vt nodus in medio magis coiret, anguis ira percitus manum pertractantis momordit, & ex vulne-

re

Sceleton anguis Aeſculapij.

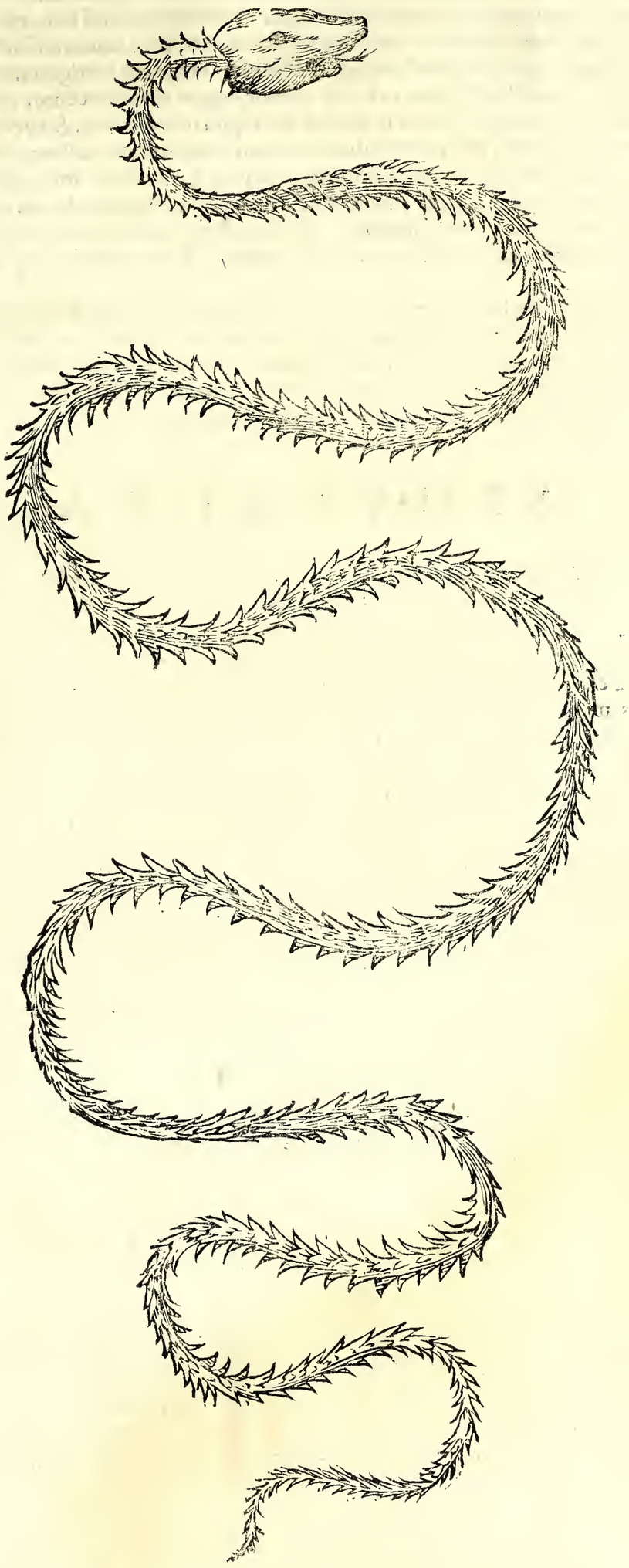

Quod incõmodum ex morſu huius anguis ſequatur.

re copioſus etiam ſanguis effluxit, ſed nullum aliud inde incommodum emanauit: cum hoc animal veneni prorſus expers eſſe feratur. Verumtamen niſi irritetur, ab omnibus facilè tangitur, in ſinu fouetur, & refrigerij gratia, interdũ diebus canicularibus à mulieribus contrectatur, & de collo ſuſpenditur. Amplius in ſignum benignitatis erga humanum genus, viperæ hominibus exitioſæ ab hoc angue vorari dicuntur. Præterea huius animalis excrementa gratum moſci odorem ſpirare traduntur. An verò omnes huius generis Serpentes, & an determinato tantum tempore id præſtent, nondum nobis eſt compertum. Meminimus itinerantes per alpes, & montana loca, æſtiuis diebus, ſecus aliquas ſepes, & rudera, ſuauem veluti moſci percepiſſe odorem, & incolas interrogaſſe, an aliqua planta iucundi odoris ibi ſponte creſceret, & reſpondiſſe talem odorem à quibuſdam albis Serpentibus dimanare. Vnde illos eſſe angues Æſculapij conijcimus.

Hic anguis gratũ odorem ſpirat.

Locus natalis.

Si locum natalem horum anguium inueſtigemus; notandum eſt hoc Serpentis genus, tàm album, quàm nigrum vbiq; ferè in agro Bononienſi, multiſq; alijs in locis Italię ſtabulari, & ita domeſticè cũ hominibus ſe gerere, vt multoties dormitum ituris ſine pauore in lectis inueniantur. Immò pueri hos ſæpiſſimè manibus, & ſinu abditos geſtant, vt timidas mulieres, & cæteros pueros perterrefaciant.

SIMVLACRA.

Sint. 7. Inſula Tyberina quã formam habuerit.

Aeſculapij ſimulacrũ multiplex.

AESCVLAPIVS multis in locis, ſed Romæ potiſſimum in inſula Tyberina, ſummis honoribus cumulatus, & cultus fuit. Quę inſula formam biremis habere videtur, cum eam formam accepiſſe dicatur à naui, in qua Æſculapij anguis Romam aduectus fuit. Nunc etiam (annotante Gyraldo) in Diui Bartholomæi hortis, nauis marmorea cernitur, in cuius ſponda Serpentis reptantis effigies inſculpta eſt, ne tanti Serpentis memoria deleretur. At ſimulacrum Æſculapij ex auro, & ebore à Traſymade Pario elaboratum deſcribit Pauſanias hunc in modum. Sedebat Aeſculapius in throno virgam manu tenens, altera ſupra caput Serpentis collocata, cui etiam canis aſſiſtebat. Rurſus idem author narrat apud Sicyonios templum Aeſculapij fuiſſe, in cuius veſtibulo imberbis Aeſculapius ex auro, atq; ebore fabrefactus conſpiciebatur, ſceptrum altera manu, altera verò fructum domeſticæ pinus ſtringens. Diuulgabant autem illi populi ipſum ex Epidauro in ſpeciem Serpentis ad ſe mulorum bigis vectum fuiſſe. Hinc colligendum eſt hunc Serpentem non ſolùm Romanis, ſed etiam alijs populis fuiſſe impertitum. Euſebius quoq; deſcribẽs Aeſculapij ſimulacrum, baculi quaſi ægrotantium ſuſtentaculi, & Serpentis inuoluti tanquam animæ, & corporis ſalutaris ſigni meminit.

Alia ſimulacra cum figuris anguium.

Demum Pauſanias, in Bæoticis, memorauit ad Ercynæ ripas ædem eſſe, in qua ſignum eſt virgo anſerem manibus præferens, deinde fluuios, & fontes intra ſpeluncam eſſe, & multa ſimulacra ſtantia, quorum ſceptris angues circumuoluti obſeruantur. Hinc aliqui conijciunt eſſe ſimulacra Aeſculapij, & Hygiæ; quamuis alij ſuſpicari poſſent eſſe Triphonij, & Ercinæ: cum non magis Aeſculapio, quàm Triphonio angues ab Antiquis conſecrati fuerint. Plura de his ſimulacris legenda ſunt in primo capite huius libri, ad quod lectorem relegamus.

MORALIA.

SI ex natura maligni Serpentis aliquod morale documentum hauſimus; multò magis ex moribus huius benigni in omnes Serpentis, aliquid percipiendũ eſt. Hyperides igitur in oratione contra Demadem rhetores ſerpẽtibus ſimiles eſſe protulit. Serpentes enim omnes odio digni videntur, ex his viperæ hominibus improbæ, & exitioſæ ſunt; Pareæ verò, nempè angues Aeſculapij viperas deuorare feruntur. Hinc Hyperides ſentire videtur (vt Suidas, & Varinus annotant) rhetores omne ma-

los

A los esse, verùm ex ipsis alios alijs esse hominibus nocentiores, non impunè tamen, quoniam hi postmodum ab alijs rhetoribus superantur. Nos non de rhetoribus, sed de causidicis hanc similitudinem euulgare possumus, qui cunctis nocui esse feruntur: primitus obsunt aduersarijs, dum eorum iura quibusdam rationibus debellare nituntur: magno etiam sunt clientibus incommodo, dum eorum numos, & munera in dies expectant: præterquamquod alij alijs sunt nocentiores, consequenterq; alij ab alijs superantur. De his canebat quidam poeta hunc in modum. *Causidici assimilãtur serpẽtibus.*

Pinguius, & melius siquidem declamat, agitq;
Causidicus, palpet quem tua larga manus.
Sæpè Oratores spatioso ex orbe petuntur,
Vt prolongari iurgia nostra queant.
Vtq; phaleratis verbis diffundere causam
Possint, & legum garrula verba loqui.
Causidico à tali Iudex citò fallitur is qui
B *Iudicij sceptrum simplicitate regit.*

Possumus quoq; hos Serpentes comparare ad illos homines, à quibus, firma animi constantia, aduersa non secus ac prospera feruntur Quandoquidem hi angues benigni summa patientia, à pueris, à mulieribus, & deniq; à cunctis innocuè se contrectari permittunt, & non nisi acriter lacessiti mordent. Idq; non est mirandum, quòd aliquando mordeant: cum patientia læsa in furorem degenerare soleat: iuxta illud distichon. *Homines mites, & patientes his sanguib. cõparantur.*

Qui patitur vincit, tandem patientia læsa
Fit furor, & patiens sit furiosus homo.

Viri autem prudentes vocem populi curare non debent, & linguas mordicus lacessentes stabili patientia nihil pendere, iuxta præceptum hoc disticho contentum.

Nil sapiens curet vani ludibria mundi,
Attendatq; nihil, quod vaga turba ferat.

C

DE HYDRO, SIVE NATRICE. Cap. XVII.

ÆQVIVOCA.

VM in Aristotelis præclara animantium historia hoc scriptum legerimus Serpentũ alios terrestres, alios aquatiles esse, rationi consonũ esse existimauimus, examinata terrestrium natura, ad aquatilium mores ponderandos accedere. Verùm quoniam hydrus apud Hesychium, & Varinum pro determinata Serpentis specie vsurpatur, quæ in aquis dulcibus vitam degit. Ælianus, & Solinus marinos etiam Serpentes hydros nuncuparunt, quos alij Authores græci ὕδρους θαλάττιους, nimirum angues marinos vocitarunt: nos in præsentia de hydris simpliciter dictis per aquas dulces vagantibus, prima fronte, disseremus, vt deinceps de marinis etiam verba fiant. *Ordinis ratio.* *Hydri anguis aquatiles.*

D

Itaq; nominis ambiguitatem cõtemplans, Hydrum æquiuocum esse nomen comperimus: siquidem hoc vocabulum à Poetis, pro quocumq; Serpente interdum sumitur: vt patet in hoc disticho, quod de Hercule in cunabulis degente, & Serpentes manu strangulante circumfertur.

Fertur adhuc infans elisos faucibus Hydros
Alcides nuda dilacerasse manu.

Ouidius quoq; in suo transmutationum opere verba faciens de capillis Medusæ in angues transfiguratis, sic canit. *Lib. 5. Met.*

Gorgoneos crines turpes mutauit in Hydros.

Sexcenta huius generis exempla, quæ apud Virgilium, & alios Poetas leguntur, in medium afferre possemus; sed, breuitati studentes, ad alia æquiuoca huius nominis enucleanda descendemus. Hydrus igitur in historia quadrupedum digitatorum lutra, alio

Lutra Enhydrus vocatur. alio nomine enydrus, ſiue enydris nominabatur. Alij tradunt Hydrum nomen fluuij, E
Hydrus fluuius. & montis fuiſſe, ſed Hubertus Goltzius authores ſententijs variare aſſeuerat: ſiquidem
ſunt, qui Hydrum, ſunt, qui Hydruntum pro eodem oppido in Meſſapijs ſcribant.
Eſt quidem (eodem Goltzio teſte) Hydrus Cretenſium colonia; quoniam hi populi, ob Soli ſiccitatem, rerum omnium penuria oppreſſi, oraculo moniti ad locum irriguum, nempè ad Hydruntum, nondum ædificatum confugerunt. Hydrus hydruntis, ex Perotto, vrbs eſt in litore maris Adriatici inter Leucas, & Brunduſium ſita. Immò in Lexico geographico hydrus, ſiue hydruntum *Otranto* vulgo dicitur vrbs Salentinorum, vbi etiam eſt fluuius eiuſdem nominis, quem fortè memorauit Lucanus, quando cecinit.

Coloni Cretẽſium hydrus dicta.

Hydrus vrbs vbi ſit Li. 5. Phar ſal.

Et cunctas reuocare rates, quas auius Hydrus
Antiquuſq; Taras.

Hydrus cõſtellatio. Fuit deniq; tanti momenti Hydrus apud Veteres, vt locum inter cætera ſydera meruerit. Etenim Hydrus eſt conſtellatio auſtrina, quæ per tria Dodecatemoria, nimirum Leonis, Virginis, & Libræ extenditur, cui alia conſtellatio Coruus nuncupata inſidet. F

Fabula hydri. Lib. 2. faſt. Huius fabulam Ouidius in faſtis proſequitur, dum narrat, quòd Coruus ab Apolline aquatum miſſus, cum diutiſſimè expectaſſet, dum ficus matureſcerent, iiſq; tandem maturis ſatiatus longum Hydrum vnguibus apprehendit, huncq; aquarum obſeſſorem, & longæ moræ authorem coram Apolline ſibi fuiſſe finxit. Verſus autem Poetæ ſic ſe habent.

Fortè Ioui Phœbus feſtum ſolenne parabat,
Non faciet longas fabula noſtra moras.
I, mea, dixit auis, ne quid pia ſacra moretur,
Et tenuem viuis fontibus affer aquam.
Coruus inauratum pedibus cratera recuruis
Tollit, & aereum peruolat altus iter.
Stabat adhuc duris ficus denſiſsima pomis,
Tentat eam roſtro, non erat apta legi.
Immemor imperij ſediſſe ſub arbore fertur, G
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iamq; ſatur nigris longum rapit vnguibus Hydrum
Ad Dominum rediit, fictaq; verba refert.
Hic mihi cauſa moræ viuarum obſeſſor aquarum,
Hic tenuit fontes, officiumq; meum.
Addis, ait, culpæ mendacia, Phœbus, & audes
Fatidicum verbis fallere velle Deum.
At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.
Dixit, & antiqui monumenta perennia facti
Hydrus, Auis, Crater ſydera facta micant.

Natricis æquiuocatio. Hactenus nominis græci huius ſerpentis ambiguitatem meditati ſumus: modò ad latinum vocabulum noſmet conuertemus. Itaque ὕδρος, nempè Hydrus, Latinis redditur Natrix, quæ vox ſua non caret æquiuocatione, etenim ſi Natrix eſt ſerpens, Natrix et- H
Natrix mulier. iam mulierem natandi peritam ſignificat. Amplius Natrix ſcuticam huius ſerpentis
Natrix mulier. fortè figuram emulantem indicat: idcircò Deſpauterius ſcribebat Natricem craſſam,
Natrix ſcutica. & capitatam natibus impreſsam in penultima ſyllaba corripi, & Natricem pro muliere
Natrix plãta quæ. nandi perita produci. Demum planta Ononis non ſpinoſa luteo flore nuncupata, Natrix Plinij Herbariorum Lobellio nominatur, nec fortè præter rationem, quandoquidem in alueis fluminum ſæpiſſimè inuenitur.

SY-

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

CVM hic serpens aquatilis, nominibus varijs, insigniatur; primum à græcis inchoabimus. Nã apud Hesychium, & Varinum ὑδρος, καὶ ὑδραλὴς serpens aquaticus exponitur ἀπὸ τῆ ὕδατος, nimirum ab aqua, qua hic serpens plerumque delectatur. Alioquin ex eisdem Lexicographis græcis χαροπὺς Hydra est apud Cretenses. Item pro hoc serpente ἔνυδρος, siue ἔνυδρις legitur: sed hoc nomen est nimis generale, comprehendit enim quicquid in aquis degit; quamuis Plinius, prædictis nominibus ad hunc indicandum serpentem, aliquando vtatur. Potius χέρυδρος idem nomen, quod ὑδρος sumatur, quoniam hic serpens terram, & aquam colat. Vnde Nicandri interpres id totum explicat hunc in modum. ὁ χέρυδρος ὑδρος πρότερον ἐκαλεῖτο, ὕστερον δὲ χέρυδρος διὰ τὸ ἐν ὕδατι, καὶ ἐν χέρσῳ διατρίβειν scilicet Cherydrus primum Hydrus dicitur, dum colit aquas, posterius verò Cherydrus, quoniam in aquis, & in terris diuagetur. Quamobrem diuersa huius serpentis natura effecit, vt hoc animal varias sortiretur nomenclaturas, quæ non solum apud Græcos, verùm quoque apud Latinos leguntur. Latini enim, hunc serpentem in aquis versantem, Græcos imitati Hydrum, & Natricem appellarunt; quando verò, vrgente æstu, exsiccatis stagnis, & paludibus, hũc serpentem in terris diuagantem obseruarunt, pariter æmulati Græcos animal Amphibium, & Cherydrum indigitarunt.

Nomina græca.

Opinio interpretis Nicandri.

Cherydrus

Animaduertit tamen Perottus, quòd Hydrus pro angue aquatili mare, & Hydra pro fœmina sumitur: dummodo, per Hydram, monstrum illud Lernæum ab Hercule interfectum non intelligatur, de quo postea suo loco verba fient. Et quãdo Aelianus Hydras fœminino genere nominauit in Corcyra genitas, & maligno flatu hominem persequentem reprimentes, proculdubio Dryinos intelligere voluit, qui tetro odore semitas replent. Præterea Latini hunc Serpentem à nandi peritia Natricem cognominarunt, sed notandum, quod vox, Natrix, speciem anguis indicans masculino genere effertur, vt voluit Priscianus. Quocirca apud Lucanum legitur.

Et Natrix violator aquæ, Iaculiq; volucres.

Discrimen inter hydrũ & hydram.

Dryinus hydra dicitur Aeliano. Lib. 5.

Et apud Baptistam Mantuanum habetur. *Natrix inimicus aquis.* Gillius in Aelianum hoc animal Colubrum nuncupauit, nec præter rationem; cum Hydrus, & Coluber aquatilis minimè discrepent: quamuis Plinius scripserit iecur aquatici Colubri, item Hydri tritum, & potum lithiasi laborantibus prodesse, quasi Serpentes diuersos esse statuerit. Nos tamen vnà cum Gesnero vnum, & eumdem esse Serpentem opinamur. Georgius Agricola Calabricum Virgilij Serpẽtem in hoc Natricum genere collocauit. Hermolaus Barbarus in Plinium admiratur, cur à Theodoro Gaza nomen græcum huius animalis reddatur Lutrix, nouum potius nomen fingens, quam prisco Natricis vocabulo vti, quo Cicero, Columella, Lucanus, & alij Authores classici vsi sunt. Quamobrem concludendum est Natricem Latinorum, & Hydrum Dioscoridis à Cherydro Nicandri haudquaquam discrepare. Neq; assentiri debemus Lucano, qui, vt optimè notat Georgius Agricola, Natricem à Cherydro discriminauit.

Coluber aquatilis qualis Serpens.

Calabricus Serpens.

Lutrix Gaza.

Sophocles verba faciens de Serpente, qui Philocteten læsit, modò Hydræ, modò Echidnæ, scilicet viperæ meminit: ideoq; Eustathius iure optimo ponderandum proponit, num duobus his nominibus diuersi Serpentes designentur. Nos, quoad nomina, diuersa esse animantia, sed, quoad mentem Authoris, vnum tantùm esse animal arbitramur: tum quia Poetæ aliquando speciem pro specie, & interdum speciem pro genere vsurpant; tum etiam, quia nonnulli, viperarum aquatilium nomine, Natrices intelligunt, vt Cardanus, qui viperas aquam incolentes (voluit dicere Natrices) aut parùm, aut nihil veneni participare retulit.

Viperæ aquatiles Cardani quæ.

Munsterus in Dictionario trilingui, Zepha, nomen hæbraicum, Hydrum interpretatur, cum aliter hæc vox, in Dictionario hæbraicolatino, aspis, vel regulus exponatur. Præterea multa nomina barbara huius animalis apud Auicẽnæ interpretes, Arnoldum,

& Albertum leguntur: vt Handrius, Andrius, Abides, Kerſudrus, & ſimilia: ſiquidem Auicennas hunc Serpentem in aquis viuentem, ex Græcorum ſententia, Andrium, & in campis degentem Kerſudrum, pro Hydro, & Cherſydro, cognominauit. Inſuper Auicennas dubitat, an Hydra, & Andrius, pro nomine vnius, & eiuſdem Serpẽtis proferri poſſint. Verùm cum Auicennas ſigna morſus Hydræ ſymptomatibus ictus Hydri Dioſcoridis valdè ſimilia eſſe promulget; proculdubio Hydram, & Andrium vnum, & eumdem Serpentem eſſe pronunciamus. Syluaticus Echydrum, & Aſpiſticon, anguem in aquis viuentem, ob vehementiam ſuæ ſiccitatis, eſſe protulit. Italis dicitur Maraſſo d'Acqua, Anglis Vuater ader Polonis Vuodnyuuaz, nempè aquatilis Serpens. Germanis Nater nomine, quaſi deflexo à latina voce, Natrix; Vnde Albertus vocem germanicam, latinam reddens Naderam hunc Serpentem nuncupauit. Padera ab aliquibus profertur, ſed nomen, pro Nadera, aut Nater corruptum eſt. At quem Serpentem Germani hoc nomine, Nater, intelligant, Authores ambigunt. Geſnerus tamen Natricem, vel Cherſydrum eſſe arbitratur. Belluacenſis, & Author libri de natura rerum monimentis mandarunt Naderam eſſe Serpentem in Germania, craſſitudine brachij, colore ventris luteo, & dorſo virenti, cuius halitus adeò noxius eſſe fertur, vt in cortice virgæ recenter cæſæ, & ori animalis admotæ veſicæ felleæ excitentur; immò fulgens gladius pariter ori beſtiæ admotus lingua veneno inficitur, quod ad ſummitatem vſq; gladij defertur. Amplius ſi pes hominis à dente huius animalis vulneretur, illicò maligna qualitas, ob vim igneam veneni, toti corpori communicatur. Idcirco patiens per pedem confeſtim ſuſpenditur, ne venenum aſcendere poſſit. Hinc Geſnerus ab hac ignea vi veneni, Paderam, ſeu Naderam prædictorum Authorum à Cherſydro Nicandri minimè diſcrepare exiſtimauit.

Nomina barbara.

Lib. 4. ſen. 6. tract. 1. c. 29.

Cap. 31.

Nadera, & Padera quæ nomina.

Deſcriptio Naderæ.

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

Hydrus in aquis pulchrior.

HYDRVS in terra verſans Nicandro ſqualidus, & decolor eſſe perhibetur; quaſi in aquis degẽs pulchrior, & nitidior refulgeat. Hucq; aſſertum à doctrina Plinij minimè recedere videtur, qui aliquando pulcherrimum anguium genus in aquis diuagãs Hydros nuncupauit. Alioquin Hydrus formã ſaſpidem refert, præter ceruicem, quæ non ita lata conſpicitur, deinde cinereo eſt colore, & nonnullis notis ſpectabilis, vt Virgilius meminit his verſibus.

L. 3. Georg.

Eſt etiam ille malus Calabris in ſaltibus anguis,
Squamea conuoluens ſublato pectore terga,
Atq; notis longam maculoſus grandibus aluum.

Nicander olim figuram Dryini perpendens, ei caput planum, & humile, quale hydro attribuebat: poſtea paulò inferius hunc Serpentem aſpidi aſſimilabat his verbis.

Nunc mea Cherſydrum facili dic carmine muſa,
Qui pare productu, ſimila ntiq; aſpida vultu
Exprimit.

Scholiaſtes Nicandri Cherſydro duas linguas aſſignauit; ſed hanc proprietatem omnibus Serpentibus communem eſſe opinamur: cum angues cuncti linguas bifidas, & non duas exerere videantur. Geſnerus tradit in balneo Thermarum ad Limagum fluuium ſæpè angues verſari, à quibus neminem læſum intellexit. Hi ſunt dodrante paulò longiores, colore fuſco, vel cinereo obſcuro, cauda tenui, ventre albo, maculis nigris diſtincto, quales in alijs ferè Serpentibus obſeruantur, capite longiuſculo nõ lato, quos Serpentes aliquando in amplam magnitudinem excreſcere audiuit. Iconem huius Serpentis apud Geſnerũ intuens Bellonius, Hydrum eſſe aſſeuerauit. Hos Hydros vulgares eſſe exiſtimamus, qui circa noſtras Thermas Porrectanas aſſiduè verſantur: interdum ab ore fontis Porrectæ veteris vnà cum aqua exeunt, & illice per terram reptantes aufugiunt: illuc enim ratione caloris aquarum confluere arbitramur: immò incolæ nemini vnquam nocuiſſe referunt.

Deſcriptio Hydri Geſneri.

Lib. 16. de Anim. cap. 42.

Ex altera parte multi aliarum regionum Hydri maximam pernitiem afferre ſolent. Nam tradit Creſcias Cnidius, referente Aeliano, in flumine Argade ad Perſicam Sittacem

racem sito, copiosos Serpentes capite albo, reliquo corpore nigro, & longitudine quatuor cubitorum generari, qui interdiu sub aqua natantes viatoribus minimè sunt cõspicui, noctu verò aquantibus, vel lintea lauantibus exitio esse solẽt. Iuba quoq; recitat, referente Plinio, in Troglodytis esse lacum à malefica vi insanum appellatum, qui ter singulo quoq; die saporẽ aquæ mutat, qui primò amarus, deinde salsus, & mox dulcis euadit, vbi Serpentes vicenum cubitorum in vndis versantes obseruantur. Item Gesnerus ex chronicis Tigurinorum manuscriptis pronunciauit, quòd die vigesima quinta Maij anni nonagesimi noni supra millesimum, & quadringentesimum, in Heluetijs Vrbe præclara, Serpens immensæ magnitudinis, sub Ponte Vrsæ amnis, natare visus est, & Spectatores viginti quinq; cubitorum circiter Serpentem fuisse coniectarunt. Nec mirum, quia in Noruegia etiam est lacus, in quo Serpens vastæ molis interdum appareret, quem eminus intuentes longitudinis quinquaginta cubitorum esse existimarunt. Profectò non credimus esse lacus, qui aliquibus non scateant anguibus: nam & Ioannes Boccacius in libro de Lacubus hæc habet. Anius lacus Puteolis vicinus est, quem hodie sudatorij lacum, ob balneum in eius margine situm, nuncupari opinor. Imminet huic ad Austrum mons silicibus plenus, ex quo adueniente Iunio mense multi Serpentium inuicem permixtorum globi in subditum lacum se præcipitant.

Hydri locus vbi.

Hydrus magnus.

Demùm Boam ab hoc Serpentis genere excludendam non esse arbitramur: quandoquidem Georgius Agricola Boam vernaculã, & domesticam Natricem appellauit: præterquamquòd Glossæ Natricem eũdem cum Boa Serpentem esse promulgant. Solinus verò Boam à Chersydro discriminat, dum tradit Calabriam Chersydris redundare, & Boam etiam producere. Hanc sententiam omninò non explodimus, sed præterea addimus hanc Serpentis speciem: nempè Boam, ad Natricum genus referendam esse. Alioquin Hydrus, siue Hydra, ex sententia Leonis Africani, est Serpens breuis, cauda tenui, circa collum gracilis, per Libyæ Deserta, diuagans, & veneno perniciosissimo scatens, cui nullum aliud præsidium, præter amputationem partis sauciæ, resistere perhibetur.

Boa vernacula est natrix.

In Polyhist. c. 3.

NATVRA, ET MORES.

HYDRI, siue Chersydri in vndis versantes voracitati suę deseruiunt, & insatiabilem, profundumq; ventrem, semper pisces, aut ranas esitando, distendunt: quapropter non iniuria Aristides, referente Nicandri Scholiaste, Chersydros λίχνους, nempè gulosos cognominauit. Quare audiamus Virgilium de his loquentem hunc in modum.

Delectatur piscibus, & ranis.

Est etiam ille malus Calabris in saltibus anguis,
Squamea conuoluens sublato pectore terga,
Atq; notis longam maculosus grandibus aluum,
Qui, dum amnes vlli rumpuntur fontibus & dum
Vere madent vdo terræ, ac pluuialibus austris
Stagna colit, ripisq; habitans hic piscibus atram
Improbus ingluuiem, ranisq; loquacibus explet.
Postquam exhausta palus, terræq; ardore dehiscunt
Exilit in siccum, & flammantia lumina torquens
Sæuit agris, asperq; siti, atq; exterritus æstu.

Quamobrem ex doctrina Virgilij, colligimus naturam huius anguis esse talem, vt paludibus aqua redundantibus delectetur, quibus excessu caloris exhaustis, per Solum vagans terrestribus etiam ranis insidiatur: quocirca Aratus, in Phænomenis, ranas Hydrorum cibum meritò appellabat. De hoc etiam Nicander in Theriacis sic canit.

——— ac viridis celeberrimus incola stagni
Infestum ranis odium, non molleq; bellum
Infert, ac siccis vbi desinit vnda lacunis,
Egressus terra se continet hic sua membra
Squalidus, informisq; fouet, feruente sub æstu.

Addit Kiranides Hydrum esse animal vaframentis refertum: quapropter rana, ex sententia Aeliani, huius anguis metu ducta, magno clamore, illum perterrefacere conatur.

Li. 2 de Anim. c. 15.

Cherſydrus
Greuini.

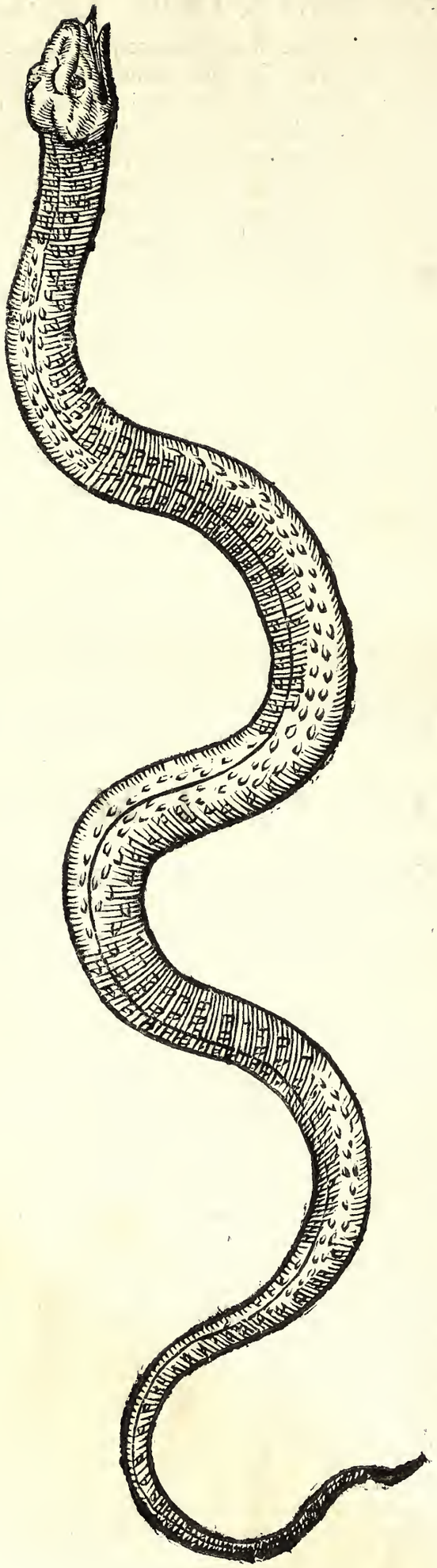

A Ex altera parte rana Aegyptiaca, miro astu Hydrũ Nili fallere nititur, dũ eminus illum conspicata, illicò frustum arundinis mordens, illum obliquum gerit, ne ab Hydro possit deglutiri: cũ Hydrus tam amplo ore non sit refertus, vt ranam, & arundinem absorbere queat. Hinc nõnulli ranarũ Niliacarum prudentia robur Hydrorum superari affirmant. *Astutia ranæ Ægyptiæ.*

Modò quale sit venenum huic animali à natura congenitum iuuestigandum est. Scripsit Apollodorus, referente Aeliano, virus Chersydri ita pernicioſum esse, vt etiam contactus animalis mortui perimat. Hæc sententia non multùm recedit à doctrina Plinij, qui Hydros cæteris Serpentibus veneno minimè iuferiores esse retulit: nam Dædala vrbs Lyciæ, à Dædalo ibi tumulato cognominata fuit, quoniam Hydrus ex amne Nili in paludem egressus eum ad interitũ momordit. Euridices quoq; Orphei coniux Aristeum fugiens, secus fluuij ripam, læthali ictu Hydri obijsse fertur. Quamobrem Proteus Aristeum sic alloquens introducitur à Virgilio his versibus. *Lib. 8. de Anim. c. 5. Li. 5. c. 27.* *Natura veneni hydri.*

Non te nullius exercent numinis iræ:
Magna lues commissa: tibi has miserabilis Orpheus,
B *Haudquaquam ob meritum pœnas (ni fata resistant)*
Suscitat, & rapta grauiter pro coniuge sæuit:
Illa quidem cum te fugeret per flumina præceps,
Immanem ante pedes Hydrum moritura puella
Seruantem ripas alta non vidit in herba.

Præterea nonnulli sunt opinati aquam, in qua Hydrus vel moratur, vel moritur, ob tetrum animalis virus, eadem, quæ cantharides, symptomata parere. Hac igitur ratione motus Lucanus canebat. *L. 9. Pharsal.*

Et Natrix violator aquæ, Iaculiq; volucres.

Idem repetit Georgius Pictorius in Lerna malorum, quando canit.

Natrix humorem circa vitalia fundit
Lethiferum, puræ, qui violator aquæ.

Huic opinioni adhærens fortè Columella monebat nõ oportere paludem ædificijs esse proximam: nam exsiccata, ob calorem æstiuum, vligine, Natricũ venenatæ pestes erumC punt, ex quibus cæci morbi sæpè contrahuntur, quorum causas medici perscrutari minimè possunt. Amplius hunc Serpentem in terra versantẽ sęuiorem esse Cælius prædicat, quasi in aqua minus veneni participet. Hoc autem assertum conforme Actij doctrinæ esse videtur, qui Chersydrum in humectis locis esse quidem venenatum, sed per Solum reptantem nocentius adipsci venenum assueuerauit. Idcircò Virgilius exsiccatis paludibus, in herba iacere minimè tutum esse monuit. Versus Virgilij sunt hi. *Natrix in terra magis virulẽtus. L. 3. Georg.*

Postquàm exhausta palus, terræq; ardore dehiscunt,
Exilit in siccum flammantia lumina torquens.
Sæuit agris, asperq; siti, atq; exterritus æstu.
Ne mihi tum molles sublio carpere somnos.
Neu dorsonemoris libeat iacuisse per herbas:
Cum positis nouus exuuijs nitiduſq; iuuenta
Voluitur, aut catulos tectis, aut ouа relinquens
Arduus ad Solem, & linguis micatore trisulcis.

D Aliter hoc Serpentis genus in aquis degens minus venenatum esse fertur: quoniam Cardanus de Natricibus agens, viperas vndam incolentes, aut parum, aut nihil veneni participare prodidit, neq; mirandum est hos angues à præclarissimo Cardano viperæ nomine fuisse donatos: siquidem meminimus in Geoponicis græcis legisse, Hydrũ, exsiccatis stagnis, in ἔχιν, nempè in Viperam degenerare. Id autem nobis haudquaquam fit credibile; sed potius, Natrices, vel Hydros viperas aquatiles vulgò dici arbitramur. *Viperæ aquaticæ quales.*

Deniq; hac singulari proprietate gaudet Hydrus, vt lapidem multis virtutibus refertum in capite generet, quem à Serpente degiubto euomi asserunt. Alij Serpentem per caudam suspendunt, & folijs lauri adustis suffiunt, eumque per totius Mundi opificem, obsecrant, vt lapidem deponat, quam excantandi rationem tanquam superstitiosam detestamur. Tandem lapillum ab ore anguis eiectum panno serico excipientes ad vsum seruant, quem postea ad calcem huius capitis manifestabimus. Alij, ex Iacobo Hollerio, angui per caudam suspenso vas aqua plenum subijciunt, in quod aliquot post horas, vel dies eructat lapidem, qui tandem vase exceptus totam aquam absumit. Al- *Lapis genitus in hydris.* *Ratio extrahẽdi lapidis ab hydro qualis.*

bertus aliquãdo ſe lapidem draconitem vidiſſe fatetur à Chelydro, aut rectius Cherſydro, vel Hydro exemptum, nigrum, & pellucidum, in circuitu coloris pallidi, cuius ſuperficies Serpentis icone refulgebat. Item Chriſtophorus Encelius, cum de lapide draconite vbertim pertractaſſe, ſubdit poſtea hæc verba. Noſtri quoq; Hydri, & Cherſydri gemmas nonnunquam in capitibus ferunt, quas vidi. Quare lapides ab hoc authore viſos fuiſſe conſtat: an verò in Serpentibus, vel alibi naſcantur, non obſeruauit. E

Generatio lapidis. Forſitan, vt alij volunt, ex ſpuma mutuæ Serpentum attritionis, verno tempore, excitata, & Sole exſiccata generantur: quemadmodum etiam de Bufonibus explicatũ fuit.

LOCVS.

AELIANVS ſcriptum reliquit Hydras in Corcyra ſtabulari, & adeò tetrum ſpirare odorem, vt appropinquantibus nauſeam generent. Verùm, vt noſtra fert opinio, hic author non de Hydris, ſed potius de Dryinis verba fecit, qui, vt explicatum fuit ſuo loco, ob inſignem fætorem, hominibus nauſeabundi exiſtunt. F

Terracina Italiæ. Tradunt quidem nonnulli circa Terracinam Italiæ, lacum Mycleam nominatum, iuxta ciuitatem deſertam extitiſſe, cuius ciues Hydrorum multitudine pulſi ferunt. Namq; ex Georgio Agricola, omnes paludes, putridis ſcatentes aquis, & piſcibus carentes, Hydris, & ranis redundant, vt palus Agnani inter Puteolos, & Neapolim ſita, & multæ aliæ apud nos, quarum nomina, breuitatis ſtudio, reticemus. Quamuis Hermolaus Barbarus Hydros primùm per terrã reptare, & Cherſydros nominari, poſtea verò in aquis natare ſcripſerit. Nihilominus Priſci Authores totum oppoſitum ſentire videntur; nimirum Hydros in aquis primitùs verſari, quibus exſiccatis, per terram, victus conquirendi gratia, ſerpere.

In paludibus verſãtur.

Hancq; ſententiam potiſſimum amplecti debemus, cum Ariſtoteles in hiſtoria Animalium tradiderit, Natrices in vndis degere victum conquirentes, ſed tempore opportuno oua extra aquas parere. Idcircò Olaus Magnus, in tabula ſeptentrionali, aues aquatiles ſecus quemdam lacum anguem fortè Hydrum roſtro ſtringentes pinxit: delectantur enim Hydri aquis, ſed præcipuè calidis: hac de re deſiderio caloris allecti, in aquis Thermarum, libentiſſimè natarè ſolent. Vnde Geſnerus obſeruauit, quòd Redemptores balneorum ad Limagum lacum, cauentes, ne Hydri alueos ſubeant, laminas ferreas crebris foraminibus peruias emiſſarijs addunt. Tamen hi quoq, Serpentes, aduentante bruma, aliorum Serpentum more, ſubterraneos meatus ingredientes ad tempus vſq; vernum occultantur. Neque putandum eſt, licèt in aquis corruptis verſentur, quod craſſante, ob aeris corruptionem, peſtilentia, immunes ſint: quandoquidem Virgilius de peſte agens ſic canit. G

Vbi oua pariant.

Aquis calidis delectãtur.

Interit, & curuis fruſtra defenſa latebris
Vipera, & attonitis ſquamis aſtantibus Hydri.

SIGNA VENENI. H

SI pro cognitione ſymptomatum morſus huius anguis ad Dioſcoridem confugiamus, is prodidit vulnus à Natrice inflictum dilatari, liuidumque & ingens fieri, ſaniemq; inde atram, & maleolentem dimanare: namq; pus vlcerum æmulari videtur. Alioquin ex Nicandro, ſymptomata concomitantia morſum Natricis, præter enarrata à Dioſcoride, ſunt extrema totius corporis ariditas, & præſertim illius partis, quæ vulneri proxima eſt. Nam cum veneni natura ſicca ſit, omnes etiam partes ægrotantis aridas reddit. Deinde puſtulæ paſſim per corpus exoriuntur, & dolores vehemẽtiſſimi excitantur. Immò quoniam à vaporibus malignis, & venenatis ad caput vſq; elatis, humores liquantur; hinc magna oculorum caligo oritur, & vomitus billis in naturam veneni tranſmutatę ęgrotantem affligunt; canit igitur Nicander in Theriacis hunc in modum.

Sanies vulneris qualis.

Partis ſauciæ ariditas.

Caligo oculorum. Bilis vomitus.

Peſſima

Pessima quas fecit plagas hæc signa sequuntur,
Arida tota cutis circum putret, horribilemq;
Eleuat aspectum, magni, igniticq; dolores
Tandem hominem interimunt, mox plurima pustula surgit.
Ac aliæ ex alia bullæ se parte refundunt,
Et miserum diris turbant affectibus ægrum.

Quamobrem Aetius demorsis à Chersydro accidere illa symptomata retulit, quæ in ictu aliorum Serpentum prima fronte contingunt, vt tumor loci affecti, dolor continuus, vertigo, & vomitus bilioſus. Demùm Auicennas in duobus distinctis capitibus, & sub duobus nominibus, nempè Andrio, & Hydra, de hoc angue verba faciens promulgauit; ex ictu Andri, dolorem vehementem, & partis læsæ inflammationem, nec non vertiginem, & vomitum choleræ fætidæ generari: hinc fit, vt patiens plerumq; hora tertia pereat. Aetius autem legit diem tertium. Quocirca si ægrotans hunc terminum euadit, hoc inde fieri scribit Auicennas, quoniam Hydrus nondum in terram est egressus; tunc enim nocentior euadere perhibetur. Amplius Auicennas agens de morsu Hydræ pronunciauit vulnus huius Serpentis dilatari, & nigredinem adipisci, ex quo deinceps nigra, & fætida extillat humiditas. Hæc igitur Auicennæ verba Albertus Magnus in capite de Andrio omnia retulit.

Symptomata morsus secundum Aetium.

Lib. 25. de Anim.

MEDELA.

PHILOCTETEM aliquot nauiũ Ducem in Lemno insula ab Hydro vulneratum narrat Homerus. Quamuis alij ipsum, dum aram Mineruæ aureæ cognominatæ purgaret, demorsum fuisse memorent. Vtcumq; sit, eum à Græcis ibi relictum fuisse, & magnis afflictatum cruciatibus legimus; quoniam nouerant Sacerdotes Vulcani, cui insula sacrata erat, medicinam salutarem ictis ab angue conferentes pristinę sanitati eos restituere. Denuò Orpheus Menalippo consobrino suo, & venatori, cum ab Hydro in pede percussus esset, & de vita periclitaretur, iussit Scobem Ostritæ, aliàs Oritæ parti sauciæ inspergi; quo facto tandem liber euasit. Propterea de hoc lapide apud Marbodeum sic canitur.

Li. 2. Iliad.

Scobs oritæ. In li. de gẽ.

Lethiferos morsus niger, atq; rotundus Orites,
Quos fera, vel cornu, vel sæuo dente peregit,
Cum roseo mixtus perfectè curat oliuo.
Per vastas Eremos, interq; feras gradientes
Illæsos seruat, morsus ambigendo ferarum.

Cæterùm, cum nostra ætate similia non suppetant auxilia, confugiendum erit ad medicamina, quæ in historia Anguium consimilium fuerunt exarata. Dioscorides tamen, in hoc casu, origanum tritum, & aqua subactum, & lixiuium cum oleo permixtum commendat. Immò corticem Aristolochiæ, aut quernam radicem minutim contritam præscribit; deinde farinam hordei cum aqua, & melle colliquat, & rursus Aristolochiæ drachmas duas cum posca, & deinceps succum marrubij in aceto exhibet. Marcellus in textu Dioscoridis non origanum subactum, sed maceratum legit. Præstat autem subactum, ex sententia Pauli Aeginetæ, vt commodius parti affectæ imponi possit. Præterea Dioscorides, & Aegineta lixiuium cum oleo proponunt. Multi tamen vocem græcam, κονίαν, non lixiuium, sed calcem, vel cinerem interpretantur, nec perperam: quandoquidem calx, vel cinis melius quàm lixiuium cum oleo, & reliquis liquidis permisceri possunt, vt instar emplastri, loco affecto applicentur. Eamdem sententiã amplectitur Cornarius in commentarijs ad Galenum de compositione medicamentorum secundùm locos. Præterquamquòd Aetius quoque eodem Cornario interprete, calcem viuam, & similia cum oleo permisceri iubet: Insuper, ex Ægineta, succus Marrubij probatur; cum in textu græco πράσιε legatur: verumtamen Hermolaus Barbarus legit πράσα, nempe porri, sed perperam, cum succus marrubij, & non porri passim apud Authores in hoc casu celebretur.

Li. 6. c. 51.

Aristolochia, & Origanum pro bantur.

Calx cum oleo commendatur.

Ad finem Paulus Aegineta nasturtium syluestre, aut asphodelli fructum, vel florem,

aut

L. 22. c. 17 aut ſemen fæniculi non improbat; quæ præſidia in textu etiam Actuarij leguntur. Plinius iecore Hydrorum, ipſorummet morſui medetur. Item eryngium non parùm vtilitatis aduerſus Feras venenatas allaturum eſſe pollicetur, & peculiariter in Cherſydri morſibus, ſi illiniatur, efficaciſſimum eſſe prædicat. Neq; omittenda eſt verbenaca, quæ ad mentem Apulei, in ictibus Hydri minimè infrugifera eſſe perhibetur. Præterea magna antidota veluti theriaca, & mithridatiũ, & priuatim, ex Aetio, drachma nucum cupreſſi, cum æqua portione baccarum myrti, ex melle roſaceo, vel vino, in potu exhibita, commoditatis plurimum vulneratis à Cherſydro ſunt allatura. Celſus quoq; ſaucios à Cherſydro, ex panace, praſio, & ſatureia ampliſſimum fructum eſſe conſecuturos promittit; dummodo extrinſecis partibus eodem tempore, ſtercus caprillum ex aceto, vel farina hordeacea cum ſale, melle, ruta, & nepeta apponatur. Tandem Auicennas aliorum opinioni adhærens, emplaſtrum ex calce, calamentho montano, cortice radicis quercus, & oleo paratum vulneri ſuperponit: deinde puluerem nucum cupreſſi, baccarum myrti, & ariſtolochiæ cum vino, vel aceto propinat.

Iecur Hydrorum ad quid.

Magnæ antidoti laudantur.

Emplaſtrũ quale.

Poſtremò morſum Colubri, & remedia fideli hiſtoria exarauit Pareus, qui, dum Carolus Nonus, apud Molinos ageret, accerſitus fuit, vt coquum Dominæ à Caſtroperſeo curaret: hic enim lupulos legens à Colubro intra ſeptem latibulante fuit vulneratus; ideoq; confeſtim dolorem fortè leuaturus, manu ori admota vulnus fuxit; quare lingua intumuit, & brachium ad ſcapulam vſq; eſt tumefactum: indeque graui cruciatus dolore, ſyncope eſt correptus. Itaq; Pareus os patientis theriaca in vino diſſoluta ablui iuſſit: deinde eandem theriacam cum aqua ardenti propinauit. Tumidum brachium, vt ſanguis aqueus, & ſanioſus exiret, profundis ſcarificationibus aperuit: poſtea aqua vitæ cum theriaca, & mithridatio permixta, vulnus abluit. Tandem patientem in lecto calido, ſudore prouocato, vigilantem collocauit; hocq; artificio ægrotus poſtridiè omnium malignorum ſymptomatũ fuit expers: interim vulnere per diuturnum tempus expurgato, & theriaca frequenter loto, patiens paulò poſt conualuit. De Hydris vulgaribus nihil in præſenti trademus, cum rarò quemquam lædant, & ſi aliquam partem ſaucient, nullum aliud ſymptoma, præter ſimplicem ſanguinis fluxum, aut leuem inflammationem, patientem affligit: quemadmodum noſtri ranarum venatores multoties retulerunt, qui, ad coercendas ranas, projecto hamo cum bolo, ſæpiſſimè Hydros extrahere ſolent: cum ambo hæc animantia ijſdem humectis locis delectentur. Idcircò Corinthi erat palma ærea, ſub qua inſculpti erant Hydri, & ranæ, anathema ex templo Apollinis Delphici allatum.

Remedia à Pareo adhibita in morſu colubri.

Hydri vulgares parum noxij.

EPITHETA.

QVAMVIS epitheta in capite de Serpente in genere recitata, huic etiam animanti competere poſſent: nihilominus, quoniam poetæ, præter illa, alijs etiam epithetis hanc ſerpentis ſpeciem ſunt proſecuti; non piguit in præſentia, hæc omnia breuiter exarare. Itaq; Hydrus, ratione coloris, ab aliquibus Græcis μέλας ὕδρος, & à Latinis niger, deinde cæruleus, & liuens fuit nuncupatus. Alij, ratione aſpectus, Hydrum turpem, toruum, & intortum indigitarunt. Alij meditantes huius anguis crudelitatem, eum immanem, ſontem, ſæuum, & ſtridentem appellarũt. Alij, ratione figuræ, longum, & pinguem, & ratione loci, Libycum, & Niligenam nominarunt. Demùm fuit nuncupatus Cadmeus, à Cadmo, Echionius, ab Echione vno ex ſocijs Cadmi, & Gorgoneus à Meduſa Gorgo cognominata, cuius capilli in turpes Hydros transfiguratos fuiſſe Poetæ fabulantur. His addamus, quod Baptiſta Mantuanus Hydros vocat ſepulcrales, aut quia in cæmeterijs aliquando verſentur, aut quia demorſi ab ipſis ad ſepulcrales latebras gradiantur: quamobrem ab eodem authore Hydrus aquis inimicus, & à Lucano aquæ violator fuit dictus; propterea quòd aquę, in quibus hæ beſtiæ frequenter verſantur, ad vſum minimè idoneæ reddantur.

Epitheta ratione coloris.

Cadmeus. Echionius. Gorgoneus.

DENO-

A

DENOMINATA.

NONNVLLOS lapides ab Hydro, vel à Natrice denominatos esse comperimus: nam Camillus Leonardus Pisaurensis, in historia lapidum, Hydrinum nuncupauit lapillum, qui in capite Hydrorum aliquando inueniri solet, cuius virtutes ad calcem huius capitis recitabimus. Rursus est alia species lapidis à Natrice nomen desumens, quam Germani linguam Natricum vocant. Albertus fortè huius meminit, quando scripsit se vidisse lapidem formę pyramidalis ab Hydris, vel Chersydris exemptum nigrum, non pellucidum, & in ciruitu coloris pallidi. Deinde in capite de ophite retulit ophitem Veterum ideo sic appellari, quia colore serpentes repræsentet, & illam speciem lineis cinereis, & nigricantibus Hydrorum lapidibus omnino esse similem: quandoquidem ad Ostium Tangræ, vbi olim regia sedes Caroli Quarti fuit, in arce templum varijs decoratum gemmis conspicitur, cuius parietes vndiq; tali ophite refulgent. Quapropter cum Albertus tales lapides formæ pyramidalis esse memoret, sentire videtur esse illos, quos vulgus linguas Natricum appellat. Nos glossopetras Plinij linguæ figuram repræsentantes esse arbitramur. At illa glossopetra nigricans, quę potius linguæ Pici assimilatur, & tamen à Germanis lingua Natricis nominatur, ex Georgio Agricola, in Saxonibus Luneburgi, in terra aluminosa reperitur. Alioquin glossopetra Plinij figuram linguę humanę exhibet, & deficiente Luna, à Cœlo cadere creditur. Itaq; cum eadem figura pyramidalis in multis lapidibus obseruetur, non casu, sed aliqua ratione hanc lapidis configurationem factam esse existimamus. Siquidem quæ casu fiunt, non in multis, nec frequenter, sed in paucis, & rarò contingere solent. Gesnerus narrat oppidum esse in Germania Ænipontem nuncupatum, in quo glossopetra sesquicubitalis ostenditur. Nos quidem multos huius generis lapides, sed non tantæ molis conspicatos fuisse fatemur. An verò alicuius animalis possint esse lapides affirmare nō audemus, & potissimum cum Gesnerus scriptum reliquerit se nunquam adduci potuisse, vt crederet in Serpentibus tales lapides generari.

Lib. 3. Lapis Hydrinus.

Lingua Natricum.

Glossopetræ Plinij.

Vbi sit glossopetra magna.

B

C

PROVERBIA.

AB aspera, & sæua Hydrorum natura Erasmus hoc prouerbium decerpsit. *Hydris imitior.* quod adagium in homines minimè mites, & immisericordes efferi potest. Recitatur aliud prouerbium ab Antonio Sabellico in quadam Epistola familiari, quod apud veteres authores tum græcos, tum latinos minimè legitur. Adagiū autem est tale ὕδρος ἐν τῷ πίθῳ. nimirum *Hydrus in dolio.* Immò Sabellicus narrat, etiam fabulam, ex qua prouerbium originem duxit. Hæc autem sic se habet. Rusticus quidam cum vinum in dolio cōditum minui animaduertisset, magna admiratione circumspicere cœpit, ex aliqua vasis rima liquor extillaret, & cum nihil comperisset, suspicatus est, num, se absente, vicini ex dolio vinum haurire possent. Itaq; sequenti die ad opus suum exiturus dolium diligenter obsignauit. At reuersus, signis intactis, vinum nihilominus imminui obseruauit. Tunc fortunam agricolarum deplorauit, quę non solum in vite, sed etiam in dolio calamitatem rusticis afferret. Tandem exhausto dolio, Hydrus vini potor in imo vasis repertus est. Tunc res in iocum vulgi abijt: cum admoneat Plinius angues quamquam exiguo indigeant potu, tamen, data occasione, vinum maximopere appetere. Adagium hoc minimè est inelegans, quod erit vsurpandum, quando causa non manifesta, aliquis occulta præmitur calamitate; aut quando author diuturni alicuius mali tandem deprehenditur.

Hydris immitior.

Hydrus in dolio.

Fabula, ex qua Adagium.

L. 10. c. 22.

D

MO-

MORALIA.

HOMINES omni ſceleris genere inquinatos, & veluti quaſdam lernas, & ſentinas vitiorum Hydris, ſiue Natricibus aſſimilandos eſſe arbitramur. Poſteaquam Suetonius, in Vita Cæſarũ, prodiderit, quòd Tiberius ſagaciſſimus ſenex C. Caligolæ ingeniũ ita perſpexerat, vt aliquoties prædicaret exitio ſuo, omniumq; Caium viuere: & ſe Natricem Populo Romano, & Phætontem Orbi terrarum educare. Ex hac igitur maligna huius animantis natura fortaſſis Perciuallius deſumpſit argumẽtum cuiuſdam phrenoſchematis, in quo Natricem effigiauit cum Dicto. HINC HOREO. Cum hoc animal ſiue in aquis natet, ſiue in terris reptet, ſemper cæteris animantibus inſidias machinetur.

In l. Inſig. Phrenoſchema.

Inſuper illi, qui luxu perditam adoleſcentiam inchoarunt, & ferè cum lacte voluptatem imbiberunt Natricibus perbellè comparantur: nam veluti tales angues primùm in aquis viuentes ranis paluſtribus aluntur, & ſtagnis exſiccatis per terram reptantes, ranas etiam terreſtres, ob conſuetudinem, inquirunt. Pari ratione, qui à teneris vnguiculis in aquis voluptatum alti ſunt, per terram poſtea maioris ætatis gradientes, à carnis inquinamento, petulantia, & tandem ab aſſuetudine voluptatum minimè recedere poſſunt: ideoq; domi, foriſq; libidinoſi, impuri, & intemperantes, etiam ſeneſcentes ſemper habentur. Ratio autem eſt hæc.

Laſciui natricibus cõparantur.

Inuetcratus enim fatuus bene viuere neſcit,
Neſcit, & exanimo fœdos depellere mores.

Immò, quod peius eſt, filij, & nepotes ad parentum imitationem, maximo eorum damno, inhoneſtam vitam ducere perdiſcunt: iuxta illud.

Cum pater, & genitrix ollas, pariterq; matellas
Collidunt, pueri cacabos confringere diſcunt.
Fiunt æquales nati genitoribus illic,
Sunt vbi non caſti ſigna, & monumenta pudoris.

Hinc patet, quòd hoc parentibus, & non filijs vitio aſſignabitur.

VSVS IN MEDICINA.

EX Colubro aquatili vtilitatem incredibilem aduerſus venenum rubetæ nos eſſe percepturos affirmat Plinius. Verùm, ex eodem authore, inchoando à partibus ſuperioribus huius animalis, maximus dens Hydri maris, ſi pro dentiſcalpio, in odontalgia, adhibeatur, dolorem ſedat. Immò dentes duo ſuperiores huius anguis ad mitigandum dolorem dentium ſuperiorum, & duo inferiores ad tollendum dolorem inferiorum, ex ſententia Plinij, vtiliter alligantur. Adeps verò Hydri præſertim Niliaci diligẽter colligitur, & ſeruatur; quandoquidem natantes per flumen Nili perunguntur, ne à Crocodilis lædi poſſint. Tandem Plinius, iecore Hydri, ſe lithiaſi mederi profitetur. Syphar, ſiue ſpolium Hydri ab Encelio in vſu medico commẽdatur; propterea quod eius ſuffimẽtum ad vteri, & ſedis prolapſum vtiliter adhibetur. Item in Otalgia celebratur commodum, & ſalutare: quemadmodum Pictorius in Lerna malorum cecinit.

Li. 33. c. 7.

Dentes hydri ad quid

Adeps hydri.

Iecur.

Syphar.

Otalgiæ remedium.

Auribus exuuium confert ſinuoſi colubri
Ex oleo læſis, quod ponit arte ſua.

Totum etiam corpus huius animalis, vel in eius defectu, vipera in olla includitur luto probè circumlita, & in igne ex ſarmentis vitium excitato crematur: ſiquidem huiuſmodi cinerem cum oleo permixtum, ad diſſoluendas ſtrumas, Syluius magnificat. Poſtremo loco examinandę ſunt hydrini lapidis virtutes, quę à varijs authoribus tantoperè celebrantur. Primitus igitur in deſiccandis humiditatibus ſuperfluis, quæ humanum corpus identidem affligere ſolent, non infrugiferum eſt medicamentum. Sed antequam in his caſibus adhibeatur, Geſnerus huius lapidis bonitatem vaſe aqua pleno prius experiri

Strumarũ auxilium.

Examen probitatis lapidis hydrini.

periri necessarium esse arbitratur. Conchæ igitur æneæ aqua plenæ,& signatæ lapidem circumligat,deinde si lapis est genuinus,quotidie cotylas duas,nimirum vncias decem, & octo, aquam decrescere obseruat. Quocirca in Hydrope tanquam summum præsidium commendatur. Gesnerus enim cuidam mulieri hydropicæ hunc lapidem circumligauit, eiusq; ventrem in dies quatuor digitos decrescere animaduertit, donec abdomen ad pristinum, & naturalem situm redierit; nam tunc lapidem abstulit, ne fortè natiuam etiam humiditatem desiccasset. Camillus Leonardus Pisaurensis & ipse hunc lapidem ad Hydropicorum aquam inter cutem absumendam probat, dum Hydropicus hoc lapide circumligatus, trium horarum spatio ad Solis radios manserit: nam fetidissima aqua per sudorem elicitur;sed cautè in vsu huius præsidij incedendum esse monet, quia non solum extraneam, sed connatam etiam humiditatem consumit. At Kiranides hunc lapillum nō modò in superfluo Hydropicorum humore exsiccando,sed in fluxu quoq; lacrymarum, & in aliarum partium ædemate dissipando summoperè extollit. Prædictis addit Camillus Pisaurensis, quòd hic lapis venenatos etiam vermes fugat, & eorum morsibus medetur, item sumptus lapidem vesicæ perfringere perhibetur.

Remedium hydropis.

L. 3. de lapid.

DE NATRICE TORQVATA.
Cap. XVIII.

ÆQVIVOCA, SYNONIMA, ETYMVM.

NON est in dubium reuocandū,quòd Natrix torquata hunc locum post Hydros occupare debet, posteaquàm illorum naturam participans aliquando aquas subit: ideoq; Natrix meritò fuit appellata. Idq; magis confirmare debemus, non solùm quia sit species Hydri, sed etiam quoniam nonnulli hūc anguem verum Theophrasti Hydrum esse autumant. Torquata verò cognomento dicitur, ob nonnullos circulos, vel semicirculos, quibus pars superior animalis, instar torquis, circumdatur; vnde Palumbus etiam Torquatus dicitur, cuius collum circulo quodam veluti torque cingitur. Verùm de hoc cognomento inferius, in rubrica descriptionis agetur. Scholiastes igitur Nicandri hac eadem ratione motus has Natrices πολυσπείρας, nempè multis coronis insignes nominauit. Præterea has etiam vocat μυάγρας, καὶ μυοθήρας: idest murium venatores: cum tamen myagros, vel myagron, apud Dioscoridem, sit etiam herba in campis nascens, de qua suo loco agetur. Addit etiam Scholiastes hos angues alio nomine vocari ῥοφίας, sed satius est legere ὀροφίας, nimirum domestici ostium ὀροφὴ tectum exponatur. Namq; apud Pollucem ὀροφίας ὄφις legitur. Item apud Hesychium ὀροφίας ὄφις τὰν κατ' οἰκίαν, quoniam circa domorum tecta versetur. Propterea apud Aristophanem in Lysistrata ὀφις οἰκουρος, nempè domus custos nominatur. Ideoq; verisimile est ab hoc Serpentis genere mures captari; cum circa domos versanti alius cibus facile non suppetat. Idcircò,quando in historia mustelæ, illius antipathiam cum quibusdam Serpentibus manifestauimus, hos proculdubio intelleximus: cum hi veluti, & mustelæ muribus alantur. Quare Virgilius, quando in Georgicis, Colubrum tectis assuetum memorauit, Myagrum, & Orophiam fortè intellexit; cum hoc Serpentis genus,mures coercendi gratia,circa domus diuagetur. Hinc aliqui colligūt Natricem torquatam esse myagrum Veterum,Hydrum Theophrasti,Ophim quibusdam Græcis,Nerophim hodiè vulgò in Græcia, cuius mas Scorzone, & fœmina Scorzonera ab Hispanis vocitatur, vt aliqui autumant. Alioquin ille Serpens Hispanus, cui herba Scorzonera aduersari fertur, ab hoc Serpente, iuxta descriptionem alibi allatam, discrepare videtur. Deniq; hunc Matthiolus Serpentem nigrum appellat, eundemq; ad remedia morbi gallici requirit, sicut apud ipsum lector videre potest. In Italia aliqui Carbonarium, alij Magnanazzò vocant. Germani, ex Gesnero Natern, alij Bick natern, idest Natrices venenatas, inferiores Germani, & præsertim Belgæ Schnacken dicunt.

Ordinis ratio.

Natrix cur torquata dicatur.

Lib. 4. de mat. med. c. 122.

Serpentes mustelis inimici.

Myagrus Veterum qualis Serpens.

Serpens niger Matthioli.

DIF-

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

AETIVS Myagrum Veterum deſcribere videtur, dum inquit, hunc anguem ex craſso in tenuem caudam abire, lato capite eſse præditum, & mures comedere, neq; morſu necare, ſed inflammationem tantùm inducere. Huius Natricis iconem ad viuum expreſsam ſeruamus in Muſeo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis, vbi conſpicitur tenuis circa collum, & caput, craſſior penès ventrem, qui poſtea in caudam admodum exilem finit. Color tergi nigricat, circa aluum, color inter luteum, & viridem eſt medius lineis nigris virgatus, huius autem nota inſignis eſt in collo, nam maculæ cãdicantes è pallido, inſtar torquis, circulum tamen non abſoluentis apparent. Inter vtraſq; maculas in ſummo ceruicis anguſtum eſt interſtitium duarum forma ſquamularum, vbi maculæ vtrinq; quaſi triangulari figura in acutum deſinunt. Deinde maculæ nigræ ſplendidæ vtrinq; etiam poſt torquem ſingulæ conſpiciuntur.

Deſcriptio Natricis torquatæ.

Olim Geſnerus ſerpentem huius generis conſpicatus longum tres dodrantes, cum quatuor digitis obſeruauit, dorſo coloris fuſci, capite ſimo, & depreſſo. Alibi Geſnerus anguem myagrum, vel Carbonarium nuncupatum deſcribens, ei caput latum, compreſſum, & reſimum aſſignabat, cum colore in ſincipite cinereo obſcuriore, quàm alibi, dorſo toto cinereo obſcuro, maculis vtrinq; ad latera nigris oblongis, & paribus interuallis. At circa collum maximas latiſſimas, & ſplendentes maculas nigras geſtare retulit. In lateribus capitis poſt oculos, ceù calli quidam eminent, vt de Aſpidibus Nicander tradidit. Poſt medium corporis ante principium caudæ, ſquamæ magis diſtant; itaut inter illas cutis nigricans appareat, cum alibi admodum ſint conferctæ. Lingua nigra eſt, & bifida, collo anguſtiori, & ventre craſſiori. Squamæ tamen in ima parte, & latiores, & paululum ſunt candicantes. Venter ſquamas habet tranſuerſas; itaut ſemicirculis ſquamoſis compactus eſſe videatur. In ſupremo capite paruæ, & multæ ſquamæ albæ, deinde in collo albi ſemicirculi cum paucis maculis nigris conſpiciuntur. At dorſum verſus, nigredine paulatim ſe dilatante, plus nigri, & minus albi apparet. Eſt autem hæc nigredo, præſertim quæ longius à capite diſceſſit, obſcurior, nec ita ſplendet, vt de alijs maculis dictum eſt. Cauda, quę paulatim attenuatur, digitos octo circiter, lõga eſt, cuius initium maximè eſt conſpicuum: ſiquidem inchoat, vbi ſemicirculi deſinunt. Deinceps autem pars inferior binis ad exitum vſq; ſquamis conſtat, cum pars ſuperior pluribus, & minoribus integretur. Tandem dentes parui, ſerrati, & duplici ordine, ex Geſnero deſcribuntur: quare hęc deſcriptio Natricem torquatam apprimè repræſentare videtur. Præterea nonnulli obſeruantes caudam huius animantis ex craſſiore in valdè tenuem degenerare, in hanc venerunt ſententiam anguem hunc Spathiurum nominari poſſe, cum cauda inſtar ſpathæ mucronata eſſe videatur.

Opinio Nicandri.

Prædicta deſcriptio quadrat Natrici torquatæ.

Spathiurus ſerpens.

Similem Natrici torquatæ alium eſſe anguem multi atteſtantur, qui vocem edit ſatis ſonoram, & æmulantem voces quarumdam rubetarum, cum tamen hæc magis grata, & ſuauior eſſe feratur: qua de cauſa hunc anguem Natricem rubetariam cognominarunt. Et quoniam Polonis Padaliza eſt ſerpens valdè maculoſus, & venuſtate admirandus, qui ſibilo à ruſticis cognoſci perhibetur: ideò à Natrice rubetaria cũ minimè diſcrepare tradiderunt: quamuis poſtea ictus remedium eſſe referant, vt pes patientis in ſcrobe terræ humidæ per diem naturalem ſepeliatur. Vtcumq; ſit hoc in loco tres icones exhibemus prima erit Natricis torquatæ, ſecunda Natricis rubetarię, & tertia Natricis rubetariæ ſcelcton.

Natrix rubetaria qualis.

Remedium ictus huius anguis.

Natrix torquata.

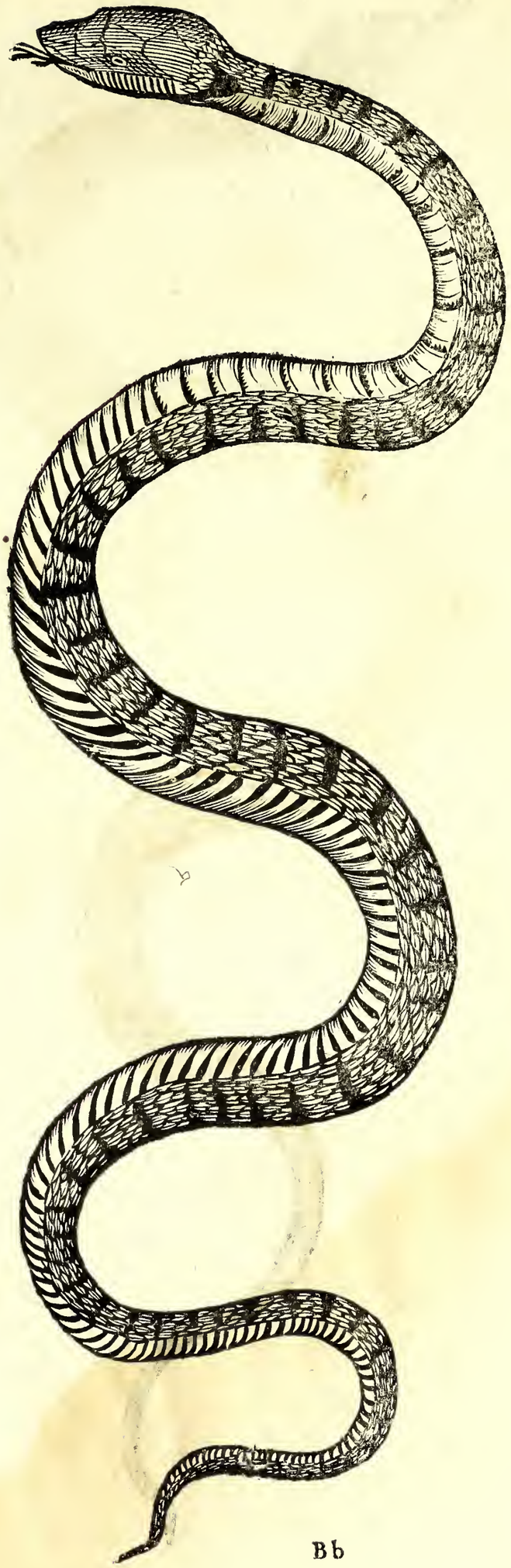

Natrix rubetaria.

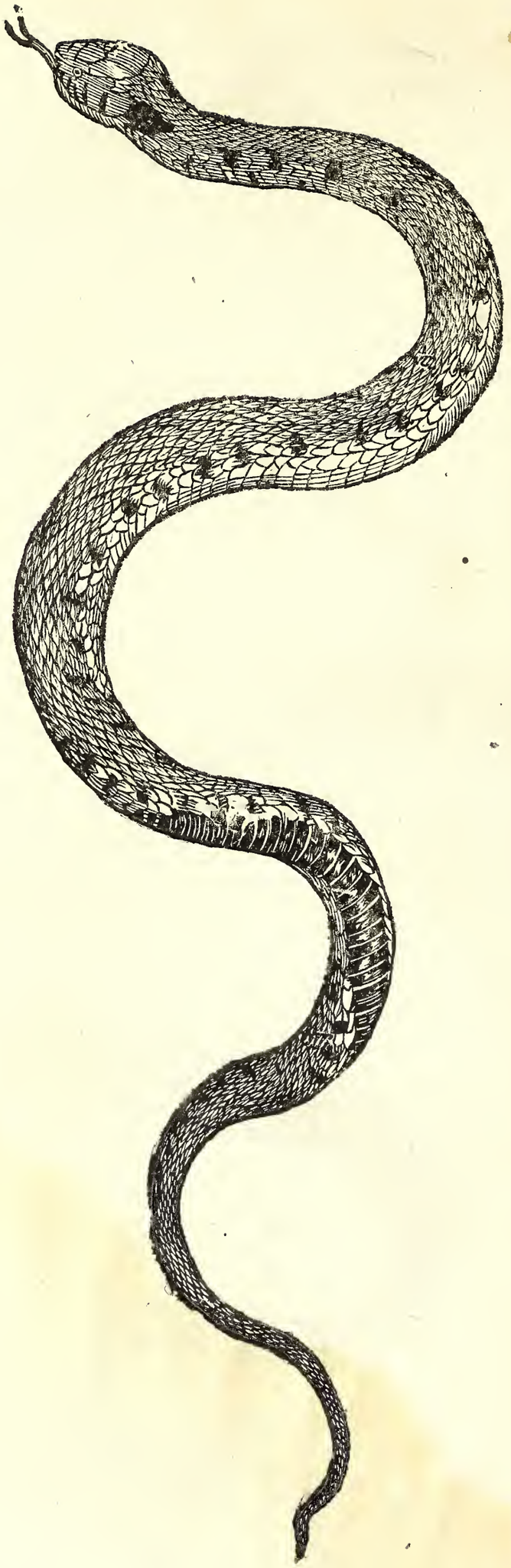

Natricis Rubetarię
ſceleton.

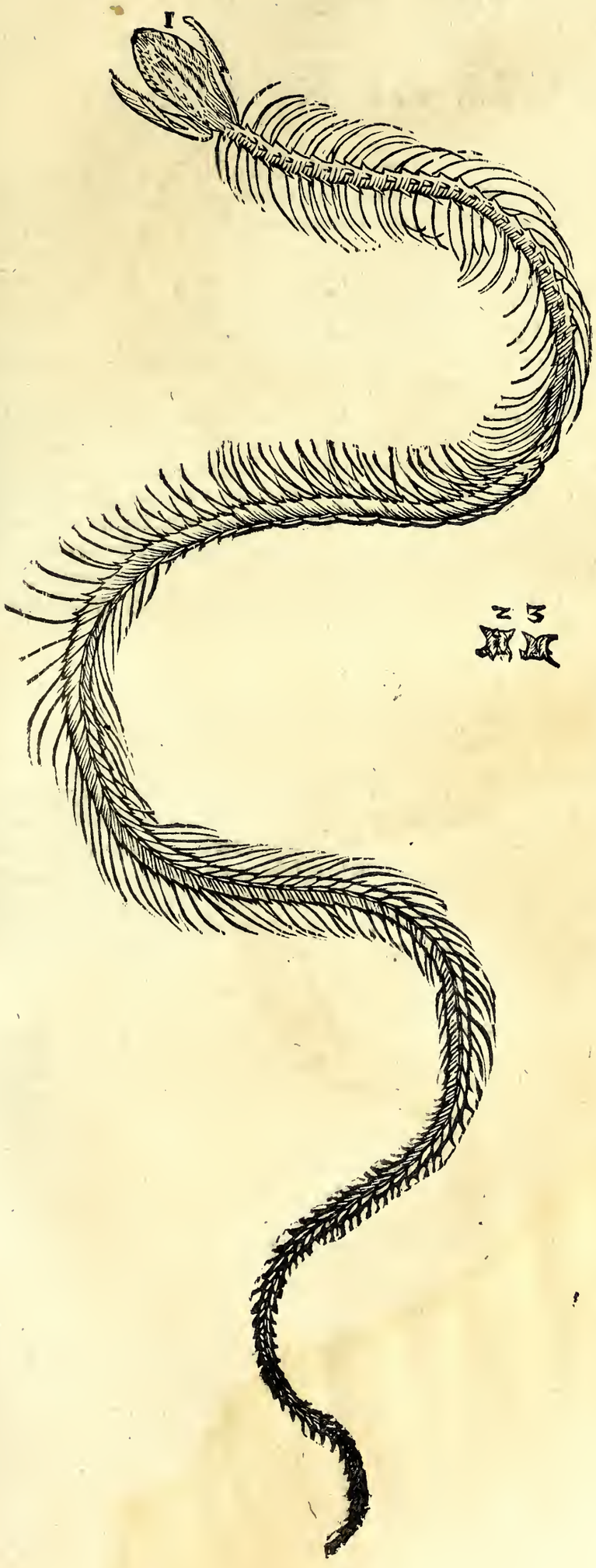

1 Maxillę inferioris
partes ſeparatæ.
2 Vertebra prona.
3 Vertebra ſupina.

E

LOCVS, ET NATVRA.

DEGVNT huiuſmodi Serpentes in pratis vliginoſis, aliquando in aquis, & interdum, caloris gratia, circa ſterquilinia ſtabulantur, vbi non rarò parere ſolent. Huius generis Natricem, ad finem menſis Maij, Geſnerus habuiſſe fertur, quæ oua quatuordecim peperit, nam conſtitutio anni erat pluuioſa; ideoq; tales angues admodum frequentes eſſe dicebãtur. Verùm cum à natura ſibimet hanc proprietatem comparauerint, vt mures venentur: Geſnerus obſeruauit circa Lucarnum, atque Verbanum lacum tales angues non interimi, quoniam in Vinetis muribus ſint infeſti: immò, & muſcis inſidiari aſſerunt; quare hic Serpens non myagros ſolùm à muribus, ſed etiam à muſcis μυίαγρος cognominari poterit.

Proprietas mira huius ſerpentis.

Cur dicatur Myiagros.

Inferiores Germani, & præſertim Flandri tradunt vaccarum vbera ab his Serpentibus interdum fugi, & poſtridie ſequi ſangui inem, quam proprietatem Priſci Boæ attribuerunt. Addunt etiam per ora dormientium libenter irrepere, homineſq;, in quorum os intrarunt, ſuauiter canere; deinde liberari, quando patientes ſupra vaporem feruidi lactis diu manſerint: ſiquidem odore lactis illis gratiſſimo allecti corpora relinquentes egrediuntur, vt lacte in vaſe poſito frui valeant. Quoad læſionem referunt hæc animalia rarò morſu, ſed potius adſtrictione partium nocere, quoniam partem aliquam ſpiris adſtringunt, & reliqua parte caudæ dependentis hominem verberant, qui veluti baculo percuſſus non leuem contuſionem reportare ſolet.

F

Homines habentes in ventre anguẽ quomodo liberentur.

MORALIA.

DVÆ huius animantis proprietates diſcurrendi campum moralibus prębuerunt. Primitus hoc animal leuiſſima de cauſa iram concipiens in hominem intuentem inſilire ſolet, & ſpiris conuolutum cauda verberare: propterea mulieri iram facilè concipienti aſſimilatur, quæ bilioſo agitata motu in quemcunq; obuium etiam inſontem iracundos motus exercet: cum furor fæmineus, & Tygridis, & Leænæ catulos inquirentis ſęuitiam ſuperet. Exemplò nobis fuerunt Medea, & Progne, quę nec etiam proprijs natis pepercerunt. De hoc enim canit quidam poeta hunc in modum.

G

Mulier irata aſsimilatur huic Serpenti.

Fœmina dum inſanit malefido agitata furore,
Sæuitiam ſuperat dira Leæna tuam.
Sæuior Hyrcana eſt hæc fœmina Tygride raptos
Dum catulos ſequitur; fœmina ſeua magis.
Exemplum præbet nobis irata Medea
Natos truncauit quæ furibunda ſuos,
Exemplumq; dabit nobis ſimul impia Progne,
Quæ teneri nati membra necata coquit.
Quod niſi perdoctus Iuuenalis cuncta referret
Crimina, quæ mulier fingere ſæpe ſolet.
Vellem quandoquidem ritus memorare vetuſtos
Fœminei generis, & recitare dolos.
Cor mulieris enim cunctis ſpinoſius herbis,
Felle tumet ſemper pectora bile dolent.

H

Quamobrem ſatius erit, omni conatu animi, hunc bilioſum furorem, more prudentis viri, euitare: cum non ſolum ſaluti corporis, ſed etiam animæ ſit detrimento. Vir igitur ſapiens tranquilla mente cuncta aduerſa patitur: quare non immeritò Leo Decimus nullam virtutem patientia eſſe commodiorem iudicauit: vnde nullum opus, neque publicum, neq; priuatim curabat, cui Infigne iugi non apponeret, cum hac inſcriptione. SVAVE. Viciſſim fatuus nullo prorſus moderamine coerceri poteſt, quin ſtultitiam ſuam vbicũmq; ſemper effundat, quod manifeſtatur his verſibus.

Remedium aduerſus iracundiã.

Nempe

A *Nempe furor ratione caret, præcordia frangit.*
Debilitat sensus ira seuera nimis.
Nos contra motus certa innitamus habena,
Et frænum, atq; suum sentiat ira modum.
Non sapientis erit tristari, aut corde dolere:
Passio prudentis pectora nulla premit.
Est sapiens tranquillus mente quieta.
Ira trahit fatuos, insipidosq; viros.
Tempore cuncta quidem sapiens moderatur in omni,
Addit, & in cunctis rebus vbiq; modum.
Sed fatuus nullo penitus moderamine ductus.
Stultitiam effundit semper vbiq; suam.

Præterea Natrix torquata hanc alteram sibi vendicauit proprietatem, vt elato capite incedens, torquium ornamenta, quibus est insignita, quasi cunctis ostentans sibi com-
B placere videatur. Quamobrem hāc bestiam mulieres formæ dotibus insignitæ, & etiam iuuenes nostræ ætatis eleganti forma conspicabiles æmulantur, dum assiduè in speculo facies suas spectant, & nouos vestium ritus in dies sibi comparantes, tanquam tot pauones semetipsos circumspectant. Debent autem in mentem reuocare Pigmaleonem, qui suo labore lapideo nimium delectatus, in saxum tandem fuit transfiguratus, & Narcissum, qui propriam in vndis amplexatus iconem submersus est. De his ergo sic canitur.

Quidnam homines Natrici torquatæ assimilantur.

Consulit hic speculum semperq;, & fungitur omni,
Tempore, seu somno iaceat, lectoq; supinus,
Siue sit erectus viro suspensus inhæret.
Offitium muliebre quidem est, hos fæmina quærit
Ornatus, speculum, & pendet de fronte, puella
Retiolum, & mundum, contexta monilia, vestem
C *Ordinat; idq; mares hodie comitantur, aguntq;,*
Vt sibimet placeant se se mulieribus æquant.
Nostri etenim iuuenes habitus gestant muliebres,
Illaq; virgo viri, nulla est discretio rerum.
Pigmalio effigiem fertur de marmore quondam
Fecisse, & proprium sibi tam coluisse laborem,
Perditus vt fuerit vccors in marmora versus.
Fonte super vitreo periit Narcissus amore,
Dum sua forma placet fatuo, quam vidit in vndis,
Stultorum numerus sic creuit, & impia turba.

Idcircò iuuenis, qui lecta venustate est conspicuus, probis etiam, & honestis moribus insignitus esse debet; cum scriptum reliquerit Galenus, quòd animi mores corporis temperaturam sequantur: quandoquidem in homine turpi, animus etiam deformis, & vitijs inquinatus regnare solet: nam elegantia animi cum pulchritudine corporis ple-
D rumq; copulatur. Alioquin de muliere formosa, & stolida scriptum est in sacris paginis, *Circulus aureus in naribus eius*. Vnde Diogenes, cum spetiosum quemdam iuuenem stultè loquentem audiuisset, hæc verba protulit. Hic è vagina aurea educit gladium plumbeum. Huc quoq; spectat illa Vulpes Aesopica, quæ in officina statuarij conspicata pulcherrimum caput terreum, dixisse fertur. Pulchrum quidem est caput, sed caret cerebro. Quapropter ad rem apud Græcos hoc adagium solet circumferri δισμορφος μᾶλλον, η καλος κακὸς. Nimirum deformis potius, quàm pulcher improbus. Solebat etiam Socrates Philosophus (referente Apuleio) speculo delectari, non tamen ritu fæminarum, & persuadere discipulis, vt frequenter in speculo se obseruarent, quia hoc non decorationem, sed ad doctrinam moralem attinere prædicabat, vt qui se formosos spectarent, animi virtutibus, hanc corporis venustatem associarent, atque augerent. Sin verò se turpes esse conspicerent, vt virtutis ope deformitatem corporis tegere conarentur: quare si ratione corporeæ turpitudinis à ciuilibus consuetudinibus arcentur, saltem ratione venustatis animi, ob virtutes acquisitas, ad easdem ciuiles consuetudines admittantur.

Elegantia animi cum pulchritudine corporis copulāda.

Diogenis sententia in Iuuenē pulchrum, & stolidū.

Diogenes speculo delectabatur.

Denique hanc vanam Natricis torquatæ oſtentationem profectò imitantur faſtoſi homines, & qui vel ob genitorum nobilitatem, vel rerum egregiè geſtarum copia, aut doctrina gloriantes ſe iactare non deſinunt. Namq; veluti hæc beſtia varijs torquibus colorata, tandem inter abiectos, & abominandos animantes connumeratur: ita faſtoſi, & rerum mundanarum proſperitate, vel abundantia tumidi, tandem, vel de tenui creuerunt origine, vel quid, nonniſi indecorum patrarunt, aut ſcientiam primoribus tantummodo labijs attigerunt. Itaque ſapienter canebat ille, qui hos taxabat hunc in modum.

Faſtoſi homines aſsimilantur Natrici torquatæ.

Alter enim miles geſtat calcaria ahena,
Alter, & in manibus Romula iura regit:
Miles ab antiqua ſe nobilitate ſuperbum
Iactat, & à Tullo tempora rege notat,
Aut genus à claris patribus, quos Romulus olim
Legerat, atq; alios enumerare ſolet.
Fortè tamen patres habuit, qui fœnore iniquo,
Fraudibus aut alijs ſtemmata parta gerunt.
Plures ſe faciunt ex nobilitate ſuperbos,
Quam virtute ſua non meruere tamen.
Doctoris quidam titulum, nomenq; tenere
Gliſcunt, ſe iactant, & didicere nihil.
De rebus fatuis vaniſsima verba loquuntur,
Eſſeq; prudentes, doctiloquiq; volunt.
Nil ſapiunt penitus, tantùm de cortice libri
Sumpſerunt titulı nomina vana ſui.

Poſtremò Natrix rubetaria iucundam, & ſuauem emittens vocem, ſub qua poſtea venenum latibulatur, ad meretricem iure optimo comparari poteſt, quæ blandis vocibus allectos iuuenes in exitium trahere ſolet: quemadmodũ alias recitatum fuit de Sirenibus, quæ cantu ſuo allectos in naufragia deducebant: has quoq; Seruius ſecundum rei veritatem meretrices fuiſſe teſtatur, quæ, quoniam tranſeuntes ad extremam redigebant inopiam, ijs interre naufragia à Poetis fingebantur. Idcircò D. Chryſoſtomus ad rem ſcribebat. Sicuti ſordes, & limus aures corporis obſtruere ſolent: ſic meretricis cantus aures mentis ſtipant, atq; immundas reddunt: quaſi enim ſtercus huiuſmodi colloquia auribus veſtris immittant, & quod barbarus ille minabatur dicens, comedetis ſtercus veſtrum, id nunc multi non verbo, ſed re, in vobis faciunt, immò verò multò peius, atque fœdius. Hactenus Chryſoſtomus. Quare ſapientis viri intererit ad minimum prædicti cantus tinnitum, aures obturare, & ad imitationem Alphonſi regis Aragonum, ad altiorem contemplationem animum dirigere. Hic enim Rex, ex Syluio, dum ſuauiter obſtrepebant (vt fieri ſolet in Aulis Principum) tibicines, & varijs clangoribus aures Regis obtundebant, arrepto, quod fortè ad manus erat, Ciceronis volumine, hęc verba protuliſse fertur. Ceſſate Muſici, adeſt enim, qui mecum dulciora miſceat Princeps Romani eloquij Tullius. Nos autem, huius loco, ad euitandam vaniloquentiam, ſacris Biblijs apprehenſis, multò ſuauiora, & diuiniora meditabimur.

Meretrix comparatur Natrici torquatæ. Homil. 38. in Matth.

De dict. & fact. Reg. Arag.

DE BOA. Cap. XIX.

ÆQVIVOCA.

IN Hydrorum, ſeu Natricum numero Boam recenſendam eſſe arbitramur, cum horum animantium moribus, & natura potiatur, veluti in antecedentibus capitibus fuit relatum. Verùm, quoniam hoc nomen, Boa, extra ambiguitatem non eſt repoſitum: propterea prima fronte æquiuocationem ponderabimus: Plinius igitur Boam quandam affectionem humani corporis eſſe conſtituit, in qua corpus papulis quibuſdam rubicundis turgeſcit, quæ poſtea ſambuci ramo leuiter contactæ delentur. Alij

Boa morbi genus.

Boam

A Boam eum esse affectum tradiderunt, quando cutis rubeis pustulis exasperatur, quas Græci hydracia vocant ab Hydro angue, cuius ictibus talia tubercula excitantur. Quapropter Isidorus tumorem ex morsu Hydri ortum, ideò Boam appellari decreuit, quoniam fimo Bouis imposito sanetur Quicquid alij referant, quòd Boa sit quidam morbus, cuius causæ hactenus medicis sunt incognitæ: qua de causa Vulgò *Rubello* nuncupatur. *L. 12. Orig.*

Cæterùm Festus Boam esse tumorem crurum ex labore longi itineris genitum existimauit. Qnamuis Perottus oppositæ fuerit sententiæ; ideòq; scripsit Boam, siue Bouam morbum esse, quando corpus papularum multitudine efflorescit, ad similitudinem earum, quæ ex morsibus Boæ serpentis resultant, idq; Festo Pompeio incognitum fuisse affirmat; quandoquidem si hoc nouisset, proculdubiò Boam esse tumorem crurum, ex labore viæ productum non retulisset. Nihilominus Salmasius in Solinum sententiæ Festi videtur adstipulari, dum originem græcam huius vocabuli assignat. Inquit enim, quòd δύη passio ex labore exponitur, quæ vox Aeolicè Βοη, Latinè Boa vocatur. His addamus vnum obseruatione dignum, nimirum, quòd hodie crura diù morantium apud ignem B rubicũdis quibusdam notis colorantur, quas maculas vulgus Vaccas, quasi Boas appellat. Deniq; Βόα, nempè Boa fuit nomen meretricis, quemadmodum apud Athenæum legitur. *Huius affectionis etymum.* *Boa tumor crurum.* *Boa fuit nomen meretricis.* *Lib. 13.*

SINONYMA, ET ETYMVM.

BOA, vel Boua apud Perottum legitur, estq; Serpens, vt multi putant, nomenclaturam sibi vindicans ab effectu, cum sit tam immensæ molis, vt bouem integrum deglutire possit. Nihilominus, ex rei veritate, hoc animal armentorum greges sequitur, & rigua vaccarum vbera sugit: quapropter à populatione Boum, ad mentem Isidori, Boæ nomenclaturam sibi vindicauit. Hinc etiam Georgius Agricola etymum C deduxit, quia hoc Serpentis genus lacte bubulo primum ali existimauit. Ideò Georgius Pictorius iu Lerna malorum hùc respiciens canebat.

Boa quidem Serpens, quam Tellus Itala nutrit
Huuc bubulum plures lac enutrite docent.

Hanc autem falsam esse etymologiam tradit Salmasius in Solinũ: cum scribat ali lacte, non esse proprium solius Boæ, sed omnium Serpentum, vt nostri rustici testificari possunt: cum omnes angues lac summoperè appetant. Deducit autem etymum ex græca voce δυης, quæ idem significat, quod δύτης; at Aeoles Bæotij dicebant βυης, inde Boa. Δυτης verò redditus vrinator, quemadmodum & δυτικὸς, qui solet aquas subire, vt δυτικὰ ζωα apud Aristotelem, nempè animantia, quæ in aquis se submergunt. Hinc clarè colligimus Boam speciem Hydri esse constituendam, Germanicè Vnke dicitur, veluti Georgius Agricola in libro de Animalibus subterraneis tradidit. *Omnes serpentes lacte summoperè delectãtur.* *Etymologia græca.*

D

NATVRA.

SI naturam huius Serpentis inquiramus, ex multorum Authorum sententijs comperiemus ipsam in immensum excrescere: itaut non solum longitudo, verum quoque latitudo sit admiranda. Namq; D. Claudio Principe, ex sententia Solini, occisa fuit Boa in Vaticano, quæ integrum infantem in aluo gestabat. Quamobrem non immeritò turpi aluo prædita esse ferebatur à Baptista Mantuano hoc versu.

Picta cutem scytale, turpi Boa flexilis aluo.

Quamuis multi tradant hanc bestiam in Italia, ob frigidiorem aeris temperiem, in tantam magnitudinem minimè excrescere. In Calabria tamen hoc animal grandius obseruatur, quam alibi: cum illa regio sit calidior. Cæterùm in regionibus Indicis immensa propemodum huius animantis auctio obseruari perhibetur. *Boa est magnus Serpẽs*

Quoad qualitatem veneficam; Albertus prodidit ictum Boæ malignum, & venenatum

Qualitas veneni. tum eſſe, ſed ſibi conſtare non videtur, quoniam paulò ante ſcripſerat Boam eſſe de genere Draconum tertij ordinis: cum tamen venenum tertij ordinis non curandum, & nihili faciendum eſt ſtatuerit. Communis tamen opinio Authorum eſt Boam morſu inflammationem tantummodò generare. E

DE HYDRO MARINO. Cap. XX.

SYNONIMA, ETYMVM.

Ordinis ratio. POSTEAQVAM Plinius, Aelianus, & Solinus Serpentes tam in aquis dulcibus, quàm ſalſis degentes, Hydros nuncuparunt, & hactenus de Hydro aquarum dulcium actum ſit, rationi conſonum eſſe iudicauimus, de Serpentibus etiam marinis ſermonem habere. Et licet in hiſtoria Piſcium, horum mores fuerint examinati: nihilominus ad anguium hiſtoriæ perfectionem, horum etiam natura præſenti in loco ponderanda eſt. Itaq; Hydrus marinus Ariſtoteli ὄφις θαλάσσιος, nẽpe Serpens marinus nuncupatur. Plinio, vt in progreſſu hiſtoriæ patebit, Draco etiam nominatur. At Bellonius, & Saluianus hunc Plinio Ophidion quoq; dici opinantur. Verum Rondeletius, & rectè, vt noſtra fert opinio, hos diuerſos eſſe animantes oſtendit. Etenim Ophidion, licèt Congro (cui colore, & corpore Serpentem marinum aſſimilat Ariſtoteles) ſimilem eſſe referat: tamen Ophidion ipſi exiguus eſt piſcis: cum tamen Serpens marinus permagnus, & non paruus dicendus ſit. Rurſum Saluianus tradit Serpentem marinum Aeliano planè fuiſſe incognitum, quoniam μύρος etiam, vt credit, anguem marinum appellari ſcribat. Cæterùm non animaduertit μύρος, ob anguinam figuram, ita nominari, quod hodierni etiam piſcatores, ex Rondelatio præſtant. F G

Lib. 2 hiſt. Anim. cap. 15.

Draco marinus Plin.

Ophidion.

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

Hydri marini magnæ molis. IN Africa, referente Ariſtotele, magnitudo marinorum anguium admiranda eſt: nõnulli enim (inquit) vbi triremi applicuiſſent, oſſa multorum boum vidiſſe narrant, quos abſumptos fuiſſe ab anguibus non dubitarent; cum triremes in altum productas quamprimum angues inſectarentur, & nonnulli aggreſſi triremem euerterent. Immò Olaus Magnus tradit circa Noruegiam interdum apparere Serpentem ad centum, vel ducentum pedes longum, tranquillo etiam Mari Nautis infeſtum: itaut hominem interdum à naui abripiat. Nauim ab eo inuolui aſſerunt tantam, quantæ ferè in noſtris fluuijs maiores fieri ſolent, quæ mercium vecturæ deſtinantur, & inuolutam ſubuerti: deinde ſpiras ſupra mare tantas aliquandò erigere, vt nauis per vnam trãſire poſſet. Idem Olaus Magnus alterius marini Serpentis iconem exhibet, quem flauo inſignitum colore in Balthico, vel Suecico Oceano verſari prodidit, triginta, aut quadraginta pedes longum; qui, niſi irritatus, neminem lædit. Hic quoad corporis figuram ſimilis eſt ei, quem nomine veri, & genuini Serpentis marini expreſſimus. H

Serpẽs Balthici Oceani.

Li. 6. c. 23. Plinius quoque teſtificatur apud inſulas quaſdam ante Perſidem, Hydros marinos vicenum cubitorum teruiſſe claſſem. Et Solinus inter Promontorium Carmaniæ, & Arabiam, quinquaginta millia paſſuum interiacere, deinde tres inſulas eſſe ait, circa quas Hydri marini vicenum cubitorum longitudine egrediuntur. Sinthum fluuium maximum eſſe eorum, qui circa mare rubrum ſunt, & plurimùm aquæ in mare ducere, itaut procul ab eo in pelagus aqua candicans profluat, Arrianus in nauigatione maris rubri fatetur: cæterum nauigantibus è pelago versùs hanc regionem, in qua ſe Sinthus amnis exonerat coniecturam de loco facere ex Serpentibus, qui ex alto eis occurrunt.

Hydri marini vbi marini.

A tur. Et paulò post addit; sinus, qui Baraces appellatus, valdè periculosus,& nauigantibus vitandus est &c. Ad eum autem à pelago tendentibus, loci inditium faciunt Serpentes, qui prægrandes, & nigri sese offerunt. Nam in sequentibus locis, & circa Barygazam minores, & colore luteo ad aureum inclinante obuij sunt. Denuò Barare sinus est ad fluuium ibi se exonerantem, &c. Hæc etiam regio è pelago adnauigantibus prænoscitur ex Serpentibus, qui illic obuij sunt, capite, quale Draconum est, oculisq; sanguineis. Meminit item Virgilius maximi Serpentis marini, quando de Laocoonte Neptuni Sacerdote cecinit hunc in modum.

Serpentes grãdes, & nigri.

Laocoon ductus Neptuni sorte Sacerdos
Solemnes taurum ingentem mactabat ad aras.
Ecce autèm gemini à Tenedo tranquilla per alta
(Horresco referens) immensis orbibus angues
Incumbunt pelago pariterq; ad littora tendunt.
Pectora quorum inter fluctus arrecta, iubæq;
B *Sanguineæ exuperant vndas: pars cætera pontum*
Pone legit, sinuatq; immensa volumine terga,
Fit sonitus spumante salo, iamq, arua tenebat,
Ardentesq; oculos suffecti sanguine, & igni,
Sibila lambebant linguis vibrantibus ora.

L. 2. Aeneid.

Verùm, quoad Serpentem marinum propriè dictum, is ab Aristotele duobus in locis eleganter describitur. Illum enim Serpentibus terrestribus assimilat, nisi caput haberet Congro simile: item colore, & corpore Congri, sed ore terrestribus anguibus acutiore. Gilius verò vir alioquin prudens marinum Serpentem eum esse credidit, qui, aliorum virorum doctorum iuditio, eiusdem Aristotelis Acus esse perhibetur,cuius caput in fistulam longam, acum imitantem desinit; ideoq; nostris piscatoribus tales pisces *Aguselle* ab acu nominantur, & à Gallis Trombete, quia rostrum tubam imitetur. Præterquamquod Acus à capite ad podicem,corpore est hexagono,à podice ad caudam quadrato; quæ forma neq; anguibus terrestribus, neq; marinis, neq; ipsis Congris competit. Deceptus autem est Gillius, quia Aristoteles anguibns marinis os acutius, quàm terrestribus, assignauit.

Li. 2. hist. Anim. cap. 14. & l. 6. c. 37.

Acus Aristotelis est pisus.

Genuinum autem marinum Hydrum Bellonius,& Saluianus exhibuerunt,nimirum eumdem, quem nos multis spiris implicatum repræsentamus, non quia per mare ita inuolutus incedat, sed tantùm ad exprimendam longitudinem, ita pingitur. Addit præterea Aristoteles,in descriptione,colorem anguis marini Congro esse μαυροτερον, ideſt, Gaza interprete, obscuriorem. Bellonius hunc colorem obscuriorem, nigriorem exponit,quam sententiam affirmare non audet Saluianus immemor eorum,quę ab Aristotele recitata fuerunt, quando scripsit, complura horum anguium esse genera colore numerosæ varietatis.

Hydrus marinus genuinus qualis.

Interim ipse Saluianus suum Serpentem marinum dorso subrubro, lateribus subflauis, & imo ventre subalbido esse pronuntiat. Rondeletius hoc animal sic describit. Est terreno,vel fluuiatili simillimus,& ad trium,vel quatuor cubitorum longitudinem Ser-
D pens marinus accedit. Corpore est rotundiore, quàm anguilla, capite Congro simili. Maxilla superior inferiori est longior. Dentes in maxillis, & in palato, ritu murænæ, sed rariores habet. Pinnulas duas ad branchias, veluti anguilla. Colore est fuluo præter ventrem, & rostrum, quæ partes sunt cinerei coloris: Oculi flauescunt. Internis partibus à murænæ non discrepat. Huius Serpentis cadauer exsiccatum, quod adhuc in Musæo Illustriss. Senatus Bononiensis seruatur, fuluum etiam colorem retinet.

Descriptio ex Rondeletio.

Serpens marinus.

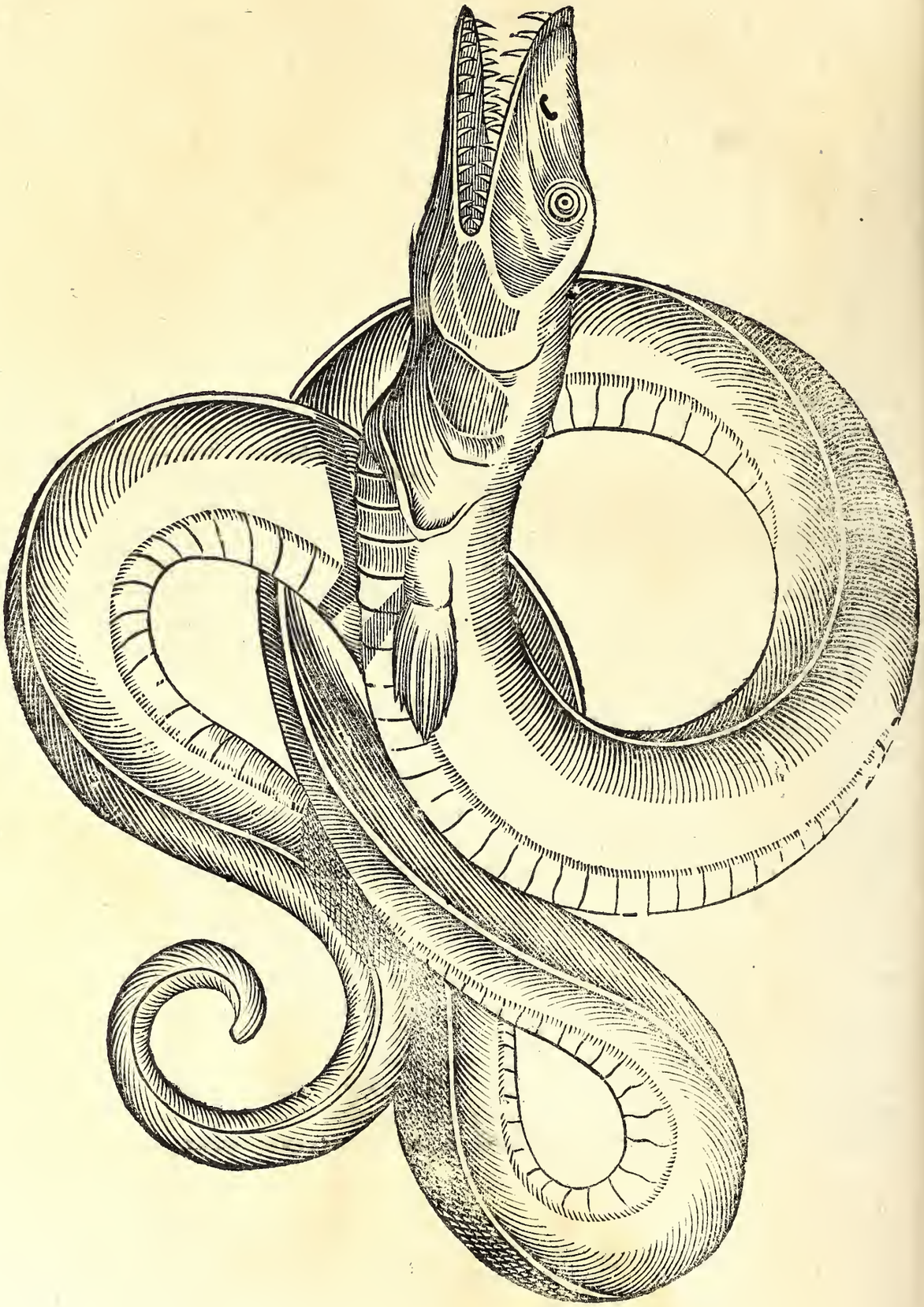

Serpens marinus
mari Noruegico
familiaris.

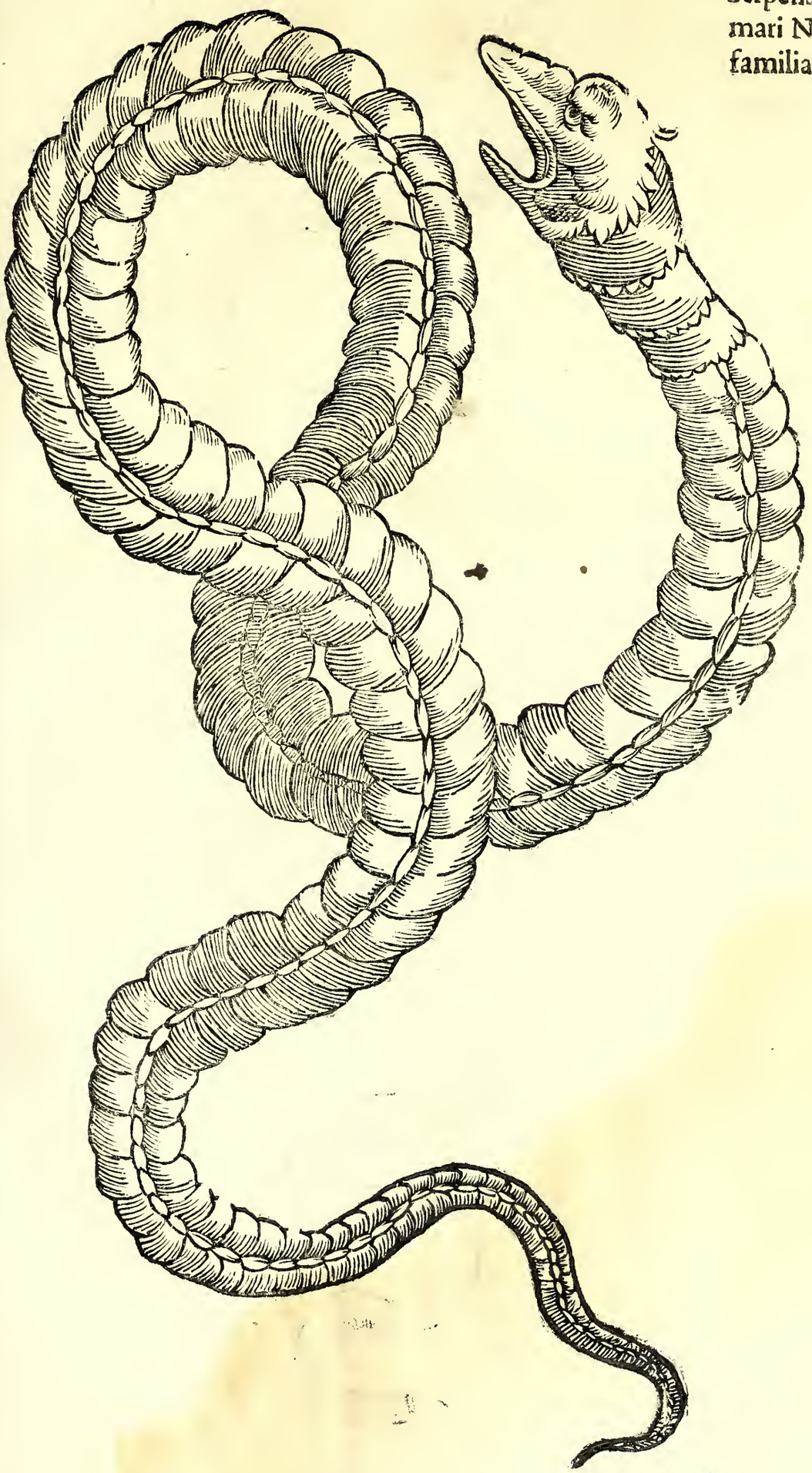

300

Serpens marinus flaui coloris mari Suetico familiaris.

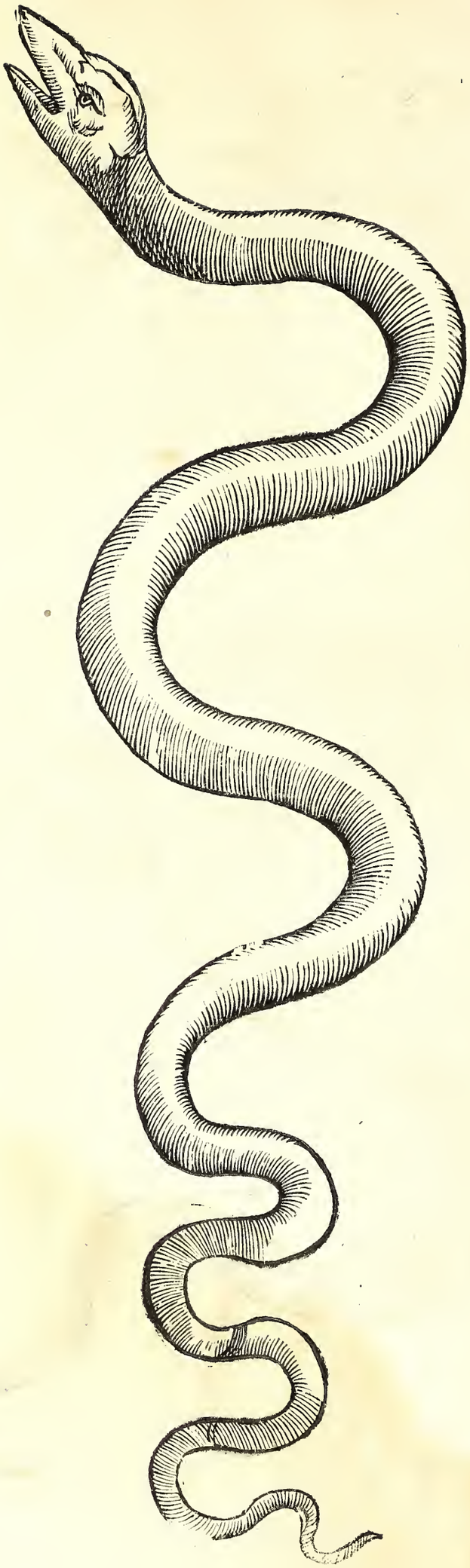

LOCVS.

SERPENTEM marinum in locis omnibus Maris indiscriminatim stabulari non est asserendum: siquidem negat Aristoteles in altissimis gurgitibus nasci. Nunquid postea flumina quoq; frequentet, in dubium verti potest: quoniã monimentis mandauit Aristoteles, serpentium alios terrestres, alios aquatiles esse; quamquam maxima pars sit terrestris, exigua ferè aquatilis, scilicet fluuiorum incola. Verumtamen cum hic, de quo in præsentia agitur, nusquam in aquis dulcibus inuentus sit, marinum tantummodo esse anguem affirmabimus. Neq; hoc præcitatæ Aristotelis sententiæ repugnabit: cum ibi non de Serpentibus marinis, sed de fluuiatilibus, quos vocant Hydros, tantùm differuerit, qui toto cælo ab anguibus marinis discrepant. Præterea hos Congro, corpore, & colore similes esse, illos verò parùm ab aspide distingui posse retulit. Demùm Hydri veneno nullis cedunt Serpentibus, cum Serpens marinus planè sit innoxius. Item Hydrus respirat, & pulmones habet, cum Serpens marinus branchiatus sit, & respiratione careat.

Lib. 2. hist. An. ca. 14.

Differẽtia inter hydrũ marinum, & fluuiatilem.

NATVRA, ET MORES.

ARISTOTELES Serpentem marinum non solum ἀμαυροτέρου, ideſt, vt nonnulli peritiores interpretantur, colore minus intenso, quàm sit Congrus; verum etiam σφοδροτέρου, ideſt, vehementiorem esse promulgauit; siue, vt Theodorus Gaza vertit, acriorem: siquidem hæc vox ad mores huius animalis referenda est, non autem ad corporis longitudinem, vt Bellonius sapienter retulit. *Si* captus, dimittatur foris (ἐὰν δὲ φοβηθῇ, καὶ λυπθῇ, Vuottonus sic reddit, si timeat, atque piscatores euertat) arenam rostro quamprimùm adacto terebrat, subitq; totus. Plinius, cum alibi draconem Aristotelis, Araneum appellauerit; hoc tamen in loco, pro Serpẽte marino, Draconem marinum pronunciauit, dum inquit: Draco marinus captus, atq; immissus in arenam, cauernam rostro mira celeritate excauat. Et quamquam Rondeletius Draconem, siue Areneũ piscem idem etiam præstare tradiderit, nihilominus huic nullam fidem adhibendam esse putamus, tum quia hoc animal nullo rostri mucrone est instructum, vt Serpens marinus, tum quia obtusa capitis magnitudine impeditur. Quamobrem certum est, ab Aristotele hanc proprietatem Serpenti tantùm marino assignatã fuisse. Hoc autem monendum fuit, ne quis hac occasione, res diuersas confundat, id quod Albertus fecisse videtur, vt in Aranei, siue Draconis historia ostensum fuit.

Lib. 9. cap. 27.

Proprietas mira huius animalis.

Gesnerus, ex Germanico Schiltbergeri cuiusdam Bauari Monacensis libro de peregrinationibus suis, quas captiuus a Turcis obiit, pugnam Serpentũ marinorũ, & terrestriũ describit, quam licèt pro certo non habeamus, eam nostro huic animanti conuenire, hic tamen eam adscribere libuit, quoniam simpliciter Serpentes marinos nominat. In Regno Genyck vocato, vrbs est nomine Sampson. Eam quo tempore ego apud Vueiasitam Turcarum Regem eram, Colubri aquatiles, Serpentes terrestres innumeri circumquaq; per milliaris ferè spatium circumdabant. Venerant autem hi è syluis, quæ multæ sunt in vicina regione Tricusik dicta, illi verò è mari. Hi dùm colligebantur, per nouem dies, nemo, præ metu, ex vrbe egredi audebat, quamuis neq; hominem, neq; cætera animalia læderent. Quamobrem vrbis, siue regionis Princeps, ne quisquam etiam hominum eos læderet, edicebat: non sine iussu Diuino rem adeo mirabilem, & magnæ alicuius mutationis signum euenire interpretatus. Decimo die, duo hæc Serpentium genera inchoatum diluculo conflictum ad Solis vsq; occasum produxerunt, quo animaduerso, Princeps cum paucis equitibus vrbem egressus, pugnam spectare voluit; Cedebant autem Serpentes aquatiles terrestribus. Reuersus in vrbem, ac postridie denuò egressus nullos amplius viuos, sed occisorum tantùm Serpentium octo millia reperit, quos omnes, scrobe defossa, humo tegi curauit, & Vueiasitæ Regi nuper ea

Pugna Serpentum marinorũ, & terrestriũ.

Princeps ad spectandã pugnam Serpentum egreditur.

vrbe potito, euentum litteris nunciauit, qui, hoc oſtento tanquam ſibi proſpero, & fælicia portendente, gauiſus eſt. Hæc ille. E

Serpentes autem marinos in terra aliquandiù degere poſſe ex Ariſtotelis ſententia probari poteſt, cuius verba in capite de Congro recitata fuerunt. Item dari Serpentes, qui è terra in mare exeant, teſtatur Belloniushis verbis. Cum circa Abydum obambularem, in paruis quibuſdam alueis, ſeu canalibus ſalſis inueni Serpentis terreſtris ſpeciem, qui toto ferè die in mari viuit, quemadmodum Coluber, in aqua dulci: ſomni verò cauſa in terram egreditur. Colore fermè rubet, ſed maculis etiam fuſcis, aut cinereis varius eſt.

Serpentes à terra aliquando in mare exeunt.

VSVS IN CIBIS, & Medicina. F

Serpẽs marinus edulis

BELLONIVS, in libro ſuo Gallico de piſcibus, Serpentem marinum eſui quidem ſcribit eſſe aptum, quemadmodum cæteri animantes marini longi, & lubrici, vt Congri, anguillæ, muſtelæ, & ſimiles, verùm propter nimiam cum terreſtri Serpente ſimilitudinem, pleroſq; ab hoc animali conſpecto, tanquàm ab angue, & non piſce abhorrere aſſeuerat. Si vim medicam huius beſtiæ perpendamus, Plinius ad vrinę incontinentiam valere tradidit, dummodo cum radice lilij adhibeatur.

L. 32. c. 2.

DE SCOLOPENDRA MARINA. Cap. XXI.

SYNONIMA. G

Ordinis ratio.

HęcSerpentium hiſtoria omni ex parte perfecta, & in genere ſuo abſoluta eſſet, nonnulla de hoc animali ad inſectorum genus ſpectante addere libuit; tum quia inter reliquos Maris animantes, veluti hirudines, & lũbricos marinos, graphicè anguem repræſentet, tum etiam, quoniam in Inſectorum hiſtoria, omnes Scolopendrę icones non fuerunt impreſſæ. Quare cum in antecedenti capite, de Serpente marino egerimus, non erit abs re in præſenti de alia beſtia marina differere. Itaq; σκολόπενδρα θαλάττια, nempè Scolopendra marina, ob ſimilitudinem cum terreſtri, ita nuncupatur, quia terreſtris ſic fuit nominata, quaſi ἔχουσα σκόλοπα ἐν τῇ ἕδρᾳ, quoniam in extremo (quod caudæ loco eſt) ſuperemineat corniculum, quaſi radius, atq; impactus aculeus: cum σκόλοψ furculum acutum inſtar aculei ſignificet. Plinius autem hãc beſtiam marinam Scolopendram ſemper appellauit, terreſtrem verò nunquàm Scolopendram, ſed centipedam tantùm cognominauit, cum hoc nomen alio etiam Inſecto, nimirum Oniſco, ſiue Aſello competat, quem Vulgus centipedam, & millepedam ſolet indigitare. Qui plura de Scolopendris intelligere voluerit, confugiat ad hiſtoriam Inſectorum, vbi de terreſtribus, & marinis vbertim pertractatum fuit. H

Etymum Scolopẽdræ terreſtris.

A

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

IN Historia Insectorum traditum fuit scolopendræ marinæ duo esse genera: nam altera in genere Insectorum, altera in genere Cætorum reponebatur, & de hac postrema in historia piscium sermo fuit habitus. Cæterùm Scolopendræ marinæ de genere Insectorum duas assignare species non dubitamus: quandoquidem vna multis pedibus hirsuta apparet, altera verò marinum anguem æmulatur. Hæ igitur ad Aristotelis mentẽ, aspectu, terrestri Scolopendræ sunt similes, & magnitudine paulò inferiores, coloreq; magis rubentes. At forma scolopendræ terrestris, quoad caput, & caudam diuersa est, quæ varietas in Scolopendris Rondeletij non obseruatur, imò veluti tot lumbrici apparent. Hoc autem non assecuti non ad explodendam Rondeletij opinionem, sed vt lectori ponderandum proponamus, num sit alia Scolopendræ marinæ species, quæ descriptioni Aristotelis magis quadret.

Scolopẽdræ duplex genus.

B

Quamuis Vuottonus textum Aristotelis, in quo scolopendræ marinæ terrestribus minores declarantur, semper suspectũ habuerit: quandoquidem si scolopendra marina esset minor terrestri, hamum quantumuis exiguum deglutire nequiret. Et tamen idem Aristoteles, Theodoro Gaza interprete, scripsit, quando pisces, qui vulpes nuncupãtur, hamum deglutisse sentiunt, sibimet ipsis, vt centipeda, opitulantur: nam longius se se offerentes lineam abrodunt, & Scolopendræ alio ingenio se liberant, nimirum semetipsas inuertendo, donec hamus excidat: ergo hæ terrestribus maiores sunt constituendæ. Licèt multi authores textu Aristotelis decepti in eãdem venerint sententiam. Albertus enim Scolopendras marinas minores terrestribus statuit, dum inquit, Serpentes, & pisces verè dicti carent pedibus, in mari tamen versatur animal, quod vocatur quadraginta quatuor, cum tot pedes habere videatur: simileq; huic aliud per terram diuagatur eodem appellatum nomine, sed in mari versans minus terrestri esse perhibetur. Brasauolus Scolopendræ terrestris iconem duos pollices longam ostendebat.

C

Rondeletius minorem Scolopendram ad palmum, maiorem verò ad cubitum accedere tradebat. Gillius Scolopendram marinam, quam vidit, digiti longitudine fuisse asseruit. Deniq; Marcellus Virgilius Dioscoridis interpres marinas terrestribus lõgiores esse decreuit: nec præter rationem, quoniam nos Scolopendræ icones ad cubitum penè accedentes exhibemus, quarum altera est nuda instar anguis, altera verò pedibus hirta, & coloris amethystini.

Descriptio huius animalis.

Quãdo ab hamo se liberent.

Animal vocatum Quadraginta quatuor.

NATVRA, ET INGENIVM.

GILLIVS hoc animal, ob tetrum odorem, piscatoribus infestissimum esse pronunciat: proptera quòd hamum ab hac bestia contactum cæteri pisces fætido pulsi odore vitent. Præterea si hoc animal hamum fortè deglutiuerit, hoc in-

D

genio se liberare dicitur: inuertit enim se euomendo interanea, donec hamus cadat, & denuò, absorptis intestinis, non secus, atq; prius valet. Idem confirmat Plinius, & memorat etiam Plutarchus in libro de his, qui serò puniuntur à Deo. Hinc Pierius Valerianus scriptum reliquit, quod Prisci significaturi homiuem ab affectibus cruciantibus se liberantem, Scolopendram marinam effigiebãt, cum hæc bestia se inuertendo ab hamo, & piscatoribus se redimat.

Teter odor huius animalis.

De veneno huius animalis, Aristoteles, Oppianus, & Aelianus retulerunt Scolopendram marinam, tactu, terrestri nocentiorem esse, nec non morsu vrere, & rubicundum in cute colorem excitare, quod symptoma vrtica etiam inducere solet. Curatio autem huius veneni cum eadem sit, quæ terrestris, lectorem ad historiam Insectorum relegamus.

Hieroglyphicum scolopendræ.

Venenum huius animalis quale.

Scolopendra marina.

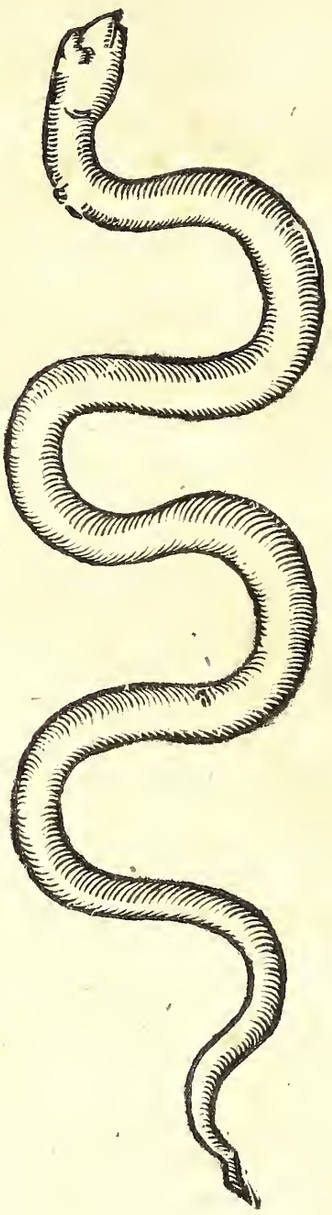

VSVS IN VARIIS.

Pſilothra ex quibus parentur.

MEDICAMENTA, quæ pilos diſperdunt, ad mentem Galeni, ex comptorijs libris Critonis, primitùs ex Scolopendris marinis, deinde etiam ex vrtica marina, ſtellis marinis, & nitro, & amurca concinnantur. Plinius verò ſua pſilothra ex cinere marinæ Scolopendræ parat: deinde eumdem cinerem cum melle, ad ſtrumas debellandas, permiſcere ſolet. Deniq; Tarentinus, ad coercendas anguillas, ſuam eſcam ſic componit. Recipit ſcolopendræ marinę drachmas octo, caridum fluuiatilium tantumdem, ſeſami dracham, quibus ſimul exceptis ad prædictum vſum vtitur.

DE

Scolopendra marina amethystini coloris.

DE SERPENTIBVS EXOTICIS. Cap. XXII.

AD calcem huius libri, Serpentes exoticos examinandos reiecimus, quoniã partim terrestres, partim aquatiles ab Authoribus esse traduntur. Verũ inuestigare, ad quod genus tot peregrini, & Indici Serpentes in historijs memorati referendi sint, difficile admodum esse, ex mente doctissimi Clusij, pronunciamus. Præterquamquod scriptum etiam reliquit Aelianus multa, & varia esse anguium genera, quorum species omnes persequi velle infinitum foret. Itaq; ne quid intactum ad hanc spectans histo- *Li. 5. Exotic. c. 19.*

riam omittatur, prima fronte ponderabimus illos angues, quorum nomina ab Authoribus proponuntur, cum tamen noſtra ætate ſint incogniti: deinde pedetentim per aliorum differentias partim à colore, partim à magnitudine, & à natura deſumptas deſcendemus. Quoad primum Aelianus tradidit, Hyenam, præter animantem quadrupedem, eſſe etiam Serpentem vtriuſq; ſexus participem; quocirca altero anno mas, altero fœmina obſeruatur: eamdem ſententiam Orus Apollo in Hieroglyphicis amplectitur; cum adhuc tale animal in rerum natura dari incertum ſit; & præterea non eſt verifimile talem ſexus mutationem aſſignari poſſe. E

Hyena ſerpens vtrũ detur.

Serpentes λίβυες leguntur apud Heſychium; & Nicander in Theriacis Libyas angues inter innoxios recenſuit canens.

Plures reptilium, quæ non ita noxia, formæ
Per denſas habitant ſyluas, per opacaq; luſtra,
Quos Elopes, Libyaſq; coronatoſq; myagros
Dicunt.

Ammoditæ non ſunt libyes.

Scholiaſtes autem Nicandri λίβυας τὰς ἀμμωδεῖς vocat, quaſi hos Ammoditas eſſe ſenſerit, ſed proculeubiò fallitur: quandoquidem Ammoditæ ictu interimunt, cum Libyes inter angues innocuos à Nicandro collocentur. F

Meminit Georgius Pictorius, in Lerna malorum, cuiuſdam Serpentis Tarantæ nomine, dum canit.

In vita lædit nullum Taranta crudelis,
Poſt mortem Serpens, ſed violentus erit.

Taranta Serpens.

Quid autem voluerit intelligere per Tarantam, non facilè eſt apprehendere, niſi fortè Tarantulam, ſtellionis ſpeciem, de qua inter quadrupedes actum fuit. Memorat etiam Suidas Serpentes Argolos, quos Alexander Macedo, Argo Pelaſgico Alexandriam deferri, & in flumen, pro extinguendis aſpidibus, conijci curauit. Item Geſnerus Mergolos angues ex Africa delatos nominat; qui poſtea, & quales ſint, & an in aquis mergantur, vt nomen indicat, ſe ignorare aſſeuerat. Inſuper τρισσὸς, εἶδος ὄφεως, nimirum Triſſos ſpecies Serpentis apud Heſychium, & Varinum legitur, ſed poſtea nulla Serpentis deſcriptio aſſignatur. Notum ſolum eſt, quòd τρισσὸς, & Atticè τριττὸς triplex exponitur, & Alter etiam trinus, vel ternus redditur. Tandem multa nomina barbara anguium, vt Ames, Butriſa, Dunios, & Eraton apud Syluaticum leguntur, ſed quos indicent Serpentes, ipſi ſoli notum eſt. Poſtremò hæc nomina, Guaſſeuabras, vel Semabras, apud Auicennam, Serpentem denotare videntur, dum inquit, quando emplaſtrum cum radice Endiuiæ paratum ponitur ſupra ictus Scorpionis, vermium venenoſorum, veſpæ, & Serpentis Guaſſeuabras, vel Semabras, proculdubiò confert. Verùm, ſi nos memoria non fallit, hoc nomine Arabico, Salamandram deſignari, in Hiſtoria Quadrupedum digitatorum, retulimus. G

Nomina anguium barbara quæ.

Salamãdræ nomen Arabicum.

Si contemplemur exoticos Serpentes, ratione colorum, quibus decorantur, hi diuerſi eſſe perhibentur: namq; in primis narrat Clitarchus, referente Aeliano, in India Serpentes ſexdecim cubitorum generari, deinde alios multò minores varijs pigmentis diſtinctos, & verſicolores ſpectari: vittas enim à capite ad caudam pertingentes habent, quarum aliæ æreo, aliæ argenteo, aliæ rubicundo, & aliæ aureo colore refulgent. Item, ex Petro Bembo, Serpentes ſeſquipedales in aquis, & terra viuentes, ſpecie colorata ſpectabiles in Cuba Inſula ſtabulantur. Immò, ex tertia parte hiſtoriæ Indicæ, Serpentes apud Indos diuagantur Boiquatrara nominati, quæ vox Indica anguem picturatum deſignat. Rondeletius quoq; monſtrat iconem Serpentis aquatici ruſeſcentis à doctiſſimo viro Gulielmo Pelicerio Monſpellienſi Epiſcopo obſeruati, cui terreſtris anguis ſpeciem aſſignat, colore rubro decoratam, cum lineis obliquis, & ſinuoſis à dorſo ad vẽtrem ductis, eamq; lineam à capite ad caudam protenſam ſecantibus. Huius ſciſſuram oris non admodum grandem, dentes acutos, & ſerratos, branchias opertas inſtar ſquamoſi piſcis, eſſe prædicat. In dorſo à capite ferè ad caudam, quędam veluti capillamenta tenuia, pariterq; in aluo obſeruat. Hinc multi ſimilem ſpectantes iconem, Myrum eſſe prodiderunt, licèt perperàm: ſiquidem prænominatus Serpens branchias operculo oſſeo tectas, pinnaſq; ad natandum maiuſculas habet, quibus conditionibus Myrus, & Muræna carent. H

Differenæ ratione colorum.

Lib. 6. hiſt. Venetæ.

Boiquatraranomen Indicum.

Serpentis rubeſcẽtis deſcriptio.

Strabo & ipſe Serpentis punicei coloris meminit: hunc fortè Ælianus Porphyrum appel-

appellauit apud Indos nascentem, dodrantali magnitudine, aspectu purpuræ simili, capite candido, & dentibus carentem, quem venatores inquirunt per montes meridiei obuersos, è quibus Sardo gemma effoditur. Hoc animal non mordet, sed locus vomitu bestiæ conspersus subitam contrahit putredinem: quapropter per caudam suspensus duplex veneni genus eructare dicitur; alterum ab animali viuente relectum, quod est nigrum, speciemq; electri referens, alterum simpliciter nigrum, quod ab ore mortui animantis prodit. Prioris si detur tantum, quantum est granum sesami, confestim, cerebro per nares patientis effluente, necat, alterum verò exhibitum, tabem inducit. *Porphyri serpentis descriptio.*

Ad magnitudinem exoticorum anguium mentem si conuertamus, proculdubio cõperiemus in regionibus Indicis permagnos nasci Serpẽtes, sed in Peru maximos, & minus veneficos: siquidem Hispani, vt legitur in Historijs, Peruanã lustrantes Regionem, Serpentem longitudine viginti pedũ, & latitudine proportionata offenderunt, in cuius interempti aluo paruum capreolum, & integrum inuenerunt. In Malabar etiam Iulius Scaliger Serpentes octonum pedum, aspectu horribiles, innoxiosq; obseruat, qui puerorum amore facilè detinentur; ideoq; Pæderotas nuncupat. Immò clarissimus vir Carolus Clusius narrat, quòd anno Domini tertio supra millesimum, & sexcentesimum, conspicatus est iconem Serpentis Indici longi octo pedes romanos, cum latitudine proportionata, cuius corpus, more aliorum, squamis erat tectum, & maculis variarum, & elegantium formarum consperſum, summa parte candida, dentibus hamatis, & lingua tenui, & bisulca. Denuò in eodem libro Clusius describit peregrinum Serpẽtem, cuius pellis longa erat nouem pedes romanos, medio autem corpore lata pedem, supra extimam caudam latitudo erat sex vncias, extima verò cauda duarum, squamæ erant variorum colorum elegantissima serie distinctorum: siquidem dorsum à capite ad extremitatem caudę nigricans, veluti clypeiformibus maculis erat ornatum. Extrema verò cauda maculis etiam nigris, sed ouali formæ distincta. Pariter latera maculis nigris alterius tamen formæ refulgebant. Vnde Clusius sibi persuadebat hanc pellem ex America, aut Insulis illi adiacentibus fuisse delatam: cum in Cuba insula magni Serpentes triginta pedes longi generentur, & humani fæmoris crassitudinem æquantes; quemadmodum Consaluus Ferdinandus Ouiedus in historia generali testificatur. Intellexit præterea Clusius hunc esse de illorum Serpentum genere, qui in interiore Brasilianorũ regione nascuntur, atq; in arboribus vt plurimùm versantur, nam in aliquem vicinum insiliunt, brachiaq; multiplici nexu ligant, & quia nudi incedunt Brasiliani, os suum in anum illorum inserunt, adeoq; violenter fugunt, vt spirandi facultatem illis adimant, & nisi cultrum, vel aliud ferreum instrumentum præ manibus habeant, quo confestim animal conficere possint, proculdubio illis pereundum est. Num verò in aquis etiam versetur, non explicat. *Differentiæ ratione magnitudinis.* *Cap. 18.* *Descriptio Serpentis Americani* *L. 17. c. 6.* *Proprietas Brasiliani Serpentis.*

Habemus tamen in historia Americana, quod in flumine quodam Vrquaia nominato Serpentes natant longitudine quatuordecim passuum, & latitudine duarum vlnarum, capitibus super vndas semper eminẽtibus, intuentes, num aliquis flumini appropinquet: nam aliquem, vel bibendi, vel lauandi gratia accedentem cauda inuolutum, in amnem trahentes deuorant. Hinc colligendum est Americam nutrire Serpentes, & colore, & corporis magnitudine ab Europeis valdè discrepantes. Imò maiori admiratione dignum est, quòd Syluicolæ Americani, Serpentes magnitudine brachij, quinq, ferè pedum longitudine, rubedine, & nigredine discolores apprendunt, & has immanes anguillas terrestres domum deferentes frustatim incidunt, & coctis in sumptuosis epulis vtuntur. *Anguillæ terrestres Americanorum.*

Quoad maleficam exoticorum anguium qualitatem, relatum esse superius Serpentes Indicos, vt plurimum esse innocuos, hinc tamen non fit, quin aliqui veneno redundent. Etenim Aristoteles monimentis mandauit, in regione Indica nonnullos esse paruos Serpentes tam venenosa qualitate refertos, vt incolæ, aduersus eorum virus, nullam antidotum inueniant. Rursum addit, in agro, in quo crescit Laser, anguem quemdam pusillum nasci, cuius remedium est lapis ex sepulcro cuiusdam Antiqui Regis: lapidem enim vino perfundunt, illudque confestim bibunt. Amplius in tertia parte historiæ Indicæ legimus Serpentes quosdam, apud Indos, Boiroinizaga, nempè frigidos nuncupatos diuagari, qui ictibus patientem insigni frigore afficiunt. Versantur etiam ibi alij Serpentes non admodum magni, qui proficiscens strepitum quemdam, more nola- *Serpentum exoticorũ venenum.* *Serpentes frigidi nũcupati.*

Serpens Americanus.

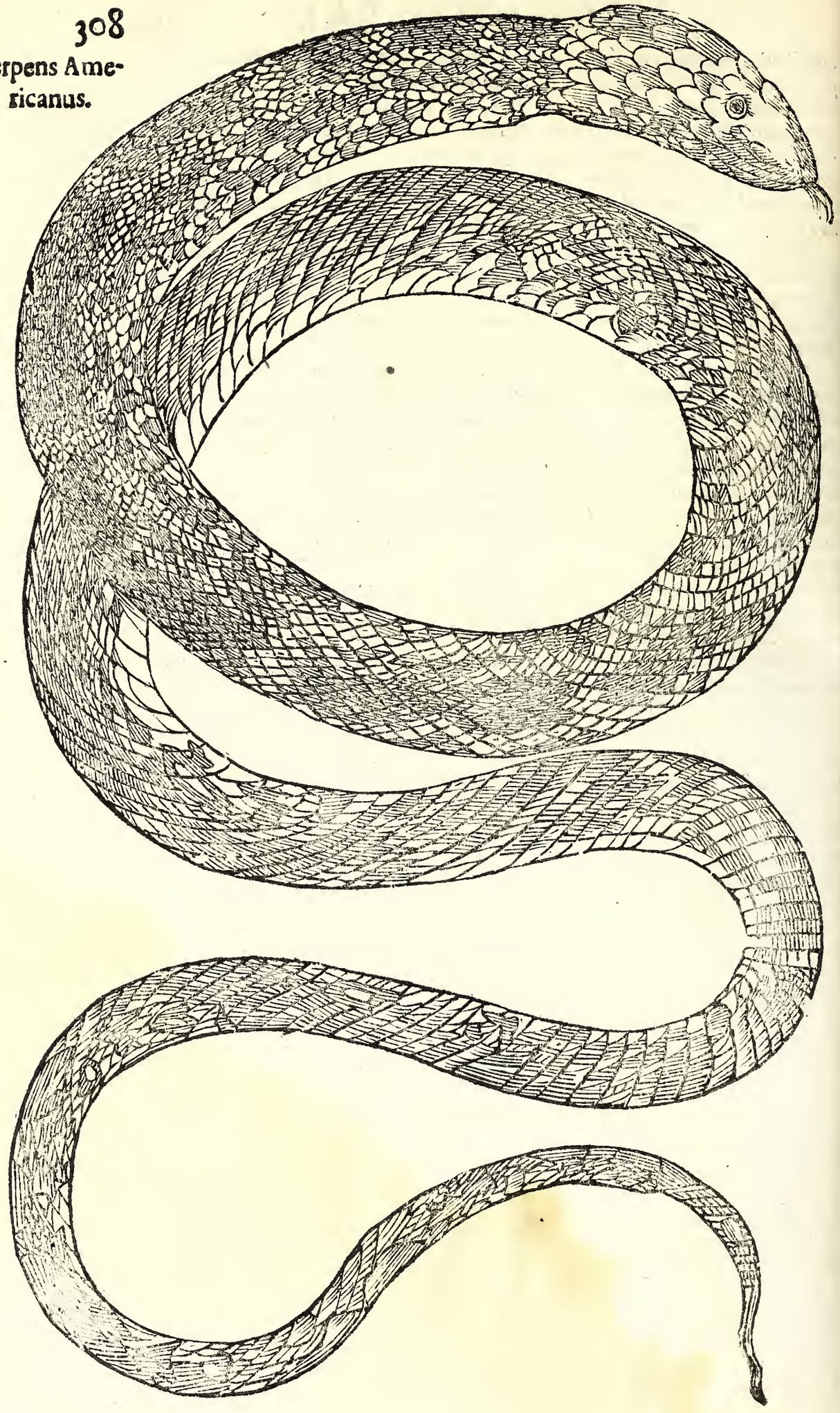

Anolarum, edunt, & ictu sunt lethali. Item de alijs innumeris huius generis, historia Peruana legenda est.

Ad finem, vnum circa Serpentes exoticos, obseruatione dignum, non est omittendum, nimirùm nonnullos, ritu viperarum, fœtus viuos, non autem oua eniti: Id autem duo Patres Iesuitæ incidenter obseruarunt, qui in Brasiliam accedentes, vt Doctrinam Christianam docerent, ibi anguem magnum in spiram conuolutum, iuxta viam, iacentem conspicati, signo crucis prius muniti interfecerunt: sed mox tres, vel quatuor Serpentes minores illius generis per terram salientes viderunt, ideoq; Patres admirati, tandem ex cadauere anguis occisæ eos egredi animaduerterunt: propterea reuersi baculo illud percutientes, reliquos numero vndecim exire coegerunt: quamuis postea ab Indis intellexerint ab hoc Serpentis genere quadraginta fœtus aliquando prodire. Vtrum modo dentur apud ipsos species anguium etiam ouiparæ, facilè adducimur, vt id credamus; cum pariter apud nos aliæ ouiparæ, & aliæ viuiparæ obseruentur.

Serpentes viuipari reperiũtur apud Indos.

Numerus fœtus anguis Indici.

FINIS PRIMI LIBRI.

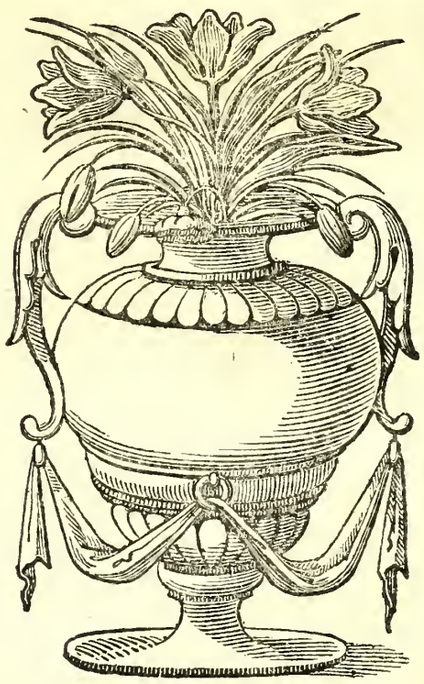

A

VLYSSIS ALDROVANDI PATRITII BONON·

SERPENTVM, ET DRACONVM

HISTORIÆ.

Liber Secundus.

ORDINIS RATIO.

HOC Serpentum opus in duos libros, prima huius historiæ fronte, digessimus; vt in primo, notiorum examinata natura, in altero minus notorum, nempè Draconum mores innotescerent. Horum autem cum variæ assignentur species: primitùs ab illis, vel aliqua crista insignibus, vel ob molem corporeã, Draconibus nuncupatis, inchoabimus. Et quamuis Pausanias Serpentes, Megalaunas appellatos, ad molem triginta cubitorum excrescentes, quales India, & Africa nutrit, non vocari ab Epidaurijs Dracones, sed ex alio quodam genere esse affirmauerit: cum Epidaurij, ex eodem Pausania, non quosuis Serpentes ad immanem grandescentes auctum, Dracones, sed tantùm Epidaurios, illosq; sacros existimantes indigitauerint. Nihilominus communem Authorum nos secuti opinionem, in præsentia Serpentes annosos, vel aliquibus cristis præsignes Dracones nominamus. Itaq; prima facie de Draconibus alis, & pedibus carentibus agemus, postea de bipedibus, & tandem de bipedibus simul, & alatis verba fient.

Megalauna Serpentes quales sint.

DE DRACONE IN GENERE. Cap. I.

ÆQVIVOCA.

Viri nomine Draconis vocati.

NON defuerunt, apud Priſcos, viri, nomine Draconis, inſignes, vt Draco Athenienſis legislator ante Solonem, cuius leges poſtea Solon, præterquàm, quæ de cæde erant conſtitutæ, propter ſeueritatem, abrogandas curauit: cum vnà omnibus pæna eſſet conſtituta, vt etiam deſidiæ damnati, aut qui olera ſurripuiſſent, capite plecterentur: hac de cauſa Demades hanc ſententiam proferre ſolebat: Draconem non atramento, ſed ſanguine leges ſcripſiſſe, hinc ortum eſt illud adagium. *Draconis lex.* de tetricæ alicuius diſciplinæ inſtituto; & de hac legum ſeueritate apud Athenæum ſic canitur:

Qui cærula ò Venus queant
Dare liberis operam creandis, quoties
Legum Draconis ſint memores?

Draco Grãmaticus.

Draco etiam, ex Plutarcho, vir fuit Athenienſis, & præceptor Platonis in Muſica. Item, ex Suida, Draco Stratonicenſis non vulgaris grammaticus fuiſſe perhibetur. Draco quoq; fuit nomen illuſtris illius Ducis, qui Reginæ Angliæ ſtrenuam præbuit operam. Deniq; Draco fuit nepos celeberrimi medici Hippocratis ex filio Theſſalo, de quo rurſus natus eſt Draco, & ipſe medicus, qui, ex Suida, Roxanem coniugem Alexandi Macedonis graui oppreſſam morbo diligentiſſimè curauit.

Draco dux quidam.

Draco medicus.

Draco piſcis.

Præter homines, ſunt aliæ animantes, quæ Draconis nomine donantur; vt Draco marinus, Græcis δράκων θαλάσσιος, & nonnullis noſtræ ætatis Græcis δράκαινα. Hic piſcis in pleriſq; Italiæ locis vocatur piſcis Araneus: licèt Plinius ſeorſim & de Araneo, & de Dracone marino tanquam diuerſis piſcibus egerit: nec mirum, quoniam, & Serpens marinus, qui Ariſtoteli ὄφις θαλάσσιος nuncupatur; Plinio Draco marinus dicitur, vt in Hiſtoria Piſcium recitauimus. Pariter in Catalonia, ex Arnoldo, verſatur reptile quoddam Veſga Arabicè dictum, quod nonnulli Draconem domorum indigitant. Non eſt autem aliud animal, niſi ſtellio, quem Tarantulam Romanorum aliqui eſſe opinantur.

Draco domorũ qualis.

Drano inſuper, apud Poetas, non Serpentem modò, verùm etiam Draconem, nempè Serpentem annoſum, aut alijs prærogatiuis dotatum ſignificat. Siquidem Virgilius memorans angues, qui Laocoonta Neptuni ſacerdotem interfecerunt, illos modò Serpentes, modò appellat Dracones, dum inquit.

Li. 2. Aeneid.

——— illi agmine certo
Laocoonta petunt, & primùm parua duorum
Corpora natorum Serpens amplexus vterq;
Implicat &c.

Et paulò poſt.

At gemini lapſu delubra ad ſumma Dracones
Effugiunt, ſæuæq; petunt Tritonidis arcem;
Sub pedibuſq; Deæ clypeiq; ſub orbe teguntur.

Alibi idem Virgilius certamen Aquilæ, & anguis deſcribens, hunc modò Draconem, modò Serpentem nuncupauit his verſibus.

L. 11. Aeneid.

Vt q̃ volans altè raptum cum fulua Draconem
Fert Aquila, implicuit q̃ pedes, at q̃ vnguibus hæſit:
Saucius at Serpens ſinuoſa volumina verſat.

Etymologia Draconis, & Serpẽtis eadẽ.

Idq; non ſolum apud Poetas Latinos, ſed etiam apud Græcos legitur, & hoc inde naſci arbitramur, quoniam tùm Serpentis, tum Draconis eadem etymi ratio eſſe videtur: cum

cum δράκων παρὰ τὸ δέρκεσθαι, ideſt à cernendo dicatur; deinde ὄφιν vocamus ἀπὸ τοῦ ὀπτεύειν, quod idem ſignificat.

Inter vegetabilia nonnulla recenſentur, quæ Draconis nomen ſortita ſunt. Colitur enim in hortis quædam planta guſtu acris, in acetarijs frequentis vſus, Draco nominata, cuius neq; Græci, neq; Mauritani meminerunt: cum mangonio cultorum factitia eſſe feratur. De hac in Rubrica Denominatorum fusè, latèq; agetur. Draco eſt etiam arbor procera, ex Cluſio, procul intuentibus Pinum referens, ſolijs Itidis ſemper virentibus, cuius truncus admodum ſcaber multis rimis dehiſcit, diebus canicularibus humorem fundens, qui in rubram lacrymam denſatus ſanguis Draconis nuncupatur. Demùm Plinius, & Columella palmitem multis induratum annis, ob tortuoſitatem, Draconem nominarunt. Poſtremò quidam fluuius Italiæ Draco dicitur, ſcilicet, qui Agrum Mutinenſem à Regienſi diſcriminat.

Lib. 1. de plant. rar. c. 1.

Draco arbor.

Draco vitis.

Si recedentes à terrenis, ſublimiora parumper contemplemur, incidemus in Draconem volantem, quem Meteorographi inter paſſiones ignitas connumerarunt. Hic igitur ab habitu non admodum calido, nec valdè coagulato, & compreſſo dimanat, qui dum in ſublime vehitur, occurrẽs: frigidæ nubi, ab ea truditur, deinde aut motu, aut per antiperiſtaſim accẽditur, & quoniam frigidæ nubis impulſu flectitur, tunc in modum figuræ Draconis curuatus, nomen etiam ſortitur. Quid plura? In Cæli quoq; parte Aquilonari Draconem noctu intuebimur, de quo ſic canit Clarauaceus in Faſtis.

Draco volans eſt ignita paſſio

Vtq; videt Cœlum, Cœlo videt ipſe Draconem,
Pectore qui toto ſydus vtrumq; tenet.

Nam hic cæleſtis Draco minori vrſæ proximus refulget, vt canit Seneca.

Tragæd. 2.

Fluminis inſtar lubricus anguis
Magnoq; minor iuncta Draconi
Frigida duro Cynoſura gelu.

Fabulati ſunt Poetę hunc Draconem hortis Heſperidum inuigilaſſe, ſed ab Hercule interemptum, ob laborem, & vigilantiam, inter ſydera fuiſſe locatum. Hæc conſtellatio ſtellis triginta, & vna integratur, cui ſuccedit ſydus Herculis ſiniſtro pede quodammodo Draconis caput prementis: idcircò ſic canitur in Phænomenis Arati.

Draconis cœleſtis ſitus.

Haud procul efficiens, vnde eſt defecta labor e,
Non illi numen, non magni cauſa laboris.
Dextro namq: genu nixus, diuerſiq; tendens
Brachia, ſupplicitèr panſis ad Numina palmis,
Et capiti figit veſtigia ſæua Draconis.

His addamus Solem à Veteribus Draconem appellatum: ſiquidem Porphyrius Solem à Priſcis Lacertum, Leonem, Draconem, & Accipitrem nuncupatum fuiſſe diuulgauit. Immò ad incorporeas etiam ſubſtantias hoc nomem extenditur, cum D. Hieronymus inter cognominata Diaboli Draconem enumerauerit.

L. 4. de Abſtin. ab Anim.

Draco diabolus.

Inanimata verò ſunt multa, quæ Draconis nomine ſignantur. In primis, Draco apud Chymiſtas eſt argentum viuum; vnde aqua Draconis ab ipſis aqua Mercurij nominatur, de quibus legẽdus eſt Mercolinus in libro de lapide philoſophico. Draco apud Plinium eſt mons Aſiæ, & apud Sophoclem cohors Parthorũ fortè ad formam Draconis inſtructa. Amplius, Draco eſt nomen laquei, ad talum luxatum ligandum, ab Oribaſio deſcripti; immò Dracones ab eodem Authore cognominantur in machinamentis, quæ ad formam manubrioli ductorij fabrefiunt. Polybio δράκοντες dicuntur μάνικοι, καὶ περίχειρα, καὶ βραχιονιστῆρες, nimirum Dracones, ad mentem Polybij, catellas, armillas, ſpinteres, murænulas, brachialia, ſpathalia, & ſimilia fæminarum monilia denotant. De ſimili Dracone locutum fuiſſe Martialem multi autumant, quando cecinit.

Draco eſt argentum viuum.

Draco laquei genus.

Li. 6. epigr. 86.

In l. de Aquis, & metall.

Si gelidum, collo nectit Glacilla Draconem.

Cum tamen ibi poeta de Dracone animali à Glacilla in delicijs habito ſermonem habuerit. Meminimus legiſſe apud clariſſimùm Faloppium, Draconis uomine, olim Romanis fiſtulam æneam longiſſimam, in plures gyros, inſtar ſpirarum Draconis, contortam deſignari; qua artificioſus fons conſtruebatur; vnde poſtmodum aqua continuò calida ſcaturiebat. Huic mechanico experimento addenduseſt Draco volans, quem ingenioſi opifices ex arundinum paxillis, papyro, & puluere pyrio ad formam Draconis concinnant, vt in publicis ferijs, hæc machina per longum funiculum ignem

Draco eſt fiſtula.

Draco volans arte paratus.

concipiens, in aere maximo tonitru, & ſpectantium admiratione diſſiliat. E

Neq; omittendi ſunt Dracones, quos circumforanei ex Raijs exſiccatis pro arbitrio fingunt, vt illos ignauo oſtentantes Vulgò, facilè rerum naturalium imperitos decipiant. Quare in gratiam lectoris duas icones ſimulati Draconis repreſentare libuit. His notatis de huius nominis ambiguitate, ſuccedit Draco Serpens, de quo in præſentia verba fiunt, cuius fœmina δρᾶκαινα, nempè Dracæna nominatur: cum tamen Dracęna Circe apud Sophoclem vocata fuerit, immò & Dracæna recentioribus Græcis Draco marinus vocatur, & tandem Dracæna eſt radix, quam Carolus Cluſius in Exoticis à Donante cognominauit.

Dracones ſimulati.

Dracæna eſt nomen æquiuocũ.

SYNONIMA, ET ETYMVM.

REFERVNT commentaria Iſidori hanc beſtiam Græcis δράκοντα nuncupari, propterea Latinis vocabulorũ inopia coactis Draconem dici. Hodie etiam in Græcia δρακος vulgò nominatur; quapropter Iulius Scaliger etymum huius animalis παρὰ τὸ δρᾶν ἄχος deriuat, quoniam hoc animal nonniſi dolorem, & mœrorem hominibus afferat. Nobis tamen ſemper magis arriſit communis etymologia, dum δράκων deducitur παρα τὸ δέρκεσθαι, nempè ab acuta viſione, cum δέρκω acutis oculis intueri ſignificet. Itaq; non citra rationem canebat ille. F

Etymũ draconis ex Scaligero.

Et Draco Graiugenis obtutu dictus ab acri,
Cui data cernendi vis peracuta fuit.
Peruigil eſt, nec non oculis Draco dormit apertis,
Membra rigat quoties feſſa labore ſopor.

Vnde Poetæ hac ducti ratione Dracones theſaurorum cuſtodes eſſe finxerunt; immò Ariſtophanes huc reſpiciens, duos finxit Dracones, in templo Aeſculapij oculos Pluti lambentes, cuius actionis beneficio, ille cum cæcitate laboraret, cernere cæpit.

Dracones etiam, ex Iſidoro, ſyrenæ appellari videntur; cum in Arabia Syrenas Serpentes eſſe alatos promulgauerit; qui gradiendo, non currere, ſed potius volare traduntur. Si nugamenta Authoris libri de natura rerum inueſtigemus, comperiemus Draconem in Aſia trifariam nuncupari, nempè Serpentem, cetum, & leuiathan: cum per terram ſerpere, in aquis natare, & per aerem volare feratur. Si nomen hæbraicum Draconis inquiramus: notandum eſt, quòd Tannin, ex ſententia Pagnini, Serpens eſt, aut Draco, aut piſcis ingens tanquam Draco. At nomine Thanninin, ſecundum Vuolphium in Nehemiam, Hæbrei vocant terribiles Serpentes, nempè Dracones, & belluas marinas, quæ Tynni appellantur. Hæbraica vox, Oach, quæ in numero multitudinis format Ochim, videtur Dracones ſignificare: nam quando apud Eſaiam legitur Babylon ſubuertetur, & implebunt domos eorum Ochim. Munſterus vertit Cercopithecos, Dauid Kimbi opinatur eſſe animantes ſimiles felibus, quæ vulgò vocantur Martes, D. Hieronymus reddit Dracones. G

Trifariam vocatur draco.

Nomina hæbraica draconis.

Cap. 13.

Chaldaica vox Darcon, nonnullis Serpens, Munſtero Draco exponitur. Albediſimon Perſin ab Auicenna, ad genera Draconum reducitur. Immò Alhatraf, nec non Haudem ab eodem authore refertur ad genus Serpentum, qui mordendo, tantùm vulnere, & non veneno nocent, veluti Dracones. Nam idem Auicennas Harem, Carnen inter Dracones marinos collocat, de quibus in Hiſtoria Piſcium actum fuit. Verùm Ahediſimon, Alhartraf, Haudion, & Talyacus ſunt nomina Barbara, quæ Albertus ad genera Draconum retulit. Germanicè dicitur Lindmurm, Gallicè vn Dragon, Italicè Drago, & Dragone. H

Nomina Barbara draconis.

Draco ex Raia effictus.

Draco alter ex Raia exsiccata concinnatus.

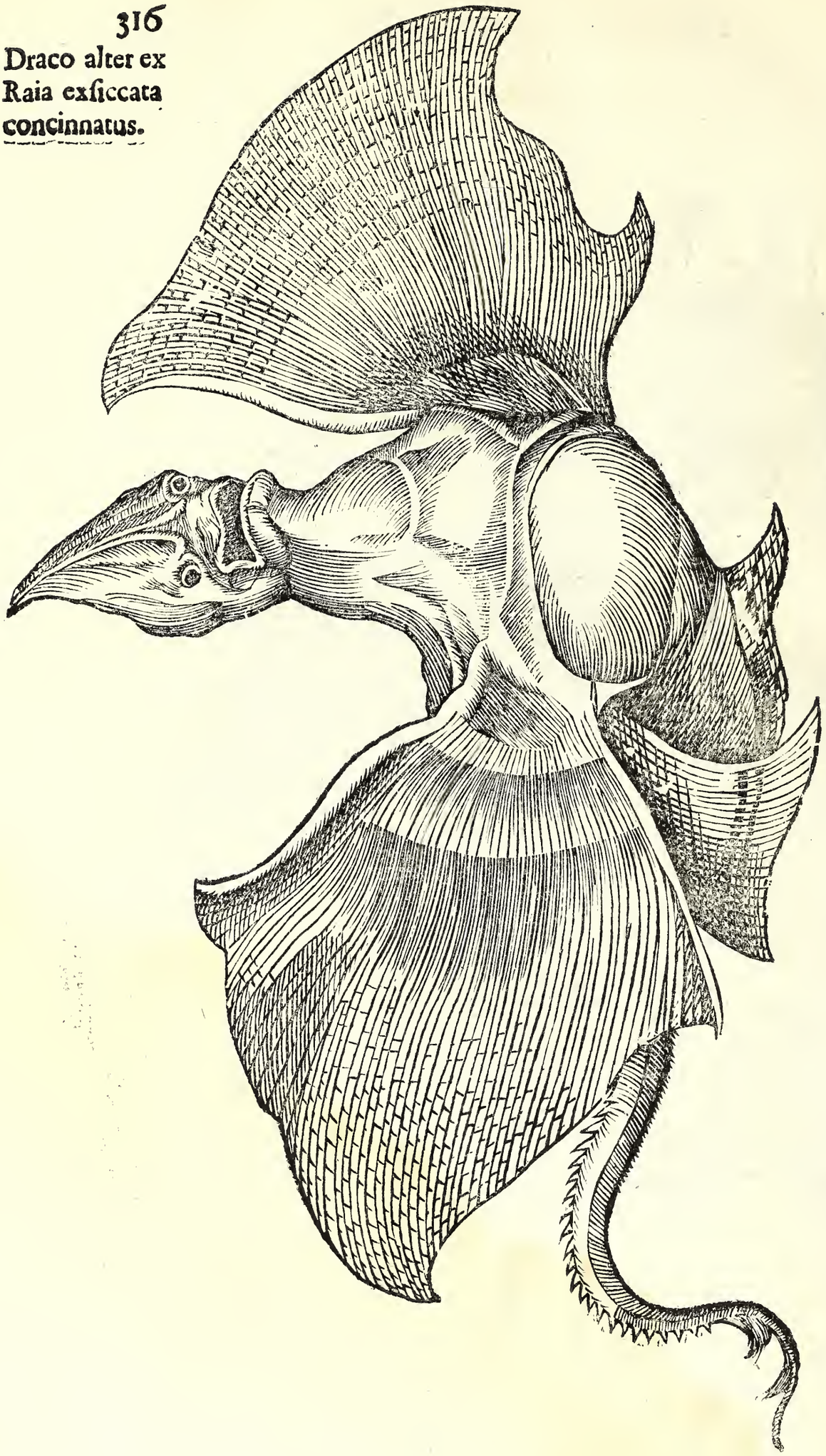

DIFFERENTIÆ.

QVAMQVAM infiniti prorsus sint negotij, cunctas Draconum species exprimere, & explicare: nihilominus ex bestiæ magnitudine, loco, colore, figura, & venefica qualitate illas eruere conabimur. Ratione magnitudinis, Auicennas, & Aetius minorem Draconem quinq. cubitorum, & maiorem triginta esse, statuerũt: cum tamen Greuinus optimè decreuerit, pro diuersitate regionis, & loci natalis, prædictas Feras, & maiores, & minores inueniri. Quandoquidem Eugetis Regis ætate, Dracones septem, & nouem cubitorum visi sunt, & tertius in Æsculapij templo altus fuit. Immò Marcus Polus, in Prouincia *Carazam* cognominata, Dracones bipedes decem cubitorum stabulari narrauit. Regnante Philadelpho apud Aegyptios, duo Dracones viui tresdecim, & quatuordecim cubitorum ab Aethiopia Alexandriam delati fuerunt. Item D. Hieronymus meminit Draconis quindecim cubitorum, deserta Aegypti loca incolentis. Aelianus author est, quòd Aethiopia generat Dracones ad longitudinem triginta, & quadraginta cubitorum excrescentes, quos Elephantorum interfectores nominant. Scribit quoque Petrus Crinitus ab Octauiano Augusto, Draconem quinquaginta cubitorum Romæ nutritum fuisse, quem postea Populo Romano ostentare consueuerat. Neq; mirandum est, quoniam Philostratus Dracones longos ad cubitos sexaginta reperiri astruit; quam opinionem authoritate Aeliani stabilire possumus, qui in historia Animalium, Alexandro apud Indos versante, Draconem, ex coniectura, septuaginta cubitorum visum fuisse pronunciat. Pariter, & octuaginta cubitorum fuerunt Dracones, quos Apostares Indus, ex Onesicrito Astypaleo, nutriuit: cum secundùm Strabonem, Dracones etiam centum cubitorum prodigiosæ fuerint magnitudinis.

L. 1. de Venen. c. 20.

Li. 2. c. 40.

L. 17. hist. An. c. 1.

Dracon's Elephãtorũ interfectores.

L. 15. c. 21.

Dracones centũ cubitorum.

Scribit quoq; Possidonius (referente Fulgosio) propè Damascum, Draconem longum ad pedes quadraginta supra centum olim versatum fuisse. Item Strabo, ex Possidonio, in Macra iuxta Iordanem, fuisse Draconem tradit longum nihilominus iugero, adeoq; altum, vt duo equites hinc inde locati se intueri minimè possent. A Luciano Dracones pellæi in Macedonia immensæ magnitudinis memorantur, & à Gellio habemus, bello primo Punico, Attilij Reguli consulis exercitum in Africa versantem à vasto Draconе afflictatum fuisse. Insuper prodit Egnatius in varia historia, quòd, regnante Basilisco, in Constantinopolitana Bibliotheca viginti mille libris supra centũ exornata, visebatur intestinum Draconis longum centum, & viginti pedes, in quo Homeri poemata, tam Ilias, quam Odyssæa litteris aureis erant exarata. Demum nuperi etiam Authores Veterum scripta videntur stabilire; dum Ioseph Iesuita, anno sexagesimo supra millesimum, & quingentesimum ex Brasilia scripsit, se illic obseruasse Dracones, qui & ceruos, & maiores etiam animantes deglutire possent; additq; Taputam esse maximum, & voracissimum Serpentem, qui interdum solido aliquo animali vorato, ob ægram concoctionem, humi stratus ad ventris vsq; putrefactionem moratur, donec supervolantes aues, aperta alui, quod intus putridum est, absumpserint: namq; venter exinanitus sponte coalescit, & bestia denuò ad prædam proficiscitur. Quamobrem nulla debemus teneri admiratione, si Diuus Augustinus pronunciauerit Draconem esse collocandum inter maiora animantia, quæ super terræ superficiem gradiantur.

L. 16.

L. b. 6. c. 3.

Intestinũ Draconis lõgum centũ & viginti pedes.

Magni dracones in Brasilia.

In enarrat. psal. 148.

Si differentias horum animalium, ratione loci natalis, inquiramus. Greuinus fuit huius opinionis, quæ de Draconibus Libycis, & Indicis memoriæ sunt prodita, potius fabulosa, quàm verisimilia esse, & potissimum, quæ de Dracone ex Lupa, & Aquila genito nonnulli promulgarunt. Verumtamen contemplantes loca peculiatia, comperiemus, ad mentem Philostrati, alios in montibus, alios in locis palustribus diuagari, qui tardi sunt motus, caput vix attollunt, cristis carent, & denique Draconis affimilantur: etenim hic author, ratione cristæ, Dracones mares à fœminis distinguere videtur. Vicissim in montibus stabulantes, ex eodemmet authore, acriores, grandiores, & cristis insigniti sunt, qui postea, venationis gratia, in planitiem aliquando descendunt.

L. 1. de Venen. c. 20.

L. 3. de Vit. Apoll. Differentiæ ratione loci.

De colore horum animalium, Authores inter se sententijs variant. Nam, ex Aetio, alij sunt coloris rufi, alij nigri, alij cinerei. Nicander, in Theriacis, Draconem nigrum

ventre ſubuiridi celebrat: cum Philoſtratus terga ſubnigra Draconibus tantummodò paluſtribus aſſignauerit. At Homerus deſcribens Draconem, quem in Aulide iuxta fontem habitare retulit: cum rubicundo colore refulgentem decantauit. B

L.12. Iliad

Φοινηεντα φερων δ' ὀφιν αἱματοεσσαν ἀνιχεσσι τέρεινεν.

Color draconũ qualis

Regio Epidauriorum quoddam Draconis genus nutrit fulùo præditum colore, quod Aeſculapio, teſte Pauſania, ſacrum eſſe ſtatuunt. Lucanus Dracones aurato colore nitentes prædicat, dum inquit.

Serpitis aurato nitidi fulgure Dracones.

Li.9. Pharſal.

Lucanum poſtea imitatus Georgius Pictorius in Lernamalorum ſic cecinit.

Serpunt aurato nitidi fulgure Dracones,
Africa quos ardens parturit exitio.

L.3 de vit. Apoll. c.2.

At Philoſtratus ſquamas coloris fului, barbam fortè palear, coloris aurei, & toruos oculos igne ſcintillantes Draconibus attribuit, quos montem ad rubrum mare pertinentem incolere ſcripſit: vnde illac nauigantes horrendos ſibilos eminus audire traduntur. F

Draconum figura varia.

Si hæc animalia, ratione figuræ examinentur. Occurrunt primò, ex Authore libri de natura rerum, Serpentes Draconcopedes cognominati facie humana vultu venuſtæ virginis non abſimili, reliquo corpore in tortuoſum Draconem deſinente; quam Draconis formam Diabolus primos decipiens Parentes induiſſe fertur: cum Beda ſcriptis mandauerit, Serpentem in Paradiſo terreſtri ſinuoſa volumina intra arboris frondes occultantem, ſolam virginis faciem Euæ oſtentaſſe. Sunt alij Dracones, ex Aetio, ſuibus ſimiles, ſed corpore graciliores, & roſtro validiſſimo, quorum dentes more aprorum feriunt. Item legitur in deſcriptione Guineæ, quòd in Prouincia *Congi*, animalia magnitudine Arietis ex numero bipedum, alata, fului coloris, oblongo roſtrò, & multiplici dentium ſerie verſantur, carnibus crudis veſcuntur, ab aliquibus Dracones nominantur; & à Nigritis tanquam viſu horribiles adorantur. Philoſtratus narrauit, ad Gangem, multos ſtabulari Dracones, qui à cæteris venuſtate oculorum diſcriminantur: ſiquidem eorum oculi lapilli pretioſi igneo fulgore coruſcantes eſſe traduntur: hac de cauſa Indi hoc animalis genus libentiſſimè venantur. Verùm Scaliger hæc Philoſtrati nugamenta eſſe perhibet, qui, vt præclarè mentiri poſſet tanquam è luto ſibi hominem finxit, veluti Homerus Vlyſſem ſuum. Veritati tamen magis accedere videtur aſſertum Plinij, qui Dracones pedibus anſerinis cæteris deformiores memorat: quemadmodum Thebani, quorum pedes cornu muniantur. Non diſſimiles forſan deſcripſit Paulus Venetus in Regione quadam *Cardan* naſcentes, quorum alij pedes tantùm habent anteriores, alij verò, horum pedum loco, duabus tantùm vngulis armantur, ventre enormi, & rictu tam amplo, vt etiam grande animal deglutire poſſint. G

Dracones vbi adorentur.

Exercit. 193.

L.11.c.47.

L.2.c.40.

Feles volãtes vbi ſint.

Præterea Dracones alis muniti aſſignantur, qui nullam nobis admirationem afferre debent: quandoquidem, in Malabar, feles agreſtes ad volandum idonei naſcuntur, cum membrana ab anterioribus pedibus ad poſteriores vſq; producta tẽdatur, & hoc modo per aerem ferri & volare dicantur: quieſcentes autem hanc membranam colligendo ad aluum contrahunt. Non deſunt poſtea authoritates ſacræ, & profanæ volatum Draconum atteſtantes: nam Diuus Auguſtinus in Geneſi ad literam, Dracones ab antris in aerem eleuari, & alibi etiam Serpentes volare teſtificatur: quod Herodotus in Euterpe, antea ſcripſerat. Inſuper habemus authoritatem Ariſtotelis, qui in hiſtoria Animalium, ſcriptũ reliquit, angues membranis fulcitos per Æthiopiam volare. Idẽ repetit Strabo, dum Serpentibus alas, ritu veſpertilionum, attribuit, qui volantes lotium lethiferum reddere ſolent: vnde poſtea Lucianus in Dialogo de Dipſadibus, illam Libyæ partem inacceſſibilem eſſe tradidit, in qua prædicti ſerpẽtes cartilagineis aliis aſſiduè volitant. Item Iouius hiſtoriarum ſcriptor Nili regionem deſcribens, variarum ferarum meminit; addit q; incolas Georgiani Regni à Draconibus alatis, & anſerinis pedibus munitis identidem vexari. Huius generis Draconum exhibuit iconem Bellonius, cuius cadauer integrum, & conditum diligenter obſeruauit: & hanc ſpeciem Draconis ex parte Arabiæ in Aegyptum aduolare intellexit. Cardanus quoq; narrat ſe Lutetiæ verſantem, apud Gulielmum Muſicum vidiſſe nonnullos ſerpentes bipedes, paruis præditos alis, qui cum varijs temporibus miſſi eſſent, hinc fictitios non eſſe iudicauit, & ab indica regione capite Serpentino, magnitudine cuniculi, colore lucido deferri audiuit. H

Lib.3.ca.9.

Lib.3.a ciuit. Dei c. vlt.

Lib.1.ca.5.

Lib.18.

L.2. Obſer. c.70.

Lib.7 de rer.var. ca. 20.

Horum

A Horum etiam Draconum meminit Albertus, dum sirenas in quadam Arabiæ parte serpentes esse volantes prodidit: nam huiusmodi animantes Dracones esse alatos inferre voluit. Verum Pomponius Mela de his fusè, latèq; disseruit, dum inquit: Non procul à Nilo, vbi pigmea gens viuit, multa Serpentum genera versari, inter quæ nonnulli magno agmine ex paludibus eleuati, volando, Aegyptum petunt, sed in ipso ingressu, ab auibus Ibidibus cognominatis, commisso prius prælio, deuorantur. Id non latuit Solinum, quando pronunciauit ab Arabiæ paludibus alatorum anguiũ agmina eleuata ab Ibidibus extingui, antequam Aegypti limites ingrediantur. Id etiam asseuerantius dixit Cicero, dum Ibides aues rigidis cruribus, corneo, & procero rostro ad auertendam ab Aegypto pestem idoneas esse prædicat: dum Africo flante vento, ex vastitate Libyæ, angues aduolantes ab ipsis conficiuntur, & absumuntur. Hinc Herodotus omnium vetustissimus monimẽtis mandauit extare valles ossibus Serpentum alatorum plenas, qui petentes Aegyptum ab Ibidibus debellati destruuntur. Alioquin de Serpentibus alatis recens habemus testimonium in historia expeditionis in Floridam, vbi B Serpens alatus visus, & non procul à nemore interfectus fuit. Alæ erant exiguæ, vt vix animal à terra attolli posset. Immò Christicolæ illic versantes, interfecti Draconis caput à Barbaris summa diligentia ablatum fuisse obseruarunt, quod non sine aliqua superstitione ab ipsis factum fuisse coniectarunt.

Lib. 2. ca. 4.

L 2. de nat. Deor.

Lib. 2. ca. 2.

Serpentes Alati vbi.

Quoad veneficam Draconum qualitatem, notandum est, ratione loci natalis, alios magis, alios minus esse venenatos; quemadmodum etiam in reliquorum Serpentum historia fuit animaduersum. Quãdoquidem in regionibus frigidis minus, in calidis verò magis venenosi esse perhibentur. Vnde Lucanus de venenosis verba faciẽs, qui auibus, tauris, & elephantis insidiantur, sic cecinit.

Li 9. Pharsal.

Serpitis aurato nitidi fulgore Dracones,
Pestiferos ardens facit Africa, ductis altu
Aera cum pennis, armentaq; tota secuti
Rumpitis ingentes amplexi verbere tauros.
Nec tutus sputo est Elephas, datis omnia letho.

C Dracones montis Atlantis incolæ, ex Scaligero, solo contactu interimunt, qui capite, & cauda sunt graciles, sed vẽtre adeò immanes, vt ad rependum vix idonei reddantur, & licet author horum pedes non describat: verisimile tamen est pedes habere, qui aut ob exiguitatem, aut ob ventris vastitatem non apparent: quemadmodum in Dracone in agro Bononiensi reperto suo loco obseruabimus.

Exercit. 183. Dracones cum alis & pedibus.

Item mons regnũ Narsingę à Malabaris diuidens multas Feras, sed præcipuè Dracones alatos nutrit, qui in arboribus versantes, non solum afflatu, sed etiam obtutu homines propius accedentes perimunt. Hinc nonnulli hoc animalium genus, in Dracones arborem conscendentes, & in Chamædracones, nimirum humi tantùm gradientes distinxerunt. Vincentius autem, in speculo naturali, nulla veneni habita mentione, duplex Draconum genus assignauit, nempè illud, quod pectore serpit, & illud, quod pedes habet; hocq; admodum rarum esse promulgauit.

Venenum draconum quale.

D

FORMA, ET DESCRIPTIO.

AVICENNAS, & Aetius Dracones asperrimis obsitos squamis, & magnis oculis cum eminentia pellis, loco superciliorum, præditos esse tradiderũt: amplius sub eorum mento, quandam pellem instar barbę excrescentem, amplum rictum, linguam exertam, dentes magnos ad instar dentium suis obseruarunt. Isidorus Draconem omnium Serpentum maximum cristatũ, & ore paruo constituit. Imitatur enim Solinum, qui ora parua, & ad morsum non dehiscentia Draconibus attribuit. Verùm ambiget aliquis, quare Auicennas, & Aetius amplum rictum his Feris assignauerint; cum Solinus totum oppositum scripserit. Alioqui ad dissoluendam hanc difficultatem, statuerunt Dracones veluti Epidaurios, de quibus Pausanias, & Nicander egerunt, ore paruo esse refertos, alios verò veluti Indos, Aegyptios, & Phrygios ore amplo esse voluerunt, de quibus Auicennas, & Aetius sermonem habuerunt. At Salmasius in Solinum, iuxta

Palearia draconum qualia.

Draconum discrimen ratione oris

iuxta optimum, & Regium codicem Solini, legit; *Ora nulla ſunt Draconibus ad morſum dehiſcentia*, loco legendi, *hora non dehiſcentia ad morſum.* E

Circa ſtructuram, ordinem, & numerum dentium huius animalis, inter authores ſententijs variatur. Vuotonus Draconi duplicem dentium ordinem aſſignat. Claudius Minos in Alciatum, ex mente peritorum rerum naturalium, ſexdecim dentes in ore Draconis eſſe aſtruit. Nicander autem, & Aſſeclæ triplicem dentium ordinem in ore huius beſtiæ contemplantur; dum illam deſcribunt colore nigro, ventre ſubuiridi, cum palearibus ſub mento rufi coloris, canit igitur Nicander hunc in modum.

Numerus dentũ draconis.

In Ther.

Formoſa apparet ſpecies, pulchro illius ore
Triplice conſpicuit ſe produnt ordine demes,
Magna ſub egregia ſcintillant lumina fronte,
Tinctaq; felle tegunt imum palearia mentum.

Ab hoc poſtea authore, multi alij, & potiſſimum Ouidius tranſcripſerunt, qui repræſentans effigiem Draconis à Cadmo interfecti, ſic cecinit.

L. 3. Metã.

Martius anguis erat criſtis praſignis, & auro, F
Igne micant oculi, corpus tumet omne veneno,
Treſq; micant linguæ triplici ſtant ordine dentes.

Authores igitur, vt ex dictis patet, circa ordinem, & ſtructuram dentium Draconis, non conueniunt: propterea quod arduum, & difficile eſſe arbitramur, ob harum Ferarum varietatem, necnon ob earundem in noſtris Regionibus raritatem, quidquam de dentium numero determinare. Philoſtratus nulla dentium facta mentione, Draconibus montanis iuuenibus modicam quamdam criſtam, & ætate prouectis grandiorem, & barbam crocei coloris adnaſci teſtificatur: cum Dracones paluſtres criſtis carere referat. Verum tamen, ex Aeliano, Dracones in ſexu, ob criſtam diſcriminantur, qua Draco mas, non autem fœmina decoratur. Quamuis ſcriptum reliquerit Plinius, Draconem criſtis inſignitum, qui viderit, non reperiri. Fortè prædicti authores, per criſtas quaſdam eminentias intellexerunt, quales in paruis etiam Serpentibus, veluti in Aſpidibus obſeruauimus. Cæterùm Dracones circa Atlantem verſantes ex Ioanne Leone, media corporis parte craſſiſſimi, cauda verò, & collo admodum graciles eſſe feruntur: quemadmodum etiam Scaliger in ſuis exercitationibus annotauit. G

L. 3. de Vit. Apoll. c. 2

Diſcrimen ratione criſtarum.

Libr. 9 De ſcript. Aſrica.

MORES.

PRÆSCRIPTAM fuiſſe huic animali à natura vigilantiam, Aelianus prodidit, quamobrem ad audiendum acerrimum, & ad videndum acutiſſimum prædicat. Ideò Claudius Minos in Alciatum hac ratione motus Draconem venatione cõprehendi difficillimè poſſe aſtruebat. Philoſtratus tradit hanc Feram ita eſſe auriſitientiſſimam, vt nonnullis auri micis inuentis, aſſiduè illis indormiat inhians. Ideò Marcus Tullius Cicero in Phillipicis hæc verba pronunciauit. At is non reddet, qui Domini patrimonium complexus, quaſi theſaurum Draco. Vnde ex Cælio, peruulgatum eſt Dracones adium, oraculorum, nec non theſaurorum cuſtodiæ præfici. Poetæ igitur, H non ſine ratione, pellem apud Colchos, & mala Heſperidum ab inſomni Dracone cuſtodiri tradiderunt. Itaq; Vigilantiam, optimo iure, huic attribuit: animanti Reuſnerus in Paradiſo poetico, dum canit.

Vigilantia draconibus attributa.

Philipic. 13.

Peruigil ecce Draco ſquamis crepitantibus horrens
Sibilat, & torto pectore verit humum.

Nam huic beſtiæ talem ingenerauit morem natura; vt, quotieſcumq; prædam coercere, vel aliquid aliud moliri velit, horrendum edat ſibilum, neq; conſpectis hominibus aufugiat. Qua de re idem Reuſnerus huc reſpiciens denuò canebat.

Sibilũ quãdo emittat.

Sibilat hic, quoties aliquos parat edere quaſtus,
Vulnere nec lædit, nec fugit ille viros.

Relatum fuit à Geſnero, vulneribus, à Dracone nullam afferri noxam: propterea quod omnes authores conſentiunt magnam vim caudæ Draconis ineſſe: cum ab ea neq; elephas tutus eſſe feratur: cum Draco circa ſemitas latibulans Elephanti tranſeunti inſidiatur:

Magna vis inest caudæ draconis.

A diatur: nam spiris caudæ, cruribus Elephanti ligatis, ad terram trudit. Idcircò quidam vir acris ingenij alludens ad hanc Draconis proprietatem, & ad Insigne gentilitium Gregorij Decimitertij Pontificis Maximi Bononiensis, in quo Draco mutilata cauda effigiatur, tale protulit distichon.

Te Draco gens timet. At pellat gens ista timorem,
Quo feris, abscissum est, quo tueare, tenes.

Hanc caudæ vim non intactã reliquit Plinius, narrans in Aethiopia gigni Dracones Indicis, quoad magnitudinem, æquales, qui quaterni simul, vel quini, caudis implicatis, modo cratium, & erectis capitibus, tanquam magna nauis, ad meliora Arabiæ pabula velificant. In dies autem maiorem vigorem adipisci dicuntur, quoniam, ad mentem Aeliani, per longum vitæ curriculum, ad extremam vsq; senectutem perueniunt. Cæterùm licet Draco mascula caudæ virtute sit conspicabilis, & supra humanum modum fortitudine, & crudelitate præditus: nihilominus inuenti sunt homines, qui huiusmodi bestias reddiderunt cicures. Siquidem, ex sententia Textoris, Draco à Paulo Leo-

Aetas draconum longa.

Qui dracones habuerint cicures

B nensi fuit mansuefactus, & Heraclides Philosophus Draconem habuit exarmatum, qui gradienti, & quiescenti, tanquam canis assistere solebat.

COITVS, PARTVS.

HERODOTVS, in Thalia, Dracones alatos, more viperarum, permisceri existimauit, nimirum capite maris in os fœminæ ira inserto, vt ab ea tandem præcidatur; quam fabulam in historia viperæ recitauimus. Verùm Dracones mutuò complexu, quemadmodum etiam viperæ, congrediuntur. Scripserunt quidem Africani Græcis vaniores, lupam ex Aquila concipere, temporeq; paritionis, disrupta aluo, Draconem erumpi, rostro, & alis patri, & cauda matri similem, corio Serpentino, multisque maculis versicolore. Hoc autem animal in specubus semper habitare traditur. Cæ-

Partus mõstrificus draconis.

C terùm huiusmodi Feram aliquibus in locis versari vanitas generationis, ex Scaligero, fidem detrahit, liceat tamen vnicuiq; homini in re litteraria, quod placet admittere, & quod non arridet repudiare.

Circa partum draconis, & anguium exoticorum, variæ authorum circumferuntur opiniones; qnoniam Ioseph Iesuita ex Brasilia scripsit; illos Dracones, & immanes angues non oua, sed fœtus viuos edere. Ex altera parte Balthasar Diaz scripsit, anno Domini quinquagesimo sexto supra millesimum, & quingentesimum, in Malucho insula, & in Ditione Ternetis Regis, ingentes visos fuisse Serpentes, quæ in campestribus locis oua enitebantur. Quamobrem credendum est illis bestijs accidere, quod etiam in nostratibus anguibus euenire obseruauimus: cum ab effectu, alij ouipari, alij viuipari esse ferantur.

An ouipari, aut viuipari dicantur dracones.

LOCVS.

PELION mons est Thessaliæ ad austrum obuersus, cui subiecta loca Pelethronia nuncupantur; vbi olim stabulatum fuisse Draconem recitat Nicander in Theriacis, dum inquit.

——————— Draconem
Aspice, quem patula fago Phœbeia proles
In gelido Peli nutriuit culmine iuxta
Læta Pelethroniæ quondam decliuia vallis.

Alioquin, ex Bellonio, Dracones alati ex quadam Arabiæ parte in Ægyptum, & loca cõtermina aduolãt: quare non erit explodenda sentẽtia Authoris libri de natura rerum, quando retulit loca deserta circa turrim Babel à Draconibus habitari, quorum horrendis sibilis viatores sæpius perterrefiunt. Vt plurimum tamen his bestijs Aethiopia re-

Li. 2. obser. cap. 7.

Deserta loca habitãt dracones Aethiopiæ.

cundat: cum Plinius scripserit ad Aethiopes Azachæos plerumq; versari. Immò Iphicrates, ex Strabone, hæc animantia, apud Aethiopes Hesperios, ad tantam excrescere molem

In Polyhiſ. cap. 33. molem dixit, vt eis herba innaſcatur. Verùm Leo Afticanus in ſpecubus Atlantis montis eos ſtabulari Dracones tradidit, qui media ſui parte craſſi, & circa collum, & caudam ſunt gracillimi. Meminit Solinus montis Aethiopiæ meridiei obuerſi, qui perpetuis ardet flammis, vbi Draconum copiam naſci autumat. Salmaſius in Solinum admiratur hunc Draconum natalem locum; cum inter incendia beſtiæ viuere minimè poſſiut. Hoc tamen Solini aſſertum non penitus à ratione alienum eſſe videtur: cum mons ingens ſulphureis etiam venis refertus vbiq; non ardeat: ideoq; alia montis loca Draconibus domicilia præſtare poſſunt. At non ſolum Aethiopia, ſed India potiſſimum has producit Feras. Quare non citra rationem ſcripſit Philoſtratus circa Hangem Indiæ flumen innumeros Dracones diuagari. Vnde Adrianus rerum exoticarum curioſiſſimus Draconem ex India delatum in templo Iouis olympici Athenis dedicauit. Ex Auicenna, Dracones in partibus Nubiæ multiplicantur: quamuis poſtea indos maiores eſſe referat. E

In monte Atlãtis verſantur.

Draco ex India delatus.

Africa igitur Elephantes, & Dracones in Europam mittit: in Maſſylia autem Africæ frequentiores eſſe dicuntur: Idcirco Poetæ Dracones Maſſyllios ſæpiſſimè nominant. F

Aurea Maſſylli vincunt quæ poma Dracones.

Libyci etiam ob eamdem rationem nominantur: cum Libya Africam denotet: quamuis Aetius in Lycia, forſitan Lybia Dracones potiſſimum verſari tradiderit. Immò Nicephorus Calliſtus (referente Æliano) ſub Aequatore meridiem, & Orientem verſus Dracones magnitudinis admirandæ procreari voluit: cum huiuſmodi animantes regionibus præcipuè calidioribus delectentur. Stumpfius autem, in chronicis, monimentis mandauit, in noſtris etiam alpibus perpetua niue candentibus, id Serpentum genus aliquando habitaſſe, & reddidit rationem: quoniam in multis Alpium locis, quædam antra meridiem reſpiciunt, quæ calorem, & ſplendorem ſolis facilè recipientia, Draconibus domicilia præſtare poſſunt: Deniq; ſi confugiamus ad Hiſtoriographos rerum Indicarum; in primis comperiemus, quod in Calecut variâ Draconum genera adoleſcunt. Et apud Paulum Venetum legimus Serpentes bipedes varios in regione ad Prouinciam Caraiam attinente verſari. G

Sub æquinoctiali verſantur.

In noſtris Alpibus. L. 2. ca. 40.

VICTVS.

Herbæ, & animantes venenatæ.

FAME necari Dracones non ita facile poſſe arbitramur: quandoquidẽ ex libro de natura rerum habemus, quòd hæc animãtia inediam facillimè ſuſtinere poſſunt. Sed quando poſtea ventri indulgent, Dracones inexplebiles eſſe traduntur. Itaq; rebus venenatis, herbis, & pomis, ad mentẽ Ariſtotelis, & Æliani, vt plurimum veſcuntur. Cum autem Draco copiæ pomorum nauſea vexatur; tunc, ex Ariſtotele, ad lactucam ſylueſtrem tanquam ad ſingulare præſidium confugit. Id autem præſtari à Dracone ſcribit Aelianus, quoniam ſuccus huius plantæ ſummo illi eſt adiumento, ne aluus tumida reddatur. Præterea Dracones, annotante Aeliano, potiſſimum iuxta amnem Rhyndacum, media æſtate è ſpecubus ad aucupium prodeunt: dum cauda terræ nixi, reliquo corpore erecto, & ore hiante, inſpiratione tanquam vi quadam amatoria ſuperuolantes aues attrahendo deglutiunt: deinde gregibus etiam animalium inſidias tendunt. De his Lucanus fortè loquebatur canens. H

Lib. 9. hiſt. anim. c. 6.

——— ——— ——— *ducitis altum*
Aera cum pennis armentaq; tota ſecuti.

Aues venãtur.

Hoc etiam non latuit Philem poetam græcum, qui verſibus iambicis id totum expreſſit hunc in modum.

Δρακοντες αἰθιόπων δέ τ' εἰ θηρᾶν δέοι,
Χαίνοντες ἀσθμαίνουσιν εἰς τὸν ἀέρα,
Καὶ τῶν πετεῖνον τὰς κρεμαστὰς ἀγέλας,
Ἰυγξὶ θερμῆς εἰς πνοῆς κηλεμένας,
Καὶ σπωμένας ἄνωθεν εἰς γῆν ἄθροας,
Ἐκ τῶν γνάθων ἕλκουσιν εἰς τὴν γαστέρα.

Horum

A Horum autem versuum sensum Bersmanus versibus item iambicis latinis sic reddidit.

Dracones Aethiopum indigentes pabulo
Hiante captant ore flatus aeris,
Pennisq; suspensos greges volantium,
Spirationis illecebris attrahunt,
Ducto supernè copioso ad humum agmine
Retrocito quos spiritu deglutiunt.

Immò auibus non contenti, earumdem etiam ouis, secundùm Plinium, pinguescunt: illa enim integra deglutiunt, deinde in se met conuoluti intus frangunt, atq; putamina excutiunt. Catuli verò Draconum faucibus non capacibus, orbe spiræ apprehensa oua perstringunt, vt liquorem sorbeant. Præterquamquòd in multa etiam animantia, victus gratia, sæuiunt. *Oua auium venantur.*

B

ANTIPATHIA.

REFERVNT rerum naturalium indagatores, Aquilam, & Draconem hostili odio se se mutuò persequi, ob quemdam animi affectum, quem Philosophi antipathiam vocant. Verùm legimus apud Plinium, quòd, ratione victus, Aquilæ in Dracones acerbo concitantur odio, dum earum oua summopere ab illis appetuntur. Præterquamquod Draco ex fruticibus interdum prodiens aut agnum, aut leporem ab vnguibus Aquilæ eripere nititur. Interim, commisso inter has animantes prælio, ad mentem Gillij, præda sæpè fugam arripit, id expressit elegantissimè Nicander in Theriacis his versibus. *Dissensus Aquilæ, & draconis.*

Hunc petit inuisum magni Iouis armiger hostem,
Cum q̃ genis parat acre suis ex æthere bellum,
C *Pascentem in syluis quamprimum viderit illum,*
Quod totos ferus is nidos cum mitibus ouis,
Et simul ipsa terens, & vastans pignora perdit.
Non timet hoc Serpens, immò quodam impete dumis
Prosiliens, ipsamq; Aquilam, leporemq; tenellum
Extrahit ex rapidis vi fraudeq; fortior vncis.
Cauta malum declinat auis, fit ibi aspera pugna;
Vt queat extortam victor sibi tollere prædam.
Sed frustra elapsam, & volitantem hinc inde volucrem
Insequitur, longos sinuum contractus in orbes,
Obliquoq; leuans sursum sua lumina visu.

Hoc etiam certamen Aquilæ, & Draconis non inconcinnè explicauit Ouidius, dum cecinit. *L. 4. Metā.*

Vtq; Iouis præpes vacuo cum vidit in aruo
Præbentem Phœbo liuentia terga Draconem
D *Occupat aduersum, neu sæua retorqueat ora,*
Squamigeris auidos figit ceruicibus vngues.

Horum etiam animalium pugnam recitauit Homerus, & confirmauit Aristoteles in historia Animalium: vnde postea Florentinus in Geoponicis prodidit, neq; Draconem, neq; alium Serpentem illic stabulari, vbi stercus Aquilæ inuenitur. Et Ælianus Draconem, audito alarum Aquilæ strepitu, illicò ad antra se recipere affirmauit. *Lib. 9. c. 11*

Ex altera parte, Albertus hanc Aquilæ, & Draconis dimicationem negare videtur, scribens, ex sententia Aristotelis (quæ postea nullibi reperitur) Draconem cum Vulture, non autem cum Aquila præliari. Voluit fortassis Albertus significare hanc & Auicennæ, & eius interpretis opinionem fuisse, qui Aquilam cum Vulture sæpè sæpius confundunt. Præterea addit Albertus, quòd non omne genus Aquilæ, sed paruum tantummodo cum Dracone dimicare, dum quemdam Serpentem nomine generali Draconem nuncupatum venatur. Verùm rationem, qua fultus Albertus, authoritati doctissimorum virorum refragari audeat, imaginari non possumus, & præsertim cum alibi *Hanc pugnam negat Albertus.*

idem

idem Albertus tanquam ſui oblitus Aquilam cum Thyro, atq; Dracone ratione prædæ, belligerare promulgauerit. E

Lib. 17. Præterea non eſt omittenda antipathia Draconis, & Elephanti: cum hæc duo animantia graui odio ſeſe inuicem inſectentur: Scripſit enim Strabo in illa Æthiopiæ parte, cuius regni caput eſt Meroe, naſci Elephantes, quibuſcum Dracones certant: etenim ſunt tantæ magnitudinis, vt ſpira caudæ, circumligatis Elephanti cruribus hoc graue animal præceps ad terram ruens, Draconem etiam vno, & eodem tempore elidat. De modo autem aggrediendi Elephantes, non conuenunt inter ſe Authores. Siquidem Plinius, & Solinus produnt Dracones ſecus vias, vt plurimum latibulari, per quas Elephanti aſſuetis callibus diuagari ſolent. At prætereuntium non priores, ſed poſteriores tantum adoriuntur; ne qui anteceſſerunt poſtremis opitulari valeant. Alij tradunt Dracones in aquis merſos Elephantis bibentibus inſidiari; dum confeſtim auri morſum infigunt: cum is tantummodo locus manu, ſeu proboſcide Elaphantis defendi nequeat. Alij narrant, quòd Dracones in Elephantes obuios ſe ſe erigendo inſiliunt, oculoſq; primum feriunt, eorum fugendo ſanguinem, qui cum frigidus ſit à Dracone, ad feruorem internum compeſcendum ſummoperè deſideratur. Huius etiam certaminis meminit Sambucus in emblematibus, canens hunc in modum. F

Diſſenſus Elephanti, & Draconis.

Quã partẽ Elephantis Draco primùm mordeat.

Qui victor ſentit cum victo ſe periturum
Ambitione magis, quam ratione tumet.
Quid mihi profuerit victus, qui mutua collo
Vincula molitur, me interimatq; cadens?
Sic Elephas ſtratus complexibus vſq; Draconis,
Conterit hærentem mole, ruenſq; necat.
Ille mihi tandem pretium, meritumq; triumphus
Pendit, qui factum non nece, laude beat.
Interdum cauſa melius ceſſiſſe videmur,
Dum mors vindictam leniat, aut moueat.
Sed tamen è ſummo vinci, victoria quædam eſt,
Conditio ſerui corrigitur domino. G

Griphes & Pantheræ inimicæ draconib.

Poſtremò Gryphes, ex Philoſtrato (niſi ſint fabuloſi) elephantis, & Draconibus admodum inuiſi eſſe perhibentur; propterea quòd ab illis interdum pugnando ſuperantur. Item Panthera, ex Alberto, Draconi infeſta eſt; cum ab omnibus animalibus, præterquam à Dracone diligatur. His addit Syluaticus quamdam auem, caprilum, cognominatam Dracones odio habentem: quoniam Draco in venatione aliquando feſſus, huius auis hepate deuorato, priſtinum vigorem ſibimet comparat.

DRACONIS VENENVM.

Draco deglutiuit agricolam.

CIRCA virus Draconum, varij authores longè diuerſa ſentiunt. Narrat quidem Pauſanias circa templum Nemei Iouis cupreſſetum fuiſſe; vbi enim nutrix Opheltem in herba collocaſſet, paulò poſt eum à Dracone peremptum inuenit. H Num autem ob ſolum vulnus, aut ob venenum interitus huic puſioni acciderit, non explicatur. Recitat etiam Petrus Damianus hiſtoriam cuiuſdam agricolæ, qui diluculo ad laborem ſurgens, & quamdam putans arborem, immenſæ magnitudinis Draconem obſeruauit; vnde colonus intrepidus longo feſſus labore ſuper tergus Draconis ſedit; ideoq; beſtia indignata eum deglutiuit. Ex hac quoq; hiſtoria venenum Draconi ineſſe conijcere non poſſumus. Ardoinus, ex clariſſimorum virorum authoritate, aut parùm, aut nihil veneni Draconibus ineſſe pronunciauit: cum ictu caudæ, & dentibus vulnerando potius, quàm venenando noceant. Et eò magis id aſſeuerare videtur; cum Plinius, & Actius venenum ab huiuſmodi Feris minimè proijci ſcripſerint.

Morſus draconis qualis.

Vincentius Belluacenſis morſum Draconis paruum quidem, ſed peſſimum eſſe aſtruit; quoniam venenatas animantes, & herbas comedat. Etenim Draco alicui inſidias tendens, plantas, & radices lethiferas vorare dicitur. Hoc non latuit Homerum, qui meminit Draconis ante latibulum nocuas herbas comedentis.

Ος δὲ δράκων ἐπὶ χειρὸς ὀρέστερος ἄνδρα μέιηοι, *Iliad. χ.*
Βεβροτὸς κακὰ φάρμακα &c.

Prædictis addendum est, fortè, ratione variarum Regionum, quas hæc animalia colunt, & magis, & minus nocua esse. Quapropter Ioannes Leo, in descriptione Africæ, Dracones montis Atlantici admodum virulentos prædicat. Præterquamquòd multis in locis Draconuum halitu aer infici traditur: neq; officit eorum sententia, qui voluerunt hoc assertum, non de Draconibus animalibus, sed de Draconibus in aere visis, nēpe de passionibus ignitis fuisse prolatum: cum, his apparentibus Meteoris, & corruptionis aeris, & amissionis frugum periculum immineat. Quandoquidem habemus ex Aristotele, ætate Philippi Regis, viam quamdam montis Armeniæ inaccessam fuisse: cum omnes illac transeuntes, repentè exanimati caderent: idcirco Socrates contra illam viam, speculum ex chalibe diligenter fabrefactum locauit, in quo duorum Draconum imagines halitu aerem corrumpentium obseruauit; qui tandem, iussu Regis, singulari stratagemate interfecti fuerunt.

Dracones montis Atlantici.

In l. de proprict. element.

Gesnerus quoq; recitauit propè oppidū Neideburgum viuos Dracones in fonte quodam se lauisse, & homines deinceps illam bibentes aquam, aluo tumefacta, interijsse: quare fons ille tanquā pestifer, & exitiosus, terra, & lapidibus repletus est. Item Stumphus exarauit in Chronicis: cum Regio Heluetiæ primùm purgari cæperit, horribilem & fædum Draconem supra pagum *Vuiluer* repertum fuisse, qui pecudes, & homines ita profligabat, vt Pagus *Dedmiler*, quasi villa deserta cognominaretur. Tunc quidam ex indigenis ob homicidium exul, vt in pristinam restitueretur sedem, se Draconem debellaturum est pollicitus, id autem omnium applausu probatum fuit. Ideoq; hic vir egregius extincto Dracone, brachium cum gladio cruento eleuans, vt cunctis victoriam interempti hostis ostentaret, sanguis Feræ in corpus distillans repentinum ei attulit interitum, quare iure optimo scripsit Heliodorus, μικροῖς μὲν τοῖς βέλεσιν, ἰοῦ, δὲ δηχομένων θεοφαλμίοις τοξεύοντες. nimirum paruis quidem telis, sed veneno Draconum nutritis jaculantes. Nam Dracones veneno carere non est credendum. Legitur etiam in Deuteronomio. *Venenum Draconum vi um eorum, & venenum Aspidum lethale.* Concludunt igitur multi Draconem etiam natura sua minimè exitialem, saltem ob naturam loci venenosum euadere: quemamodum de Serpentibus etiam superius fuit explicatum.

Dracones venenati vbi.

Sāguis dra conis lethifer.

Cap. 22.

VENENI SIGNA, ET REMEDIA.

ICTVM Draconis non sine exiguo dolore, & inflammatione infigi voluit Auicēnas; immò animaduertit mares in vulnerando, fœminis esse deteriores. Et quoniam superius relatum fuit Albedisimon, Alatraf, & Hauden inter genera Draconum ab Auicenna, & Alberto connumerari; horum etiam morsus symptomata ab illis proposita ponderabimus. Primùm carnem demorsam aliquem nanciscī fœtorem tradunt: ideoq; malignorum vlcerum pharmaca adhibenda esse memorant. Deinde in morsu Alatraf, & Hauden vehementem dolorem, partis stuporem, & tandem interitū subsequi autumant. Quocirca Auicennas ad mentem nōnullorum, embrocham ex aceto tepido supra locum affectum faciēdam esse probat: deinde emplastrum ex folijs lauri, necnon oleum de pyrethro, & oleum costinū celebrat: per os verò succum foliorum lauri cum aceto, & theriacam Andromachi præscribit. Nicander quoque in Theriacis symptomata huius morsus examinans doloris non insignis, & vulneris exigui paucum effundentis sanguinem meminit, his versibus sic latio redditis.

Fœtor, dolor, & stupor sunt symptomata huius morsus Embrocha ex aceto tepido.

Nec tamen ille graues, vt cætera turba dolores,
Si velit, infixo cum fortè momorderit, ore,
Suscitat: exiguus non noxia vulnera punctus
(Qui ceu rodentis noctu quæq; obuia muris)
Infligit. modicum tenuis dat plaga cruorem.

Plinius igitur gramen, aduersus talem ictum non infrugiferum remedium proponit:

Gramen, & mullus piſcis eſt remedium.

deinde mullum piſcem intrinſecus, & extrinſecus, in tali caſu, non parùm vtilitatis eſſe allaturum promittit. Aetius percuſſis à Dracone remedia aliorum animalium ictibus cõferentia prodeſſe tradit. Poſtremò caput canis, vel Draconis, qui momorderit, ad mentem Ponzetti, abſciſſum, pelle nudatum, & morſui applicatum, patientem ſanat: quemadmodum idem præſtant omnia illa præſidia, quæ in capite primi libri fuerunt propoſita.

FVGANDI, ET CAPIENDI RATIO.

Gramina edicata.

TRADIDIT Solinus præſtantiſſimos audacia viros antra Draconum explorantes, gramina medicata, nempè ſomnifera circa ſpecus aſpergere, vt Feræ inde exeuntes ea depaſtæ irriguo turgeſcant ſomno; quoniam dormientium caput, amputant, vt lapillum Draconis pretioſum eruere poſſint. Quamuis Philoſtratus, in montanis Draconibus coercendis, aliud artificium recenſeat, quo Indi huiuſmodi beſtias irretire conantur. Pallium enim coccineum litteris aureis exaratum ante cauernas Draconum extendunt; nam, vi verborum excantationem exprimentium, beſtiæ pedetentim irrepentes ſuper pallio dormire coguntur. Interea Indi ſecuribus armati belluam adorientes, eam decollant, vt ex capite lapillum eximant: Quamuis interdum accidat, teſte Philoſtrato, vt Draco aliquem Indum ſecuri munitum intra latibulum attrahat, & deuoret. Campeſtres autem Dracones, ex eodem authore, ſæpè coercentur, dum pugnam cum Elephantis iniunt: nam certamini tunc temporis intenti facillimè ab Indis conficiuntur. Hæc autem, & alia ſimilia nugamenta apud Philoſtratum leguntur.

Dracones certamini iniẽti facilè capiũtur.

Quamobrem in fugandis, & necandis Draconibus ſatius eſſe opinamur, confugere ad Nicandri præſidia, quæ ab ipſo in cæteris venenatis beſtijs fugandis fuerunt præſcripta, veluti ſunt Cerui, & Damæ cornua, Filix Libanotis, Cardamum, Melanthium, Sulphur, Thraicius lapis, qui eſt ſpecies Gagatis, Galbanum, Vrtica, Cedrus, & ſimilia, quæ odore, & ſubſtantia venenoſas animantes interdum fugant, & quandoque perimunt. Verſus autem Nicandri latino ſermone redditi ſunt tales.

In Theriacis.

Ergo procul pelles Serpentum atra venena,
Dura adolens igni ramoſaq; cornua Cerui
Interim & exuctam comburens Gangida petram
Vincere, quàm nunquam potuit validiſsimus ignis,
Multifidæ filicis ades quoq; germina pulchræ;
Aut radicem indes guſtu libanotidis acrem
Cardama cui fuerint æquali pondere mixta.
Atq; pari mole iugulatæ cornua Damæ,
Tantumdem, & nares feruentis odore melanthi
Aſphaltiq; feres pariter cum ſulphure mixti.
Aut tu Thraicium combures igne lapillum,
Conſperſus gelida ſubitò qui accenditur vnda:
Extinguiq; ſolet, modicum ſi ſentit oliuum;
Quemq; tulere feri proprio de flumine Thraces;
Quod Pontum vocitant, vbi magna armenta ſequuntur
Carniuori pecudum ductores, atq; magiſtri.
Præterea in flammæ tetrum ſpirantia odorem
Galbana, & Acneſtis, dentatis ſectaq; ſerris
Cedrus, vt ipſa ſcobem referat tenuata minutum,
Hæc mandata igni pellent procul omne venenum.
At tu luſtra cana, & ſyluoſa cubilia tergens,
Fuſus humi poteris dulcem captare ſoporem.

His fortè præceptis imbutus Cracus Polonorum Princeps, qui celebrem ciuitatem ſublimi, & valida munitum arce, in ſcopulo *Vanel* cognominato, ad Viſtulam am-

A amnem ædificauit; quam postea à suo nomine Cracouiam appellauit; ingentem Draconem in dicto scopulo delitescentē interemit. Nam hęc bestia esuriens de antro egrediebatur, & fætenti anhelitu veluti pestilentia quadam multos inficiebat: immò per ciuitatem, & suburbia diuagans quæcumque obuia deuorabat. Quocirca Incolæ, ad hoc euitandum incommodum, tria iumenta ad ostium antri, singulo die, ei offerre cogebantur. Itaq; Cracus deplorati ferè status suorum ciuium misertus, peilem vituli recenter mactati nitro, pice, & sulphure infarciri, & hora consueta, penès orificium cauernæ locari iussit. Bestia autem famelica prorepens, & iumentum putans, vituli exuuias deglutiuit. Interim materia, & præcipuè sulphurea calore accensa interno, tam feruidam excitauit sitim, vt Fera magno impetu de specu egressa ad Vistulam fluuium properans tantam hausit, aquam, vt, aluo dirupta, extincta fuerit.

Cracus Polonorū princeps draconem interemit.

DENOMINATA, & cognominata.

B

CVM infinita penè esse comperiamus, quæ à nomine Draconis, aut denominationem, aut cognomētum sortiuntur. Ab hominibus primò inchoare decreuimus, vt deinceps sigillatim de cæteris animantibus, herbis, lapidibus, & alijs inanimatis differamus. Itaq; Franciscus Draco fuit vnus ex illis, qui in itinere ad Americam, & laboris, & iacturarum contemptor, ob res gestas, maximam sibi laudem, & gloriam comparauit. Dracula Valachus fuit Imperator omni magnitudine animi, & constantia præstantissimus, qui cæteris verum fortitudinis specimen præbuit, vt in historijs rerum Persicarum legitur. Dracus autem, ex Liuio Acheorum Dux, primusque Achaici motus author, qui postea ad isthmon à L. Mumio consule fuit superatus. Dracontides à Suida in numero triginta Tyrannorum collocatur. Dracontius fuit Campaniæ Iudex Christi fideles crudeliter infectans, quem D. Sosius: coram ipso ligatus a Surio in hunc modum locutus esse perhibetur. *Quodam præsagio Dracontius es appellatus, siquidem ille temerarius Draco, per organum oris tui loquitur, sicque illius instar, & nomen, & venenatam linguam possides.* Quamuis Dracontij etiam nomine quidam Episcopus, & Christi confessor à Surio fuerit memoratus. Dracona fuit nomen, vel cognomen cuiusdam mulieris, in quam Ioannes Franciscus Apostolus sic canit.

Cognomenta Virorum ex Draconibus.

Dracōtides Dracōtius.

Dracontius Episcopus. L. 4. Epigr.

Desine iam madidos phœbeis pandere crines
Desine iam radijs, dira Dracona tuos,
Phœbus vt ipse tua vincatur luce, vides ne?
Vt pudet, vt celeres decolor vrget equos?

Alioquin, δρακοντομάιος Dracones imitans apud Athenæum legitur. Et δρακοντόπους Draconum pedes habens, & δρακοντολέτης, Draconis interfector dicitur, quo nomine Phœbus Draconem Pythonem perimens fuit insignitus.

Draconigenæ qui fuerint.

Draconigenæ olim Thebani Bœotiæ fuerunt appellati: propterea quòd ex Draconis dentibus satis progeniti esse credebantur. At Draconarij, siue Draconiferi olim vocabantur, qui Insignia militaria Draconis iconem referentia gestabant. Non defuerunt tandem familiæ, & Romę, & Bononię, qui à Draconibus cognomentum traxerunt.

Draconarij qui.

Succedunt cęterę animantes ponderandę, vt δρακαινίδες, nempè Dracunculi pisces, qui Graculo pisci similes esse feruntur. Sunt etiam in Nilo, vt aliqui authores referunt, quędam animalia ad similitudinem Draconis vulgò Cocatrix dicta, quę nisi sint Crocodili, alia animalia Draconē ęmulantia in Nilo non nouimus. Item Dracæna nimirum Draco fœmina: vt omittamus canem Geryonis in Erithea habentem duo canis capita, & septem Draconis, cuius meminit Varinus in Scilla, quoniam id figmentum esse arbitramur.

Subsequuntur varię plantę, quę ab hac Fera vidētur esse denominatę. In primis Columella meminit cuiusdam pręcocis vitis Veteribus incognitę, quā Dracontion vocitari tradit, eamque fœcunditate, & amœnitate ad generositatem vini Amineæ comparat. Item à Fuchsio Dracontium Botrys ad morsus anguium, canis, & cuiuscumq; venenati

Lib. 3. de re rust. cap. 2.

animãtis commendatur. Dracontium triticum memoratur à Theophraſto,& hanc tritici ſpeciem illam eſſe ſcripſit Plinius,quam Græcia,argumento craſſiſſimi calami cęteris tritici ſpeciebus prætulit. Immo Dracontium cucurbitam poſſumus appellare, quæ creſcendo intorti Draconis figuram æmulatur. Amplius Draconon nominatur lac Cyrenaicum, & Draconon etiam dicitur erythrodanum, ſiue rubia Tinctorum, quæ à rubicundo colore nomen ſortitur. Colitur in hortis frigidioribus lapathi ſpecies, ſucco ſanguinei coloris referta: idcircò hæmalapathum, nempe lapathum ſanguineum, vel rubens dicitur: Hæc eadem planta apud Geſnerum, in horto medico, ſanguis Draconis herba fuit nuncupata.Ptarmica Matthioli vocatur Bahuino Dracunculus aquaticus ſerrato folio, & Dodoneo Draco ſylueſtris.

L.3 de cauſis plant.ca. 26.

Triticum Dracontiũ dictum.

Draconon duplex.

Ptarmica Matth. eſt dracunculus ſerrato folio.

In hortis,noſtra ætate,quædam planta anguſti folia, guſtu acris, in acetarijs frequenter adhibita, ſub nomine Dracunculi, vel Draconis hortenſis colitur; cuius neq; Græci, neq; Arabes meminerunt: propterea quod, cultorum mangonio, non autem ſemine productam eſſe atteſtantur; dum lini ſemen excauatis cæpis inditum terra obruunt: Hæc autem artificioſa cultura Matthiolo parùm fuit credibilis: cum opus experientiæ illius fuerit tefragatum. Nihilominus à viris fide dignis intelleximus, quod ſi quis in afflatu marino, ſemen lini ſcillæ non auulſæ inſerat, proculdubiò fiet voti compos. Alioquin Dracunculus apud Botanicos eſt planta,quę Dracontea,Serpentaria,& Dracunculus maior nominatur, ad primas Serpentium vernationes à terra erumpens; hanc quidam ex ſanguine Draconis olim natam fuiſſe fabulantur; quandoquidem,ad ludentis naturæ miraculum, ſingulari, caule maculis ſanguineis variegato attollitur, è cuius foliato faſtigio quædam vaginula in mucronem ſenſim turbinatum proſilit, quæ cum dehiſcens ſe pãdit,apertum Draconis rictum,repręſentat, dum ſolidum quoddam cornu quaſi animalis lingua ex concauo vaginæ ſinu emicat. Plinius etiam meminit Ari herbę,cuius radicem Arum,caulem verò Dracontium vocari aſſerit.Immò & Ariſarum Dracunculus minor apud Geſnerum in Appendice, & Dracunculus alter in hiſtoria Cordi nominatur. Nos autem Ari quinq; ſpecies, & Ariſari duas obſeruauimus; præter Arum Ægyptium, quod vocatur colocaſſia, cuius florem, & piſtillum habuimus, & pingi curauimus: quamuis ab huiuſmodi planta hoc produci negent, cum illud non viderint.

Dracunculi maioris deſcriptio.

L.24.c.16. Arum Ariſarum.

Aru Aegyptium florẽ & piſtillũ producit.

Chirurgi, inter ſpecies vlcerum ab atra bile pendentium, quamdam affectionem Dracunculum nuncupatam recenſeat; de qua fortè locutus eſt Agatarchides, in tractatu Maris Rubri; quando retulit in multis circa mare rubrum ægrotantibus paruos quoſdam Dracunculos in muſculoſis potiſſimum partibus crurum, & brachiorum aliquando apparuiſſe, qui ſtatim atque tangebantur illicò refugiebant. Quare natura huius affectionis magnam dubitandi anſam medicis præbuit. Quapropter Galenus agens de locis affectis, ſcriptum reliquit, quòd generatio pilorum per vrinam excretorum non eſt magis admiranda, quàm ortus Dracunculorum, qui lumbricis ſimiles in tibijs hominum quamdam Arabiæ regionem incolentium naſcuntur; quos cum non viderit Galenus, quidquam de illorum origine, atque natura determinare voluit. Soranus medicus, qui vixit ætate Caleni (referente Paulo Æginęta) hos Dracunculos negat eſſe animantes, ſed tenues quoſdam neruos ſub cute motos eſſe affirmat. Author Introductionis, ſeu finitionum medicarum, Dracunculum morbum varicibus ſimilem, & eodem modo, quo varices, curari poſſe definit. Vnde Guido, & alij Authores hac moti authoritate, hos Dracunculos ad varicum genus reduxerunt: ideoq; ab eodem Guidone, & Auicenna hic affectus vena meden fuit nuncupatus, quia, in vrbe Medina fuerit frequens; Albucaſi vena ciuilis dicitur. Paulus Aegineta hunc morbum Dracunculum cognominatum, apud Indos, & Regionem Aegypti, in partibus muſculoſis humani corporis generari aſſeuerauit. Ætius hos Dracunculos lumbricis ſimiles eſſe conſtituit; hoſque facta prius ſuppuratione, cutem diſſeccando, extrahendos eſſe opinatus eſt.

Dracunculus morbi ſpecies.

Li.6.de loc. aff.c.3.

Vena Medẽ quid ſit.

Li.4. c.vlt.

Curatio.

Tandem Pareus, cuius opinioni adſtipulamur, hanc affectionem Dracunculum animatum eſſe minimè putat; cum illi non ſit ad generationem opportunitas, ſed nomen Dracunculi meruiſſe ſcribit, quoniam vniuerſa ſua conformatione, colore, mole, & figura, Dracunculi imaginem exprimit: deinde illa materia animata eſſe videtur, quia humor huius affectus eſt tenuis, & feruidus, atq; maximo impetu ad partem decurrit.

Lib.7.

Itaq;

A Itāq; concludendum est hunc Dracunculum nil aliud esse, quam abscessum in genere venoso à feruore sanguinis pendentem, cuius præsidia apud authores medicos legenda sunt. *Hic dracūculus non est animatus.*

Non est omittendus lapillus à Dracone cognominatus, qui Græcis δρακοντιας λίθος Latinis gemma Dracontia, siue Draconites dicitur, hic lapis in capite Draconum, ad mentē Plinij, & Solini generatur, & ab animali viuente eruitur; huius vsu Reges Orientis summoperè gloriari feruntur. Meminimus legisse apud Marsilium Ficinum, fuisse allatum lapidem ex capite Draconis erutum, instar nummi rotundum, punctis quasi stellis ordine quodam dispositis insignitum, qui aceto perfusus, rectà parumper mouebatur, mox obliquè, & tandem in gyrum ferebatur, donec vapor aceti euanesceret. Idcoq; existimauit Marsilius hunc lapillum cælestis Draconis naturam, & quasi figuram habere, immo, & illius motum consectari. Verùm hic lapis astris decoratus nil aliud est, nisi Astroites, vulgò *Pietra Stellaria* apud Agricolam, cuius sex differentiæ monstrantur. Quare concludendum erit lapidem Dracontiam Ficini non ex capite *L. 37. c. 10* *Li. 3. de vita cælitus compar.* *Astroites lapis qualis.*

B Draconis, sed ex terræ visceribus erui: quapropter hic lapis Astrōites, Dracontia Ficini poterit appellari. Non erit tamen negandum lapillum in capite Draconis posse gigni: præterquamquòd in capite Hydri, & Chelydri, nasci gemmam obseruauimus, quę & ipsa Draconites appellatur. Cesalpinus Draconitem describit effigie corniculi, absciſſa cuspide, colore partim nigro, partim flaueſcente, splendido non pellucido, ad cuius basim linea nigra circumdat specie Serpentis. *L. 2. de Metal.*

Alius est lapis à natura in visceribus terræ productus, qui Vulgò lapis sanguinis; seu hæmatites, & secundùm Belluacensem, sanguis Draconis appellatur. Quamuis, in officinis, sanguis Draconis tanquam quid omninò diuersum ab hæmatite monstretur, quod cinnabaris à Veteribus fuit nuncupatū; nam cinnabaris secundùm Plinium, est vox indica denotans sanguinem Draconis pondere Bari, nempè Elephanti morientis elisi: cum vtriusq; animalis pereuntis sanguis permixtus tale genus pigmenti, nimirum cinnabarim producat. Dioscorides taxat illos, qui cinnabarim sanguinem Draconis esse existimarunt, & merito, quoniam apud Auicennam, & Serapionem legitur, quòd cin- *Cinnabaris ex Plinio quid sit.*

C nabaris est succus cuiusdam plantæ: quamuis postea hic succus densatus non sit vera Dioscoridis cinnabaris. Clarissimus Faloppius fuit huius opinionis cinnabarim Dioscoridis esse verum sanguinem Draconis in lacryma apud Pharmacopæos. Hodie etiam Illyricis hæc lacryma Dracugna nominatur; cuius meminit Dioscorides, quando cinnabarim ex Africa delatam nominauit; ad contradistinctionem cinnabaris simpliciter, quæ est fossilis, & minio similis: immò interdum in tali cinnabari argentum viuum nascitur. Hæc species ex fodinis Bohemiæ nobis fuit communicata, in qua apparent guttæ ex argento viuo stillantes, cum minio fossili colore iecoris. Præter hanc speciem, aliam non modò cum argento viuo, sed etiam cum pyrite obseruauimus. Immò & tertiam cum argento viuo, & fluore diligentissimus pharmacopola Ioannes Baptista Fulcrus Lucensis nobis est impertitus. Præter has species, assignatur cinnabaris factitia ex sulphure, & argento viuo; & omnes prædictæ species prorsus discrepant à sanguine Draconis, seu cinnabari, quæ est species gummi, seu lacrimæ stillantis ab arbore Dra- *Dracugna est nomen Illyricum.* *Cinnabaris factitia ex quibus componatur.*

D cone cognominata in Africa, cuius medicamenti vsus in hæmorrhagia est frequens. Verùm Langius dubitat, quòd sanguis Draconis nostræ ætatis ad varios vsus in officinis seruatus fit vitiatus. Putat enim esse sanguinem caprillum cum minio, & immaturorum sorborum decoctione densatum, quemadmodum olim etiam adulterabatur. *Adulterat. sanguinis draconis.*

Supersunt examinanda loca à Dracone denominata; inter quæ non infimum occupat locum Thebæ vrbs Bæotiæ Draconigena cognominata; propterea quòd à viris ex Draconis dentibus natis olim constructa fuerit. Huius meminit Ouidius hunc in modum. *Lib. 3. fast.*

Inq; Draconigenam nymphis comitantibus vrbem
Desilit, & natos eripit inde suos.

Præterea, ex Stephano, in Icaria insula alia fuit ciuitas dicta vrbs Draconum, item mōs. At Dracuina oppidum est Rhetiæ in Sueuia Cisdanubiana, quamuis alij aliter sentiant. Amplius, ex Petro martyre, in India occidentali est locus caput Draconis nuncupatus. Pariter, apud Plinium, Draconon est insula maris Aegæi deserta; quemadmodum Draconteus, siue Dracontum insula maris Africi. Deniq; secundum Petrum martyrem, fau- *Vrbs draconum Mons draconum. Decad. 2. l. 6.*

ces in mari octo milliarium, os Draconis appellantur. quid plura? Amnes quoq; à Dracone cognominati ſunt, vt Draconus, ſiue Drachonus, alij legunt Draum, fluuius eſt Galliæ Belgicæ per Lotharingiam in Morelam fluens, cuius meminit Auſonius. E

Draconus fluuius.

Prætereo paruum Laſurum, tenuemq; Draconum.

Item Dracon paruus eſt Campaniæ amnis in confinio Picentium, ex medio oriens Veſuuio, & iuxta Noceriam vrbem fluens. His addamus fontem Draconis locum iuxta Hieruſalem: vnde poſtea porta ciuitatis, per quam ad hunc exibant locum, porta Draconis fuit nuncupata.

Fons draconis vbi.

Ad finem recenſenda ſunt nonnulla alia inanimata à Dracone denominata: vt Dracontium capitis ornamentum δρακοντόδης, Draconibus plenus, δρακόντιος anguinus, & δρακοντόμαλλος, Dracontino crine. Cæterum, apud Chymiſtas, Draconis apoſpermatiſmum eſt argentum viuum Vulgi, & fel Draconis, ſiue fellis oleum eſt argẽtum viuum ex ſtanno, diciturq; Leo ſuauior in ſcholijs Paracelſi. Demum cauda Draconis eſt ſperma lapidis, quod poſtea in operatione ab ipſo Dracone vocatur: eſt autem reſiduum duarum aquarum ex Sole, & Luna compoſitarum, vel potius reſiduum vnius aquæ in F ſingulis vaſis ſeruatum: qua de re legendus eſt Mercolinus. Addamus Denominatis coronidem, nimirum quando aliquis planeta progrediens deflectit ab ecliptica, aut verſus auſtrum, aut verſus ſeptentrionem, tunc locus ad ſeptentrionem, nodus aſcendens, & caput Draeonis nuncupatur: locus verò tendens ad Auſtrum, nodus deſcendens, & cauda Draconis dicitur. Quare luminaria iuxta caput, & caudã Draconis oppoſita producunt Lunæ eclipſim, quia tunc terra diametraliter inter Solem, & Lunã locatur: nam diameter ſphæræ tria centra, nempè Solis, Lunæ, & terræ tangit, & vmbra terræ neceſſario ſuper corpus Lunæ cadit, & eclipſim generat. Et hæc de Denominatis dicta ſint.

Fel draconis, quid ſit apud Chimiſtas.

Cauda draconis apud Chymiſtas quid.

Cauda, & caput draconis quid ſit apud Aſtrologos.

EPITHETA.

IVXTA varias huius animalis conditiones, & prærogatiuas; Authores ei varia addiderunt epitheta. Primumq; ratione aſpectus, & figuræ, Græcis dicitur αἱματοφθαλμος, nempè cruenti aſpectus. Item βλοσυρωπός trux, & σμερδαλέος, ideſt intuitu terribilis. Vocatur etiam Nazianzeno αἰολοσκόπος, quia variè intueatur. Idcircò Latini Draconem toruum, & horribilem nuncuparunt. Aliquando dictus fuit ὀφίουρος, nimirum Serpentis caudam habens, item σκολίος tortuoſus, & obliquus. Apud Apollonium δρακοντες χρυσολόφοι ſcilicet criſtis aureis inſigniti vocantur, & fortè etiam iubati. Quare huc reſpiciens Author ad Herenium ſic ſcribebat. Iſte quotidie per forum medium tanquam iubatus Draco ſerpit. Immò Dracones aligeri dicuntur, loquendo tamen de illis, qui alis referti ſunt. Demiramur Euripidem, cui πολυκρανος, nempè multiceps Draco cognominatur: ſed forſitan hic author de Dracone monſtroſo verba faciebat. G

Epithetara tione aſpectus.

Li. 4. Argonaut.

Lib. 4.

Ratione coloris, ab Homero nominatur κυάνεος, quia, ſecundùm Heſychium, σήματα κυάνεα κατὰ νώτα habeat, quaſi non totus Draco, ſed maculis tantùm cæruleus eſſe videatur. Hinc ποικίλος, varius, & verſicolor, item ποικιλονώτος dorſum maculoſum habens. Sed Euripides δράκοντα πυρσόνωτον dixit, quia tergum rufum habeat. Nec mirum, quoniam φοινὴες, ſeu φοινικόεις, ſcilicet puniceus aliquando ab Homero nominatur. Tandem γλαυκὸν idem, quod γλαυκός, ſeu γλαυκωπός ſecundum Pindarum, quia glaucis, aut cæſijs oculis ſit refertus. Latini reſpicientes colorem, aliquando Draconem cæruleum, interdum maculoſum, & viridem indigitarunt. H

Epitheta re ſpicientia colorem.

In Hercule fur.

Ratione cibi, Draco dicitur, ὠμηστής, nempè crudiuorus, & κρανόμος, quia carnes diſtribuat, & forſitan ita Lycophroni vocatur, quia animantia capta trucidet, & euiſceret. Ideoq; ab Euripide nuncupatur θηροτρόφος, quoniam Feris veſcatur: alioquin θηροτρόφος nutriens Feras exponitur.

Epitheta ratione cibi.

Quoad veneficam qualitatem, nonnullis Græcis dicitur ἰοβόλος, nempè venenum iaciens: quamuis hoc vocabulo ſagittas etiam iaculans ſignificetur. Item ἰοβόρος, quod epitheton draconi bifariam competere videtur; tum quia veneniuorus, tum quia ſit venenatus. Idcircò ab Euripide vocatur etiam φόνιος, ideſt lethifer, cum ab eodem au-

Epitheta malam qualitatem ſignificantia.

thore

A thore ἔχις φώνη, scilicet vipera lethalis appelletur. Rursus nominatur βλοσυρὸς truculentus, & Nazianzeno ἀδεικὴς acerbus, necnon αἱμοβόρος, seu αἱματόβορος, sanguinarius. Alijs dictus fuit κρατερος, violentus, ὄλομενος, idem, quod ὄλοος, siue ὀλόος pernicioſus πελώριος, immanis, & δασπλὴς, grauis, & atrox. Apud Homerum legitur βροτολοιγος, ideſt hominum interemptor, Martis epitheton, quod etiam nonnulli competere Draconi voluerunt. Hinc Latini Draconem immitem, immanem, sæuum, & venenoſum dixerunt.

Non defuerunt aliæ Draconis proprietates, à quibus Draco epitheta ſortitus eſt. Ab Oppiano ἑρπυστὴς, nempè reptator, & συριχτὴς, quaſi ſibilans, necnon ab Orpheo θηροτύπος, quaſi cauda verberans vocitatur. Hinc fortè alijs Græcis βριαρός, robuſtus, & ἀμαμαχετὸς, inexpugnabilis cognominatur. Immò apud Lycophronem dicitur ἄγριος, nimirum agreſtis, & ferus, & rurſus apud Oppianum, παραμειλικτος, quaſi aſper, crudelis, & rigidus. *Epitheta reſpicientia alias Draconis proprietates.*

Ratione vigilantiæ, apud Ouidium inſomnis, & inſopitus legitur: quare apud He-
B ſychium fortè ὀικερὸς δράκων nuncupabatur, quia Palladis ædem cuſtodiret. Deinde, quoniam aſtuta eſt bellua, Nazianzeno ἀγκύλομήτης, nempè obliqua agitans conſilia, & verſutus exponitur. Alioquin πυρφόρος, ſeu πυρόφορος ignifer fortè dictus, quia interno æſtuet incendio. Aliter γηγενὴς ab Euripide dicitur, nempè ex terra ortus; quoniam Priſci, Dracones olim ex terra genitos fuiſſe arbitrabantur. Denique ἀργᾶς, ad mentem aliquorum, eſt genus Serpentis, vt in primo Libro expoſuimus. Nihilominus multi aſſeuerant hoc nomen fuiſſe epitheton Draconis: qua de re Æſchines, hoc nomine, Demoſthenem, ob ferinos, & agreſtes mores inſigniuit. *Vigilantia Draconum*

Poſtremò, ratione loci Draconem Indicum, Libycum, & Maſſylium, Poetæ latini indigitarunt. Sed non eſt omittendum hoc nomen (Elephantias) quod aliqui attribuerunt Serpenti morſu ſuo elephantiaſim generanti: cum tamen Salmaſius in Solinum cenſear potius, quòd ἐλεφαντίας ſit epitheton Draconis, & potiſſimum illius ſpeciei, quæ in India Elephantem aggreditur, vt eius ſanguinem ſorbeat: quapropter non eſt admiratione dignum, ſi, apud Ariſtophanem Draco αἱματοπώτης, ideſt ſanguinipota nominetur. Ali-
C quando etiam ab Homero, ὀρειος, nempè monticola vocatus fuit; cum loca montoſa hoc animal ſummoperè diligat. *Epitheta ratione loci* *Iliad. χ.*

MYTHOLOGICA.

PRISCI perpetuas agitantes fabulas, currum vnicuiq; planetæ à diuerſis tractum animalibus aſſignarunt: has autem animantes illas eſſe pronunciabant, quæ in-ſingulorum Deorum tutela eſſe credebãtur. Quapropter currum Lunæ à duabus Virgunculis, currum Solis ab equis, Martis à Vulpibus, Iouis à Pauonibus, Veneris à geminis columbis, Mercurij à gallis, & demùm Saturni plauſtrum à Draconibus vehi fabulati ſunt. Præterea non ſolum currui Saturni, ſed etiam Cereris Dracones adiunxe-
D runt. Ideò Ceres, poſtquam Triptolemum arandi, & ſeminandi artem docuerat, egrediens Celei domo, currum à Draconibus alatis tractum conſcendiſſe fingitur. Quocirca Ouidius ſic canit. *Currus planetarum à quibus trahantur animalibus.*

Dixit, & egrediens nubem trahit, inq; Dracones *Lib. 5. Faſt.*
Tranſit, & alifero tollitur axe Ceres.

Sunt etiam multi, vt Heſiodi interpres, qui Dracones Cereris, volumina de agricultura à Triptolemo conſcripta interpretentur: quamuis alij, longos ſulcos ab aratro formatos, per Dracones Cereris ſignificari dixerint. Amplius Medeam, combuſto Creontis palatio, Draconibus alatis, per aerem, Thebas vectam fuiſſe tradunt. De hoc Ouidius ſic canit.

Vectam frenatis, per inane Draconibus egens *Li. 2. Faſt.*
Credulus immerita Phaſida fouit ope.

Alij, vt Diodorus Siculus, aſſerunt Medeam quibuſdam cantionibus ita fuiſſe operatam, vt Diana per aerem à Draconibus veheretur. De tali curru hæc habet Ouidius.

Nec fruſtra volucrum tractus ceruice Draconem

Currus

Currus adeſt, aderat demiſſus ab æthere currus.

Denuò Mythologi tradiderunt Gigantum effigiem ita fuiſſe formatam, vt eorum pedes in volumina Draconis deſinerent. Idq; factum fuiſſe multi produnt, vt intelligeremus eos nihil recti, aut ſublimis vnquam cogitaſſe. Immo ab ijſdem Gigantibus Draconem Mineruæ obiectum fuiſſe memorant; quem Dea comprehenſum, & contortum ad ſydera ieciſſe, & axi cæleſti fixiſſe perhibetur. Idcircò hodie inter duas Vrſas talem Draconem locatum intuemur. Interim contorta Gigantum crura in mentem reuocant Erichtonium, qui cruribus ſerpentinis natus eſſe ferebatur: ſcilicet dum Minerua Vulcano in matrimonium tradita, prima nocte, è lecto mariti euanuit: ſiquidem Vulcanum tunc in terram concidiſſe, & ſemen profudiſſe fabulantur; ex quo Etichtonius dicitur ortus, à Minerua enutritus, & in ciſta incluſus, aſſignatuſq; filiabus Cecropis, Aglauro, Pandroſo, & Herſæ, hoc mandato, ne ciſtam ante eius aduentum recluderent. Verùm Aglauron, & Pandroſon curioſitate ductæ, ciſtam aperuiſſe, & circa infantem Draconem inuolutum conſpexiſſe ferūntur: id expreſſit Ouidius his verſibus.

Draco inter duas cæleſtes vrſas

Li. 2. metā.

nam tempore quodam
Pallas Erichtonium prolem ſine matre creatam
Clauſerat actao tecta de vimine ciſta,
Virginibuſque tribus gemino de Cecrope natis
Seruandam dederat, lua ne ſecreta viderent
Addita fronde leui denſa ſpeculatur ab vlmo,
Quid facerent: commiſſa duæ ſine fraude tuentur
Pandroſos, atq; Herſæ timidas vocat vna ſorores
Aglauros, nodoſq; manu diducit, & intus
Infantemque vident, apporrectumque Draconem.

Filiæ Cecropis quos fuerint.

Nomina Heſperidū.

De horto Heſperidum, notas eſſe omnibus arbitramur Heſperides tres fuiſſe Heſperi filias; ſcilicet Aeglam, Heretuſam, & Heſperetuſam, quæ, vt fabulantur Poetæ; Hortum auriferis arboribus conſitum habuerunt, cui peruigilem Draconem tanquam cuſtodem adhibuerunt; quo poſtea, vel ſopito, vel occiſo, Hercules poma inde aurea abſtuliſſe dicitur. Referunt nonnulli non aureas arbores, ſed pecudum greges exquiſita pulchritudine inſignes ab Heſperidibus poſſeſſos fuiſſe, quibus paſtorem nomine Draconem præfinxerunt; quas poſtmodum oues aureas ex Africa in Græciam Hercules exportauit. Plinius tradit Hortos Heſperidum flexuoſo quodam Maris meatu fuiſſe cinctos, qui procul intuentibus Draconis effigiem repræſentabat. Alij eruditi viri hanc finctionem poeticam ad ſenſum aſtrologicum traxerunt: ideoque promulgarunt Heſperides fuiſſe ſtellas Cęli, vel temporis veſpertini filias, Hortum cum pomis aureis in Occidente habentes: quoniam ſtellæ rotundæ tanquam mala, & inſtar auri micantes nonniſi poſt Solis occaſum apparent: ſigniferum verò circulum, nempè Zodiacum inſtar Draconis obliquum, harum fuiſſe cuſtodem voluerunt. Quapropter quando Hercules ab Hortis Heſperidum poma aurea furripuiſſe perhibetur, Aſtrologiæ ſcientiam ab Hercule in Græciam fuiſſe delatam ſignificant.

Draco paſtor.

Quis Aſtrologiam Græcos docuerit.

De Dracone autem velleris aurei cuſtode, quid dicendum eſt? Diodorus Siculus hanc narrat fabellam Aethæ in Pontho regnanti ab oraculo reſponſum fuit datum, ipſum tunc obiturum, cum exteri nauigio delati aureum vellus ſuſtuliſſent. Idcircò rex hanc diſſeminari famam iuſſit, ſe omnes hoſpites Dijs immolare, vt hoc diuulgato, cuncti itinerantes eum abhorrerent acceſſum: templum quoq; muro circumdedit, eiq; frequentes cuſtodes ex Taurica accitos appoſuit; quare dixerunt tauros ignem ſpirantes circa templum verſari, & vellus à Dracone cuſtodiri. Quamuis poſtea Iaſon opera Medeæ adiutus Draconem ſoporauerit, & Medeam cum vellere aureo in Patriam reuexerit. De hac expeditione Iaſonis in Colchos legendus eſt Ouidius, vbi canit.

Li. 4. Bybl. rer. antiq.

Velleris aurei fabula.

Li. 7. metā.

Peruigilem ſupereſt herbis ſopire Draconem,
Qui criſta, linguiſq; tribus præſigni, & vncis
Dentibus horrendus, cuſtos erat arboris aureæ,
Hunc poſtquam ſparſit lethei gramine ſucci,
Verbaque ter dixit placidos facientia ſomnos,
Quæ mare turbatum, quæ concita flumina ſiſtunt;

Somnus

A *Somnus in ignotos oculos, vbi venit, & auro*
Heros Aesonius potitur, spolioq; superbus
Muneris authorem secum spolia altera portans,
Victor Iolciacos tetigit cum coniuge portus.

Hinc quidam Poeta ad hunc Draconem sopitum, & ad furtum velleris aurei à Iasone commissum alludens, de dracone in curru existente sic cecinit.

Ille, vides, bijugos inter qui prominet axes
Cæruleo insultans pectore, & ore Draco?
Ille est auratæ fælix custodia lanæ,
Peruigil optatas ille tuetur opes.
Quæsitas tot opes studijs, nam vellere nobis
Prodigiosa in eo cura, tenaxq; labor.
O' siqua auxilio veniat mihi Colchis, Iason,
Fiam ego, sed Graio ditior Aesonide.

B Scripsit etiam Cicero magnam vim Anguium olim in Sidonio campo agri Lanouini fuisse. Vnde Poetæ draconis Lanouini fabulam finxerunt: dum Lanouinum sub tutela draconis esse retulerunt; qui in specu quodam latibulabatur, per quod ad Inferos patere descensum tradebant. Illuc superstitioso ritu puellas mittebant, quæ proprijs manibus draconem cibarent: hæ si castæ erant, intactæ reuertebantur, & annus ab agricolis fertilis iudicabatur; impudicæ autem à Fera infestabantur. Huius vetustæ, & vanæ religionis meminit Propertius de Cynthia, & Dracone, sic canens. *Li. 1. & 2. de diuin.* *Draco Lanouinus.* *Li. 3. Eleg.*

Disce quid exquilias hac nocte fugarit aquosas
Cum vicina nouis turba cucurrit agris.
Lanuuium annosi vetus est tutela Draconis
Hic vbi tartareæ non perit hora moræ,
Qua sacer abripitur cæco descensus hiatu,
Qua penetrat virgo, tale iter omne caue.
Ieiuni Serpentis honos cum pabula poscit
Annua, & exima sibila torquet humo.
Talia demissæ pallent ad sacra puellæ,
Cum temerè anguineo creditur ore manus,
Ille sibi admotas à Virgine corripit escas,
Virginis in palmis ipsa canistra tremunt.
Si fuerint castæ, redeunt in colla parentum,
Clamantq; agricolæ, fertilis annus erit.

Relatum quoq; fuit ab Ouidio Cadmum Agenoris Phœnicum Regis filium in remotas regiones, Europæ fororis conquirendæ gratia missum, cum mandato Patris, ne absq; sorore in patriam reuerteretur, oraculum Apollinis adijsse consultum, vt quid sibi esset faciendum, intelligeret. Itaq; responsum habuisse perhibent, vt in loco quiescentis indomitæ bouis sedem sibi ædificaret: quare Thebas Bæotiæ condens oraculo paruit, Harmoniam Martis ex Venere filiam vxorem duxit, Draconem Castalij fontis custodem, Martiq; sacratum interemit, & huius dentes, suadente Pallade, sulcis terræ mandauit; vnde postea multi milites armati prodeuntes se se mutuò cõfecerunt, præter quinq;, qui consilio Palladis, inita inter se pace, Cadmo, in Thebis instaurandis, non mediocrem tulerunt opem, qui deinde sua prole totam Græciam repleuerunt. Hanc igitur fabulam, mirabili ingenio, Bartholomæus Anulus ad Typographos deducit Lugdunenses, referens Draconis dentes ad sexdecim litteras, quæ ætate Cadmi, tot fuisse feruntur, inter quas consonantes se se inuicem interficere scripsit, cum seorsim prolatæ nihil virium habeant. At quinq; vocales, quæ per se vocem edunt, & quæ vim alijs etiam communicant, comparat ad quinq; milites, qui, postposito prælio, pacem complexi sunt; postremò Typographum elementorum typos, quasi Cadmum Draconis dentes disseminare tradidit. Carmina autem sunt talia. *Li. 3. metã.* *Cadmi fabula.* *Comparatio Cadmi serentis dẽtes ad Typographos.*

Chi iaculum, iaculoq; animus præstantior omni,
Atq; leoninum vis erat exuuium:
Cadmus Agenerides præstans facundia, & armis;
Vt iaculum penetrans, vt Leo magnanimus.

Vexit

Vexit in Europam literas Phœnicibus ortas,
In quibus humanæ circulus eſt Sophiæ:
Quarum quinq́ (alijs ſe collidentibus vltrò)
Plena vocales integritate manent.
At terreſtribus has animis inſeuit, & artes;
Ciuiles homines fecit, & ex rudibus.
Fictus ob hoc vigilis dentes ſparſiſſe Draconis,
Exq́ ſatis natos dentibus eſſe viros:
Qui ſe occiderunt per mutua vulnera, tantùm
Poſt reliquos cæſos, quinq́ ſuperſtitibus;
Ex quibus eſt hominum poſt multiplicata propago,
Qui primi Thebas incoluere nouas.
Huius ad Architypum literas qui ſpargit in vrbe,
Quæ nomen, vires, ſtemma Leonis habet,
Quiq́ libris homines ſapientes perficit: an non
Iure pari poſsit dicere chalcographus?
Semino Serpentis dentes in pelle Leonis,
Hoc eſt Lugduni, qui Leo Gallicus eſt.

Aeoli Thebarum Regis fabula.

Recitat inſuper Ouidius, in volumine transformationum, fabulam Aeoli Thebarum Regis, cui Ino Cadmi, & Harmoniæ filia nupſit, qui poſtea ambo in Dracones transfigurati fuerunt. Horum etiam meminit idem Ouidius in Ibin.

Vt fuit Oetæo quondam, generoq́ Draconum.

Deinde conſultò omittentes Orphei caput in Draconem t anſmutatum, aliquid de fabula Protei trademus, qui in quamcumq; figuram mutari dicebatur: vnde abijt in prouerbium de homine variæ ſententiæ. *Proteo mutabilior.* Hic igitur quandoq; effigiem Tigris, interdum formam draconis, & ſic alias deinceps animatorum, & inanimatorum figuras induebat: de quo Virgilius eleganter canebat.

L. 4. Georg.

Fiet enim ſubito ſus horridus, atraq. tigris,
Squamoſuſq́ Draco, & fulua ceruice Leæna,
Aut acrem flammæ ſonitum dabit &c.

Hanc fabulam de mutabilitate Protei Lucianus ad ſaltationis artificium retulit. Inquit enim Proteum illum Aegyptium nil aliud, quàm ſaltatorem fuiſſe eximium; idque magis ſibi perſuadet: cum homo effingendi, & imitandi peritus, tunc nobis ſemetipſum in varias rerum facies transfigurare videtur, dum modò ignis celeritatem, modò Draconis volubilitatem, vel alterius rei impetum exprimit.

PROVERBIA.

Legendum eſt primũ caput primi libri.

EX Vulgi fæce deſumptum fuiſſe hoc adagium putat Eraſmus. ὅτι εἰμὴ φάγῃ ὄφις, δράκων δ' γένοιτο. Ideſt *Serpens niſi Serpẽtem comederit, non fiet Draco*: hoc adagiũ Græci, quadam libertate, in potentiores iactare ſolebant, quaſi ſignificantes neceſſarium eſſe, quem ſtatuerint Imperatorem, multos Principes, & Reges deglutire, & ſuperare; vt ille Dominus dominantium euaderet. Idem author in adagio. *Virum improbum, vel mus mordeat.* Scripſit hoc à quibuſdam ita inuerſum fuiſſe. *Viros probos à mure morderi: improbis ne Draconem quidem audere dentes admoliri.* Quaſi innuere vellent inſontibus paſſim noxam afferri, quoniam hi impunè lædi poſſe videntur; cum nullam iniuriam referant, iuxta vulgatum carmen.

Dant veniam coruis, vexat cenſura columbas.

Deniq; circumfertur aliud. *Fel Draconis ſub ſpecie mellis.* Hoc promulgari poteſt in illos, qui aliud fronte ſimulantes, aliud pectore prementes fucum facere nituntur, dum toxicum ſaccharo conditum præbent.

HISTORICA.

QVI de rebus Chiorum historiam conscripserunt, teste Æliano, in quadam Pellenęi montis valle proceris arboribus frequente, & opaca magnum Draconem habitasse tradiderunt, cuius sibilum Chij mirandum in modum perhorrescebant: quamobrem neq; Agricolæ, neq; pastores formidabilis bestię magnitudinem ex solo arguentes sibilo, vnquam propius accedere ausi sunt. Tandem violentissimo arbores vallis concusæ vento, vehementerq; collisæ ignem concepisse feruntur: vnde Fera magno intercepta incendio conflagrata perijt. Itaq; Chij metu liberati, cum spectatum venissent, ingentia ossa, & immane cranium offenderunt. *Chiorum draco qualis fuerit.*

Ex eodem Aeliano habemus, quòd in Melite Aegyptia, Draco diuinis cumulabatur honoribus, nam in turri quadam vnà cum sacerdotibus, & ministris cum mensa, & cratere seruabatur, atque alebatur: siquidem quotidie libum ex farina subacta, & mellicrato paratum crateri superponebant, & postridie reuersi craterem vacuum inueniebant. Verùm cum aliquando iuuenis summo videndi Draconis desiderio teneretur, solus in turrim ingressus, libo exposito, recessit, & paulò post, cum Draco mensam conscendisset, iilicò fores pro more clausas reserauit: Quare Draco indignatus abijt, & iuuenis confestim mente captus obmutuit, & interijt. *Iuuenis captus desiderio videndi draconis.*

Dracones autem à viris strenuis petempti apud varios Historiographos leguntur. Leonicenus narrat, vrbe in media Thespiensium, templum Iouis cognomento Saotis, nempè Seruatoris, cum simulacro Dei ęneo fuisse ędificatum: nam, cum immanis Draco olim vrbem deuastaret, neq; vllis hominum artificijs exterminari, vel expugnari posset, Iouem consultum imperasse perhibent, vt, quotannis, adolescentulum sorte delectum bestiæ deuorandum offerrent: cum aliter cæteri vrbis incolæ ab incommodo Feræ tuti esse minimè possent. Verùm cum ad Cleostratum pusionem venustum sors tandem deCuoluta fuerit, qui amatorem habebat quemdam nomine Menestratum virum tum suaptè natura strenuum, tum amoris etiam stimulis audacem. Hic dilecti adolescentis mortem nou æquo ferens animo, se pro illo, horrendo animali offerre cupiens, æneum thoracem ferreis hamis vndiq; fulcitum construxit, quo inductus Menestratus se Draconi, tali consilio, obtulit, vt ipse periret, simulq; Feram interficeret, quod ex sententia successit. *Lib. 1. var. hist. ca. 15.* *Menestrati interitus qualis.*

Olaus Magnus non dissimilem exarat historiam Araldi Noruegiani Regis, qui adhuc adolescens, commoransq; apud regem Byzantium, & homicidij causa damnatus, Draconi, de more, lacerandus, & deuorandus obiectus fuit. Huic in carcerem proficiscenti famulus ingenuæ fidei sponte se damnationis comitem exhibuit. Ideò custos antri vtrumq; inermem ad Draconem introduxit. Quare Araldus confestim collectis in antro cadauerum ossibus, & in sindone, quo præcinctus erat, ligatis quamdam veluti clauam effecit, deinde Draconem in se ipsum irruentem, veloci saltu conscendens, nouacula clandestinè delata, circà vmbilicum bestiam vulnerauit, tuncq; seruus, compacto ossium gestamine, Draconis capite ad sanguinem, & necem vsq; vulnerato, belluam extinxit. Rex igitur, hoc intellecto, vltione in admirationem versa, fortitudini supplicium condonans, vtrumq; & nauigijs, & pecunijs munitum in Patriam remisit. Corcyrei, ex Heraclide, Diomedem aduocarunt, qui Draconem illis valdè infestum debellaret. Orpheum aucupio intentum Draco erat inuasurus, nisi canes belluam interceptam occidissent, vt in poemate de lapidibus recitatur. *Araldus Noruegianus Draconem necat.* *Canes draconẽ necãt.*

Modò narrandæ sunt historiæ eorum Draconum, qui humanum genus singulari fauore sunt prosecuti. In primis tradit Aelianus vrbem in Achaia nomine Patram fuisse, in qua puer paruum emens Draconem, illum summa alebat diligentia, sed cum ad ingentem percreuisset molem, à ciuibus ad solitudinem fuit pulsus: puer autem Draconis altor iam adolescens factus, & domum à quodam spectaculo per opacum rediens nemus, in Latrones incidit: ideoque alta voce opem implorans à Dracone auditus fuit, qui sibilando accurrens, horum partem in fugam vertit, partem verò dilaniauit, atq; hoc modo altorem suum tutatus est. *Li. 14. var. hist.* *Draco altorem suum tutatur.*

Aliam

Aliam huius generis hiſtoriam non ſpernendam narrauit idem Ælianus. Nimirum, E
quòd Lycaon in Emathia regnans filium nomine Macedonem genuit, ex quo poſtea
prodierunt Pindus robore animi, atq; virtutis indole inſignis, nec nõ alij liberi, fratreſ-
què erga Pindum improbo affecti animo. Quamobrem Pindus ſe fratrum inuidia ar-
dere noſcens, Regno relicto, in remotiſſimas ſyluas, venatus gratia, ſe contulit. Vbi
cum ſemel hinnulos inſequeretur, ſumma virium contentione equum concitans, ſe
longiſſimè à ſuis comitibus abduxit. At hinnuli profundam ſubeuntes cauernam ab
Inſectantis oculis euanuerunt. Pindus autem ab equo deſiliens, latebramque illam
perſcrutans ſibi vitus eſt audire vocem monentem, ne hinnulos tangeret: quapropter;
iuuenis circumſpiciens, neminemq; videns, quaſi perterritus, equũ conſcendens illinc
diſceſſit. Poſtero die Pindo in eumdem reuertenti locum ingens ſeſe obtulit Draco;
at ille minimè perterrefactus, nonnullas aues, quas caperat Feræ obijciens, eam opti-
mè mitigauit; vnde Draco his donis, quaſi delinitus illinc receſſit. Id autem ita iucun-
dum Pindo fuit, vt deinceps multa eorum, quæ venatione, & aucupio coercebat, tan-
quam acquiſitæ mercedem ſalutis Draconi efferret. Ob hoc igitur egregium factum, F
omnes hunc iuuenem ſingulari proſequebantur beneuolentia, præter ſolos fratres, qui
infenſo in illum ſemper erant animo: propterea ſolum aliquando venantem, omnique
deſtitutum auxilio, ex inſidijs, ſtricto enſe aggreſſi trucidarunt, ſed vulneratum cla-
mantem audiens Draco de cubili egrediens, impioſque circumplectens ſuffocauit, de-
inde cæſum Pindum ſumma diligentia tandiù cuſtodiuit, donec ad ipſum humandum
aliqui amici accederent, quibus viſis, receſſit, vt commodius ab illis ſupremam gratiam
aſſequeretur.

Pindus draconẽ in ſolitudine inuentum mitigat.

Pindi cadauer à Dracone cuſtoditur.

Habemus inſuper, ex Pauſania, prudentem, & potentem quemdam virum inimico-
rum inſidias metuentem, paruum filium in ciſta clauſum ſecus dumetum occultaſſe,
vbi maximè tutum fore ſperabat. Interim lupo in puſionem impetum facturo præua-
lidus repugnans Draco, infantis ciſtam ſpiris amplexus eſt. Pater autem reuertens,
eminuſq; Draconem conſpicatus, emiſſo iaculo, vna cum dracone filium transfixit: ſed
is cum à quibuſdam Paſtoribus intellexiſſet ſe filij cuſtodem peremiſſe: tunc communi
rogo draconem, & filium concremauit. Ex Plinio, durant adhuc in Liternino, oliuæ G
manu prioris Africani tatæ, ſubeſtq; ſpecus ingens, vbi eius Manes à dracone cuſtodiri
feruntur. Cæterùm de Dracone cuiuſdam puellæ amatore primum caput primi libri
legendum eſt.

Draco Puſionis cuſtos

Variæ draconum hiſtoriæ varij ſenſus à prædictis, nec non à ſe inuicem ponderandę
ſuperſunt. Vt Telephus, ex Aeliano, recumbens cum matre, qui ſtuprum proculdu-
bio commiſiſſet, niſi pius Draco, diuino quodam ductu, dirimiſſet. Lucianus in dia-
logo, qui inſcribitur Pſeudamantes, inſinuat impoſturas cuiuſdam Præſtigiatoris, qui
cum draconem aluiſſet, eum Aeſculapium prædicabat, miriſq; artibus homines illius
ætatis ludificatus eſt. Item Delphicum oraculum, ex Plutarcho, aliquando deſertum,
& inacceſſum fuiſſe perhibetur: cum immanis Draco eo in loco habitaret. Sed qui id
ſcripſerunt (inquit Plutarchus) rem perperam intellexerunt, quandoquidem ſolitu-
do draconem in eum locum traxit, non autem draco ſolitudinem fecit. Apud Plinium
etiam legimus, Lepidum Triumuiratus officium obeuntem, à Magiſtratibus in nemo-
roſum quemdam locum fuiſſe deductum; vbi poſtero die, auium concentu, ſomnum H
ſibi fuiſſe ademptum conqueſtus eſt. At illi longiſſima membrana draconis effigie de-
lineata locum circumdederunt, eoque terrore aues ſiluiſſe tradiderunt. Meminimus
etiam legiſſe apud Pauſaniam in Atticis, quòd Sauromatæ, & præcipuè Nomades plu-
rimos alunt equos, quibus non tantùm in bello vtuntur, ſed eos quoq; Dijs immolant,
& cibis adhibent; deinde vngulas eorum collectas purgant, & ad ſimilitudinem ſqua-
marum Draconis diſecant.

Oraculum delphicum cur aliquãdo deſertũ.

Icone Draconis aues perterrefiunt.

NVMISMATA.

GRÆCA moneta ex fuluo metallo, cum icone Getæ, in iuuenili ætate constituti, cum litteris circumscriptis, AVTOKPA. KAICAP. CEPTI. ΓETAC. ideſt Imperator Cæſar Septimius Geta, habet in facie inuerſa figurã Herculis, dextra clauam tenentis, brachiumq; attollentis, quaſi Draconem pomiferam arborem custodientem interempturi; cum litteris vetuſtate adeò corroſis, vt legi nequeant. Hoc numiſma proculdubiò cuſum fuit in aliqua Græciæ vrbe Imperio ſubiecta Romano, quæ in perpetuum tanti Principis monumentum, hanc monetam fabricauit. Pariter reperitur adhuc magnum numiſma græcum æreum Antonini Pij, cum litteris, AVT. K. AIA. AAP. ANTONEINOC. CEB. ETC. ideſt, Imperator Cæſar Titus Aelius Adrianus Antoninus Auguſtus Pius. Huius monetæ alterum latus exhibet figuram Herculis pellem leoninam ſupra humeros geſtantis, ſiniſtra clauam, dextraq; colligentis poma ab arbore, de qua Draco pendet exanimis, & litteræ circumſcriptæ ΔECATOY. ET L. hic nummus in honorem Antonini, in aliqua vrbe Greciæ fuit conflatus. Quandoquidem per figuram Herculis claua armati, virtus eſt intelligenda, & per iconem Draconis, malum: quaſi innuentes virtute heroica huius Principis omne malum fuiſſe ſuperatum, quo ablato impedimento, poma aurea, nempè fructus virtutis facilè percipiuntur: litteræ autem ΔECATOY, annum decimum dominij huius Principis denotant, quo anno fortè hæc moneta fuit fabrefacta.

Numiſma Getæ.

Moneta Antonini Pij.

Demùm circumfertur nummus Cæſaris Dict. III. qui exhibet caput Victoriæ alatæ, capilliſq; in nodum collectis; in cuius altera facie, Roma gradiens, capite galeato, ſtola ad pedes demiſſa, dextra ſcutum geſtans, & læua trophæum conſpicitur, cum figura Draconis caput eleuantis, & inſcriptio eſt talis. C. CLO. VI. PRÆF. M. ideſt Caius Clodius Sextus Præfectus Militum. Etenim Draconis icon in hoc numiſmate alludit ad Inſigne militare, quod Priſci ad bellum proficiſcentes geſtabant.

Numiſma Cæſaris Dict. III.

MIRACVLA.

MIRABILIA circa Dracones, quæ totius Mundi opifex, per Sanctos ſuos, in hoc terrarum Orbe patrauit, non longè petenda eſſe arbitramur. Siquidem in ſacris Bibliis, Idolum Bel Babylonij venerabãtur, eiq; quadraginta oues, & ſex vini amphoras, ſingulis diebus, offerebant. Verùm patefactis oſtiolis a Daniele, per quæ vxores, & filij Sacerdotum oblata abſumebant: Rex Danieli Idolum, & Templum deſtruendum conceſſit; quo diſſipato, in ea ſede ingens Draco ſtabulabatur, quem poſtea Babylonij tanquam Deum viuum ſummis honoribus cumulabant. De hoc ſic cecinit Reuſnerus in Paradiſo poetico.

Dan. c. 14.

Draco Babylonitorum

Squamigerum pauit Babylonia turba Draconem,
Et ſibi præſentem credidit eſſe Deum.

Itaq; Daniel, mandato Regis, abſq; ferro, ſupra vim naturæ, Feram extinxit. Quo peracto, Babylonij indignati Regem Iudæum, deſtructo Idolo, interfecto Dracone, & occiſis Sacerdotibus, prædicarunt, & proculdubiò in eum feciſſent impetum, niſi eis Danielem in lacum Leonum abijciendum conceſſiſſet, qui poſtea inter Feras illæſus ſedebat. Miraculum etiam Draconis extincti, virtute Deiparæ Virginis, habemus apud Matthiam à Michou, qui agens de Sarmatia Europea, Tauricam Inſulam tribus ciuitatibus, & duobus caſtris ornatam inter Mæotidas paludes memorat. Inter has ciuitates vna vocabatur Kiefkel, cui de rupe impendebat caſtrum ex ligno, & argilla fabrefactum. In hac autem rupe Draco homines, & iumenta deuaſtans habitaſſe perhibetur: immò violentia Feræ homines ſedem illam vacuam reliquerunt. At quoniam Græci, & Itali inſulam colentes, auxilium Deiparæ ſemper Virginis implorarunt, tractu temporis, candellam in rupe accenſam conſpicati, alacri animo aſcendentes, coram imagine Glorioſæ Virginis, candellam ardentem, & Draconem exanimatum in

Li. 1. c. 16.

Draco vi Deiparæ extinctus.

media rupe obſeruatunt; quem poſtea, peractis Deo ob beneficium gratijs, in fruſta diſſectum, extra rupem truderunt.

Tō. 2. ofic. Præterea Philippus Apoſtolus, ex Textore, Draconi imperauit, vt innocuus in latebras abiret, cui animal nemini prorſus iniurium obtemperauit. Immò, & Matthæus Apoſtolus (vt recitat Abdyas) aliquando incidit id Magos, duos Dracones galeatos manu ducentes ſulphureas è naribus ſpargentes auras, quarum odore homines exabantur. Hæ autem belluæ aduenientem Apoſtolum conſpicatæ, demiſſis capitibus, ſunt veneratæ: interea populi vociferabantur opem viri Sancti implorantes, vt eos ab huiuſmodi ærumna liberaret: quocirca Apoſtolus, in nomine Ieſu Chriſti, iuſſit Draconibus, vt ad ſedes ſuas, nemine offenſo, properarent, qua voce audita, beſtiæ capita eleuantes, cunctis videntibus, extra ciuitatem non reuerſuri abierunt.

Li. 7. Hiſt. Apoſt.

Dracones pulſi extra ciuitatem à Matthæo Apoſtolo.

D. Margarita curpingatur cum Dracone. Surius etiam in vita Sanctæ Marinæ, quam Latina Eccleſia Margaritam appellat, meminit miraculi ad Draconem attinentis. Quandoquidem huic Martyri in cuſtodijs oranti repente, magno terremotu excitato, diabolicus Draco horrendum edens ſibilum, tetrumq; ſpirans odorem ſe ſe obtulit, qui vaſto oris hiatu Sanctam circumdabat voraturus. Diua autem Margarita firma, & ſtabili mente, quippeq; omni ex parte Deum intuebatur, ſigno Crucis ſe muniuit, & illicò diruptum Draconis ventrem eſt conſpicata. Vnde Chriſti Martyr à ſæuo liberata Dracone corruſcantem in carceribus fulgorem apparuiſſe vidit. Non deſunt aliorum Sanctorum miracula de Draconibus: nam Diuus Hieronymus in Vita Sancti Hilarionis recitat, quemdam Draconem immenſæ molis in Prouincia Dalmatiæ olim fuiſſe moratum, qui non ſolum armentis, ſed etiam agricolis, & paſtoribus maximo erat exitio. Ideo Sanctas Hilarion illius ætatis vir iuſtus, oratione præmiſſa, Draconem exanimauit, & concremari iuſſit. Non diſſimile miraculum narrat Sozomenus (referente Baronio) à Sancto Donato Epiſcopo patratum. Draco enim in Chamezephiris quas vocant, ad viam regiam, luſtrum habebat, & non modò beſtias, ſed homines quoq; rapiebat: Quamobrem Sanctus inermis beſtiam aduentantem conſpicatus, ſignum crucis manu expreſſit, deinde in faciem Draconis exuit, qui accepto ſputo, confeſtim mortuus concidit. Incolæ verò exultantes ingentem beſtiam in vaſto combuſerunt campo; ne, putrefacto cadauere, & aere inquinato, morbi peſtilentes producerentur.

Draco extinctus à S. Hilarione, in Annal.

Item Sanctus Ioanniccius Abbas, ex Surio, cum aliquando ad Chelidonem virū virtutibus inſignem viſitandum ſe conferret, perueniens ad flumen incidit in vaſtum Draconem, qui curſum aquæ, ad impediendum tranſitum, cohibebat; Sanctus ergo, precibus ad Deum fuſis, & ſigno Crucis manu erga beſtiam expreſſo, ſtatim Draconem necatum aquis tradidit. Amplius Sanctus Sylueſter Pontifex, regnante Conſtantino, Draconem in quodam ſpecu morantem, lethaliq; halitu homines necantem, ianua aenea ſigno Crucis obſignata in orificio antri locata, tanquam perpetuo ergaſtulo mancipauit. Idem quoq; narratur de Leone Quarto Pontifice Maximo, qui Draconem Romæ ſtabulantem, in cauerna apud Diuæ Luciæ templum in Orphea nuncupatum penitus effugauit, vt impoſterum non fuerit viſus. Alia huius generis miracula infinita à Sanctis Dei patrata recitantur. Etenim à Diuo Arſacio apud Nicomediam, Draco fuit debellatus, vt author eſt Sozomenus. Idem à Sancto Theodoro, à Sancto Marcello, & à Sancto Creſcentino Martyre præſtitum fuiſſe Hiſtoriographi perhibent.

In vita eiuſdem Sancti

S. Sylueſtri miraculū.

PRODIGIA, ET PRÆSAGIA.

CECINNÆ Dracones, læto prodigio, de extis emicuisse tradit Plinius. Sub capite Spartaci venalis Romam delati, & dormientis complicatum Draconem visum fuisse referunt. Vnde Thracia mulier vaticinandi peritissima pronunciauit id fuisse signum formidabilis, & magnæ cuiusdam potentiæ, quæ tamen infaustum exitum erat habitura. Suetonius etiam in Vita Neronis, promulgauit missos à Messalina Neronem meridiantem strangulaturos, Dracone è pulmino prodeunte, perterritos refugisse. Itē Plutarchus narrat, qui Cleomenis corpus cruci affixum custodiebant, tradidisse Draconem visum, qui cadauer circumplexus, illius faciem adeo tegebat, vt nulla auis ad eam depascendam accedere posset; qua de causa reuerentia quædam, & diuinitatis opinio huic Regi imposterum accessit.

Draco præsagium potentiæ.

In vita Cleom.

Scriptum est, quoq; in Romanis Annalibus, quòd Maurico imperante, Tyberis Fluuius tanta vndarum copia excreuit, vt eiusdem aluuiones super muros Vrbis fluerent; & tunc Draco insignis molis ad mare descendens visus est: quamobrem mox sæua pestilentia est subsecuta. Per epistolas, etiam Gesnerus intellexit non procul à Rheni litore, propè oppidum Niderburgum Germaniæ, ter sereno Cœlo, diuersis tamen temporibus, Draconem in aere caudam vibrantem fuisse obseruatum: vnde infaustus huius ostenti fuit euentus; quandoquidem illud oppidum, magno Indigenarum damno, & infortunio, fuit incendio consumptum. Item anno nonagesimo nono supra millesimum, & quadragentesimum, die vigesima sexta Mēsis Maij, ex Stumpfio, visus est Draco Lucernæ, qui è lacu per Rusam, secundo flumine ferebatur, magna omnium spectantium admiratione, sed quid postea præsagiuerit, non declarat. Præterea anno octuagesimo octauo, supra septingentesimum, in Anglia, Dracones ex ignea constantes substantia per aerem volitare visi sunt; quod prodigium præualidam famem, & infestationem Danicam præsagiuit.

Tyberis inūdatio.

In Chronic.

Dracones ignei in aere visi.

SOMNIA.

QVOTIES somnia, apud Antiquos, iconem Draconis dedissent, semper amplitudinis prænuncia esse opinabantur, quapropter Alexandro Macedoni Draco (quamquam ab alijs legatur serpens) dominij claritatem præsagiuit; dum per quietem, cum matre Olympia congredi visus est. Item Mammæa Alexandri Seueri mater pridie quam enitereatur se Draconculum edidisse somniauit. Dedit, & Augusto præsagium Imperij somnium non dissimile; dum Actia mater eius, nocte intempesta, ad solemne Apollinis sacrum accedens, ibi obdormisset, nam ei Draco supra ventrem repere visus est: quare expergefacta maculam veluti Draconis picti in abdomine obseruauit, quæ nulla vnquam ablutione deleri potuit.

Imperij, & dignitatū præsagia.

Cæterùm Franciscus Petrarcha mirabile somnium Alexandri Magni recitauit, quod ei accidisse fertur, dum Ptolemeus illi familiaris ab aspide saucius vehementissimo cruciatu moriens afflictabatur. Alexāder.n. amici miserius per noctem sibi visus est videre Draconem, quem genitrix Olympia in delicijs habebat, radicem ore gerere, & humano more, expressis verbis, locum castris proximum indicare, vbi illa nascebatur, & asserere futurum, vt eius ope languens amicus curaretur. Itaq; Alexander expergefactus misit, qui ostensam à Dracone radicem inquireret, qua inuenta, non modò Ptolemeum, sed multos quoq; alios ab eadem labe liberarunt. Cicero tamen hoc somnium penè inane, & risu dignum exagerat, & præcipuè, dum introducitur Draco loquens, & radicem ore gestans: cum nec etiam vir discretus id præstare posset: Et re vera quis non ageret Democritum, dum audiret oratorem serpentinum, vel Serpentem medicum intueretur. Non dissimiles ineptias exarauit Cardanus in Libris de Insomnijs, dum retulit figuram Draconis in gemmis cælatam, & per quietem visam indicare hominem crudelem,

Lib. 4. de Vir. Illust.

Curatio Ptolemei Saucij ab Aspide.

L. 1. de Insom. c. 29.

delem, & ſuperbum: quemadmodum figura Serpentis hominem fraudolentum, & ma- E
Cap.40. lignum ſignificat. Denuò paulò inferius, ſomniantes pellem Draconis induere, homines ſuperbos, arrogantes, & auaros fieri eſt fabulatus.

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

NON eſt in dubium reuocandum, in ſacris litteris, Draconis nomine, Diabolum præcipuè, deinde eius aſſeclas deſignari. Lucifer enim Draco Magnus in comparatione ad minores Dęmones fuit cognominatus. Etenim locutione mali, Diabolus ſemper intelligitur: ſiquidem quando hęc verba recitãtur in precatione Dominica. *libera nos à malo.* Cyprianus legit. *libera nos à maligno.* Inſuper ille celebris Draco Pytho apud Ethnicos nuncupatus, quem ab Apolline ſagittis confectum fuiſſe tradunt, F
ad Diabolum refertur: cum Pythones in Actis Diui Pauli Dæmones nominentur; quia
Pythones vocantur dæmones. horum vnum à muliere obſeſſa egredi iuſſit, quæ Paulum, & eius comites Omnipotentis Dei veros famulos prædicabat. Quamuis poſtea Diuus Paulus conquereretur (vt notat Origines) diuinæ ſeruitutis indignum teſtimonium à ſpiritu Pythonis exhiberi.

Reliquum modo eſt, vt alijs aſſertis ſacræ paginæ noſtram ſententiam ſtabiliamus.
Caſ.32. Legitur ergo apud Ezechielem. Draco conculcans aquas, quem nonnulli hæreticum ſacras litteras perturbantem intelligunt. Sed Diuus Hieronymus in Ezechielem, exponit Diabolum Hæreſiarchis ſemel in ſuam poteſtatem redactis minimè parcere. Habemus inſuper apud Pſalmographum. *Tu confregiſti caput Draconis, & capita Draconum in aquis a Deo contrita.* Quamuis ſenſus litteralis denotet Pharaonem, necnon mili-
Milites Pharaonis cur dracones dicti. tes & centuriones ab eodem Pharaone miſſos, vt populũ Iſraeliticum infectarentur, qui tandem aquarum inundatione ſuffocati, hacque ratione contriti fuerunt, & Dracones fortè nominati, quoniam Inſignia militaria, Draconis effigie, exornata geſtarent. Nihilominus, qui ſenſum myſticum meditantur, verba Pſalmographi ad Chriſtum referunt, qui omnem Diaboli facultatem ſuſtulit. Quocirca etiam in Apocalypſi, Draco G
Cap.20. vinctus ab Angelo, per mille annos, indicat Diabolo ſublatam fuiſſe poteſtatem ſeducendi gentes, donec venerit Antichriſtus. Iterùm in alio Apocalypſis loco, Draco proiectus in terram, myſticè deſignat (vt voluit Rupertus Abbas) tyrannidem Diaboli expugnatam, quando ſcilicet Imperatores Romani, contempto Idolorum cultu,
Lib. 13. de vict. verb. Dei. ad Chriſtum venerandum confugerunt. Rectiùs Draco ille Magnus, qui mulieri paritur ę infantem vocaturus aſſiſtebat, vt in ſupracitato Apocalypſis loco legitur, ex ſententia eiuſdem Ruperti Abbatis, myſticè demonſtrat Diabolum paratum ad Chriſti fidem
Cur diabolus appelletur draco. de mentibus piorum hominum expellendam. Quandoquidem mulier illa indicat Eccleſiam, quæ vtero gerere cæpit, quando fides Patriarcharum ex promiſſione, Chriſtum expectabat: tuncq; Diabolus cæpit eſſe Caro, qui prius Serpens nominabatur. Tandem Abbas Ioachimus Draconem ſepticipitem Apocalypſis interpretatur Diabolum ſeptem infectantes catholicam fidem, adiuuantem, & fouentem, inter quos primum locum Herodes occupauit. H

Præter Diabolum myſticè ſignificatum à Dracone, ſuccedit Draco ſpiritui aduerſaria, de qua Pſalmographus verba fecit dicens Draconem eſſe conculcandum. Etenim
Pſalm. 90. caro ſpiritui ſemper reluctatur, & ſpiritus quoq; iracundiæ, qui inſtar Draconis, ignem efflare videtur. Immò malitia, & fallacia allegorico Draconis nomine notatur: Quo-
Cap.7. niam in Exodo, Dracones Magorum cum Dracone Moſis certantes, & tandem ab illo
Cauillationes fraudulentes denotãtur a draconibus. deuorati, ex ſententia Gregorij Niſeni, fraudulentas cauillationes aduerſus diuinum inſtitutum ſignificant, quas tandem virga veritatis abſorbet. Præterquamquòd Dracones, in quos virgæ Magorum fuerunt transfiguratæ, Diaboli vaſramenta, & humanæ ſcientia fallacias indicant. Immò ipſa malitia, vel fallacia caro eſt, qui in mente improborum, tanquàm in proprio cubili ſtabulatur.

Calamitates quoque, & extremæ anguſtiæ allegoricè per Draconem intelliguntur.
Cap.30. Iob enim ſcripſit ſe fuiſſe patrem Draconum, magnam denotans infælicitatem. Pſalmographus etiam recitauit hæc verba. *quoniam humiliaſti nos in loco afflictionis, & operuiſti nos vmbra mortis.* Alij legunt. *Quoniam contriſti nos in loco Draconis, & operuiſti*
Pſal.43. *nos*

A *nos vmbra mortis*. Interpretes igitur, per locum Draconis, altissimam profunditatem exponunt, vt sit hyperbole pro extremis angustijs. Eumdem sensum mysticum habemus apud Ieremiam his verbis. *Onagri steterunt in excelsis, attraxerunt ventum tanquam Dracones.* Quasi Propheta velit innuere: non habebunt vnde famem, & sitim expleant; ideoq; inopia cibi, & potus peribunt, quam difficultatem Dracones sine grauiori incõmodo ferunt. Dracones etiam mysticè appellari possunt Ethnici, de quibus Psalmographus loqui videtur, dum scribit. *Laudate Dominum de terra Dracones, & omnes Abyssi.* Quamobrem his verbis, Ethnici, destructa Idolatria, ad encomia omnipotentis Dei celebranda inuitari videntur. Quamuis Ricciardus in commentarijs symbolicis, scribat significari Angelos Abyssi, & Draconum præfectos, à quibus etiam Mundi opifex meritas laudes expostulat.

Cap. 14.

Psal. 148.

Demùm in Apocalypsi Draco septiceps cornibus decem insignitus describitur, qui mysticè à nonnullis exponitur Lutherus, & eius secta. Verùm satius existimamus, si vnà cum Ricciardo dixerimus, primò huius bestiæ cornu, designari orientale regnum Ca-

In 5. comm. symb.

B lifæ, secundo regnum Turcomaniæ, tertio regnum Bulgarorum gentile, quarto Maurorum, quinto Normanorum, sexto Hungarorum, septimo Occidentale regnum Califæ, octauo Tartarorum Imperium, nono Imperium Sultani Babylonici, & decimo Imperium Turcarum. Item septem capitibus huius Draconis, eodem Ricciardo teste, varia etiam dominia indicantur. Etenim primo capite huius bestiæ, Romanum Imperium gentile denotatur. Secundo Nero ad Constantinum vsq; Arrianum, vel vsq; ad Iulianum Apostatam; immò significatur etiam secundum bellum, quod membra Domini nostri à Paganorum gente passa sunt, aut, secundùm aliorum sententiam, regnum Gothorum indicatur, tertio exhibetur ætas Constantini Arriani vsque ad Codroem Persarum Regem, nec non monstratur martyrium Christicolarum per Arrianos, &, ex aliorum mente, Regnum Vandalorum; quarto notantur Codrois Persarum Regis tempora, quibus impia Maumeti secta emersit, ad ætatem vsq; Henrici primi Imperatoris Alemani, nec non bellum quartum aduersus Christi fideles per Saracenos commissum, & secundùm alios, Regnum Alanorum: quinto indicatur tempus ab Henri-

Quæ denotentur capitibus draconis Apocalypsis.

C co primo Alemanorum Rege, vsq; ad Saladinum Babylonicũ, & quinta infectatio Christi fidelium per Alemanos, & secundùm alios, Regnum Hunnorum; sexto declaratur tempus à Saladino Aegypti Soldano, vsq; ad Federicum Secundum, & sexta calamitas quam Ecclesia Dei per Saracenos passa est, & secundùm alios, regnum Persarum; septimo tandem capite Draconis monstratur tempus à Federico Secundo vsq; ad Antichristum, nec non acerrimum certamen inter Principes Catholicos, & Hæreticos, & ex sententia aliorum, Regnum Longobardorum.

Aliæ significationes draconis Apoc.

His exaratis de capitibus, & cornibus prædicti Draconis in Apocalypsi descripti; reliquum est, vt ad allegoricam expositionem caudæ eiusdem animantis accedamus. Hæc autem cauda, vt legitur apud Ioannem supracitato loco, habebat nodum, & tertiam partem stellarum à Cœlo detrahebat. Propterea quod in octauo prælio, quod Assectæ Antichristi, cum Christicolis inibunt, Antichristus tunc à recta fide tertiam partem eruditorum per stellas significatorum auertet.

Caudæ draconis Apocalypsis allegorica expositio.

D

HIEROGLYPHICA.

NON recedit à veritate illud Draconis hieroglyphicum, quo custodia designatur: quandoquidem hoc animal, ob acutissimam visionem, vigilans, & insopitum nominatur: immò hac ratione naturam Solis imitari dicitur. Quocirca Aegyptij Sacerdotes, ante litteras inuentas, pictura Draconis in semetipsum reflexi, caudamq; mordentis, annum indicabant, quoniam orbe agatur volubili. Huc respexit Claudianus, quando cecinit hunc in modum.

Anni hieroglyphicum.

Omnia, quæ placido consumit numine Serpens,
Perpetuumq; viret squamis, caudamq; reducto
Ore vorat, tacito relegens exordia lapsu.

Cætera autem huius generis hieroglyphica in primo capite primi libri legenda sunt;

quoniam Authores diſcrimen Draconis, & Serpentis nihil [illegible] lis hieroglyphica ſimul permixta exararunt.

MORALIA.

Draco aſsimilatur diabolo.

QVEMADMODVM in Myſticis Diabolus Draco fuit cognominatus, non erit pariter inferioris conditionis, in doctrina morali, in quare ob conformes proprietates Diabolus Draconi aſſimilatur. Nam primitùs veluti Draco exitiali redundat veneno: Diabolus item venenatis tentamentis per cõſenſum peccati, hominibus interitum affert. Immò ſi Draco venenato halitu aerem inficit: Diabolus quoq; flatu lethalis ſuggeſtus, corda humana venenat, & aerem peſtilentem, peccati delectatione, efficit. Interdum halitu Draconis ſuperuolantes aues affectę cadunt; ſic aues moralis doctrinę, nimirum homines diuina contemplantes, non ad tam excelſa mentem F
eleuare, poſſunt, quin flatus Diaboli illuc peruenire poſſit, vt eos ad delicias, & ad mundi negocia attrahat. Denuò ſi draco adoritur Elephantum, vt eius ſanguinem ſorbeat: Diabolus aggreditur probum virum, vt ſanguinem pietatis ab illo auferat. Vel rectius ſpeculari debemus dicendo; ſi Draco Elephantem petere audet, vt ſugat ſanguinem; Elephas poſtea concidens Draconem pondere perimit: pari ratione Diabolus omnes edidit conatus, vt Elephantem Chriſtum, detracto per paſſionem ſanguine, occideret; ſed à Chriſto poſtea ob mortẽ cadente oppreſſus fuit. Huius figura expreſſa eſt in ſacris paginis; vbi Eleazar conficiens elephantem, eius caſu tandem occiſus fuit. Draco cauda potius, quàm ore lædit: ſic Diabolus cauda blanditiarum pedetentim ingreditur, ſed tandem poſtea mordebit vt Coluber. Dicitur quoq; Draco Ceruam vitare: Diabolus etiam Ceruam, nempè animam in rectis operibus diligentem abominatur. Deniq; Draco inter montis incendia, ad mentem Solini, verſari in aerem aliquãdo ferri, & eius veneno mare aliquando intumeſcere perhibetur. Talis eſt Diabolus, qui inter incendia G
infernæ regionis degit, aliquando per aerem diſcurrit, dum ad homines iuſtos tentamentis cruciandos accedit, & demùm mare Eccleſiæ interdum, eius veneno, nimirum ſuperbia, & iracundia intumeſcit.

L. 1. Mach. cap. 16.

Peccantes draconi aſsimilantur.

Præter Diabolum, peccans etiam Draconi eſt aſſimilandus. Nam ſi Aethiopes, ad æſtum compeſcendum, ſanguine Draconis vtuntur; deinde Dracone, abiectis felle, & lingua, veſcuntur. Sic homo criminoſus vocatur Draco, ſanguis eius mors, fel peccatum abditum, & lingua peccatum manifeſtum exponitur. Itaque Aethiopes ſunt viri iuſti feruore calamitatum, & ærumnarum denigrati, qui ad extinguendum concupiſcentiæ æſtum, ſanguine Draconis, nimirum contemplatione mortis diuitum vtuntur. Iuxta illud Pſalmographi. *Manus ſuas lauabit iuſtus in ſanguine peccatoris.* Ipſi poſtea Dracones, nempè peccantes, abiectis felle, & lingua, ideſt remotis vitijs, vorantur, ideſt diliguntur. Nec præter rationem, quandoquidem adeps Draconis, ex ſententia Plinij, venenatis reſiſtit ictibus: immò cum melle caligini oculorum medetur. Peccans igitur eſt Draco, qui interdum non eſt ita improbus, quin aliquid bonitatis participet: cum H
aliqui criminoſi pietatis pinguedine ſcateant. Fel verò, ſcilicet ira peccantium, Iuſtorum oculos elarificare ſolet. Etenim, ad mentem D. Gregorij, improborum prauitas proborum vtilitati conducere dicitur.

Fæneratores vocãtur dracones.

Cæterùm meditantibus peccantes in ſpecie, primò ſe ſe offerunt fæneratores, qui Dracones ſimul complicatos, & per mare ad meliora tranſeuntes pabula imitantur; ſiquidem hi per mare diuitiarum fodinas auri petunt. Quamuis alij hanc ſimilitudinem Dæmonibus applicent, qui interdum ſimul iuncti in mundano natantes mari aduerſus viros iuſtos, aliquid ſemper machinantur. Non errabit præterea, qui dixerit, ab Auaro naturam Draconis diuitias cuſtodientis, illiſq; non vtentis repræſentari. Quocirca Petrus Chryſologus Auarum non patronum, ſed auri, & argenti cuſtodem appellauit. Item Chryſoſtomus alloquens populum Antiochenum, Auarum cuſtodem non dominum pecuniarum, ſeruum, non poſſeſſorem nominauit. Id quoque confirmatum fuit à Martiali ſic canente.

Serm. 22. Homil. 2. L. 12. epig. Epigr. 45.

Nummi cum tibi ſint, opeſq; tanta.

Quan-

A *Quantas Ciuis habet Paterne, rarus*
Largiris nihil, incubasq; Gazæ
Vt magnus Draco, quem canunt Poetæ
Custodem Scythici fuisse luci.

Qui igitur diuitias alijs,& non sibi custodit, infelicissimus profectò habendus est, id .n. Cornelius Gallus elegantissimè expressit his versibus.

Efficior custos rerum magis ipse mearum, *Eleg.5.*
Conseruans alijs, quæ periere mihi.
Sicut in auricomis pendentia plurimus hortis
Peruigil obseruat non sua poma Draco.

Huc proculdubiò spectat illa sententia in Constitutionibus Apostolicis, ad eliminandam auaritiam, recitata. Qui pecunias possidet, ijsq; nec vtitur, nec alijs impartitur, locum Draconis penes thesaurum morantis sortitus est. Ille enim diuitias probè custodit, qui opes, vbi est opus, in res honestas, atq; vtiles expendit, namq; canebat ad rem *Auarus dicitur Draco.*

B Ouidius.

Quas dederis, solas semper habebis opes.

Iterum si Draco est animal sitibundum, vigilantissimum, in terra, in vndis,& in aere viuens, aues,& cæteras animantes vorans: sic qui lucris,& opibus semper inhiat, in nouo vaframenti genere indagando semper vigilat; vt vbicumq; sit, tàm diuites, quàm pauperes contractibus non probandis denotet. Immô quemadmodum Dracones, cauda, elephantorum crura ligant, vt melius eorum sanguinem absorbere possint: ita Vsurarij, varia genera contractuum, & cautionum adeò vinciunt elephantes, nempè diuites, vt eorum sanguinem aureum rectius haurire queant. *Vsurarij Dracones dicti.*

Præterea qui tanta referti sunt dementia, vt existiment se genitos esse ad superbiam à comparatione Draconis non sunt excludendi: quoniam si Draco naturali instinctu Elephanti insidiatur: similiter homo Phætonte, & Icaro superbior, Draconis naturam æmulatur; dum Elephanti, nimirum regnanti insidias tendit, vt & ipse ad summum dignitatum culmen quamprimùm peruenire possit. *Superbus vocatur Draco.*

C Immò Draco denotat etiam fædam voluntatis momentaneæ titillationem, animas, & corpora indignis modis polluentem: quandoquidem Veteres lasciuũ amorem significaturi, partem postremam Chymeræ in Draconem terminare finxerunt: at in hoc genere Lenones nominantur Dracones, qui mulieres quæstuarias prostituunt,& pudicos adolescentes lasciuis verbis in dies venenant. Quare ab Antiquitate figura Herculis, Dracone perempto, cum tribus aureis pomis effigiebatur; vt extincto libidinis ardore, temperantiam commotionum omnium moderatricem partam demostrarent. *Lenones dicti Dracones.*

Succedunt ponderandi alienam lacerantes famam, qui proculdubiò Draconũ mores sequuntur. Etenim si Dracones venenati vocantur, quoniam cibaria venenosa comedant. Obtrectatores, quoq; cunctorum studijs oblaterantes, cibos venenatos mãdere dicuntur; huicq; veneno reluctans aliquod remedium vix inuenitur: cum fama ablata vix in integrum restitui possit. Item si, ex sententia Solini, Dracones linguam tantùm veneno refertam habent; criminosi obtrectatores, ad mordendum,& cauillandum, linguam admodum venenatam possident. Et si halitu Draconum aer inficitur,& D inflammatur: prædictorum quoq; sermone audientes inficiuntur,& inflãmantur. Iuxtà illud Hieremiæ. *Ad vocem loquellæ, grandis exarsit igni.* *Obtrectatores dicũtur Dracones.* *Cap.11.*

Postremò multi (referente Cælio) tradiderũt Proteum modò in suem, modò in Draconem transfiguratum; quoniam per suem, summum bonum in voluptate ostendebãt, & per Draconem, illorum errores, qui terrena pulchritudine fælicitatem metiebantur, quamuis alij pronuncient hanc Protei transmutationem ab antiquis fictam fuisse ad hominum impiorum terrorem; vt pœnæ metu, vitia abominari inciperent. Iuxta illud.

Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

Virtus denique indagatrix, & vitiorũ expultrix, quæ diligentissimè omnia perscrutatur, Draconi est assimilanda, qui ab acuta visione nomen sibi comparauit. Ad finem Dracones, cum Elephantis certantes; vnde postea vtriusq; animantis dimanat interitus, ad duos præliantes exercitus optimè comparantur: quando .s. pars vtraq; perit: tunc enim damnum inferentes, damnum etiam accipere dicuntur. *Duo præliãtes assimilãtur quandoq; Draconi, & Elephanti.*

EM-

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

Embl. 131 INFRASCRIPTVM emblema Alciatus diuulgauit, ſumpto ab Homero argumento, quando Græci, ad Troiam euertendam nauigantes, aduerſo vento, in Aulide portu Bæotię detenti fuerunt: vbi, Calchas augur peritiſſimus, cum cæteris Græcis profectus Agamemnonem docuit, qua ratione Dianam iratam placaret, & ex Draconis augurio, qui in proximam platanum repens, nouem pullos paſſeris vnà cum parente deglutiuerat, decimo tandem anno Ilium captum iri prædixit: dum pro paſſerculis annos, & pro Dracone tempus interpretatus eſt. Itaq; Alciatus effigiauit Draconem pullos paſſeris in platano vorantem, cum titulo. EX ARDVIS PERPETVVM NOMEN. deinde ſubſcripſit hexaſtichon huius tenoris.

Crediderat plantani ramis ſua pignora paſſer,
Et benè, ni ſæuo viſa Dracone forent
Glutiit hic pullos omnes, miſeramq; parentem
Saxeus, & tali dignus obire nece.
Hæc, niſi mentitur Calchas, monimenta laborís
Sunt longi, cuius fama perennis erit.

Voluit enim author mentibus humanis inſinuare, præclara eſſe ardua, & nonniſi magna difficultate obtineri. Scribebat enim Cicero nullam eſſe poſſe diuturnam gloriam, quam ſtrenuus labor non anteceſſerit. Ideo ad rem Heſiodi carmina leguntur. *Li. 3. Tuſc. quæſt.*

Amplecti vitium cumulatim, & ſumere promptum eſt,
Namq; iter id facile eſt, nec eo vicinius vllum:
Dy quoq; ſudorem virtuti præpoſuerunt,
Ad quam longa via eſt, atq; ardua, & aſpera multum
Offertur. tamen eſt vbi ad alta cacumina ventum,
Fit facilis, primò fuerat quæ tam ardua virtus.

Vnde Horatius huc quoq; reſpiciebat canens.

Virtutem poſuere Dy ſudore parandam.

L. 4. Eleg. Propertius etiam id intactum non reliquit, cùm cecinit.

Magnum iter aſcendo, ſed dat mihi gloria vires,
Non tuuat ex facili lecta corona iugo.

Nec putandum eſt id fuiſſe incognitum Ouidio, qui & ipſe cecinit hunc in modum.

Arana per præceps gloria vadit iter.

L. 4. Triſt. Quapropter colligendum eſt, quod mortalibus, pro virili parte, eſt adlaborandum, vt immortalis egregijs virtutibus gloria concilietur: qua de re germanam fatetur veritatem illud diſtichon, quod ſic habet.

Qui neſcis, aurid ſit noſtrum hoc, quod viuimus, audi,
Tranſitus inmortem, herculeuſq; labor.

Poſteaquàm in ſermonem humani laboris incidimus, non erit ab re recitare aliud emblema Alciati, in quo figuratur Draco extinctus, & iuuenis dentes illius ſerens; cuius hiſtoria in rubrica Mithologicorum fuit exarata. Eſt autem aduertendum, quod dentes Draconis, Cadmi labore, fati denotant litteras, quas ingenioſus, & induſtrius iuuenis omnium primus Græcis impertitus eſt. Idcircò Alciatus coronauit emblema hoc titulo. LITERA OCCIDIT, SPIRITVS VIVIFICAT. carmina autem ſubſcripta ſunt huius tenoris. *Embl.* 185

Vipereos Cadmus dentes, vt credidit aruis,
Seuit. & Aonio ſemina dira ſolo.
Terrigenum clypeata cohors exorta virorum eſt,
Hoſtili inter ſe qui cecidere manu.
Euaſere, quibus monitu Tridonidos armis
Abiectis data pax, dextraq; iuncta fuit.
Primus Agenorides elementa, notaſq; magiſtris
Tradidit, ijs ſuauem iunxit, & harmoniam.

Quorum

A *Quorum discipulos contraria plurima vexant,*
Nonnisi palladia qui dirimuntur ope.

Cæterùm animaduertit Reusnerus quemcumq; laborem diu noctuq; animum, & corpus fatigantem sine prudentia comite, esse irritum: quapropter delineat hominem offam Draconi offerentem, cum græca inscriptione. ΑΛΚΗ ΑΝΕΜΩΛΙΟΣ ΑΦΡΩΝ. Dicatq; hoc emblema Raymundo Pio Fichardo Iuris Consulto, cum infrascriptis versibus. *L. 1. Embl. Embl. 28.*

Melle soporatam Dux Troius obijcit offam
Cerbereis portis, Elisiumq; subit.
Igniuomum sopit medicata fruge Draconem
Auratæ Iason vellere diues ouis.
Anguicomæ Perseus superator Gorgonis, aureo
Alipedem fræno Palladis vrget equum.
Multum vis animi, sed plus sapientia præstat,
B *Quæ cum consilio cuncta modoq; gerit.*
Quem ratio, non ira mouet, Dijs proximus ille est,
Plus ratio multo robore recta valet.
Mole sua vis consilij se se obruit expers,
Cui pectus sapit, hic vtilis esse potest.
Sic tu, sic pater ille tuus, Raymunde, magistra
Consulitis patriæ dum ratione simul:
Magnum equidem præstatis opus sapientia par est
Non vi velle magis, quàm ratione regi.

Neq; admiratione vlla teneri debemus, quoniam Camerarius ad calcem libri Emblematum ex Animalibus, Amorem omnium causam esse ostendit; dum effigiat quatuor animalia ex opposito se se intuentia, nimirum Aquilam, Leonem, Sirenem, & Draconem, cum titulo. AMOR CAVSA OMNIVM. Deinde exhibet distichon huius tenoris.

C *Si rerum quæras fuerit quis finis & ortus,*
Desine, nam causa est vnica solus amor.

Addit postea, quòd Author huius symboli, prædictis quatuor animalibus, quatuor Amorum genera voluit repræsentare, nempè desiderium, & amorem veræ gloriæ, deinde virtutis, & præstantiæ animi, tertiò pulchritudinis, & demùm diuitiarum: ideoq; ratione primi, figurauit Aquilam inter cæteras aues altius volantem. Secundò Amori accommodauit Leonem, qui fortitudine quadam cæteris animantibus antecellit. Ad tertium Amorem exprimendum, qui in vera rerum pulchritudine appetenda consistit, Sirenem pinxit, cui poetæ tam suauem concedunt vocem, vt omnes audientes demulceat. Postremò Amoris generi Draco comparatur, quia circa diuitias, & mundanas opes versatur, quas Draco libenter custodire perhibetur. Verùm satius esset, si pro Dracone Auarum delineasset: cum is tanquam Draco diuitijs incubet. Quapropter Paulus Maccius piæ memoriæ ad rem nostram expressit picturam horti Hesperidum, cum icone Draconis, & inscripsit emblema. IN AVAROS. cum versibus infra scriptis. *Amorum quatuor symbola.* *Embl. 52.*

D *Pervigil intactos qui seruat in arbore ramos,*
Et sibi non custos aurea mala Draco;
Par tibi, diues opum vigili torqueris amore,
Sed miser extructas non tibi claudis opes.
O aurum curæ fili genitorq; doloris,
Si te habeam, metuo, ni te habeam, doleo?

Cæterùm satius fuisset demonstrasse mulieres & virgines potius quàm diuitias diligenti cura esse custodiendas. Quandoquidem Alciatus, in hoc monstrando, delineauit Palladem armatam, cum Draconis icone iuxta pedes, & decorauit emblema hoc titulo. CVSTODIENDAS VIRGINES. Addiditq; hexasticon huius tenoris. *Custodia virginum.* *Embl. 22.*

Vera hæc effigies inupte est Palladis, eius
Hic Draco qui Dominæ constitit ante pedes.
Cur Diuæ comes hoc animal? custodia rerum
Huic data sic lucos, sacraq; templa colit.

Innu-

Innuptas opus eſt cura aſſeruare puellas E
Peruigili laqueos vndiq; tendit amor.

Nec præter rationem, Author aſſeruit Virgines diligenti, & peruigili cura eſſe ſeruandas: cum virgo Græcis dicatur παρθένο, & etymum deflectatur παρὰ τὸ παρατείνειν τῇ μητρί: quoniam virgo apud matrem manere debeat, Huncq; morem veterum fuiſſe, ſcripſit Heſiodus. Immò Homerus in perſona Penelopes, voluit pudicam mulierem ſemper ancillis ſtipatam in medium prodire. Immò mulieres in conſpectum hominum curioſiùs intuentium exeuntes, prudentia, & ſapientia conſpicabiles eſſe debent: veluti fuit Theano pulcherrima fœmina, propterquam bellum decenale, cum Phocenſibus commiſsum fuit. Hæc enim aliquandò cum ſuperiorem indueret veſtem fortè nudauit brachium, quod fortuitò quidam intuens dixit, ò pulchrum brachium, at illa ſapienter reſpondit, ſed non publicum; quibus verbis, & caſtitatem ſuam indicauit, & laudantis intemperantiam repreſſit. Ad rem Reuſnerus exhibuit iconem Draconis humi ſtrati, & picturam Apollinis arcu, & ſagittis muniti, cum titulo. VITÆ SAPIENTIA CVSTOS. Quoniam vir ſinguları praditus ſapientia olim dignus Phœbi tripode iudicabatur. carmina autem Authoris ſunt hæc. F

Prudentia mulierum qualis eſſe debeat.

L. 3. emble. 7.

Stratus humi Pythonem Phœbi iacet ecce ſagittis
Terribilis ſerpens corpore, & ore minax.
Qui modò peſtifero præſsit tot iugera ventre
Iam cinis, & puluis, iam nihil eſſe poteſt.
Pythia iam celebrat ſecuro Græcia corde,
Laurea victoriæ cingat honora caput.
Prima docens rectum cultos ſapientia vitæ eſt,
Cum vitijs morbos pellit, & omne malum.

Catone, etiam ſapientior ille iudicandus eſt, qui veluti prouocatur, reſpondet; comparaturq; Elephanti à Dracone ad prælium prouocato, qui extinctus, & cadens, pondere corporeq; molis Draconem obruit. Idcirco Camerarius pinxit Draconem, cum Elephãte belligerantem, addiditq; hanc inſcriptionem. NON IMPVNE PERES. Deinde protulit tale diſtichon. G

In l. Embl. ex Ani. 27.

Contemnit mortem, qui non moriturus inultus,
Vna etiam eſt hoſtis certaturus ſui.

Iouius ſcripſit hoc ſymbolum à ſe fuiſſe excogitatum in gratiam Sinibaldi, & Ottoboni Fliſcorum, qui illud vſurparunt in monumentum iuſtæ vltionis, ob Fratrem Hieronymum Comitem crudeliter ab amulis ſuis Fregoſijs interemptum. Præterea hoc ſymbolo vius eſt, etiam Delphinus Titio Comes Teſanæ, cum inſcriptione non diſſimili. DEO VINDICE. Demùm Paradinus in Heroicis exhibuit picturam Draconis alati ſerpentem vorantis, cum titulo. VNIVS COMPENDIVM ALTERIVS DISPENDIVM. Argumentum huius ſymboli deſumptum eſt ex adagijs, vbi dicebamus Serpentem, qui non comederit ſerpentem, nullo modo fieri Draconem. Huius autem ſymboli, & adagij ſenſus eſt, multos homines alıorum damno, & ære alieno, & potentiores, & opulentiores euadere. Ad finem Ruſtellius, quoque diuulgauit ſymbolum litteræ D. eſſe iconem Draconis: quemadmodum ſymbolum litteræ S. pictura Serpentis eſſe dicebatur. H

Symbolum, & Adagiũ.

Par. 2. memor. artif.

PHRENOSCHEMATA.

VIRI ſummæ eruditione præſtantes, ex varijs Draconum proprietatibus, varia etiam phrenoſchematum argumenta auſerũt. Quamobrem prima facie, nonnulla vigilantiam huius animalis reſpicientia in medium afferemus. Inter hæc autem primum locum occupat illud Inſigne Eminentiſs. Cardinalis Hyppoliti Eſtenſis Principis Muſarum, Charitumq; munificentia ornatiſsimi, qui, vt exprimeret uemi-
Draco ad fores Palatij, quid indicet. nem ita vigilem eſſe poſſe, quin aliquid eum fugere poſsit, delineauit Draconem ſecus arborem auream, & pomiferam, Aquilamq; circumuolitantem, pomaq; furtim ſubducentem, cum hoc aurco dicto. AB INSOMNI NON CVSTODITA DRACONE.

Alij

A Alij meditantes vigilantiam huius animalis, figurarunt Draconem supra ianuam alicuius domicilij cum Dicto. HAS SERVO FORES. Hæc aurem pictura ad fores Palatij Illustriss. Co. Philippi Aldrouandi Senatoris Bonon. expressa obseruatur. Hieronymus Russellius effigiauit Draconem, Lupo strangulato, ad Cælum volantem, cũ Dicto. VIGILANTIBVS NVNQVAM. Voluit enim indicare hominem, qui in peragendis negocijs, laboriosissimo vtitur peruigilio, extincta tandem maleuolorum inuidia, à viris immodici honoris titulo insignitis ad sydera, vsq; extolli. *Li 3 Insig.*

Lucas etiam Contilis scriptor Italicus exhibuit picturam arboris malis aureis onustæ, eiq; Draconis iconem adiunxit, cum Dicto. NON SAT VOLVISSE. Etenim, cum per aurea mala, sapientia allegoricè intelligatur: author hoc phrenoschemate illam summopere desiderasse iunuit, dum, studendo, noctem diei coniunxit peruigilem. Icon autem Draconis pingitur ad ostendenda pericula, & labores, quibus adolescentes, ad cõparandas scientias, animum simul, & corpus assiduè fatigare debent. Idcirco phrenoschemati addidit hoc Dictum. NON SAT VOLVISSE. quoniam, in negotio compa- *In lib. Insign.* *Phrenoschema acquirẽdæ virtutis quale.*

B randæ virtutis, non sufficit vulgatum decantare carmen.

Cum desint vires tamen est laudanda voluntas.

Quandoquidem multiugis curis, atq; vigilijs vtendum est; iuxta illud Horatij.

Multa tulit, fecitq; puer, sudauit, & alsit

Præter vigilantiam existimarunt authores prudentiam quasi lumen aliquod in hoc animali eluceſcere. Quapropter hanc bestiam nonnisi ab aliquo expressam prudentiæ idæam habente comprehendi posse opinantur. Ideoq; figurant aliquando Draconem cum hoc Dicto. PRVDENTIA VINCITVR. quale phrenoschema ad fores Illustrissimi Comitis Philippi Aldrouandi Senatoris Bononiæ intueri licet. Pariter Perciuallus scriptor Italicus, in libro Insignium, delineauit Draconem vetus spolium deponentem, cum Dicto. EX SCIENTIA PRVDENS. quoniam Draco ob diuturnam, quam ducit ætatem, animal est sagaciſſimum. Præterquamquòd ei assignatur Prudentia, quia, cum spolium inquinatum cognouerit, illud statim deponere perhibetur; quæ conditiones inviro prudentiæ nota præstantissimo obseruantur. *Phrenoschemata prudẽtiam Draconis respicientia.*

C Vincentius Russellius exhiber hoc phrenoschema, scilicet picturam Draconis in media palude lilijs coronati, cum Dicto. CONDECORATA VIRTVS. Asseritque fuisse alicuius viri percelebris demonstrantis propriam, & alterius virtutẽ, ex quo laudis, & honoris coronam fuerit consecutus, vel à generosiſsima Republica Veneta, propter pictam in phrenoschemate paludem, vel à Christianissimo Galliarum Rege, vel à Sereniſsima Farnesiana Familia propter lilia, quæ vtriusque Insignia gentilitia exornant: icon postea Draconis præfecturam denotat militarem, cuius munere fungens vigilantissimus esse debet. Aegidius Sadelerus picturam Draconis, cum Aquila præliantis exhibet, cum Dicto. DIMICANDVM. fateturq; hoc fuisse symbolum Christierni II. Regis Daniæ, Noruegiæ, Zelandiæ, & Gothiæ. Denuò repræsentat figuram Draconis supra sphæram, cum Dicto. NON MINOR EST VIRTVS. Traditq; fuisse symbolum Sigoberti primi Regis Metensium argumento fortè desumpto à Hieroglyphicis Aegy- *Draco cum Aquila.* *Draco supra sphærã.*

D ptiorum, qui iuxta varias Draconis figuras, tempus, annum, Solem, & deniq; totum terrarum orbem designarunt. Meminimus etiam vidisse imaginem alati Draconis in summitate baculi emiuentem, caudæ spiris baculum amplexantem cum Dicto. SALVS VITÆ. hoc phrenoschema forsitan alludit ad baculum, & anguem Aesculapij, cuius numini Veteres tutelam vite consecrarunt.

Postremo venit in mentem phrenoschema cuiusdam viri, cuius opulentiæ olim nihil deerat, tuncq; multi annumerari volebant eorum gregi, quos diligebat. Verũ m tractu temporis, ob infortunium, factus Iro mendicior, vno, & eodem tempore diuitijs, & amicis nudatus fuit: cum sententia Ouidij germanam fatetur veritatem. *Phrenoschema Diuitis mendici facti.*

Horrea formica tendunt ad inania nunquam
Nullus ad amissas ibit amicus opes.

Is igitur olim in pelago diuitiarum, mox ærumnarum natans, pinxit Draconem cum Dicto italico. TVTTO VELENO. Alludens fortè ad amicos, qui olim tantã erga se ipsum benignitatem, nunc in venenum transmutauerint: vel per Draconem intelligens semetipsum venenosa laborantem egestate, cui amici appropinquare non auderent.

INSIGNIA MILITARIA.

L.17.Orig cap.3.

CONSVEVERVNT Imperatores Romani, Imperio inclinante, pro ſimulacro Aquilæ, ad denotandam iugem Ducum vigilantiam, in vexillis, iconem Draconis geſtare, cum hac inſcriptione. PYTHONE PEREMPTO. quocirca Iſidorus hæc verba protulit. Poſteaquam Apollo Draconem Pythium confecit, ipſe primus Draconis ſimulacrum geſtauit: deinde Græci, & poſtmodum Romani talia ſimulacra ad bellum proficiſcentes deferre cæperunt. Qua de re nummus Cæſaris Dict. III. in quo Victoriæ caput alatum conſpicitur, habet in latere inuerſo Draconem ſurrecto capite iuxta ſimulacrũ Romæ galeatæ, cum inſcriptione, C. CLO. VI. PRÆF. M. ideſt Caius Clodius Sextus Præfectus militum. Huc quoq; reſpexit Baptiſta Mantuanus, canẽs.

Draconarij qui fuerint

Non mihi ſignabant picti vexilla Dracones,
Non Aquilæ.

Quoniam Vegetius ſcribebat primum legionis ſignum fuiſſe Aquilam, quam Aquilifer geſtabat: Dracones autem erant Inſignia, quæ ad prælium per ſingulas cohortes à Draconarijs ferebantur. Hinc poſtea omnes ſigniferi, per excellentiam, Draconarij fuerunt appellati. Modum autem geſtandi, & formam horum Inſignium recitat Amianus Marcellinus, quando deſcribit pompam Conſtantij Imperatoris, quam Vrbem ingrediens duxit. Inquit igitur: purpurea Draconia ſimulacra aureis, gemmatiſq; haſtarum ſummitatibus fuiſſe alligata, argenteo, & vaſto hiatu; itaut, flante vento, veluti Dracones ira perciti ſibilarent; reliqua parte ex holoſerico ſubtiliſſimo, atque leuiſſimo, vt & ipſa à vento agitata viui Draconis caudam æmularetur. De his Inſignibus loquebatur Claudianus, quando canebat.

Inſignium militarũ deſcriptio.

Manſueſcunt varij vento ceſſante Dracones.

Demùm Cortonacenſes, coloris albi Draconem in rubra præferebant parma, cuius vmbilicus erat argenteus, in margine autem duo erant circuli; quorum interior praſſinum, exterior verò colorem album præ ſe ferebat, de his parmis cum ſimulacris Serpentum, vel Draconum legendum eſt primum caput primi libri, vbi multò plura explicantur.

INSIGNIA GENTILITIA.

Diſcrimen inter Inſigne gentilitium, & militare quale.

INSIGNIA gentilitia eatenus à militaribus diſcrepare videntur, quatenus illa domi, hæc militiæ vſurpantur. Immò vnum, & idem Inſigne interdum vtrobiq; adhibitum, & Militaris, & Gentilitij munus obire ſolet. Quamobrem in thorace Agamemnonis, & in ſcuto Herculis, icones Draconum conſpiciebantur. Item generoſiſſimus Imperator ille Epaminundas, qui ad Mantineam tam fortiter occubuit, geſtamine Draconis domi, foriſq; delectabatur: quapropter Antiqui eo in loco, vbi prælium commiſſum fuit, columnam cum clypeo effigiem Draconis referente, in tanti Principis monumentum erexerunt. Tale autem gentilitium Inſigne ab hoc Principe fuit vſurpatum tradit Pauſanias, vt ex cognatione Spartiatarum ſe progenitum eſſe oſtenderet; quorum Inſigne figura Draconis exornabat: cum ex ſeminio dentium Draconis à Cadmo ſatorum oriundi eſſent.

Non deſunt noſtra ætate familiæ, quæ in Inſignibus gentilitijs effigie Dracouis delectantur. Nouimus iuuenem cultioris litteraturæ conſultiſſimum, qui proprium Inſigne gentilitium Draconis icone decoratum ſupra ianuam muſæi pingi curauit, deinde ſubſcripſit hoc diſtichon.

Draco in Inſigni gẽtilitio multarum familiarũ nobiliſſ.

Muſarum eſt cuſtos, cuſtosq; Heliconis amœni,
Heſperidum hortorum ceù fuit antè Draco.

Familiæ poſtea ſupremæ conditionis non ſunt omittendæ; quarum Inſignia gentilitia Draco exornat, veluti eſt nobiliſſima Boncompagnorum familia Bonon. ex qua Gregorius XIII. Pontifex Optimus Maximus emerſit, cuius Inſigni gentilitio, multi alludentes

dentes ad Draconem, hoc Dictum adscripserunt. PRVDENTIA REGNAT. Meminimus alibi sub eodem Insigni gentilitio legisse hæc verba. PRVDENTIA NVNC EXPLICAT ALAS. Alij figuram Draconis in hoc Insigni gentilitio delineatam infrascriptis litteris coronarunt. VIRTVTE FORTIS, ET AVDAX. Alij verò, & potissimum Poetæ alludentes ad Draconem insignis gentilitij Gregorij XIII. multa carmina conscripserunt. Horum igitur quidam Romam alloquens sic cecinit.

Ne Lupa serpentem metuas, qui reddere tutam
Te valet, hic tantùm signa timoris habet.

Apud alium poetam meminimus legisse aliud distichon huius tenoris.

Threicios nunc Roma Duces, nunc mille carinas
Temnat ab insomni benè custodita Dracone.

Ogerius quoq;, qui fuit bonarum litterarum cultor per quàm studiosus in suo volumine syluarum hæc prodidit carmina. *Lib. 3.*

Peruigil Hesperijs olim seruabat in hortis.
Poma Draco aurifero, & rutilanti tincta colore;
Ne quis Isyphijs eaposset tangere palmis;
Raptaq; furtiuè cupidis includere cistis.
Sic prudens Heros vigilanti nomine dictus
Verè Gregorius, sibi quas Dominator olympi
Commendauit oues, trucalento à dente Luporum
Defendit summo studio, curaq; perenni.

Neq; sunt omittendi versus Gulielmi Modicij viri in litteris summi; in quibus singulares dotes, & deniq; omnes prærogatiuæ tanti Principis, occasione Draconis in Insigni gentilitio picti, sic exarantur.

Est Draco Graiugenis obtutu dictus ab acri,
Cui data cernendi vis peracuta fuit.
Peruigil est, necnon oculis Draco dormit apertis,
Membra rigat quoties fessa labore sopor.
Thesauris igitur custos, templisq; Deorum
Appositus quondam dicitur esse Draco.
Est index animi prudentis; namq; minister.
Dicitur armisonæ Palladis, atq; comes.
Quin olim Serpens Epidauro vectus in Vrbem,
A populo morbos depulit, atq; luem.
Principis hoc insigne noui tibi Roma bonorum
Incrementa, decus, lætitiamq; notat.
Certa salus paritur populis, cum cernit acutum
Rex vigil, & custos aurea templa colit.
Gregorius vigilem graia fert voce Latinis.
Et magni memores nos facit esse patris.
Legiferam Cererem solitt vectare Dracones,
Signa redundantis fertilitatis habent.
Gaude Roma. Draco placidus viridantibus alis
Alta petens, animo te iubet esse bono.
Florebunt leges, diuinaq; iura, Dracone
Auspice; tum frugum copia maior erit.
Felsina, ciue tuo terrarum Principe, doctum,
Et placidum gaudens effer ad astra caput.
Nemo tuos partus bonus horret; nam pia mater
Nil nisi mansuetum, nil nisi mite parit.
Quicquid habet tamen horroris Draco sentiet hostis
Thracius, & nigro gens Aquilone sata.
Non alia Deus ipse bonis placidissimus hostem
Horribilem præbet, se ratione malis.
Sic horrore lupos pastor fortissimus arcet,
Quem placidum peramant; quemq; sequuntur oues.

Quin natura iubet cunctis in Regibus eſſe
Diuerſum quiddam, quod timeas, quod ames. E

Idem author compoſuit decaſtichon pro Iacobo Gemmario, qui gemmam fortè ſimulacro Draconis ſignatam ſummo Pontifici Gregorio XIII. dono dedit. Hoc autem ſic ſe habet.

Alme Pater rerum, cui tradita ſumma poteſtas,
Et Chriſti toto, qui geris orbe vices:
Cum tibi ſacrorum data ſit cuſtodia; cuſtos
Templorum ſequitur te Draco ture vigil.
Aliger eſt inſignia tua Draco gentis, & omen
Alta petens fecit laudibus ille tuis.
Hac nitet in gemma facies ſignata Draconis,
Expreſsit mira, quam vetus arte manus.
Parua damus, tamen hæc hilari pater accipe fronte
Iuclyta, quæ generis ſunt monumenta tui. F

Familia Burgheſia. Sunt, & aliæ familiæ natalium claritudine conſpicuæ, quæ in Inſigni gentilitio Draconem habent; veluti Burgheſiorum familia genere haud ignobili glorioſa, ex qua dimanauit Paulus Quintus Pontifex Maximus, qui noſtro ſæculo, tanta prudentia totum chriſtianum orbem moderauit. Prædictis addamus nobiliſſimam Maluaſiorum Bononienſium Familiam, in cuius etiam gentilitio inſignij Draco conſpicitur. In hac Familia hodie refulget Comes Cornelius ornatiſſimæ ſapientiæ, & prudentiæ vir, qui dum hæc ſcriberemus, munere Vexilliferi Iuſtitiæ in Patria fungebatur. *Familiæ de Maluaſijs.*

SYMBOLICÆ ALLVSIONES.

CVM omnibus prompta ſit Gregorij XIII. Pont. Maximi memoria, in cuius inſign gentilitio Draco figurabatur: ſciendum eſt, quòd Fabricius Principius vir in litteris clarus alludens ad varias huius animalis proprietates, & figuras, volumen Alluſionum ſymbolicarum in ſex diſtinctum libros compoſuit; in quibus Draconē, iuxta varias prærogatiuas effigians, cum ſuis Dictis: veri Principis vitam, effigiem, & labores legentibus inſinuauit. Propterea nos in præſentia, ad perfectum huius hiſtoriæ tractatum, principaliora ſymbola ab hoc erudito viro repræſentata memorabimus. C *Reſpiciunt varias prærogatiuas Draconis.*

Itaque in prima voluminis fronte, licet intueri Draconem triplici inſignitum diademate referentem Inſigne gentilitium Summi Pontificis Gregorij Decimi tertij, cum titulo. DOMINATOR, ET RECTOR. quo tacitè exprimitur intereſſe Principis Sanctę Romanæ Eccleſiæ cuncta moderari, & regere. Sequitur icon Ciuitatis Bononiæ, cum Dracone ſuperuolante, & titulo. BONA OMNIA. Hæc enim Ciuitas tanquam Summi Pontificis patria conſideratur, quæ totius terrarum Orbis Principem edidit, ſub cuius vmbra bona omnia rectè nominanda ſunt. Ibi conſpicitur ſphærica machina, in cuius ſummitate duo parui Dracones caduceum ferè Mercurij referentes apparent, cum ſimulacro Solis, & Lunæ, & titulo. NATIVITATE INSIGNIS. Cum natiuitas hominis, hac ratione, ab Aegyptijs olim deſcriberetur. Proponitur etiam icon Draconis inter duas militum acies quaſi præliaturas, cum inſcriptione. EX ARDVIS IMMORTALITATEM ACQVIRI. ſumpto fortè argumento ab illo infante, quem mulier quædam Eleis obiecit: vnde mox in Draconem transfiguratus, hoſtibus ob terrorem fugatis, Patriam liberauit. Pariter Author hoc ſymbolo ſignificare nititur, quòd Princeps à teneris, etiam vnguiculis, in arduis patrandis, in hoſtibus ſternendis, in Republica ſeruanda liberanda, & regenda, immortalitatem adipiſcitur. Rurſus effigians Draconem puſionis dormientis caput ſpiris circumdantem, ſcribit hunc titulum. NIL CLARIVS NILVE NOBILIVS. Quoniam Draco, vel Serpens ſummā nominis amplitudinem in omnibus ſignificare dicebatur: cum olim Haruſpices ſerpentem dormientis pueri caput amplectentem retulerint, nihil præclarius ei accidere potuiſſe. Poſtmodum delineauit puerum ſupra Draconem volantem, cum titulo. ET EXALTAVIT HVMILES. Nam ſicuti Poetæ Ganimedem per Aquilam raptum fuiſſe finxerunt, hic ab Authore H *Bononia Ciuitas parit omnia bona.* *Videnda ſunt Draconis præſagia.*

pro

A pro Aquila, Draco describitur, qui rectius Deum videtur exprimere: Deus igitur Fastosos, & Arrogantes deprimit; Abiectos verò ad sydera vsq; extollit.

Succedit icon Draconis circulum formantis coronati hoc titulo. CELERITATE, ET MODO. Significatur enim, quòd veluti Sol perpetuo circulari cursu totum terrarum orbem illustrat; ita, qui in rebus agendis, nunquam procrastinat, ad Monarchiæ Principatum facilè peruenit. Deinde cum interfit Principis omnia destruere vitia, & Insignia virtutis extollere: pingitur Apollo Draconem Pythium sagittis conficiens, à quo postea Apollo Pythius fuit cognominatus: titulus est. A DEVICTO SVMPSIT. Iterum cõspicari licèt effigiem Saturni in antro, cum figuris sex puerorum, & Draconis, pro ætatum, & anni significatu, cum inscriptione. SVPER NOTVS. cum senium, siue vltima hominis ætas illa sit, in qua, ad mentem Aristotelis, nobilitas signatur. Adiecit author multos Dracones extremitati caudæ insistentes, cum titulo. NOMINE, ET RE. Siquidem Dracones, & vigilantes sunt, & acutissimi visus ex proprio nomine esse perhibẽtur, veluti in Rubrica etymi fuit enucleatum; idcir-

Apollo draconem pythium necans, deinceps Insignia draconis reportauit.

B cò naturam huius animantis Princeps imitari debet. Sequitur imago Regis Draconem manutenentis, cum titulo. RERVM POTITVS OMNIVM. Huic enim symbolo argumẽtum dederunt hieroglyphica Aegyptiorum, qui aliquem regno potitum significaturi, prædicto simulacro vtebantur. Conspiciuntur icones Solis, cum Dracone, & Lunæ cum Aquila: inscriptio est. LVMINARIA MAGNA. Ad denotandam Summi Pontificis, & Imperatoris potestatem. Adduntur figuræ equitum spolio Draconis munitorum, cum titulo. IVS IN ARMIS. Cum hostes non solum vulneribus, sed terrore etiam arceantur. Item conspicari oportet simulacrum mulieris altera manu facem extinguentis, altera Draconem amplexantis, cum hac inscriptione. PVDICITIÆ CONSERVATIO. etenim Princeps faces Veneris procul expellere, aut prorsus extinguere debet. Cernitur etiam effigies Dianæ, cuius dextra facem, & sinistra Draconem stringit, cuius inscriptio est. LÆVA EIVS. nam Diana, nimirum Luna cælesti sponsæ, nempè Ecclesiæ Catholicæ assimilatur, & quemadmodum illa lumen à Sole recipiens refulget; ita Ecclesia, eiusq; Princeps Christicolarum corda illustrat. Pingitur quoq;

Draco apud Ægyptios erat Hieroglyphicum regis.

Prudentiæ draconi attribuitur.

C nauis mercibus onusta, expansis velis, in pelago magno recta Dracone, cum titulo. NAVCLERVS VRBIS, ET ORBIS. Pariter conspicitur simulacrum terræ, cum Dracone querna fronde coronato, & titulo. PATER PATRIÆ. Corona enim querna seruantibus ciuem olim à Romanis dabatur: Summus igitur Pontifex terram regens, Pater omnium nominatur, & coronam seruanris ciuem meretur.

Corona querna olim dabatur seruãtibus ciuẽ.

Icones etiam nonnullarum mulierum Draconem venerantium ibi visuntur, cum titulo. TIBI MERCES, ET HONOR. Imagines enim illarum fœminarum Geometriam, Musicam, & Arithmeticam repræsentant, quæ Principis munificentia florent. Sequitur simulacrum Draconis stellam ad instar cometę delineatam intuentis, inscriptio est. DOMINABITVR ASTRIS. Quoniã Princeps Astronomiæ studio insignis, prodigiorum minas facilè auertit. Insuper exhibetur Draco in medio Musarum cœtu, hoc coronatus titulo. CERTVS APOLLO. Etenim largo munificentiæ Principis imbre asperfi Poetæ, eius encomia in dies decantare minimè cessant. Ibi videtur etiam Æsculapij imago nodosæ virgæ à Dracone circumdatę nixa cum litteris. LIGNVM AM-

Icon Æsculapij qualis.

D BIENS MORBOS PELLIT. Cum medica facultas ad Rempublicam, pro corporum salute, necessaria sagacitate Principis, iuuetur. Pinguntur insuper multi libri, & Draco cum titulo. VIGILANTIBVS NON DORMIENTIBVS. Quandoquidẽ Princeps circa leges iugi versans vigilia, facillimè regimen Reipublicæ moderatur. Figurauit etiam Draconem intuentem simulacrum Solis, cum titulo. ABYSSVS ABYSSVM. Sumpto fortè argumento ab Antiquis, qui multis in locis Solem venerabantur, & ab Aegyptijs, qui Draconem mundi spiritum indigitabant: quare in hoc symbolo considerator Romanus Pontifex, quatenus Deum meditans, Theologiam è pectore effundit. Huic addit simulacrum Europæ, & iconem Draconis ad fores templi cum inscriptione. VNICVS DEI VICARIVS. Nam Summus Pontifex, quia solus Princeps est, Europam ab hostium manibus intactam tuetur.

Priscorum aliqui venerabantur Solem.

In progressu, conspicari possumus effigiem Veris, cum Dracone argentea redimito corona, & titulo huius teneris. MICAT INTER OMNES. Siquidem, veluti aduentante Vere, frigus dissipatur, & nebulæ dissoluũtur, ita candor Principis humanę men-

Simulacra quatuor anni tẽporũ.

tis tenebras fugat. Additur huic imago æſtatis,cum Dracone ſpicis coronato,& tutulo. LONGANIMITAS. Cum Principis cura, veluti æſtas annona redundet. Neq; deſideratur ſimulacrum Autumni,cum figura Draconis fructuum ſertis ornati,& titulo.SVPEREMINET OMNES.Siquidẽ Principis poteſtas, de qua honores,& dignitatesfluunt, Autumno fructuum ditiſſimo comparatur. Deniq; Author præbuit figuram Hyemis cum Dracone populeis frondibus exornato, & inſcriptione. DIV NOCTVQVE REGIT. Quoniam Princeps, ob mentis, & corporis labores,dies,atq; noctes ducit inſomnes, idq; populea fronde ſignificatur.

Deus vocatur Alpha, & Omega.

Inter præcipuas libri ſecundi alluſiones ſymbolicas, figuratum Draconem, cauda mordicus apprehenſa,circulum formãtem intuemur,cum titulo. ALPHA, ET OMEGA.Nam Deus,quo maius excogitari non poteſt,rerum omnium Principium,& Finis, carnem humanam indutus, vitam mortalibus reſtituit. Huic adduntur imagines gentium genuflexarum Draconem ſupra lignum eleuatum in ſolitudine venerã tium,cum inſcriptione. CLAVIVM INDVLGENTIARVMQVE BENEFICIVM. Chriſtus enim per ęneum Serpentem in deſerto adoratum præſignatus, non ſolum mundana deleuit peccata,ſed etiam indulgentiam,& criminum remiſſionem de eius latere effudit. Figurato deinde Laocopnte cum filijs à Draconibus demorſis addidit hãc inſcriptionem. QVID CONTEMNERE DIVOS. cum Deus ſacrilegos,& ſimoniacos viuere non permittat. Inſuper ſumpto argumento à Seruio in commentarijs ad Virgilium, qui Dracones in aqua verſantes vocauit angues,in terra Serpentes,& in templis Dracones; effigiauit hanc beſtiam in vndis natantem, per terram gradientem,& ſupra templi ædificiũ, cum titulo. SI SVMPSERO PENNAS DILVCVLO. Quandoquidem Deus eum ſit vbiq; criminoſorum nullum eſt perfugium.

Laocoontis Icon.

Draco trũcata cauda.

Denuò pinxit Draconem, truncata cauda, cum inſcriptione. MISERICORDIA, ET VERITAS. quoniam Sinagoga, pro qua Chriſtus humanum induit ſpolium, ob incredulitatem, à corpore Eccleſiæ reſciſſa negligitur. Draconi etiam in eminenti ligno collocato inſcripſit. SVSPICE, ET VALEBIS.cum Chriſtus pretio proprij ſanguinis humanum genus redemerit. Iterum ſupra lignum ad inſtar crucis fabricatum Draconem depinxit, cum titulo. MORS, ET VITA DVELLO. quoniam Chriſtus in cruce efflans ſpiritum, mortem extinxit: deinde relata victoria,glorioſus triumphauit. Præterea delineauit Andromedam ſcopulo alligatam, monſtrum per maris vndas ad eam properans, & Draconem pro illius ſalute aduolantem,cũ inſcriptione.REDEMPTOR,ET DEFENSOR. Siquidem Andromeda animam,ſcopulus peccatum,mare mundanas fallacias,monſtrum hoſtem humani generis,& deniq;Draco diuinam opem ſignificat: Cum Chriſtus animam crimini alligatam,ab hoſtium poteſtate liberauerit. Item conſpicari licèt figurã Draconis in ſummo turris faſtigio,cũ titulo SANCTVM, ET TERRIBILE. Cum in veteri teſtamento, eus turrim ſibi ædificaſſe, & Deus vltionum vocatus fuiſſe tradatur, qui hodie Deus Miſericordiæ nuncupatur. Effigiauit quoq; illam,quam in Apocalypſi Ioannes vidit meretricem ſupra beſtiam coccineam à Dracone conculcatam, cum inſcriptione. MORTE MORTVA, VITA REVIXIT. Draco hoc in loco ſumitur pro Deo, cuius vices gerit Romanus Pontifex: Deus enim iniquitatum omnium ſatorem ſternit. Amplius cõſpicitur Draco ſupra figuram ſphęricam cum caduceo Mercurij, & legitur hæc inſcriptio. REX REGVM. Hoc enim ſimulacro olim mũdi regimen denotabatur. Viſitur quoq;figura mõſtrifica Draconis, cum titulo. VERITAS, ET MENDACIVM. Siquidem falſitas veritatis eſt æmula; cunctis enim liquidò conſtat Chriſtum olim figura Draconis, fuiſſe præſignificatum: nihilominus Diabolus hanc Draconis formam induens, primos parentes noſtros decepit.

Andromeda quid ſignificet.

Deus vltionum quando dictus fuerit.

Mundi regimen quomodo à Prifcis denotaretur.

Item apparet figura Draconis, cuius caput ſpiris caudæ muniuit, cum titulo.SERVATA RELIGIO. Quandoquidem religionis caput quocunq; modo ſeruandum eſt, qui autem religionem intactam tuetur ſuper alios Princeps conſtituitur.Deinde figuratæ naui in pelago additur icon Draconis,cum inſcriptione.MINVS FLVCTVAT. quia Religio Principis Eccleſiam Dei ab Hæreſum prauitate defendit. Ibi etiam Draco eſt ſupra firmam baſim mitra tectus, cum titulo.QVIA LEGITIME CERTAVIT. Qui enim veritatem catholicam tuetur, omnium culmine dignitatum coronatur. Immò figurauit ſimulacrum Religionis ſupra Draconem ſedens, cum titulo. RELIGIO-

Religionẽ intactam ſeruans princeps cõſtituitur.

NIS

A NIS BASIS. quandoquidem, prudentia, & vigilantia Principis, religio candida,& intacta seruatur.Huic addidit effigiem Basilicæ D.Petri in Vaticano,cuius fastigium figura Draconis exornat,cum inscriptione. IVSTI INTRARVNT PER EAM. Propterea quòd Religiosus Princeps populum, etiam religiosum, & pium reddit. Ibidem fas est obseruare varias hominum icones Draconem epidaurium venerantes, cum titulo. OMNES GENTES SERVIENT EI. cũ religio diuina,& immaculata exteras, etiam Nationes sibi reddat subditas, & animarum languores sanet. Obseruantur etiam ibi Centaurorum, & Satyrorum picturæ, quæ, conspecto Dracone, fugiunt, cum titulo. NVSQVAM AMPLIVS SVPERSTITIO.Etenim veneranda religio homines venefi-cos, & superstitionibus deditos viuere non patitur. *Diuina religio exteras, etiam gentes ad se trahit.*

Verùm quia religio Principis in ædificandis, & instaurandis templis, cognoscitur, & probatur; Author pinxit imaginem Dei Genitricis Mariæ infantem Iesum amplexantis in curru à Draconibus tracto, cum titulo. DVX DVCTRICEM. Propterea quòd à Gregorio XIII. icon Deiparæ del SOCCORSO NVNCVPATÆ, in sacellum Grego-
B rianum translata fuit. Postuodum simulacro Mineruæ corio Draconis indutæ, & scuto capite Medusæ signato, armatæ inscripsit. VT ATTONITOS FORMI INE TERREAT HOSTES. Quia religiosus Princeps, vtriusq; vitæ nimirum actiuæ, & contemplatiuæ, aduersus hostes Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, milites mouet.Et cum Princeps petentibus benefitia singulari humanitate largiatur: exhibuit figuram hominum genuflexorum coram Dracone Aesculapij, cum titulo.PVBLICA SALVS. Deniq; conspicari possumus templum Apollinis, cum Dracone in tripode, & cortina, quæ olim ex pelle Draconis fabrefacta esse ferebatur,& titulus est. DA PATER AVGVRIVM; etenim religio petentibus iusta, responsa veritatis haudquaquam negat. *Mineruæ simulacrũ.*

In tertio Libro allusionum symbolicarum quædam symbola habentur potiora. In primis effigiatur Deus Moysem alloquens, & Draco iuxta pedes, cum inscriptione, ATTENDE FINEM. Quoniam veluti fides hominem saluat:ita ærumnarum finis,qui in ipsis est obseruandus, sæpè Populorum Principem constituit. Deinde pingitur virga in Draconem transmutata coram Pharaone, cum titulo. SIGNA INHIDEI IBVS. fi-
C des enim sicuti stipulam voluptatum accensam extinguit: sic Princeps vanitatem Infidelium damnat. Item videtur ibi Draco Moysis deuorans Dracones, vi cantionum, à Magis excitatos, cum inscriptione. VERITATI MENDACIVM CEDERE. Quemadmodum enim fides mundarum rerum amorem extinguit: ita Princeps, lumine veritatis mendacia detegit, atq; supprimit. Adduntur simulacra templorum Ethnicorum, necnon sapientum Græciæ faciem Draconis intuentium,cum titulo.LVX ORTA EST EIS.siquidem fides Christi tenebras Ethnicorum dissipat,atq;consumit.Succedit magna Draconis imago duas linguas exerens,cum inscriptione. VNVS PASTOR, ET VNA FIDES. Etenim fides est munus prædicationis ad Romanũ spectans Pontificem vtriusq; Ecclesiæ, nimirum Latinæ, & Græcæ Principem. Huic annectitur figura nauis, cuius nauita est Draco, cum inscriptione. QVI STATIS IN DOMO DOMINI. Quoniam fides perseuerantiam expostulat. Figura Cerui, etiam conspicitur ad fontem à Dracone custoditum properantis, cum titulo. VENITE AD AQVAS. Hocq; symbolo mentem fide expurgari significant. Effigiatur etiam Trophonij antrum, vbi Dracones re-
D sponsa dare dicebantur, cum titulo. VERITATIS LVMEN. Siquidem Ethnici, sine lumine fidei, in rectis, etiam versantes operibus, nihil moliuntur; cum fides nostra tanquam Phœbus inter sydera refulgeat. In subsequenti symbolo tria conspiciuntur simulacra, nempè nauis in mari, Draconis supra lapidem, & Aquilæ vŏlantis, cum his verbis. QVAM INVESTIGABILES VIÆ EIVS. quoniam spes ad lumen veritatis mentem eleuat. *Veritati mendaciũ cedere necesse est.* *Fides perseuerantiam expostulat.* *Operationes rectæ sine lumine fidei nihil operantur.*

Sequitur icon Draconis oues à varijs monstris defendentis, cum titulo. PHA RMACVM,ET ANTIPHARMACVM. Nam veluti antipharmacum venenis reluctatur: sic spes, quæ anchora dicitur, animas à futuro liberat naufragio. Deinde quia Draco apud Aegyptios erat symbolum salutis, & in Tripode responsa veritatis dabantur: author Draconem in Tripode effigiauit, cum inscriptione.FOELIX PRÆSAGIVM. quoniam spes nominatur galea salutis, qua munitus Princeps, & Dei protectus virtute, hostibus facilè debellatis, triumphat. Denuò possumus intueri supra lignum eleuatum in Eremo pictum Draconem, Christum passum figurantem, cum titulo. ATTENDITE, ET VI-

Charitatis ardore homines moueri aebent

DETE. cum charitatis ardore homines moueantur. Draconem inſuper ſuſpicientem, & halitu aues attrahentem pinxit, & inſcripſit author hæc verba. EXPVLSOS DEPRIMIT SPIRITVS. charitas enim, cum peccatum expellat, Deus eſt, cuius vices Summus Pontifex ſubit. Draco poſtea ſupra quadratum lapidem pictus videtur, cum titulo. QVA PRÆSAGIVM VOCAT EVMDVM. Denotat Principem ſapientem firmæ nixum veritati, qui in hoc vitæ triuio degentes, rectos vitæ tramites docet. Adiunxit figurã Draconis multitudini librorum incubãtis, & inſcriptionem. IN SCRINIO PECTORIS OMNIA. Propterea quod intereſt Principis reſponſa fidei, & diuini iuris dogmata manifeſtare. In ſubſequenti ſymbolo inſpicitur Draco ramis hæderæ coronatus, & inſcriptio eſt. IN DIES LABORE VIRET. quoniam labore ſtudiorum nomen Principis ſemper virens, & immortale redditur. Ibidem apparet figura ſphyngis Draconem fugientis, cum titulo. FVGAT TENEBRAS. nam ſapientiæ lumen, cæcitatis nebulas expellit. Pingitur deniq; Draco inſtructam militum aciem intuens, cum inſcriptione. CEDANT ARMA TOGÆ. quandoquidem Princeps magis ſapientia, & legum peritia, quàm armis operatur.

Diuini Iuris dogmata manifeſtare intereſt Pontificis.

Inter ſymbola quarti libri primum ſibi vendicat locum figura Iani ſiniſtra ſpeculum, & dextra Draconem tenentis, cum titulo. NIHIL FVGIT. nam cum Ianus Principem ſumma prudentia inſignem indicet, non poſſumus non fateri, in hoc ſymbolo veram prudentiæ Principis deſcriptionem aſſignari. Addit præterea iconem populi Romani Draconem epidaurium adorantis, cum titulo. PROVIDENTIÆ CLYPEVS. quia Princeps altiori præditus prouidentia egregiè rebus reipublicæ prouidet, atq; conſulit. Item licet conſpicari iconem Columbæ ſupra caput Draconis his verbis exornatam. PRVDENS, ET SIMPLEX. Cum mens, atq; ratio Principis religionem in republica foueat, atq; nutriat. Immò Draconis figura in medio labyrinthi videtur cum his verbis. SILENTIO DIFFICILIVS NIHIL. Propterea quod arcana in corde Principis abdita ſeruãtur. Ibidem Draco inſpicitur propios fouens fœtus, & cæteras venenans animantes, inſcriptio eſt. MORS IMPIIS VITA FIDELIBVS. Hoc ſymbolo oſtenditur æquitas, & ſeueritas, ſeu pœna, & præmium, quibus Princeps benè, & malè merentes proſequitur. Deinde poſſumus intueri ſimulacrum Draconis in ſummitate arcis Sancti Angeli, cum inſcriptione. VERI IOVIS ALES. etenim in eminentia dignitatum conſtitutus Princeps, niueaq; probitate candidus, iuſtitiæ radios effundens, Chriſtianæ Reipublicæ mores reſtituit.

Ianus exhibet ſymbolum veri Principis.

Aequitas, & ſeueritas, pœna, ſeu præmiũ

Pingitur Draco in amœnitate terreſtris Paradiſi inter ramos arboris occultatus, vbi quoq; conſpicitur alius Draco locatus ſupra lignum ab Hebræis in Deſerto erectum, cum titulo. VBI MORS IBI VITA. Conuenit enim iuſtitiæ Principis, vt vbi peccatum commiſsũ eſt, ibi quoq; pœna ſoluatur. Deinde delineatur Phaeton Draconem intuens, & de curru Solis cadens, cum inſcriptione. RVIT TEMERITAS. Siquidem hanc Princeps ſua fœuitia præcipitat. Conſpicitur ibidem pugna Draconis, & Aquilæ, cum his verbis: IVSTE CVLTVS. Cum Princeps rebellium iniuriarum vindex eſſe nullo iure prohibeatur. Certamen quoq; Draconis, cum Elephante figuratur, cum titulo. FORTIOR IPSO NVLLVS. quoniã Princeps hoſtes Chriſtianæ religionis conculcat. olim, vt ſcripſimus in Hiſtoricis, Leutichio viſus fuit Draco claui inuolutus: vnde author hoc in loco pingit Draconem claues tenẽtem, cum titulo. NON PRÆVALEBVNT ADVERSVS EAM. Nam poteſtas Eccleſiæ, ob Principis fortitudinem, ſecura, & intacta manet.

Phaeton eſt ſymbolũ temeritatis.

Poteſtas Eccleſiæ ſecura, & intacta manet.

Item Draco viſitur mitra Pontificia coronatus, cum titulo. NVSQVAM TVTIVS. Dignitas enim Eccleſiæ, ob Conſtantiam Principis, nunquam deficiet. Videntur ibidem Dracones, caudis ſimul complicatis, erectis capitibus, amnem tranantes, cum inſcriptione. OPERE, ET SERMONE. quoniam fiducia Prineipis ardua, etiam aſpernatur. Pingitur item Draco ſpiris caudæ collum Leonis ſtringens, & titulus eſt. PRVDENTIA FORTITVDO FORTIOR. Cum prudentia quidem, & fortitudo ſeorſim polleànt; ſimul tamen copulatæ multò plura operantur. Pinguntur etiam homines naiuigantes, & Draco vellus aureum cuſtodiens, cum titulo. PRÆDONVM EVERSOR. Quandoquidem theſaurus ſapientiæ Principis cuſtodia ſeruatur. Figuratur etiam Draco cæleſtis inter ſydera refulgens, cum titulo. AB ANTIQVIS COGNITVS. Cum clara Principis origo, candore vetuſtatis fiat illuſtris. Demùm fas eſt conſpicari Dra-

Prudentia, & fortitudo ſimul quid valeant.

conem

A conem vetus spolium deponentẽ, cũ litteris. ABSTINENTIA. Argumento desumpto à natura Draconis, qui priusquam se renouet, à cibo abstinere dicitur: pariter animus Principis contemplatione rerum superiorum roboratur.

Draco horti Hesperidum.

In quinto libro elegantiora, & potiora symbola sunt, veluti pictus Draco in horto Hesperidum hoc titulo coronatus. OPTIMVS RERVM SERVATOR. propterea quod vigilantia Principis Ecclesiam Dei ab hostium impetu tutatur. Huic additur icon Palladis cum Dracone, & titulo CVSTODIA, ET VIGILANTIA. Insinuat enim author, quò veluti Pallas virgines, ita Princeps Ecclesiæ dogmata intacta seruat. Deinde super gregem ouium Draco expansis alis figuratur, & additur hæc inscriptio. SVB VMBRA ALARVM TVARVM. Siquidem Princeps firmis catholicę fidei documentis imbutus, oues custodit. Iterũ effigiatur Draco in fastigio arcis S. Angeli hac inscriptione decoratus. OMNIA TVTA VIDES. Princeps enim oculatus omnia videt, & seruat. Item conspicitur Draco Mineruæ minister ad fores templi cum titulo. VIGILAT. quoniam tempora Principi vigilanti semper famulantur. Licet ibidem intueri Dracone

Princeps oculatus se debet.

B nem oculis apertis quiescentem cum inscriptione. DORMIENS VIGILAT quia custodia, & cura ad Principem spectans insomnis esse debet.

Symbolum felicitatis quale.

Delineatur postea duo Dracones cum cornucopia sub pileo alato, cum inscriptione. PACIS AVTHOR ÆTERNÆ hoc enim est fælicitatis, & perpetuæ symbolum pacis. Huic adiũgitur effigies Draconis supra figuram galeæ his inscripta verbis. PRO PACE BELLVM. quandoquidem, icone galeæ, bellum, & figura Draconis prudentia denotatur: quasi author velit innuere, quòd viri bellum mouentes, virtute prudentiæ præstantissimi esse debent.

Prudentia Principis, quo designetur.

Conspicitur Draco mordicùs caudam tenens supra lignum in solitudine erectum, cum titulo. VENI VIDI VICI. Siquidem victoria sanguine parta christianæ reipublicæ pacem æternam attulit: Prædictis annectit figuram Draconis inter icones caducei Mercurij, & cornucopiæ collocatam, cum titulo. VTRVMQVE. Præstat propterea quod, figura Draconis, prudentia Principis, & cæteris imaginibus, pax, & diuitiæ designantur: cum Princeps pacem, & diuitias largiri possit. Denique pingitur mulier

C In throno sedens caduceum, & cornucopiam tenens, cum inscriptione. SIMVLACRVM FÆLICITATIS. cum hæc imago pro symbolo fælicitatis in numismate Iuliæ Mammeæ conspiciatur: quamuis ibi de fælicitate mundana, hic de cælesti verba fiant.

Hieroglyphicũ Principis iusti.

In sexti, & postremi libri prima fronte author delineat circulum arcticum imaginibus Vrsarum, & Draconis exornatum, quæ constellationes in nostro Hemispherio nunquam occidunt, cum titulo. DIGNITATVM CVLMEN. quoniam serenitas, Principis calumniantium turbine obnubilata semper defenditur. Huic symbolo additur icon Palatij in monte Exquilino ædificati, & spira Draconis circumdati, cum inscriptione. PRINCEPS REXQVE potentissimus. Argumento ab Ægyptijs desumpto, qui Principem æqua lance subditorum curam gerentem demonstraturi, hoc simulacro vtebantur. Item conspicitur Hecate viarũ præses capite Draconis, loco humani integrata, cum titulo. LEGVM DATOR, ET CVSTOS. Princeps enim leges condit, & seruat; quarum olim Hecate nempè Diana custos esse credebatur, cum vijs illam præfeciſſent. Pinguntur ibi-

D dem duæ columnæ spira Draconis circumdatæ cum inscriptione. NITITVR IN VTRAMQVE. Siquidem Princeps prudentiæ, & fortitudini, tanquã duabus firmis columnis semper adhæret. Videtur ibidem Draco inter duorum lapidum angustias pictus ad spolium deponendum, cum titulo. PÆNITENTIA. quoniam sobrietas Principis longanimitatem parat.

Quæ animalia bonũ vel malum omen præsagirent.

Cernitur etiam imago hominis domo exeuntis, & in mustelam, atq; Draconem incidentis, cum inscriptione. BONIS AVSPICIIS INCIPIENDVM. nam mustela mali, Draco vero, vel Serpens, boni hominis esse ab Antiquitate credebatur. Rursus figurauit author Draconem ouium custodem, & lupum fugantem, cum titulo. SVREXIT BONVS PASTOR. Etenim Princeps, sublata Ethnicorum superstitione, truculentam luporum rabiem facilè compescit. Annectitur simulacrum Aesculapij Dracone cincti inter cælestes imagines refulgens, nec non Draco Insignia gentilitia Gregorij Decimi tertij exornans, his verbis coronatur. ALTIOR ILLO SPLENDET nã Princeps immortalitatem assecutus super ęthera notus, in dies clarior euadit. Ad finem licet intueri magnã Draconis effigiem caudam mordicùs tenentis, cum titulo. A QVO

ET

Cuncta bona à Deo. ET AD QVEM. Quoniam veluti vndæ maris fluentes, & refluentes ſemper in pelagus redeunt: ſic à Deo Optimo Maximo cuncta bona prodeunt, & ad eumdem reuertuntur. E

SIMVLACRA.

Quibus Antiquitas dracones conſecrauerit. IVXTA Ercynam flumen, in ſpecu quodam, Draconum ſimulacra fuiſſe penès humanas icones, ſcripſit Pauſanias. Quamobrem rerum antiquarum ignari has icones Æſculapij, & Hygiæ fuiſſe diuulgabant: cum tamen Ercynæ, & Trophonij eſſent, quibus etiam Dracones conſacrauit Antiquitas. D. Auguſtus, ex Plinio, in curia, quam in comitio conſeruabat, duas tabulas parieti impreſſit, in quarũ altera, puſio, præter ætatis diſcrimen patri ſimilis, ſuperuolante Aquila Draconem complexa, conſpiciebatur. Chimarrus pyrata, ex Plutarcho, oram Lyciæ prædationibus infeſtans, in nauis prora, Leonis, & in puppi, Draconis ſimulacrum gerebat. Item chimæra tali modo à Priſcis effigiebatur, vt in prima pars Leonem, media Capram, & poſtrema Draconem repræſentaret. Iuxta illud. F

Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσσοι δὲ χίμαιρα.

Nimirum.

Prima Leo, poſtrema Draco, media ipſa Chimæra.

Dummodò per hoc verbum (chimæra) in hoc verſu capram intelligamus.

Paulus Venetus ſermonem habens de Prouincia Cangiu, retulit incolas tam mares, quàm fœminas acubus colla, manus, crura, & ventrem pungendo, ſimulacra Draconum, & aliarum Ferarum ita fingere, vt facilè deleri nequeant: etenim quò quis plura huius generis in cute habuerit ſimulacra, eò pulchrior eſſe creditur. Inſuper, qui Æolipilas cauant, in earum parte conuexa figuram Draconis ſuperinducunt, ex cuius ore fiſtula illa ſpiritalis ventum perflans prominet. Hæc autem organa ſunt pilæ æreæ, & cauæ, in quas, per anguſtiſſimum foramen, humor inſtillatur; ideoq; vbi ad ignem concaleſcunt, ſpiritum vehementiſſimè efflant: ſiquidem humor internus vi caloris rarefactus copioſum generat aerem, cuius cum minimè capax ſit illa cauitas, vehementi impetu erumpere cogitur. Cluſius quoq; in Exoticis, Coccum de Maldiua argento incluſum, figuram Draconis repræſentans, exhibet. G

Li. 2. c. 46.

Figura draconis in Æolopilis.

Lib. 1.

Itaque Priſci (vt annotat Plinius) tantopere Draconibus, & eorum ſimulacris delectabantur, vt capite Draconis limini ianuarum ſubdito, fortunatam domum facere promitterent; & ratio erat, quia has beſtias ἀγαθοὺς δαίμονας, nimirum bonos Dæmones appellabant; quocirca Lucanus huc reſpiciens, cecinit.

Caput draconis ſub limine.

Vos quoq; qui cunctis innoxia numina terris
Serpitis, aurato nitidi fulgore Dracones.

L. 9. Pharſal.

Non procul ab Vrbe Romæ ingens Draconis ſimulacrum mirabili fabrefactum arte, ore acutiſſimum geſtans gladium, in ſpecu quodam olim ſeruabatur, cui, ſingulis annis, virgines copioſis exornatæ floribus hoc modo immolabantur; quatenus inſciæ per ſcalam antri deſcendentes in acutiſſimum irruebant enſem, ſicq; pereuntes ſanguinem innocuum effundebant. Hoc tandem diabolicum Draconis ſimulacrum Monachus vir iuſtus (Stiliconi tunc patritio fraude detecta) ſolo baculo perfregit, & diſſipauit. H

Simulacrũ diabolicum draconis.

Syntag. 7.

Sed maiori admiratione dignum eſt, quòd Veteres omnibus ferè Deorum iconibus ſimulacra Draconis copulabant. Primitùs, ſi reſpiciamus Apollinem. Ferunt, Iunonis mandato, Draconem Pythonem nominatum cunabula infantis Apollinis inuaſiſſe: vnde Phœbus adhuc infans ſagittis Feram confeciſſe dicitur. Hinc Gyraldus Apollinem Pythium nuncupatum fuiſſe aſſeuerat, & Propertius huc reſpiciens, ſic canit.

Pythius in longa carmina veſte ſonat.

Immò & vates Phœbi, quæ reſponſa in tripode dabat, Pythia quoq; fuit cognominata; de qua Chryſoſtomus hæc habet. Pythia fœmina fuiſſe traditur, quæ in tripode ſedens, malignum ſpiritum per inferna emiſſum, denuò per partes genitales excipiebat; ideoq; reſolutis crinibus debacchabatur, & ore ſpumam emittens, verba furoris plena profundebat. Quare deinceps maligni ſpiritus, Pythones, & Dracones fuerunt appellati. Item in templo Apollinis, apud Epirotas, non ſolum ſimulacrum Draconis, ſed etiam viuus

Pythia quæ fuerit.

Viuus draco vbi coleretur.

Draco

A Draco colebatur,cui gentes offam offerentes,obseruanteſq;num illa libenter veſceretur,rei fælicis, vel infælicis euentum præſagiebant; quemadmodum ex Alexandro ab Alexandro licet colligere.

Præterea venatrix Diana apud Pauſaniam ſic deſcribitur,ceruina pelle velata, pẽdente ex humeris pharetra, altera manu lapidem, altera duos Dracones ſuſtinens, & canis de genere venaticorũ huic ſimulacro aſſiſtit.Gyraldus etiam narrat,quod nonnulli Indi,qui olim maximas arbores,tanquã diuina numina ſunt venerati,Draconem quinq; iugerum, tanquam Liberi patris ſimulacrum coluerunt. Amplius iconi Mineruæ,ſiue Palladis ſimulacrum Draconis addiderunt,& Heſychius ὄφεως ὄφιν nuncupauit. Quamobrem Virgilius hac ratione fortaſſis ductus, geminos Dracones, qui Laocoontem,& filios occidernnt, ad ſacra Palladis delubra confugiſſe,& ſub eius clypei orbe delituiſſe decantauit.

Lib. 1. gen. dier. c. 29. Syntag. 1.

Simulacrũ Liberi patris apud Indos.

Pauſanias tamen, in Atticis, ſimulacrum Mineruæ in hunc modum deſcribit:nimirum ex auro,& ebore conſtructum,veſte ad talos demiſſa,in medio galeæ Sphyngem,
B ad latera Gryphes depingit, Meduſæ caput eius pectori inſerit, manibus haſtã addit, iuxta haſtam Draconem, & ſecus pedes ſcutum. In primis hoc Mineruæ ſimulacrum effigiabant armatum, vt virum ſapientem, aduerſus cunctas animi perturbationes,ſe armantem,& forti animo vitijs reſiſtẽtem ſignificarent: deinde galea criſtata ad cerebrum viri ſapientis refertur: haſta longa inſinuat, quòd vir prudens,oratione,eminùs, etiam ferire poteſt:ſcutũ chriſtallinum magnam viri ſolertiam repreſentat:caput Meduſæ pectori Mineruæ inſculptum, terroris refert imaginem,quã ſapiens vir in pectore,aduerſus æmulos ſeruare debet:Draco deniq; adiungitur tanquam Vigilantię miniſter, quandoquidem Priſci,hoc ſymbolo,virgines, peruigili cura cuſtodiendas eſſe denotabant: vel dicamus Draconem huic ſimulacro fuiſſe additum, ob acutam viſionem, quæ prudentiam demonſtrat. Homerus tamen Mineruam glaucis oculis fuiſſe refertam tradit: qua de cauſa Noctuas, & Dracones animalia talibus prædita oculis Mineruæ conſecrarunt.Quapropter Demonſthenes promulgare ſolebat Palladem immanibus beſtijs, ſcilicet Draconibus, atq; Noctuis delectari. Sed ambigendum eſſet,
C cur non etiam gallo gauderet, qui, ex Pauſania,galeæ Mineruæ, in arce Eleorum,inſidebat;& potiſſimum cum inter cæteras aues animal valde pugnax eſſe tradatur. Addit Plinius Mineruam muſicam,quoq;fuiſſe appellatam,quia Dracones in Gorgone eius, ad ictus citharæ, tinnitu reſonarent.

Simulacrũ Mineruæ ex Pauſania.

Effigies draconis cur ſimulacro Mineruæ adderetur.

Minerua muſica. L. 34. ca. 8.

Quid de ſimulacro Aeſculapij dicẽdum eſt; cui etiam figura Draconis à Priſcis fuit addita ? Recitatum fuit ſuperius in primo capite primi libri, Aeſculapium ſub ſpecie anguis à Legatis Romanis in vrbem fuiſſe ductum , vt graſſantẽ peſtilẽtiam expugnaret. Ex altera parte tale quid ſibi accidiſſe,Græci ſcripſeruut;cum idem Deus Draconis effigie,à Nicagora Echetimi vxore,ad Sicyonios, Mulorum bigis,inuectus fuerit. Hac de cauſa ſimulacrum Draconis,cum Aeſculapio pingebatur. Addunt alij id factũ fuiſſe,quia ab Aeſculapio educatus fuerit Draco, in quodã Pelei mõtis loco, qui Pelethronius ab vbertate florum nuncupabatur(Threna enim flores lingua Theſſala vocantur) Et quamuis ſuperius Pareæ ſerpẽtis innoxij ſimulacrum Aeſculapio nonnulli addiderint: nihilominus alij figura galli,& Draconis,ſimulacrum Aeſculapij exorna-
D runt ob vigilantiam, quæ ægrotantibus, ad acquirendam,& conſeruandam valetudinem, ſummoperè neceſſaria eſſe perhibetur.

Simulacrũ Draconis, cũ Aeſculapio cur pingeretur.

Mercurius quoq; Draconum imaginibus gaudere dicitur:quamuis exaratum fuerit eius virgam duobus Serpentibus eſſe exornatam:attamen nonnulli caduceum Draconibus alatis decorant, quos Mercurius in Arcadiam proficiſcẽs præliantes conſpicatus, virga confeſtim conciliauit. Martialis igitur ſic canit.

Cyllenes, Cœliq; decus facunde miniſter,
Aurea cui torto virga Dracone viret.

Macrobius poſtea nititur perſuadere,imaginibus Draconũ in caduceo Mercurij delineatis, Solem, & Lunam, ob vtriuſq; ſyderis flexuoſum iter, repreſentari : necnon quia veluti Dracones, ſingulis annis, depoſito ſenio, iuueneſcunt: ita hæc duo mundi luminaria à quadam depreſſionis ſenecta in ſuam altitudinem,tanquam in robur ſuæ iuuentutis reuertuntur.

L. 1. Satur. dier. c. 19. 20.

Non eſt prætereunda Ceres, quæ, licèt apud aliquos ſupra bouem ſedens,cũ calatho

tho ſeminum, agriculis aſſiſtentibus, pingeretur; nihilominus in monte quodam Arcadiæ, ex Pauſania, ſimulacrum Cereris erat ſimile mulieri, quæ altera manu delphinum, altera columbam ſuſtinebat, in cuius capite & Draconum, & aliarum Ferarum imagines cernebantur. Boccacius tamen in Geneologia Deorum, ad repræſentandũ Cereris ſimulacrũ, mulierem ſpiceis coronatam, ſertis, à Draconibus in curru tractam effigiauit; ideò Ouidius canebat. E

Simulacrũ Cereris quo modo ab Antiquis figuraretur.

Flaua Ceres picis tenues redimita capillos.

Hic autem currus, & Dracones elegantiſſimè deſcribuntur à Claudiano his verſibus.

L. 1. de Rapt. Proſerp.

Sinuoſa Draconum
Membra regens, volucriq; per auia nubila tractu
Signant, & placidis humectant fœna venenis.
Frontem criſta tegit pingunt maculoſa virentes
Terga notæ, rutilum ſquamis intermicat aurum.

Addidit autem ſimulacro Cereris figurã Draconis Antiquitas: aut quia obliqui ſulci à bobus arãdo formati, obliqua Draconis imagine demõſtrarẽtur; aut, in monumentũ Draconis ab inſula Salamine pulſi, qui deinceps in delubro Cereris, tanquã eius Deę miniſter latibulatus eſt. Vel, vt recitat Euſebius, referente Gyraldo, quia Perſephoni, aut ſecundũ alios, Pherephatti Cereris filiæ Iupiter, ſumpta Draconis forma coniunctus fuerit: vnde poſtea in Sabaziorum myſterijs, Draco in ſpiram conuolutus, ad memoriam facti commendandam, vel potius in teſtimonium tantæ turpitudinis, adhibebatur. Pictus quoq; fuit Triptolemus in curru à Draconibus vecto; quoniam, ſecundùm Phornutum, hic iuuenis à Cerere artem ſerendi edoctus, & curru eiuſdem Deæ vſus, totum Terrarum orbem luſtrauerit. Idcircò canebat ille. F

Syntag. 7.

Pictura Triptolemi qualis.

Angues Triptolemi ſtrident, & ſquamea curuis
Colla leuant aſtricta iugis, lapſuq; ſereno
Erecti, roſeas tendunt ad carmina criſtas.

Item ſimulacrum Draconis nonnulli Marti adiunxerunt, quoniam, vt recitat Pauſanias, ſupra fontem Iſmenij, quem Marti ſacrum dicitabant, Draco cernebatur, cui fontis cuſtodia à Marte demandata fuerat. Serapis etiã Deus à Macrobio triceps deſcriptus ſpira Draconis circumdatus effigiabatur, cuius rei ſignificatum alibi enucleauimus. G

Lib. 9. Draco Marti ſacer.

Præter Deos, Heroibus etiam Draconum ſimulacra adiunxit Antiquitas; hocq; non ſine ratione factum putauit; quandoquidem ex medula humana Serpentem naſci diuulgatum eſt: quemadmodũ Virgilius in tumulo Anchiſæ contigiſſe obſeruauit; quã poſtea finctionem Poeta ex hiſtoria deſumpſiſſe videtur. Siquidẽ Athenienſes, apud Salaminam, contra Medos certamen inituri, Draconem in naui de improuiſo apparẽtem conſpicati, bonum omen ab euentu præſagierunt, cum in Salamina templum Cychreo dicatũ, vt legitur apud Pauſaniam, fuerit, & Apollo reſpõſum dederit, Draconem illum Cychreum heroem fuiſſe, qui illis auxilium allaturus aduenerat, vel addenda ſunt figuris Heroum ſimulacra Draconum, qui Ariſtomenes, annotante Pauſania, qui adhuc apud Meſſenios, inter Heroes colitur; natalibus à Dracone nobilitatis, inſignis fuiſſe tradatur: ſiquidem cum eius matre Nicotelea Genium quemdã ſumpta Draconis forma, concubuiſſe memorant. Immò ob eamdem cauſam, ſcutum Menelai figura Draconis ſignatum referunt: quamuis Draco clypeo Menelai impreſſus denotet monumentum illius, qui Aulide inter ſacra repens omnibus Oſtento fuit. H

Figuris Heroũ cur ſimulacra draconum adderent Antiqui. Lib. 4.

Omiſſis Ethnicorum ſimulacris, pictores etiam Chriſticolę iconibus multorũ Sanctorum figuram Draconis adiũguut, ſed potiſſimũ ſub imagine Sancti Michaelis Archangeli, nec immerito, quia ſacris nituntur litteris, vbi legitur, quòd, facto in ętherea ſede ſilentio, dum bellum à Dracone cum Michaele Archangelo committeretur, tandem, Omnipotentis mandato, Draco Lucifer ad caliginoſa fuit expulſus.

Draco cur cum Archãgelo Michaele.

Poſtremò apud Ripam equitem, & virũ omnigena clarum eruditione, in ſuo ſimulacrorum volumine, vbi virtutum, & vitiorum icones exprimere, conatur, multæ Draconum figuræ conſpiciuntur. Primò igitur in delineando Cuſtodiæ ſimulacro, repręſentat mulierem armatam, cum enſe nudato in manu, & iuxta pedes Draconem, ob vigilantiam, vel acutam viſionem, quæ Draconi attribuitur. Iterùm, vt exhiberet iconem fœmineæ pulchritudinis, effigiauit nudam mulierem lilijs liguſtro intertis coronatam

Simulacrũ Cuſtodiæ quale. Par. 1. Icõ.

ſuper

A super Dracone sedentem, in cuius altera manu speculum, & in altera telum cernitur. Huic simulacro additur figura Draconis, vt ostendatur venustæ pulchritudini mulieris non esse fidendum: siquidem ibi venenum affectionis animi, & zelotypiæ delitescit. Donus quoq; scriptor Italicus, in designanda Instabilitate, pinxit mulierem Draconi adhærentem duabus stellis in cauda, & in capite signato, tum quia Draco insomne, & inquietum sit animal, tum quia stellæ per cæleſtes semitas semper errantes conspiciuntur. Russelius in libro memoriæ artificiosæ figurauit Inuidos in tartarea regione humi prostratos, & à Dæmonibus formam Draconum habentibus, horrisonis verberatos flagellis, nec non liuore varios, & pallidos, veluti de Inuidia canebat Ouidius.

Simulacrū pulchritudinis fœmineæ.

Li. 1. Pict. Instabilitatis simulacrum. Par. 1.

Pallor in ore sedet, macies in corpore toto
Nusquam recta acies, liuent rubigine dentes,
Viscera felle virent, lingua est suffusa veneno.

Deniq; in Astrolabio plano figuratur Draco magnus humi iacens, qui denotare dicitur vigesimum septimum gradum Arietis, & hominem in senio potestatem adepturum.

B

STATVÆ.

PETRVS Gillius agens de Antiquitatibus Constantinopoleos, vt nostra fert opinio ex Suida, retulit ad Diuum Mamantem, pontem fuisse duodecim constãtem fornicibus; propterea quod multæ aquę illuc confluerẽt; vbi statua Draconis ærea locata erat: cum olim ibidem viuus Draco stabularetur, vbi etiam multæ Virgines fieri prægnantes dicebantur. Item apud Pausaniam legimus commune, & vulgatum fuisse de Platæensi prælio Græcorum donum, nempè aureum tripodem, statua ænei Draconis sustinente: ideoque author narrat, quòd æs ex eo donario adhuc manet integrum, cum tamen aureum Duces Phocensium amouerint. Neque mirandum est, quoniam in celeberrimis ædificijs pulcherrimæ Draconum statuæ cernuntur. Meminimus vidisse in sumptuoso ampli palatij ædificio elegantes columnas, quarum singulam statua Draconis spiris caudæ circumplectebatur, capite fulcibat laquearia, quibus tabulatum innitebatur, & alæ vtrimque ad extremitatem contignationis extendebantur.

Lib. 4. c. 7

Lib. 1.

C

Statuæ draconum in ædificijs.

Contarenus etiam, in libro Antiquitatum Romanarum, describit statuam Herculis cum statua Draconis horti Hesperidum, quam in cauedio Latini Iuuenalis obseruauit. Pariter Romæ in capitolio, hæc statua Herculis ærea, & ab Excellentissimo artifice fabrefacta, & inaurata cernitur, cum tribus pomis in manu sinistra, horti Hesperidum mala æmulantibus, quæ tres heroicas virtutes Herculi assignatas demonstrant; prima est moderatio Iræ, secunda temperantia Auaritiæ, & tertia voluptatum contemptus.

Statuæ Herculis.

VSVS IN CIBIS.

D

CARNES Draconum esse vitrei coloris, & mirandum in modum refrigerare eos, qui illis vtuntur, Authores non vulgares tradiderunt. Idcircò Aethiopes, & feruidam incolentes plagam, libentissimè his carnibus vesci feruntur. In huius asserti confirmationem, intelleximus, quòd Americus Vespucius, extra fortunatas Insulas Occidẽtem versus nauigans Anthropophagos populos inuenit, & rursus iuxta idem litus progrediens peruenit ad alios populos, qui alebantur carnibus cuiusdam animalis, quod, demptis alis, Serpenti erat simillimum. Immò in eadem regione multa huius generis animantia, ligato ore, obseruauit, fortè nè cæteras læderent animantes. Neq; tamen hoc in admirationem nos debet trahere: quandoquidem Galenus, in tractatu de facultatibus alimentorum, scriptum reliquit gentes circa Ægyptum Serpentibus vesci. Præterea accedit, quòd multæ nationes viperis, more anguillarum, coctis, abiectis tamen capite, & cauda in commessationibus vtuntur, quod etiam in capite de Vipera retulimus.

Anthropophagi populi vbi. Lib. 1.

VSVS

VSVS IN MEDICINA.

Quæ partes Draconũ medico vſui famulentur.

MEDICI ex hoc animali, non paruam vtilitatem, immo incredibilem percipere creduntur, dum in medico vſu varias Draconis partes adhibent. Varro ex Dracone mortuo tres partes, ſcilicet oculos, pellem, & dentes, extrahendas eſſe exiſtimat: cum oculi igneo micantes fulgore lapidem pretioſum referant, & dentes ſint aprinis ſimiles, prȩterquamquòd ſunt multo graciliores. Plinius verò adipem potiſſimum huius Feræ, in venenatis animantibus fugandis commendat. Immò hac pinguedine ſiccata, vlceribus Serpẽtibus medetur. Amplius ex hoc adipe, & melle optimum, ad caligines inchoantes, componit medicamenrum, & addit, habentem apud ſe caput Draconis lippitudine vexari minimè poſſe. Poſtmodum os ex ſpina Draconis, teſte eodem Plinio, dentium dolores ſedat. Deniq; legimus apud Authorem libri de natura rerum, linguam, fel, & inteſtina Draconis in vino decoquenda eſſe, quo balneo madefacti homines ab Incubis vexati liberari traduntur.

Adeps draconum ad quid valeat.

VSVS IN VARIIS.

MVLTI authores, & potiſſimum Plinius, Draconem varijs vſibus non vulgariter prodeſſe teſtificantur. Primùm probat Plinius caput huius beſtiæ limini ianuarum ſubditum, quoniam omnes habitantes reddi fortunatos nugatur. Deinde oculis Draconum cum melle tritis eos inungit, qui nocturnas formidant imagines, vt tuti quacumq; tranſire poſſint. Olim etiam oculis Draconum in veneficijs vtebantur, quod Lucanus verba faciens de Venefica necyomantiam exercente, decantabat hunc in modum.

Oculis draconum ad quid.

Viſcera non Lyncis non duræ nodus Hyenæ
Defuit, & cerui paſti Serpente medulla,
Non puppi retinens Euro tendente rudentes
In medijs echeneis aquis, oculiq; Draconum.

Inſuper Antiqui cor, & hepar Draconum commendabant, vt ſapientiam adipiſcerentur: quamobrem Euſebius in Hieroclem protulit fuiſſe neceſſarium, vt Apollo corde, & hepate Draconum veſceretur, quoniam hac ratione, Arabum ſapientiæ factus eſt particeps. Nec mirandum eſt, quia Paraca Vrbs Indiæ celebratur, cuius ciues iecore, vel corde Draconis vorato, omnium animalium voces, vel murmura intelligere dicuntur. Prædictis addit Plinius, quod pinguedo cordis Draconum in pelle Dorcadum neruis ceruinis ligata, & geſtata victoriæ iudiciorum confert.

Cor, & hepar draconũ ad quid valeant.

Deniq; lapidem Draconum in varijs vſibus nõ vulgariter prodeſſe, tradit Philoſtratus, ſi tamen ei adhibenda eſt fides, qui copiam fabularum confinxit. Scripſit igitur annulo Gygis inſertum fuiſſe lapidem extractum à capite Draconis criſtati, de illorum genere, qui in India ſtabulantur; de quo annulo Plato, & Cicero in offieijs, multa, & miranda prædicarunt: nimirum, quòd geſtans hunc annulum veſte in volam conuerſa à cæteris nõ videatur, donec pars illa veſtem attingeret. Poſtremò in certaminibus Pythicis, quæ in memoriam Draconis ab Apolline interfecti celebrabantur, tibiæ proprio ſono quandoq; colliſionem dentium Draconis ſagitta perempti æmulabantur, qui ſonus Polluci ὁ δοντισμὸς nominabatur.

Lapis draconum commendatur.

Li. 4. c. 10.

A

DE BASILISCO. Cap. II.

ÆQVIVOCA.

DIOSCORIDES huic animanti postremum, in suo de Venenis tractatu, locum assignauit, siue quia, penès malignitatem, inter Serpentes reatum possideat, siue quia ob eminentiam quodam coronæ simile, quam in capite gestat, tanquam Fera omnium pernicioſissima iudicetur. Nos autem oppositum seruantes ordinem, ob diuersas, & admirãdas bestiæ proprietates, Basiliscum in prima Draconum sede collocauimus. Et quamuis ob paruam molem corpoream, potius inter Serpentes, quàm
B inter Dracones connumerandus esse videatur: nihilominus ob insignem veneni perniciem bestia magna potest nuncupari: deinde ob cristas, & alias prærogatiuas, hoc animal Draconibus annumerandum esse censuimus. *Ordinis ratie.*

Cum autem hoc nomen (Basiliscus) varia indicet. Prima fronte viros strenuos, neq; humili loco natos hoc nomine nuncupatos fuisse narrabimus. Suidas enim recitat Basiliscum fuisse Numeriani Cæsaris filium, item Basiliscum Verenæ Imperatricis fratrẽ, qui, Leone imperante, Rustico exercitus Duci succesſit. Insuper Basiliscus fuit Orientalium Romanorum Rex, qui retia vbiq; ad nummos ita tendebat, vt à paupe rimis etiam pecunias exigeret: quandoquidem nummos rerum omnium optimos existimabat; cum tamen totum oppositum sentiendum sit, iuxta vulgatum carmen. *Basiliscus virorũ nomen proprium.* *Basiliscus Rex auarus.*

Quid nummis melius? nomen, quid nomine rectum,
Quid recto, pietas, quid pietate, nihil.

Deniq; Basiliscus fuit nomen Episcopi Commanæ ciuitatis in Ponto, qui Dominici gregis preuigil obseruator, custos indefessus, temporibus Maximiliani Imperatoris,
C martyriũ subiuit; huiusq; tanti viri gloriam memorarunt, qui acta Sancti Chrysostomi scriptis mandarunt. Quoniam verò Basiliscus Latinis redditur Regulus: aduertendum est, quòd hoc vocabulum, cum sit à Rege diminutiuum, paruum Regem, non quoad corporis staturam, sed quoad potestatem, significat. Hodie enim Regulus vulgò *Duca* nominatur. Alioquin Reguli, filij, & nepotes Regum appellantur. *Basiliscus Episcopus, & martyr.*

Regulus quoq; est auis minima, Trochilus Græcis dicta, nempe τρόχιλος, πρεσβυς, καὶ βασιλευς, ideſt Trochilus, Senator, & Rex: nonnullis vocatur flos Calendulæ ob maculam verticis auream, apud populos Hetruscos, fiorrantio, & Bononiæ papazino. Hæc auicula paulò maior est cicada gestans in vertice auream ex plumis maculam, instar cristæ Alaudæ, licet longè minorem; aliter, ob eamdẽ rationem, rex auium, & Suetonio Regaliolus nuncupata. Aduertendum tamen est hanc auem à Trochilo niliaco esse differentem, de qua aue in capite de crocodilo egimus. Immò Basiliscus, secundum Oppianum, est piscis circa petras litorales degens: cum etiam Rondeletius quamdam piscis speciem crista decoratã, Galeritam, appellauerit. Amplius in Dictionario Para-
D celsi, Basiliscus minor stellionem denotat. Cælius & ipse scribit, ex Nicephoro, in Astrolabij structura, stellam illam maximã in corde cælestis Leonis valdè conspicuam, Basiliscum nuncupari, quam Chaldæi Reginam, & Dominam rerum cælestium esse existimarunt. Deniq, apud Georgium Agricolam, inter nomina bombardarum, Basiliscus numeratur. Huic sententiæ videatur adstipulari Damianus à Goes in opusculis historicis, dum scribit. Armabatur classis maximo tormentorum numero, inter quæ erant quadraginta Basiliſci, globum ferreum nonaginta librarum explodentes. Neq; mirandum est, si nomen Basiliſci meruerint, cum strepitu, & ictu, tanquam Basiliscus animal sibilo, & intuitu homines arceat, atq; perimat. Quamobrem quidam ingeniosus vir in ænigmate bombardæ, non iniuria illam ad ferocem belluam cõparabat hunc in modũ. *Basiliscus auis piscis, stella, & Bombarda.*

Vulcanus genuit: peperit natura: Minerua
Edocuit: Nutrix ars fuit, atq; dies.
Vis mea de nihilo est, tria dant mihi corpora pastum.
Sum Nati, Strages, Ira, Ruina, Fragor.

Dic Hoſpes quid ſim, num terræ, an bellua Ponti?
An neutrum? aut quo ſim facta, vel orta modo?

SYNONIMA, ET ETYMVM.

HOC cunctis exploratum eſſe opinamur, quòd hæc Fera Latinis Baſiliſcus, ſiue Regulus nuncupetur; quoniã Græcis βασιλίσκος nominatur: etenim βασιλεὺς Rex, βασιλὲω regno in ſcholis Græcorũ exponitur. Itaq; hæc beſtia donatur hoc nomine, vel quia, inſtar Regis, cæteris Draconibus ſit terrori, vel quia tyrannidem, & ſæuitiam in illos exerceat. Feſtus rationem huius etymologiæ hanc eſſe putat, quia quodam veluti diademate caput huius animantis exornetur. Vnde Auicennas à capite coronato deriuat. Conſentiunt igitur vniuerſi etymum, hanc beſtiam Regulum nominari; & eò magis, cum Archelaus apud Aelianum narret, olim iumentum in ſolitudine quadam Africæ defeciſſe; ad cuius cadauer plurimi Dracones, pabuli cauſa, ventitarunt, qui, audito Baſiliſci ſibilo, confeſtim profugerunt. At Baſiliſcus ſine tumultu ad cadauer progreſſus, ad ſatietatem eſitauit: quare illinc recedens, rurſuſq; ſibilum edens, cæteris indicauit Draconibus, vt ad eſcam tutò reuerterentur. Hęc autem actio dominium ſignificare videtur. Hac de cauſa Nicander, in Teriacis, non ignarus huius moris, cecinit hunc in modum.

Etimologiæ ratio.

Actio dominium ſignificans.

Illius auditos expectant nulla ſuſurros
Quantumuis magnas ſiuent animalia ſpiras,
Quando vel in paſtum, vel opacæ deuia ſyluæ
Irriguoſue locos mediæ ſub luce diei
Excandeſcenti ſuccenſa furore feruntur,
Sed turpi conuerſa fugæ dant terga retrorſum.

Quicquid ſcribat Agricola, in libro de Animalibus ſubterraneis; vbi hoc animal, ob eccellentiam veneni, Baſiliſcum, ſiue Regulum indigitauit: vt quemadmodum Rex pretioſa ſupellectili cæteros antecellit, pariter Baſiliſcus, violẽtia veneni cæteros Serpentes, & Dracones ſuperat. Præterea ab Iſidoro vocatur etiam Sibilus, quoniam cæteras animantes ſola voce occidat.

Sibilus vocatur Baſiliſcus.

Nomina hæbraica Pethen, & Charamam Baſiliſcum ſignificant, vt Munſterus in Dictionario trilingui teſtificatur. Alioquin eidem Authori, in Lexico Chaldaico, Armene exponitur Regulus volans, nimirum Serpens, qui flatu vrit, & de loco ad locum ſaltat. Aliter Armene, vel Harmene, ſiue Karmene, nomina ſunt apud Syluaticum, quibus Baſiliſcus denotatur. Auicennas, & Albertus nominantes Baſiliſcum, & Harmenem, duas huius Feræ ſpecies cõſtituere videntur: cum tamen in deſcriptione nullum diſcrimen, ſed tantùm in magnitudine collocent. Quapropter hæc nomina vnius & eiuſdem Draconis ſynonima eſſe arbitramur. Cælius ſcripſit Ægyptijs Vræum vocari illud animal, quod Græci Baſiliſcum cognominant. Germanicè dicitur Ein Ertz Schlengle. Italicè, & Hiſpanicè Baſiliſco, Gallicè Baſilic.

Nomina hæbraica huius draconis.

DIFFERENTIÆ.

CVM de ſpeciebus huius animantis ſumus inter Authores ſit diſſenſus; horum opiniones examinare operæ prætium eſſe duximus, vt tandem melior, & veritati magis conformis eligatur: quidam tria Baſiliſcorum genera conſtituunt, quorum primum, quod videt accendit, & inflammat, & heliochryſos vocatur, quaſi aureum habens colorem: ſecundus Baſiliſcus dicitur Chryſocephalos, nempè capitis tantùm aurei, & quod videt perterrefacit, & occidit: tertius nuncupatur Hæmatitis, ſanguineũ referens colorẽ, & huius ictu percuſsũ animal confeſtim carnibus nudatur. Has autẽ ſpecies Baſiliſcorum facilè venari traditur, qui ſecum herbã ocymũ detulerit; quæ nugamẽta eſſe opinamur. Ex Authore libri de natura rerum, genus quoddam

Baſi-

A Basiliſci nuncupatur illud, quod ex ouo galli decrepiti generatur. Immò hanc opinionem videtur confirmare Chryſtophorus Encelius alias vir vndequaq; doctiſſimus, qui, in opere de re metallica, duas Basiliſci ſpecies, nempè domeſticam, & ſylueſtrem conſtituit. Inquit enim, quod gallus gallinarum ſylueſtrium, quæ à corylis nomen inuenerunt, roſtrum in os fæmellæ inſerens, ſperma, more viperarum, infundit. Hinc q; credibile eſſe arbitratur, quòd Aucupes, & venatores de ſylueſtribus gallis referunt; nimirum hos gallinarum ſylueſtrium gallos ſenectute confectos, oua, ritu fæmellæ, eniti, quæ poſtea excludunt Bufones, indeq; Baſiliſci ſylueſtres prodeunt: quemadmodum ex ouo galli gallinacei annoſi, per rubetam, Baſiliſcus domeſticus excluditur; quæ omnia ineptias pueriles, & fabulas auiles eſſe arbitramur. *L. 3. c. 54.* *Baſiliſcus ſylueſtris, quomodo oriatur.*

Lemnius agens de occultis rerum miraculis, narrat multa ſerpentum genera per Germaniæ ſyluas diuagari, creditq; inter hæc aliquam etiam Baſiliſci ſpeciem verſari, quæ non adeò exitiali veneno ſit imbuta, quemadmodum prædicant de illa ſpecie, quæ in Regionibus Africæ nidulatur. Teſtantur quidem Scriptores fide digni quoddam a- *Lib. 4.*

B ſiliſci genus ſylueſtre in Saxonia paſſim conſpici capite acuminato, colore flauo, longitudine dodrantali, craſſitudine enormi, aluo maculoſa, candidis punctis inſignita, tergore cæruleo, cauda turbinata, atq; incurua, rictu, pro corporea mole, immenſo. Hoc autem Draconis genus an ad Baſiliſcos referẽdum ſit, Lemnius pronunciare nõ audet: ſolùm addit, quòd Agricolæ illarum Regionum non impunè illis ſe opponerent, quoniam intrepidè fuſtibus, & ruſticis inſtrumentis eos adoriuntur, & nulla halitus contagione percepta conficiunt. *Genus Baſiliſci ſylueſtris in Saxonia.*

Recitat etiam Cardanus, quôd circulator quidam Serpentem, in macerijs domus dirutæ Mediolani inuentum, ſeruabat; qui caput oui magnitudine, & pro ratione corporis prægrande habebat, dentes in vtraq; mandibula viperinos, corpore, & forma ſtellioni ſimili. Pedes illi inerant duo, cruraq; breuia: vnde conſtabat non ſatis proportionatum animal à natura fuiſſe fabricatum, cum longitudini corporeæ quatuor pedes neceſſarij fuiſſent. Tales pedes erant magni, & vngulis veluti felium muniti. Cauda longitudinem totius animalis adæquabat, cuius extremitas tubere capiti ſtelionis æquali

C erat prædita. Cardanus ex genere Baſiliſci hunc fuiſſe credidit: ſiquidem dum ſtabat gallo ſimilis eſſe videbatur, niſi quod corio, & non plumis tegebatur, aliſque carebat. Deniq; in volumine de Oſtentis obſeruatur icon cuiuſdã Baſiliſci in ſolitudinibus Africæ ſtabulantis; quæ quoniam eſt figura animaduerſione digna, diciturq; animal ſibilo, halitu, & contactu cæteras animantes necare, herbaſq; exſiccare; libuit ante legentium oculos talem iconem repræſentare. *Draco repertus in Macerijs domus dirutæ.*

Baſiliſcus in ſolitudine Africæ viuens.

D

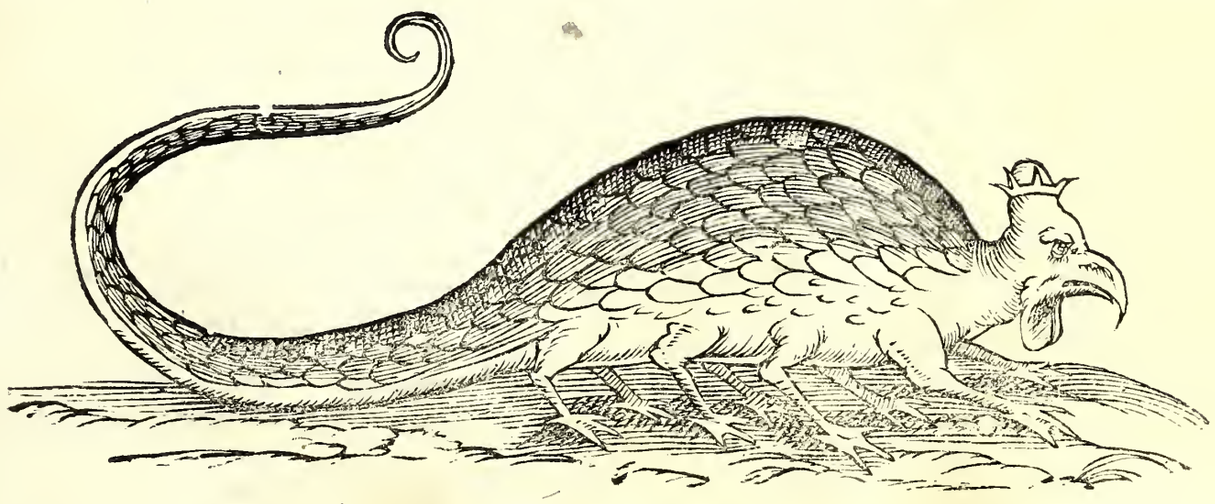

E

DESCRIPTIO.

Lib. 10. de ſimp. med. fac. cap. 1.

GALENVS in libro de Theriaca ad Piſonem (ſi tamen liber hic tanto Authori eſt adſcribẽdus) Baſiliſcum belluam ſubflauam, triplici frontis apice decoratam, viſu, & ſibilo homines, & Feras perimentem deſcribebat. Alibi tamen Galenus ſcriptum reliquit, ſe Baſiliſci hiſtoriam omnino comprobare non poſſe: propterea quòd ei hanc beſtiam intueri nunquam licuerit; addiditq; ſi vera ſunt, quæ de illo referuntur, accedentem ad hoc animal maximum vitæ periculum incurrere. Clariſſimus Mercurialis fatetur, dnm apud Maximilianum Imperatorem eſſet, cadauer Baſiliſci in theſauro tanti Principis reconditum obſeruaſſe. Verùm animaduertendum eſt, quòd Impoſtores ſæpè ſæpiùs ex paruis rais exſiccatis Feram effingunt, & pro cadauere Baſiliſci circumferunt; necnon Principibus tanquam inſigne munus offerunt. Hoc in loco F iconem beſtiæ huius generis, pronè, & ſupinè delineatæ, exhibemus; qua admodum Reuerendus Pater Raphael Caſtellius Ieſuita Bononienſis, Illuſtriſſimum Dominum Octauianum Zambeccarium munerauit, qui, anno milleſſimo ſexcenteſimo trigeſimo ſexto, menſibus Septembris, & Octobris in dignitate Vexilliferi Iuſtitiæ conſtitutus, ad locupletandum rerum varietate publicum Muſæum, ibidem in pyxide ſeruari mandauit.

Baſiliſcus ex Raia eleganter concinnatus.

Baſiliſcus ex Raia effictus pronè, & ſupinè pictus.

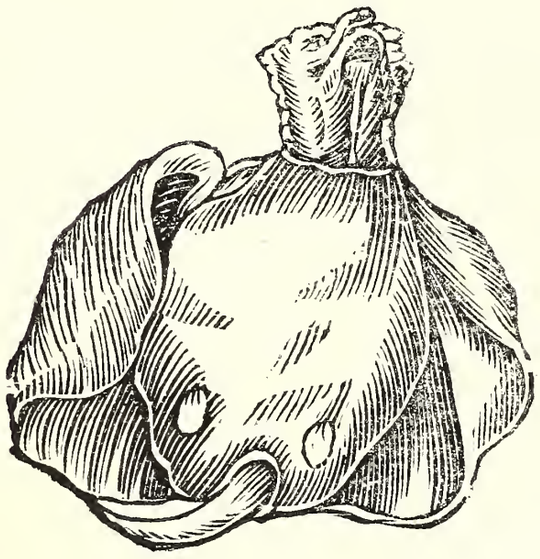

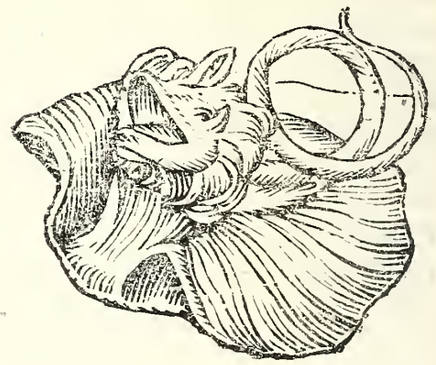

G

H

Auicennas hanc Feram delineat, cum capite valdè acuto, oculis admodum rubentibus, & colore corporis ad nigredinem, & flauitiem vergente. Plinius Baſiliſci longitudi-
L. 8. c. 21. nem duodecim digitorum conſtituit, & maculam candidam tanquam ſingulare diadema capiti animalis aſſignat. Greuinus nixus fortè verbis Nicandri, Baſiliſco longitudinem trium palmorum, corpus flauum, caput acutum, tri buſq; eminentijs inſignitum attribuit, quoniam Nicander ſic cecinit.

Nunc modicum, & dominum ſerpentum perſpice regem,
Eminet argutum caput, eſt flauo ipſe colore,

Et

A *Et tribus extenso porrectus corpore palmis.*

Encelius autem descriptionem huius animalis sic assignat. In Marchia, & in Ditione Abbatis Zinnenzis, propè vrbem Luckenualdam, talem contigit conspicari Draconem à pastore interfectum (illis enim in syluis magna gallinarum syluestrium copia versatur) Serpens erat acuti capitis, flaui coloris, tres palmos longus, & valdè crassus, cauda in latus turbinata, aluo notis candidis distincta, tergore ad colorem cyaneum tendente, & tandem ore magno in comparatione ad reliquum corpus. Pastor retulit illum vesci ranis, serpentibus, & animantibus cuiuscumq; generis, exceptis gallinis syluestribus, quarum de progenie natus esse creditur. Narrauit quoq; circa paludes diuagari, lacte delectari; ideoq; ictu venenato sæpè vaccas interimit. Quamobrem ex verbis Encelij colligenda est forma, & descriptio Basiliſci, quam Nicander delineauit. *Lib. 3. de re metal. c. 54*

Descriptio basiliſci syluestris ex mente Encelij.

Alij authores tradunt Basiliſcum, præter illam capitis maculam, alis, etiam esse fulcitum, sed adeò exiguis, vt à terra vix eleuari possit: nituntur fortè authoritati Isaiæ, qui Reguli volantis meminit; sed adnotandum est, multos Dracones, vt exponetur suo B loco, præter Basiliſcum, alis munitos volare posse. Itaq; Greuinus vir vndequaque doctissimus multa, quæ de moribus, & descriptione Basiliſci à variis scribuntur Authoribus, vanissima commenta esse opinatur; nixus verbis Nicandri, qui virus huius Draconis tam exitiosum non prædicat: cum tamen Poetæ sæpè numero fabellis opera sua ditare soleant. Nihilominus non audet affirmare nullos prorsus esse Basiliſcos, existimat quidem minus pernicioſos illis, quorum mores ab Authoribus describuntur. Immò exhibet iconem Serpentis, seu Draconis, quam hic damus, cuius naturam inter cæteros Dracones pernicioſissimam celebrat. *Cap. 14. Li. 1. de venen. c. 20.*

Pernicioſa serpentis natura.

GRESSVS, ET LOCVS.

C HIC Draco dum graditur, non multiplici flexu vtitur, sed anteriorem corporis partem attollit, vt erectus incedere videatur: quapropter ingressu à posteriori tantummodo parte adminiculatur.

Locus natalis huius Feræ, iuxta varias Authorum opiniones, varius etiam constituitur. Etenim Aelianus Africam proprium Basiliſci locum prædicat. Et Textor Africę tantùm solitudines ab hac bestia coli autumat. Non igitur à recto tramite declinabit Reusnerus, si in Paradiſo poetico Libyam Basiliſci Regionem decantabit. *Locus natalis Basiliſci qualis.*

Natus in ardenti Lybiæ Basiliſcus arena,
Vulnerat aſpectu, luminibuſq; necat.

Auicennas retulit hunc Draconem in terra Atorch, fortè Turcarum, necnon in Nubia multiplicari. Verumtamen, si fides Plinio est adhibenda, hæ bestiæ venenatæ in Cyrenaica Prouincia generantur. *L. 8. c. 21.*

ANTIPATHIA.

D NVLLVM est animal, in hoc terrarum orbe, quòd Basiliſcum odio pluſquam vatiniano non insectetur, neq; aduersus ipsum præliari audeat; præter Mustelam, quæ esurutæ munita illum adoritur, atq, extra latebras, in quibus nidulatur, pertractum conterit: postea nisi mustela, debellato Basiliſco, tuta denuò se reficeret, proculdubio, iuxta Lemnij sententiam, aeris ambientis contagione periret. Aelianus addit galli quoq; præsentiam Basiliſco esse metui: immò canentem audiens gallum pauore concussus fugit, & paulò post moritur. Tradit etiam hanc antipathiam itinerantibus per Africam non esse incognitam: quandoquidem gallum itineris comitem secum deferunt, vt pestilens Basiliſci virus arceant. Notum quidem est gallum, & præcipuè album à Leone formidari; idq; ob speciei contrarietatem contingere multi asseuerant. Verùm Albertus Magnus oppositæ fuit sententiæ; scripsit enim Leonem aspectu galli tanquam Basiliſco similis perterrefieri: cum hoc animal cunctis Feris metum incutiat, & sibilo, vt notat Plinius, cæteros quoq; Dracones enecet. *Mustela Basiliſcum superat.*

Gallus timetur ab hoc serpente.

Baſiliſcus, ſiue regulus Greuini.

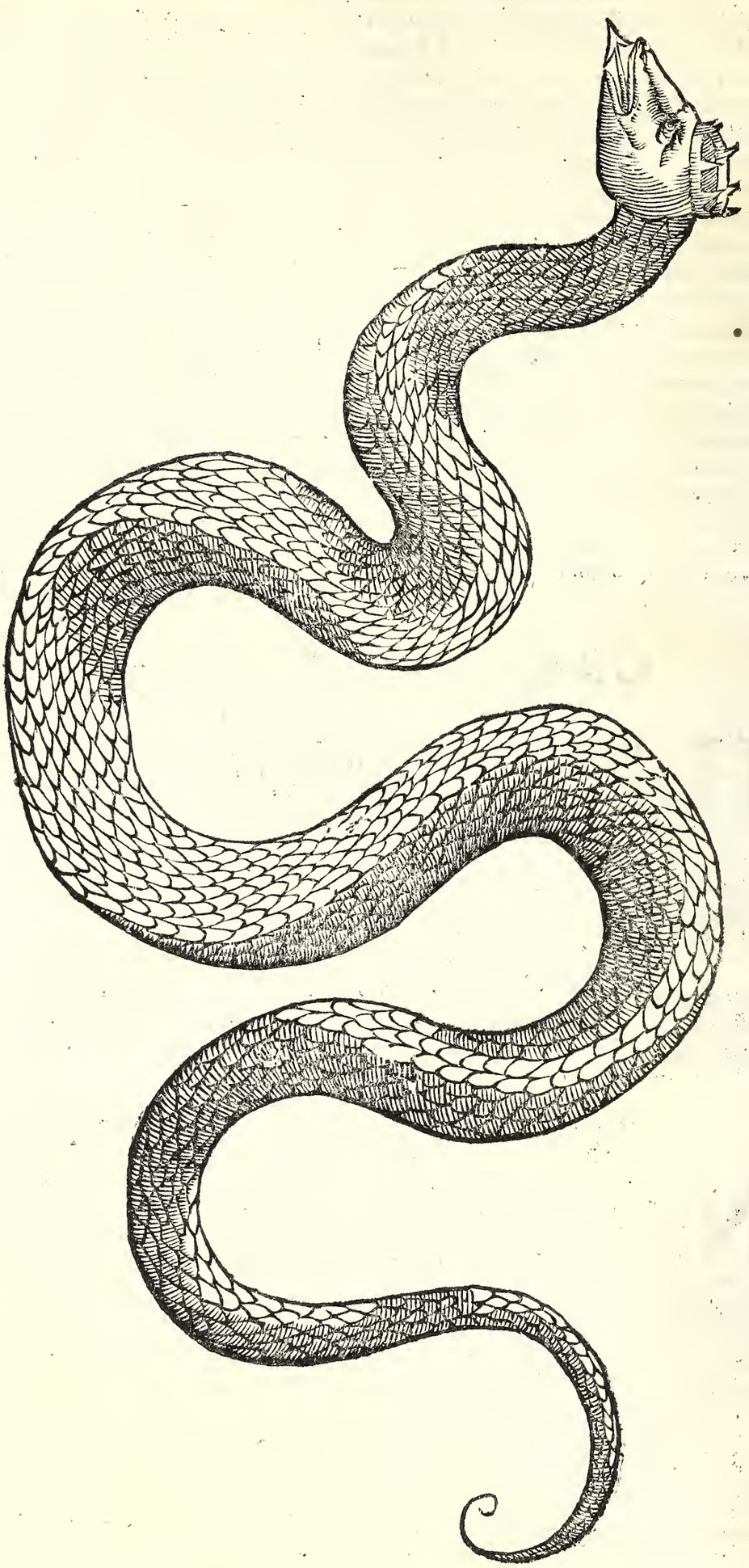

A Sed aliud magis admirandum narrat Solinus; nimirum cæteras Feras ad Basiliſci cadauer tanquam lethifero veneno redundans non accedere. Quocirca Pergameni, ex eodem Solino, reliquias huius animalis magna pecuniarum quantitate emerunt, vt in reticulò aureo ad Apollinis templum ſuſpenſæ exercitium aranearum impedirent, atq; alites intrò volantes arcerent. In templo etiam Dianæ Baſiliſci corium olim fuiſſe ſuſpenſum referunt, qua de cauſa nulla hirundo intrò volare audebat. Ideo domicilia puluere huius animalis aſperſa ab aranearum telis tuta eſſe teſtantur. Itaq; antipathiam huius Draconis, cum alijs Feris, & animantibus, nec non prauas huius beſtiæ qualitates Georgius Pictorius, in Lerna Malorum, elegantiſſimè explicauit his verſibus.

Basiliſci cadauer in tẽplis ſpeciũ ad quid.

Rex eſt Serpentum Baſiliſcus, quem modò vincunt
Muſtela inſultus, ſæuaq; bella Feræ:
Lernæum vermem Baſiliſcum ſæda Cyrene
Producit cunctis maximè perniciem;
Et naſci ex ouo galli, ſi credere fas eſt
B *Decrepiti, in ſimo, Sole nitente docent.*
Sed quoniam olfactu lædit, viſuq; Ferarum
Omne genus, credas, nulla tenere bona.

GENERATIO.

In l. de rer. propr.

MONIMENTIS mandauit Bartholomæus cognomento Anglicus, oua Aſpidum parua, viſcoſa, fætida, venenoſa, ſimulq; filamentis quibuſdam conglobata eſſe; quæ à rubeta, vel ab alio venenoſo animali fota, vermem procreãt, qui viſu, & halitu primo fouentem, deinde cæteras etiam animantes extinguit. Oua Ibidum ab Aegyptijs paſſim frangi traduntur: propterea quòd apud illos (referente Pierio) inualuit opinio Baſiliſcum ex ouo ibidis aliquando emergere poſſe: cum hæc auis omniuora ſit, & ſerpentum, necnon venenatorum animalium omne genus abligurìat. Præterea Vulgus in tota Europa alia opinione imbutum eſt, vt ex ouo galli decrepiti Baſiliſcus prodeat. Cum Albertus ſcripſerit ab ouo galli in lætamine ſepulto tandem baſiliſcum proſilire, qui figura gallo prorſus eſt ſimilis, præter caudam, quæ ſerpentem penitùs æmulatur; ſed hoc fabuloſum eſſe arbitramur. Solùm ponderandum eſt an fimi calore ab ouo gallinę animal excludi poſſit, quod negare non audemus; quandoquidem experientia conſtat apud Aegyptios populos, oua in furnis temperato calefactis calore, breuiſſimo temporis ſpatio prolem dare: immò ex ouo in ſinu mulieris delato tandem pullum emerſiſſe intelleximus.

Li. 4. de occult. rer. mira.

Hoc autem de ouo galli an commentitium ſit, Lemnius pronunciare non audet; cum intellexerit duos annoſos gallos in Ciuitate Zinzea, atq; in ambitu huius Inſulæ, fuſtibus etiam percuſſos ab incubatu abigi minimè potuiſſe, ſed quoniam ciues hanc conceperunt opinionem, ex tali ouo Baſiliſcum tandem erumpere, ouo contrito, gallum ſtrangularunt. Hic autem duo inquirenda neceſſariò eſſe videntur. Primum eſt
D an gallus gallinaceus aliquando ouum enitatur, & deinde an ex illo Baſiliſcum excludat.

Galli duo decrepiti ab incubatu oui abigi non potuerunt.

Quoad primum, gallus ſenio confectus, nempè circa ſeptimum, nonum, vel ad ſummum, circa decimum quartum annum, pro maiori, vel minori virium imbecillitate, æſtiuis menſibus, & exoriente canicula, ouum parere perhibetur, quod eſt formæ orbicularis, inſtar oui columbini, coloris flaui, ſeu liuidi, & verſicoloris. Tacemus modò quòd à viris non plebeis nobis allatum fuit ouum prædictæ formæ, quod galli eſſe dicebatur; quo fracto, nihil niſi albumen cum pauca materia flaueſcente obſeruabatur, & adhuc eius putamen in publico ſeruatur Muſeo. Intelleximus autem in celeberrimo Muſæo Ferrantis Imperati Pharmacopolæ Neapolitani, ouum huius generis oblongum videri. Alij ſcriptum reliquerunt ouum galli teſta carere, & pelle adeò dura eſſe tectum, vt fortiſſimis etiam ictibus reſiſtat; quòd planè fabuloſum eſſe arbitramur.

Oui galli qualitates, & conditiones.

Ouum galli in Muſeo Imperati.

Poſſumus quidem adduci, vt credamus, gallum decrepitum, ouum ex ſemine putrefacto, vel ex humorum colluuie conflatum eniti, quod careat putamine, & tenui tantummo-

tummodo pelle tegatur, quale fuit illud natum Regij, anno Domini Milleſimo ſexcẽteſimo vigeſimo octauo, cuius genuinam iconem illinc ad nos detulit D. Antonius Mirãdula Canonicus Regularis Sancti Saluatoris, & Abbas S. Mariæ Rheni, qui alias varijs etiam rebus exoticis hoc publicum Bononienſe Muſæum locupletauit; retuliteq; diſrupta huius oui pelle, excrementum pituitoſum, veluti ſemen corruptũ intus fuiſſe obſeruatum. Quamobrem, in gratiam lectoris, iconem incidi curauimus, vnà cum alio ouo orbicularis formæ duro putamine munito, & pro ouo galli donato, quod à gallo fuiſſe editum nobis minimè perſuadere poſſumus, neq; iurantibus etiam crederemus: quandoquidem ouum integrum, & perfectum in matrice tantummodo producitur, qua galli carent: præterquamquòd id dogmatibus Philoſophorum, & Medicorum reluctaretur.

Ouum galli natum Regij anno 1628.

1 Ouum galli natum Regij Anno 1628. cuius Iconem ad nos detulit D. Antonius Mirandula Canon. Reg. S. Saluatoris, & Abbas S. Mariæ Rheni.

1

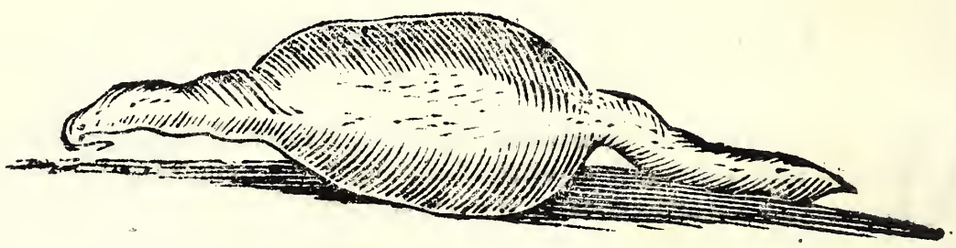

2 Ouum galli putatum, cuius putamen ſeruatur in Muſæo Illuſtriſs. Senatus Bononienſis.

2

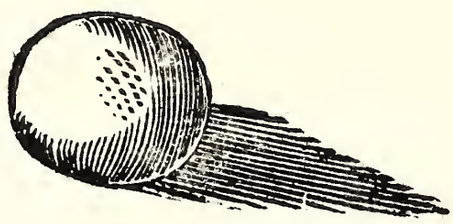

Quoad ſecundum, cum non ſit negandum, gallum in vltimo ſenio, quando nõ amplius congreditur, quid ouo ſimile ex putredine intus conglobata concipere, neceſſe etiam erit inueſtigare, an huiuſmodi materia ouo nuncupata, aliquod animal emergere poſſit. Lemnius in libro quarto de occultis rerum miraculis, putat ex hac materia, & ex calore galli fouentis virulentam inde beſtiam prodire poſſe, quam nomine Baſiliſci cognominant; cum alioquin Baſiliſcus ſit Serpentis, vel Draconis genus Atricę, & alijs Regionibus calidioribus familiare: immò ſuam roborat opinionem generatione vermium, qui in humanis inteſtinis ex putredine humorum, & benefitio caloris produeuntur: præterquamquòd Curculiones, in tritico, & teredines in ligno, caloris, & ambientis aeris ope, animantur: pariter ex huiuſmodi galli ouo, aut vermis, aut animal alterius generis venenatum procreabitur.

Opinio Lẽnij circa generationem Baſiliſci.

Cæterùm, quoad ouum galli ſylueſtris, ex quo Encelius Baſiliſcum ſylueſtrẽ emergere tradebat, id credet, qui volet, nos enim volumus dem apud ipſum manere: ſiquidem

A dem nemo tam disertus nobis persuadere poterit animalia ore concipere, vt ipse retulit, & ex ouis auium Dracones erumpere. Quamobrem Matthiolus in Commentarijs ad Dioscoridem, tot opiniones circa naturam huius animalis ponderans, hanc historiam penitus fabulosam esse credidit, & præcipuè cum Dioscorides nihil de Basilisco proprio marte conscripserit; nam assertorum Authorem Erasistratum citauit. Et quando Hermes Basiliscum in fimo generari docuit, non de Basilisco Dracone (teste Alberto) sed de Elixire metalla transmutante verba fecit. Item, quoniam in antris subterraneis hoc animal ferè semper morari tradiderunt; multos, curiositatis gratia, illuc ingredientes, halitu huius bestiæ, perijsse retulerunt. Lemnius igitur iure optimo putat, id potius graueolentiæ, & fœtori horum locorum, quam halitui alicuius animantis attribuendum esse: namq; in prædictis specubus, spiritu intercepto, homines suffocantur.

L. 6. c. vlt.

Opinio Dioſc. circa Baſiliſcum.

Itaq; ex hactenus enarratis, cuiq; coniectamus esse exploratissimum, neq; à gallo, ob defectum veri, ouum perfectum procreari, neq; ex illo Basiliscum produci posse. Refert quidem Ioannes Baptista Porta, in Magia naturali, animal visu, & tactu nocens ex
B ouo fœcundæ gallinæ generari posse; dum quis fœcunda oua in scrobe plena Serpentum tabe, arsenico, alijsq; huius generis venenis, per aliquod temporis spatium, merserit. Sed cauendum esse admonet, ne qui hoc animal producere tentat, maximum in se patiat detrimentum. Huic tamen opinioni minimè assentimur.

Opinio Io. Bap. Portæ circa originem Baſiliſci.

NATVRA VENENI BASILISCI.

C LITTERARIA Veterum monimenta personant, Basiliscum esse animal adeo exitiosum, vt intuitu, sibilo, halitu, & tandem tactu non solum homines, sed cæteras etiam animantes perimat. Quapropter Plinius naturam huius Draconis cum malignis moribus Catoblepæ penitus conuenire asseuerauit. Hinc viri non vulgariter eruditi Catoblepam à Basilisco haudquaquam discrepare tradiderunt.

Li. 8. c. 21.

Quoad visionem Basilisci attinet, diuulgauit Plinius, solo aspectu huius Feræ, homines, & cæteras animantes venenari: cum hæc intuens in aliquem, radio visionis, virus eiaculetur, & vitam adimat. Hinc Matthiolus in commentarijs ad Dioscoridem, colligit historiam huius bestiæ prorsus esse fabulosam, quia non potest imaginari, quomodo factum sit vt primi, qui hoc animal viderint, & obseruauerint, non perierint; & potissimum, cum quoad molem corpoream, sit paruum, quod non eminus, sed cominus pro illius perfecta cognitione, & descriptione inspiciendum erat. Quamobrem Matthiolus hunc Draconem, ritu aliorum, morsu tantùm, non autem intuitu interimere arbitratus est. Immò magis, atq; magis suam stabiliuit sententiam; cum Erasistratus apud Dioscoridem, non veneni oculorum, sed morsus tantùm venenati meminerit.

Li. 6. c. vlt.

Rationes Matthioli aduersus Baſiliſcum.

Non est tamen negandum à spiritibus manantibus ab oculo venenati animalis ma-
D lam impressionem in oculo hominis, vel alterius animantis non posse fieri: quandoquidem ex prauo aspectu, spiritus oculorum corrumpuntur, quibus infectis, cætera quoq; destruuntur, cum in corpore humano consensus vnus, & conspirantia sint omnia. Præterquamquòd meminimus in Historia quadrupedum digitatorum scripsisse, quamdam rubetæ speciem tanta redundare malignitate, vt eam intuentis facies insigni pallore suffundatur. His addamus, quòd mulieres mensibus laborantes, spiritus habent inquinatos, & propterea, ex mente Aristotelis, in speculum intuentes, illud vitiant. Pariter infantes à quibusdam vetulis pertractati facilè in tabem incidunt, non solum ob fœtentem oris halitum, qui in delicatos infantium pulmones penetrat, sed etiam ob inquinatos oculorum spiritus, qui in tenellis puerorum carnibus facillimè imprimuntur: idcircò non errauit Ficinus, quando promulgauit pueros à muliere annosa, aut mensibus laborante contrectatos infici posse. Hoc autem omnibus petspectissimum esse debet in opthalmia: nam lippiens in aliquem sepè intuens, eumdem morbum ei communicat. Quare de hoc Ouidius iure sic canebat.

Intuitus oculorum aliquando nocuus.

Rubetæ maligna ſpecies.

Halitus, & intuitus vetularum pernicioſus.

Cum

Cum ſpectant oculi lippum læduntur, & ipſi, E
Multaq; corporibus tranſitione nocent.

Magna enim eſt vis oculorum, & ſpirituum excellentia, quæ alteri communicata, per totum corpus illicò diſſeminatur. Etenim Marſilius Ficinus in Commentarijs ad Sympoſium Platonis, de amatoria faſcinatione verba faciens, prudenter ſcribebat ſanguinem iuuenum clarum, ſubtilem, & calidum eſſe, conſequenterq; viſionis radios eiuſdem naturæ procreare, qui ab oculis egredientes, & conſpecti hominis luminibus communicati, & reliquis humoribus permixti eumdem affectum, & effectum in conſpecto procreant. Id clarè expreſſit Ouidius, canens.

Aſpectus oculorum quid præſtet.

Perq; tuos oculos, quirapuere meos.

Quapropter Apuleius ad rem hæc verba protulit. Doloris mei cauſa, & præſidium ex te proficiſcuntur; iſti enim oculi tui per meos oculos ad intima vſque præcordia delapſi, penitioribus medullis communicarunt incendium. Id totum carminibus gallicis olim explicauit Greuinus, quæ latinè ſic ſonant.

Crudelis, quid feciſti? quid feciſti inimica? F
An non humorem è tuis oculis exire vidi
Clarum, & igneum, ſubtilem, & ſuauem;
Qui eodem temporis momento vitam auferre mihi voluit?
Sanguinem habeo feruidum, & faciem pallidam,
Cor habeo incineratum, & corpus languidum;
Et perinde ac ſi malum eſſet contagioſum,
In me totum furorem ſuum relaxauit;
Et ſicut clarus erat, ita miſeri ſpiritus mei,
Subitò, & facilè capti fuerunt;
Et ſicut calidus erat, robur ſuum accendit,
Et quia ſubtilis erat, in cor meum ingreſſus eſt,
Hinc in vniuerſum corpus.

Hoc igitur euitare incommodum docuit D. Lucia flos, & ornamentum virginitatis, quæ perpendens ſuæ virginitati, ob oculos periculum imminere, ad reprimendam in- G
ſanam Tyranni libidinem, eos eruit, & ad Tyrannum, hoc dicto, miſit Scito nihil amplius in me ſupereſſe, quò à te iniuriam mihi timeam. Iuxta illud Euangelij. *Si oculus ſcandalizat te, erue eum, & proyce abs te.* Vnde colligere poteſt lector, ab oculis etiam veneficam vim prodire poſſe. Reliquum eſt, vt ad halitum huius animalis ponderandum accedamus, qui lethifero vapore aerem ambientem inquinare dicitur, & ex Rudio, pleraq; animantium genera interficit. Neque hoc recedit à veritate; confirmant enim aſſertum illi Draconcs, quorum Ariſtotele, in libro de proprietatibus elemẽtorum meminit, qui aerem ambientem venenoſo halitu ita inficiebant, vt itinerantes per vicina loca interirent. In confirmationem addamus, quod Natio Thebiorum peſtilenti halitu fuit notiſſima, quo non ſolum interimendi animantes vim poſſidebat, verùm quoq; eorum præſentia ſatis ſummoperè nocua eſſe ferebatur.

L.2. de Venen. ca. 20.

Natio Thebiorũ qualis.

Præterea ſibilum huius Draconis animantes necantem admirari nõ debemus: ſiquidem narrat Lemnius, quod veluti lupus obuijs vocem adimit, & vaporis contagione raucedinem affert; ita Baſiliſcus ſibilans, flatu oris emiſſo, tanquam acuto iaculo, remo- H
tiores quoq; beſtias ferit. Ideo Lucanus ad rem canebat.

Li. 4. de occult. rer. mir.

Li. 9. Pharſal.

Sibilaq; effundens cunctas terrentia pelles
Ante venena nocens latè ſibi ſubmouet omne
Vulgus, & in vacua regnat Baſiliſcus arena.

Cum Baſiliſcus intuitu, halitu, & ſibilo cætera animantia necare dicatur; nonnulli in hanc venerunt ſententiam, huius Feræ venenum in capite tantummodo reſidere: cum tamen Priſcorum aſſertis conſtet, totum Baſiliſci corpus veneno redundare: nam, ex Andromacho, quæcumq; beſtia portionem illius cadaueris guſtauerit, repentinum incutit interitum. Quade cauſa nulla reptilia, neq; etiam alites ad huiuſmodi cadauer, ſiue ad hominem tali veneno necatum accedere audent, canit igitur Nicander in Theriacis hunc in modum.

Venenũ Baſiliſci vbi.

Nullæ etiam volucres, quæ fada cadauera paſcunt,
Sic occiſum hominem tangunt, vt vultur, & omnes

Huic

A *Huic similes aliæ, pluuiæ quoq; nuncius auis*
Coruus, nec quæcumq; feræ per deuia lustra
Degunt, è tali capiunt sibi pabula carne.
Tam teter vacuas odor hinc exhalat in auras,
Atq; propinquantes penetrant non segniter artus:
Sin cogente fame veniens approximet ales,
Tristia fata refert, certamq; ex aere mortem.

Prædictis addit Galenus, in libro de Theriaca ad Pisonem, hoc animal esse adeo perniciosum, vt nullum reptiliũ genus cauernas specubus Basiliſci proximas fabricet: cum eius antra (teste Rudio) facilè dignoscantur; quoniam herbæ vbiq; sponte crescentes, circa specus orificium, corruptæ, atq; aridæ semper conspiciuntur Auicennas quoq; huius proprietatis haudquaquam ignarus fuit, dum narrat hoc Draconis genus eminus, virga leuiter contactum, venenato vapore secus baculum, vel virgam ad manum vsq; tangentis penetrante hominem extinguere: quamobrem Lucanus mortem Mauri militis hasta Basiliscum transfigentis talem fuisse memorat his versibus. *L. 2. de venen. c. 5.* *Venenum Basiliſci penetrat.*

B *Quid prodest miseri Basiliscus cuspide Mauri*
Transactus? velox currit per tela venenum,
Inuaditq; manum.

SIGNA VENENI BASILISCI.

HOC cunctis ab ouo ad mala vsq; compertum esse debet, scilicet nulla signa ab illis authoribus proposita fuisse, qui Basiliscum visu, sibilo, & halitu pernicioſissimũ animal constituerunt: cum, ex mente Auicennæ, pereat etiam qui C cadaueri appropinquat; ideoq; cum repentinum interitum hæc bestia afferat, Ætius, & signa, & remedia veneni in medium afferre superfluum esse existimauit. Illi autem authores, qui Basiliscum speciẽ Draconis Africę non tanta præditũ maleficentia iudicarunt, quantã cæteri prædicarunt, varia symptomata morsus huius Feræ assignarunt. In primis Isidorus regulos, sicuti scorpiones arentia quæq; sectari scripsit, & postquam ad aquas venerint, & aliquem momorderint, ipsum hydrophobum, & lymphaticum reddunt. Iorach verò intuitu quoq; Basiliſci hominem hydrope corripi testatus est. *Anim. permicioſiſſimum.*

Itaq; tria præcipua erunt symptomata, quæ morsum huius animantis concomitantur: primum est inflammatio totius corporis, quæ à violento calore per omnes venas, & arterias disseminato emergit, indeq; citam putredinem contrahit. Secundum symptoma assignat Erasistratus apud Dioscoridem, nempè vulnus morsu Basiliſci inflictũ illicò flauum reddi: quemadmodum in morsu etiam aliarum Ferarum quandoq; contingere solet: id autem inde oritur, quoniam sanguis tenuior redditus, atq; putrescens in bilem facillimè transmutatur. Tertium symptoma, authore Actio, est de fluuiu n— D pilorum, quod contingit ob quamdam veneni portionem, quæ malitia sua radices pilorum exedit. Nicander quoq; nonnullorum meminit symptomatum huius morsus, dum cecinit. *Primũ symptoma. Li. 6. c. 55.* *Secundum symptoma.* *Tertium symptoma.*

Quod ferit hic multo corpus succenditur igne,
A membris resoluta suis caro defluit, & fit
Lurida, & obscuro nigrescit opaca colore.

Non defuerunt tandem authores, qui scriptum relinquerunt, venenum Basiliſci à veneno Ceraſtis non esse admodum dissimile; quocirca eadem quoq; præsidia commendarunt.

PRÆ-

PRÆSIDIA VENENI BASILISCI.

CVM abierit in ora vulgi, veneficam Baſiliſci vim in oculis potiſſimùm reſidere multi authores tradiderunt, & præcipuè Dinothus in Aduerſarijs, homine, ſpeculis munitos in ſolitudines ingredi, vt virus huius Draconis per ſpeculum in authorem reflectatur, & ſubinde pereat. Hoc autem nugamentum eſſe opinamur; quandoquidem venenum cum ſit naturæ Baſilici conforme, in authorem etiam reciprocatum, nullum ei afferret detrimentum. Ereſiſtratus igitur apud Dioſcoridem, qui naturam huius Draconis ab aliorum moribus non valdè diſcrepantem eſſe putauit, drachmam caſtorei, & ſuccum papaueris, ad tale virus profligandum præſcripſit. Quibus verbis nixus fortè Auicennas hæc verba protulit: ſi venenum Baſiliſci curationem expoſtulat, proculdubiò caſtoreum, & papauer conueniunt.

Vſus ſpeculorum in venatione Baſiliſci.

Remedia Ereſiſtrati.

Actuarius autem admonet dandam eſſe operam, vt, prius quàm itinerantes in ſolitudinem ab huiuſmodi beſtijs frequentatam ingrediantur, medicamentis, & antidotis vtantur, quæ veneficam vim exterminare poſſint. Plinius, cum prius ſcripſerit Baſiliſcum muſtela impugnari, eius cinerem aduerſus venenum huius Feræ extollit. Immo addit muſtelis in antra Baſiliſcorum immiſſis, eos perire, quæ antra ab herbis circa orificium arefactis cognoſcuntur. Hoc autem non omninò fabuloſum eſſe opinamur: quandoquidem inter nuperos authores Carolus Cluſius vir fide dignus memorans lignum colubrinum aduerſus venenum, & præcipuè contra ictus Serpentum commendatum ſcripſit in Zeilam inſula verſari quoddam Serpentis genus coronatum, ſeu eleganti diademate inſignitum, & maximè noxiũ, quod Luſitani *Cobras de capelo* vocitant; nos regulum diceremus; & ibi quoq; genus animalis magnitudine Viuerræ, ſeu Muſtelæ prædicto Draconi inimiciſſimum diuagari. Id autem non prius cum regulo præliatur, quàm radicem ligni colubrini illic frequentem comederit. Immò incolæ, hac obſeruatione, virtutem ligni colubrini aduerſus venena compererunt. Addunt alij gallum veneno Baſiliſci reluctari: idque inde cognitum eſſe tradit Porta, quoniam hæc Fera aſpectum, & vocem galli pertimeſcat. Amplius idem author contemplans plantas, quarum ſummitas criſtam æmulatur, veluti horminum, has ad extinguendum virus criſtati Draconis, & potiſſimum Baſiliſci valere opinatus eſt. Deniq; Rudius, in expugnando Baſiliſci veneno, proponit medicamina, quæ alias ictibus aſpidum vtilia prædicauit.

Li. 8. c. 21.

Animal Baſiliſco conſimile.

Li. 1. Exotic. c. 44.

Li. 7. Phyt. 6. 11.

L. 3. de venen. c. vlt.

ALLEGORICA, ET MORALIA.

CVM in ſacris litteris Baſiliſcus aliquando pro Antichriſto, quem Iudæi pro Meſſia ſunt ſuſcepturi, quandoq; pro Dæmone, & pro quocumq; peccante allegoricè intelligatur. Attamen non erit ab re Feram hanc Antichriſto aſſimilare. Etenim Baſiliſcus macula quadam candida, tanquam Draconum Rex coronatur, intuitu, & ſibilo cæteras necat animantes, plantas circumiacentes halitu deſtruit, & exſiccat, erectus incedit, aquas venenat, & tandem à ſola muſtela debellatur. Pari ratione Antichriſtus tanquam Rex inter omnes criminoſos principatum occupabit. Iuxta illud Iob. *Ipſe eſt Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ.* Cæteros Serpentes, nempè alios peccantes ſibilo prauæ doctrinę, & toruo comminationis intuitu interficiet, dũ illos à vera Chriſti fide ſegregabit. Plantas halitu exſiccabit, eius aſſeclas fructu boni operis denodans. Erectus incedet, quoniam neglecto hominum fætu, diuinum partum ſibi arrogabit; & tandem aquas venenabit, dum, praua expoſitione, ſenſum ſacræ paginæ corrumpet. Verùm ex altera parte Muſtela nimirum Chriſtus tantùm Draconẽ exterminabit: etenim, iuxta ſententiã Apoſtoli, cum proprio ſpiritu expugnabit, dùm,

Baſiliſcus aſſimilatur Antichriſto.

Cap. 41.

Lib. 2. ad Theſſalon. cap. 2.

cun-

A cunctis videntibus præcipitabitur. Ad rem, infrascripta leguntur carmina, quæ non solùm Antichristi, sed etiam eius præcursorum naturam explanat.

Qui sic defraudant fidei pia dogmata nostræ,
Tunc Antichristo præuia cæstra locant:
Thesauroſq; parant, quibus insatiabilis error
Ad sè prauorum pectora victa trahat.
Conuolitant multi Antichristi signa ferentes,
Qui tentent sacram contaminare fidem.
Abducet fatuos funesta pecunia multos,
Quos Antichristi libera dona trahent.
Adq; ministerium plures mercabitur ille
Tam fœdum nummis, fraudibus, atq; malis.
Sed non durabit longæuo tempore classis
Illa, sed in tumidis fluctibus acta ruet.

B Deinde Basiliscus, vt habetur in Psalmo nonagesimo, Diabolum designat, qui Basiliſci æmulus halitu tentamentorum corda hominum venenat. Verumtamen homo mustela factus, dum maiestatis suæ vexilla cunctis subministrat, facile tanti Basiliſci arrogantiam debellat. Insuper ille, in quem omnia confluxerunt flagitia, à natura Basiliſci non est segregandus; quandoquidem hic oculis inuidiæ iutuens, & sibilo propudioſi dedecoris, in alienam debacchans famam, cunctis exitio esse solet. Item mulier venalem formam passim exhibens, Basiliſci naturam æmulatur, dum castos adolescentes, vnico intuitu, in luxuriam soluens enecat. Quocirca sola mustela esu rutæ munita, nempè vir amarore pœnitentiæ armatus meretricium Basiliſcum superare, & exterminare poterit. Iuxta illud Hieremiæ. *statue tibi speculam, pone tibi amaritudinem, dirige pedes tuos in viam rectam.* Verùm quãuis Basiliſcus viuens venenorum omnium sentina esse feratur: nihilominus eius caduer co nbastu n, amissa venenata facultate, operibus chymicis, necnon metallorum transmutationibus vtilissimum prædicãt Ideò si peccans vocabatur Basiliſcus, is in vnda lethalium criminum viuens, cunctis detrimento esse potest; at si pœnitentia ductus, fiat mundi caduer, & ad vitam æternorum bonorum animum dirigat, cunctis maximo erit emolumento. Hoc manifestarium euasit in Paulo Apostolo, qui scribens ad Galatas, hæc verba protulit. *Viuo ego iam non ego, viuit autem in me Christus.* quoniam euasit vtilissimus, dum prædicationibus peccantem à cõsuetudine ad melioris vitæ rationes reducebat Quamobrẽ veritate n assecutus est Psalmographus canens. *Mutabis eos, & mutabuntur.* Basiliſcus quoq; rectus incedens iure optimo comparatur ad illos, qui fulgore suæ fortunæ, insolenter gloriantur: nam horum animo ita magnus accreuit tumor, vt alios ignobiles, & inscios esse prædicent. Idcircò cum nulla in illis sit propensa in viros litteratos beneuolentia, melioris litteraturę studia in dies collabuntur. Iuxta illud.

Basiliſcus cõparatur Diabolo, & vicissim.

Comparantur peccantes, & meretrices Basiliſco. *Cap. 21.*

Cap. 2.

Superbi arrogantia.

Nobilibus pudor est doctos versare libellos:
Heù iaceris Pallas maret vbiq; comis.
Gloria nulla datur, studiosi præmia nulla,
Incassum studij perditur vsq; labor.

D Neq; Tyrannus hanc Basiliſci similitudinem effugere potest quandoquidem ritu eiusdem animalis, solo oculorum coniectu, nonnullos ad laqueum adigit. Hoc non fuit ignotum Baptistæ Mantuano, qui de Sancto Blasio canens, hæc habet.

Tyrannus potest appellari Basiliſcus.

Maximilianus enim tanta impietate per orbem
Sæuyt, vt sicut visu Basiliscus acuto,
Ore truci, nutuq; homines extinguere posset.

Postremò omnibus in confesso esse debet, quod Basiliſcus, in sacris paginis, nil nisi detrimentum, & iacturam significat: quamobrem Isaias, in hoc sensu hæc scribebat. *Ouа aspidis rumpunt, & telas aranearum texunt, qui comederit de ouis eius morietur, & quod fractum erit, erumpet in regulum.* Rursus, in eodem significatu, legitur hæc sententia in Prouerbijs. *Vinum veluti Serpens mordebit, & veluti regulus dolore afficiet.* Quandoquidem vinum immoderatè hausturn, cunctis semper pernicioſum, & funestum est futurum.

Cap. 59.

Prou. 23.

E

MIRACVLA:

SI res admirabiles de Baſiliſco patratas audire deſideramus, confugiendum erit ad ſcriptores Actionum Sanctorum Patrum, apud quos legimus, quòd vir quidam iuſtus per Eremum ad fontem proficiſcens, Baſiliſcum conſpicatus eſt, & confeſtim, eleuatis in cœlum oculis exclamauit; ò Deus omnipotens, aut mihi, aut iſti de vita decedendum eſt, & illicò Fera ſupra naturæ ordinem extincta eſt. Pariter legitur apud Surium, quòd Sanctus Ioannes Abbas in Pago Tornodorenſi monaſterium ædificabat, quod Reumaus nuncupatur, ſed Monachos aquarum inopia laborantes obſeruans, fortuitò puteum immani profunditate altũ reperit, in quo funeſtus Baſiliſcus deliteſcebat. Quamobrem Sanctus pia precatione Deum omnipotentem verum miraculorum patratorem adiuit: ſicq; Dracone perempto, aquam ita potabilem reddidit, vt deinceps multi Monachi, miraculi, & pietatis ergo, nec non multi ægrotantes, cauſa valetudinis, hauſerint.

Miraculum Sancti Ioãnis Abbatis

F

Contarenus, in libro Antiquitatum Romanarum, ab Honorio primo Pontifice maximo templum ædificatum, & Diuæ Luciæ conſecratum fuiſſe tradidit. Verùm iuxta hanc ſacram ædem in loco concamerato, vt annotat Sigonius, Baſiliſcus exitiale Draconis genus ſtabulabat, cuius halitu Roma, magna lue, diù affecta fuit. At Leo Quartus Pontifex Romanus, tacitis prius in templo precibus Deo omnipotenti allegatis, beſtiam veneficam ſupra vim naturæ extinxit.

Baſiliſcus Romæ extinctus à Leone IV.

HIEROGLYPHICA.

Hieroglyphicum perniciei dimanantis ab optimo conſilio.

G

ÆGYPTII Sacerdotes perniciem aliquam ex optimis dimanãtem conſilijs graphicè expreſſuri, ſimulacro Ibidis, & Baſiliſci vtebantur: quandoquidem vtilitatem immenſam ex hac aue ſalutifera Serpentes vorãte percipiebant; ſed ex ouo huius alitis Baſiliſcum perniciоſiſſimum animal interdum naſci arbitrabantur. Denuò cum relatum ſit Baſiliſcum ſine morſu animalia perimere, Aegyptij hinc alterius Hieroglyphici argumentum deſumpſerunt: ſiquidem ſignificaturi hominem à calumniatoribus malè affectum, & lethalibus delationibus afflictatum, iconem Baſiliſci palam repræſentabant: quoniam non alio ſimulacro calumniantes melius exprimi poſſe crediderunt: cum hi clanculum auribus Principum inſuſurrent, & abſq; vllò morſu palam infixo, homines venenent: quemadmodum Baſiliſcus ſolo aſpectu animalia occidere fertur.

Hierogly. hominis calamitatibus affecti.

Denique Ægyptij ſacerdotes æternitatem indicaturi, Baſiliſcum etiam figurabant: quoniam hanc Feram nullis conſauciari modis, nullaq; ratione exanimari poſſe exiſtimarunt: cum ei tantam ineſſe vim aſſeuerarent, qua non animantia modò, aſpectu, extinguere, ſed vegetantia quoq; exſiccare poſſet.

H

PHRENOSCHEMATA.

IOANNES Baptiſta Pittonus egregius Pictor Vicẽtinus exhibet phrenoſchema Simeonis Thonni Decani Tridenti; in quo effigiatur Baſiliſcus in ſpeculum intuens, cum Dicto. IN AVTHOREM. Hoc enim Inſigni exprimitur homo in alios perditus, & malorum author, qui tandem omnium malorum, & necis cauſam in ſemetipſum machinatur. Subſcripſit igitur carmina Italica huius tenoris.

Il Baſili co che priua, e diuide
Ciaſcun di vita, in cui la viſta gira,
Mentre ſua imago entro lo ſpecchio mira,

Se ſteſ-

A *Se stesso, author de l'altrui morte, uccide.*
Così non sempre à l'empio volgo arride
Fortuna ria, che contra à buon s'adira,
Di cui maluagio à l'altrui danno aspira,
Ma lui co i propri strali fere, e conquide.
E auiui con giustissima ragione,
Si come dir si suole, à tempo, e loco
Ritorna il male, in cui ne fu cagione.
Felice l'huomo è quel, ch'i dico, e poco,
Chi d'amor' è innocente, e paragone:
E tien le pompe, e le ricchezze à gioco.

Alius vir eruditionem habens non vulgarem, vt innueret venustatem cuiuscumq; mulieris tutò conspici posse, dummodò illius oculi diligenter non obseruentur. Effigiauit Basiliscum intuitu enecantem, cũ hoc Dicto italico. PVR CHE GLI OCCHI NON B MIRI. Hoc autem argumentum fortè transcripsit, à Petrarcha, qui infrascriptis versibus italicis, de alio animali verba faciens, canebat hunc in modum.

Pulchritudo mulieris quomodo tutò conspici possit.

Ne l'estremo occidente
Vna fera è soaue, e queta tanto,
Che nulla più; ma pianto,
E doglia, e morte dentro à gl'occhi porta,
Molto conuiene accorta
Esser qual vista mai ver lei si giri,
Pur che gli occhi non miri,
L'altro puosi veder sicuramente.

Hæc autem sentẽtia veritati consona esse videtur, quoniam oculus est naturæ diaphanæ, & solaris, nec non spiritibus redundans, qui facillimè per aliam partem sibi similem penetrare possunt. Huc respexit poeta, quando cecinit.

Aspicias oculos tremulo fulgere micantes,
C *Vt sol in liquida sæpe refulget aqua.*

Perciuallus quoque vir non vulgaris doctrinæ, in suo Insignium libro, meminit cuiusdam ingenioſi iuuenis, qui phrenoschema huius conditionis comperit. Delineauit Basiliſci iconem, cum Dicto italico, E DA GL' OCCHI, E DAL CANTO. Etenim, cum natura Basiliſci sit talis, vt aspectu, & sibilo animantia exanimet: voluit fortè indicare vitandas esse illas mulieres Basiliſci naturam participantes, quæ non modò aspectu, verum quoq; blanditijs verborum hominibus insidiantur.

Basiliscus intuitu, & sibilo necare dicitur.

SIMVLACRA.

IN tanta Religione, apud Ægyptios, Basiliscus olim fuit habitus, vt ex auro dedicaretur. Caput illi accipitrinum addebant, oculosq; eo concinnabant artificio, vt ad libitum claudi, & recludi possent. Itaq; hoc simulacrum aliquando oculis adD apertis præferebant; & tunc vniuersa Aegyptius immensa perfundebatur lætitia, perinde ac si ab oculis diuinis inspiceretur. At quando hoc simulacrum, clausis oculis, in medium afferebant; illicò cuncti mœrore nõ vulgari afficiebantur, & existimantes sibimet ipsis Deos vehementer esse infensos; in obscura penetralia se recipiebant; vt attentius rationem meditarẽtur, qua Deos in iram effusos mitigare possent. Hoc autem simulacrum in tabula Bembea ita habetur: propterea quod ipsi Iouem, authore Plutarcho, spiritum esse dicebant, & nulli animalium vehementiorem spiritum, quàm Basiliſco, consequenterque nulli simulacro magis, quam huic diuinitatis symbolum attribuebant.

Simulacrũ Basiliſci apud Ægyptios quale.

In prima par. Icon.

Ex altera parte Ripa, ad exhibendum Calumniæ simulacrum, vsus est figura mulieris cum fece, & Basiliſco. Hoc enim animal eminus venenat: quemadmodum calumniator, euaginato linguæ gladio, procul etiam lacerat. Rursus dum author in Simulacro Maleuolentiæ, quæ voluptatem ex alterius damno sine emolimẽto percipit, delineauit Anum turpem, passis capillis, cum Basiliſco. Cum maleuolentia, instar Basi-

Calumniæ simulacrum Maleuolentiæ icon.

Contagionis figura. liſci, ſolo venenato aſpectu homines contaminet. Item apud eumdem Ripam in ſimulacro Contagionis, licet intueri iuuenem extenuatum, & pallidum, cum ramo nucis, & Baſiliſco: quoniam hæc beſtia, inter cæteras, viſum, ſibilum, & halitum contagioſum habet. Prꝛterquamquòd cæteræ animantes ad cadauer Baſiliſci, tanquam cadauer animalis contagio extincti minimè accedant.

Poſtremò Ripa, ad demonſtrandam ætatem in genere, pinxit mulierem clamyde verſicolore indutam, cum ſimulacro Solis, & Lunæ, & figura Baſiliſci iuxta latus: cum icon huius Draconis apud Ægyptios æui æterni eſſet hieroglyphicum; namq; cũ hoc animal immortale iudicarent, eius etiam imaginem ex auro fabrefactam ſupra Deorum caput collocabant.

Simulacrũ ætatis.

VSVS.

NVLLVM adeò exitioſum, & miſerabile rerum omnium parens natura procreauit, quod aliquam ſaltem licet minimam boni portionem in ſe non contineat. Etſi poeta canebat.

Nil prodeſt quod non lædere poſsit idem.

Nos viciſſim poſſumus aſſeuerare nil lædere, quod aliqua ex parte prodeſſe nequeat. Idcircò Magi, referente Plinio, ſanguinem Baſiliſci, Saturni ſanguinem appellantes, picis modo cohærentem, & colore cinnabarino clariorem miris laudibus celebrabãt, & pro amuleto ad veneficia, & pro remedio aduerſus diuturnas affectiones prædicabant.

Amuletum ad veneficia.

DE DRACONE PYTHIO. Cap. III.

ÆQVIVOCA.

VT à facilioribus ad difficiliora, & à notioribus ad ignotiora viam ſemper ſternamus: in hoc etiam capite de Dracone pedibus carente tanquam notiori diſſeremus, vt deinceps de ignotioribus, qui pedes, & alas habent, verba faciemus. Ad euitandam igitur ambiguitatem, aduertendum eſt, quòd vocabulum (Python) quo Draco hic deſignatur, pro nomine proprio virorum, locorum, & vrbium vſurpatur. Memoratur in primis à Plutarcho Python Aeneates, qui vnà cum Heraclide, occiſo Cotye Rege, Traciam liberauit. Recitat etiam Aelianus, quòd Alexander dexteritatem Ptolemei habebat ſuſpectam; Arij verò turbulentiam, & Pythonis nouarum rerum ſtudium timebat. Python etiam, ex Athenæo, fuit Orator Byzantinus corporis obeſitate inſignis, qui, orta aliquando inter Byzantios ſeditione, his verbis, ciues ad pacem hortatus eſſe fertur. Videte ò ciues meum corpus obeſum, ſed vxorem habeo multò me craſſiorem, & quando concordes ſumus, quiuis grabatus nos excipit: at vbi deſidemus, nec domus quidem tota nos capere poteſt.

Python nomen virorum.

Li. 12. Dypnoſoph. c 28.

Python orator Bizantinus.

Præterea hoc nomen locis, etiam conuenit: ſiquidem legitur apud Ammonium πύθων: ἡ, ὁτόπος, nimirum locus, & πύθων, ὁ ὁδοιπόρων. Itaq; πυθων, καὶ πυλὼν, ἡ, vrbs eſt Phocidis, quæ & Delphis appellatur, Apollini ſacra, nomen à πυθεσθαι ſortita, διὰ τὸν ἐκεῖ τοξευθέντα ὑπὸ Ἀπόλλωνος, καὶ σαπέντα δράκοντα, vt Euſtachius tradit. Qui accuratius populorũ indagant origines, ſcripſerunt Delphi fuiſſe filium Pythin: propterea locum hunc varijs nominibus nuncupatum fuiſſe retulerunt: cum modò à patre, modò à filio nomen ſortiatur. Huius etiam loci meminit Galenus, quando agens de benitate aquarum, monuit in Pytho tam hybernis, quàm æſtiuis temporibus. puteos eſſe aqua redundantes.

Python nomen loco-rum.

Python Dæmonis nomen.

Inſuper Python vocabatur Dæmonium, cuius afflatu futura prædicebãt. Ideo apud Heſy-

A Hesychium legitur πύθον ὁ ἐγγαστρίμυθος, vel ἐγγαστρίμαντις: quamobrem Plutarchus scripsit, sua ætate, πυθῶνας vocatos fuisse τοὺς ἐγγαστριμύθους. & Turnebus Geniosè ventre hariolantes Pythones appellatos interprætatur. Immò in Actis Apostolorum fit mentio cuiusdam ancillæ, quæ spiritu Pythonis agitata magnum diuinando faciebat quæstum. Et libro primo Regum, Saul hostium castra conspicatus, & timore vexatus Dominum consuluisse, dicitur; cumq; nec per somnia, nec per Sacerdotes, nec per Prophetas ei responderet, iussit seruis suis, vt inquirerent mulierem habentem Pythonem, qui monuerunt talem Pythonissam in Endor habitare; ad hanc igitur Rex mutato habitu accessit, vt cantionibus animam Samuelis euocaret. Quamuis nonnulli sint, qui asseruerint non animam Samuelis, sed eius imaginem Pythonissæ fuisse obiectam. Cæterum alij, permittente Deo, veram fuisse animam statuerunt; vt ex asseueratione calamitatis, quæ toties Sauli prædicta fuerat, acrius cruciaretur. Alioquin in Deuteronomio, Deus Optimus Maximus homines Pythonem consulentes abominatur.

Cap. 16. *Cap. 28.* *Pythonissæ quæ fuerit.* *Cap. 18.*

Denique Python dicitur esse illud cæleste sydus, quod Higynus inter duas Arctos, B nempè Vrsas delineauit. De flexuosa huius Draconis spira Vrsis adhærente Aratus in Phenomenis sic cecinit.

Python constellatio.

Τὰς δὲ δι' ἀμφοτέρας οἷη ποταμοῖο ἀπορρώξ
Εἰ λεῖται μεγα θαῦμα δράκων περί τ' ἀμφί τ' ἐαγώς.

Sensus autem horum versuum sic reddi potest.

Vrsarum in medio, sinuosi fluminis instar,
Curuatur longa immortalis spira Draconis,

Lib. 1.

Verùm huius Draconis situs non longe est petendus: cum Virgilius in Georgicis polum Arcticum describens, pereleganter illum nobis insinuet hunc in modum.

Hic vertex nobis semper sublimis, at illum
Sub pedibus Styx atra videt, manesq; profundi.
Maximus hic flexu sinuoso elabitur anguis
Circum, perq; duas in morem fluminis Arctos.
Arctos Oceani metuentes æquore tingi.

C Modò, vt redeamus vnde digressi sumus, Theon in Aratum diuulgauit hunc anguem ambas amplexantem Vrsas, Draconem olim à Cadmo interfectum, & secundùm plerosq; Pythonem ab Apolline iaculis confixum repræsentare.

SYNONIMA, ET ETYMVM.

PYTHON, vt refert Calepinus, iuxta genus masculinum, & fæmininum inflecti potest: nam citat Tibullum, cui Delphica Python cognominatur. Poeta enim sic canit.

Delos vbi nunc, Phœbe, tua est, vbi Delphica Python?

Quamobrem ambigendum est, an Tibullus Draconem, an verò Sacerdotissam Apollinis in Tripode responsa reddentem intellexerit. Vocant ergo Latini Pythonem hunc Draconem Græcos imitati, quibus πύθων nominatur, à verbo græco πυθὼ putrefacio; quoniam hæc Fera ex putredine terræ, post diluuium Deucalionis orta esse perhibetur. Præterea Suidas hunc Draconem Delphinem etiam fuisse nuncupatum testificatur, cui postea Apollonius in Argonauticis adstipulatur. Hocque nomen sortitum tradunt, teste Celio, quia Delphicum custodiret Oraculum. Scribebat enim Suidas in Pytho; quòd Phocis Regio est Græciæ, quàm vrbs Delphi cognominata nobilitat: quandoquidem in ea Vrbe sumptuosum Apollinis templum Python nuncupatum visitur, in quo Tripus æneus est collocatus. Additque templum hoc Delphi etiam nominari: propterea quòd Delphinem Draconem ibi compertum Apollo confecerit, sed deinceps, cum ibi Draco computruerit, Python fuit appellatum: aut etiam à perconctando, quod Græcè sonat πυθεσθαὶ; cum nemo illuc, nisi Oraculum interrogandi gratia accederet. Quare imposterum ciuitas illa non solùm Delphis, sed etiam Pytho à finitimis fuit cognominata. Id totum confirmat Homerus de Phocensium delectu.

Etymolog. *Li. 2. Argō.* *Python cur Delphica dicatur.* *Vbi Python confectus fuerit.*

E

DESCRIPTIO.

Magnitudo PYTHON Draco fuiſſe traditur, os triplici dentium ordine armatũ habens, oculis magnis, & acuti viſus, cũ magnis palearibus ſub mento inſtar barbę pendentibus, flauo rutilantibus colore. Deinde tam immenſæ fuit molis, vt Poetæ maximum, & tumidum appellauerint

Strauimus innumeris tumidum Pythona ſagittis.

Longitudo. Longitudinis quoque fuit admirandæ; nam humi ſtratus amplum ſoli ſpatium occupabat; vt innuit Pamphilius canens.

Sanguinolentus erat ſpatioſa in iugera Python
Porrectus.

F

Color. Ratione coloris aliquando viridis interdum cæruleus fuit appellatus, nec præter rationem, cum hi colores in alijs pleriſq; Draconibus obſeruentur. Statius ſic canit.

Li. 1. Thcb. *Te viridis Python, Thebanaq; mater ouantem*
Horruit.

Et Claudianus cyanei coloris eſſe prædicat, dum inquit,

Cæruleus tali proſtratus Apolline Python.

Figurant etiam hoc animal duris, fulgentibus, & eminentibus ſquamis tectum, veluti Baptiſta Mantuanus promulgauit, canens.

Grandibus horrentem squamis, & tergore durum
Cæruleo Pythona.

Hoc igitur in loco iconem Draconis non alati à Greuino delineati exhibemus; cum hæc pictura, ad nonnullorum mentem, Pythonem graphicè repræſentet.

G

GENERATIO.

Animalia ex putri. POETÆ hunc Draconem poſt diluuium Deucalionis genitum fuiſſe tradiderunt, quapropter, cum hoc tempus antiquitatem redoleat, hanc beſtiam aliquando veterem, & quandoq; Deucalioneam cognominarunt.

Et vidiſſe tuis veterem Pythona ſagittis.

Et rurſus.

Li. 15. Metam. *Cum caput obſcuro tollens de gurgite Serpens*
Deucalioneo maior Pythone.

Neque talis generatio alicui admiranda videri debet: quandoquidem, iuxta Textoris ſententiam, veluti ex bobus mortuis, & putrefcentibus apes, ex equis fuci, & ex aſino crabrones procreantur; ita quoque ex humanis cadaueribus Serpentes generantur. Meminimus aliàs ad mentem Ouidij tradidiſſe.

Sunt quæ cum clauſo putrefacta eſt ſpina ſepulcro,
Mutari credant humanas angue medullas.

H

Ranæ ex putri vbi. His accedit ex Macrobio, quòd mures in Aegypto ex terra, & imbre reſultant, & in alijs locis ranæ quoque, & angues eadem ratione gignuntur. Tandem ex fimetis copioſum imbrem colligentibus, teſte Plinio, multi Serpentes ortum ducere ſolent. Alioquin credendum eſt, ſi datur, ritu aliorum congredi, atq; hoc modo prolem propagari arbitramur. Nam tempore congreſſus, Draconum, & Serpentum genera colligunt ſe ſe in vnum caput, vt ſuperius fuſè, latèq; enucleauimus. Finxerunt poſtea hunc Draconem Phœbeis iaculis lethaliter affectum tandem concidiſſe, id innuit Claudianus his verſibus.

Cæruleus tali proſtratus Apolline Python
Implicuit valtis moritura volumina ſyluis.

Id etiam ſignificauit Ouidius in ſuo Tranſmutationum volumine, ſic canens.

Lib. 1. Metam. *Hunc Deus arcitenens, & nunquam talibus armis*
Ante, niſi in dammis capreiſq; fugacibus vſus.

Mille

Draco Apteros Gesneri. Draco Pythius aliorũ.

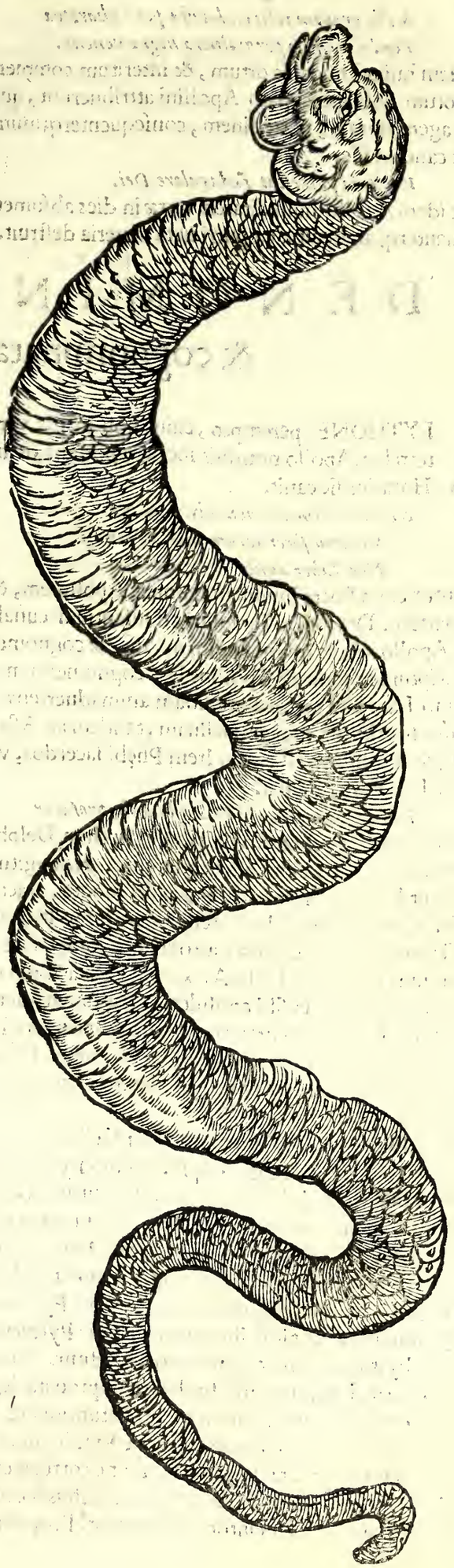

Mille grauem telis ex hauſta penè pharetra
Perdidit effuſo per vulnera nigra veneno.

Soli generatio attribuitur.

Alij autem huius Draconis ortum, & interitum commentitium eſſe tradiderunt. Immò id totum Soli nuncupato Apollini attribuerunt, quippequi proprio calore in humidam agens terram, putredinem, conſequenterq; animalium generationem producit. Et canebat ille.

Vel quia putreſcat fæda calore Dei.

Apollo cur Pythius. Li. 1. carm. ode 16.

Deinde idem Apollo humiditatem terræ in dies abſumendo, putredinem terræ tollit, conſequenterq; animantia ex putri nata materia deſtruit.

DENOMINATA, & cognominata.

APYTHONE perempto, cuius non magis venenum, quàm corporea moles terrebat, Apollo nominis ſpolia reportans, deinceps Pythius fuit nuncupatus. Horatius ſic canit.

Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem ſacerdotum incola Pythius
Non Liber æquè.

Fabulantur enim Poetę Iunonem Latonæ, Apollinem, & Dianam parituræ, obſtitiſſe, & poſt partum, Draconem Pythium ad infantium cunabula miſiſſe: quare, teſte Macrobio, Apollo adhuc infans Feram necaſſe, & cognomen inde retuliſſe fertur. At Perottus ſcriptum reliquit ab Apolline hoc cognomentum ſibi fuiſſe comparatum, quoniam Iuno Latonam ex Ioue grauidam animaduertens, in illam Pythonem immiſit, quæ poſtea horrificam fugiens belluam, tandem ab Aſteria ſorore in Delo ſuſcepta, Dianam, & Apollinem eſt enixa. Item Phębi ſacerdos, vel vates Pythia quoq; dicebatur. Vnde Lucretius canebat.

Sacerdos Phæbi Pythia dicebatur.

Pythia, quæ tripode à Phæbi lauroq; profatur.

Ab alijs vocata eſt Pythoniſſa, & Tibullo Python Delphica, tanquam hoc vocabulum (Python) duobus generibus eſſet commune. Hæc igitur Pythia mulier furore plena, perconctantibus reſpondens, in Parnaſſo monte, oraculum Apollinis celeberrimum reddidit. Quamobrem Ethnici religionem huius loci miris auxerunt miraculis. Et primò Gallos locum inuaſuros atrociſſima tempeſtate, & copioſis niuibus repreſſos fuiſſe tradunt. Deinde in bello Alexandri cũ oraculum de tutela loci conſuleretur, reſpondiſſe perhibetur, vt ſibi conſulerent, ſe autem ſibimet conſulturum. Atq; paulò poſt milites in locum irruentes non parua montis pars à vertice ruens oppreſſit. Hæc autem, & ſimilia apud Ethnicos accidiſſe non negat Diuus Auguſtinus: verùm affirmat religionem, & diuinum cultum adeò placere Deo, vt etiam ſi falſus ſit, aliquo dignetur benefitio.

Spartæ Pythij dicti. Lib. 6.

Amplius Pythij vocabantur Spartæ, qui Delphos ad conſulendum oraculum mittebantur, vt Herodotus in Erato ſcripſit. Immo Pythij, & Deliaſtæ, vt habetur apud interpretem Sophoclis, Athenis etiam verſabantur. Græcis vates Pythius πυθομαντις nuncupatur. Idcircò apud Sophoclem legitur πυθόμαντις ἑστία, nimirum ἡ τῆς μαντικῆς πυθοῦς οἰκία, ideſt habitatio Diuinatoris Pythici. Idem author in Oedypo Tyranno πυθομάντεις fatidicos appellauit. Inſuper ποθαύλης cognominatur carminis Pythici cantor, aut qui certamen Apollinis cum Pythone, tibia, exprimit. Et πυθίονικος, Pythionices exponitur ille, quem in ludis Pythicis victorem pronunciabant. At πυθόχρηστος Pythio oraculo comprobatus redditur. Quapropter apud Xenophontem πυθόχρηστοι νόμοι, Leges oraculo Pythico comprobatæ leguntur. Et apud Ariſtotelem πυθόχρηστον μαντευμα, vaticinium comprobatum videre licet. Apud Suidam habetur πυθόληπτος ὁ ὑπὸ τοῦ πυθίου ληπτεὶς, nempè Pythio numine afflatus. Item Latinis Pythonici dicebantur, qui hoc fatidico Dæmone correpti erant.

Pythomantis quis nominetur.

Loca Pythia nominata quæ. L. 3. eleg. 3

Loca multa cognominata Pythia ab Authoribus recenſentur. Ideo Poetæ regna Apollinis, Pythia regna Dei intonſi vocitarunt. Propertius ſic canit.

Deum

A *Dum petit intensi Pithia regna Dei.*

Pytheum postea, ex Cælio, locum oraculi appellabant. Pythium, & Delium erant arę, vel templa, Apollini, vel Delio consecrata. Item Pythium erat ædes Apollinis Athenis à Pisistrato condita, in qua tripodes, ex Suida, dedicabantur. Pithium quoq; fuit apud Cretenses, in Gortyne meditullio, vbi Apollinis templum visebatur, cuius incolæ Pythies nominati fuerunt. Erat, & sacrum Macedonibus Pythium, vbi, & Pythia celebrabantur: immò, & Pythium erat propè Astacenum sinum, vnde & Pythiani populi, & Pythiana pocula, ad mentem Cælij, nomen traxerunt. *Pocula pythiana.*

Pythiopolis vrbs Asiæ à Theseo, oraculi Pythici monitu, constructa; huius meminit Plinius inter vrbes Mysiæ. Alioquin Pythiopolis, ex Stephano, est vrbs Carię denominata à Pythe, seu Pythio viro opulentissimo, qui Xerxem, cum exercitu honorificentissimè excepit. Similiter, ad mentem Syluij, Pythia in Regione Pariana montem Pythium habuit imminentem. Tandem Pythonis Come, ideſt vicus, iuxta Plinij opinionem, est locus in Asia, quò, statuto tempore ciconiæ conuenientes, postremam adB uolantem lacerant. *L. 5. ca. 32.* *L. 10. c. 32*

Pythia Pythiorum ludi erant Apollinares, quibus, ob cædem Draconis, Phębo æterni honores decernebantur. Ouidius de his sic verba facit.

Inſtituit ſacros celebri certamine ludos *L. 1. Metã.*
Pythia perdomitæ ſerpentis nomine dictos.

Alijs hoc certamẽ Pythicus agon fuit appellatus, quem Cyrrhæi grassantes labefactarunt, sed Thesalus Eurylocus, iunior Achilles nuncupatus (vt scribit Euphorion) in pristinum redegit statum. Hic agon olim χρηματίτης, nempè pecuniarius appellabatur: cùm victori pecunia esset constituta: mox autem στεφανίτης, quia palmam in hoc certamine referentes laureis sertis coronabantur. *Agon Pythius.*

Accedit Pithicus nomos auleticus, nempè ratio modulandi tubas in ludis Pythijs; cuius quinq; partes (referente Cælio) enumerantur, scilicet Pera, Cataceleusmus, Iambicum, Spondeum, & Catachoreusis. Pera, ideſt πεῖρα, Dei habet consilium, esset ne dignus, & conueniens certamini locus; in Cataceleusmo Draco ad prælium proC uocabatur; in Iambico pugnabatur, simulque tubæ inflabantur; immò, & odontismos hæc pars, etiam dicebatur, nempè dentium fremitus, quem Draco iaculis etiam fixum edebat. Spondeũ verò victoriã significabat. Tandẽ in Carbacoreusi, maxima cõparatę à Phæbo victoriæ celebritas cõtinebatur. Sunt qui (eodẽ Cælio authore) huius nomi Pythici auletici partes sic distinguant, & Anacrusim certaminis præludium statuant. Amperam primum pugnandi periculum; Cataceleusmum, ipsum certamẽ, Iambicum verò, & Dactilum, Pæana talibus rythmis, victoriæ gratia cõstitutum. Syringes deniq; Draconis deficientis languorem exprimebat. *Pythici nomi partes quot essent.* *Alia diuisio partium Nomi.*

Prædictis Pythica vociferatio est addenda: cum legatur apud Suidam πυθικὸς βοὴ, Pythicus clamor editus forsan ab Auletibus Pythica carmina cantibus: quandoquidem scribebat Suidas, ἡ μετ' αὐλῶν γινομένη ᾠδη, τὸ πύθι ν μέλος. Hinc postea Pythaulis denominantur. Immò Pythicum carmen pro heroico vsurpatur, quoniam (teste Cælio) hoc carminis genus ab Apolline oraculis esset celebratum, aut quia, Pythone interfecto, Accolę perterrit hexametrum primi composuerint. *Pythicum carmẽ quale,*

D Neq; omittendum est Pythicum stadium, quod pedibus mille, veluti olympicum quadringentis constitutum esse ferebatur. Ideoq; stadium non fuisse spatium certæ mensuræ credendum est: cum pars alicubi breuior, alicubi longior certaminibus fuerit destinata. Neq; officit stadium determinatis mensurarum passibus; quoniã stadium bifariam cõsiderari potest; altero modo, pro spatio cursoribus in agone statuto, quod determinatam non habet dimensionem, vt paulò ante explicauimus: altero modo sumitur pro genere dimensionis limitibus agrorum, & viarum famulantis, & hoc stadiũ semper vigintiquinq; passibus, nempè pedibus vigintiquinq; supra sexcentos integratur: hęc autem summa octies computata mille constituit, quæ dimensio ad milliare spectat; hoc enim octo stadijs integratur, & vnumquodq; stadium centũ vigintiquiq; passus perficiunt, & vnusquisq; passus pedibus constat quinq;, & pes quilibet ex quatuor palmis resultat, palmũ quatuor digiti constituunt, & deniq; quilibet digitus quatuor granis hordei simul copulatis mensuratur. Vnde versus. *Stadiũ quo tuplex sit.* *Mensuræ à minimis incboant.*

Quatuor ex granis digitus componitur vnus,

Est

Eſt quater in palmo digitus, quater in pede palmus,
Quinq; pedes paſſum faciunt, paſſus quoq; centum
Vigintiquinq; hi ſtadium dant, ſed milliare
Octo dabunt ſtadia &c.

Aliud notat Cælius ſcitu dignum, ſcilicet quòd, cũ Olympias apud Græcos eſſet quinque annorum ſpatium à Romanis luſtrum nuncupatum, quoniam per Olympiadas Græci tempora ſupputabant, eodem modo, ab eruditis viris Pythias vſurpatur, vt videre licet apud Plutarchum καὶ μνησοισθαὶ μετῷ πυτίω λειτουργουντα πολλας πυθιάδας.

In l. Anſeni capeſſ. reſpub. Lib. 8. L. 5. de cõp. med. ſec. loc.

Succedunt modò nonnulla nomina, quæ vtrum à Pythone deducantur, valdè dubitandum eſt. Vt Pythius architectus inſignis, qui primus omnium Pirene templum Mineruæ conſtruxit, vt ſcribit Herodotus. Pythius etiam fuit argentarius Syracuſanus. Item Pythius Iſchonoi filius Aegineta à Perſis, virtutis ergo, ſeruatus, cæteris tamen hoſtibus mactatis, ex Herodoto. Cuiuſdam Pythij meminit Galenus, qui multa medicamenta ad dentes motos præſcripſit. Inſuper Herodotus, in Polymnia, memorat Pythium filium Athys virum Lydum ditiſſimum, qui omnem Regis exercitum, ipſumq; Xerxem magnificentiſſimo excepit hoſpitio, magnamq; pecuniarum ſummam ei obtulit. Hic habuit ſingularis prudentiæ vxorem, quæ lepido commento, viri cupiditatem auri congerendi infinitam compeſcuit. Cum enim is totam ferè ciuitatem in fodiendis theſautis occuparet, itaut ferè nullum aliud ibi perageretur negocium, & pleriq; immodico ſuperari labore interirent: Iuſſit vxor, abſente Pythio, cibaria ex auro conflari. Aduenienti igitur marito aurea menſa, & inſuper ex auro omnia apponuntur. Is nondum conſilij gnarus, nec quò tenderent iſthæc, intelligens, mox edilia inferri iubet; at proba vxor obſonia pariter aurea inferre pergit. Et tandem marito ingentes irarum motus iam concipienti dixit mulier: ne afflicteris bile: an non ſentis Pithi, prę vnius auri ſtudio, in ciuitate omnia iam perire, agriq; colendi ſtudium penitùs deſtitutum. Quin intererunt etiam homines: ideoq; ſi pergis, quid in humanam eſcam ſit ceſſurum non video? Itaq; hoc ſalubri commẽto Pythius reſipiſcens, auri quidem ſtudium prorſus non omiſit (altius enim auiditas inhæſerat) ſed quintam ſolummodò ciuitatis partem in hoc opere continuit.

Auri cupiditas infinita.

Lib. 4. c. 7.

Neq; nos fugit Pythias, & Damon ex ſecta Pythagorea, qui (teſte Valerio Maximo) tantam inter ſe coluerunt amicitiam, vt, cum alterum ex his Dionyſius Tyrannus interficere vellet, alter pro altero vadem ſe Tyranno dare non dubitauerit, donec alter domo reuertentur, quò, priuati negotij cauſa, ſe conferre impetrauit. Athenęus tandem cuiuſdam Pythonicę guloſæ meminit. Et Damocrates librum quemdam inſcripſit Pythium, vt Galenus in libris de compoſitione Pharmacorum recitauit.

L. 8. Dypnoſoph. c. 6. L. 5. de cõp. med. ſec. loc.

HISTORICA.

Lib. 8. Vir Python cognomento Draco.

SCRIPTIS mandauit Pauſanias, Pythonem, non Draconem, ſed quemdam hominem regionis, nempè Soli Delphici incolam fuiſſe, qui ab Apolline iaculis lethaliter ſaucius ibi contabuit: vnde vrbs poſtea nomen ſortita eſt. Id confirmare videtur Strabo, dum Pythonem hominem colluuione omnium vitiorum contaminatum prædicat. Sunt etiam, qui ſcribant, ex Cælio, fuiſſe hominem nomine Pythonem, & cognomento Draconem, qui dum ſagittis debellaretur, Apollinem, vel Latonam proclamaſſe fertur ἰὲ παίαν, nimirum immitte feriendo. Hinc inoleuit conſuetudo apud homines, vt aciem conſerturi, Pæanis celebrationem clamitarent.

Relatio Philoſophi cuiuſdam de Pythone.

Itaque Apollinem, & Dianam (referente Pauſania) cæſo Pythone, vt ſe expiarent, Aegialem veniſſe, ſed quodam correptos timore in Cretam ad Carmanorẽ diuertiſſe tradunt. Cæterùm Cleombrotus (vt annotat Plutarchus de Oraculorum defectu) quę audiret ab extraneo quodam Philoſopho ad litus rubri maris habitante narrans, inter cætera, retulit, Philoſophum illum nouiſſe etiam, quæ de Dracone Pyhtio circumferebantur, atq; dixiſſe eum, qui Draconem Pythium occiderat, non tantùm per decẽnij ſpatiũ exulaſſe, ſed etiam Tempe fugiſſe. Vnde tandem poſt nouem anni magni reuolutiones, expiatus rediens Oraculum Delphicum recuperauit, quod Themidis cuſtodiæ interim commiſſum fuerat.

ADA-

ADAGIA.

VT omnibus huius historiæ rubricis satisfaciamus, non sunt postponenda, quæ ad Prouerbiorum doctrinam attinent. Hæc autem quamuis sint pauca, nihilominus in gratiam legentium euulganda sunt. Inter hæc prima fronte hoc legitur. *Post Pythia venisti.* Proferturq; in illos, qui egregio negocio non interfuerunt: cum, re iam peracta, accesserint. Sequitur aliud. *In templo Pythij cacare.* diuulgatur hoc adagium de illo, qui rem nefariã, & periculosam subit; quandoquidem Pisistratus Tyrannus ædificato Pythij Apollinis templo, inscripserat, ne quis ibi ventrem exoneraret; immò quædam comprehensum aduenam, vltimo vitæ supplicio affecit. Accedit aliud. *Iterum, atq; iterum ad Pythum via.* Pronunciatum fuit de illis, qui de eadem re sæpius percunctantes, molesti sunt. Id itinerantes, viæ ignari præstare solent, dum quemcumq; obuium de via interrogant. Pythus enim erat ciuitas Apollini sacrata, quam in dies pleriq; visitabant.

Post Pythia venisti.

In templo Pythij cacare.

Deniq; profertur aliud. *Pythia, & Delia.* cuius adagij rationem hanc affert Suidas. Inquit enim Polycratem Sami Tyrannum, cum Pythia, & Delia simul fecisset, Delum misisse percunctatum, an præfinitũ tempore afferret; cui Pythia Apollinis Sacerdotissa respondisse fertur. Hæc tibi, & Pythia sunt, & Delia: innuens esse vltima, quoniam Tyrannus paulò post obijt. Erasmus verò aliter exponit huius prouerbij rationem, scribit enim hoc adagium vsurpari, quando supremum aliquod opus denotatur, quasi dicatur, hæc est summa omnium, quæ aliquis viuens est gesturus. Citatur adagium ex Menandro, & natum traditur ab oracuło quodam reddito Polycrati Samiorum Tyranno. Is enim cum Rheneam insulam cepisset, illamq; institutis pulcherrimis ludis, Apollini consacrasset, Delphos misit consulturos, vtrum oporteret huiusmodi ludos Pythios an Delios nuncupare. At oracułum respondisse traditur. ταῦτα σοι καὶ πύθια, καὶ δήθια, significans futurum, vt propediem Tyrannus è vita decederet; idq; euenisse narrant: quamobrem res in prouerbium versa dicitur.

Pythia, & Delia.

Aliaratio Adagij.

MORALIA.

VARIÆ Pythonis proprietates, diuersas quoq; morali doctrinæ suppeditarunt ansas discurrendi. Quandoquidem Pythonis corium multis tumidum eminẽtijs, Auarum superfluis redundantem diuitijs repręsentat, in quibus adeò inuoluitur, vt difficillimè ab illis se extricare possit. Cum aliquando tam mira diuitiarum fames vexet hominem, vt occultatos in remotissimis cryptis thesauros, nec etiã proprijs filijs reuelet, qui postea ad inopiam remis velisq; properare coguntur. Audiamus Plautum in Prologo Aululariæ sic loquentem.

Maxima Auari sitis demonstratur.

Sed mihi auus huius obsecrans concredit.
Auri thesaurum clam omnes, in medio loco
Defodit, venerans me, vt id seruarem sibi.
Is quoniam moritur, ita auido ingenio fuit,
Nunquam indicare id filio voluit suo:
Inopemq; optauit potius eum relinquere,
Quàm eum thesaurum commonstraret filio.

Quamobrem Auari iurè optimo poterunt apibus comparari, quæ sæpè sæpius non sibi, sed fucis fauos congerunt. Audiamus Lucianum in Diuite sic loquentem.

Diues auarus assimilatur Api.

Nobilis est animi thesaurus, nobilis ille
Postrema quisquis parte locabit opes.
Diues erit verè, qui fidos inter amicos
Largiter effundit parta labore bona.
Sed gentum quisquis defraudat, opesque tenacem

Con-

Congerit in teſtam, quo numerare queat,
Qualis apes, fruſtra ſtudio complebit auaro
Vaſcula, mox fuco diripiente fauos.

Python, ad mentem nonnullorum, tam rigidum dicebatur habere collum, vt illud curuare non poſſet, niſi totum ſimul corpus flecteret. Talis Python eſt ille, qui Phaetonte, & Icaro euaſit ſuperbior; quoniam collum demiſſionis animi nequit flectere, niſi vnà totum etiam corpus interitu curuetur: quandoquidem ſuperbiam omnium criminum caput eſſe certò ſcimus, quo diſſipato, & debellato, cætera etiam crimina facilè expugnantur: veluti infraſcripta docent carmina.

Superbiæ vitium.

Criminis eſt omnis caput, & certiſsima radix
Faſtus: eo victo, crimina cuncta ruunt.
Per faſtum primos Paradiſi ſede parentes
Depulit altuta perfidus arte Satan.
Ergo paleſtinas acies ſi frangere cura eſt,
Immani Goliath fac cadat enſe caput;
Namq; inimica phalanx, Duce cæſo, protinus arma
Abïjcit, & celeri tendit abire fuga.
Iungere ſe tantùm faſtus virtutibus audet,
Cætera cum fugiant crimina cuncta procul.
Scilicet vt fructum penitus corrumpat earum,
Non ſecus, ac Cereris munus auena ſolet.
Quàm verè ſcriptura canit, non deniq; quemquam
Ordiri, cum tam culmina ſumma tenet.
Quandoquidem cum quis vitiorum cætera fregit
Agmina, cum faſtus prælia dira mouet.

Amplius Python, quamuis eſſet beſtia, humanam reddere vocem ferebatur. Modò Python poteſt nuncupari homo in libidinem procliuis, qui licèt humanam edat vocem, nimirum rationis ſit particeps; nihilominus brutorum more viuit, dum à rei venereæ proluuio non poteſt abduci: reluctatur enim ſententia Apoſtoli ad Romanos. *Curam carnis ne feceris in deſideriis.* Item Python humana voce in dandis reſponſis vtebatur: ſimiliter publicum ſcortum Pythonis nomen ſibi comparauit, dum per humanis, blandis, & mellifluis vocibus iuuenes attrahit, & allectos, quoad gratiam, famam, ſubſtantiam, & virtutem, deuorat: iuxta illud Prouerbiorum. *Fauus diſtillans labia meretricis, nouiſſima autem eius amara velut abſynthium.* Hinc diſcant iuuenes, poſtpoſita inhoneſta, & pernicioſa voluptate, cunctarum ſplendorem, & ornamentum virtutum adipiſci; Iuxta illud.

Homo luxurioſus Python dicitur.

Cap. 3.

Prouerb. 5.

Frangitur hic puro dictamine blanda voluptas,
Et ſpurcæ Veneris marcida caſtra iacent.
Sed virtus niueo victricia tela triumpho
Suſpendit cælo, ſeque, ſuoſq; beat.
Hanc amet imberbis iuuenis, vitæq; magiſtram
Ducat, & æterno munere formet opus.
Illecebras fugiat, quas ſpondet vana libido,
Hæc animos frangit, pectora caſta terit.
Fœdat & ingenij cultus, ſenſuſq; pudicos
Deſtruit, & ſemper blanda venena vomit.
O iuuenes ſpectate probè, quid candida virtus
Poſsit, quid noceat luxurioſa Venus.

Rurſus homines, qui effuſiſſimis habenis alienam inuadunt famam, Pythoni aſſimilandi ſunt: nam ſi ille vocem humanam æmulabatur, iſti dulciſonis verbis coram hominibus loquuntur, quorum abſentium honorem mordicus laceſſunt. In eadem naui verſantur Vſurarij, qui, more Pythonis, ſermone ſuauiloquo aliquibus blandiuntur, vt nefarijs contractibus aliquid ab eis eripere poſſint.

Detractores.

Vſurarij.

In Ethnicorum etiam ſcriptis habita eſt illuſtris memoria, quòd Python aliquando nonnullorum audaciã militum oraculum magno impetu aggredientium compeſcuit, dum repentè montis partem in illos præcipitauit. Id autem in morali doctrina ſignificat

A ficat nefas planè esse omnipotenti Deo quicquam honoris denegari: nam Deus postmodum tarditatem supplicij grauitate pœnæ compensat. De his igitur diuina aspernantibus hæc habentur. *Deo maximus sæpe honos habendus est.*

Quis tolerare queat fatuos, qui sæpè Tonantem
Contemnunt verbis, & certant murmure contra
Noctes, atq; dies patris mandata superni
Confundunt linguæ petulantia, verbaq; promunt;
Tanquam de nostri generis sit semine natus,
Aequalis nobis, nec sit metuenda potestas
Iudicij superum, nec præsens pœna nocentum.
Mox Deus ad pœnas cum te non trudit amaras,
Ignouisse putas, quia cum tonat, ociùs ilex
Fulmine discutitur rapido, quam tuq; dum vsq;
O malè fidentes: vitam sic ferre nocentem
B *Quid iuuat vsq; adeo? Deus est super omnia iustus.*
Cuncta videt, contundit enim sua lumina nullus.
Non ne putas vitæ metam durare perennem,
Vt sint ad veniam tibi tempora longa precanda,
O fatue, enormis noli confidere rebus
Pestiferis, omnes horrenda morte peribunt.
Te peccare sinit, siquidem diuina potestas
Temporis in spatio parcit quandoq; nocenti:
Sed grauius tandem tormentum rector Olympi
Iniungit, torquetq; magis delicta nocentum.
O malè prudentes, quorum sic corda tenebris
Obfuscata iacent, nequeant vt credere rectè,
Et curare Deum, quo sunt elementa creata;
A quo processit nitidus Sol, lucida Phœbe,
C *Qui statuit lucem, & noctes, & tempora cuncta,*
In cuius manibus spatium dependet vtrumq;,
Et vitæ, mortisq; gradus, Deus omnia nouit.
Quem peccasse pudet, cui tædia vita probrosa
Efficit, & curat cursum emendare priorem.
Hic speret veniam facti, pacemq; benignam:
Nam Deus omnipotens lugentem exaudiet ipsum.

Postremò Python humanam reddens vocem ad Diabolum comparandus est, qui tentamenta, voce humana, hominibus suggerit, vt eos de statu gratiæ in amœnissimum criminum campum deducat. *Diabolus dicitur Python.*

SIMVLACRA.

D

LIQVIDO constat, ex Volaterrani scriptis, Epirotas Apollinem, & eius simulacrum mirandum in modum venerari: in cuius templo Draconem singularibus quibusdam afficiunt honoribus, in monumentum Pythonis, à quo se prognatos esse promulgarunt. Aelianus autem scriptis mandauit, non ipsos Epirotas, sed Draconem, quos Apollini sacratos prædicabant, ab ipso Pythone Delphico esse natos. Plinius meminit statuæ Apollinis Citharedi, nec non Draconis Pythij, quæ manu Leontij insignis statuarij cælata fuit. *Epirotæ Pythonem venerantur.*

DE HYDRA. Cap. IV.

ÆQVIVOCA.

Ordinis ratio.

PRODITVM eſt in capite antecedenti naturam illorum Draconum prius eſſe euulgandam, qui notiores, & Serpentibus magis conformes eſſe videntur, de quibus hactenus egimus. Modò ad Dracones duobus incedentes pedibus, & reliquo corpore Serpentes ponderandos accedemus. Inter hos autem prima facie homines Hydram admirantur: propterea illius hiſtoriam hoc in loco exarare, noſtra intererit.

Hydra eſt nomen ambiguum.

Cum autem hoc nomen (Hydra) ambiguitatis notam non effugiat. Scire oportet Hydram quandoq; ſumi pro Hydro fœmina, vel Chei ſydro; quemadmodum in capite de Hydro enucleauimus. Namq; Hydra hoc in loco tanquam Fera ſepticeps fabuloſa vſurpatur.

Hydra nomen multorũ locorũ.

Alioquin, authore Strabone, Hydra eſt Promontorium Aeolidis inter vrbes Myrinam, & Phocæam ſitum. Immò Hydra fuit oppidum Aetoliæ, quod poſtea Lyſimachiam appellarunt. Item inſula Doloptum vocatur Hydra; nec non inſula iuxta Carthaginem, vt ex ſententia Ephori, Stephanus tradidit. Demum ſecundùm aliquos Hydra cæleſte ſydus eſſe perhibetur. Cæterùm eſt notandum, quòd Proclus hanc conſtellationem non Hydram, ſed Hydrum nuncupauit, quem Coruus aquatum ab Apolline miſſus cauſam tantæ moræ eſſe retulit; quemadmodum in capite de Hydro recitauimus. Eſt quidem fabulis Poetarum conſonum, Cancrum duodecim Zodiaci ſigna complentem fuiſſe illum, qui Hydram aduerſus Herculem tutatus eſt: hac de cauſa à Iunone inter ſydera collocatus eſt.

SYNONIMA, ET ETYMVM.

HYDRA Græcis ὕδρα apud Lexicographos legitur, quæ idem ſignificat, quòd ὕδρος; eſt enim Serpens in aquis viuens: quamuis plerumq; pro angue ab Hercule interfecto ſumatur: qui, cum in lacu Lerneo ſtabularetur, ἀπὸ τοῦ ὕδατος, nimirum ab aqua nomen ſortitus eſt: etenim ὕδωρ aquam ſignificat. Virgilius hunc Draconem belluam Lernæ cognominauit, nimirum à loco, in quo ab Hercule interfecta fuiſſe dicebatur.

L. 6. Aen. id.

Et centum geminus Briareus, ac Bellua Lernæ.

Hac de re multis alijs authoribus hæc Fera, ſerpens Lernæa nominatur, iuxta illud.

Talis in Alcidem Serpens Lernæa venenum
Excÿt.

L. 12. Orig. Ab Iſidoro hæc bellua monſtrifica, Excedra vocatur; alijs Excetra, quoniam, vno cæſo capite, duo, vel tria excreſcerent. Vſus eſt hoc nomine Plautus in Perſeo, vbi ſic loquitur. *Cum Excetra, cum Anteo delectari mauelim, quàm cum Amore.* Denique Euripides in Hercule furente hanc Hydram ἔχιδναν nominauit.

FORMA, ET DESCRIPTIO.

Hydra criſtatus Serpens ſecundum aliquos.

HERODOTVS Hydram comparans ad Dracones alatos Arabiæ, eos figura Hydrarum eſſe pronunciabat: quare, tunc author Hydrorum fortè aſpectum reſpiciebat; & eo magis in hanc venimus ſententiam, quoniã Pauſanias hanc belluam magnitudine tantùm, alios Hydros excellere voluit. Cæterùm Author Culicis poematis Virgilio adſcripti Hydram Serpentem criſtàtum appellat his verſibus.

Nam

A *Nam ſolitum voluens ad tempus tractibus Hydræ*
Immanis vario maculatus corpore Serpens,
Merſus vt in limo, magno ſub Syderis æſtu,
Obuia vibranti carpens grauis aerea linguæ,
Squamoſos latè torquebat montibus Orbes,
Pallebant auræ liuentis ad omnia viſus.
Iam magis, atq; magis corpus reuolubile voluens.
Attollit nitidis pectus fulgoribus, & fert
Sublimi ceruice caput, cui criſta ſupernè
Edita purpureo lucens maculatur amictu,
Aſpectuq; micant flammantia lumina torno.

Varij præterea authores ſcripſerunt Hydræ multa in eſſe capita: illud tamen veritati cõſonũ eſſe videtur, ad mentem Pauſaniæ, nimirũ Hydram fuiſſe beſtiam vno tantum capite præditam. Quamuis poſtea Piſander Camireus (referente Cælio) vt res mira- *Hydra quot habuerit capita.*
B bilior videretur, ei plura capita attribuerit. Verùm ſi daretur hæc beſtia polycephalos, planè monſtrifica, & fabuloſa foret. At ſententiæ Piſandri multi adhærentes in prædictum inciderunt errorem. Varinus enim non ſolum Hydram multorum capitum, ſed etiam facies variorum Serpẽtum retinentem conſtituit. Hinc Baptiſta Mantuanus canit.

Hydra ferens longis ſeptem ceruicibus ora.

Immò deinceps non modò ſeptem, ſed nouem quoque, & plures etiam facies ei aſſignarunt. Alcæus ἐννεακέφαλον, nempè nouem capitum Hydram appellat, & Simonides πεντηκοντακέφαλον, nempè quinquaginta capitum. Hunc authorem poſtea imitatus Virgilius ſic cecinit. *Hydra plurium capitũ.*

Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra.

Aduertendum autem eſt, quod iſti authores, more poetico, vſi ſunt numero multitudinem indicante; quandoquidem numerus nouenarius, & quinquagenarius ſunt ex illis, quos poetæ pro numero multitudinis vſurpant. Virgilius enim alicubi, ad plures
C famulas denotandas quinquaginta nominauit. Nihilominus Hydram, vt plurimum ſepticipitem deſcribunt: ſed quia poetæ veritatis parùm amici ſunt, putat Erythræus hoc eſse tam verum, quàm verum eſt Caſtorem, & Pollucem, ex quo eſse natos, Plutonem in Tartareis regnare Regionibus, & homines armatos ex ſatis Draconum dentibus profiliſſe: hoc autem dixiſſe voluit, vt rerum naturalium imperitos moneret, ne Hydram ſeptem ceruicibus integratam, & à Circumforaneis fictam horrerent, quaſi naturam, tam terrifica producentem monſtra accuſantes. *Hydra multorum capitum fabuloſa.*

Viſa eſt icon ſepticipitis Hydræ in pagina quadam impreſsa, cum hac inſcriptione. Anno Domini trigeſimo ſupra ſeſquimilleſimum, Menſe Ianuario, monſtroſus Draco ſepticeps ex Turcica Regione ad Venetos perlatus, deinde Francorum Regi dono datus eſt. Immò quidam oculatus teſtis ſimilem Draconem Venetijs in theſauro Principum, incredibili ferè pretio, ob raritatem redemptum, & ſeruatum vidiſse Geſnero retulit, qui hunc verum fuiſse Draconem ſibi nunquam perſuadere potuit. Vidimus, & nos nonnullis ab hinc annis quamdam Hydram Venetijs ſepticipitem, *Icon hydræ Venetijs viſa.*
D bipedem, ſex vnguibus armatam, & ſquamoſam: ſed illa capita, mirabili quadam induſtria, circa latitudinem corporis erant coniuncta: corpus enim valdè latum erat, in cuius latitudine Circumforanei, aſſerta Poetarum imitantes, eleganti artificio, multa capita concinnant.

Hanc ſententiam ſtabilire videtur Cardanus, dum tradit quoſdam noſtræ ætatis auſos eſſe Draconẽ oſtentare duobus pedibus, & ſeptem capitibus integratum, qua- *Li. 9. de rerum ſubtil.*
lis in Apocalypſi legitur. Medium igitur caput longius, & craſſius, rẽliquis breuioribus, & æqualiter inter ſe diſtantibus, conſtituerunt: capita videbantur Viperarum, oculis poſt aures, hiatu maximo, dentibus caninis, gracilioribus tamen, & anterioribus exiguis, lingua lata, capite humano, pelle duriſſima continua, cum ſudibus cartilagineis, vt in Sturione. Maculoſa colla, inter ſe diſtincta, à corpore prodibãt. Cauda erat dimidio longior toto corpore, ſerpentum caudæ ſimilis, pedibus paruis vnguibus munitis. Moles corporea erat inſtar cuniculi, colore ſub ventre candido, circa dorſum flauo, ſeu viridi diluto; hoſq; Dracones vtriuſq; ſexus viuos inuentos eſse affirmabãt. *Hydræ fabuloſæ vera deſcriptio.*

Hydra ſepticeps Geſ. ſummo artificio efficta, & in Theſauro Veneto ſeruata.

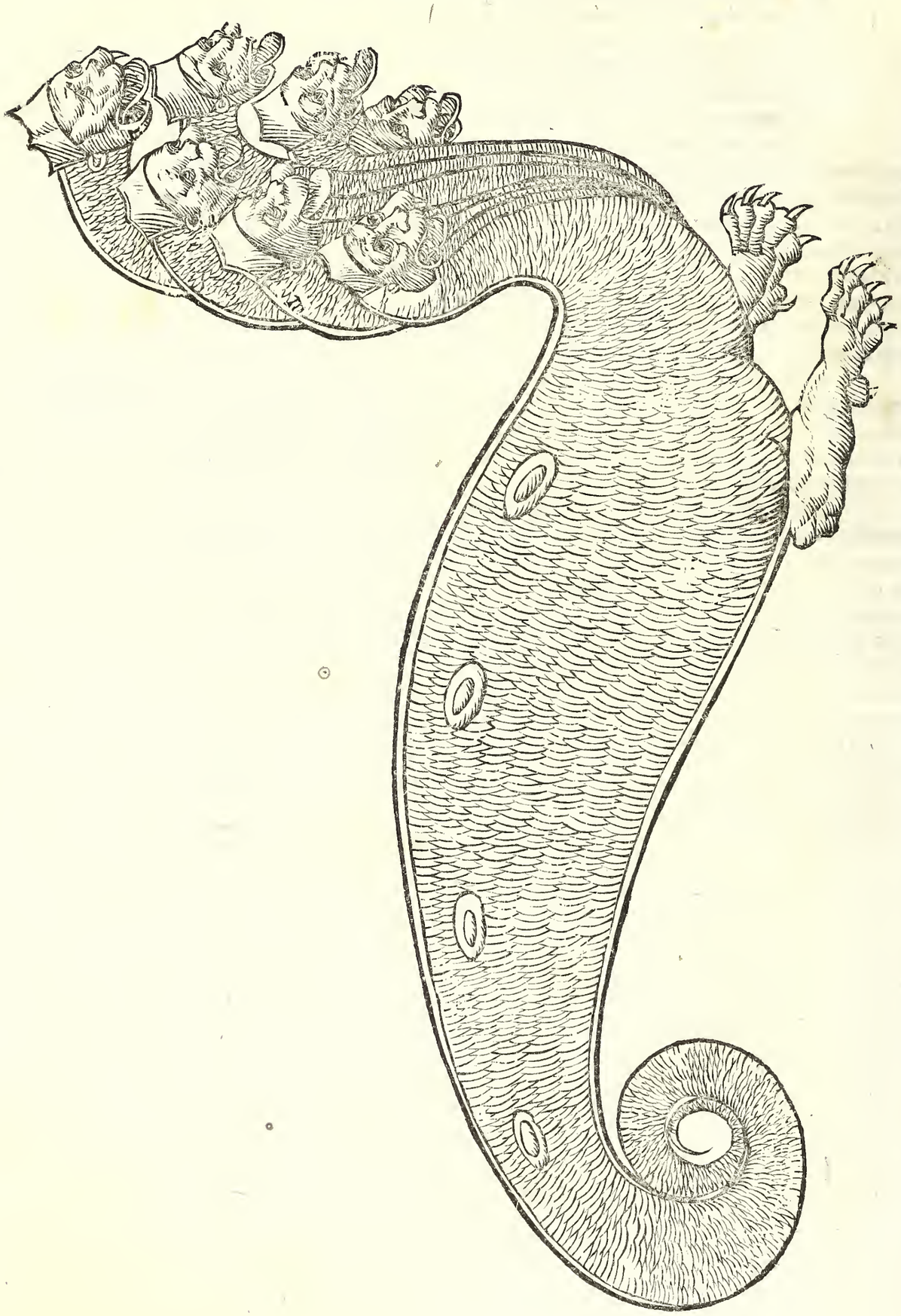

Hydra ſepticeps Equitis de Corneto aſſectatoris olim Sereniſs. Ducis Ferrariæ.

Verùm Cardanus commentitios eſſe arbitratus eſt, & præcipnè cum doctiſſimus, & E
fide dignus vir Ioannes Meona Piſanus hoc eſſe fictitium opus teſtificatus fuerit. Etenim is dum eſſet à ſecretis Don Ferrandi Gonzaghæ Mantuæ hoc monſtrum diſſecans fictitium eſſe comperit. Quapropter ſe ignorare fatetur Cardanus, an maiusi miraculum Naturæ genitricis, an artis fictricis celebrare debeat. Nos quoq; cum variæ huius Hydræ aſſignentur deſcriptiones,& diuerſæ,etiam monſtrẽtur icones, animal prorſus commentitium, & fictitium eſſe arbitramur: quemadmodum lector in ſequentibus iconibus contemplari poterit.

VENENVM HYDRÆ QVALE.

Quis hydrã extinxerit.

HYDRAM fuiſſe animal ſolo afflatu homines nceans multi tradiderunt, quam tandem Hercules, monente Minerua, penitùs extinxiſſe dicitur. At moribus huius belluæ Herculem valdè afflictatum fuiſſe ferunt; dum reciſo vno capite, multa renaſcerentur; quod innuebat Horatius in Odis, canens. F

Nam Hydra ſciſſo corpore firmior
Vinci dolentem creuit in Herculem.

Cæterùm felle ſuperati Draconis ſagittas ab Hercule fuiſſe imbutas aſſeuerant; vt feriendo, venenando, neceſſariam vulneratis mortem afferret. Idcircò Aelianus ſcriptum reliquit, quod veluti veſpæ in viperam mortuam aduolantes veneno aculeum inficiunt: aſſimiliter Hercules ſagittarum ſpicula huius animantis felle tinxit: cum hoc venenum *ἀνίατον*, nempè immedicabile cognouerit. Itaq; Hercules, cum Deianira vxore, ad quemdam Aetoliæ fluuium perueniens, eam Centauro ibi ſtabulanti tranſuehendam commiſit, cum ipſe primùm intrepidus tranaſſet: at ex altera amnis ripa animaduertentes Centaurum nouam nuptam vitiare volẽtem, iaculis huiuſmodi toxico madidis vulnerauit. Huic igitur, intellecta necis hora, vt hoſtem vlciſceretur, Deianiræ propriam veſtem ſanguine inquinatam dono dedit, eiq; talem vim amatoriam ineſſe aſſeuerauit, vt maritus illa induens nunquam alterius mulieris amore corriperetur. Cum igitur Deianira amorem Ioles in Herculem ſuſpiceretur, eum tali veſte ſacrificaturum amiciuit, qui confeſtim vehementi correptus furore inſaniuit. Pauſanias verò retulit Centaurum ſaucium in flumine à Lapitha Arcadiæ monte deſcendente, vulnus lauiſſe, cuius aqua deinceps, ob prauam veneni qualitatem, tetrum odorem contraxit.

Vel hydræ eſt venenũ immedicabile.

Centaurus felle hydræ extinctus.

G

An verò illud veneni genus, quod toxicum ab antiquis fuit cognominatum, venenum huius animalis fuerit, an verò aliud virus compoſitum, inueſtigare oportet. Quamquam ad noſtra vſq; tempora illius cognitionem penetraſſe minimè opinamur. Dioſcorides quidem, Galenus, & Auicennas, nec non quamplurimi alij authores, toxici meminerunt, ſed poſtea illud non deſcribentes, veram eius hiſtoriam non aſſignarunt. Dioſcorides recitat ſolùm illa, quæ Nicander de toxico typis mandauit. Galenus toxicum tantummodo venenum eſſe pronunciauit. Auicennas autem multò plura, ſed valdè ambigua tradidit. Hinc Manardus Medicus Ferrarienſis verbis Auicennæ deceptus, Napellum Arabum toxicum, Priſcorum fuiſſe exiſtimauit. Id autem à veritate alienum eſſe arbitramur: propterea quòd napellus, neq; furorem, neq; rabiem in patientibus generat, quæ ſymptomata toxicum, ad Nicandri mentem, producere ſolet.

Toxicũ Priſcorũ, quod genus veneni.

Napellus.

H

Plinius autem inter alios authores, metam attigiſſe putauit, dum toxicum, iuxta ſententiam nonnullorum, venenum ex taxo arbore ſumptum, indeq; toxicum, quaſi taxicum nuncupari promulgauit. Hoc igitur in doctrina Nicandri valdè abſurdum eſſe atteſtamur, quoniam Nicander primùm de toxico, deinde de taxo, etiam arbore, verba fecit: quamobrem ſi apud ipſum, hæc duo in vnum coinciderent, proculdubiò de vtroq; ſeorſim non egiſſet. Expoſitores Nicandri hoc nomen toxici inde dimanaſſe affirmant; quoniam Hercules ſagittis Græcæ *τοξοις* Hydram confecerit, quæ deinceps ſanguine huius animantis madefactæ toxico nomen feciſſe traduntur.

Opinio Plinij circa toxicum.

Toxici Etymum.

Cæterùm toxicum, quid compoſitum, non autem ſimplex venenum fuiſſe multi autumant; primò, quoniam in libro Admirabilium Ariſtotelis adſcripto legitur, quòd venenum,

A nenum, Gallis nunc upatum toxicum, ita paratur, vt animantibus vulneratis velocem afferat interitum. Ideoq; venatores, quando sagitta hoc lethifero madefacta liquore ceruum sauciauerint, illicò accurrentes carnem vulneris resecant, ne, cibi gratia, reliquæ animalis partes veneno afficiantur. Huius autem veneni folium roboris, vel aliud folium ceruarium appellatum, singulare præsidium esse prædicant; cum ceruos hoc veneno vexatos illud vtiliter degustasse obseruauerint.

Alij in hanc venerunt sententiam, toxicum nil aliud esse, nisi venenum Scythicum, in quo illi populi sagittas intingunt, quod ex tabe viperarum, & humano sanguine putrefacto parant: quemadmodum in capite de viperis retulimus. Neq; hoc verum toxicum Antiquorũ esse arbitramur: propterea quòd nõ talem necis vim huic inesse, qualem toxico Veterum existimamus: etenim toxicum pernicioſissimum prædicat Nicander in Theriacis his versibus in latinum sermonem translatis. *Venenum Scythicum quale.*

Illo Gerrhæos Euphratis ad arua colonos
Humanam in cædem sua tingere spicula dicunt.
Sic quia tincta ferunt hæc immedicabile vulnus,
B *Quòd nigram fouet hinc carnem, sub ea acre venenum*
Putrescit, fædoq; cutis sudore fatiscit.

Hinc cæteri poetæ, ob exploratas toxici vires, dum excellentissimum venenum mentibus legentium insinuare vellent, toxicum nominabant. Audiamus Ouidium sic canentem. *L. 2. Amor. Eleg. 3.*

Non scelus aggrediamur, non admiscenda coimus
Toxica, non stricto fulminat ense manus.

Quocirca satius erit Gorræi opinionem sectari, qui in natura, descriptione, tam potentis, & pestiferi veneni inuestiganda, non diù laborandum esse censuit; immò addit omnem diligentiam potius esse adhibendam, vt illam inuentam amittamus.

SIGNA TOXICI.

C

HOC venenum, ab effectu, naturam eorum participare cognoscitur, quæ totam substantia humanæ vitæ insidiantur. Deinde, præter hanc maleficam vim, talem caliditatem, & siccitatem possidere videtur, vt lingua patientis insigni corrupta inflammatione, necessario intumescat. Idcireò Dioscorides, propter enarratas causas, in hoc casu, non solum linguam, sed etiam labia tumefieri tradidit. Insuper oritur tussis sicca; itaut ægrotantes frequenter tussientes nihil reijciant: amplius, propter latentem veneni facultatem, occulta quædam putredo inflammationem concomitatur: hinc gingiuæ, & humores corporis humani admirandam incurrunt corruptionem, à quibus postea vapores maligni sursùm elati, tremorem cordis, phrenitidem, & incompositum quemdam oculorum motum generant: spiritus quoq; inordinatè moti, & vehementer agitati spumam extra os trudunt. *Lingua, & labia tumefiunt.* *Corruptio admiranda in corpore.*

Item, Nicandro teste, clamores quidam, & vlulatus audiuntur non absimiles illis,
D quos homo, aduersus semetipsum conspicatus vibratum ensem, emittit. Denuò Nicander has vociferationes comparat ad illas, quas Phæa Sacerdos, in sacrificijs, nono cuiuscumq; mensis die, edebat. Etenim inter alias ceremonias, per montem vociferans errabat, veluti in institutione horum sacrificiorum sancitum fuit. *Vociferatio patientis.*

Denique tanta est huius veneni malitia, vt difficillimum sit quemquam toxico affectum euadere. Verùm si contingat (licèt raro) hoc infortunium à quopiam euitari, vt plurimùm insignis virium imbecillitas, per longum temporis spatium opprimit patientem; quoniam vapores venefici cerebrum petentes, non modò vertiginem, delirium, & alia huius generis symptomata producunt, verùm quoq; omnes neruos mirandum in modum labefactant.

Postremò in parte saucia à iaculis toxico infectis, obseruatur liuor maximam arguens corruptionem, & cutis ita exsiccatur, vt instar corij flammæ admoti, facilè dirumpatur. Hoc autem symptoma mirum veneni calorem, & siccitatem præse fert. Sed hęc omnia Nicander in Theriacis eleganter explicauit his versibus. *Symptoma argues magnum calorem.*

Pol-

Pellere nunc etiam perimentia toxica diſce,
Quando ſuis hominem miſerè cruciatibus angunt,
Craſſaſit illius iuxta imum lingua receſſum,
Turgida labra calent, mox arida ſputa ſequuntur,
Atq; retedentes inferna parte dehiſcunt.
Gingiuæ, èq; ſua luxa ſtatione mouentur;
Cor ſtupet omnis abit ſenſus, turbataq; mens eſt.
Hunc rabida innumeras edit vaſania nugas,
Clamoſoq; dolens homo vociferatur hiatu,
Secta velut trunco vellatur corpore ceruix.
Non ſecus, ac magnæ matris furioſa ſacerdos
Noua ſacrificans menſis per compita luce,
Longum terribili circumſonat ore boatum,
Quem propè percipiens per montem turba tremiſcit.
Non aliter rabido miſer eiulat ille furore,
Et trucium fugiens vlulat de more luporum,
Obliquiſq; ferus, cèu taurus, atrociter hirquis
Proſpicit, & nudo fremebundus dente renidet.

TOXICI MEDELA.

Colocaſsion remedium Toxici.

AVTHORES græci ſcriptus mandarunt Herculem veneno Hydræ infectum ab oraculo accepiſſe ſe aliter liberari non poſſe, niſi ad flumen, eam eradicaret herbam, cuius radix colocaſſion, & caulis ciborium nuncupatur. Ideo Hercules, cum illam circa ripas Beli amnis comperiſſet, cõfeſtim à tali toxico liber euaſit. Præterea panax aſclepium contra omnes ſerpentum ictus,& potiſſimum ad morſum Hydræ commendatur:quandoquidem Aeſculapium circa ripas Melani fluuij, hãc euulſiſſe herbam ferunt, qua Iolaum Iphicli filium ab Hydra percuſſum ſanauit; vt Nicander in Theriacis cecinit, vbi de remedijs in genere ad venena attinentibus petractauit.

Quin Phlegyeum, etiam panaces cape, clara quod olim
Phœbi progenies ad cærula flumina carpſit,
Præluſtri ex Iphicle fatum curans Iolaum,
Herculei quando comes, adiutorq; laboris
Lernæam domuit victoribus ignibus Hydram.

Itaq; expugnatio huius veneni in recta remediorum adminiſtratione conſiſtit: quandoquidem æger primùm vinculis coercendus eſt; alioquin, ob alienationem mentis, præceptis medicis non obtemperaret Deinde vomitus digito, vel penna eſt prouocandus; aut oleo roſaceo, vel irino in fauces inſtillato, vel potius iuſculo anſerino, aut decoctione ex rapis parata. Præterea clyſteres non ſunt omittendi, vt ſi materia venefica ad inteſtina deſcenderit, facilè eliciatur. His peractis ad peculiaria præſidia properandum eſt, quæ frigida, & humida eſſe debent, vt caliditati, & ſiccitati toxici reluctentur.

Præſidia aduerſus toxicũ qualia

In horum præſidiorum numero, tàm ſatiua, quàm ſylueſtria pomorum omnium genera collocantur, immò eorum etiam folia, & rami in aqua decoquuntur, vt talis decoctio ægrotantibus propinetur. Cæterùm inter hæc mirandam videtur habere prærogatiuam decoctio, & caro cydoniorum, quæ non modò propria temperatura huic veneno reſiſtunt, verùm quoq; ventriculum, in hoc affectu valdè labefactatum, mirificè roborant; audiamus Nicandrum hæc præſidia in Theriacis ſigillatim enumerantem, hunc in modum.

Cydonia in hoc caſu cõmendãtur.

Hunc benè complicitis deuinctum nexibus ambi,
Infuſoq; ſtatim thoracem prolue vino,
Atq; vel inuitum ſatia, manſueiaq. verba
Da furienti homini, ac inſerto ſtipite frendens
Fortiter os aperi, vt dirum mox euomat hauſtum,

Veltu

A *Vel tu pascentis tenerum anseris accipe pullum,*
Et coque, & austeræ, cui montes patria, pomi
Syluestrem (fuerit mundus tamen à cute) librum,
Vel cape plantatos nascentia mala per hortos,
Ludicra quæ pulchris fert ætas dona puellis.
Aut etiam grauida struthia ex arbore carpe.
Atq; adstringenti laudata cydonia succo,
Quæ riguo diues produxit Cretæ recessu,
Atq; hæc tusa probè fluuiali pelue lympha;
Mixtaq; pulegij ramis simul omnia tunde.
Præterea sumptæ dolentis parte rosacei
In bibula instillans os, vt bibat, illine lana.
Hunc etiam præstans valet tridis vnguen ad vsum.
Sic ægrè, & multo tandem post longa labore
B *Tempora, vix tremulis languens incessibus ibit;*
Attonitumq; geret non recto limite visum.

Quamuis Nicander misturam ex seminibus cyoniorum, & pulegio trito paratam in hac affectione summoperè celebrauerit: nihilominus Dioscorides quibusdam alijs remedijs vtitur, veluti sanguine hircino, & aliorum quorumdam animantium, qui cæca quadam suæ naturæ contrarietate hoc virus arcere possunt. Præterquamquod huic spectãt illa medicamina, quæ ad ictus cuiuscunq; pestiferi anguis in primo libro fuerunt examinata. Libuit autem hoc in loco toxici, licèt veneni incogniti medelam assignare, tum quia Nicander huius meminit, tùm etiam quia hæc alijs venenis simili qualitate præditis facillimè accommodari possunt. *Remedia Dioscorid. aduersus Toxicum.*

LOCVS.

C BELLVAM hanc septicipitem apud Inferos stabulari Poetæ finxerunt. Ideo Virgilius interiorem Infernorum partem describens, in qua varia versari mõstra retulit, Hydræ quoq; meminit his versibus. *L. 6. Aeneid.*

Multaq; præterea variarum monstra Ferarum,
Centauri in foribus stabulant, scyllæq; biformes,
Et centum geminus Briareus, ac bellua Lernæ
Horrendum stridens, flammisq; armata Chimæra
Gorgones, Harpyæq; &c.

Et paulò inferius eumdem etiam locum assignat Hydræ, dum canit.

Panduntur portæ, cernis custodia qualis
Vestibulo sedeat? facies, quæ limina seruet?
Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra
Sæuior intus habet sedem.

Vnde postea Sanazarius Virgilium imitatus in suo opere de partu Virginis sic cecinit. *Lib. II. de partu Virg.*

D *Tam variæ pestes, & monstra horrentia Diris*
Ima petant: trepident Briarcia turba Ceraltæ,
Semiferumq; genus Centauri, & Gorgones atræ,
Scyllæq; Sphinges q; ardentiaq; ora Chimeræ,
Atq; Hydra, atq; canes, & terribiles Harpyæ.

Pausanias tamen, in Corynthiacis ad calcem, tradidit iuxta Amymone fontem, amplam, densisq; comis Platanum excreuisse, sub qua Hydram altam fuisse perhibent. Communis tamen authorum opinio est locum natalem huius Feræ Lernam lacum fuisse Argiuis, & Mycenæis conterminum, ad quem omnia deportabantur purgamenta, ex quorum tandem corruptione talem Feram posilijsse affirmant. *Locus natalis verus Hydræ.*

ORTVS, ET INTERITVS.

HESIODVS, in Theogonia, Hydram Echidnæ ex Typhone filiam, & à Iunone in odium Herculis nutritam fuiſſe promulgauit. Echidna enim, vt aliàs explicatum fuit, dimidia ſui parte ſpecioſam repræſentabat puellam, cum partes inferiores in horrificum Serpentem terminarent. Hæc igitur in vaſta verſans cauerna, crudaq; mandens, aliquando Typhoni permixta Hydram, & Cerberum peperit: reliqua apud Gyraldum legenda ſunt. Idcirco ad rem, libro ſecundo Auſtriados, ſic canitur.

Syntag. 5.

Inarimem quondam ſub terras triſtis Echidna
Incoluit, nymphæ vultu, tenus inguine Serpens
Inferius, ſæuoq; mixta Typhaone natos
Horrendos peperit, cuſtodem Cerberon Orci,
Cuius demorſos terret vox ærea manes
Lernæamq; Hydram, quam ferro, atq; ignibus hauſit
Amphitryoniades cum belligero Iolao.

Quamuis Hiſtoriographi vnanimes diuulgauerint Hydram ex ſordibus in Lernam lacum paſſim delatis, ibiq; putrefactis originem traxiſſe.

Hanc tandem immanem belluam omnia deuaſtantem, & perniciem hominibus belluiſq; afferentem ab Hercule interfectã fuiſſe volunt. Quamobrem Martialis innuens Domitianum, ſub Herculis nomine, ob ſtratam viam Apiam, cultum fuiſſe; Hydræ ab Hercule ſuperatę, & extinctæ meminit.

L. 9. Epigr. 104.

Fœcundam vetuit reparari moribus Hydram.

Inferius quoq; ad mortem Hydræ alludens ſic cecinit.

L. 14. Epigr. 177.

Elidit geminos infans, nec reſpicit angues.
Iam poterat teneras Hydra timere manus.

Cæterùm tam horrenda, immanis, & monſtrifica fuit hæc beſtia, vt à nemine, niſi ab Hercule ſuperari, & debellari potuerit: quocirca eius cædes inter res præclarè geſtas ab Hercule locum habere meruerit: propterea Auſonius egregios Herculis labores recitans, necis Hydræ meminit ſic canens.

Hydræ interitus.

Epigr. 139

Prima Cleonæi tolerata ærumna laboris,
Proxima Lernæam ferro, & face contudit Hydram.

Eundem ſenſum habemus in Epigrammatibus græcis, vbi leguntur hæc verba.

Lib. 4.

Πρῶτα μὲν ἐν Νεμέῃ βριαρον κατέπεφνε λέοντα
Δεύτερον ἐν λίμνῃ πολυαχεϊον ἄλεσεν ὕδρην.

Ideſt.

Primò quidem in Nemea fortem interfecit Leonem.
Secundo in Lerna multi ceruicem perdidit Hydram.

Nam cum Hydra (referente Seneca) regionem totam natalem deuaſtaret, ab Hercule primùm claua percuſſa fuit, deinde ob tetrum, quem ſpirabat odorem, ſagittis eminus petita; poſtremò in ſolitis ſe condentem cauernis, congeſta lignorum ſtrue, Hercules penitus deſtruxit, & expugnauit.

Hydra clauа percutitur.

PRÆSAGIA.

QVIDAM author innominatus Germanus agens de Hydra ex Turcica regione delata, cuius iconem exhibuimus, hæc verba protulit. Nemini dubium eſt, rerum mutationem monſtris ſignificari; ſed Germania, vel chriſtianus Orbis hodie tam grauibus afflictatur ærumnis, vt ei, præter exitium, nihil grauius accidere queat. Ideo conijcio hæc monſtra ad maiorem calamitatem non eſſe extimeſcẽda; & præcipuè cum res Turcicę ad ſummũ potentię gradũ, & felicitatis faſtigiũ peruenerint: quamobrem huiuſmodi monſtra aliquid mali illiminari diuinarem, ſub cuius Ditione

A tione monstrum repertum, & obseruatum est, & potissimum cum capita huius monstri ab occipitio gestamen pilei turcici ostentet.

Verùm hic Hariolus quisquis fuerit, primitùs inuestigare debebat: an monstrum, cuius icon exhibetur à natura productum, an verò ab arte fabricatum fuerit. Quandoquidem Gesnerus vnà cum Erythræo belluam hanc multicipitem planè commentum artis esse existimat. Aures enim, lingua, nasus, facies, toto genere à Serpentum, vel Draconum figura discrepant. Quocirca si author huius figmenti, rerum naturalium monstris etiam accidentium imperitus non fuisset, melius spectatoribus imponere potuisset. Sed etiamsi hanc monstrosam Feram à natura productam esse concedamus, cur potius Turcis, non autem nobis aliquod malum minabitur? Itane tam cæci erimus, vt culpam nostram non agnoscamus, & omne sinistrum omen in hostes Christifidelium reijciamus?

Hydra septiceps an sit fictitia.

B

HISTORICA.

DE vera Hydræ historia, fidem veri adhuc pendere existimamus: propterea quod Historiographi sibi inuicem reclamare videtur. In primis Isidorus scriptum reliquit Hydram fuisse lacum copiam aquarum eructantem, & proximas vastantem ciuitates: siquidem ex multis meatibus aqua scaturiebat; immò obstructo vno scaturiginis orificio, aqua per plura alia foramina erumpebat. Alij paludem Lernæ frequenter exsiccari, denuoq; aquis repleri memorarunt: quare Hercules scaturiginum meatus diligenter rimatus, igne adhibito, intra proprias cauernas aquam cohibuit. Zenodotus diuulgauit locum quemdam in Argolica regione fuisse, in quem omnia sordium genera promiscuè conijcicbantur; quæ postea nebulas maleolentes, & pestiferas exhalare solebant, quas à loco humido dimanantes Hydras nuncupabant. At huiusmodi loco ab Hercule exsiccato, Regio saluberrimum aerem deinceps adepta est.

L. 12. Orig.

Palus Lernæ quomodo exiccata fuerit.

C Multi asseuerarunt quoddam anguium genus, sub quo Hydra continetur, adeò prolificum fuisse, vt, nisi igne eorum semina coercerentur, fœcunditati illorum nemo resistere posset: hinc factum volunt fabulæ locum, quòd extincto vno Hydræ capite, plura renascerentur. Alij referunt Achelorum Fluuium Acarnaniam ab Aetolia segregantem solere interdum vtramque regionem ita inundare, vt omnes agrorum limites confunderentur: quamobrem, consumptis aquis, sæpè sæpiùs Incolæ litibus premebantur. Hinc Hercules impetum amnis aggeribus compescens, & deinceps intra alueum fluere aquam cogens, omnes Incolarum lites temperauit: qua de causa Hydram ab Hercule interfectam pronunciarunt. Hæc historia memoratur Libro nono Austriados hunc in modum.

Genus anguiũ valde prolificum.

Hercules impetũ amnis compescuit.

——— *& semper plagis vinacibus Hydram*
Ruptaq; deuictis Achelora cornua ripis.

Lernæo Serpenti Hydræ nuncupato, dum ab Hercule expugnaretur, Cancrum auxiliatum fuisse produnt. At vicissim ab Hercule, Iolai implorata ope, bestia tandem debel-
D lata fuisse perhibetur. Palephatus verò id totum sic exarat. Primò Lernũ Regem quemdam constituit (habitabant olim homines in pagis, & cuicumque loco rex suus præerat) Sthenelaus igitur Persei filius, vt ipse refert, Mycenas amplissimum locum, hominumque frequentia nobilitatũ occupabat. Huic Lernus Rex minimè subiacere volebat; hac de causa ambo inter se præliabantur. Lernus in sua Ditione paruum oppidum Hydram nuncupatum à quinquaginta sagittarijs in quadam turri inclusis diligenter custoditum possidebat. Itaq; Hercules ad expugnandum hoc munitum oppidum missus à sagittiferis ignem, & iacula in hostes proijcientibus repulsus fuit: nam licèt eorum vnus interimeretur, confestim duo alij locum defuncti occupabant. Lernus autem perpendens se viribus esse inferiorem, auxilium Cancri, seu Carcini cuiusdam strenui Ducis implorauit, qui accedens, iunctisque copijs, in Herculem impetum fecisse traditur. Ex altera parte Iolaus Iphicli filius, atq; Herculis nepos, Thebanorum ducens exercitum Herculi auxiliaturus accessit: quare Hercules, hoc opitulatur, Hydram oppidum expugnauit, diruit, & concremauit.

Historia hydræ oppidi ab Hercule expugnati.

Alij

Hydra Sophiſta fuit.

Alij crediderũt Hydram fuiſse ſophiſtam quemdam callidiſſimum, qui rationes ambiguas in medium ſemper afferebat, vt alios ab ipſa veritate depelleret, cuius vna confutata ratione, plures inde cauillationes oriebantur. Idcircò Hercules, igne, nimirum feruore ſui ingenij, has omnes argutias diremit. Tandem multi voluerunt Hydram hoc modo ab Hercule necatam fuiſſe, dum animi ſui, & continentiæ, ignita quadam face, renaſcentia identidem libidinum, & cæterorum vitiorum capita repreſſerit, & penitus extinxerit. E

EPITHETA.

MVLTA capita, quibus Hydram redundare monimentis mandauit Antiquitas, varijs epithetis cùm latinis, tùm græcis anſam præbuerunt. Latini hanc Feram fæcundam, populoſam, ramoſam, rediuiuam, renaſcentem, multiplicem, & deniq; ſeptemplicem indigitarunt. Baptiſta Mantuanus ſic canebat. F

Bellaq; & atroces iras ſeptemplicis Hydræ.

Epitheta græca.

Itaq; Græcis, ob eamdem rationem, Hydra πολυάυχενες multas habens ceruices exponitur; cum αυχὴν ceruix reddatur. Item πολυκέφαλος multa habens capita. Immò quandoq; vocatur πολυδειρὰς, quod epitheton monti multa cacumina habenti propriè conuenit. Rursùs, eadem de cauſa, ἑκατογκέφαλος, ideſt centum habens capita appellatur: immò μοριοκράλος, nempè infinitis redundans capitibus, quod epitheton ab Euripide, in Hercule furente, vſurpatur.

Epitheta ratione loci

Si meditemur huius belluæ locum, Græcis, λερναίη, & Latinis Lernæa cognominatur; quoniam in Lernæa palude ſtabulari diceretur. Apud Aratum nominatur αἰθοψὴ, fortaſſis propter colorem; cum hæc vox aliquando nigrum, & quandoq; rutilum colorem ſignificet. Alioquin Claudianus virentem illam indigitat.

Lernæamq; virens olſederat Hydra paludem.

Epitheta à ſæuitia petita.

Poſtremò, ratione ſæuitiæ, ὀλοόφρων, dicitur Homero, quia pernicioſæ mentis fuerit. G Alijs ἀγρόμορος, quoniam graui, & crudeli fato premeretur: vel, vt placuit Euripidi in Hercule furente, πολυφόνος; quoniam multas cædes perpetrauerit. Deniq; Latini immanem, nocentem, horrendam, tumentem, diram, improbam, ſuperbam, ferocem, colubris vallatam, vel colubriferam Hydram indigitarunt.

PROVERBIA.

Adagia hydram reſpicientia.

ADAGIA ad hunc ſpectantia locum, partim hoc animal, partim locum eius natalem, & Herculem Hydræ interfectorem reſpiciunt. Si contemplemur Feram, hoc adagium circumfertur apud Græcos. πολυκεφαλώτερος ὕδρας, ideſt, *magis varius, quàm Hydra.* profertur de hominibus doloſis: quandoquidem Hydra maculis verſicoloribus diſtincta eſſe ferebatur. Huic affine eſt cognomentum Mnaſcæ Colophonis H Poetæ, qui Salpa cognominatus fuit: cum in carminibus cõſcribendis fuerit admodum varius. Salpa enim eſt piſcis aureis, & rubentibus lineis à ceruice ad caudam vſque picturatus: quamuis aliter illaudati ſaporis eſſe feratur.

Salpa piſcis.

Sequitur aliud adagium. ὕδραν τέμνεις. ideſt. *Hydram ſecas.* Suidas tradit hoc eſſe pronunciandum de illis rebus, quæ haudquaquam fieri poſſunt. Legitur quoq; hoc adagium apud Platonem libro quarto de Republica; & promulgari poteſt in illos, qui dum vnum incommodum auferre conantur, plura incurrunt: veluti vno Hydræ Lernææ ſecto capite, plura renaſcebantur. Vſus eſt etiam Plutarchus hoc prouerbio, in commentarijs de fortuna Alexandri; quando aliquo terminato, & ſopito bello, necnon compoſita pace, ſubinde alij, atq; alij populi aduerſus ipſum belligerantes inſurgebant. Quapropter Cyneas quoque cognita Romanorum multitudine, qui poſt acceptam aliquam cladem, copias denuò, & confeſtim inſtaurabant, hæc verba protuliſſe dicitur. *Pyrrhum ſibi videri aduerſus Lernæam bellare Hydram*; hoc adagium optimè in litigato-

res

A res quadrat, qui interdum vnà composita controuersia, in plura incidunt litigia. Lis enim sæpe numero litem parere solet.

Sequitur illud adagium. *Hydram gestas.* diciturq; de illo, qui corallium tanquam tutelam aduersus fulmina, & tempestates gestat: quandoquidem hæc planta apud Plinium vocatur Gorgonia, cum extra aquam instar lapidis durescat. Gorgones autem, secundùm Seruium in commentarijs ad librum sextum Aeneidos, fuerunt tres puellæ lectæ venustatis pulcherrimæ, quas adolescentes conspicati in lapidem transmutari dicebantur. *L. 37. c. 10.*

Si contemplemur interfectorem Hydræ, oritur aliud adagium. *Nec Hercules quidem contrà duos.* Hoc inde, natum esse volunt ex summo Herculis labore in necanda Hydra: etenim Cancrum Hydræ vehementer oppressæ auxiliaturum venisse ferunt: quare viciſſim Hercules, implorata Iolai ope, Hydram tandem superauit, & Cancrum interemit. *Adagia ratione interfectoris hydræ.*

Si mens dirigatur ad locum, in quo Hydra stabulabatur, hic nobis exhibet illud pro-
B uerbium. λέρνη κακῶν, ideſt. *Lerna malorum*: hoc prouerbium pronunciatur, non secus, ac si dicatur. *Ilias malorum. Mare malorum. Thesaurus malorum.* His ensin adagijs plurima mala in vnum congesta significamus. Originem duxit hoc prouerbium à loco natali Hydræ, quem fuisse lacum omnium sordium, & vndiq; congestarum plenum tradiderunt: quemadmodum superius, iuxta mentem Strabonis, scriptum fuit. Propterea quotiescumq; hominem valdè infamem, vel omni turpitudinis genere contaminatum, aut cætum hominum postilentium, quasi colluuiem facinorosorum indicare volumus; rectè Lernam malorum pronunciamus. Idcircò Cratinus Comicus, apud Hesychium, theatrum, quod ex varia mixtaq; hominum colluuie constaret, iure merito λέρνην θεατῶν appellauit. *Adagia petita à loco hydræ.* *Lib. 8.*

MORALIA.

C

CYPRIANVS, libro primo de Incarnatione Christi, Hydram optimo iure ad fæcunditatem hæresum comparauit. Scripsit enim, quòd hæreses in Ecclesijs Hydræ similitudinem gerunt, quoniam istæ aduersus nostras mentes linguis feralibus sibilant, & lethale virus iaculantur; immò truncatis capitib s renascuntur, Sed quoniam resurgente morbo non debet cessare medicina, ideo quantò maior fuerit ægritudo, tantò validior debet esse curatio. Potens enim est Dominus Deus noster, vt quod de interitu Hydræ Ethnici prædicarunt, id in bellis Ecclesiarum veritas peragat; & ignitus Spiritus Sancti gladius ita, in extinguenda, & extirpanda nouella hæresi, omnes penitus medullas pernitiosæ generationis exurat, vt tandem prodigiosa fæcunditas, emorientibus venis, denuò parere cesset. Diuus etiam Ambrosius, in suo opere de fide, hanc similitudinem Hydræ, & hæresis amplexus est: siquidem veluti, vna Hydræ ablata ceruice, aliæ statim emergebant; ita pariter vna ablata hæresi, multæ aliæ insurgunt. Ideoq; ritu necis Hydræ, hæ nonnisi incendio auferri possunt. Huius etiam *Hæresis hydræ comparatur.* *Lib. 1. c. 4.*
D comparationis meminit Baptista Mantuanus de Diuo Ambrosio canens hunc in modum.

Arius humani generis lethale venenum,
Legis in excidium natus fideiq; ruinam,
Polluerat gentes, totumq; infecerat Orbem,
Præsertim Italiam. Tunc tota Insubria fractis
Viribus ægrotans isto in languore iacebat.
Ambrosius, qui tunc erat ex Proconsule factus
Pastor, in hanc Hydram claua insurrexit, & arcu,
Et velut Alcides alius Lernæa fugauit
Toxica, Niligenas abigens ab ouilibus Hydros.

Amplius, in morali doctrina, Sophistici, & fallaces verborum gannitus non iniuria ad Hydram comparantur; cum ab hoc vocum monstro infinita dimanent delirameuta, quæ animis nostris plurimum detrimenti, & magnam quoq; perniciem semper sunt allatura. *Sophistæ hydræ dicunquæ tur.*

latura. Immò omnes mulieres, quæ pudicitiam habent in propatulo ſimilitudinem Hydræ non effugiunt: quandoquidem Anaxilas comicus fabuloſa quędam Priſcorum monſtra, publica ſcorta interpretatus eſt. Hinc Athenæus Gnathænam Sinopæ vetulæ ſubnaſcentem ipſa duplo deteriorem eſſe retulit. Id in capitibus Hydræ obſeruabatur, dum vno ablato, alia multo deteriora oriebantur. E

L. 13. Dypnoſoph. cap. 10.

Inſuper homines, qui aſprè, & acutè non ſolum quacumq; occaſione, ſed etiam contumelioſiſſimè ſolent loqui, cum Hydris comparandi erunt; quare non immeritò Diuus Hieronymus (referente Cælio) obtrectatorem virulentum, Excetram, nempe Hydram cognominauit. Rurſus in proœmio Eſdræ, aduerſus ſuos obtrectatores ſic loquebatur. Quamuis Hydra ſibilet, victorq; Simon incendia iactet, nunquam meum, iuuante Chriſto, ſilebit eloquium. Item Hydra hominibus omni crudelitatis genere inquinatis iuſta de cauſa aſſi nilāda eſt: cum reciſa vna crudelitatis ceruice, denuò noui ſęuitię modi repullulent. Vnde Baptiſta Mantuanus in Bucolicis canebat.

Eclog. 3.

Tranarem laturus opem, tu fœutor Hydra
Me fugis. F

Demùm qui inani ſcientiæ perſuaſione, vel alia de cauſa intumeſcit, Hydram proculdubiò repræſentare videtur: cum illa Fera ita ſuperbiret, & ſe ſe efferret, vt quodcumq; ferrum in ſui necem fabricatum aſperneretur. Idem præſtat homo nimium ſui admirator; ac pro ſententia, cui ſemel adhæret, etiam contra verum contumax, & refractarius. Cum autem nullum vitium Deo inuiſus ſit arrogantia; homo criminoſus hos teterrimos mores in candidos mutare debet. Verùm cum difficillimum ſit in Superborum mentem modeſtiam, & animi demiſſionem inducere deberent ſaltèm meminiſſe illius, quod de oſtentatione ſuperbiæ quidam poeta tradidit hunc in modum.

Superbus nūcupatur hydra.

Sordida laus ſemper proprio quæ prodidit ab ore
Hanc ſapiens refugit.
Efficit, & fatuos pompoſa ſuperbia plures,
Tartara quos rapiunt.

Vir quoq; omnigena eruditione clarus, & Aenigmatiſtes, vt mens ſuperbi reſcipiſceret, hanc obſcuram ſcripſit veritatem. G

O cur tua te ſuper be bis bia abit.

Nimirum ò Superbe, cur ſuperbis, tua Superbia te ſuperauit.

Poſtremò Seneca doctrinam moralem de fortitudine, & Iuſtitia inſinuans, exemplo Hydræ, virtutes non eſſe animalia docuit his verbis. *Non enim quicquid ab homine fit, homo eſt, & iuſtitia quid eſt inquit? animus quodammodo ſic ſe habens. Itaq; ſi animus animal eſt, & iuſtitia minimè. Hæc enim habitus animi eſt, & quædam vis. Idem animus in varias figuras conuertitur, & non toties animal aliud eſt, quoties aliud fuerit, nec aliud, quod fit ab animo, animal eſt, ſi iuſtitia animal eſt fortitudo, ſic cæterę virtutes: verum deſinunt animalia eſſe ſubinde vt rurſus incipiant, an ſemper ſunt: deſinere virtutes non poſſunt: ergo multa animalia, immò innumerabilia in hoc animo verſantur. Non ſunt, inquit multa quia ex vno religata ſunt, & partes vnius, ac membra ſunt. Talem ergo faciem animi nobis proponimus, qualis eſt Hydræ multa habentis capita, quorum vnum quoq; per ſe pugnet per ſe noceat. Atqui nullum ex illis capitibus animal eſt, ſed animalis caput: cæterum ipſa vnum animal eſt.*

Lib 20. Epiſt. 21.

Hydræ ſimilitudo quædam. H

At quid de toxico dicendum erit? Hoc cum eſſet perniciosiſſimum, aliquando tamen vitale fuit appellatum. Etenim (referente Ioanne Sarisberienſi) Tiberius à Iulio Imperatore tertius toxico interijt, cuius morte ita lætatus eſt populus, vt Terram matrem, & Deos manes oraret, ne mortuo ſedem vllam, niſi inter impios, concederent. Et licet toxicum ſemper fuerit deteſtabile, & exitioſum, tamen illud populus vitale eſſe cenſuit.

Li. 1. Polyt. cap. 8.

A

HIEROGLYPHICA.

NONNVLLI, referente Pierio Valeriano, per simulacrum Hydræ, Inuidiam hieroglyphicè representari posse tradunt: quandoquidem Hydram animal paluſtre, & ex sordido cæno natum fuisse asseuerant. Inuidia quoq; nonnisi in abiecto, & demisso animo residet. Quocirca Ouidius, in volumine Transformationum, hanc in imis conuallibus latibulari confinxit; deinde reliqua, quæ de Inuidia scripsit, ad Hydræ significatum pertinere videntur. Præterquamquod Erictonius pedibus anguineis (quamuis alij ad custodiam, serpentem ei assignatum fuisse dixerint) Inuidiam denotare perhibetur: cum illa, post res præclarè gestas, in arenam prodiens, paulatim in cordium penetralibus occultetur, virulento spiritu ad custodiam destinato. Huius B autem exemplum in primis fratribus manifestum habemus.

Inuidiæ Hieroglyphicum.

Inuidia causa fratricidij fuit.

Mator & inuidia est fraternis cordibus orta,
Fraterno primi mandauerunt sanguine muri.
Hoc Abel, atq; Chaim: hoc Atres, atq; Thyestes
Etheocles cum fratre suo; plaresq; docebunt.
Inuidiam idcirco fugiat sapiensq; bonusq;.

Itaq; hoc est illud odium, quod Diodorus, pictura serpentis denotari posse diuulgauit. Insuper Pierius Valerianus, simulacro Hydræ ab Hercule superatæ, hieroglyphicè demonstrari posse vitium à virtute domitum pronunciauit. Etenim talis pictura admonet vnumquemq; virtutis, qua homo fretus illecebras amatorias per Hydram expressas remouere conatur.

Lib. 6. Hierogl.

C

PHRENOSCHEMATA.

PRISCA consuetudine receptum fuisse, in Insignibus Hydram delineare testatur Capaneus, qui olim pro egregio Insigni, Hydram habuisse traditur. Quocirca hic mos ad nostram vsquè ætatem penetrans, multis phrenoschematum ansam præbuit. Vnde Hieronymus Russellius, in libro Insignium, exhibuit simulacrum Hydræ septicipitis, cum Dicto. VTCVMQ. Demonstrabat autem inuentorem phrenoschematis quouis modo omnes difficultates sibi oblatas, esse superaturum, vel innuebat totos conatus esse inflexurum, & omnia ablaturum impedimenta. Hoc deniq; phrenoschemate generosus, & inuictus animus demonstratur. Item Ioannes Baptista Pittonus Pictor Vicentinus in Insigni Sfortiæ Pallauicini, effigiauit Hydrã cum Dicto. VTCVMQ. Vt indicaret hominem aduersus infortunia virtutes semper augentem. Subscripsit autem carmina Italica huius tenoris.

Insigne Capanici.

Come ch'à l'Idra vn collo si recida
D *Vi nascon tanti in vece di quell'vno,*
Ch'esser non puote, che già mai l'uccida,
Opri quanto si voglia ingegno alcuno.
Tal la virtù, ch'in cor alto s'annida,
Non teme volto minaccioso, e bruno
Di nemica fortuna, ò assalto d'armi;
Ma via è più salda, che l'incudi e i marmi.

Iterum Hieronymus Russelius effigiauit manum, cum gladio recidentem vnum ex capitibus Hydræ in quadam palude iacentis, cum Dicto Italico desumpto ex carminibus Petrarchæ, E S'IO L'VCCIDO, PIV FORTE RINASCE. Quare intelligimus authorem Phrenoschematis conari, omni diligentia, desiderium amatæ rei extinguere, cum tamen illud magis insurgat, & quasi altera Hydra multiplicetur.

Lib. 3. Insign.

Lucas etiam Contilis scriptor italicus eamdem Hydræ iconem cum manu, & gladio figurauit, & addidit Dictum huius generis: SPES ÆGRA SALVTIS. Et monet

lectorem, quod author huius phrenoſchematis voluit inſinuare animi ſui inquietem, E
quà multis vexabatur ærumnis, & quamuis aliquãdo vnam auferret; aliæ tamen, atq; alię emergebant: propterea ſe ægram ſperare ſalutem protulit.

Animi inquies quomodo demõſtretur.

Perciuallus quoq; delineauit Draconem ſepticiptem, cũ Dicto. In OMNIBVS HYDRA. Alludebat enim ad omnes huius Feræ proprietates. Primùm, quia flatu graueolenti, cunctos ad ſe accedentes arceret, deinde, quia truncato vno capite, plura renaſcerentur. Sic in mundanis euenit negotijs, quæ plurimas ſemper pariunt difficultates.

SIMVLACRA.

Lib. 7. Aeneid.

PAVSANIAS, in Eliacis, ſcriptum reliquit, quòd in Elide templum Iunonis erat, in quo, præter alia ſimulacra, Pallas Herculi Hydram conficienti aſſiſtens viſebatur. In clypeo Auentini ſimulacrum Hydræ conſpiciebatur: nam Virgilius ſermonem habens de filio Herculis, ſcripſit ipſum vehi curru cum ſigno palmæ, more F
triumphantis, geſtantem clypeum, figura Hydræ refulgentem, in patris monumentum, qui hunc ſepticipitem Draconem in palude Lernęa exanimauit. Sic igitur canit Virgilius.

Poſt hos inſignem palma per gramina currum.
Victoreſq; oſtentat equos ſatus Hercule pulchro
Pulcher Auentinus, clypeoq; Inſigne paternum
Centum angues, cinctamq; gerit Serpentibus Hydram.

Memorat etiam Baptiſta Mantuanus ſimulacrum Hydræ in marmore quodam Spartano cælatum, dum canit hunc in modum.

Non procul inde virens Spartano è marmore moles
Phidiacam teſtata manum, pendebat ab alto
Margine pars clauæ, partem conſumpſerat ætas.
Lernææ pars prima Hydræ, quæ guttura ſeptem
Porrigit, & linguis ſeptem vibrantibus ora G
Arcus, Acarnanis fluuij duo cornua frugum
Plena, Molorcheo pellis detracta Leoni.

Meminimus, & nos vidiſse Romæ multas Herculis ſtatuas inſigni cælatura admirãdas, ſed potiſſimum per collem Quirinalem vulgò *Monte Caualło* appellatum, in Viridario, & Vineto olim Eminẽtiſſimi Cardinalis de Carpo, inſigniores cum claua, & ſpolio Leonis, alicubi hæc ſtatua caput Leonis, alibi verò fructus horti Heſperidum manu tenebat: verum inter has, hoc in eodem loco Paradiſum terreſtrem ferè æmulante, viſebatur tabula marmorea figuram exhibens Herculis manu ſtringentis comam mulieris, cuius crura ſerpentinam effigiem præſeferebant: nonnulli ſunt opinati inſinuare voluiſſe ſpectantibus paludem Lernęam, in qua Hercules Hydram confeciſſe traditur. Neq; volumus in præſentia ignotam eſſe legentibus egregiam ſtatuam æream Herculis, & Hydræ ad caminũ amplæ aulæ Palatij Illuſtriſſimæ familię de Tanarijs, in qua hodie Marchio Ioannes Nicolaus Bononiæ Senator ſummę vir prudentię refulget, quę ſtatua malleo, & manu Excellentis Argentifabri Horatij Proualij Bononienſis inchoata, & abſoluta fuit. Aliqui etiam, pro ſimulacro Romam repræſentante, delinearunt mulierem belluæ ſepticipiti inſidentem, propter ſeptem colles in Romana vrbe conſpicuos, & eminentes. Quapropter aliquando Roma ſepticollis fuit cognominata. Vnde Poeta Italicus canebat.

Tanariorũ mentio.

H

Roma ogn'hora
Con gl' occhi di dolor bagnati, e molli
Ti chier mercè da tutti ſette i colli.

Simulacrũ Inuidiæ.

Amplius, Ripa, in ſecunda parte Iconologiæ, vt Inuidiæ exhiberet ſimulacrum, pinxit annoſam mulierem cum Hydra, quoniam hæc Fera, peſtifero, & lethali halitu magis, quàm aliud animal, inficiat, & occidat. Aſſimiliter idem præſtat Inuidia, cum ſemper hominibus detrimentum, atq; ruinam, corporis, & animæ machinetur. Præterquam quòd Hydra, amiſſo vno capite, plura acquirit, quemadmodum Inuidia, quæ vi virtutis penè oppreſſa, magis atq; magis aduerſus eam creſcit, asq; augetur. Id optimè expreſſit Petrarcha canens.

O In-

A *O Inuidia nimica di virtude,*
Ch'a bei principij volontier contrasti.

Iterum Ripa dum conatur exprimere hominem se recipientem ad optimam frugem, quam Vulgus Conuersionem vocat; figurat mulierem plorantem, & tenui indutam velamine, cum Hydra ad pedes; additq; hoc Dictum. IN TE DOMINE SPERAVI. Etenim lacrymas pœnitentiæ indices esse annotauit Curtius. Hydra verò eatenus in hoc simulacro locum habet, quatenus crimina conculcanda esse demonstrat, quod maxima præstatur difficultate: veluti Hydra summis laboribus ab Hercule expugnata, & extincta fuit. Ratio autem huius simulacri infrascriptis versibus explicatur. *Simulacrũ Conuersionis vulgo dictæ.*

Diuitiæ attalicæ iaceant, aurumq; comæq;
Et leuis hæc tantùm facia membra tegat.
Et modò iam menti sedeat sententia nostræ,
Quæ vela exornent pectoris alba mei.
Hydra, vel hæc pedibus iaceat suppositа diris,
B *Ne illius pereant pectora nostra dolis.*
Cuncta tenenda modò sunt hæc de sede suprema
Luminibus pateant lumina clara meis.

Deniq; idem author in postrema Iconologiæ parte, ad significandam Religionem simulatam, vsus est pictura mulieris attalicis indutæ vestibus, redimitę corona, & supra Hydram sedentis; nam veluti Hydra ab aliorum animalium natura valde recedit. Ita hæc Religio à vera, & recta mirandum in modum discrepat. *Falsæ religionis simulacrum.*

DE DRACONE BIPEDE In agro Bononiensi capto. Cap. V.

C ORDINIS RATIO.

VM in precedenti capite de Draconibus pedibus fulcitis pertractare cæperimus, ordinis rationem secuti, hanc sedem Draconi bipedi Bononiensi assignare decreuimus, antequam de Draconibus alatis verba fiant. Itaq; hanc difficillimam libenter suscepimus prouinciam, præsertim cum animal huius figuræ nunquam in Europa visum, nec à quopiam, vt nostra fert opinio, descriptum fuerit. Et tamen nullum animal tam paruum, & ignobile in rerum natura reperitur, quin diuinum opus in eo semper eluceſcat. Ideo iure optimo Heraclitus philosophus, vitandæ gratia aeris frigidioris iniuriæ, in humili pistoris casa morans; nonnullis viris nobilibus ipsum alloqui cupientibus iussit, vt in tugurium ingredi dignarentur, asseuerans neque tali loco Deos immortales deesse. *Deus est vbique.*

Immò rectius Diuus Augustinus in psalmos, admirabilem Omnipotentis prouidẽtiam in minimis contemplans animalibus; hęc verba proferebat. Quis singula pulicis, vel culicis membra non admiretur; quatenus ordinem, motum, & vitam participent. Amplius considerandum est, quemadmodum hæc animalcula mortem fugiant, vitam diligant, voluptates appetant, molestias vitent, & denique qua ratione in motu sibi congruo vigeant. Quis disponit ista? inquit Augustinus; expaueſcis in minimis, lauda infinitam Dei potentiam. Idcircò nos quoq; in exaranda huius admirabilis Draconis bipedis historia, idem præstare debemus. *Animaliũ paruorum considerațio.*

D

E

DRACO BONONIENSIS
quo tempore inuentus fuit.

VERTENTE anno noſtræ ſalutis ſeptuageſimo ſecundo ſupra milleſimum, & quingenteſimum. III. Idus Maij, tempore creationis Summi Pontificis Gregorij Decimitertij Bononienſis, hic Draco bipes, more Serpentino ſibilans ſe manifeſtauit. Nam penès prædiolum Domini Petronij de Doſijs in loco *Malauolta* nuncupato delitescebat, ſed tandem poſt diem Aſcenſionis Redemptoris noſtri eiuſdem anni, hora decima ſeptima in via publica iuxta ſepem prænominati prædij ſpatio milliaris à noſtra diſtantis Ciuitate, à quodam bubulco Baptiſta nominato de Camaldulo deprehenſus fuit. Is enim Bononia, cum bobus currum trahentibus rus petens pedetentim currum ſequens, boues ſiſtere gradum animaduertit; vnde ſumpto perone in illos ſæuiens acriter ſtimulauit: at illi timore quodam perciti, & genuflexi, vlterius progredi non audebant. Interim, magno audito ſibilo, bubulcus circumſpiciens admirabilem Draconis figuram deprehendit; & illicò pauore affectus eleuata haſtula, capite belluæ percuſſo, animal interfecit.

F

Boues timore draconis affecti.

Sed mirandum eſt, quòd Draco nunquam ab illo diſceſserit loco; immò boues, & bubulcum toruis oculis, & erecto capite intuens, fortè in illos ſe iaculari volebat; at fraxini cuiuſdam propinquitate fortaſſis impeditus, neq; ruſtico, neq; bobus vllo fuit incommodo. Virtutem enim fraxini, aduerſus omne Serpentum genus, cunctis manifeſtam eſſe arbitramur. Et quamuis Serpentes animantes voraciſſimi, tenui gula referti, caudæ extremitati, capite eleuato, inſiſtere ſoleant, vt melius cibaria in aluum dilabantur: non eſt tamen credendum hunc Draconem duobus inhærentem pedibus, cibi cauſa, caput eleuaſſe, ſed potius, vt facilius in bubulcum ſe ſe eiaculari poſſet.

Fraxini vis.

G

Inſuper bubulcus metuens, ne animal primo ictu prorſus extinctũ eſſet, rurſus ferro, quo haſtulæ bubulcorum armari ſolent, anteriorem Draconis pedẽ abſcidit: itaq; interfectus biduo ibi iacuit. Interea Dominus Horatius Fontana hanc ſingularem beſtiam humi iacentem animaduertens, ad doctiſſimũ Vlyſsem Aldrouandum, & diligentiſſimũ rerum naturalium perſcrutatorem deferri iuſſit; qui animal conſpicatus rariſſimum, nec vnquam in Italia, immò, nec in Europa viſum, primò ad viuum pingi, deinde ſumma induſtria exſiccari, & in Muſæo appendi curauit, quemadmodum etiam hodie vnuſquiſq; illum intueri poteſt. Et quoniam hic Draco eo tempore inuentus fuit, quo non ſolum Gregorius XIII. ad maximum euectus fuit Pontificatum, in cuius Inſigni gentilitio Draco refulgebat, ſed etiam eo tempore, quo Draco cœleſtis exoriebatur: ideò Iuuenis exquiſitiſſimæ doctrinæ ſic cecinit.

Animal ad viuum pingitur.

Luſtris ter centum & bis ſeptem, dum abditur annus
Bis; Draco Felſineo ſibilat ortus Agro
Sibilat Eoo quoq; Cæli cardine eodem
Tempore, Romana ſcepitiger Vrbe Draco.

H

FORMA, ET DESCRIPTIO.

ADMIRABILIS hic Draco à capite ad extremitatem vſq; caudæ erat duorum cubitorum: ab ore ad initium vſq; latitudinis corporeę dodrans inter corporis latitudinem, & caudæ principium obſeruabatur. Deinde ad extremitatem vſq; caudæ longitudo cubitalis, nempe duorum dodrantum, huiuſmodi partem adæquabat. Prope collum erat latitudinis duorum digitorum, & a capite ad primum vſq; & anteriorem pedem dodrantalis longitudinis, & a primo pede ad eam vſque partem,

Longitudo, & latitudo draconis.

viperæ

A viperæ assimilabatur. Et corpus in ea parte, latitudinis sesquipalmaris, nimirum sex digitorum visebatur.

Posteriorem colli partem torques albus exornabat, ad instar Natricis torquatæ, vel instar Anatis syluestris torquatæ, quæ Italis vulgò *Cesone* nuncupatur, vel tandem instar merulæ alpestris torquatæ, quæ vulgò *Merla della collana* cognominatur. Cæterùm in hoc Dracone torques non erat mutilus, vt in multis alijs animantibus obseruatur, sed absoluti circuli torquem integrabant. *Torque ornabatur.*

Supra dorsum squamæ latæ apparebant, æmulantes squamas Cyprini piscis Aristotelis, qui Vulgò *Raina* appellatur. Maior pars harum squamarum ad viriditatem tendebant: immò aliquæ erant subrubræ, sed inter has quædam nigrescebant: hinc deprehensum est hoc animal ad genus Draconum referendum esse: propterea quòd Dracones, vt plurimum, virides effigiari soleant. Pars alui Draconem propriè repræsentans squamis viridibus erat exornata.

Si pedes contemplemur. Primò aduertendum est, quòd fæmur iunctum tibiæ
B erat latitudinis pollicis; & digiti suis articulationibus connectebantur, vt in lacertorum digitis obseruatur. Digiti tamen non erant quini, vt in lacertis, sed tantùm quatuor breuibus vnguibus armati, qui adhuc eorum primordia præ se ferebant: vnde Draconem iuuenem esse coniectauimus: quemadmodum etiam ex dentibus dignosci poterat. Præterea altitudo pedum latitudinem corporis adæquabat. Immò magna admiratione tenebamur, quòd pedes ex opposito iuncti non essent; veluti in cæteris animalibus quadrupedibus, & in alijs exanguibus multipedibus obseruamus; sed pedum vnus erat anterior altero, distantia sex digitorum, neq; in eodem latere; immò per diametrum erant oppositi; vt facilius fortè corpus mouere posset: propterea quòd media pars corporis motu progressiuo impellebatur; reliquæ autem partes, nempè colli, & caudæ per lubricos fluxus ritu serpentino, mouebantur. *Pedum huius Draconis situs qualis.*

Podex ab extremitate caudę duobus distabat palmis; pars caudæ superior viperæ erat similis, inferior verò dissimilis: siquidem squamæ partim nigræ, partim virides
C erant hoc tamen ordine, & figura, vt quasi singulæ formam semicircularem referrent, & binæ tantùm latitudinem caudæ amplectebantur. Secus verò in vipera se habent, quoniam squamæ rectæ sunt per totam corporis partem inferiorem. In hoc autem Dracone, à podice ad caput vsq; squamæ inferiores, tam residui caudæ, quàm ventris, & totius colli ad os vsq;, rectæ erant, vt in vipera, hoc tamen ordine, vt imbricatim sitæ essent, colore vsq; ad aluum partim albo, partim nigro, sub ventre albæ, & latiores dimidio ferè digito. At in extremitate squamarum rectarum nonnihil coloris viridis conspiciebatur. Demùm extremitas caudæ durissimo, & corneo ferè apice munita erat, cuius vna pars squamulis tegebatur, & extremitas apicis nigerrima, & aculeus instar litteræ C, seu instar centri scorpionis, erat repandus. Quamobrem verisimile fuit hoc animal huiusmodi aculeo, pro tutella aduersus cætera animantia vti. *Squamæ huius Draconis quales essent.* *Extremitas caudæ qualis.*

Cæterùm, vt melius forma huius Draconis exprimatur, denuò singulas partes ponderabimus, caput erat admodum simile viperino, pars capitis superior iuxta extremitatem, erat nigra, nouem nigris squamis integrata, reliqua autem pars squamis maioribus leucophæis trigonam figuram æmulantibus. Oris hiatus, longitudo erat duorum
D digitorum: lingua tenuis, longa, & bifida, more aliorum serpentum, conspiciebatur. Singula oris latera dentes serrati, & graciles armabant: anterioribus tamen in vipera obseruatis carebat. Hinc collegimus hoc animal non valdè fuisse venenosum. Oculos in comparatione ad molem corpoream magnos habebat, & aurei coloris: qua de re Draconem hunc solaris naturæ fuisse iudicauimus. Foramina aurium, ritu auium, habebat; deinde auriculis carebat: quamuis in Heluetijs anno nonagesimo nono supra millesimum, & quadringentesimum, Draco auribus longissimis præditus fuerit inuentus. Idcircò ad monstrum in genere serpentum reducēdum fuisse putauimus. Reliquum est modò, vt iconem tam admirabilis Draconis legentibus exhibeamus, vt, num descriptioni respondeat, intueri, & meditari possint. *Dētes quales essent.* *Oculi huius Draconis quales.*

Dra-

Draco bipes apteros captus in Agro Bononienſi.

A

GENERATIO.

SI meditemur hunc Draconem bipedem in Agro Bononiensi comprehensum, non possumus non maxima admiratione, vnà cum multis alijs Philosophis affici, & præsertim generationis modum ponderantes; cum nunquam huiusmodi animal in tota Europa visum fuerit: quapropter huius rationem assignare admodum difficilè esse arbitramur. Immò in numero rerum naturalium collocandus esse videtur, quarum ratio, teste Diuo Augustino, reddi haudquaquam potest. Et tamen hæc non esse, vel falsa esse non est dicendum; quamuis eorum veram rationem perscrutari nequeamus. Neq; existimandum est isthæc à Deo Optimo Maximo, absq; ratione procreata fuisse, quamquam nos causa lateat. Præterea multa naturalia quotidie præoculis habentur,
B quorum causa ignota est. In primis caro pauonis mortui per anni spatium seruata putrediuem non contrahit, huiusq; causam multi ignotam prędicant: licèt quis causam calori non facilè compactam, & exsiccatam eius naturam dissoluenti assignare posset, qui humorem naturalem expellere nequeat: cum, authore Galeno, hæc caro valdè dura, & fibrosa sit.

Cur Pauonis caro diu duret.

Rursus Philosophi in dies rimari causam conantur, cum magnes ferrum attrahat, atq; illud abit: deinde cur ad proximiorem polum, siue Arcticum, siue Antarcticum se vertat, & tamen huius actionis causam non inueniunt. Iterum quænam vis tam frigida insit paleæ, vt niues, & glaciem æstiuis conseruet temporibus, aut tam calida, vt poma acerba concoquat, & maturet. Neq; Philosophi vnquam inuestigare potuerunt rationem, propterquam, lignum ficulneum Aegypti, seu lignum Sycomori non instar aliorum lignorum, in aquis natet, sed mergatur: immò quod magis mirabilius est, quando in imo aliquandiù moratum fuerit, ad aquæ superficiem emergit, cum totum oppositum præstandum esset, nam quod humore imbutum est pondere grauatur.

Vis Magnetis qualis.

Paleæ facultas est varia.

C Quid de lapide selenite, vel speculari dicendum erit? cuius candor cum Luna crescere, & decrescere traditur; oriturq; in Persia, & pariter in montibus gypseis Agri Bononiensis, qui Plinio ignoti non fuerunt, quando scriptum reliquit, in Bononiensi Italiæ parte lapides speculares inueniri, qui in subtilissimas laminas scinduntur. Alia quoq; innumera huius generis in medium afferri possent, quorum causas indagare non est facilè.

Lapidis specularis conditiones.

Itaq; in præsentia Aristotelis doctrinæ adhærentes, qui in libris Posteriorum, de quacumq; re naturali quatuor qnæsita proponit, nimirum si est, quid est, quod est, & propter quid est; hæc in nostro Dracone sigillatim indagabimus. Primùm quæsitum est notissimum, propterea quòd à plurimis viris fide dignis hic Draco fuit visus, & adhuc exsiccatus in Museo Illustrissimi Senatus Bononiensis conspici potest. Secundum quæsitum per allatam descriptionem est manifestum: sed quia adhuc perfecta non habetur cognitio; restat vt reliqua deinceps inquiramus. Serpentum igitur, vel Draconum alios terrestres, alios aquatiles esse iam decreuimus: hunc autem Draconem bipe-
D dem ad geuus terrestrium reducendum esse existimamus, præsertim cum in terra, non autem in aquis deprehensus fuerit. Præterea cum parte posteriori serperet, & partem anteriorem mole corporea grauatam, progressiuo pedum motu duceret; necessariò ad illud serpentis genus partim serpens, partim progrediens referendum esse censuimus, sub quo genere Dracones continentur.

Lib. 2. Post. cap. 1.

Hic draco ad genus terrestrium reducẽdus est.

Hic Draco tardus erat in motu, cum pedibus esset refertus, qui serpentibus potius impedimento, quàm commoditati esse solent; vt apud Philosophum, in libro de incessu animalium, manifestatum fuit. Quod autem tardi esset gressus, inde collegimns, quoniam minimè aufugiens ictum rustici ferientis expectauit. Vnde aliqui his rationibus moti, hunc Draconem bipedem Basiliscum, vel ei congenerem esse voluerunt: cum tamen hoc à ratione valde alienum sit: carebat enim illis omnibus conditionibus, quas in capite de Basilisco patefecimus.

Hic draco fuit tardi motus.

Seriò igitur ponderaturi modum, quo hic bipes Draco genitus fuerit, habitum philosophi induemus, variasq; in medium afferremus rationes, quibus tandem ex plo-

Consideratio originis huius Draconis.

sis,

ſis, noſtram ſententiam aperiemus. Itaq; primò in arenam quatuor opiniones prodi- E
bunt; Prima erit an aliunde hic Draco migrauerit Secunda an è cœlo cum pluuijs ceciderit. Tertia, an ex permixtione animalium diuerſi generis ortus fuerit. Quarta denique erit, an ex putri materia ſit originarius.

AN ALIVNDE MIGRAVERIT.

QVI tuentur hanc opinionem, multa aliorum animalium migrantium, & remigrantium exempla afferunt. Quandoquidem Graculus Bohemicus auis olim noſtris incognita regionibus, elapſis annis, ad nos migrauit, non quidem ex plaga orientali, vt quidam perperam arbitrati ſunt: ſed huiuſmodi aues ex loco Septentrionali, aut niuium copia, aut ingenti algore, aut aliqua inundatione coactas hùc meaſſe cenſemus: nam quæ poſtea aucupis laqueos vitarunt, in ſua loca frigida remeaſſe credimus. Item auis quædam Kemperchens, quaſi pugnatrix dicta, ex remotis boreaF
lis plagæ penetralibus, Maio menſe, in Brabantiam aduolat, huiuſmodi auis Ardeæ congener eſſe videtur: quemadmodum in Hiſtoria auium explicatum fuit. Gillius in Aelianum prodidit Ciconias cum Gruibus non ſimul, ſed temporibus diuerſis, iniuriam frigoris fugientes, mutatione Cæli, ſibi conſulere, & tranſacta bruma, rursùs ad patrias ſedes ſe conferre.

Auis pugnatrix quæ fuerit.

Pariter Coturnices, & Turdi, quot annis, in Italiam tranſuolant. Milui etiam, Etytaci, & Hirundines, per Aeſtatem tantùm, in Europa degunt, & circa Aequinoctium Autumnale, fortaſſis pabuli gratia, alio remigrant. Nam Hirundines, per brumam, in noſtris regionibus, nullo inuento pabulo perirent: quare in Regione calidiori hyemem tranſigunt, donec, aduentante Aequinoctio verno, ad nos remigrent. Similiter Locuſtæ quandoq; ex remotiſſimis regionibus migrant, vt teſtatus eſt Plinius. Namq; anno quadrageſimo ſecundo ſupra milleſimum, & quingenteſimum, agmina locuſtarum inaudita ex paludibus Meotidibus profecta, nõ ſolùm vniuerſam Panoniam, & maximã G
Germaniæ partem, ſed totam ferè Italiam, non ſine magna omnium à terra naſcentium pernitie, occuparunt. Immò etiam homines ab animalibus fortaſsè edocti ſuum locum natalem, propter æſtum, deſerunt, vt homines iuga montium Pyreneorum colentes, & Incolæ Alpium Heluetiæ, Aluerniæ, & Sabaudiæ, qui, vrgente bruma, propria relinquentes domicilia, ad loca plana migrant, vbi varijs occupati exercitijs, quæſtum, ad victum, faciunt: elapſa autem hyeme, ad propria domicilia reuertuntur.

Quænam aues migrẽt in Italiam. L. 11. c. 19

Homines migrantes, & remigrãtes qui.

His igitur notatis, aliquis pronunciare poſſet, hunc Draconem bipedem ex remotiſſimo aliquo loco, neceſſitate aliqua coactum, ad nos profectum fuiſſe; quamuis inter animalia migratoria non recenſeatur, quæ ſtatuto quodam tempore gradiuntur, & regrediuntur: cum hoc animalis genus nunquam alias in Europa viſum fuerit Meminimus quidem legiſſe in hiſtoria Prouinciæ Carniæ Regi Tartarorum ſubiectæ, Serpentes ibi verſari, qui pro anterioribus pedibus, vngulas, inſtar vnguium Leonum habent. Cæterùm cum noſter Draco non vngues tantùm, ſed pedes digitis tibia, & femore diſtinctos habuerit: idcircò hunc bipedem Draconem fuiſſe conſimilem, vel congenerem H
Serpenti vngulas habenti apud Tartaros, affirmare non audemus. Præterea hanc ſententiam non poſſumus amplecti, quoniam inter Serpentes, ſeu Dracones non alatos, & aues æqualis non eſt comparatio: nam his propter alas commoda eſt migratio; cum illi per terram gradientes, & per loca habitata tranſeuntes, non ita facilè hominum inſidias euitare valeant.

Draco nunquam viſus in Europa.

Draco hic non fuit alatus.

Ex altera parte ambigere poſſet aliquis, an per aquas, more piſcium, ad noſtras regiones confugerit: cum piſces commodè de vna regione in aliam tranſmeent: nam in pelago nullis hominum inſidijs ſunt obnoxij. Conſtat enim experientia, multa piſcium genera proprijs non contenta ſedibus, ad alias confugere habitationes. Siquidem nonnulli piſces domicilium maris deſerentes, dulces fluuiorum vndas ſubeunt; immò ibi copia ciborum ineſcati, aquarum tranquillitate allecti, proprię habitationis planè in memores, reliquum vitæ tempus ibi tranſigunt. Sunt tamen alij, quos quidem maris interdum tædet, & amnibus ſe ſe inſinuant, vt Lampetræ, Sturiones, Aloſæ, Salmones

Piſces locũ natalem deſerentes qui.

A mones, & similes: at loci natalis omninò non obliuiscuntur: cum', stato tempore, ad mare remeent. Sunt etiam qui relictis aquis in terram prodeant, vt testificatur Rondeletius, in quorum numero Polypi, Murænæ, & similes recensentur. Id etiam anguillæ nobis manifestat, quæ in dulcibus genitæ aquis, amaros lacus, & paludes sulphur, & alumen redolentes ingrediuntur, ibiq; natalis oblitæ loci, reliquam ætatem dicunt. Affirmant quoq; nuperorum quidam anguillas in Normania Galliæ Prouincia, extra aquas vagari, & serpentum more humi victum quæritare. Quare his iactis fundamentis, quidam assevarare possent, hunc Draconem cuidam serpenti aculeum corneum in cauda habenti; & in Oceano mari versanti fuisse congenerem, quo aculeo amputato, reliquum corpus, pro cibo, piscatores commendant: quamobrem hic Draco aculeum corneum in extremitate caudæ gerebat, vt in descriptione fuit explicatum; ideò ex mari Adriatico per semperuirens Rauennæ pinetum ad nos migrasse dicendum erit. Quemadmodum igitur pisces loca mutare dicuntur, vt superius satis superq; explanatum fuit; licebit quoq; pronunciare hunc Draconem bipedem è Regione natali hùc accessisse, B fortassis illuc reuersurum, nisi interfectus fuisset.

Anguillarum natura

Draco aculeũ corneũ in caudæ extremitate habebat.

Quamuis rationes allatæ sint probabiles; nihilominus credendum non esse opinamur hoc animal, si fuisset aquatile, ad loca à mari remotissima migrasse. Præterquamquòd si species huius bestiæ Adriatici maris fuisset incola, proculdubio quandoq; à nauigantibus conspecta fuisset: ideo cum nunquam ibi visa fuerit; non est asserendum hanc animalis speciem ibi versari. Demum cum hic Draco, ratione capitis, & caudæ, viperæ assimiletur, potius statuendum est Draconem hunc inter angues terrestres, non autem inter aquatiles esse collocandum.

AN CVM PLVVIA DECIDERIT.

C POSTEAQAM satis superq; explicatum fuerit hunc bipedem Draconem aliundè, more auium, vel piscium nequaquam migrare potuisse opus est diligenter speculari, an fortuitò ventorum violentia delatus, tandem cum pluuia decideritt, & tractu alicuius temporis, illam adeptus fuerit molem corpoream, qualis in icone demonstratur. Hæc autem opinio non multùm à veritate declinat: cum varij Historici fide digni pluuias animatorum, & inanimatorum memorauerint. Athenæus per spatium trium dierum, in Cheronesso, piscibus pluisse scribit. Huic adstipulatur Philarcus, qui multis in locis, non solùm piscibus, sed ranis, & frumentis pluisse fatetur. Pariter Heraclides in Historijs diuulgauit, circa Dardaniam, & Pœoniam, tanta ranarum copia pluisse, vt vijs, & habitationibus repletis, incolæ alio migrare coacti fuerint. Ranarum quoq; pluuiam Diodorus Siculus recitat. Meminimus etiam legisse apud alios Historiographos, bestiolas quadrupedes magnitudine soricis, vario distinctas pilo, in Noruegia pluisse; quod animalis genus, locustarum more, omnia viridantia depascebatur: D vnde omni consumpto pabulo, & aere corrupto, pestilentia subinde orta est. Immò Cardanus id non explodit, quoniam harum pluuiarum causam in ventorum violentiam refert, qui per aerem sæuiendo, è iugis montium, ranas, piscículos, & lapides, in modum imbris, deferunt. Nonnè olim Bononiæ, tanta erucarum copia, vi ventorum delata è cœlo decidit, vt cunctis non paucam attulerit admirationem? Item à nonnullis intelleximus huic Draconi consimiles, & etiam dissimiles animantes, in Agro Bononiensi, iuxta templum Diui Apollinaris ad Comitem Ioannem de Blanchis spectans, conspectos fuisse; quod si veritatem assequitur, proculdubio, vi ventorum, & pluuiarum decidisse attestabimur.

Lib. 2. Dypnosoph.

Pluuia piscíũ, & ranarum vbi.

Ventorum, & pluuiæ violentia quales.

His addamus non solùm animata, sed etiam multa inanimata diuersi generis è Cœlo, instar imbrium, ad terram fluxisse. Plinius enim lac, & sanguinem, Attilio, & C. Portio Consulibus, pluisse pronuncauit: vnde, & Cicero in libris de Diuinatione hæc verba protulit, sanguine pluisse, Senatui nunciatum est. Item Valerius Maximus carnes in modum nimbi dissipatas aliquando cecidisse protulit, quarum maiorem partem

Li. 2. c. 25.

Lib. 1.

aues

Pluuia carnium. aues conſumpſerunt. Denuo iuxta ſententiam Plinij, ferrum etiam in modum pluuiæ decidit in Lucanis, anno præcedente mortem M. Craſſi, qui à Parthis crudeliter fuit interfectus: effigies autem ferti ſimilis ſpongijs eſſe tradebatur. Mirabilis quoq; lanæ pluuia circa Caſtellum Cariſſanum accidit eo tempore, quo P. Annius Milo occiſus fuit. Tandem ſcripſit Liuius libro ſexto de bello Macedonico, Tarracinæ, & Amiterni nunciatum eſſe aliquando lapidibus pluiſſe. Quamobrem nulla admiratione teneri debemus, ſi Diuus Auguſtinus ad Marcellinum ſcribens, pluuiam terræ, & lapidum memorauerint. Itaq; ſi noſter Draco ventorum vi, & pluuia delatus fuiſſet, non fuiſſet veriſimile, quòd ſolus conſpectus fuerit; nam plures proculdubio decidiſſent: quemadmodum in allatis exemplis ranarum, piſcium, carnium, lactis, ſanguinis, ferri, lanarum, & lapidum patefactum fuit: idcircò hæc opinio tanquam imaginaria, & veritati minimè conformis explodenda eſt.

Ferri pluuia vbi contigerit.

AN EX CONGRESSV ANIMALIVM diuerſorum ortus fuerit.

EX permixtione animalium diuerſi generis hunc Draconem bipedem genitum fuiſſe multi autumant, nec præter rationem; quandoquidem multa animalia huic conſimilia, atq; bigenera nuncupata aliquando naſci obſeruatum eſt. Empedocles enim agens de proprietate animalium, nonnulla bigenera interdum oriri tradidit: itaut in vno corpore diuerſæ duorum animalium naturæ coaleſcere viderentur: ſic enim canit.

Multa genus duplex referunt animalia membris,
Pectore, vel capite, aut alio ſicut videatur
Anteriore, retroq; bouis forma, aut vice verſa,
In pecore humanæ quondam veſtigia formæ.
Inſunt, & pecoris humano in corpore contra.

Idcircò facilè nobis perſuadere poterimus hunc Draconem ex animalibus diuerſæ ſpeciei prodijſſe: quemadmodum eſt illud animal vocatum Aphat, quod ex Leone, & Leopardo gigni perhibetur. Leonum etiam genus quoddam ignobile ex Leænis, & Pardis reſultat veluti Leopardi ex Pardo, & Leæna, teſte Theophraſto proſiliunt.

Aphat animal quale.

In Alpibus Heluetiæ ad Pagum *Speinga*, ex equa, & tauro genitus eſt equus, qui fortè hippobos, vel hippotaurus poterat nuncupari. Intelleximus circa Gratianopolim, ex aſina, & tauro natum animal, quod lingua vernacula *Famur* dicebatur. Idq; hippoboui fortaſſis ſimile fuiſſe arbitramur. Item ex equa, & aſino, vel ex onagro, & equa, mulæ in curſu velociſſimæ generantur. Præterea Ibris ex apris, & ſuibus, Tytirus ex oue, & hirco, & muſmo ex capra, & ariete, gignuntur.

Hippobos quid ſit.

Mulæ quænam ſint veloces in curſu.

Inſuper Lupæ ex canibus concipiunt, vt Lyciſca ex cane, & lupa, & lupus canarius ex congreſſu canis, & lupi oritur. Neq; omittendi ſunt canes alopecides, qui ex vulpe, & cane prodeunt. Immò Leonto miges canes ex leonibus natos Pollux appellauit. Didimus quoq; ſcriptis mandauit Camelum ex apris ſimul paſcentibus concipere: vnde poſtea animans Aprocamelus vocatus emergat. Hoc autem ſi ſit verum nec ne, fides apud Authorem maneat. Philoſophus enim equam pati congreſſum cameli tantummodò retulit.

Aprocamelus, quod animal.

Non defuerunt, qui murem araneum ex fele, & mure naſci diuulgarunt; quod veritati minimè accederc poteſt: ſiquidem hæc duo animalia maximas inter ſe exercent inimicitias. Athenæus, ex Andrea quodam, murænas ex vipera genitas morſu interficere pronunciauit: quaſi, ad illius mentem, viperæ cum murænis congrediantur: immò Soſtratem huic opinioni adſtipulantem adducit: deinde verſus Nicandri in Theriacis recitat hunc in modum.

Præterea quæcumq; ſuis mare fluctibus ambit
Nouimus, inter quæ cauta mirabile factum

Mure-

A *Muræna est, quòd sæpè citò vinaria lapsu*
Deserat, atrociq; petens audacula morsu
Voluat in æquoreas piscantem è naue procellas
Fama est, si modò vera, quòd hæc sua pectora linquat,
Atq; eat in siccum, cogente libidine, littus,
Et cum vipereo coiens serpente grauetur.

Amplius narrauit Cardanus, in libris de subtilitate, se vidisse Papiæ animal magnitudine vulpis, ore, & rictu leporino, dentibus prælongis, ad instar sciuri, oculis Serpentinis, nempè carentibus angulis. Pileus hircinæ barbæ simillimus caput tegebat. Pilus erat mustelinus. Anteriores pedes vt taxi. Aures, & posteriores pedes ab humanis nihilo discrepabant: nisi quòd vngula vrsi pedes munibat. Dorsum, & postremam partem centum spinæ circiter, ad modum histricis, exornabant, quæ non emissariæ, vt in histrice, sed immobiles erant. Cauda anserina, cuius plumæ in spinas terminabant. Vox animantis erat subobscura, rauca, quasi latrantis canis. Hoc animal erat iracun- B dum, quamuis à circulatore facilè pertractaretur. Cardanus igitur hoc animal non sui generis, sed potius ex histrice & alio animali, veluti viso natum esse credidit. Non nè etiam Galliarum Rex equum habuisse perhibetur, qui parte posteriori corporis ceruum æmulabatur? ideoq, ex ceruo, & equa genitus esse ferebatur: qua de re hippelaphos iure optimo nuncupari poterat.

Animal rarum Papiæ visum.

Hippelaphos quod animal.

His notatis ad magis peculiaria accedendum est, vt cunctis patefiat, ex quorum animantium congressu hic bipes Draco emerserit. Multi in hanc venerunt opinionem, hunc Draconem testudinis, & viperæ fuisse partum; quasi ex permixtione testudinis, & viperæ tertia species animantis producta fuerit: siquidem caput, collum, & postrema pars caudæ huius Draconis viperam repræsentabat: dorsum verò, & superficies cum pedibus testudineam figuram exprimere videbatur. Quocirca, si ortus huius animalis, ex vipera, & testudine prodijsset, velocitatem motus viperæ hic Draco participans, naturam quamdam mediam inter velocitatem, & tarditatem esset adeptus. Quapropter iure merito, pro symbolo Summi Pontificis Gregorij XIII. in cuius Insigni gentilitio figura C Draconis refulgebat, vsurpari potuisset, cum hoc Dicto. FESTINA LENTE. Hoc enim Dictum sub symbolo Cæsaris legitur, in quo anchoræ, & delphini icones conspiciuntur. Propterea quòd hoc symbolum integritati, & naturæ tanti Principis congruebat, qui populos summa prudentia, sapientia, & intellectus velocitate regebat.

Partus testudinis ex vipera.

Symbolum Cæsaris.

Rationes igitur, Draconem hunc bipedem ex prædicto congressu profilijsse demonstrantes, sunt quidem probabiles, non autem tanquam concludentes admitti possunt. Primò, quia licèt hoc animal, iuxta dorsum, figuram testudinis æmulari videatur, nihilominus, si quispiam tergus Draconis diligenter intueatur, illud squamosum, more piscium, non autem cortice tectum, ritu testudinis, obseruabit. Præterquamquòd pedes testudinis, ad modum lacertorum, quinq; digitis integrantur: cum tamen noster Draco pedes digitis tantùm quatuor refertos habuerit. Deinde hic Draco ex congressu testudinis, & viperæ nasci haudquaquam potuit: propterea quòd animantia, ob antipathiam quamdam, inter se differentia, simul permisceri posse non est verisimile. Narrat enim Plinius testudines cum serpentibus prælaturas, herba cunila se prius mu- D nire, ne fortè venenum circa dentes viperinos delitescens sibimetipsis noceat: hac de re vnicuiq; innotescit testudines, & viperas permisceri minimè posse. His addamus testudines ad congressum cum vipera ineptas esse, quia testudines, more quadrupedum, mare superueniente, permiscentur; & præcipuè cum omnibus liquidò constet testudines inter animantes quadrupedes ouiparas a nobis aliàs collocatas fuisse. Et vicissim manifestatum fuit in primo libro, capite secundo, viperas mutuo complexu, ob corporis longitudinem, congredi. Præterquamquòd testudo genitali duro, & ferè osseo referta est, quod ad congressum Serpentum penitùs ineptum esse creditur.

Dorsum huius draconis quale.

L. 20. c. 16.

Testudinũ congressus qualis.

Figura lacertorum similis est formæ anguium.

Cum igitur congressus testudinis, & viperæ confutatus fuerit: reliquum est, vt meditemur, num ex permixtione lacerati viridis, & viperæ tanquam commodiori, dimanare potuerit. Etenim hic lacertus maximam cum Serpentibus habet conuenientiam, quia cortice licèt molliori tegatur, tamen lingua longa, & bifida, quasi Serpentina est præditus. Demùm si pedes lacerti demantur, omnia eius membra Serpentibus postea assimilantur: quemadmodum in historia lacertarum explanatum fuit. Idcircò complexu

non diſſimili,& lacerti, & ſerpentes coire videntur. Idque pluries confirmauit Plinius E
aſſeuerans in lacertis, veluti in beſtijs pedes non habentibus, eumdem celebrari congreſſum. Prædictis addamus oculatam fidem: cum circa finem Menſis Martij, lacerti complicati, ventribus iunctis, caudis, & reliquo corpore intortis, more Serpentum, obſeruentur. Immò additur maxima ouorum lacertorum, & anguium ſimilitudo, quæ ſub terra condita ſua ſponte aperiuntur, catuliq; veluti ex aliorum ouis ſerpentum egrediuntur. Ad finem lacerti naturam anguium induentes, brumali tempore, ſubterraneos meatus ingrediuntur, & frigus vitantes occultatur. Quamobrem probabile videtur viperam cum his lacertis congredi potuiſſe; idq; nobis magis inſinuat viridis color huius Draconis, quem in ſquamis paſſim repræſentat.

Oua lacertorum ouis erpentinis ſimilia ſũt.

Lacertus viridis, cũ ſerpentibus præliatur.

Cæterùm, vt veritatem fateamur, neq; hanc bipedes huiuſce Draconis originem concedere poſſumus, & præſertim quoniam lacertus viridis, cum ſerpentibus acriter præliatur: quapropter in hiſtoria Quadrupedum digitatorum ophiomacus fuit appellatus. Inſuper hic lacertus annumeratur eorum animalium gregi, qui homines mirandum in modum diligit: idcircò vbicumq; fuerit homo, ibi quoq; lacertorum copia congregatur, qui, erecto capite, faciem hominis intuentur, & viciſſim lacerti ab F
hominibus impunè pertractantur, & ſi ori admoueantur libenter ſaliuam humanam lambunt. Et, quod maiori dignum eſt admiratione, lacertus viridis homini dormienti aſſiſtens, ſi anguium inſidias animaduerterit, per collum, & faciem dormientis circumcurſitat, donec excitetur. Quare homo expergefactus, conſpecto lacerto, aliquem ſerpentem in inſidijs morari coniectatur. Quamobrem, ob maximam antipathiam inter viperas, & lacertos virides, horum animalium permixtionem explodimus.

Lacertus aſsiſtit homini dormienti.

Congreſſus ranæ, & viperæ.

Iterum vir acri ingenio præditus ambigere poſſet, an hic Draco bipes ex congreſſu ranæ, & viperæ ortus fuerit: ſiquidem aliquæ ſunt ranæ, quæ ex coitu, aliquæ verò, quæ ex putri materia generantur. Idq; magis id poſſet ſibi perſuadere: cum pedes huius Draconis figuram pedum ranarum æmulentur. Neq; hæc opinio nobis poteſt arridere, non ſolum quia pedes huius Draconis pedibus poſterioribus ranæ ſint diſſimiles; nam ranæ, anſerum ritu, ſunt ſteganopodes; pedes enim membrana quadam interſtinctos habent, vt facilius natare valeant: verumetiam quia viperæ in montibus, & nemoribus, ranæ verò in lacunis, & paludibus ſtabulantur. Et quamuis potuerit ingenioſus vir replicare hunc Draconem ex copula ranæ rubetæ, ſeu bufonis, & viperæ proſilijſſe, quæ ambo animalia in ijſdem cryptis ſæpè verſantur: nihilominus hanc non commendamus ſententiam: tum quia rubetas ex putri tantũ materia gigni aliàs declaratum fuit: tum etiam quia quadrupedum, & anguium copula eſt ineptiſſima: veluti paulò ante de copula teſtudinis, & viperæ fuit expoſitum. Niſi velimus ridiculam nonnullorum amplecti opinionem, qui voluerunt hunc Draconem olim fuiſſe viperam, quæ bufonem deglutiuerit, cuius duo pedes per aluum viperinam exerti ita coaluerint, vt deinceps vipera Draconis bipedis formam induerit. G

Permixtio rubetæ, & viperæ.

AN EX PVTRI MATERIA GENITVS. H

POSTREMO loco remanet ponderandum, num hic Draco bipes ex putri materia originem traxerit: cum ex congreſſu diuerſorum animalium generari minimè poſſe probatum fuerit. Et potiſſimum cum animalia non modò exanguia, verum quoq; ſanguinea ex putrida materia interdum producantur. In primis cunctis liquidò conſtare opinamur, in mari Oceano Hiberniæ, & Scotiæ, à facultate forſan aquę innata, Berniclas aues, ſiue Brantas, ob putridam malorum nauium materiam, breuiſſimo temporis ſpatio generari. Quandoquidem ex contabulatis nauium putreſcentibus fungi quidam erumpunt, qui paulatim in figuras auium abeunt. Immò & alij referunt in Scotia circa arborum litoralium caudices quoſdam oriri fungos, qui paulò poſt integram auis formam adipiſcuntur: Roſtro enim aliquantiſper pendent, deinde

Bernicle aues ex putri materia genitæ.

in

A in aquam decidunt, & more aliorum animalium, vitam participant. Harum autem auium icones liberalitate clariſſimi viri Ioannis Brancionis Michlenienſis, ex Brabantia habuimus.

Item in cauitatibus ſaxorum, & in terræ penetralibus ranæ venenatæ procreantur, quæ ſtatim atque in lucem emergunt, turgent, & paulò poſt pereunt. Tales ranæ frequenter in Gallia propè Toloſam, in ſaxo arenario rubro maculis diſtincto reperiuntur, ex quo molæ parari ſolent. Quid mirum? nonnè intra etiam dura ſaxa balani quidam oſtreacei, dactili marini nuncupati, ad mare propè Anconam gignuntur, quos vulgus balaros appellat. Diodorus quoq; ſcripſit, poſt inundationem Nili, fætus diuerſorum animalium, ob putredinem, obſeruari ſolere: nam recedente aqua, ex limo terræ radijs ſolaribus arefacto, variæ animalium ſpecies prodeunt. Immò tantùm abeſt, vt animalia ex putredine generari non poſſint, vt potius cuncta mundi animantia eodem modo produci queant. *Dactyli marini qui. Lib. 1. ca. 2.*

Etenim multi Aſtrologi in hanc vſque deſcenderunt ſententiam, vt aſſeuerauerint, animantes etiam ex ſemine generari ſolitas, vi aſtrorum in ſublunaria agentium, ex
B putredine quoque produci poſſe: cum hæc inferiora, pro varia rerum generatione, ab aſtris in dies præparentur. Hanc opinionem ſecutus eſſe videtur Auicennas, dum aliquam differentiam inter creantem, & diſponentem formas collocauit: idcircò hæc verba protulit: quando materia rationem ſeminis ſubiens congruentem adepta eſt diſpoſitionem; tunc vi ſtellarum, & Solis formam induit; ſicq; idem Animal ab eodem agente, non autem ab eodem diſponente, ex ſemine, & ſine ſemine, in lucem prodire poſſe tradit. *An idē animal, ſeu vnumquodq; animal ex materia putri generari poſſit.*

Hæc igitur diſpoſitio fortaſſis eo tempore fuit in aliqua conſtellatione agente, & operante, quando hic Draco bipes genitus fuit. Hæc autem opinio ab Auerroe refellitur: quandoquidem aliud eſſet agens, & aliud generans formam, & generatum non eſſet vnum in actu. Conſequens eſt manifeſtum, quoniam veluti actio agentis debet ad ens actu terminare: ita actio diſpoſitoris pariter ad ens actu terminare debet; alioquin ambæ eſsent otioſæ. Quamobrem cum ſint duæ actiones, generatum etiam in actu
C duplex eſset. Hinc ratio Auicennæ falſitatem effugere non poteſt. Dicendum igitur eſt, ad generationem animalium ex putri materia prodeuntium, ſolem, & aſtra tanquam cauſam vniuerſalem; putredinem verò tanquam particularem, & ſubeuntem vicem ſeminis concurrere. *Putredo quomodo cōcurrat ad generationem.*

Modò ambiget aliquis, ſi indubitatum eſt, hunc Draconem bipedem tum ex putri materia, tum ex ſemine indiſcriminatim gigni potuiſse, an eſset eiuſdem ſpeciei iudicandus. Id negandum eſſe arbitramur: quandoquidem mus ex putrefactione natus, & mus ex ſemine genitus non ſunt ijdem ſpecie, ſed ad idem genus iure optimo reducuntur. Præterea Sueſſanus, & multi alij animalia perfecta ex putredine ortum trahere negant; quę ſententia à veritate remota eſse videtur: cum experientia cōſtet Berniclas aues ex putri materia prodeuntes perfecta eſſe animalia, cum quinq; ſenſibus integrentur: immò ranæ illę foſſiles perfectionem animantium ſunt adeptæ, & tamen ex putredine originem ducunt. *Berniclæ aues ſunt animalia perfecta.*

Reſtat conſiderandum, cur in Italia, elapſis annis Dracones huius generis ex putri
D materia geniti, & viſi non fuerint: ideò poſſumus aſseuerare, genitos quidem, ſed nō obſeruatos fuiſse. Præterquamquòd materia nonniſi determinato aliquo tempore alicuius conſtellationis, ad putredinem diſponitur, & præparatur. In prædictorum confirmationem, in medium afferre poſsumus anguillam animal perfectum non ſolum ex putri materia generari, ſed etiam in illa nullum prorſus ſexum obſeruari, vt Ariſtoteles aſseuerantius dixit. Id autem in noſtro Draconē bipede obſeruatum fuit: nam quamuis hic Draco magno capite refertus eſset, quæ prærogatiua mari potius, quàm fœminæ competere ſolet: quemadmodum etiam in anguillis intuemur, quarum aliæ maiorem capitis figuram repræſentant: nihilominus Philoſophus hanc magni, vel parui capitis anguillarum obſeruationem non adſexum, ſed ad ſpeciem ſpectare retulit. *Li. 1. de gener. Anim. cap. 18.*

Inſuper anguilla non genetat; nam ſi generaret, oua aliqua in vtero geſtaret, quod falſum ſemper comperimus. Et quamuis in anguillarum anatome, nonnulli lumbrici, veluti quædam capillamenta in ventriculo harum beſtiarum reperta ſint: attamen hęc ſęturę primordia minimè fuiſse eſt credendum; quoniam hęc in parte coctioni, & *Anguillæ ſexu non diſtinguuntur.*

non generationi deſtinata erant: ventriculus enim eſt pars, in qua cibaria, non autem E
vbi fœtus conficiantur. Immò ſi anguillæ ſexu ab inuicem diſtinguerentur, proculdubiò earum aliqua ouis referta eſſet, & fœmina potiſſimum meatus ſeminales patentes haberet: hoc tamen per anatomen veritati refragatur; ſiquidem Philoſophus anguillas tantummodo, inter animalia ſanguinea, ſine ſemine, & ouatione naſci tradidit.

Ariſtoteles non nouit generationem omniũ animalium.

Hoc autem Ariſtotelis aſſertum non eſſe ſimpliciter verum atteſtatuur: nam Berniclæ aues, & hic Draco bipes fuerunt, animalia ſanguine prædita, & tamen, ſecundùm aliquos, ſine ſemine, ex putrida materia prodierunt. Cæterùm partes Ariſtotelis tueri poterimus, ſi dixerimus animantes tantummodò aquatiles ab Ariſtotele intellectas fuiſſe: deinde addemus, quòd Ariſtoteles de illis tantùm animalibus verba faciebat, quæ illis fuerunt cognita; ſed prædictæ aues, veluti, & ranæ in cauitatibus ſaxorum ortæ illi fuerunt incognitæ: quapropter horum animantium generationem haudquaquàm nouit.

Lib. 2. mag. nat. c. 4.

Itaq; anguillas ex putri materia dimauantes inde cognoſcimus, quoniam ſtagna per aliquod temporis ſpatium exſiccata, nulli ſq; animalibus prorſus ſcatentia, denuò aquis repleta pluuijs anguillas produxerunt. Immò compertum eſt ex equo mortuo in lacuna iniecto innumerabilles anguillas paulò poſt prodijſſe. Idquoq; in aliorum etiam animalium cadaueribus in paludes proiectis obſeruare licet. Ioannes Baptiſta Porta fatetur ſe nouiſſe amicum, qui ligneis vaſis aqua plenis, algis, & quibuſdam alijs fluminum herbis inciſis, & lapidum pondere oppreſſis, ſub dio, paucis diebus anguillas generabat. Plinius verò anguillas hoc modo gigini aſſerit, nimirum anguillis ad ſcopulos attritis, quoniam illa ſtrigmenta viueſcunt. At Oppianus, contra Philoſophi opinionem, anguillas concumbere, ſic decantauit.

Generatio anguillarũ quo artificio paretur.

F

Anguillæ ſpiris, multoq; valumine nixæ
Concumbunt, lentor deſtillat corpore toto;
Qui ſpumæ ſimilis bibula calatur arena,
Accipit hunc cœnum, quid enim fœcundius illo;
Concipit accepto, naſcuntur lubrica terga;
Flexibus innumeris anguillæ in littore repunt.

Anguillarũ duplex genus.

Alberti opinio fuit, anguillas pluuio tantùm tempore, oua in gutturæ habere, qui errat G
proculdubiò refellendus eſt: poſteaquàm anatome conſtat, nulla prorſus oua in anguillis inueniri. Rondeletius partes generationi deſtinatas in anguillis eſſe, conſequenterq; congredi, & oua in eis procreari ſcripſit, ſed poſtea has partes pinguedine obrutas non apparere diuulgauit. Quamobrem, in hac difficultate, duplex anguillarum genus eſſe ſtatuendum erit: cum aliæ ex putredine naſcantur, vt Ariſtoteli placuit, aliæ verò ex congreſſu, vt Oppianus decantauit.

Itaq; animalia ex putrida materia reſultantia, & vtrumq; ſexum participantia congredi poſſe affirmamus, & aliquid ex illis gigni, ex illo poſtea, iuxta doctrinam Ariſtotelis, nihil amplius procreari poterit. Vnde noſter Draco bipes, ſi in eo ſexu fuiſſet, aliquod, nempè vermiculum generaſſet ſed ex illo poſtea nihil prorſus fuiſſet genitum. Hinc igitur eliciendum eſt Draconem hunc virtute ſtellarum, ex materia præparata, & diſpoſita gigni potuiſſe.

Clarus.

Aliqui in præſentia controuerſiam faciunt, an animalia ex putredine prodeuntia, vel per ſe, caſu genitâ fuerint. Ideò Aueroes inter Philoſophos, animata ex putri ma- H
teria emergentia caſu haudquaquam genita eſſe voluit, his potiſſimum motus rationibus. Prima eſt hæc. Nulla ſpecies fit caſu animalia ex putrefactione genita ſunt ſpecies. vt Berniclæ aues quædam ranæ, mures, & anguillæ: quare concludendum eſt, has animantes, caſu, in lucem minimè proſilijſſe. Maior propoſitio huius argumenti meridiano iubare clarior eſſe videtur, quoniam Natura omnes ſpecies per ſe, & non per accidens procreat. Deinde ab Aueroe additur alia ratio, quæ eſt hæc. Quod à Natura determinaro fit tempore, illud caſu genitum eſſe non poteſt, ſed animal ex putri materia productum, tempore determinato in lucem venit, ergo non poterimus aſſerere animalia ex putredine naſcentia, caſu fieri. Maiorem propoſitionem huius rationis cunctis patentem eſſe arbitramur: cum Ariſtoteles caſum à cauſa determinata non fieri ſtatuerit. Minor quoq; propoſitio probationis indigere non videtur, ſiquidem generans materiam ſibimet appropinquantem diſponit, formamque de eius potentia educit: quamobrem id à deſignata cauſa, veluti à determinata conſtellatione producitur.

An animalia ex putri vel per ſe, vel caſu generentur.

Secunda ratio Auerois.

L. 2. Phyſ.

Loco cit.

Tertiò,

A Tertiò, quòd producitur in pluribus, casu genitum esse non dicitur, veluti Philosophorum Princeps in Physicis docuit. Sed animalia ex putrefactione generabilia in pluribus generantur: quemadmodum in vermibus, & muscis constat: ergo animalia, quorum origo è putri pendet materia, casu non generantur. Demùm, quod potest Agens minoris, potest & Agens maioris virtutis producere, dummodò causam, & proportionem super effectum possideant: sed Agens particulare, nempè mus generans, per se murem procreare potest; ergo cœlum Agens vniuersale, & maioris virtutis, per se murem generare poterit; consequenterque tale animal casu non erit genitum. In minori propositione huius argumenti dicebatur, dummodo Agens causam, & proportionem habeat, propter animalia perfecta, in quorum productione causa, & proportio cœlo non inest, nisi Agente particulari concurrente: quoniam non solus Sol hominem, vel Leonem, sed vna cum homine, vel Leone producit. *Agens vniuersale, & Agens particulare quid.*

Antequam rationem eorum, qui genita ex putri materia, tutantur, casu esse generata, refellantur: necesse est, vt nonnulla, iuxta mentem Diui Thomæ, in medium afferantur. Primò notandum est generata ex putredine, bifariam considerari posse, quoniam ad diuersa comparata, & per se, & per accidens genita esse traduntur: quemadB modum sanitas per frictionem in corpus humanum introducta: siquidem hæc valetudo, ratione fricantis, per accidens introducitur, quia non sanitatem introducere, sed fricando pruritum tantummodo pellere nititur. At si comparetur ad virtutem animal regentem, id fit per se à virtute regente animal, dum calor frictione excitatus depertitam restituit valetudinem. Pariter de animali ex putri materia genito idem erit dicendum: etenim si consideretur ratione putridi caloris, nemini dubium est, quòd casu generatur, cum ille calor extrahens humiditatem, animalis productionem non respicit. Sin ad virtutem cœlestem vniuersum gubernantem dirigamus animum, videbimus illud animal per se produci: quoniam vis cœlestis omnes formas de potentia materiæ educere nititur. Ideoq; illas producit formas, quas ex se producere potest: sed quoniam materia aliquorum, nempè animalium perfectorum maiori indiget præparatione, & dispositione, quàm virtus syderum præstare possit: propterea nõ immediatè omC nes formas producit. *Genita ex putri materia bifariã eonsiderãtur.* *Cælestis vis qualis sit.*

Quare si consideretur generatio ex putri materia, vel huius Draconis bipedis, vel Berniclarum auium in mari Oceano genitarum, dicendum erit, per se generari, licèt, ratione putredinis, casu genita esse videantur. Præterquamquod in materia putrida aliquod proportione respondens semini reperitur, in quo virtus similis semini conseruatur. His notatis, facilis patebit responsio afferenda rationibus in oppositum paulò ante allatis.

Itaq;,,quando in maiori propositione primi argumenti dicebatur nullam speciem casu fieri: hoc asserum simpliciter verum esse non affirmamus: nam respiciendo causam vniuersalem, nempè cœlum, per se, & non casu fiunt. Sin respiciamus calorem in putridam agentem materiam, casu fieri dicuntur. Præterea, quando in minori propòsitione secundi argumenti pronunciabatur animal à putredine prodiens, tempore determinato generari; consequenterque casu non fieri: Respondendum est, verum esse non fieri per accidens, ratione virtutis cœlestis mundum sublunarem regentis, sed solùm D ratione caloris in putrem materiam agentis, casu produci. Tertio argumento, in quo diuulgabimus productum in pluribus, non fieri casu; respondendum est, verum esse non fieri casu, ratione cœli operantis, nil tamen repugnat casu fieri, ratione caloris putridæ materiæ, qui Agentis particularis vices subit. Tandem quartò, & postremò argumento eamdem competere responsionem opinamur. *Ratione cælestis virtutis res per se fiunt.*

Quæritur in præsentia, an cuncta animalia ex semine producta, sine semine possint procreari. Deinde si producta sine semine, cum cæteris eiusdem speciei esse possint. Prima opinio fuit Auicennæ, & Alberti, qui cuncta animalia, tàm perfecta, quàm imperfecta vtroq; modo produci posse voluerũt. Prima igitur Auicennæ ratio est hæc. Homines, post diluuium, virtute, & determinato stellarum aspectu, ex terra geniti sunt; quoniam quòd potest virtus inferior, potest etiam superior, & amplius: sed Agens particulare, vt homo, licèt sit virtutis inferioris, hominem generare potest, & equus equum; ergo multò magis id à Cœlo præstari posse affirmat. *Opinio Auicennæ circa productionem per se, & per accidens.*

Secundum argumentum, ex mente Auicennæ, est tale. Cœlestia corpora, iuxta

varios, & determinatos aſpectus producunt inferiora; ergo iuxta āſpectum vel magis, E
vel minus nobilem, animal etiam magis, vel minus nobile procreabunt. Ideoq; veluti propter aſpectum ignobilem, aliquandò animal imperfectum, vt rana generatur: ita ratione nobilis aſpectus, animal perfectum veluti Leo producetur, & deniq; propter aſpectum nobiliſſimum homo.

Rationes Auicennæ explodũtur

Cæterùm rationes Auicennæ nullius valoris eſſe videntur: propterea quòd virtus cæleſtium, & ſublunarium ita ſimul iungi debent, vt ambæ copulatæ ad generationem concurrant: cum altera ſine altera perfectas animantes procreare nequeat. Deinde aduertendum eſt cœlum, nonniſi per ſecundas cauſas, nihil in mundo inferiori generare: quapropter homo ſine cœlo hominem generare nequit; nec cœlum ſine homine tanquam Agente particulari id præſtat.

Nonnulli, ad infringendam Auicennæ ſententiam, monimentis mandarunt non ſolum animalia perfecta, ſed etiam imperfecta, abſq; ſemine, produci minimè poſſe: quoniam vnumquodq; in Naturalibus, à ſibi ſimili neceſſariò generari arbitrati ſunt. Hæc tamen propoſitio ſenſui, & experientiæ refragatur: cum ex cadauere gigni animalia F
videamus, quæ cum illo nullam præ ſe ferunt ſimilitudinem, & in quo nullum præceſſit ſemen: niſi velimus aſſerere putridam illam materiam vices ſeminis ſubire. Præter hæc ex Philoſophorum doctrina, hoc pro comperto habetur, quòd aliqua animalia, veluti, & plantæ ex ſemine, & ex putri materia producuntur.

Opinio Scoti circa productionem animalium ex putri materia.

An verò animalia prodeuntia ex putri materia ſint eiuſdem ſpeciei cum illis, quæ ex ſemine ortum trahunt, hoc non caret difficultate. Quandoquidem Scotus Excellentiſſimi vir ingenij, vnà cum multis alijs viris eruditis, hęc animalia eſſe eiuſdem ſpeciei opinatus eſt tali fretus ratione. Animalia tam ex ſpermate, quam ex putredine producta, eumdem motum, & conſimiles operationes exercent, necnon ijſdem prerogatiuis gaudent: ergo eiuſdem ſpeciei eſſe ſtatuendum eſt. Idq; quod de animantibus aſſeritur, de plantis quoq; pronunciare neceſſe eſt. Conſequens huius argumenti luce clarius eſſe videtur, quia in Naturalibus, vnitatem, vel diſtinctionem ſpecificam ex proprijs accidentibus, affectibus, & effectibus Philoſophi ſemper venantur.

Animalia ex ſemine, & ſine ſemine orta non ſunt eiuſdem ſpeciei.

Cæterùm nos non ita facilè adducemur, vt huic ſuccinamus ſentẽtiæ: quandoquidem G
animalia ex ſemine dimanantia, & ſine ſemine in lucem prodeuntia eiuſdem ſpeciei eſſe minimè credimus. Et quamuis mures ex putrida orti materia, eodem modo ſaltent, & rodant: nihilominus ad eamdem ſpeciem eos referre non audemus, quoniam gaudebunt poſtea alijs effectibus à ſua forma ſpecifica proſilientibus: cum nos lateant multæ proprietates particulares, quæ diuerſam ſpeciem arguunt: veluti perſpicuum, & exploratum eſt in quibuſdam anguillis, quarum aliæ ex putredine, alię ex ſemine procreantur, & tamen ad diuerſas ſpecies reducuntur.

Hic draco an ex putri materia.

Modò ad rem noſtram reuertentes, Draconem hunc bipedem ex putredine gigni potuiſſe non negamus: cum hoc rationi, & veritati reclamare non videatur. Etenim Aelianus in primis hanc ſententiam fouere videtur, dum ex putrida hominis medulla Dracones produci poſſe retulit. Plinius ab hac opinione non recedit, dum circa initia belli Marſici, ab ancilla quadam ſerpentem editum fuiſſe pronuntiauit, quem more vermium, ex putrida materia natum eſſe non dubitabat. Immò intelleximus, quod olim, dum cuiuſdam nobilis puellę diris cruciatibus mortuæ à Chirurgis cauſam incogniti morbi, & mortis perſcrutantibus venter incideretur, duo ſerpentes in externa H
nati putredine prodierunt. Legimus, quoq; menſe quinctili anni quinquageſimi primi ſupra milleſimum, & quingenteſimum in Hungaria, iuxta flumen Theiſum id accidiſſe, vt in aluis multorum, ſerpentes, & lacerti naturalibus ſimiles generarentur: hinc ſæuiſſimis doloribus obortis, patientes ſuccumbebant; itaut multitudo hominum ter mille circiter, hac affectione perijſſe traderetur. Quocirca nos eadem ratione moti generationem huius bipedis Draconis ex putredine prodeuntem quodammodo amplecti poterimus.

Hic generationis modus non cõceditur.

Sed, vt veritatem fateamur, neq; huic opinioni adhærendum eſt: nam ſi ex putri ortus eſſet materia, hoc in loco, vel alibi determinato quodam tempore, alij huic conſimiles Dracones viſi eſſent, cum in cæteris animalibus ex putredine genitis id contigere ſoleat. At cum nullibi talis ſpecies in proprijs indiuiduis relucere viſa ſit: propterea neq; hunc generationis modum concedimus. Immò cum nudius tertius iconem huius

Dra-

A Draconis clarissimo viro Pompeio Bologneto in patrio Bononiensi Gymnasio Medicinæ ordinariæ professori, & Philosopho eximio ostenderemus: ipse quoq; statim in hanc venit sententiam, ex putredine hunc Draconem non prodijsse: propterea quòd plures huius generis animantes aliquo tempore conspicerentur.

Hactenus varios explicauimus modos, quibus aliquis probabilibus motus rationibus Draconis nostri bipedis generationem insinuare poterat. Sed cum nec aliunde huc migrasse, nec cum pluuia decidisse, nec ex congressu animalium diuersæ speciei dimanasse, neq; ex putri materia genitum esse fuisse, latèq; probatum fuerit. Supereſt tandem vt nostram aperiamus sententiam. Ideò statim atq; in Musæo Illustrissimi Senatus Bononiensis, hanc Draconis bipedis in Agro Bononiensi capti iconem inuenimus, & diligenter conspicati, illicò hunc in genere anguium monstrosè genitum fuisse suspicati sumus. Quare cum hanc iconem Excellentissimus vir Ioannes Augustinus Cucchius Chirurgiæ in Patrio Bononiensi Gymnasio professor, necnon Anatomicus insignis, & inter celeberrimos Medicos non infimus animaduerteret, absq; vlla difficul-

Nostra opinio circa generationem huius draconis.

B tate, & ipse in nostram venit sententiam, hunc Draconem, in genere serpentum monstriferum fuisse. Idq; ob raritatem stabilire possumus: cum neq; ante, neq; post inuentionem huius bestiæ alia consimilis Fera in tota Europa visa fuerit. Hæc autem opinio Aristotelis doctrinæ est conformis: nam scriptis mandauit in generatione Serpentum raros contingere errores: hac de causa in hoc Ferarum genere rara producuntur monstra; redditq; rationem, quoniam angues formam vteri valdè longam habent, & oua subinde non aceruatim descendunt, veluti in gallinis euenit. Quamobrem geminus fætus in ouis anguium rarus esse perhibetur: sicuti viciſſim in ouis gallinarum fætum geminum, & monstrosum, frequentiorem conspicari licet. De Serpente bicipite monstroso actum fuit in primo capite primi libri. Tricipitem quoq; anguem in montibus Pyreneis interfectum fuisse Arnoldus tradit. Solus Apollonius, in historijs, serpentis bipedis meminit, qui ritu Crocodili gradiebatur. Præterea si lector ad de-

Lib. 4. de gen. anim.

Anguis triceps vbi visus.

C scriptionem huius nostri Draconis bipedis superius recitatam confugiat, magis, atq; magis hanc bestiam monstriferam fuisse affirmabit: cum duos tantum pedes à se inuicem per sex digitos distinctos tali ordine habuerit, vt dexter caudæ proximior, sinister verò capiti esset propinquior.

Quare cum id quoq; à nobis narratum fuerit Clarissimo viro Sebastiano Regulo, in patrio Bononiensi Gymnasio, Philosophiæ professori ordinario, qui iam prælectionum quadragesimum attingit annum: Monstrum hoc Serpentinum ex ouo enormis molis natum esse statuit; ideoq; à natura, ob materię abundantiam; medium corporis, angunt crassamentum, cum binis pedibus perperam locatis, tamquam duabus superfluæ materiæ appendicibus, esse procreatum philosophatus est.

Vnde quemadmodum, in genere Serpentum, monstra sunt ratissima, vt paulò ante fuit exaratum; vice versa in gallinacea familia, propter alatas rationes, monstra frequentissima contingunt; inter quæ memorandus fuit ille gallus Draconis cauda insignis, quem viuum in aula Sereniſſimi Magni Hetruriæ Ducis Franciſci Medicei obseruauimus: viris enim magnanimis terrifico suo aspectu timorem incutiebat. Caput non crista carnea, vt in vulgaribus gallis ornabatur, nec palcæ erant carneæ, sed vtræq; ex

Gallus mõstruosus cauda draconis.

D plumis constabant conos galeæ militum æmulantibus. Habebat in fronte duas pennas, seu potius pennarum calamos (erant enim nudæ) surrectos, seù duo cornua; item binos alios ab vtraq; parte rostri propè nares, sed qui in extremitate plumas tenuissimas ritu ferarum edebant, necnon, & alium in ceruice, quia principio huiusmodi setis erat exornatus. Color totius corporis ferè subfuscus, sed radices pennarum erant albæ, pennæ verò ita erant constitutæ, vt veluti squamas æmularentur, propè vropygium, qua cauda exigit, tuberculum erat rotundum, & subalbidum. Cauda non more auium ex plumis constabat, sed carnosa, ritu caudæ quadrupedum, & pilis nuda erat, quæ in extremitate floccum gerebat candicantem; cauda subcerulea; tibiæ velut ocreis erant indutæ.

Duo insuper in hac bestia erant animaduersione digna, primum, & præcipuum erat, quòd alarum pennæ contrario, quam in alijs, modo collocabantur, nam pars illarum prona, quæ ex naturæ præscripto in alijs interius vergit, in hoc exterior conspiciebatur; itaut tota ala penitus inuersa videretur. Alterum notatu dignum in hoc monstro

Duo erant admiranda in gallo mõstruoso.

erat,

erat, quod ceruicis plumæ caput verſus, ciri inſtar, erigebantur, quorſum etiam tota cauda attolli conſpiciebatur. Iconem huius monſtri pagina 62. dabit, quam lector adire poterit, vt diligenter contempletur, an in genere gallinaceo hic gallus, an in genere Serpentum noſter Draco bipes magis ſit memorandus, & admirandus. E

DE DRACONIBVS ALATIS. Cap. VI.

SYNONIMA.

QVONIAM ſuperius in capite primo huius ſecundi Libri, Dracones alatos in aliqua terrarum orbis regione diuagari retulimus: ideò poſt aliorum Draconum examen, libuit etiam annectere, quid de huiuſmodi alatis beſtijs ſentiendum eſſet. Modò, ante differentiarum Rubricam, varias afferremus nomenclaturas. Cardanus, ex mente nonnullorum, hos Dracones angues aligeros nuncupatos fuiſſe teſtatur. Virgilius eos appellat angues ſtridentibus alis, dum canit. F

Angues aligeri qui. L.7. Aenei.

Illa autem attollit ſtridentes anguibus alas.

Ouidius quoq; multis in locis, ſed potiſſimùm libro ſeptimo Metamorphoſeos, hos Dracones, pennatos angues nominauit, vbi meminit Medeæ, quæ Pelia iugulato Draconum alatorum ope, per aerem vecta fuiſſe dicebatur, his verſibus.

Plura locaturo cum vrbis guttura Colchis
Abſtulit, & calidis laniatum merſit in vndis,
Quæ niſi pennatis Serpentibus iſſet in auras,
Non exempta foret pœnæ: fugit alta, ſuperq;
Pelion vmbroſum &c. G

Immò Lucanus, & ipſe has beſtias, ſerpentes volucres cognominauit, vbi de quadam muliere venefica mortuum, per necyomantiam, excitante ſic canebat.

L.6. Pharſal.

Non Arabum volucer ſerpens nnataq; rubris
Aequoribus cuſtos pretioſæ vipera conchæ,
Aut viuentis adhuc Lybicæ membrana Ceraſtæ.

Deniq; Altararat nonnulli volunt eſſe nomenclaturam arabicam, qua Draco volans ſignificatur.

DIFFERENTIÆ.

AMMIANVS Marcellinus Dracones alatos fabuloſos eſſe opinatur, & eò magis ſuam roborat ſententiam, quoniam fama rerum nouitates augeri ſoleat. Hinc Poetæ Triptolemum in curru à Draconibus alatis tracto per aerem progreſſum fuiſſe promulgarunt. Verùm aduertendum eſt, quòd aſſertum Ammiani Marcellini non tantùm antiquis repugnat authoribus, ſed etiam experientiæ reclamat: quandoquidem hac ætate certò certius eſt in Aethiopia Dracones alis refertos ſtabulari; quãuis poſtea Triptolemum ab alatis Draconibus vectum poetæ commenti ſint. Immo ad maiorem huius ſententiæ confirmationem, nobis relatum fuit à viris fide dignis, in loco Agri Piſtorienſis *Coſtone* nuncupato, magnum viſum fuiſſe Draconem, cuius alæ multis intertextæ neruis ad cubitum longæ, & latæ erant: beſtia duobus nitebatur pedibus breuibus, munitis vnguibus, quaſi aquilinis. Totum animal ſquamis tegebatur, rictu magnis dentibus armato, & auribus, ad inſtar vrſi piloſis. Quamobrem lector hinc coniectabit hanc beſtiam Draconibus Aethiopicis fuiſſe ſimilem: veluti in fine huius Rubricæ intueri poterit. H

Dracones alati reperiuntur.

Inſuper Iſidorus ſcriptis mandauit ſerpentes alatos Arabiæ Sirenes nũcupari, illoſq; potius

A potius volare, quàm currere, & eorum virus tanti valoris esse celebrauit, vt morsum potius interitus, quàm dolor concomitetur. Quapropter circa notitiam Sirenum parumper digredi necesse erit. Itaq; pleriq; authorum Sirenem monstri marini genus fuisse prædicant, ita nuncupatum ἀπὸ τῆς σειρᾶς, nempè â catena, quia hæc monstra suauitate cantus transeuntes veluti quadam ligatos catena in naufragium pellicerẽt. Quamuis alij à verbo hæbraico, *Sar.* deriuent, quod canere significat. Alioquin σειρὴν est Insecti genus api non dissimile, de quo Aristoteles, & Plinius egerunt. Aliter in Lexicis græcolatinis exponitur quædam auis canora, Gallis, *Serin*, fortassis, quasi Sirena dicta: cũ, vt nostra fert opinio, sit Achanthis Aristotelis, quam vocem Theodorus Gaza Spinum, & Ligurinum exposuit.

Sirenum natura, & mores.

Siren auis canora.

Sirenæ igitur, vt constet in poetarum fabulis, tres puellæ fuisse perhibentur (quamuis ab alijs quatuor, & ab alijs quinq; constituantur) nimirum Parthenope, Leucosia, & Ligia, Acheloi fluminis, & Calliopes musæ filiæ: harum vna voce, altera tibijs, alia lyra canebat, & primùm iuxta Pelorum, postea in Capreis insulis habitarunt, quæ allectos suo cantu in naufragia deducere ferebantur. Quoad figuram, Grammatici græci à pectore ad superiora effigiem passeris, in reliqua corporis parte, formam virginis eis attribuebant. Ouidius tamen totum oppositum sentire videtur, dum canit hunc in modum.

B

Sirenæ quot fuerint.

Locus Sirenarum.

vobis Acheloides vndæ
Pluma, pedesq; auium, cum virginis ora geratis.

Claudianus eleganter has puellas volucres esse statuit his versibus.

Descriptio Sirenarũ.

Dulce malum pelago Siren, volucresq; puellæ,
Scylleos inter fremitus, autdamq; Charybdin,
Musica saxa fretis habitabant dulcia monstra,
Blanda pericla maris: terror quoq; gratus in vndis
Delatis licet huc incumberet aura carinis
Implessentq. sinus venti de puppe ferentes.
Figebat vox vna ratem: nec tendere certum
Delectabat iter reditus odiumq; iuuabat:
Nec dolor vllus erat, mortem dabat ipsa voluptas.

C

Boccacius eamdem secutus sententiam, corpus virgineum vmbelico tenus, & pedes gallinaceos in Sirenibus describebat. Alij quoq; authores Sirenis ad vmbilicũ, vsq; figuram, proceræ mulieris horrendæ faciei, longissimisq; capillis assignabant, & reliquam corporis partem aquilinam demonstrabant, illisq; caudas veluti piscium addebant, quibus tanquam remigijs ad natandum, has bestias vti affirmabant. Immò cum fœtibus in vlnis aliquando conspici promulgabant: idcircò præternauigantes eorum impetum, atq; ferociam timentes, eis lagenam proijcere dicebant; qua cum, illis diu ludentibus, nautæ illæsi transire tradebantur. Quamuis alij retulerint nauigantes Sirenum cantu in somnum prolapsos, ab illis postea dilaniati; quaptopter nautę, obturatis diligenter auribus, hoc incommodum euitare didicerunt.

Sirenarũ figura secundum Boccacium.

Quare cõstare videtur postremam Sirenum partem perperam à Nuperis fuisse delineatam, dum eam piscifornem describunt; quæ figura Nereidibus potius, quàm Sirenis assignabatur. Idq; inde factum esse coniectamus: posteaquàm Sirenas monstra maris esse constituerint; Iuxta illud.

D

Nereidũ figura qualis

Monstra maris Sirenes erant, quæ voce canora
Quaslibet admissas detinuere rates.

Hinc Orpheus, in Argonauticis, coram Sirenibus harmonicum edens sonum introducitur, cuius dulcisoni cantu Sirenas inuidia ductas in mare se præcipites dedisse, & in petras ingentes transmutatas fuisse prodiderunt.

Hæc autem Sirenum doctrina omni ex parte fabulosa esse non videtur: quoniam Fulgosius, ex Plinio, tradidit Galliarum Legatum Augusto Cæsari scripsisse, multas Nereides, & Sirenas, ea, qua pinguntur, forma mortuas in litore compertas fuisse: cum tamen in nostris plinianis codicibus, hæc Sirenum mentio non legatur. Rursus ex eodem Fulgosio, Nympharum marinarum corpora humanis, præter cutem, similia visa sunt: siquidem cutis corium anguillæ æmulabatur: Immò, Phoca imperante, Nymphæ marinæ humanam ferè repræsentantes effigiem in Insulis Cycladibus appa-

Nympha marina.

ruc-

ruerunt. Præterea Philippus Archidux Auſtriæ, Anno Domini quadrageſimo octauo E
ſupra milleſimum, & quingenteſimum, Genuam, ſpectaculi gratia, Sirenam mortuam
Sirena mortua vbi viſa. ſecum duxiſſe fertur. Meminimus etiam legiſſe in Nauigatione cuiuſdam Amburgenſis, quòd anno noſtræ ſalutis quadrageſimo nono ſupra milleſimũ, & quingenteſimum, è Luſitania, Meridiem verſus, in Orbe nouo, piſces tam mares, quàm fœminas humana facie, cauda oblonga, ſquamis more piſcium obſita, cruribus breuibus iuxta caudam
Monſtrum marinum vbi viſum. prominentibus viſi fuerunt. His addunt recentiores quidam monſtrum marinum, olim fuiſſe deprehenſum, quod Germanicè Ein Iijn nominabatur, magnitudine ouis,
Virgo marina, quæ. facie virginea, reliquo corpore in piſcem terminante; hoc, ſereno tantùm tempore apparere, & ingruente tempeſtate, in cauitatibus ſcopulorum latibulari affirmarũt. Item, in oris Saxoniæ, monſtrum nomine *Meermed*, vel *Seemed* viſum fuiſſe multi ſcribũt, quod vocabulum virginem marinam ſignificat. Præterquamquòd Plato, etiam in Sympoſio Sirenum meminit.

Nonnulli tamen hiſtoriographi monimentis mandarunt, quædam auium genera, iucunditate cantus, nulla comparatione, egregia, in India nidulari, quæ Sirenas nominari, Plinius, & Aelianus diuulgarunt. At Suidas voluit Sirenas dicendas eſſe quaſdam maris anguſtias, vel voragines inter duos eminentes colles exiſtentes, veluti circa Syrtes, vbi tumuli arenarum ſub aquis occultantur: quãdoquidem in hac maris anguſtia, vndæ inter ſcopulos agitatæ, & compreſſæ quemdam veluti argutum, & ſuauem ſonum edunt, & præternauigantes abſorbent.
Voragines maris quales.

Sunt qui exiſtimarunt Sirenas eſſe loca caua, ex quibus continuus egreditur ſpiritus, qui per fiſtulas ab incolis appoſitas exceptus, tam gratum, & iucundum emittit ſonum, vt tranſeũtes in admirationem trahat. Xenophon autem fuit huius opinionis, Sirenes eſſe nuncupandos illos, qui celeberrima virorum inſignium encomia recitabãt: vnde, apud Homerum, Sirenæ, laudes Vlyſſis totius Græciæ ornamenti, canere fingebantur. Deniq; iuxta Seruij ſententiam Sirenæ meretrices fuerunt, quæ tranſeuntes, quoniam deducebant ad egeſtatem, fictæ ſunt inferre naufragia.

His notatis de Sirenis, quæ ad genus Draconum minimè referri poſſunt: verorum
Species draconũ, quæ. Draconum ſpecies ad duas præcipuas reducemus: nam alij ſunt alati, alij verò aliis carent. Quamuis inter Dracones alatos, qui pedibus careant eſſe perhibeantur, & vice verſa alati cum quatuor pedibus aliquando videantur: Geſnerus enim tradit, Anno Domini quadrageſimo tertio, ſupra milleſimum, & quingenteſimum, ſe intellexiſſe aliud Draconis genus in finibus Germaniæ propè Stiriam apparuiſſe, quod pedes more lacertorum, & alas ritu veſpertilionum habebat, morſu immedicabili. Idq; Froſchonerus ex bibliopola Stirio narrabat. Propterea in gratiam Lectoris hic datur Draco alatus apos, necnon Draco alatus cum pedibus. G

DESCRIPTIO.

IVLIVS Cæſar Scaliger genus ſerpentum ferum aliquando deſcribens, longitudinem quatuor pedum, & craſſitudinem humani brachij illi aſſignabat, & de la- H
teribus alas cartilagineas pendere ſignificabat. Idcircò Herodotus huic Draco-
Lib. 3. Miſcel. cap. 1. num generi figuram Hydrarum, & alas glabras, necnon aliis veſpertilionum ſimiles attribuebat. Idq; verum eſſe inde eluteſcit; quoniam (referente Brodeo) ad inuictiſſimum Franciſcum Galliarum Regem alatus Draco fuit delatus, ab agricola apud Sanctones ligone occiſus: hunc multi viri ſpectatæ fidei vidiſſe teſtati ſunt, & ex regionibus tranſmarinis, adiuuante vento, in eam prouinciam migraſſe cogitarunt. Alioquin Gallia hoc Ferarum genere caret.

Cardanus quoq; dum Lutetiæ verſaretur, Dracones alatos, apud Gulielmum mu-
L. 7. de rer. var. ca. 29. ſicum, numero quinq; conſpicatus eſt. Erant autem bipedes, aliſq; tam exiguis præditi, vt vix volare poſſe credendum eſſet. Caput capiti Serpentino aſſimilabatur, colore lurido, plumis, & pillis nullis, magnitudine cuniculi (loquendo tamen de maiori.) Has beſtias ex India delatas vulgus Dracones appellabat. Præterea erant tam diligenter exſiccati, vt viui prorſus eſſe viderentur. Neq; Cardanus hos Dracones commentitios

Draco alatus Apes ex Greuino.

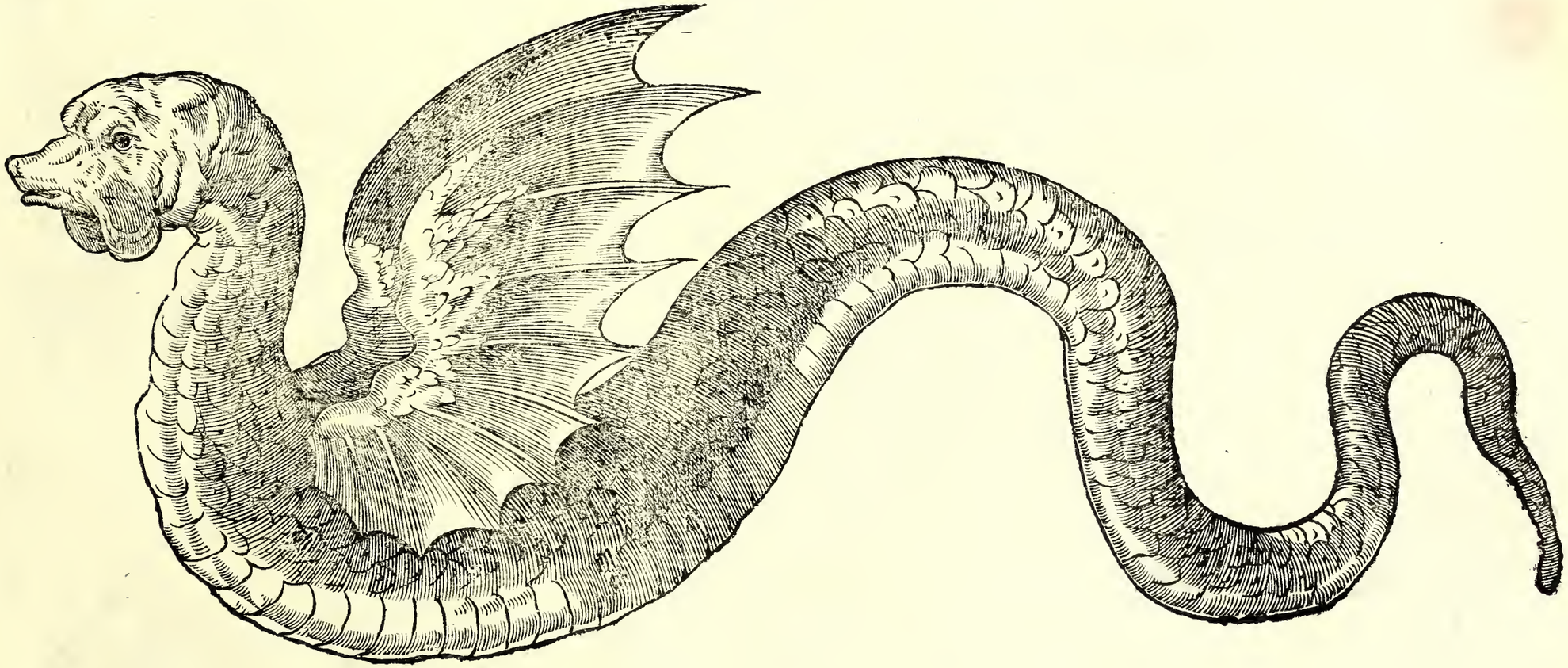

Draconis Alati figura ex Pareo.

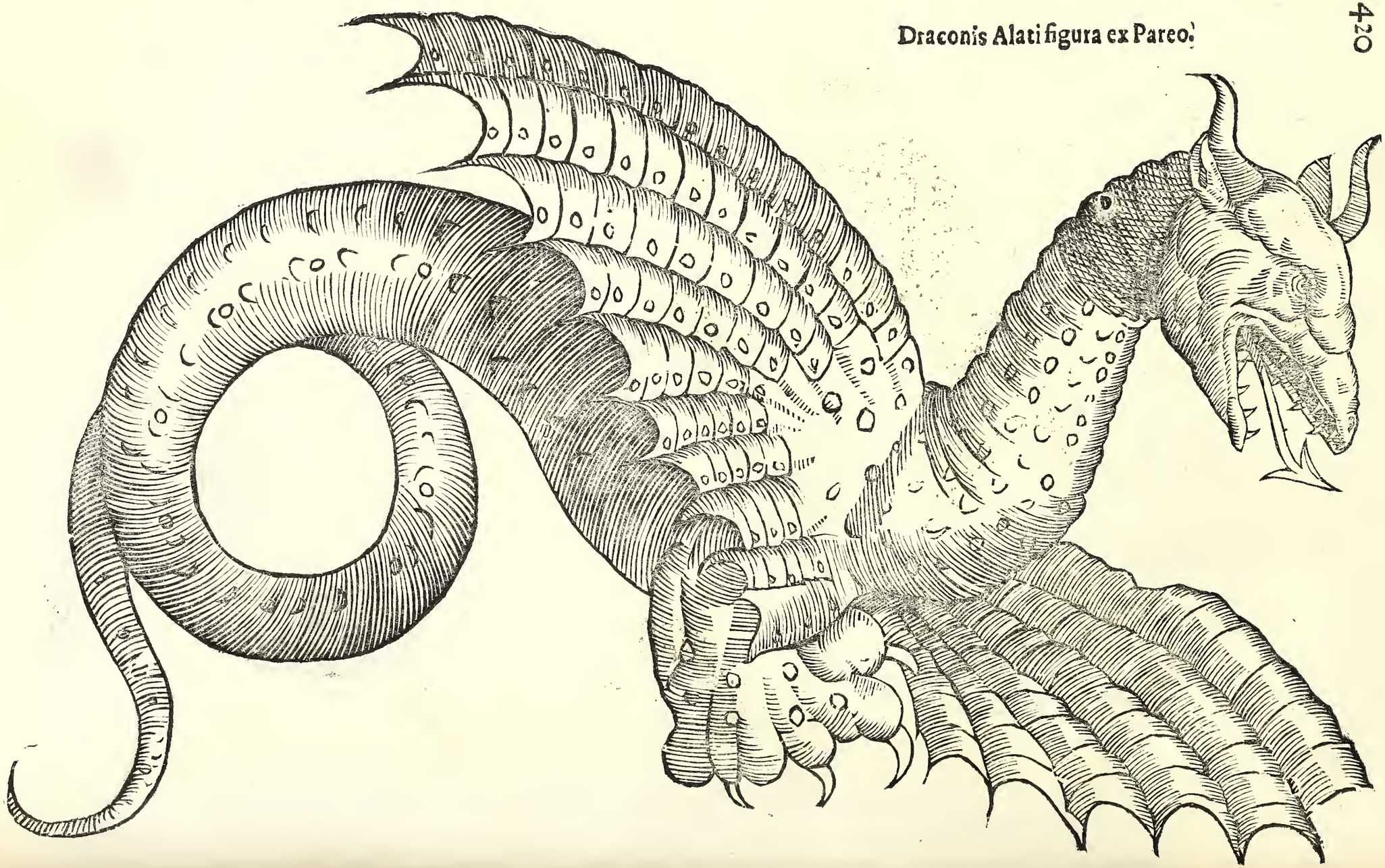

A titios esse existimauit: siquidem diuersis temporibus, semper eadem insigniti forma per nautas transmissi fuerunt.

His addenda est authoritas Bellonij, qui in suis obseruationibus, integra Draconum alatorum cadauera diligentissimè condita se vidisse narrat; & de eorum genere esse tradit, qui ex Arabia in Aegyptum aduolant. Erant autem (vt ipse refert) circa aluum crassi, duobus pedibus, & alis totidem, more vespertilionum, integrati, cum anguina cauda. Hæc descriptio à veritate aliena esse non videtur: siquidem olim à Gabriele Barbaro communicata fuit icon Draconis Aethiopici ad viuum depicti Doctissimo Viro Vlyssi Aldrouando, quæ optimè iconi Bellonij in obseruationibus orientalibus exhibiti respondebat. Item anno salutis nostræ quinquagesimo primo supra sesquimillesimum, à Francisco Centensi verus Draco Aethiopicus exsiccatus Clarissimo Vlyssi Aldrouando dono fuit datus, qui prorsus Draconem Bellonij repræsentabat: præterquamquòd in dorso quinq; tubercula prominentia, & conspicua habebat, quæ in Draconе Bellonij desiderantur; binis pedibus vngue armatis, & totidem auriculis erat refertus. *Dracones alatos quis viderit.* *Draco alatus Bononiæ visus.*

B Totus squamis viridibus, & subnigricantibus ornabatur. Insuper alas ad volandum idoneas gestabat, cauda longa, & flexuosa, subluteis squamis tecta, quales in ventre, & gula refulgebant. Os dentibus acutis muniebatur. Pars inferior capitis versus auriculas erat plana. Oculi pupilla nigra erat cum circulo semiluteo. Demum nares binæ, & apertæ conspiciebantur. Idcircò hic duas damus icones.

NATVRA, ET LOCVS.

DRACO alatus cum Aquila, & Elephanto præliari traditur: veluti superius in capite primo huius libri fusè, latèque exaratum fuit. Pugna igitur, quam exercet cum Aquila, eleganter exprimitur à Nicandro: quemadmodum il-
C la, quam init cum Elephanto, doctè à Plinio describitur. Præterea Dracones alati per Africam volando, ingentes bestias, veluti tauros, cauda, ad necem vsq; verberant; neque Elephantos miræ magnitudinis veneno interficiunt: quandoquidem, præter venenum, in afferenda nece, satis virium possidere feruntur. Idcircò Lucanus huc respiciens canebat. *Lib. 8. natur. hist.* *L. 9. Phars. lal.*

Rumpitis ingentes amplexi verbere tauros,
Nec tutus spatio est elephas, datis omnia letho
Nec vobis opus est ad noxia fata veneno.

Si locum natalem meditemur, tales Feras in Arabia potissimum versari comperiemus: propterea quòd Aelianus ab ibidibus nigris pestilentes Serpentum alatorum cateruas ex Arabia intra limites Ægyptios aduolantes interfici, atq; consumi diuulgauit. Quamuis alij tradiderint, quòd aduentante Vere, Feræ alatę huius generis in Ægyptum initio volare conantur, sed ibides occurrentes ad planitiei ingressum, transitum omni conatu impediunt Quapropter Arabiæ locus est ad Brutum vrbem, vbi ossa, & spinæ innume-
D rabiles horum Draconum ab ibidibus cæsorum conspiciuntur: cum prædictæ aues pestem ab Ægypto auertant, dum alatos Dracones ex vastitate Lybiæ inuectos absumũt. Ideò Cicero has Feras ex Lybia discedere scripsit; cum cæteri authores ex Arabia aduolare retulerint. *Draconum alatorũ locus.* *Li. 1. de nat. Deor.*

Solinus enim circa paludes Arabicas Serpentum alatorum examina constituit, quorum virus ita exitiale prædicat, vt morsum ante mors, quam dolor insequatur; quamuis postea horum agmina ab Ibidibus deuorentur. Immò, ex sententia Herodoti, tales Feræ circa arbores thuriferas Arabiæ diuagantur, neq; alio præsidio, nisi fumo styracis à prædictis plantis arceri possunt. Vnde Plinius, iuxta aliquorum mentem, Dracones aligeros circa paludes, vbi nascitur cassia, collocauit, sicque difficilem huius aromatis collectionem reddebant, vt pretium illius augere possent. Lucanus quoq; sermonem habens de venefica defunctum per necyomantiam excitante, anguium alatorum in Arabica versantium regione meminit. *L. 6. Phars. lal.*

Draco Æthiopicus.

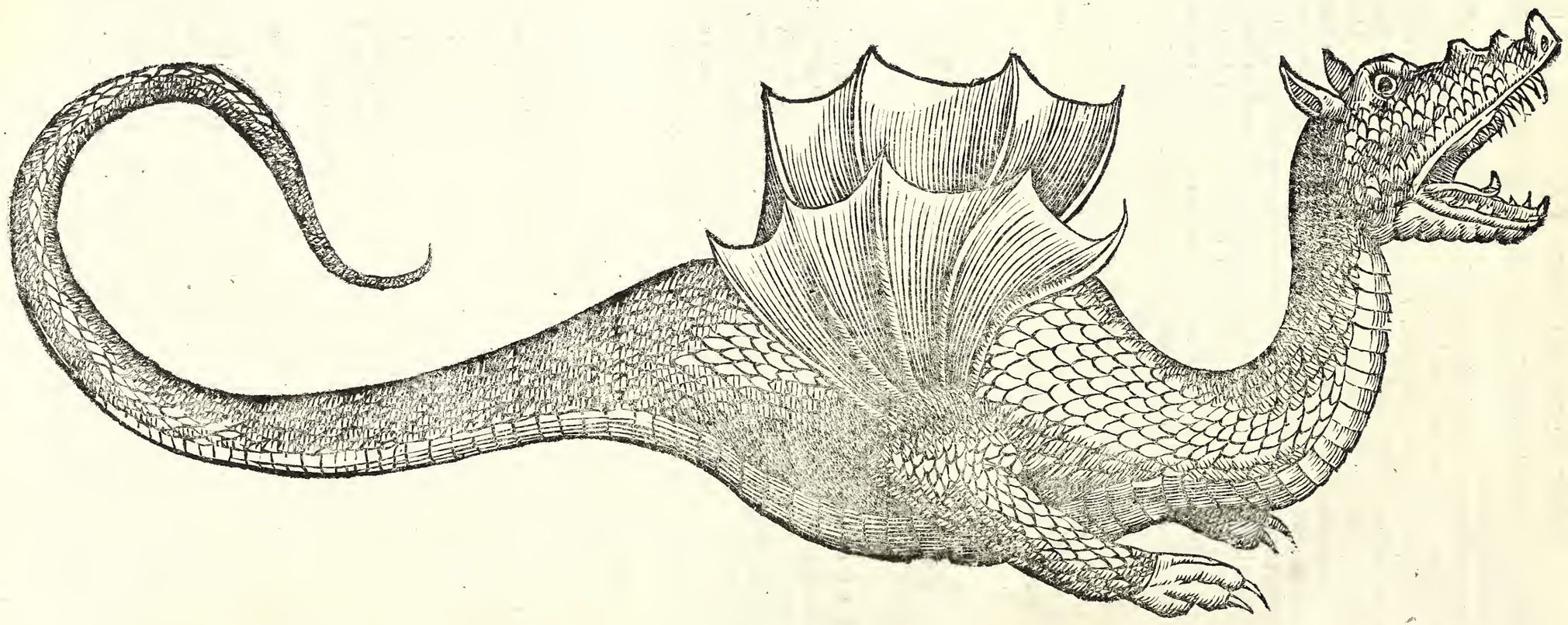

Draco alter Aethiopicus mas cum eminentijs dorsi.

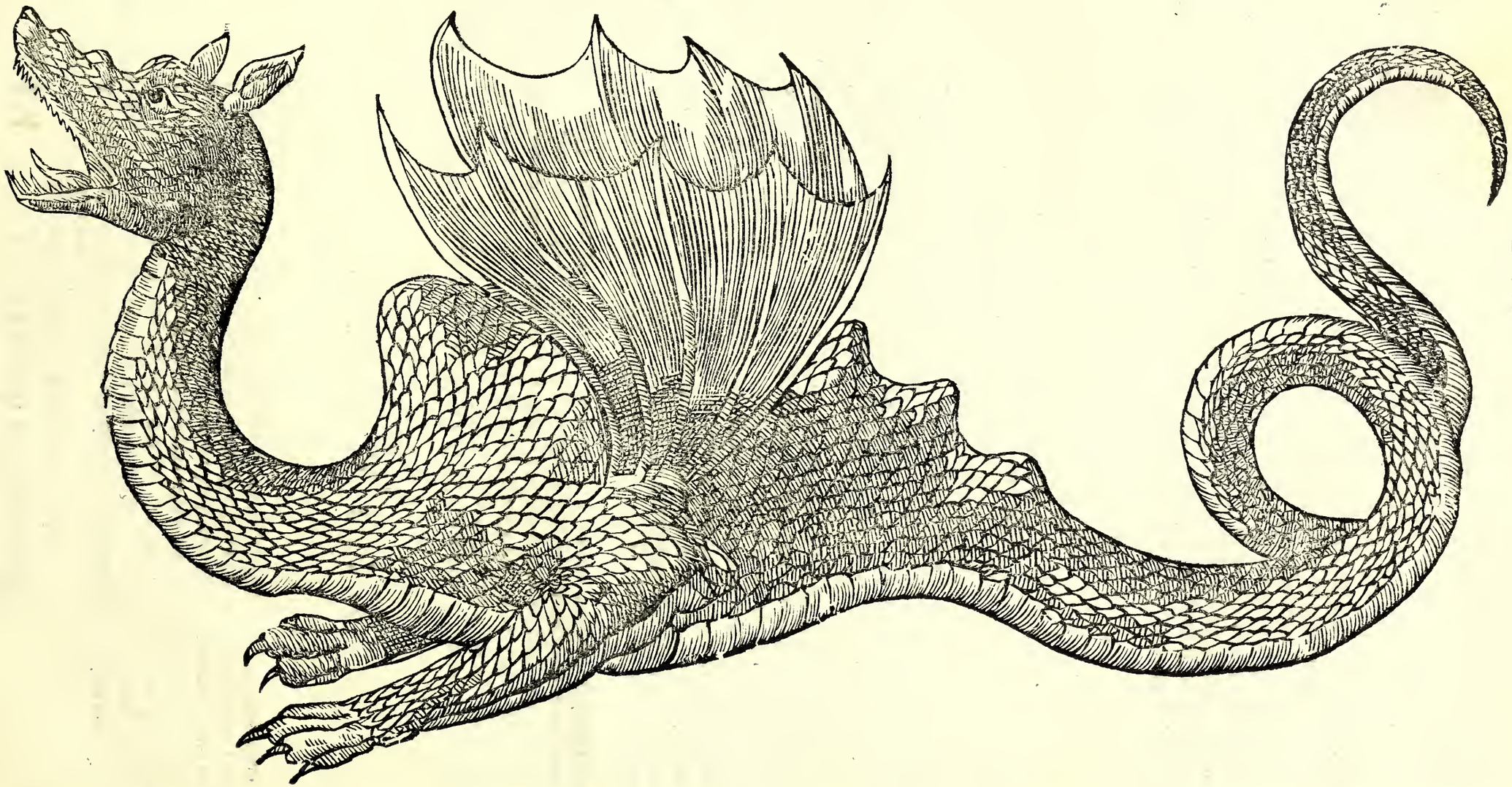

Non arabum volucer Serpens, innataq; rubris
Aequoribus &c.

Lib. 1. de hiſt. An. Cap. 5.

Ariſtoteles verò Dracones bipedes, & aligeros circa Aethiopiam volare narrauit. Cæterùm, cum hæc animalia orientali plaga delectentur, in antris, ob æſtum Solis, diù morantur: rarò enim nonniſi in locis calidioribus inueniuntur. Hinc Megaſthenes (tradente Aeliano) alatos Serpentes in India etiam generari prodidit, vbi noctu tantummodo moleſti eſſe feruntur; cum eorum lotij contactus partes animalium putrefaciat. Denique ex Scaligero, mons regnum Narſingæ diuidens à Malabaris, multas alit Feras, inter quas aligeri Dracones recenſentur, qui afflatu propiùs accedentes interimunt.

MORALIA.

Triplex cõcupiſcentia.

CVM ſuperiùs, occaſione Draconis alati, Sirenum mores ponderati fuerint: non ab re in præſentia eſſe arbitramur, quid Sirenæ in morali doctrina ſignificent, exarare. Tres igitur Sirenæ olim fuiſſe perhibentur, quæ triplicem concupiſcentiam, nimirum carnem, mundum, & Dæmonem, ex mente authorum moralium denotant. Harum igitur cantricum iucundæ cantilenæ ſunt blandæ ad mundana gaudia hortationes; inſtrumenta verò muſica, quibus vtuntur, deliciæ, honores, & diuitiæ eſſe feruntur.

Dæmon prima ſiren.

Caro ſecunda ſiren.

Itaq; prodit in arenam prima Sirena, nempè Dæmon, arreptoq; muſico inſtrumento, ſcilicet cunctis immodici honoris titulis, & eminentijs, inſolentem ſuperbiæ cantum effundit, vt effrenem animis nobilibus arrogantiam competere demonſtret. Secunda Siren, nimirum caro, proprio inſtrumento, nempè vtens voluptate, homines ad cænas inſigni magnificentia, ingentiq; epularum apparatu inſtructiſſimas inuitat, conſequenterq; ad luxum incitat. Iuxta illud. *Edamus, & bibamus, cras enim morìemur.* Tertia demum Siren, ideſt mundus, inſtrumento diuitiarum ſumpto, rationem auaritiæ intonat, vt homines per vndas calamitoſæ huius vitæ nauigantes multiplici ſoporatos crimine ad inopiam virtutum deducat.

Mundus tertia ſiren.

Diabolus ſiren.

Modò ſeorſim nos melius contemplari decet, quomodò Dæmon, & cætera vitia Sirenis aſſimilentur. In primis ſe ſe offert Diabolus, qui Sirenam imitatus, viro in naui alicuius virtutis ſedenti, ſemper naufragium machinatur. Ideò ad euitandum hoc periculum, infraſcripta carmina memoriæ mandanda eſſent.

Semina cum quædam Chriſtus tibi mittit ab alto,
Hæc tibi ne rapiat miluus ab ore, caue,
Pernigil excubias agita, nam pernigil hoſtis
Excubat, vt rapiat munera miſſa tibi.
Vt genuiſſe marem te perſpicit, illicò currit
Vt necet hunc Phary gens truculenta ducis.
Natus vt eſt in te Chriſtus; Rex impius ipſum
Protinus horrenda tollere morte cupit.

Hæreticus ſiren.

Hæreticus quoq; diabolicæ naturæ particeps, & ritu ſirenum, homines in cymba fidei, vel ordinis religioſi, per mare pœnitentiæ ad æternam fælicitatem properantes, falſis dogmatibus ſoporare conatur, vt illi à naue fidei per hereſim, vel à ſtatu religioſi ordinis, per Apoſtaſiam, vel à cymba gratiæ, per lethalia crimina, ad litus mundanæ nequitiæ deducãtur. Quamobrem de Hęreticis hęc ſcribuntur ab Apoſtolo ad Romanos. Per dulces ſermones, & benedictiones innocentium mentes decipiuntur.

Cap. 16.

Item voracitas, & nimius delicatorum ciborum appetitus, tanquam Siren, nempè vorago maris copiam eduliorum abſorbet, & tandem animam ſuffocat, atq; perdit. Quare Fauſtus ſic canebat-

Crapulæ quid præſtet.

Sint ignota licet magni patrimonia Craſi,
Immenſæ abſumunt alta barathra gulæ.

Idcircò

A Idcircò optima de causa, de homine crapulam exhalante poterimus infrascriptum octastichon pronunciare.

Qui ventrem tantùm curat, pro numine ventrem
Censet, datq; animæ pabula nulla suæ.
Pythonici ritu, qui verba ex ventre profundit,
Susq; velut viuit, sus moriturq; velut.
Truncus is, horrendumq; humano in corpore monstrum est,
Prorsus ad immanes dignus abire Feras.
Vt breuiter dicam (quale inter sydera quoddam
Nomen habet) dici debet hic Acephalos.

Quapropter homo voracitati deditus in periculis vitiorum innumeris versari creditur, iuxta illud.

Paupertatis onus vix ganeo præterit ille,
Noctes atq; dies qui bibit, atq; vorat:
B *Illius ingluuies, crapula, immoderata voluptas*
Rerum, animæ interitum, corporis atq; facit.

Id autem stabilire videtur Plautus in Mustelaria, quando scripsit.

Aedes plenas esse conuiuarum, & mulierum miserum est opus.

Præter hæc, mulieres venalem formam passim exhibentes Sirenum mores imitãtur, dum suis cantibus, & nutibus, iuuenes in delicijs soporant: ipsosq; de naui diuitiarum ad litus siccum egestatis perducunt, & tandem ipsos fama, honore, atq; vita priuant; audiamus Plautum id mirificè explicantem his verbis. *Meretrices Sirenis assimilantur.*

Meretrix meum herum miserum suis blanditijs intulit in
Pauperiem, priuauit bonis, luce, honore, atq; amicis.

Summis igitur rationibus Hugo promulgabat hæc verba. In fauo mellis duo sunt, nempè mel, & cera; in facie meretricis pariter duo, decor, & gratia, nimirum pulchritudo oris, & dulcedo sermonis conspiciuntur. Cera succendit ignem, mel præbet dulcedinem: sic meretricia pulchritudo igne libidinis inflammat carnem, & blandimento leno-
C cinantis sermonis subuertit mentem. Quamobrem poterimus non iniuria vnà cum Fausto hanc germanam decantare veritatem.

Non scorium est aliud, nisi blanda, & subdola Siren,
Quæ trahit humanum sub vada cæca genus.

Itaq; homines in hoc casu Vlyssem imitari debent, qui, vt legitur in historijs, loca Sirenarum, obturatis auribus, tutò pertransiuit. Vnde non immeritò scripsit Amos, *Aufer à me tumultum carminum tuorum, cantica lyræ tuæ non audiam.* Immò id eleganter expressit Diuus Hieronymus in Prologo, dum dixit. Nos autem ad patriam properantes lethiferas Sirenum cantilenas, surdis auribus, transeamus. Quamuis alij satiùs esse existiment, conspecto periculo, confestim recedendum esse: quoniam libidinem longè certiùs fuga, quam dimicatione vinci posse opinantur. Ideòq; ad rem non iniucundum octastichon pigebit exarare. *Modus euitandi pericula Sirenarum. Cap. 5.*

In reliquis vitijs sequitur victoria pugnam.
Vincitur at celeri sæua libido fuga.
D *Regius huic cessit vates, huic filius, atq;*
Huic Samsom fortis vir pius, & sapiens:
His cum nec sophia, nec sis pietate, nec æquis
Viribus, arripies, si sapis ipse, fugam.
Nemo etenim, nisi qui metuet, fugietq; periclum,
Tutus ab hac poterit viuere peste diu.

Hanc sententiam veram esse nihil diffitetur Propertius: quandoquidem & ipse cecinit hunc in modum.

Longum iter ad doctas proficisci cogor Athenas,
Vt me longa graui soluat amore via.

Tandem per Sirenes possumus intelligere quascumq; voluptates, quæ blandis, & mellitis præstigijs, cunctos per mare huius vitæ nauigantes ad naufragium trahere conantur. Quapropter Virgilius scopulos Sirena tum describens multa defunctorum ossa memorauit his versibus. *Voluptates dicuntur Sirena.*

Iamq;

Lib. 7. Aeneid.

Iamq; adeò ſcopulos Sirenum aduecta ſubibat
Difficiles quondam, multorumq; oſsibus albos. E

Nec præter rationem : propterea quod Poeta his verbis oſtendebat ruinam, & mortem, quæ laſciuas cogitationes, & voluptates per Sirenes deſignatas concomitari ſolent, hinc canebat quidam hunc in modum.

Cur ò mortales patimur non cognita Priſcis
Vlcera? cur peſtes, mortis & omne genus?
Cur homicidia tot, ſæui cur arma Gradiui
Iamq; diu exanguem gens miſeranda famem?
In promptu cauſa eſt, ſpreta virtute, voluptas
Regnat in orbe nocens, & vitioſa Venus.

Illi igitur facillimè ſuperabunt voluptates, qui exemplo Vlyſſis, animæ facultates, & ſenſuũ inſtrumenta diuinis actionibus, veluti quadã cera aures referſerint: hac enim ratione iucundos voluptatum cantus ſentientes, ſentire non videbuntur. Hic etiam recenſendi ſunt amici Sirenum naturam æmulantes, qui nonniſi hypocriſi ſtudent, & apud amicos ſemper aliquid fingunt; idq; præſtare ſolent, vt ex amicitia aliquod emolumentum haurire poſſint. Immò quemadmodum Sirenes naufragos deuorant: ita amici ſimulati aliorum carnes, nempè ſubſtantiam, & diuitias ad proprium trahunt commodum. Huius rei figura in ſacris paginis fuit Dalida, quæ tanquam Siren vafra Samſonem ſoporauit, vt illum radere, & rodere poſſet. Quocirca ſapienter canebat ille.

Hypocritæ Sirenæ dicuntur. F

Sed genus eſt varium, quod fraudibus inficit orbem
Falſus amor fallit multorum credula corda,
Nempè latens geſtat ſub lingua ſepè venenum.

Prædictis addamus tanquam coronidem multitudinem hominum, qui immoderatè honores appetunt: ſiquidem Ambitioſi ſirenas imitati, blandis ſermonibus, & iucũdis adulationum cantibus alios decipiunt; vt ab eis ad ſummum dignitatum faſtigium eleuentur; in quo ſtatim atq; conſtituti fuerint, cæteros aſpernantur, & occidunt. Huius exemplũ ſacra demonſtrauit pagina in Abimelech filio Gedeonis ſpurio, qui ſuauiſſimis verborum præſtigijs, atq; vaframentis vſus, tandem regiam dignitatem eſt conſecutus: at confeſtim, mutatis moribus, ſuos ſeptuaginta fratres interemit. Præterquamquod ambitioſus tanquam formoſa ſiren à cunctis diligi, & honorari deſiderat recordatus illius carminis Iuuenalis.

Ambitioſi dicuntur Sirenæ. G

Satyr. 1.

At pulchrum eſt digito monſtrari, & dicier, hic eſt.

Immò homines ambitione tumidi aliquando ita ſe ſe efferunt, vt neglecto hominum fætu, Deorum partum ſibi arrogent, dum ſibi perſuadent neceſſarium eſſe, vt cæteri homines eis æternos decernant honores. Id tamen ſolis Dijs competere Euripedes in Hyppolito pronunciauit.

Ἔνεστι γὰρ δὴ κ' ἄν θέων γενεῖτόδε
Τιμώμενοι γαίρουσιν ἀνθρώπων ὑπὸ.
Ineſt enim ſanè Deorum generi hoc
Honore affici gaudent ab hominibus.

Demùm vt noſtra hæc hiſtoria veritatis ſcopum attingat: notandum eſt, quòd Sirenæ mendacij ſymbolum præſeferunt: cum ſcripſerit Theognis, Principium mendacij nonnihil gratię participare, ſed circa finem turpe lucrum. Idq; in Sirenibus manifeſtarium euaſit. At viciſſim Muſæ veritatis vexillum repræſentant: vnde Pythagoras hanc ſententiam pronunciare ſolebat, μούσας σειρήνων ἡγεῖσθαι, nimirum Muſæ Sirenibus ſunt præferendæ. Hoc autem proferendum eſt, quotieſcumque ſimplex veritas iucundis, ſed pernicioſis ſermonibus eſt anteponenda. Sed aduertendum eſt, quod veritas eſt huius conditionis, vt eam ſemper Inimicitiæ perſequantur: quemadmodum per adulationem, amicitiæ pernicioſæ comparatur: libenter enim quod delectat audimus, & offendit tantùm quod nolumus. Hinc optimo iure canebat quidam.

Syren eſt ſymbolum mendacij. H

Qui vult eſſe veritatis
Cultor, & beatitatis,
Semper hic aduerſitatis
Sentiet obſtacula.

Nihi-

A Nihilominus sacræ adhærentes paginæ, facere non possumus quin asseramus. *Omnes populi clamauerunt, & dixerunt. Magna est veritas, & prævalet.* Præterquamquòd Psalmographus asseuerantius dixit in Psalmo decimo sexto supra centesimum. *Veritas Domini manet in æternum.* Veritas igitur nunquam silentio est inuoluenda, iuxta illud. *Esdr. c. 4.*

Quisquis amore, metu, pretio, atque fauore minisuè
Non loquitur verùm, sed benè facta silet.
Qui populo vt placeat, supplantat vera palato,
Hic Antichristi cursor amicus erit.

LIBRI SECVNDI FINIS.

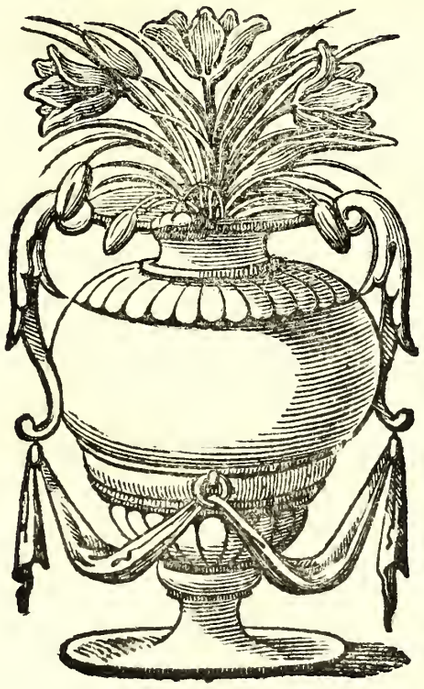

INDEX
RERVM, ET VERBORVM
Nec non diuersarum linguarum locupletissimus.

A

Bides quid 278. c.
Absynthium arcet angues 28. c.
Abrotonum fugat angues 28. e.
Abortiui incommodi figura 150. f.
Abortus causæ 240. f.
Aconiti remedium 43. c.
Aconitum resistit venenis 137. c.
Aconitum cur lethale 123. d.
Acorus. 44. g.
Aceti tepidi embrocha vbi conueniat 325. d.
Acetum cur sanet morsus 203 a. b.
Acetum in morsu viperæ. 138. e.
Aceti virtus in morsu Aspidum 203. a.
Accipenser piscis 265. d.
Accipitres expugnant Cerastes 178. g.
Acontiæ æquiuoca 252. g. *Synonima, & etymum.* 253. a. *Differentiæ* 253. d. *Mores* 254 g. *Icones* 255. 256 *Locus* 257. d. *Moralia* 258. e. *Signa, & remedia veneni* 258. h. *Vsus in medicina* 259. a.
Acontias herba 252. g.
Acontia hasta 252. g.
Acontiæ stellæ 252. e.
Acontiæ color qualis 253. d.
Acontias Gesneri 253 d.
Acontiæ alterius descriptio 254. f.
Acontias Belloni 255.
Acontias alter 256.
Acus piscis Aristotelis 297. a.
Achillinorum mentio 86. e.
Adamas veneno resistit 142. f.
Adulteri assimilantur bestijs 153. b.
Adulterij simulacrum 102. f.
Adulteri suppl itium 241. b
Ægypti Elati filij mors qualis 37. d.
Aeoli Thebarum regis fabula 334. f.
Aetatis simulacrum 376. e.
Aetatis hieroglyphicum 77. d.
Æsculapius sub specie Serpentis cultus 99. a.
Aesculapij icon qualis 351. c.
Aesculapij simulacrum destructum 100. e.
Aesculapij simulacrum multiplex 224. g.
Aesculapij statua vbi 103. d.
Aer igneus vbi sit 220. f.
Aeternitatis hieroglyphicum 374. b.
Afis quid sit 111. a.
Africæ simulacrum 154 b.
Afrodius quid sit 180. g.
Agaricogentes Agariæ vtuntur 44 g.
Agens vniuersale, & particulare quid 413. a.
Agricolæ dementati ob necem aspidis historia 209. b.
Alopecia 3. a.
Alopeciæ remedia 105. b. 159. d.
Alius peccat, alius plectitur 81. c.
Alexandri magni matris somnium. 97. a.
Alcismus animal 237. a.
Alcibiadium quæ planta 137. c. 144. f.
Albuminis oui virtus 185. c.
Allium Serpentibus inuisum 28. e.
Allij mira vis 24. g.
Ampelopraſſum 44. g.
Ambrosia antidotus 45. c.
Amoris quatuor symbola 345. c.
Amoris lasciui hieroglyphicum 79. a.
Amor causa omnium 345 b.
Amputatio partis in morsu viperæ 136. g.
Amatorium vulnus qua figura notetur 150. g.
Amantes cur fatui 227. b.
Ambitiosi cur sirenæ dicti 426. g.
Ammon Abbas duos serpentes habuit 90. e.
Ammoditis æquiuoca 167. c. *Etymum, & Synonima* 167. d. *forma, & descriptio* 168. b. *Icon* 169. *Natura, & locus* 170. e. *Signa, & remedia veneni* 170. g.
Ammodites quomodo viperæ similis 160. e.
Ammodites piscis 167. e.
Ammodites quare cornutus 168. g.
Ammobates 168 f.
Ammobate non sunt Libyes 306. f.
Amphisbænæ æquiuoca 236. g. *Synonyma, & etymum* 236. h. *Descriptio* 237. b. *Icon* 239.

INDEX.

Locus, & mores 239. d. Signa, & remedia veneni 240 g. Hieroglyphica 241. b. Moralia 241. d. vſus in varijs 242. b.
Amphisbæna piſcis 236. g.
Amphiſilena animal 237. a.
Amphisbænæ opinio ex Matthiolo 237. d.
Amphisbænæ opinio ſecundum Heſychium 237. d.
Ampiphisbæna marina vbi capiatur 238. f.
Amphisbæna cur cæcutiat 238 g.
Amphisbænæ greſſus qualis 238. g.
Amphisbænæ deſcriptio ex Nicandro 238. b.
Amphisbænæ vigilantia 240 e.
Amphicephalon animal 236. b.
Ames quid ſit 306. g.
Anagyrus Nicandri 35. c.
Anagallis 44. g.
Anchuſa anguibus inuiſa 27. d. 137. b.
Anchuſæ ſpecies quædam dicitur Serpentina 50. e.
Andrias qnid ſit 260. f.
Andrius quid 278. e.
Ancilla ſpiritu Pythonis agitata. 377. a.
Anguillarum generatio artificioſa 412. f.
Anguillarum natura qnalis 401. f.
Anguillarum duplex genus 412. f.
Anguillæ terreſtres Americanorum 307. d.
Anguillæ hiſtoria ſcitu digna 28. g.
Anguillæ etymum 49. b.
Anguillæ, & Serpentis apologus 68. b.
Anguillæ Serpentibus amicæ 28. g.
Anguillæ ſexu non diſtinguuntur 411. d.
Anima peccantis dicitur Serpens 71. c.
Animal rarum Tapiæ viſum 409 a.
Animal quodcumq; an gigni poſſit ex putri materia 411. b.
Animal ſine pedibus gradiens quale 92. d.
Animal quale deglubtum viuat 92. f.
Animal tetracephalon 338. e.
Animal bucculentum quale 268. g.
Animal quadraginta quatuor vocatum 303. e.
Animal viſu, & tactu nocens 369. b.
Animal Baſiliſco congener 312. f.
Animalia ouipara quali cute tegantur. 8. g.
Animalia ex putri nata vbi 378. g.
Animalia ex putri an caſu gignantur. 412. b.
Animalia ictu viperæ pereuntia 133. d.
Animalia longæ vitæ quæ. 156. b.
Animalia ex ſemine, & ſine orta, an eiuſdem ſpeciei 414. g.
Animi elegantia cum pulchritudine corporis copulanda 293. c.
Anger quid ſit 215. d.
Anginæ remedia 155. d.
Angoris ſimulacrum 101. b.
Anguiculus 49. a.
Anguis triceps vbi viſus 415 b.
Anguis Aeſculapij æquiuoca 268. g. Synonima & etymum 268. h. Differentiæ 269. d. Icones 270. 271. Sceleton 273. Deſcriptio 272. f. Anatomica 272. g. Natura, & locus 272. h. Simulacra 272. g. Moralia 274. h.
Anguis Aeſculapij vulgaris icon 270.
Anguis nigri Aeſculapij icon 271.
Anguis Aeſculapij ſceleton longum 272. h.
Anguis Aeſculapij morſus incommoda 274. e.
Anguis Aeſculapij odor gratus 274. e.
Anguis generis promiſcui 3. d.
Anguis etymnm 3 d.
Anguis cur Pſyllis populis non noceat 25. a.
Anguigenæ qui 24 h.
Anguitenens qui 53. b.
Angues cornuti qui 173. a.
Anguium Septentrionalium proprietas 263. b.
Angues innocui vbi 269. a.
Angues aligeri qui 416. f.
Angues pennati 416. f.
Anguium genus prolificum 395. c.
Antidotus Heraclidis 45. c.
Antidotus ex terra lemnia 45. c.
Antidotus Eupatoris ex ſcinco 45. c.
Antidotus Aelij Galli 45. c.
Antidotus Democratis 45. c.
Antidotus Adriani ad ictus venenatos 45. d.
Antidotus Apollodori 138. f.
Antidotus ruſtici medici 138. c.
Antidotus Auicennæ 138. g.
Antidotus Galli 138. g.
Antidotus Autipatri quæ ſimplicia recipiat 203. d
Antidotus noua ad morſum aſpidum 204. b.
Antichriſtus aſſimilatur Baſiliſco 372. b.
Antichriſtus per Ceraſtem ſignificatur 179. d.
Antonini Pij moneta 337. a.
Antonij Mirãdula Canonici regularis mentio 368 f.
Anthropophagi populi vbi 359. d.
Anni hieroglyphicum 341. d.
Apeſanti mors qualis 37. d.
Aphat animal quale 408. g.
Aprocamelus anim al quale 408 b.
Anni temporum ſimulacra quatuor 352. e.
Aparine qualis planta 125 d.
Aparine ad quid valeat 44. g.
Apes vt ad aluearia reuertantur quid agendum 108 e.
Apum virtus 45 b.
Apollinis ſimulacrum cum Serpente 98. b.
Apollinis pulchra ſtatua vbi 103 c.
Apollo Draconis Inſignia reportat 351. a.
Apollo cur Pythius dictus 380. c.
Appetitus humani ſimulacrum 102. g.
Appetitus vt excitetur quid præſtandum 225. c.
Appetitus difficultas enodanda 227. b.

INDEX.

Aquila odit Serpentem 25.a.
Aquilæ, & Draconis diſſenſus 223.b.
Aqua commendatur in ictu Serpentum 32.b.
Aqua quintæ eſſentiæ Matthioli 45.d.
Aqua viperarum veneno reſiſtens 140.g.
Aqua viperarum alia 162.e f.
Aqua circulatoris cuiuſdam 204.b.
Aquæ marinæ virtus 205.b.
Ariſtolochiæ mentio 252 e.
Ariſtolochiæ mentio 137.b.
Ariſtolochia rotunda anguibus reſiſtit 32.f.
Ariſtoloebia longa ad quid 44.g
Ariſtoteles non nouit generationem omnium animalium 412.e.
Arges Serpens 4.g.
Argoli ſerpentes qui 306.f.
Armene animal 362.g.
Armilla 3 a.
Arnei, & anguis antipathia 27 e.
Arneus piſcis 301.c.312.g.
Argentum viuum in congregandis ſerpentibus adhibetur 33.a.
Argenti viui natura 44.e.
Arbores ad ictus ſerpentum 44 f.
Arborum glandiferarum vis 264.b.
Ara cum Serpente quid ſignificet 86 f.
Araldus Norueglanus Draconem necat 335.c.
Araxa meretrix quomodo figurata 150.f.
Ari radix aduerſatur aſpidi 200.b.
Ari ſpecies quinq; 328.f.
Ariſari ſpecies duæ 228.f.
Aracis ſerpens 248.g.
Aſellus quid ſit 302.g.
Aſini pulmo ad quid 31.c.
Aſiæ icon cum ſerpentibus 100.b.
Aſphodellus arefactus ad quid 178.c. 185.c.
Aſpidis æquiuoca 192. b. *Synonima, & etymum* 193.b. *Differentiæ* 193.d. *Deſcriptio* 195.c. *Icones* 196. 197. *Natura, & mores* 198. f. *Locus* 199.d. *Antipathia, & ſympathia* 200. g. *Veneni ſigna* 201. b. *Veneni medela* 202. g. *Epitheta* 205.c. *Denominata* 206. f. *Myſtica, & allegorica* 206.g. *Moralia* 207.b. *Hiſtorica* 209.a. *Prouerbia* 209. d. *Miracula* 210.g. *Hieroglyphica* 210. g. *Emblemata* 211. a. *Phrenoſchemata* 211. d. *Simulacra* 212.f. *Vſus in cibis* 203.b. *Vſus in medicina, & in varijs* 213.c.
Aſpis ſurda quæ 6.b.
Aſpis cornuta quæ 168.g.
Aſpidis Bellonij icon 169.a.
Aſpis inſula 192.b.
Aſpis ſcutum ſignificat 192.b.
Aſpis promontorium 192.b.
Aſpis Vrbs 193.a.
Aſpis athaes 193.c.
Aſpidis ſpecies tres ſecundum Galenum 194 e.
Aſpidum tubercula qualia 198.e.
Aſpidum color qualis 194.f.
Aſpis chelidonia cuius ſit longitudinis 194 f.
Aſpis tabifica qualis ſerpens 190. b.
Aſpis cherſea quæ 194.f.
Aſpis acontias 253. b.
Aſpis Ttyas quæ 194 f.
Aſpis hæmorrhois 180.f.
Aſpidis ſpecierum etyma 194.b.
Aſpides noſtrates vbi 195.b.
Aſpidum dentes quales 195 c.
Aſpidis deſcriptio ſecundum Nicandrum 195.d.
Aſpidis ſpecies quædam colore ſubuiridi 197.a.
Aſpidis nonniſi aſſociata egreditur 198 g.
Aſpis cur viſum habeat imbecillum 198.g.
Aſpis auditum habet vigilem 198.g.
Aſpidis vulnus quando lethalius 199.a.
Aſpis Aegypto magis familiaris 200 f.
Aſpis eur dicatur ſurda 205.c.
Aſpis cur dicatur ſomnifica 205.d.
Aſpis cur dicatur ſicca 206 e.
Aſpidis morſus prouerbium 209.d.
Aſpis à vipera prouerbium 210.e.
Aſpis obturans æures quid ſignificet 211. d.
Aſpidum oua qualia 199.d.
Aſpides non ſunt in Gallia 199. d.
Aſpides delectentur regione calida 199.d.
Aſpidum vſus in ſupplicijs 213.d.
Aſpidum locus ex mente Veterum 210.f.
Aſpidum generatio apud Aegyptios 209.b.
Aſpides quomodo condiantur 213 b
Aſpidibus populi familiares qui 201.a.
Aſpidiſcos quid ſit 206.f.
Aſpidas vocabant campos 206 f.
Aſter atticus 44.g.
Aſtrologi taxantur 227 d.
Aſtrologiam quis Græcos docuerit 332.g.
Aſtroites lapis qualis 229.b.
Athenienſium rex quis primus 80.g.
Auis pugnax quæ. 496.e.
Auis ſimilis merulæ ex putri materia genita 18.f.
Auis ſana quæ 88.e.
Aues migratoriæ quæ 407.f.
Aues vt pennas mutent quid agendum 107.a.
Auari ſerpentibus ſimiles 75.b.c.
Auari ſitis demonſtratur 383.c.
Auari hominis conditiones 224 e.
Auari hieroglyphicum 77.d.
Auarus æmulatur aſpidem 207.c.
Auarus vocatur Draco 343.a.
Auarus affimilatur api 383.d.
Auri cupiditas infinita 382.f.
Aurium affectarium remedia 105.d.
Aulicus demorſus à vipera 134.e.

INDEX.

Auceps demorsus à Dipsade 228.g.
Auicennæ opinio circa productionẽ animaliũ 413.d.

B

Baccharis 44.b.
Balsamum radicale quale. 12.e.
Balsamum ad ictus Serpentum 44.f.
Babiloniæ muri ex qua materia constructi 34.f.
Baron Serpens 269.b.
Basiliſci Aequinoca 361.a. Synonima, & Etymum 362.e. Differentiæ. 362.b. Icon 363.d. Deſcriptio 364.e. Greſſus, & Locus 365.c. Antipathia 365.d. Icon alia 366. Generatio 367.b. Natura 369.b. Veneni ſigna 371.c. Remediæ veneni 372.e. Allegorica, & Moralia 372.b. Miracula 374.e. Hieroglyphica 374.g. Phrenoſchemata 374.b. Simulacra 375.d. Vſus 376.f.
Baſiliſcus Numeriani filius 361.b.
Baſiliſcus Verenæ frater ibidem.
Baſiliſcus Rex Romanorum ibidem.
Baſiliſcus Epiſcopus in Ponto ibidem.
Baſiliſcus piſcis 361.c.
Baſiliſcus ſtella. ibidem.
Baſiliſcus minor quid ſit. ibidem.
Baſiliſcus bombardæ ſpecies 361.d.
Baſiliſci ſylueſtris origo 363.a.
Baſiliſci ſylueſtris deſcriptio 365.a.
Baſiliſci Greuini icon 366.
Baſiliſci cadauer cur in tẽplis ſuſpenderetur 367.a.
Baſiliſci ſimulacrum apud Aegyptios quomodo fingeretur 375.c.
Baſiliſcus ſylueſtris in Saxonia 363.b.
Baſiliſcus viuens in ſolitudine Africæ 363.d.
Baſiliſcus ex raia effictus 364.f.
Baſiliſcus Romæ necatur 374.f.
Baſiliſcus Chymiſtarum quid ſit 53.d.
Bdelium 45.d.
Bellua Lernæ quæ 386.g.
Benantis mors qualis 37.d.
Bernicla aues quomodo generentur 410.b.
Bernicla aues ſunt animalia perfecta 411.c.
Beſtia polycephalos 387.b.
Betula folia vbi non deponat 22.f 263.c.
Betonica anguibus inimica 27.d.
Bibones comparantur Dipſadi 224.f.
Bibacis hominis hieroglyphicum 229.b.
Bicipitis hieroglyphicum 241.b.
Biſtorta Lonicer quæ 49.d.
Biſtorta Herbariorum 137.c.
Bitumen 45.b.
Bitumen aa Serpentes valet 34.e.
Blattaria 44.b.
Boa ſerpens 266.g. 279.b.
Boa vernacula quæ 279.b.
Boa tumoris genus 295.a.
Boa magnus ſerpens 295.d.
Boa morbi genus 294.b. 295.a.
Boua quid ſit 295.b.
Boæ æquinoca 294.b. Synonima, & Etymum 295.b. Natura 295.d.
Boues, vt toto anno valeant 107.e.
Boues timore Draconis correpti 402.f.
Bombardæ ænigma 361.d.
Boncompagnæ familiæ mentio 349.a.
Bononiæ Ciuitas parit bona 350.g.
Braſſicæ vis 137.c.
Bruta à viperis denominata 143.d.
Bryinus quid 259.d.
Bryoniæ mentio 44.b. Et virtus 137.c.
Bryonia vbi dicatur colubrina 50.f.
Bufonis lapis quomodo venenum aetegat 142.f.
Bufo cauda anguina 61.d. 64.a.
Burgheſiæ familiæ mentio 350.f.
Butriſa quid ſit 306.g.

C

Calx cum oleo vbi conueniat 283.d.
Calabricus ſerpens qualis 277.c.
Cadmi fabula 333.c.
Cadmas cum Hermione in anguem mutatus 66.e.
Cadmi ſocij à Serpente necati 95.b.
Caduceus Mercurij cur ſerpentibus inſignitus 68.e.
Caduceus Mercurij in quibus monetis fuerit vſus 86.e.
Caduceus in manu ſimulacri quid ſignificet 86.f.
Calamenthi tres ſpecies 35.a.
Callionymus piſcis 167.c.
Calumniæ ſimulacrum 375 d.
Canopus gubernator nauis Menelai quomodo perierit 37.d.
Canobus quis 183.b.
Cathartica medicamenta quando adhibenda 41.d.
Cappris nomina 50.f.
Capparim odio habent ſerpentes 27.d.
Capræ multæ partes medentur ictib. ſerpentum 43.b.
Capræ nigræ lac medetur morſui ſerpentum 43.b.
Caprea demorſa à vipera quomodo liberata 36.g.
Caprifici virtus 45.b.
Caprillum ſiercus ad quid 137.b. 139.a.
Caprimulga Serpens 266.g.
Carthamus 45 b.
Catuli Serpentini qui 49.b.
Canis rabiai remedia ad ictum viperæ valent 136.e.
Cane peius & angue proucrbium 83.c.
Candei populi qui 104.e.
Canes Draconem necant 335.d.
Cantabrica vbi dicatur ſerpentina 50.e.

Canchri

INDEX.

Cancri fluuiatilis virtus 137. *a.*
Carbonarius Serpens 287.*d.*
Caro cur dicatur Siren 424.*f.*
Carnium pluuia 409.*c.*
Casus nonnullorum, qui demorsi a vipera interierunt 132. *e. f.*
Castitatis simulacrum 101.*b.*
Castoreum cum vino ad quid 178.*f.*
Caustícum ex vipera 159.*d.*
Causos Serpens 214. *b.* 216.*e.*
Causidici assimilantur serpentibus 275.*a.*
Capanei Insigne 399.*c.*
Cæsaris symbolum 409.*b.*
Cæsaris Dict. III. numismata 337.*b.*
Cæciliæ æquiuoca 243. *c. Synonima, & etymum* 244. *e. Differentiæ, & descriptio* 244. *g. Icones* 245. *Natura, & mores* 246. *f. Vsus in medicina* 246. *g.*
Cæcilia nomen proprium mulierum 243.*c.*
Cæcilia familia quæ. ibidem.
Cæcilia Imperati quod genus animalis. ibidem.
Cæcilia marina 243.*d.*
Cæcilia oppidum Hispaniæ 243. *c.*
Cæcilia aquatica an detur 244. *g.*
Cæcilia vulgaris quæ 245. *a.*
Cæciliæ color 244.*b.*
Cæciliæ dentes quales 246.*e.*
Cæciliæ oculi qui. ibidem.
Cæciliæ gressus. ibidem.
Cæciliæ partus 246.*f.*
Cæciliæ morsus remedia 246. *g.*
Cæcula 244.*f.*
Cæriala 244.*f.*
Cæscauella Serpens. 6.*e.*
Catti pinguedo ad quid 31.*c.*
Cedriæ virtus 278. *f.*
Cedrus fugat Serpentes 32.*e.*
Centaureæ virtus 44.*b.*
Centaurus felle Hydræ necatur 390.*f.*
Cerastæ qui 171.*c.*
Cerastia 171.*c.*
Cerastia quid 171.*b.*
Ceraſtis maxillaris mentio 172.*g.*
Cerastibus redundat Africa 176.*b.*
Ceraſtis temperamentum 176.*g.*
Ceraſtis gressus 173.*d.* 176.*f.*
Cerastes quot habeat cornua 7.*c.*
Ceraſtis æquiuoca 171. *a. Synonima, & etymum* 171. *d. Differentiæ* 172. *g. Descriptio* 173. *b. Icones* 174. *&* 175. *Natura, & mores* 176. *e. Locus* 176. *b. Veneni signa* 177. *b. Medela* 178. *e. Epitheta* 178. *b. Moralia* 179. *a. Vsus in medicina* 179. *c.*
Ceraſtis descriptio ex Bellonio 173 *b*
Cerastes insecti genus 171.*a.*
Cerastes nomen promiscui generis 171.*d.*
Cerastes Cerui epitheton 171.*b.*
Cerastes nomen viri 171.*b.*
Cerastes cometæ species 171.*b.*
Cerastes piscis 171.*b.*
Ceraſtes cur crinalis dicatur 178.*b.*
Cerístalis quid 122.*e.*
Cerui quo tempore non ediles 26.*f.*
Ceruorum duplex genus. ibidem.
Ceruorum multæ partes venenis resistunt 31.*b.*
Cerui etymum 49 *c.*
Cerui maris genitale ad quid 137.*a.*
Cerui coaguli virtus. ibidem.
Ceruonis descriptio 266. *b.*
Ceruonis anguis meminit Faloppius 266.*g.*
Cerati viperini virtus 156.*f.*
Ceratum viperarum quale 162.*e.*
Centrina, seu centrites quid 168.*e.*
Cereris simulacrum quomodo fingeretur 358.*e.*
Cepa colubrina quæ 50.*g.*
Cepa cum aceto ad quid 138.*f.*
Cenchri æquiuoca 247 *a. Synonima, & etymum* 247.*c. Descriptio* 249. *a. Natura* 249. *c. Icon* 250. *Locus* 251.*a. Veneni signa* 251. *c. Medela* 252.*e.*
Cenchros 247.*a.*
Cenchris. ibidem.
Cenchrites. ibidem.
Cenchrines. ibidem.
Chenchrias. ibidem.
Cenebrus semen 247.*b.*
Cenchris auis. ibidem.
Cenchrus adamantis genus. ibidem.
Cenchrites gemma. ibidem.
Cenchrites genus herpetum 247.*c.*
Cenchrus animantes flagellat 249.*c.*
Cenchri color 249.*a.*
Cenchri gressus 249.*d.*
Cenchris Veterum Bellonij 250.*e.*
Cenchri morsus generat putredinem 251.*d.*
Centipeda quid sit 402.*g.*
Cecropis filiæ quot fuerint 332.*f.*
Chamælæa, & chamæleon confunduntur 214.*g.*
Chamæleontis, & Serpentis inimicitia 27.*b.*
Chamædrys 44.*b.*
Chamæpitis 44.*b.*
Chamæciparissus 35.*b.*
Charitatis ardore homines mouentur 354.*e.*
Chelidonium 44 *b.*
Chersydrus 6.*g.* 253.*b.*
Chersydri ceruix qualis 8.*f.*
Chersydal quid 260.*f.*
Chelydrus animal 260.*f.*
Chersydrus serpens qualis 277.*b.*
Chersydrus Nicandri quid sit 277.*c.*
Chersydrus piscibus, & ranis vescitur 279.*c.*
Chersydrus Greuini 280.*e.*

INDEX.

Chriſantemum valentinum dicitur herba Serpentis 50.g.
Chriſtus dicitur virga myſtica 70.c.
Chriſtus Serpens myſticus 70.e.
Chriſtus coluber dictus 70.f.
Chriſtus mortem extinxit 148.g.
Chriſtianæ virginis miraculum 210.f.
Chryſocephalos 362.h.
Cibus Serpentum iuxta opinionem Ariſt. 23.b.
Ciconiæ ſtomachus ad quid 203.b.
Ciconiæ medentur morſui Cenchri 252.f.
Ciconiæ cur odio habeant Serpentes 25.c.
Cimices Serpentibus aduerſantur 200.b.
Cinnabaris Plinij quid ſit 329.b.
Cinnabaris factitia 329.c.
Citri virtus admiranda 203.a.
Clinopodium 44.b.
Cleopatræ interitus qualis 199.a.
Cleopatræ ancillarum nomina 192.b.
Cleopatræ mors cur difficilis cognitu 201.b.
Cleopatræ ſtatua 213.a.
Cœleſtis vis qualis 213.b.
Cocatrix quid ſit 327.d.
Colocaſſia florem, & piſtillum emittit 328.f.
Colocaſſion remedium toxici 392.f.
Colici affectus remedia 105.d.
Color cutis cur in morſu viperæ varius 135.a.
Coluber pro Serpente. 3.c.
Coluber pro Hydro 3.d.
Coluber Columellæ quid ſit 48.e.
Coluber ſacer qui 193.c.
Coluber Thebanus qui 172.c.
Coluber aquatilis quale animal 277.c.
Colubri etymum 3.c.
Colubri morſus cura 284.f.
Colubra quid ſit 3.d.
Colubræ ventris cæcæ quales 3.d.
Colubræ dicebantur Furiæ 48.b.
Colubraria inſula 21.a. 53.a.
Colubriferum monſtrum 49.b.
Colubrina bombardæ ſpecies 53.d.
Collyria cum cinere viperæ 159.d.
Columba viua diſſecta ictui Serpentis conuenit 43.a.
Conyza tũ triplex 35.b.
Confectio Hermetis 46.c.
Concordiæ ſimulacrum 101.c.
Conſcientiæ ſimulacrum 101.c.
Contemptus voluptatum 101.d.
Coniungij reuerentia quæ 153.a.b.
Contagionis ſimulacrum 376.e.
Converſionis ſimulacrum 401.a.
Concupiſcentia quotuplex 324.f.
Coronopus dicitur Serpentina 50.e.
Corona querna cui concederetur 351.e.
Cornua, & vngulæ animalium ad quid 142.e.
Cornu Serpentis virtus 142.g.
Cornu Cerui ad quid 45.b.
Cornix ſcorpium prouerbium 83.c.
Cornu capræ, vel damæ ad quid 34.e.
Corui, & Serpentis apologus 69.a.
Cortina tripodis Thebi ex qua materia 107.c.
Corruda 44.b.
Crocodili terreſtris ſtercus ad quid 31.c.
Creta inſula habet viperas 172.b.
Crocis herba 144.e.
Criſtalis quid ſit 172.c.
Crapula fugienda 226.e.
Crapula quid præſtet 424.b.
Cracus Polonorum princeps Draconem interemit 327.a.
Cruciator Serpens qui 215.d.
Cucumis anguinus cur ita dictus 50.f.
Cucurbita anguina quæ 50.f.
Cucurbitulæ an conueniant in ictu ſerpentum 42.e.
Cuminum ſylueſtre 44.b.
Cuſſi Serpentes qui 194.g.
Cuſtodiæ ſimulacrum quale 358.b.
Cydonia toxici remedia 392.b.
Cyclaminus 44.b.
Cynogloſſa minor quæ 44.b.
Cynogloſſa 44.b.
Cyperus 44.b.

D

Dactyli marini qui 411.a.
Dæmon Euam decipiens cur potius Serpentis, quàm Columbæ formam induerit 91.d.
Dæmones omnes cur Serpentes dicti 71.a.
Dæmones Pythones nominantur 340.f.
Dauci virtus 44.b.
Detractores ſimiles aſpidibus 208.e.
Detractores taxantur 227.c.
Detractores cur ſimiles Serpentibus 76.b.
Detractores Pythoni comparantur 384.b.
Delatores ſimiles iaculis 258.e.
Dentes humani ad quid 138.b.
Dentitionis remedium 155.d.
Dendrogalia 260.f.
Deus vltionum quando dictus 352.g.
Deus vocatur Alpha, & Omega 252.e.
Deliaſtæ qui 380.g.
Demetrij Phalerei mors qualis 33.c.
Democratiæ ſimulacrum quale 100.b.
Diaboli ſymbolum vipera 146.e.
Diabolus Serpens dicitur 70.b. 72.b.
Diabolus cur appelletur Draco 340.g. 342.e.
Diabolus comparatur ad Dipſadem 207.b.
Diabolus Ceraſti aſſimilatur 179.b.

INDEX.

Diabolus comparatur Basiliſco 373.b.
Diabolus Dipſadi ſimilis 228.e.
Diabolus cur Siren dictus 424.g.
Diademata regum Aegypti qualia 210.g.
Diamaton quid ſit 45.c.
Dictamnum 44.h.
Dictamnum fugat Serpentes 32.e.
Dictamnum album 137.d.
Diacidnes quid ſit 145.b.
Diogenes ſpeculo delectabatur 293.d.
Dipſas diſcrepat à vipera 6.g. 316.g.
Dipſas non eſt in Italia. ibidem.
Dipſas non habet varietatem colorum 217.b.
Dipſas Tantalo ſimilis 217.d.
Dipſas icta ſitim excitat 219.a.
Dipſadis locus natalis 217.a.
Dipſades verſantur in ſolitudine 217.c.
Dipſadis morſus ſymptomata 219.c.
Dipſadis deſcriptio ex Luciano 220.g.
Dipſadis morſu læſus cur crucietur ſiti 223.c.
Dipſadis morſus reddit hominem ſimilem Hydropico 221.b.
Dipſadis morſus immedicabilis 222.f.
Dipſas eſt terra arida 214.f.
Dipſas ſpinæ genus 214.f.
Dipſades Danai filiæ 214.g.
Dipſadis æquiuoca 214.e. Synonima, & etymum 215.c. Differentiæ 217.f. Deſcriptio 216.b. Natura 217.c. Icon 218. Locus 220.e. Signa veneni 221.a. Medela 222.f. Mythologica 223.b. Moralia 224.e. Emblemata 228.f. Hieroglyphica 229.b.
Diſcordiæ ſimulacrum 102.f.
Diuitis mendici phrenoſchema 347.d.
Diuretica medicamenta vbi conueniant 222.g. 268.e.
Domus vt Serpentibus plena appareat 18.f. 107.b.
Dolor inguinum comitatur morſum Ceraſtis 177.c.
Dolorum remedia 242.b.
Draconis æquiuoca 312.f. Synonima, & etymum 314.f. Differentiæ 317.a. Deſcriptio 319.d. Mores 320.b. Coitus, & partus 321.c. Locus 321.d. Victus 322.g. Antipathia 323.b. Venenum 324.b. Veneni ſigna, & remedia 325.c. Fugandi, & capiendi ratio 326.f. Denominata, & cognominata 327.b. Epithe ta 330.g. Fabuloſa 331.a. Prouerbia 334.b. Hiſtorica 335.a. Numiſmata 337.a. Miracula 337.c. Prodigia, & præſagia 339.a. Somnia 339.c. Myſtica, & allegorica 340.e. Hieroglyphica 341.d. Moralia 342.e. Emblemata, & ſymbola 344.e. Phrenoſchemata 346.b. Inſignia militaria, & gentilitia 348.g. Alluſiones ſymbolicæ 350.g. Simulacra 356.e. ſtatuæ 359.b. Vſus in cibis 359.d. Vſus in medicina 360.e. Vſus in varijs 360.g.
Draco pro ſerpente. 4.f.
Draco alatus Bononiæ viſus 421.b.
Draco marinus Plinij 296.f.
Draco nomen proprium virorum 312.f.
Draco grammaticus 312.f.
Draco medicus. ibidem.
Draco piſcis 312.g.
Draco domorum 312.g.
Draco herba 313.a.
Draco arbor. ibidem.
Draco fluuius. ibidem.
Draco vitis. ibidem.
Draco volans 313.a. 313.d.
Draco cæleſtis 313.b.
Draco diabolus 313.c.
Draco chymiſtarum quid ſit 313.c.
Draco mons ibidem.
Draco nomen laquei. ibidem.
Draco nomen fiſtulæ 313.d.
Draco ex lupo, & aquila 317.d.
Draco cur difficulter comprehendi poſſit 320.g.
Draco quando ſibilum emittat 320.b.
Draco ex India delatus 322.e.
Draco ſylueſtris herba 328.e.
Draco hortenſis herba. ibidem.
Draco cur inter duas Vrſas locatus 332.e.
Draco paſtoris nomen 332.g.
Draco lanouinus 333.b.
Draco vi Deiparæ Virginis extinguitur 337.d.
Draco non audet mordere improbos prouerbium 334.b.
Draco Chiorum qualis 335.a.
Draco altorem ſuum tutatur 335.d.
Draco puſionis cuſtos 336.f.
Draco Babyloniorum qualis 337.c.
Draco cur pingatur apud ſimulacrum D. Margaritæ 338.f.
Draco à S. Hilarione necatur 338.f.
Draco præſagit potentiam 339.f.
Draco præſagit dignitates 339.c.
Draco ingemmis cælatus, & per quietem viſus quid indicet 339.d.
Draco conculcans aquas quid denotet 340.f.
Draco vinctus ab Angelo quid indicet 340.g.
Draco Delphicus 377.c.
Draco apteros Greuini 379.a.
Draco Bononienſis quo tempore inuentus 400
Draco Bononienſis fuit tardi motus 405.d.
Draco nunquam viſus in Europa 406.g.
Draco magnus denotat Luciferum 340.e.
Draco magnus mulieri parituræ aſſiſtens quid demonſtret 340.g.
Draco ſepticeps in Apocalypſi quid ſignificet 341.b.

INDEX.

Draco cum elephante pictus quid designet 346.f.
Draco ad fores Palatij 346.h.
Draco cum Aquila supra sphæram 347.d.
Draco pingitur in Insigni gentilitio multarum familiarum 348 h.
Draco apud Aegyptios erat hieroglyphicum Regis 351.b.
Draco truncata cauda quid indicet 352.f.
Draco horti Hesperidum quid designet 355.a.
Draco viuus vbi coleretur 356.b.
Draco cur addatur simulacro Michaelis Archangeli 358.b.
Draco repertus in macerijs domus dirutæ 363.b.
Draco ex lupo, & aquila 317.d.
Draco cur difficulter comprehendi possit 320.g.
Draco quando sibilum emittat 320.b.
Draco ex India delatus 322.e.
Draco syluestris herba 328.e.
Draco hortensis herba. ibidem.
Draco cur inter duas Vrsas locatus 332.e.
Draco pastoris nomen 332.g.
Draco lanouinus 333.b.
Draco non audet mordere improbos proverbium 334.b.
Draco Chiorum qualis 335.a.
Draco altorem suum tutatur 335.d.
Draco pusionis custos 336.f.
Draco Babyloniorum qualis 337.c.
Draco vi Deiparæ Virginis extinguitur 337.d.
Draco cur pingatur apud simulacrum D. Margaritæ 338 f.
Draco à S. Hilarione necatur 338.f.
Draco præsagit potentiam 339.a.
Draco præsagit dignitates 339.c.
Draco in gemmis cælatus, & per quietem visus quid indicet 339.d,
Draco conculcans aquas quid denotat. 340.f.
Draco vinctus ab Angelo quid indicet 340 g.
Draconis, & serpentis etymologia eadem 312.b.
Draconis etymum ex Scaligero 314.f.
Draconis intestinum longum centum, & viginti pedes 317.c.
Draconis dentium numerus 320.e.
Draconis discrimen ratione cristarum 320.f.
Draconi caudæ ineſt magna vis 320.b.
Draconis partus monstrificus 321.b.
Draconis morsus qualis 324.b.
Draconis sanguis lethalis 325.b.
Draconis fel apud Chymistas quid 330.e.
Draconis cauda apud Chymistas quid 330.f.
Draconis cauda, & caput apud Astrologos quid. ibidem.
Draconis fel sub specie mellis prouerbium 334.b.
Draconis icon aues perterrefacit 336.b.
Draconis Apocalypsis cum sua expositio allegorica 341.c.
Draconis simulacro gemma insignita 350.e.
Draconis præsagia quæ 350.b.
Draconis figura in Aeolopilis 356.f.
Draconis caput sub limine 356.g.
Draconis simulacrum diabolicum 356.g.
Draconis effigies cum simulacro Mithruæ adderetur 357.b.
Draconis icon cur pingeretur cum Aesculapio 357.c.
Draconis icon cur adderetur simulacris Heroum 358.g.
Draconis Bononiensis descriptio 402. b.
Draconis Bononiensis pedum situs 302. b. Squamæ quales 403. c. Extremitas caudæ qualis. ibidem. Dentes, & oculi quales. 403. d. Icon 404. Generatio 405. An aliunde migrauerit 406. e. An cum pluuia deciderit 407. c. An ex congressu diuersorum animalium natus 408. f. An ex putri materia genitus 410. b.
Draconis Bononiensis vera generatio 415. a.
Draconis alati icon ex Gesnero 419.
Draconis alati figura ex Mercato 420.
Draconis Aethiopici icon 422.
Draconis Aethiopici icon cum eminentijs dorsi 423
Dracones sunt armillæ 313.d.
Dracones simulati ex Rasis 314. e. 315. 316.
Dracones elephantorum interfectores 317.b.
Dracones centum cubitorum vbi. ibidem.
Dracones maximi in Brasilia 317.b.
Dracones vbi adorentur 318.f.
Dracones anserinis pedibus 318.b.
Dracones aures quis habuerit 321.b.
Dracones habitant deserta loca 321.d.
Dracones an viuipari, vel ouipari 321.c.
Dracones sub æquinoctiali versantur 322.f.
Dracones aliquando venantur aues 322.b.
Dracones montis Atlantici quales 325.a.
Dracones venenati vbi 325.b.
Dracones pugnantes facile capiuntur 426 f.
Dracones extra ciuitatem pellitur a Mattheo Apostolo 338. e.
Dracones ignei in aere visi 339.b.
Dracones alatos quis viderit 421.b.
Draconum color qualis 317.e.
Draconum palearia quæ 318.d.
Draconum discrimen ratione oris 319.d.
Draconum ætas qualis 321.a.
Draconum vrbs quæ 329.d.
Draconum mons 329.d.
Draconum fons vbi 330 e.
Draconum partes medicinæ inseruiunt 360.e.
Draconum adeps ad quid 360.e.
Draconum oculi ad quid 360.f.
Draconum cor, & hepar ad quid 360.g.
Draconum lapis quid valeat. 360.b.
Draconum alatorum locus 421.c.

INDEX.

Draconum alatorum natura 421.*d.*
Dracunculi piſces qui 327. *d.*
Dracunculus maior quid ſit. 320.*f.*
Dracunculus aquaticus ſerrato folio 328.*e.*
Dracunculus minor quæ planta. ibidem.
Dracunculus morbi ſpecies 328.*g.*
Dracunculus quid ſit 44.*b.*
Draconteа ſerpentes necat 27.*d.*
Draconites gemma 50.*b.*
Droconcopedes ſerpentes 318.*f.*
Dracontides quis 327.*b.*
Dracontius iudex Campaniæ 327.*b.*
Dracontius epiſcopus 327.*c.*
Dracona mulier 327.*c.*
Dracontion vitis 327.*d.*
Dracontium triticum 328.*e.*
Draconon quid ſit. ibidem.
Draconarij qui 327.*c.* 348.*e.*
Draconigena vrbs quæ 328.*d.*
Draconigenæ qui fuerint 327.*c.*
Dracontia ficini 329.*b.*
Dracugna quid ſit 329.*c.*
Draconus fluuius 330.*e.*
Drynus quid 6.*g.*
Dryini cutis qualis 261.*b.*
Dryini morſus accidentia 263.*d.*
Dryini vſus in ſacrificijs Bacchi 265.*a.*
Dryinus Greuini quid ſit 262.*e.*
Dryini æquinoctia 259.*a. Synonima, & Etymum* 259. *d. Deſcriptio* 261.*a. Natura, & Locus* 26. *c. Icon* 262. *Signa veneni* 263.*d. Medela* 264.*b. Vſus* 265.*a.*
Durinos quid ſit 306.*g.*
Dyſenteriæ remedia 105.*d.*

E

Ebrij quid præſtent in menſa 224.*b.*
Ebuli radix quid præſtet 32.*e.*
Echidna nomen æquiuocum 4.*f.*
Echidna chimeræ mater 108.*g.*
Echidna nympha ibidem.
Echidna muſæ ſpecies 108.*h.*
Echidna pro hydra 108.*h.* 109.*a.*
Echidnæ etymum 109.*d.*
Echidnios herba 144.*e.*
Echidrion quid ſit 144.*g.*
Echidnon vrbs 144.*h.*
Echidnia quid ſit 145.*c.*
Echinus ſerpenti inuiſus 26.*h.*
Echium cur valeat contra Serpentes 35.*b.*
Echium paluſtre quid 144.*f.*
Echion nomen virorum 143.*b.*
Echion medicamentum 145.*a.*
Echium herba 144.*f.*
Echite herba 144.*g.*
Echites gemma 50.*g.*
Echeon quid ſit 145.*a.*
Echendra quid ſit 109.*a.*
Echydrus 278.*e.*
Elaphis æquinoca 265.*c. Synonima* 266.*e. Deſcriptio* 206. *b. Icon* 267. *Morſus Medela* 268.*e.*
Elaps ſerpens 265.*c.* 266.*e.*
Elops ſerpens 265. *c.* 266.*e.*
Elops piſcis rarus 265.*c.*
Elops cum Cæcilia confunditur 266.*f.*
Eloquentiæ ſymbolum fuit orpheus 84.*b.*
Electionis ſimulacrum 101.*c.*
Elephanti inimici ſerpentibus 26.*e.*
Elephantis adeps quid præſtet 31.*b.*
Elephanti fel ad quid 45.*b.*
Elephanti cur anguimane dicti 49.*b.*
Elephanti, & Draconis diſſenſus 324.*e.*
Elephanthias quid ſit 48.*e.*
Elephantiaſis cura 157.*a.b.c.d.* 158.*e.*
Elephantias ſerpens 265.*c.* 331.*b.*
Elephaboſcum 44.*b.* 50.*c.*
Elixir metala tranſmutans 369.*a.*
Ellebori natura 151.*c.*
Embolines quid 44.*f.*
Emplaſtra ad ictus ſerpentum 46.*e.*
Emplaſtrum ſacrum ad quid 140.*e.*
Enydrus quid 176. *e.*
Enula cur ſerpenti inimica 28. *e.*
Enula cur ſerpentina dicta 50. *e.*
Epipactis 44.*f.*
Epilepſiæ remedia 161.*a.*
Epirota venerantur Pythonem 385.*d.*
Equus, vt tanquam mortuus humi decumbat 107.*a.*
Equi ſtranguriæ remedia, ibidem.
Equi vlcerum remedia. ibidem.
Eruca bicauda 60 *h.*
Eruca cauda anguina 60. *h.* 61.*a.*
Eruceæ oleum ad quid valeat 31.*c.*
Erica ad quid 44.*h.*
Erotici affectus medela 227.*c.*
Eraton quid ſit 306.*g.*
Erichtonius quis fuerit 332.*e.*
Eringium 44.*h.*
Erythrodanum ad quid valeat 35.*d.*
Eſſentia viperarum 162.*e.*
Ethnici Dracones dicuntur 341.*a.*
Erudices interitus 37.*a.*
Euphorbium 45.*b.*
Excantationes damnantur 31.*a.*
Excedra animal 386.*g.*
Excetra quid ſit ibidem.

INDEX.

F

Facies vt horribilis appareat 107.d.
Facies ne vllam contrahat maculam 105.a.
Fagus viperæ inuisa 123.b.
Fallacia Draconis nomine notatur 340.b.
Familiæ à Serpentibus cognominatæ 49.a.
Famosus Serpens 248.g.
Faustinæ somnium 97.b.
Febrilis calor quo præsidio remittatur 14.g.
Febris, aruens cur morsum viperæ sequatur 135.a.
Febris quartana remedium 161.a.213.e.
Febris mali moris præsidia 161.d.
Feles volantes vbi 318.g.
Felis, & anguis odium 27.a.
Fellis viperæ remedium 140.b.
Fernelij opinio circa carnem viperarum 157.d. 158.e.
Ferula 44.b.
Ferrum quomodo temperetur vt marmor incidat 107.c.
Ferri pluuia vbi contigerit 408.e.
Filix aduersatur Serpentibus 32.f.
Filius aduersus matrem conspirans quomodo pingeretur 150.f.
Fides perseuerantiam expostulat 353.c.
Flos calendulæ nomen auis 361.c.
Fœniculo cur Serpentes delectentur 29.a.
Fœniculum baccatum quid sit. ibidem.
Fœniculi vis 44.b.
Fœtus serpentinus 59.d.
Fœtus mortui eductio 106.e.
Fœneratores viperis similes 148.e.
Fœneratores vocantur Dracones 342.b.
Fœlicitatis symbolum quale 355.b.
Formicæ sua inest bilis 83.c.
Fratricidij causa quæ 399.b.
Fraudis simulacrum 102.e.
Fraxinus serpentibus inuisa 27.c.402.f.
Fraxinus viperæ inimica 123.c. 137.c. 136.b.
Fraxinellæ virtus 137.c.
Fructus arborum an venenari possint à Serpentibus 257.b.
Fulmen quid sit 52.g.
Fulicæ sanguis ad quid 137.b.
Fungi vbi lethales 132.f.
Fursures medentur morsui viperæ 139.b.
Furiæ infernales quibus appellentur nominibus 48.g.
Furoris implacabilis hieroglyphicum 77.c.
Furoris simulacrum quomodo pingatur 212.b.

G

Gagates impedit Serpentum morsum 32.b.
Galbanum fugat Serpentes 32.b.
Galenis quid sit 145.b.
Gallus, & gallina, qua ratione adhibeantur in ictu Serpentum 43.a.
Gallus cauda anguina 62.a.
Gallus timetur à Basilisco 365.d.
Gallus monstrosus cauda Draconis 415.e.
Gallus gallinaceus an ouum edat 367.c.d.
Galli decrepiti ab incubatu vix fustibus abiguntur 367.c.
Galli cerebrum ad quid 136.a.
Galli fel, & ericus ad quid 137.c.
Gallinæ quomodo carne viperina nutriantur 158.b. 159.a.b.
Gallina viua dissecta quomodo adhibenda 223.a.
Garamantes populi Libyæ 220.e.
Garamantes homines frugales 220.f.
Genius bonus quomodo pingeretur 85.d.
Gentianæ maioris virtus 44.b.
Geryonis boues 108.b.
Getæ numisma quale 337.a.
Gigantes cur pingerentur obtortis cruribus 77.a.
Gladiolus 44.b.
Glandium virtus 44.b.
Glandosa animal 260.f.
Glires quando sint venenati 132.f.
Glossopetra quid sit 52.f.
Glossopetra Plinij quæ 285.b.
Glossopetra magna vbi 285.b.
Granitum Syriæ marmoris species 51.a.
Granatorum radices ad quid 170.g.
Gramen iuuat demorsos à Dracone 326.e.
Gramina medicata quæ 326.f.
Gratia S. Pauli quæ, & vbi 21.a.
Griphus de ijs, quæ sunt eadem in cœlo, in terra, & in mari 3.a.
Gryphes odio habent Dracones 324.g.

H

Hæmorrhoidum remedia 105.a.
Hæmorrhoi æquiuoca 179.d. Synonima, & etymum 180. Descriptio 181.a. Natura 181.d. Icon 182. Locus 183.d. Signa veneni 184.e. Medela 185.b.
Hæmorrhous, & Hæmorrhois differunt 179.d.
Hæmorrhois venarum genus 179.d.
Hæmorrhous significat mulierem ibidem.
Hæmorrhoi gressus qualis 181.a.
Hæmorrhoi ictu cur sanguis manet ab omnibus partibus 184.b.

INDEX.

Hæma lapathon quid ſit 328.e.
Hæmatitis animal 362.h.
Hæmus mons cur ita dictus 67.c.
Hæreſis ſimulaerum 103.b.
Hæreſis hydræ comparatur 397.c.
Hæroticus cur dicatur Siren 424.h.
Hæretici cur ſimiles anguibus 77.b.
Hæreſiarchæ viperis ſimiles 148.e.f.
Halicacabum 45.b:
Halicacabum aduerſatur aſpidi 200.b.
Handrius quid ſit 278.e.
Harmene animal 362.g.
Harpocratis ſimulacrum 100.g.
Haſta regalis quid ſit 35.c.
Hedera, cur angues delectentur 29.a.
Heliochryſos 362.b.
Heliotropij virtus 44.b.
Hemerocallis 45.b.
Herba echidnæ 35.b.
Herba Balin mira vis. 38.c.
Herba de Corſo quæ 139.b.
Herba natricum quæ 50.b.
Herba indica ad viperas coercendas 130.f.
Herbæ Serpentum quæ 50.g.
Hercules impetum amnis compeſcuit 395.c.
Hercules nec etiam contra duos prouerbium 397.a.
Hereulis curſus qualis 59.c.
Herculis imago cum Serpentibus vbi 100.g.
Heſperidum nomina 332.f.
Heſperiæ puellæ mors qualis 37.a.
Hirudines conueniunt in ictu Serpentum 42.f.
Hilarius in Gallinaria inſula metam anguibus conſtituit. 89.b.
Hiſtoria ruſtici ab Acontia læſi. 254.c.
Hiſtoria paſtoris percuſſi à Iaculo 257.b.
Hiſtoria iuuenis capti deſiderio videndi Draconis 335.b
Hippobos quid ſit 408 b.
Hippelaphos animal 409.b.
Hœdus in ictu veneni conuenit 43.b.
Homo mitis, & patiens ſimilis angui Æſculapij 275.b.
Homo nudus à Serpente timetur 24.g.
Homo ieiunus percuſſus à vipera cur magis patiatur 141.d.
Homicidæ cur Serpentes dicti. 76.f.
Hominis ſaliua Serpentes necat 24.g.
Hominis crudelis ſignæ 24.e.
Hominis iuueneſcentis hieroglyphicum 78.
Homines parui menti cur ſint fallaces 24.e.
Homines infæcundi qui 9 c.
Homines ex ſtirpe D. Pauli 230.f.
Homines ancipites ſimiles Amphisbænæ. 241.c.
Homines habentes in ventre anguem quomodo libe-
Hrentur 292.f.
Homines aliqui aſſimilantur Natrici torquatæ. 393.b.
Homines migrantes, & remigrantes qui. 406.
Homines faſtoſi ſimiles Natrici torquatæ 293.c.
Homeri poemata litteris aureis exarata vbi 317.c.
Hoſtes clancularij quales 241.d.
Humanæ conditionis deploratio 11.a.
Hydri æquinoca 275.c. Synonima, & etymum 277.a. Differentiæ, & deſcriptio 278.g. Mores 279.c. Icon 280. Locus 282.f. Signa veneni 282.b. Medela 237.b. Epitheta 274.g Denominati 285.a. Prouerbia 285.c. Moralia 286.e. Vſus in medicina 286.g.
Hydrus vrbs 276.e.
Hydrus conſtellatio 276.f.
Hydrus Dioſcoridis 277.c.
Hydrus in aquis pulchrior 278.g.
Hydrus magnus qui 279.a.
Hydrus in dolio prouerbium 285.c.
Hydrus marinus genuinus 297.c.
Hydri fabula 276.g.
Hydri Greuini deſcriptio 278.b.
Hydri locus qualis 279.a.
Hydri aquis calidis delectantur 282.g.
Hydri morſus ſymptomata ex Aetio 283.a.
Hydri vulgares innoxij 284.g.
Hydri dentes ad quid 286.g.
Hydri ſyphar 286.f.
Hydri marini ſynonima, & etymum 296.f.
Hydri marini differentiæ, & deſcriptio 296.g.
Hyari marini icones 298. 299. 300.
Hydri marini magnæ molis vbi 296.g.h.
Hydri marini, & fluuialis differentia 301.b.
Hydrorum iecur ad quid 284.e.
Hydris immitior prouerbium 285.c.
Hydra quod animal 277.b.
Hydra pro Hydro fœmina 376.f.
Hydra promontorium. ibidem.
Hydra oppidum. ibidem.
Hydra inſula. ibidem.
Hydra ſydus cæleſte. ibidem.
Hydra multorum capitum fabuloſa 387.c.
Hydræ icon Venetijs viſa ibidem.
Hydræ fabuloſæ vera deſcriptio 387.d.
Hydræ fel venenum immedicabile 390.f.
Hydræ interitus qualis 394.g.
Hydræ oppidi hiſtoria 395.d.
Hydra ſepticeps Equitis de Corneto 389.a.
Hydra claua percutitur 394.g.
Hydra ſepticeps an fictitia 395.a.
Hydra fuit ſophiſta 396.e.
Hydra magis varius prouerbium 396.g.
Hydram ſecas prouerbium 396.h.
Hydram geſtas prouerbium 397.a.
Hydram qui extinxerit 390.f.
Hydræ æquinoca 386.e. Synonima, & etimum 388.g.

386.g. Forma 386.h. Icones 388. 389. Venenum 390. e. Locus 393 c. Ortus, & interitus 394. e. Præsagia 394.h. Historica 395.b. Epitheta 396. e. Prouerbia 396. h. Moralia 397.c. Hieroglyphica 399.a. Phrenoschemata 399. c. Simulacra 400.f.
Hydrusa cur dicatur Cyprus 52.h.
Hydropis remedia 287. a.
Hydracia quæ sint 295.a.
Hyæna serpens quid sit 306. e.
Hypocritæ dicuntur Sirenæ 426.f.
Hypocritæ dicuntur serpentes 71.d. 77.a.

I

Iaculus serpens qui 224.f.
Iaculus serpens. vide Acontia.
Ianus exhibet symbolum veri Principis 254.f.
Iberiais virtus 45.b.
Ibis auis qualis 25.d.
Ibides conficiunt Dracones 319.a.
Ichneumon dicitur ophiomachus 49.d.
Icteritia an consequatur morsum viperæ 134.f.
Idolum Mexicanorum quale 100 f.
Ignis cur angui inuisus 29 f.
Ignis sacri medela 159.c.
Illicinus serpens 260.f.
Illuuies excreta per vrinam 17. a.
Imperij simulacrum 78. g.
Impetiginis remedia 104.g.
Impostores cur viperæ utcantur 143 c.
Inaus Serpente territus baptizatur 56. e.
Ingratitudinis simulacrum 102.g. h.
Ingrati animi vitium quale 153.a. 154.f.
Inedia anguibus competit 22. b.
Inobsequentis simulacrum 212. h.
Innatæ simulacrum 102. a. 400.h.
Inuidia hieroglyphicum 399.a.
Inuidia assimilatur viperæ 152 e.
Inuidia cur anguibus similes 76 g.
Inuidi viperis similes 147. d.
Intelligentiæ simulacrum 101.d.
Insidiatoris simulacrum 102.f.
Insigne gentilitium Græciæ 94.a.
Insigne gentilitium Mediolani 94.c.
Insigne gentilitium Gregory XIII. 340.a.
Insignium militarium descriptio 348.g.
Insignis militaris, & gentilitij differentia 348.g.
Insula Tyberina quam formam habuerit 274.f.
Inustio laudatur in ictu serpentum 42 f.
Ioannitius Abbas serpentes insulæ in mare præcipitat 88.b.
Ioannis Abbatis miraculum 174.e
Ioannis Augustini Cucchij mentio 315.a.
Iosephi de Sanys pharmacopæi mentio 126.b.
160.g.
Iracundi viperis similes 147.d.
Iracundi remedium 292.b.
Isidis corona qualis 211.g.
Isiaca tabula quid repræsentet 212.f.
Iudicis simulacrum 101. c.
Iudæi cur progenies viperarum dicantur 146.f. 137.c.
Iulianus Saba in solitudine magnum necat Serpentem 89.a.
Iupiter in anguem mutatus 65.a.
Iuniperi baccæ ad quid 137.d.
Iumentorum à viperis demorsorum medela 141.b.c.
Iustitiæ rectæ simulacrum 101.c.
Iuris diuini dogmata quis manifestet 354.e.
Iuuentus quomodo conseruetur 159.b. 162.c.

K

Kersudurus 278.e.
Karmene animal 262.g.

L

Labrum Veneris planta 214.g.
Labula, seu anabula quid sit 32.f.
Lac quomodo seruetur ab anguibus intactum 28.e.
Lac Colubri quid sit 50.f.
Lacerti cur Serpentes dicantur 2.g.
Lacerta chalcidica 186.f.
Lacertorum figura qualis 409.d.
Lacertorum oua qualia 410. e.
Lacertus viridis cum Serpentibus prælitur. ibidem.
Lacertus assistit homini dormienti 410.f.
Laocoontis icon 252.f.
Laocoontis statua vbi 103.c.
Laocoontis filiorum nomina 6. e.
Laodiceæ ciuitatis Asiæ mores 208.b.
Lapis ceraunias quid sit 52. f.
Lapis serpentis ad quid 44. e. 140. e.
Lapis hæmatites 140. e.
Lapis Islebanus qui 51.b.
Lapis gagates veneno resistit 142. f.
Lapis ex quo æs conficitur. ibidem.
Lapis præstius venenum detegit 142.f.
Lapis viperinus qui 144 b.
Lapis pisciformis 51 b. c.
Lapis ouo serpentino Plinij similis inuentus in agro Bononiensi 52. e.
Lapis malacensis qualis 203. c.
Lapis Histricis qualis 203.c.
Lapis genitus in Hydris 281.c.
Lapis hydrinus qualis 285.a.

INDEX.

Lapidis ſpecularis conditiones 405.c.
Lapidis Hydrini probitas examinatur 286.h.
Lapidis Hydri generatio 282.e.
Lapidis Hydri extrahendi ratio 281.d.
Lapilli animalium valent contra ſerpentes 142.e.
Lap hiati ſerpens 266 e.
Laſciuia comparatur Scytali 235.a.
Laſciuia quomodo dometur 251.a.
Laſciui comparantur natricibus 286 f.
Laſer quid ſit 36 e.
Laſerpitium quid ſit. ibidem.
Leberis quid ſit 84.e.
Leberide aſperior prouerbium 84.f.
Leberide inanior prouerbium 84.e.
Lebaride cæcior prouerbium. ibidem.
Leopardi odor ſerpentes fugat 26.e.
Leontopetalon 44 h.
Leonina pinguedo ad quid 31.b.
Leo ſerpens qui 248.e.
Lemnij opinio circa generationem Baſiliſci 368.b.
Lenones Dracones dicuntur 343.c.
Lepræ remedia 12.e 104.g.105.d.157.b.
Leproſæ mulieris caſus 157.b.
Leproſorum liberatorum hiſtoriæ 158.g.b.
Lerna malorum prouerbium 397.b.
Liberi patris ſimulacrum 357.a.
Libidinoſi ſimiles ſerpentibus 75.d.
Libido eſt alterum caput Amphisbenæ 242.f.
Libido cur dicatur ſerpens 71 c.
Libycus vir in morſu Ceraſtis valet 178.g.
Lilij radix ſerpentes fugat 32.e.
Limonium 44.b.
Liquiritiæ virtus. ibidem.
Lignum colubrinum quale 139.c. 140.e.
Lithiaſis remedia 106.e.
Lituani colebant angues 98.f.
Litter a S. quid ſignificet 83.a.
Locuſtæ quædam ſpecies pugnat cum ſerpente 27.c.
Loripedes qui ſerpunt 43.b.
Lonchitis aſpera colubrina dicitur 49.d.
Logieæ ſimulacrum 101.a.
Lumbricorum remedia 161.b.
Lunæ eclipſis opinio Indorum 96 b.
Luna cur dicta Proſerpina 53.b.
Luph ſerpentis quid ſit 49.d.
Lutrix quid ſit 277.c.
Luxurioſus cur Python dicatur 284.g.

M

Marſi populi qui 25 a.
Marſorum natio quomodo ab alijs diſtinguetur 30.f.
Maraſſas quid. 110.e.
Magi ſerpentibus cruciantur 87.d.
Magia cur damnata 31.b.
Maiorana ſyluestris quid ſit 35.b.
Marubij nigri virtus 45.a.
Mali aurantij vis 45.a.
Martij Imperatoris filia demorſa à Serpente, quo remedio ſanata 46 e.
Mare ſerpentum vbi 53.a.
Mare malorum prouerbium 399 b.
Manichæorum error 73.d.
Mariæ ſemper Virginis emblema 79.a.
Materia aurea in ſerpentem mutata 90.b.
Maluaſiorum mentio 350 f.
Maleuolentiæ ſimulacrum 375 d.
Meduſæ capilli cur in angues tranſmutati 63.b.
Meduſæ capitis ſtatua vbi 103 d.
Medicorum vigilantia qualis 79.d. 80.e.
Medicamenta alterantia in morſu viperæ qualia 136.f.
Medicinæ ſimulacrum 101.a.
Medicamenta chirurgica in morſu viperæ ibid.
Medicamentum ex ficubus, nucibus, & grano ſalis 142.g.
Melitenſis inſula viperis ſcatet 126.b.
Melanurus ſerpens qualis 215.a.
Melanurus piſcis 215.a.
Meliſſæ virtus 139.c.
Melanthij vis 137.d.
Mel exſiccatum ad quid 170.g.
Megalanæ ſerpentes quales 311.c.
Meneſtrati interitus 335.c.
Mentæ ſaracenicæ virtus 252.e.
Menſium prouocatio 104.b.
Meribiba, & multibiba 224.f.
Meretrices comparantur Baſiliſco 273.b.
Meretrices ſirenis aſſimilantur 425.b.
Meretrix ſimilis ſerpenti 76.e.
Meretrix comparatur Natrici torquatæ 294.g.
Mercurium Argiphontem quis appellauerit 4.g.
Mercury virga cur ornata Serpentibus 99.a.
Merces anguina quæ 81 c.
Merguli Serpentes qui 306 f.
Millepeda quid ſit 302.b.
Millepedis rudimentum per vrinam excretum 17.a.
Mithridatica confectio 45.c.
Minerua muſica 357 b.
Minerua cur pingatur cum icone ſerpentis 98 g.
Minerui ſimulacrum 353.b.
Minerua ſimulacrum ex auſania 357.a.
Miſericordiæ genus eſt, ſceleſtos interimere 211.b.
Morbi gallici remedia 105.a. 160.b.
Moſci virtus 141.b.
Morbi articularis cura 159.c.
Monſtra in quibus animalibus frequentiora 237.e.
Monſtrum marinum vbi viſum 418 e.
Moluri ſerpentes qui 7.a.
Mulier cur viſo ſerpente abortiat 24.f.
Mulieres quandoque ſerpentem enituntur 58. f.

INDEX.

Mulier serpentem deglutit, & cũ partu egerit 96.e.
Mulier viperæ assimilatur 146.g.
Mulier improba comparatur aspidi 209.d. 211.d.
Mulieris improbæ descriptio 235.d.
Mulier irata assimilatur Myagro 292.g.
Mulierum prudentia qualis esse debeat 346.e.
Mulieris pulchritudo qua ratione tutò conspici possit 325.b.
Mulæ veloces in cursu quæ 408.g.
Mulus venenatis auxiliatur 43.a.
Mullus piscis ad quid 226.e.
Musiela basiliscum superat 365.d.
Musielæ virtus 137.a.
Musielæ cinis ad quid 27.a.
Mundi hieroglyphicum 78.f.
Mundi regimen quomodo à Priscis designaretur 352.b.
Mundus cur dicatur Siren 424.g.
Musæ sunt symbolum veritatis 426.b.
Muranæ quo artificio capiantur 18.g.
Mures quo artificio congregentur 31.a.
Mures quinam anguibus sint amici 28.b.
Mures à viperis interimuntur 128.g.
Muria contra serpentes adhibetur 33.a.
Muriæ virtus 139.c.
Murrhinum quid sit 51.b.
Myrica 45.b 137.d.
Myagrum Dioscoridis quid sit 187.c.
Myagrus veterum qualis serpens 282.d.

N

Nadera 278 e.f.
Napellus vbi pernicioſissimus nascatur 40.(b.
Napellus an sit toxicum veterum 390.g.
Nasturtium contra Serpentes valet 34.c.
Natrix quid sit 260.f. 277.b.
Natrix mulier 276.b.
Natrix planta ibidem.
Natrix serpens masculini generis 277.c.
Natrix latinorum quid sit ibidem.
Natrix domestica 279.b.
Natrix vbi sit magis virulentus 281.c.
Natrix rubetaria qualis 283 g.
Natricis vulgaris æquinoca 276 g.
Natricis torquatæ æquinoca, synonyma, & etymum 287.c. Differentiæ, & descriptio 288.e. Icones 289 290. Sceleton 291. Locus, & Natura 292.c. Mor lia 292.g.
Natrices vbi non interimantur 292.e.
Natricum lingua quid sit 285.a.
Nepa quid sit 109.c.
Nepeta anguibus inimica 28.e.
Nerium ad ictus serpentum commendatur 43.c.
Nereidum figuræ 417.c.
Nerophis serpens 287.d.
Neruorum nodi quomodo tollantur 159.c.
Nigella aduersatur serpentibus 34.e.
Nitri virtus 45.b.
Nodus Gordianus, siue Herculeus, cur dicatur serpentinus 54.e.
Numularia dicitur serpentaria tertia 50.e.
Nympha marina quæ 417.d.

O

Obtrectatores dicuntur Dracones 343.c.
Obtrectatores Hydræ comparantur 398.e.
Oculi maculis rubentibus infecti, quid significent 117.c.
Oculorum debilitas quomodo tollatur 156.b.
Oculorum albugines quibus præsidys auferantur 159.c.d.
Oculorum claritas qua ratione comparetur 159.d. 160.e.
Oculorum aspectus quid præstet 370.e.
Oculorum intuitus aliquando nocuus 369.c.
Oculorum morbi remedia 105.c.d.
Octauiani Zambeccarij mentio 364.f.
Ocymi virtus 362.b.45.b.
Odontalgiæ remedia 104 b.105.c.
Odor teter assignatur Chelydris 260.b.261.c.
Odoris Dryini qualitas 263.a.
Oleum de scorpionibus Matthioli 46.f. 140.f.
Oleum de serpentibus quomodo paretur 104.g.
Olei diuini compositio 46.f.
Olei laurini virtus 139.c.
Olei viperini descriptio 161.d.
Oleastri bacillus cute Amphisbænæ circumdatus ad quid 243.a.
Omen bonum, vel malum à quibus animalibus præsagiatur 355.d.
Ouiscus quid sit 302.g.
Oniſci sunt serpentum cibus 22.g.
Onocephali qui 98.f.
Operationis rectæ simulacrum 101.c.(d.
Operationes rectæ sine lumine fidei nihil valẽt 353.
Ophis capitis affectio 3.a.
Ophis pericarpium, vel armilla 3.a.
Ophis ornamentum capitis ibidem.
Ophiusa Rhoaus dictus 52.b.
Ophiusa insula 21.a. 50 c. 53.a.
Ophiusa herba quæ 49.d.
Ophiogenes qui 24.b.
Ophiomacus quid 25.b.
Ophiomacus auis ibidem.
Ophiomachus nomen duorum animalium 49.c.
Ophion nomen viri 48.f.
Ophion socius Cadmi ibidem.
Ophion gigantis nomen 48.g.

INDEX.

Ophion animal Ceruo simile 49.c.
Ophianeus vates ibidem.
Ophioneus princeps Dæmonum. ibidem.
Ophici qui 48.b.
Ophiophagi populi qui 49.a.
Ophitæ Hæretici qui 49.a.
Ophiomorphi ibidem.
Ophiogentum quid sit 50.e.
Ophiostaphylon quid 50.f.
Ophioglossum cur lingua serpentina dicta. ibidem.
Ophioscorodon allij species 50.g.
Ophiocardellus quid 50 g.h.
Ophites fluuius 53.b.
Ophites gemma 50.g.
Ophites marmoris species 50.h.51.a.
Ophite locus 52.h.
Ophiasis qualis affectus 54.e.
Ophionem quem nominauerint Antiqui 98.e.
Ophiocephali qui 98 f.
Ophiaten piscis, & serpens 296.f.
Oraculum Delphicum cur aliquando desertũ 336.g.
Origanum serpentes fugat 32.e. 45.a.
Originis occultæ hieroglyphicum 77.c.
Orionis interitus qualis 37.c.
Oris hieroglyphicum 77 c.
Orestes ictu anguis interijt 37 c.
Orontes fluuius 53.b.
Oscorzones 110.b.
Otalgiæ remedia 286.h.
Oua serpentibus grata 23.b.
Ouum galli seruatum in Musæo 368.g.
Ouum serpentinum Pliny quid 51.a. 52.e.
Ouum galli natum Regij 363 e.
Ouum anguinum ad quid 107 b.
Ouum gallina in sinu mulieris delatum dedit prolem 367.c.
Oua gallinarum viperis nutritarum ad quid 159.d.
Oua Aspidis quid significent 206.h.
Oua Struthionum ad quid 217.c.
Oua Aspidum qualia 367 b.
Oua Ibidum cur passim frangantur 367.b.
Oua calore furni dant prolem 367.c.
Oua auium Draconibus grata 343 a.

P

Padera 278.e f.
Pæderotæ angues quales 5.d.
Pagerina serpens 269 b.
Palus leruæ qua ratione exiccata fuerit 395.b.
Paleæ asculcas varia 405.b.
Paliurus 45 a.
Pallas cur pingatur cum icone Draconis 345.d.
Panis quantitas pro trochiscis viperæ conficiendis 165 c.d.
Panax vbi vtile 178.f.
Panax chironium quale 139.c.
Panni quomodo intacti seruentur à tineis 109.e.
Panormitanorum Insigne 92.h.
Pancratium extra terram floret 23.a.
Pantheræ Draconibus inimicæ 324.h.
Papaueris semen ad quid 240.h.
Paralysis remedia 105.a. 156.f.
Pareus à vipera demorsus quomodo curatus 140.f.
Parea serpens quæ 268.f.
Pareæ serpentis etymologia 268.h. 269.b.
Paroi equi quales 269 a.
Partus difficilis remedia 105 a. 106.e. 156.e.
Partes sauciæ ab anguibus cur intumescant 91.d.
Partis amputatio in morsu Cerastis 178.e.
Partis inustio in morsu Hæmorrhoi 175.b.
Partis mutilatio vbi conueniat 202.g. 222.f.
Partis vulneratæ exustio quando facienda 202 h.
Paulus Apostolus à vipera vulneratus 149.d.
Paulus Apostolus cur vipera dictus 147.a.
Pauonis caro diu durat 405.b.
Pauo in aspidem conuersus 209.c.
Pauo odit serpentem & vicissim 25.c.
Parus serpens 7.c.
Peccata dicuntur serpentes 71.a. 73 d.
Peccantium, & serpentum similitudo 74.c.
Peccati simulacrum 101.d.
Peccantes viperas imitantur 146.h.
Peccantes quando debeant imitari viperam 147.b.
Peccantes obstinati assimilantur aspidibus 207.d.
Peccantes comparantur basilisco 373.b.
Peccantes cur [illegible] Dracones 342.g.
Pediculi cur serpentes dicantur 2 f.
Pediculorum generatio quando fiat 155.c.
Pericarpium quid sit 3.a.
Peucedani radix Serpentes fugat 32.e.
Perfoliata 45.a.
Personatæ vis 139.e.
Perniciei hieroglyphicum 150 g.374.g.
Periculi simulacrum 154 g.
Pestis remedia 161 a b.d. 246.h.
Pharisei cur serpentes nominati 2.h.
Phalangites 45.a.
Pharias serpens 269.b.
Phoraonis milites cur Dracones dicti 340.f.
Phaeton est symbolum temeritatis 354.g.
Phinastellus ad quid 35.d.
Pistaciorum vis 45.a.
Pinnothera quid 108.f.
Pili cur cadant in morsu sepis 191.e.
Picalis quid 231 c.
Pindus Draconem in solitudine inuentum mitigat 336 e.
Pindi cadauer à Dracone custoditur 336.f.
Pisces locum natalem deserentes qui 407.b.
Piscium & Ranarum pluuia 406.c.
Picis virtus 138.e.

INDEX.

Pix in Aegypto laudatur ad morsus serpentum 42.f.
Plantæ squamosæ morsibus Serpentum medentur 178.e.
Plantæ aliquæ cur hyeme folia non deponant 12. h.
Platani pillularum vis 45 a.
Planetarum currus à quibus animalibus trahi fingeretur 331.c.
Plumbinensis ager ope suum à serpente liberatus 26.h.
Pœonia 45.a.
Polemonium. ibidem.
Porphyrij serpentis descriptio 307.a.
Porphyrius anguis cur non noceat 81.b.
Podagræ remedia 104.g.105.a.
Poma vt flores contineant 107.c.
Porri succus ad quid 137.c.
Portulaca syluestris 185.d.
Portulaca vbi conueniat 222.b.
Potus serpentum qualis 23 d.
Prudentia quotuplex 13 b.
Prudentia omnia gubernantur 81.a.
Prudentia Draconi attributur 351.b.
Prudentia, & fortitudo quid possint 354.b.
Princeps oculatus esse debet 355.a.
Principis prudentia quomodo denotetur 355.b.
Principis iusti hieroglyphicum 355.c.
Presteris, & Dispadis differentia 216.c.
Presteris, & Dipsadis symptomata eadem 221.d.
Prester anguis 215.a.
Prester turbo igneus. ibidem.
Prester pa sgutturis 215.b.
Proditores cui assimilentur 241.d.
Promethei fabula 223 b.
Prothei transfiguratio 343.d.
Psammodites 167 c.
Psittacorum solertia in nidificando 23.c.
Psyllorum gens quæ fuerit 24.h.
Psylli, & Marsi medebantur ictibus Serpentum 41 b.
Ptilothra ex quibus parentur 304.b.
Ptolomei fancy ab aspide curatio 339.d.
Pullus coctus in anguem transmutatur 90.g.
Pulchritudinis fœmineæ simulacrum 399.a.
Pulsus ad morsum viperæ 140.b.
Puncturæ demorsæ à vipera casus 136.b.
Puer demorsi ab aspide historia 203.a.
Puer aspidem pertractat illæsus 210.f.
Pusio ictu serpentis extinctus reuiuiscit 88.f.
Putredo quomodo cõcurrat ad generationem 411.c.
Putria quid sit 87.b.
Pytiocampæ 128.g.
Pythij Draconis æquiuoca 376.g Synonima, & etymum 377.d. Descriptio 378.e. Generatio 378.g. Icon 379. Denominata, & cognominata 380.f. Historica 382.b. Adagia 383.a. Mutatio 383.d. Simulacra 385 d.
Python virorum nomen 376.g.
Python orator Byzantinus 376.h.
Python nomen Damonis. ibidem.
Python nomen locorum 376.h.
Python sydus 377.a.b.
Python templum 377.d. 381 a.
Python fuit vir cognomento Draco 382.h.
Pythonis relatio habita à quodam Philosopho 382.h.
Pythia quæ fuerit 356.b.
Pythia ludi erant 381.b.
Pythia, & Delia prouerbium 383.b.
Pythias pro Olympiade vsurpatur 382.e.
Pythias, & Damon 382.g.
Pythonissa quæ fuerit 377.a.
Pytho vrbs 377.d.
Pythij Draconis magnitudo, longitudo, & color 378.e.f.
Pythonici qui dicerentur 380.h.
Pythomantis quis 380.h.
Pythies populi 381 a.
Pythiaca pocula 381.b.
Pythiopolis vrbs Asiæ 381.a.
Pythicus agon 381.a.
Pythicus nomos ibidem.
Pythica vociferatio quæ 381.c.
Pythicum carmen quale. ibidem.
Pythaulis. ibidem.
Pythicum studium. ibidem.
Pythius Architectus 382.e.
Pythius argentarius 382.e.
Pythius Ischenoi filius 382.e.
Pythius medicus apud Gadenum. ibidem.
Pythius Lydus. ibidem.
Pythy in templo cacare prouerbium 383 b.
Pythys confectis venisti prouerbium 383.b.

Q

Qualitates secundæ quæ 39.b.
Querculus serpens. vide Dryinus.
Quercus serpentibus aduersatur 27.d.
Quinta essentia Matthioli 305.a.

R

Rabiei remedia 105.a. 106.e.
Radicis serpentiformis icon 55.a.
Ranæ, & viperæ congressus 410.f.
Ranæ Aegyptiæ astutia 481.a.
Raphani succus resistit Serpentibus 32.f. 45.a.
Raptores cur dicantur viperæ 147.c.
Regaliolus auis 361.c.

INDEX.

Regulus volans 362.g.
Regulus quid ſignificet 361.c.
Reguli filij, & nepotes regum. ibidem.
Regulus auis minima. ibidem.
Regis hieroglyphicum 78.b.
Reginæ Aegypti interitus qualis 112.c.
Regio inacceſſa vbi 220 g
Religioſi improbi cur viperæ dicti 147.b.
Religio diuina exteras gentes ad ſe trahit 353.a.
Religionis falſæ ſimulacrum 401.b.
Religionem intactam quis ſeruet 352.b.
Retæ ad capiendos angues 29.d.
Rhabarbarum 45.a.
Rhododendrum. ibidem.
Roborea materia impedit generationem Serpentum 32.f.
Rubetæ malignæ ſpecies 369.d.
Rubetæ, & viperæ permixtio 410.g.
Rubiæ virtus 45.a.
Ruta libica ad quid 28.c.
Rutæ virtus 45.a.
Ruta cur viperalis dicta 123.a. 145.a.
Ruta vbi venenata 127.c.

S

Sabina Serpentibus amica 29.b.
Saliua hominis ad quid 130.g.
Sal ammoniacum ad ſerpentes 33.a.
Salacitas icone viperæ indicatur 150.c.
Sales viperæ quales 160.c.f.
Sales theriacales varij 160.f.g.b.
Salis theriacalis virtus 161.a.b.
Salis theriacalis doſis ibidem.
Salix caſta Nicandri quid ſit 35.a.
Salpæ piſcis conditiones 396.g.
Salus icone viperæ deſignatur 150.c.
Salutis ſimlacrum 101 a.
Salſamenta venenis reſiſtunt 192.g.
Saluia in ſterquilinio poſita ſerpentem generat 18.c.
Sancti calcant angues impunè 88.b.
Sanguinary cur viperæ dicantur 147.c.
Sanguis Draconis herba 318.c.
Sanguinis Draconis adulteratio 329.c.
Sapphirus 45.b.
Saturni currus à quibus animalibus tractus 98.g.
Saurita ſerpentes qui 6.f.
Sauromatæ populi qui, & vnde dicti 143.c.
Saxum ophiogloſſum 52.f.
Scabiei contumacis remedia 162.g.
Scoti opinio circa productionem animalium 414.f.
Scordij vis 45.a.
Scorpio aſſatus ad quid 137.b.
Scorpius, & araneus cur inter ſerpentes reponantur. 2.f.
Scillæ virtus 45.b. 139.d.
Scilla cur extra terram folia, & flores edat 32.a.
Sciſmatici cur ſimiles viperis 148.e.f.
Scorzonei 110.b 111.d.
Scorzonera cur viperaria dicta 144 g.
Scorzonera herba vbi naſcatnr 21.c.
Scolopendræ marinæ ſynonima 302.g. Differentiæ, & deſcriptio 303.a. Natura, & ingenium 303. d. Icones 304. f.g. Vſus in varijs 304.b.
Scolopendræ etymum 302.g.
Scolopendræ teter odor 303.d.
Scolopendræ hieroglyphicum. ibidem.
Scolopendra marina amethiſtini coloris 305.
Scolopendra qua ratione ab hamo ſe liberet 303.b.
Scytalis æquiuoca 329. d. Synonima, & etymun 231. b. Differentiæ 231. d. Deſcriptio 232. f. Icon 233. a. Mores 234. e. Veneni ſigna, & remedia 234. g. Moralia 235. b. Phrenoſchemata 236. e.
Scytalis, & ſitulæ diſcrimen 229.d.
Scytale flagrum. 230.e.
Scytale ſaccus. ibidem.
Scytale claua 230.e.
Scytale turma equitum ibidem.
Scytale ſex ſignificat 230.f.
Scytale non eſt mus araneus 230.g.
Scytale genus eſt laconicæ epiſtolæ 230.h. 231.
Scytale chalcidica quid ſit 232.e.
Scytale eſt ſimilis Amphisbænæ 232.f.
Scytale an veſcatur fæniculo 234.f.
Scytalis morſus accidentia 234.h.
Scytala inſula 230 h.
Scytalion planta 230 f.
Scytalides apud Galenum quid 230.e.
Scyſeculus 229.d.
Sebaſtiani Reguli mentio 415.c.
Selenes herba Plinij 28.e.
Sepis æquiuoca 186.e. Synonima, & etymum 187.a. Differentiæ 187.d. Icones 188 189. Deſcriptio 189.d. Natura, & locus 190.e. Signa veneni 191.b. Medela 192.f.
Seps dicitur quilibet ſerpens veneficus 186.e.
Seps ſpecies lacertæ 186.g.
Seps & ſalamandra cur ſerpentes dicantur. 2.f.
Seps, & ſepedon an ſynonima 187.b.
Seps infert putredinem morſu 187.b.
Seps, & Ceraſtes an idem 187.c.
Seps fœminini generis quid 186. g.h.
Sepis differentiæ penes caudam 187.d.
Sepis differentiæ ratione coloris 187.c.
Sepis greſſus qualis 190.g.
Sepis venenum quale 190.h.
Sepis ſerpentis ceruix qualis 8.f.
Sepedones vlcerum ſpecies 186.b.
Serpens Aeſculapij 6.h.
Serpens mas an venenoſior fœmina 7.b.

INDEX.

Serpens participium 3.f.
Serpens cristatus 7.c. 386.b.
Serpens sydus caleste 2.b.
Serpens nomen substantiuum promiscui generis. 2.f.
Serpens dicitur homo malignus. ibidem.
Serpens pro quocunq; animali venenato 2.b.
Serpens, anguis, & ophis synonima 4.e.
Serpens piscis 3.a.
Serpens longitudinis iugeri 5.c.
Serpens sacer 5.b.
Serpens lactis amantissimus 22.g.
Serpens quomodo deponat spolium 10.b.
Serpens incantationibus capi possit 30.e.
Serpens spatio semestris absq; cibo viuit 22.b.
Serpens ne columbario accedat 31.a.
Serpens animal omniuorum 23.c.
Serpens halitu inficit 40.f.
Serpens per hastã manui percutientis venenum communicat 40.g.
Serpens ictui Serpentis medetur 43.c.
Serpens victoriam prænunciat 57.b.
Serpens luxurians quid sit 53.d.
Serpens pugnam infælicem præsignificat 56.f.
Serpens repens supra galeam quid præsagiat 57.b.
Serpens mortem Sempronij præsagiuit 56.f.
Serpens ab ouo auis emergit 57.c.
Serpens dignitates præsagit 57.d.
Serpens bellum Troianum prænunciauit. 56.f.
Serpens in sepulchro inuentus 58.b.
Serpens fuit præsagium vaticinij 58.e.
Serpens pilosus 59.d.
Serpens Norwegiæ subuersionem portendit 59.a.
Serpens Christi resurrectionem denotat 70.e.
Serpens in saxum mutatus 64.e.g.
Serpens Idolatris author 70.b.
Serpens æneus in Deserto quid significet 69.d.
Serpens lacte oblato egreditur à corpore 84.f.
Serpens cur dicatur typus mortis 72.e.
Serpens cicur supra vim naturæ 88.b.
Serpens cur virga Aesculapij amplectatur. 80.e.
Serpens virum quemdam strangulat 90.f.
Serpens funem horti detegit 90.e.
Serpens lancea transfixus quid significet 92.g.
Serpens iuuenem parui pendentem matrem punit 90.g.
Serpens intra herbam figuratus quid designet 92.b.
Serpens in medio flammarum pictus quid denotet 92.g.
Serpens radios solares intuens quid demonstret 93.b.
Serpens cur pingatur in Insigni Mediolani 94.g.
Serpens inter duo saxa effigiatus quid indicet 92.b. 93.a.
Serpens circa fœniculum pictus quid significet 93.c.
Serpens Niliaca quæ 193.b. 201.c.
Serpens Eleorum hostes fugat 96.d.
Serpens æneus à quo contritus 98.e.
Serpens æneus quo tempore cultus 97.d.
Serpens cornutus qui 168.b.
Serpens cur pingatur in simulacro Harpocratis 100.g.b.
Serpens piger qui 181.d.
Serpens Aegyptia quæ 193.b.
Serpens peregrina quæ. ibidem.
Serpens biceps vbi 238.e.
Serpens vrens qui 215.d.
Serpens miliaris 248.g.
Serpens lenticularis qui 248.f.
Serpens niger Matthioli 287.d.
Serpens marinus familiaris mari Norwegico 299.a.
Serpens marinus flaui coloris 300.e.
Serpens marinus edilis 302.f.
Serpentis descriptio 8.e.
Serpentis cranium quale 8.b.
Serpentis æquiuoca 2.f.
Serpentis etymum 3.6.
Serpentis lingua qualis 8.b.
Serpentis vox qualis 19.b.
Serpentis temperamentum 14.e.f.
Serpentis gressus 19.d.
Serpentis capiendi, fugandi, & necandi ratio 29.b.
Serpentis os est quidam locus 53.a.
Serpentis caput est quædam regio 53.a.
Serpentis, & Agricolæ apologus 69.b.
Serpentis bicipitis, donati ab Illustriss. Comite Aldrouando icon 60.e.
Serpentis recordatio ad quid 73.c.
Serpentis ænei virtus sanandi vnde manauerit 70.f.
Serpentis figura in monumentis cur sculpta 78.b.
Serpentis caput in manu Iunonis quid significet 85.d.
Serpentis caput fidem Christi denotat. 70.g.
Serpentis oculus, adagium 83.d.
Serpentis ictus remedia 105.a.
Serpentis morsum ne quis timeat 104.b.
Serpentis marini mira proprietas 301.c.
Serpentis marini descriptio 297.c.
Serpentis rubescentis descriptio 106.b.
Serpentis Indici fœtus numerosus 309.a.
Serpentis Brassiliani proprietas 307.c.
Serpentis Americani icon 308.e.
Serpentis Americani descriptio 307.b.
Serpentem in sinu gestantes qui fuerint 56.e.
Serpentem fouere prouerbium 83.b.
Serpentes parui vbi 5.b.
Serpentes suum regem cognoscunt. ibidem.
Serpentes magni vbi. ibidem.
Serpentes versicolores vbi copiosi 6.f.

INDEX.

Serpentes aſpectu horribiles 5.c.
Serpentes necare vbi non liceat 6.e.
Serpentes pigmentis diſtincti 5 d.
Serpentes vbi maximè venenoſi 6.g.
Serpentes maris indigenæ. ibidem.
Serpentes magnitudine ſuum 5.d.
Serpentes amphibij 6 g.
Serpentes abundant copia fellis 9.b.
Serpentes cur maxima audacia referti 9.a.
Serpentes quot menſibus deliteſcant 10.g.
Serpentes ratione ouorum, in quo differant à piſcibus, & ab auibus 10.e.
Serpentes quo tempore veneno ſiores 10.h.
Serpentes cur deponant exuuias 11.b.c.d.
Serpentes odore aſpirantes vbi 13 d.
Serpentes frigoris impatientes 10 g.
Serpentes cur non emittant pilos 11.a.
Serpentes cur prudentes dicantur 13.b.
Serpentes quomodo ex putri materia generentur 18.e.
Serpentes quo tempore ſpirent odorem 18.g.
Serpentes ex quibus cadaueribus oriantur 16.f.
Serpentes intra ſaxa inuenti 18.f.
Serpentes cur pedibus careant 20.f.
Serpentes agricolis infeſti vbi 21.c.
Serpentes cur dicantur aſymetri 20.b.
Serpentes quibus in locis non ſint 20.g.
Serpentes intuitu necantes 7.d.
Serpentes vbi minus noxij. ibidem.
Serpentes audent ceruum aggredi 26.g.
Serpentes vini incontinentis 23.d.
Serpentes à cancris necantur 27.c.
Serpentes cur à cauernis flatu Cerui extrahantur 26.e.
Serpentes cur carminibus moueantur 31.a.
Serpentes qua ratione tractari poſſint impune 29.c. 40.e.
Serpentes ſaxei vbi 52.e.
Serpentes annonæ caritatem augurantur 56 g.
Serpentes Serpentibus deſtruuntur 31.d.
Serpentes terrei vbi 52.f.
Serpentes terræmotum præſagiant 57.a.
Serpentes mortem Didy prænunciarunt 58.g.
Serpentes peſtilentiam præcedunt 58.h.
Serpentes volare vbi viſi 58.g.
Serpentes immiſſi in populum Iſraeliticum cur ignei 86.g.h.
Serpentes Aeſculapio dicati 68.f.
Serpentes Magorum an veri 87.a.b.
Serpentes in vrbe capti cur non occidendi 84.g.
Serpentes cur teſtibus careant 91.c.
Serpentes cur facile caput moueant in partem poſteriorem 91.b.
Serpentes erga homines benigni 95.a.
Serpentes aſperſi aqua frigida cur citò fugiant 91.d.
Serpentes per quietem viſi quid denotent 97.c.
Serpentes ad ſonum muſci inſtrumenti trepudiant 106.e.
Serpentes infantium cuſtodes vbi 96.f.
Serpentes pingebantur pro reuerentia loci 98.g.
Serpentes à terra aliquando in mare exeunt 302.e.
Serpentes in choreis adhibiti 106 f.
Serpentes moſcati 6.h.
Serpentes frigidi nuncupati qui 307.d.
Serpentes innoxij vbi 6 h. 7.a.
Serpentes ſolo halitu inficientes 7.b.
Serpentes viuipari apud Indos 309.a.
Serpentes odio habent multas aues 25.c.
Serpentum dentes quales 8.f.
Serpentum pulmonis deſcriptio 9.a.
Serpentum coſtæ quot ſint 9.d.
Serpentum venenum vbi deliteſcat 10.f.
Serpentum anatomen 8.h.
Serpentum oſſa qualia 9.d.
Serpentum venenum vbi deliteſcat 10.f.
Serpentum faces quales 9.d.
Serpentum longæ vitæ cauſa 12.g.
Serpentum cibus hyeme qualis 12.e.
Serpentum multitudo vbi creuerit 16.g.
Serpentum oculorum ſitus 13. a.
Serpentum locus 20.h.
Serpentum coitus, & partus 15.c.
Serpentum antipathia 24.f.
Serpentum victus 22. g.
Serpentum ſympathia 28.f.
Serpentum phyſiognomonica 23.d.
Serpentum ictibus occiſi, & ſaucij qui 36.b.
Serpentum excantatio apud Nigritas 30. g.
Serpentum differentiæ ratione pabuli 40.b.
Serpentum quædam imagines fugant Serpentes 33 b.
Serpentum ictibus læſi in Syria quid præſtent 46.g.
Serpentum copia necem ſardentium prædicit 57.b.
Serpentum monſtra 59.b.c.d.
Serpentum prodigia, & præſagia 56.e.
Serpentum epithetagræca, latina 47.b.
Serpentum myſtica, & allegorica 69. b.
Serpentum apologi 68. g h.
Serpentum emblemata, & ſimbola. 79.a.
Serpentum moralia 72. f.g.h.
Serpentum prouerbia 83.c.d.
Serpentum hieroglyphica 77 d.
Serpentum miracula 86 g.h. 87.a.b.c.d.
Serpentum numiſmata 84.h.
Serpentum ænigmata 92.e.
Serpentum problemata 91.b.
Serpentum phrenoſchemata 92. g. Inſignia gentilitia, & militaria 94.e. Hiſtorica 95 c. Somnia, eorumq, præſagia 97. a. b: c. Simulacra, & ſtatuæ 97. 98. 99. 100. 101, 102. 103.

INDEX.

Vſus in cibis 104.e. *Vſus in medicina* 104.g. 105.& 106. *Vſus in variis* 106.g. 107.a.
Serpentum lingua cur venenata 91.b.
Serpentum vſus in bello 106.b.
Serpentum morſus cur venenatus 91.c.
Serpentum quinam oua, vel fœtus viuos pariant 112.f.
Serpentum marinorum, & terreſtrium pugna 301.c.
Serpentum exoticorum venenum 307.d.
Serpentum varietas ratione oculorum 7.c.
Serpentum cornua qualia 7.d.
Serpentum caro optima 104.f.
Serpa Serena 248 g.
Serpula quid ſit 3.c.
Serpentini ſpolij vera opinio 12.g.
Serpentini monſtri effigies 17.b.
Serpentiformis vermis effigies. ibidem.
Serpentinum ouum in ignem proiectum quid præſtet 32.e.
Serpentina caro an venenata 39 d.
Serpentina alembici ſpecies 53.d.
Serpentina herba 45 a.
Serpentina bombardæ ſpecies 53.d.
Serpentina inſtrumentum tormenti manualis 53.d.
Serpentigeri, qui dicerentur 48.b.
Serpentaria maior Herbariorum 49.d.
Serpentinæ naturæ opinio Aegyptiorum 78.f.
Serpentarius quis 53.b.
Serperaſtra quæ 53.d.
Serpenticida vbi puniatur 100.f.
Serræ inuentio 107.a.
Seræ equinæ ſerpentes procreant 18.e.
Sibilus eſt vox æquiuoca 19.b.
Sicalis quid 231.c.
Silphium quid 36.e.
Sinapi viperæ aduerſatur 123.b.
Signa morſus viperæ maris differunt à ſignis morſus fœminæ 135 c.
Signa prognoſtica morſus viperæ 135.d.
Sirtalis quid 172.e.
Simoniæ icon 179.b.
Siſtrum quem ſonum ederet 212.g.
Situla ſerpens 215.c.
Sitis diuturnæ cauſa 217.d.
Simulacrum ſupra ſerpentem ſedens 100.e.
Simulacra cum figuris anguium 274.g.
Siren ſymbolum mendacij 426.b.
Siren mortua vbi viſa 418.e.
Siren auis canora 417.a.
Sirenum natura, & mores 417.a.
Sirenum locus 417.a.
Sirenum deſcriptio 417.b.
Sirenum figura 417.c.
Sirenum periculum quomodo vitandum 425.c.
Sirenas Albertus vocauit Dracones 319.a.
Sirenæ quot fuerint 417.a.
Slaa quid ſit 231.c.d.
Smaragdi virtus contra venena 142.f.
Smaragdus viperæ aduerſatur 123.c.
Smyrnium 45.a.
Smilus arbor 27 d.
Solini erratum in deſcriptione Scytalis 232.b.
Solem venerabantur quidam Priſcorum 351.d.
Solis ſimulacrum quale 100.g.
Solis nummus qualis 151.a.
Somnia terribilia quomodo excitentur 107.d.
Sopor comitatur morſum aſpidis 201.d.
Soſipolis Genius qualis 96.g.
Sparganium 45.b.
Spartæ cur dicti Pithij 380.g.
Spolium anguis delatum quid præſtet 57.d.
Spes fallit incautos 82.e.
Sphinx cum ſerpente quid 93.c.
Spectaſicus quid ſit 187.c.
Spina ſitiens Plinij 214.f.
Spathiurus ſerpens qui 288.g.
Speculorum vſus in venatione Baſiliſci 372.e.
Squarus ſerpens 260.c.
Squamus ſerpens ibidem.
Stadium quotuplex 381.d.
Statuæ Draconum in ædificijs 359.b.
Statua ærea Draconis vbi 359.b.
Stagnum ſerpentum vbi 53.a.
Staphiſagria 45.a.
Stellio exuit ſenectutem 12.e.
Sterilitatis remedia 105.b.157.c.
Strumum quid ſit 35.c.
Stromarum remedia 104.b.105.a.c.157.a.159. c.213.d.286 b.
Stirax ad quid 32 f.
Subſtratus plantarum ad quid 34 f.
Suggeſtus comæ 3.a.
Sues ſerpentibus cur inuiſi 26.g
Supplicium parricidarum 106.g.
Supplicium Reorum apud Aegyptios 106.g.
Suphitus quales conueniant in ictu ſerpentum 42.e.
Sulphur 45 b.
Superbus ſerpenti comparatur 64.b.
Surditatis remedia 104.g.
Suffuſionis remedia 156.f.213.c.
Superbus vocatur Draco 343.b.
Superbus comparatur Typhoni 384.e.
Superbus nuncupatur hydra 398 f.
Superbiæ arrogantia qualis 373.c.
Syphar quid 10 b. 84. f.
Syri dormientes à ſerpentibus non vexantur 24.b.
Symbolum Alciati quale 29.c.
Synon quid 111.a.
Sycomori vis 139.d.

INDEX.

Syri ad Phœnices prouerbium 249.c.
Symptomata morsus specierum aspidis 202.e.f.
Symptoma arguens magnum calorem 391.d.

T

Tabidorum cura 161.b.
Talpa qualis 8.f.
Tanariorum mentio 400.g.
Tapetum color qualis 190.f.
Taranta serpens 306.f.
Tarantula viua Romam missa 22.b.
Tarantulæ remedium 43.b.
Tauri cornu anguibus resistit 31.c.
Taurinum fel ad quid 45.b.
Taxus arbor valet ad venena 138.e.
Tempus designat calamitatem 78.e.
Temporis hieroglyphicum 77.d.
Tephloti, & Tephlini 244.e.
Terra in ictu serpentum valet 42.b.
Terra Africæ quid præstet 33.a.
Testudinis partus 409.
Testudinum sanguis ad quid 403.c. 137.b.
Testudinum, & serpentum inimicitia 27.a.
Testudinum congressus qualis 409.b.
Thair quæ vox 113.d. 172.g.
Thebiorum natio qualis 370.g.
Theriaca Zenonis Laodicei 45.c.
Theriaca Philometoris 138.f.
Theriaca adhibetur in remedijs externis 140.f.
Theriaca benedicta quæ 162.e.
Theriaca cœlestis. ibidem.
Theriaca diatesseron regia. ibidem.
Theriaca cur abierit in dissuetudinem 163.a.b.
Theriaca cur admittat viperas 163.c.d.
Theriaca Andromachi 205.b.
Theriaca qua ratione iuuet demorsum à Dipsade 22.g.
Theriaca ad ictus serpentum 42.g.
Theriacæ Andromachi laudes 222.g.
Theriacæ etymum 145.b.
Theriacæ vsus olim frequens 162.h.
Theriacæ vires quæ, & quot 166.g.
Theriacæ optimæ examen 166.h.
Therionarcha Plinij 28.f.
Thesaurus malorum 397.b.
Thonis quis fuerit 183.d.
Thybrus quid sit 4.e.
Thyria quid. 111.b.
Thynnes quid sit 51.a.
Tibicinum cantus quid præstet 140.g.
Tinctura viperarum quæ 162.e.
Tormentillæ virtus 45.a. 139.d.
Toxicum Priscorum quid 390.g.
Toxicum quando vitale appellatum 398.h.
Toxicum Priscorum quale 132.g.
Toxici etymum 390.h.
Toxici signa diagnostica 391.c.
Toxici medela 392.f.
Toxici præsidia ex Dioscoride 393.b.
Tragorigani virtus 138.e.
Triptolemi figura qualis 358.f.
Tribuli terrestris vis 139.d.
Tribulus herba fugat serpentes 32.f.
Trifolium serpentibus inimicum 27.d.
Trifolij bitnminosi virtus 139.d.
Trischalis quid 172.e.
Tristalis quid sit. ibidem.
Trochisci viperini an differant à Trochiscis Thyri 111.d.
Trochisci viperæ, qua ratione seruentur 165.d.
Trochiscorum viperæ compositio 165.b.c.
Trochischorum viperæ difficultas soluitur 166.a.b.
Trochilus auis 361.c.
Trophonij antrum vbi 68.f.
Trophonius quis fuerit. ibidem.
Tyberis inundatio 339.b.
Tymbra ad serpentes valet 34.e.
Tynni animalia 314.g.
Typhonis origo 66.h. 67.a.
Typhonis descriptio 67.c.
Typhonis locus natalis. ibidem.
Typographi comparantur ad Cadmum serentem dentes Draconis 333.d.
Tyrannus aspidi similis 208.f.

V

Vada cæca cur viperæ dicantur 143.a.
Vasa Antiquorum pro seruanda Theriaca, ex qua materia fauresierent 51.a.
Velleris aurei fabula 332.h.
Venenum denotat veneficium 38.f.
Venenum sumitur pro tinctura 38.g.
Venenum naturale quale 58.h.
Venenum in qua parte serpentis resideat 38.h.
Venenum cur aliquando serius, & aliquando citius necet 39.b.
Venenum Salligulæ quale 39.c.
Venenum detegitur cornu Ceruis 179.c
Venenum exiccans quale 221.b.
Venenum Scytalis quale 234.g.
Venenum Amphisbænæ quale 240.f.
Venenum Boæ quale 296.e.
Venenum Scolopendræ quale 303.d.
Venenum Draconum quale 319.c.
Venenum Basiliscj, in qua parte resideat 370.e.
Venenum Basiliscj penetrat 371.b.

INDEX.

Venenum Baſiliſci tria ſymptomata comitantur 371.c.
Venenum ſcythicum quale 391.a.
Veneni ſerpentum differentiæ 38.g.39.c.
Veneni ſerpentini ſigna 40.b.
Veneni ſerpentini medela 41 a.
Veneni ſerpentini rationalia remedia 41.d.
Veneni vera prouidentia 47.a.
Veneni ſepis malitia 192.c.
Veneni Dipſadis qualitas 219.d.
Veneni Hydri natura 281.a.
Venenorum eſui an quis aſſuefieri poſſit 46.b.
Venenorum genera quæ 131.a.
Veneficiorum amuletum 376.f.
Venæſectio in ictu ſerpentis an conueniat 42.c.
Vena meden quid ſit 328.b.
Veneris effectus quales 226.g.b.
Veneris comparatio ad Dipſadem 226.b.227.a.
Ventus Præſter vnde dictus 215.b.
Ventorum violentia 407.d.
Ventriculi os cor dicitur 184.g.
Vernatio quid ſit 10.g. 52.g.
Verliana virgo duos habuit ſerpentes 90.c.
Veritati mendatium cedit 353.c.
Vetera menta combuſta fugant ſerpentes 33.a.
Vetularum halitus, & intuitus pernitioſus 369 d.
Victo Epiſcopus horrificum ſerpentem extinguit 89. c.
Vigo Epiſcopus magnum ſerpentem ligat 89.c.
Vigilantia Draconibus attribuitur 320.g.
Viator ſitibundus à Dipſade percuſſus 228.f.
Vinum corruptum quomodo corrigatur 163.d.
Vinum medicatum contra ſerpentes 28.g.
Vini copia quid generet 226.f.
Vini viperini præparatio 162.e.
Vini commoda quæ ſint 226.g.
Vipera Ægypti marmoris ſpecies 51.a. 108.g.
Vipera monoceros vbi 7.c. 168.g.
Vipera ſerpens maris rubri 108.g.
Vipera eſt in reprecula prouerbium 83.d.
Vipera quaſi viuipara 109.b.
Vipera nomen anus 108.f.
Vipera per excellentiam dicitur ſerpens 109.c.
Vipera piſcis. ibidem.
Vipera cur calida 117.d.
Vipera cancer minimus. ibidem.
Vipera quo tempore gerat vtero 126.b.
Vipera quibus plantis delectetur 122.g.
Vipera montes amat 127.c.
Vipera ex muliere orta 123.d.
Vipera ab hominis ventriculo extracta 130.b.
Vipera incluſa electro 127.c.
Vipera ad morſum viperæ remedium 136. b. 138 b.
Vipera quando lætbalior 132.b. 133 a. 128.g.
Vipera S. Charito à morte liberatur 149.d.
Viperæ quo remedio necetur ſpatio ſemihoræ 138.b.
Vipera quando pingatur cum Ceruo 150.b.
Vipera in ſupplicio parricidij adhibebatur 150.f.
Vipera bicauda 154.e.
Vipera biceps vbi 154.e.
Vipera quis primus in medicamentis vſus. 162. g.
Vipera vtilis ad propagandam vitam 155.b.
Viperæ cornuta Illirica 168 g.
Vipera pro antidotis an mas, vel fœmina eſſe debeat, & ſi fœmina an prægnans 164.f.g.
Vipera preſter 215.c.
Vipera æquinoca 108.f. *Synonima* 209.a. *Etymum* 109. b. *Differentiæ* 111. c. *Deſcriptio* 114. e. *Phyſiognomonicæ* 117. d. *Mores* 122. e. *Sympathia, & antipathia* 122. g. *Coitus, & partus* 123. d. *Locus* 127. a. *Victus* . 128. g. *Temperamentum.* 129. a. *Capiendi, & fugandi ratio* 130. e. *Venenum* 131. a. *Veneni ſigna* 134. e. *Veneni remedia* 136. e. *Epitheta* 142. b. *Denominata* 143. b. *Moralia* 146. e. *Prouerbia* 149. a. *Hieroglyphica* 150. e. *Numiſmata* 151 a. *Emblemata* 151. c. *Phrenoſchemata.* 155. d. *Monſtra* 154. e. *Simulacra* 154. g. *Vſus in cibis* 155. a. *Vſus in medicina* 155. d. *Vſus in theriaca* 162. b. *Vſus in variis.* 167. a.
Vipera parua quæ 197 a.
Vipera ſiticuloſa quæ 215.c.
Vipera aquatilis Cardani 277 d.
Viperæ conditiones 109.c.
Viperæ nomine vterq; ſexus denotatur 109.c.
Viperæ color qualis 110.f. 112.g.
Viperæ dentium ordo. 118 e.
Viperæ dentium numerus 110.g. 117.d. 118. e.
Viperæ maris, & fœminæ morſus differentiæ. 111. c.
Viperæ maris deſcriptio 114.e.
Viperæ deſcriptio ad mentem Galeni 114.g.
Viperæ maris icon 115.
Viperæ fœminæ icon 116.
Vipera pulmo qualis 118.g.
Viperæ inteſtina qualia 118.b.
Viperæ fœminæ genitalia 119.b.
Viperæ maris partium internarum icon 120.
Viperæ fœminæ partium internarum icon 121.
Viperæ odor qualis 112. e.f.
Viperæ, & muræna amicitia 122.g.
Viperæ, & mulieris grauidæ, antiphathia 122.b.
Viperæ muribus inuiſæ 122.b.
Viperæ, & teſtudinis odium 123.b.
Viperæ, & oſſifragæ dimicatio 123.a.
Viperæ partus falſa opinio 125.a.b.c.d.

INDEX.

Viperæ, & scorpionis dissensus 123.b.
Viperæ catulorum numerus 126.g.
Viperæ partus qualis 124.h.
Viperæ catulorum ordo in partu 126.h.
Viperæ fœtura qualis 126.f.
Viperæ, & Picæ pugna 128.h.
Viperæ ictu nauf agus perit 127.d.
Viperæ potus qualis 128.h.
Viperæ vbi hyeme deliteſcant 128.e.f.
Viperæ virus quale 131.c.
Viperæ oua cur non ſint duri putaminis 129.a.
Viperæ venenum non oritur ab extrinſeco 131.d.
Viperæ fel quando venenoſum 131 c.
Viperæ ictus vbi non lethalis 131.d.
Viperæ morſus lethaliter ledit 131.d. 132.e.
Viperæ caput appenſum ad quid 155.d.
V peræ carnibus qui veſcantur 155.a.
Viperæ hepar in edulijs 156.e.
Viperæ caro quomodo condienda pro cibis 155.b.
Viperæ oſſa quid præſtent 156.e.
Viperæ pingu dini præparatio 156.f.
Viperæ carnis virtus 157.a b.
Viperæ nigriores quæ 161.b.
Viperæ diſſectæ pro theriaca, qua ratione dignoſcantur an bonæ ſint 165.a.
Viperæ fel in morbis oculorum 156.e.
Viperæ exta in morſu viperæ laudantur 156 e.
Viperæ ſpolij virtus 156.e.
Viperæ pulueris præparatio 159.c.
Viperæ decoctio ad quid 162.g.
Viperæ cauda, & caput cur abijciatur 164.b.
Viperarum cognitio cur aliquando fuit ignota 163.b.
Viperarum magnitudo qualis 113.a.
Viperarum congreſſus qualis 124.f.
Viperarum capiendarum tempus 164.e.
Viperarum, & murænarum congreſſus an detur 124.g.h.
Viperarum generatio qualis 123.d.
Viperarum eſus cur ſitim generet 129.c.
Viperarum cerebri quantitas 117.d.
Viperarum iecoris figura 118 g.
Viperarum cordis motus 118.g.
Viperarum ſtomachi locus 118.g.
Viperarum partes genitales quales, & quæ 119.a.
Viperarum lumbrici 118.h.
Viperaria quæ, & ad quid 137.c. 144.f.
Viperarius quis 143.b.d.
Vipereum genus quod 143.b.
Vir iuſtus comparatur Smaragdo 146.e.
Virgo marina quæ 418.e.
Viri iuſti cur Serpentes dicti 72.g.
Viri inobedientis hieroglyphicum 210.b.
Virtutis acquirendæ phœnoſchema 347.a.
Vita quomodo prorogetur 156.g.
Vitam longam, qui duxerint 156.h.
Vitis aduerſatur amphisbænæ 241.a.
Viris nigra fugat Serpentes 32 f.
Vitex arcet ſerpentes 28.e.
Vitticis dantur tres differentiæ 35.a.
Vitrium cum ophite confundit Galenus 51.b.
Vlceris maligni remedia 157.a.
Vlcus ſanatum à ſerpente 95.d.
Vnguentum Circulatorum pro captura viperarum 130.g.
Vnguentum pro manibus ne lædantur à ſerpentibus 29.c.
Vnguentum ad morſus ſerpentum 36.e.
Vnguentum ex viperis 167.b.
Voluptatum contempus 72.f.
Voluptatem vincere eſt voluptas 82.b.
Voluptas, & dolor cur ſimul iungantur 152.g.
Voluptatis laſciuæ deſcriptio 235.b.
Voluptatis laſciuæ comparatio ad meretricem 235.c.
Voluptas ſimilis Amphisbænæ 242.e.
Voluptates dicuntur Siranæ 425.d.
Vomitus vbi prouocandus 222.b.
Vomitus quando conueniat 268.e.
Voragines maris quales 418.f.
Vræus animal 362.g.
Vrinæ humanæ virtus 137.b.43.b.
Vrinæ impubium ad quid 203.b.
Vrtica ad quid 45.a 34.f.
Vſurary Pythones dicuntur 384.h.
Vtrimq; gruda animal 236.h.
Vulpes anguibus amicæ 28.b.
Vulcani antiſtes ſanabat ſaucios ab anguibus 41.a.
Vulturis iecur ad quid 31.d.
Vultures inimici Serpentibus 25.c.
Vxor mala viperæ comparatur 152.g.

Z

Zopyria antidotus 45.c.
Zoili dicuntur ſerpentes 82.g.

INDEX

Græca noua, & vetera.

A

Αγκύλομητης 331. b.
αγριος 361. a.
αδευκὶς 331. a.
ἀἱμορρόος 171. d.
ἀἱμορρόις 179. d.
ἀἱμα 67. c.
αιματοπὸς 330. f.
ἀἱμοβόρος 331. a.
ἀἱματύβορος 331. a.
αιματοποτης 331. b.
αἰθοψ 396 f.
αινὸς 47. c.
ἄιολος 47. b.
ἀἰολοσκόπος 330. g.
αἰνόμορος 396. f.
ἀκοντιὰς 252. g. 253. a.
ἀκοντίλη 253. a.
ἀκοντίζος 253 a.
ἀλκιβιαδιος 50. e.
αμαιμαχετὸς 331. a.
ἄμμος 167 c.
ἀμμοδήτης 167. d.
ἀμμοδύτης 167. d.
ἀμμοβάτὶς 167. d. 215. e.
ἀμφισβαινα 236 h.
αμφίσμαινα 236 h.
ἀμφίσθμαινα 237. a.
ἄποδες 49. c.
αργαὶ 4 f. 331. b.
ἀργὲς 4. f.
ἄργης 4 g.
ἀρχέκακος 47. c.
ἀσπιδύσπιτος 206 f.
ασπιδύτροφος 206. f.

B

Βάσιλευς 361 c. 362. e.
βασιλισκος 362 e.
βλοσυρος 331. a.
βλοσυρωπος 330 g.
βοα 295 b.
βριαρος 331. a.
βροτολοιγος 331. a.
βυη 295. a.

γ

γαλέη 145. b.
γηγενὴς 321. b.
γλαυκώψ 47 b 330. b.
γλαυκωπις 47 c.
γοργωπος 47 c.

Δ

Δασπλὴς 331. a.
δεινὸς 47 c.
δερὴ 143. a.
δέρτο 314 f.
δηλήμων 47. d.
διακιδνὰς 145 b.
διφυὴς 80 g.
δίψα ς 214. f 215. c.
δίψακὸς 214. f.
δολιχὸς 47. b.
δοὺρη 252. g.
δρακος 314 f.
δρακοθαλάσσιος 312. f.
δρακαινα 312 f.
δρακαινίδες 327. d.
δρύϊνος 259 d.
δρύϊνα 259. d.
δρῦς 259. d. 260. e.
δυη 295 a.
δύτης 295 c.
δυκτικὸς 295. c.

E

Εκατογκέφαλος 396. f.
ἔλαφος 49. c.
ἔλαψ 265. d.
ελοψ 265. c.
ἔλωψ 265 d.
ελλοψ 265 d.
ελεφαντιας 331. b.
ἔμβρυα 49 b.
ἔνυδρος 277. a.
ἔνυδρις 277 a.
ἐνταυχεφαλος 387 b.
ἑρπετα 2 g. 3 b.
ἑρπειν 2 g.
ερπησις 48 c.
ἑρπιστης 331. a.
ἔχις. 109. d.
ἔχις φονὶη 142. h. & 331. a.
ἔχισίοβολος 142. h.
ἔχιον 50. e. 144. f.
ἐχίτης 144. g.
ἔχεως 143. b.
ἔχίδνα 108. g.
ἔχιδνα μιξοπάρθενος 108. h.

INDEX.

ἔχιδνα ψολόεις 143.a.
ἔχίδνιον 143 d.
ἐχείδιον 143 d.
ἐχίδριον 144 g.
ἐχιδναῖος 145 a.
ἐχίοδηκτος 145.a.

θ

θαλάσσια 4.h.
θυρίον 111.a.
θηρία 4 e.
θηρία ἰοβόλα 148.h.
θηριακὰ 4. e.
θαριακὴ ἀντίδοτος 4.f.
θηροτρόφος 330 h.
θηροτύφος 331.a.

I

Ιοβόλος 47.d.& 330.h.

κ

κακέργος 47.d.
κάλλιπαρνος 268. h.
καδραμον 252.e.
καρορὺς 277.a.
καῦσος 214 h.
κεγχρίας 168.e. 247.a.
κεγχρίτης 168.e.247.a.
κέγχρος 247.a.
κέγχρις 247 a.
κεγχρίτης ibidem.
κέντρα 168 f.
κερασὴς 171. b.d.
κηροτροφος 47.d.
κνώδαλα 4.h.
κολόβη 110 g.
κρατόμος 330. h.
κρατηρὸς 331.a.
καφίας 244.e.

M

Μελάνυρος 215.e.
μιλτοπάρνος 268.a.
μολερὲς 7.b.
μυόθηρ ὄφις 48.e.
μυιαγροι 292.e.
μυριοκρανος 396.f.

O

Οικυρὸς 331.a.
ὀλαίρης 47.b.
ολοος 47.d 331.a.
ὁλοφφων 396.f.
ὑνίσκος 22.g.
ὄρος 22.g.
ὄπτομαι 4.f.
ὀρεος 231.b.
ὀροφη 287.c.
οροφιας ibidem.
ὀυλόμενος 331.a.47.d.
ὄφις 2.h.3.a.
ὄφις θαλάσσιος 296.f. 312.g.
ὀφίουρος 330.g.49.c.
ὀφιακος 54.e.
ὀφιὀχος 53.b.
ὀφιδὶ 4.f.
ὀφείδιον 49.a.
ὀφιόντος 49.b.
ὀφιασις 3 a.
ὀφιοκτονος 4.g 48.f.
ὀφιοβόλος 48.f.
ὀφιόδηκτος 48 f.
ὀφιογενης 48. h.
ὀφιοβόρα 49.a.
ὀφιωδης 49.b. 52.e.
ὀφιώδεις 49 c.
οφιοφαγος 49.c.
οφιομαχης 49 d.
οφιώδια 52.h.
οφέος κεφαλὴ 53.a.
ὀφεως φυλὴ 50 f.

π

παρεία 268.f.h.
παρια 268.h.
παναμειλικτος 331.a.
πελωριος 331.a.
πειρα 381.b.
πελωρὸν 47.c.
πεντηκοντακέφαλος 387.b.
περχνὸς 143.a.
πυκρὸς 47 c.
πυροθηρης 108.g.
ποικίλος 47.b 330.g.
ποικιλοδειρος 143.a.
ποικιλονωτος 330.g.
πολυκρανος
πολυκάρηνος 396 f.
πολυδειρα 396.f.
πολυφόνος 396.g.
πουλυκάρηνος 48. e.
πρεσβὺς 361.c.
πρηστηρ 215 h.
πτύαδες 194.h.
πυθων 48.c.377.a.

INDEX.

πυθιάς βοὴ 381.c.
πυθόμαντις 380.g.
πύθαυλης 380.g.
πυθίονικος 380.h.
πυθόχρηστος 380.h.
πυθόλαπτος ibidem.
πυρίας 48.c.269.a.
πυρφόρος 331.b.
πυρόφορος. ibidem.

P

ῥίζα οφιώδης 55.a.

Σ

Σαυρὸς 6.f.
σαῦρα 143.c.
σαρκοφάγια 16.h.
σήψ 187 a.
σπεδὼν 187.b.
σκολιος 47 b.330.g.
σκολόπενδρα θαλαττια 302.g.
σκόλοψ 302.g.
σκυτάλη 230.c. 231.b.
σκυθαλίδες 230.c.
σκυτάλιον 230.f.
σκυτάριον ibidem.
σκυτάριον. ibidem.
σκύτος 231.b.
σμερδαλέος 330.g.
στέαρ ἑρπετῶ 107.a.
συφὰρ 52.a.
συρικτὴς 331. a.
σωσίπολις 96.g.

T

Τετραέλικτος ὄφις 47.b.
τρισσὸς 306 f.
τριττὸς 306.g.
τρόχιλος 361.c.

Y

ὑδρὰ 386.g.
ὕδρος 277.a.386.g.
ὑδραλὴς 277.a.

Φ

φιλοσύφυλοι 50.f.
φρυγὸς 48.c.

X

χαλιδωνία 194.h.
χέλυδρος 260.c.
χέλυς 260.c.
χεροαὶα 194.h.
χερσύδρος 277.a.
χθονιος ὄφις. 47.c.

Ψ

ψάμμος 167.c.
ψαμμοδύτης 167.d.
ψόλος 143.a.
ψυχρὸς 47.d.

Ω

ὠμηστὴς 47.c.330.h.
ωοτόκος ὄφις 48.c.

Hebraica.

A

Akſchub 193.c.

B

Bethara 53.a.

C

Charamam 362.b.

L

Leuiathan 4.b.

N

Nacheſch 4.b.

O

Oach 314.g.
Ochim. ibidem.

P

Pethen 193 c.362.g.

S

Schephiphon 4.g. 172.c.

T

Thaninim 4.b.314.g.
Thannin. ibidem.

Z

Zipheoni 193.c.
Zepha 277.d.

Arabica.

A

Altararat 253.b.416.g.
Albediſimon Perſin 314.g.
Alhatraf. ibidem.

Car-

INDEX.

C
Carnen 314.g.
Cerusti 172.c.
Chafezati 253.b.
G
Geluc 52.b.
Genlut ibidem.
Guasseuabras 306.g.
H
Haie 4.b.
Hadare. ibidem.
Harem 314.g.
Helsir 187.c.
L
Labane 111.a.
S
Sabrin 180.g.
Sciniar 139.c.
Selsir 187.c.
Semabras 306.g.
Siscetati 231.c.
V
Vesga 312.g.

Gallica.

B
Basilic 362.g.
D
Doublemarcheur 237.a.
Dregon 314.b.
O
On serpent cornu 172.f.
V
Vn serpent 4.b.
Vn aspic 193.c.
Vne Ceraste 172.f.
Vipere 111.a.

Hispanica.

B
Basilisco 362.g.
Bicha 111.a.
Biuora 111.a. 193.c.
C
Corso 139.b.
D
Dragonera 53.a.
E
Escurzo 112.b.
P
Pelle della Culebre 52.b.
S
Scorzone 287.d.
Scorzonera 287.d.
Sierpe 4.b.

Germanica.

B
Baggen 269.b.
Bick natern 287.d.
Blindon sclycheri 244.f.
Brandischlangen 11.b.
E
Ein schlang 4.b.
Ein schlangen haut 52.b.
Ein Nater sotter 111.b.
Ein Beelnater. ibidem.
Ein Gechyrnte schlang. 172.f.
Ein schlang genannt 193.c.
Ein scoffz oden angel schlang 257.c.
Ein baggen schlang 269.b.
Ein eriz schlengle 262.g.
Ein slinef schlang 260.f.
Ein eysch schlang 260.f.
L
Lindmurm 314.b.
N
Nater 278.c.
Natern 287.d.
V
Viper nater 111.b.

Polonica.

V
Vuodnyuuaz 278.c.

Belgica.

S
Schncken 287.d.

Anglica.

S
Sandilz 167.c.
Slau vuorm 244.f.
V
Vuater ader 278.c.

INDEX.

Indica.

Boiquatrara 306.h.

C

Copaibas 44 f.

P

Picicthl 130.f.

Italica.

A

Aſpide 193.c.
Aſpido tormento 195.a.
Anza 266.g.269.c.

B

Baſiliſco 362.g.
Biſſia 5.a.
Biſſia angela 6.h.269.c.
Biſſa orbala 244.f.
Biſſa bona 269.b.

C

Cecella 244.f.
Ceraſte 172 f.
Ceruone 266 g.
Ceruera 266.f.
Ceſia 244.f.
Cuſſo 6.h.

D

Drago 314.h.
Dragone. ibidem.
Duca 361.c.

L

Lucignola 244.f.

M

Magaraſſo 110.g.193.c.
Maraſſo d'acqua 278.c.
Milort 112.g.
Magnanazzo 287.d.

O

Orbiga 244 f.
Orbighina. ibidem.

P

Papazino 361.c.

R

Rubello 295.a.

S

Saettone 253.c.
Sagittari 253.c.
Scorzone 5.a.110.h.
Serpe 5.a.
Serpente. ibidem.

Nomina barbara.

Ageſtim 5.a.
Apartias. ibidem.
Atuſſi. ibiaem.
Tenſtu. ibidem.
Teſthu. ibidem.

FINIS.

REGISTRVM.

a A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq.

Omnes ſunt Terniones, præter a, & Nn, quę ſunt Duerniones, & Qq, quę eſt fol.

RARE
FOLIO
84-B
28718

THE J. PAUL GETTY MUSEUM
LIBRARY